

KALLELSE**Kommunstyrelsen kallas till sammanträde**

Dag Måndagen den 29 augusti 2016
Tid Kl. 15.00
Plats Nacka stadshus, sammanträdesrummet Orminge
Ordförande Mats Gerdau
Nämndsekreterare Liselotte Lexén
Gruppmöte Kl. 14.00 Orminge M, L, C, KD
Gruppmöte Kl. 14.00 Eknäs S, MP, V
Gruppmöte Kl. 14.00 Hasseludden NL

Föredragningslista

Nr	Ärende	Noteringar
1.	Val av justeringsman	
2.	Anmälningar	
3.	Delegationsbeslut, anmälan	
	Förslag till kommunfullmäktige	
4.	Omreglering av tomträttsavgäld och erbjudande om friköp för fastigheten Sicklaön 15:7, småhus i Duvnäs Utskog KFKS 2016/358, KSSU § 107	
5.	Tomträttsupplåtelse genom direktanvisning av del av fastigheten Älta 109:6 vid Apelvägen, Älta, för hyresrättsändamål KFKS 2016/618, KSSU § 127	
6.	Förvärv av fastigheten Sicklaön 269:1 inom Planiaområdet, ”KKV-huset” KFKS 2016/250, KSSU § 128	
7.	Upplåtelse av fastighet Kummelnäs 1:1117 med tomträtt för förskoleändamål inom Solviksområdet KFKS 2016/617, KSSU § 129	
8.	Beslut om finansiering av vägplaner för trafikplats Skvaltan, Kvarnholmen samt Nacka KFKS 2015/304-224, KSSU § 130	
9.	Strategi ”Framkomlighet i Nacka” KFKS 2016/343, KSSU § 113	

Nr	Ärende	Noteringar
10.	Hyresräatter med rimliga hyror <i>Motion den 16 november 2015 av Rolf Wasteson, Camilla Carlberg och Birgit Hansson (V)</i> KFKS 2015/754-259, KSSU § 114	
11.	Projekt om ett bilfritt år <i>Motion den 14 december 2015 av Sidney Holm (MP)</i> KFKS 2015/850-429, NTN § 58, KSAU § 124	
12.	Utformande av plan för äldre i Nacka kommun <i>Motion den 1 februari 2016 av K Farmanbar, M Raner och M Swärd (S)</i> KFKS 2016/79-730, ÄLN § 56, KSAU § 125	
13.	Ökat skydd för groddjur <i>Motion den 14 mars 2016 av Magnus Söderström (MP)</i> KFKS 2016/190, NTN § 113, KSAU § 126	
14.	Handlingsplan mot extremism <i>Motion den 23 maj 2016 av Bosse Ståldal med flera (NL)</i> KFKS 2016/445, KSAU § 127	
	Egna beslutsärenden	
15.	Markanvisning genom anbudstävling av Parkeringshuset i stadsbyggnadsprojektet Knutpunkten och Hantverkshuset, Orminge KFKS 2015/829, KSSU § 121	
16.	Markanvisning av fastigheten Orminge 45:1, Nybackakvarteret, anbudsområde 1 KFKS 2016/328, KSSU § 122	
17.	Markanvisning av fastigheten Orminge 45:1, Nybackakvarteret, anbudsområde 2 KFKS 2016/328, KSSU § 122	
18.	Ansökan om tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet vid Henriksdals reningsverk <i>Yttrande till mark- och miljödomstolen</i> KFKS 2016/568, KSSU § 123	
19.	Nacka kommuns miljöpris KFKS 2016/544, KSAU § 119	
20.	SOU 2016:25 - Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning <i>Yttrande till regeringen</i> KFKS 2016/326, KSAU § 120 Omedelbar justering	

Nr	Ärende	Noteringar
21.	SOU 2016:24 – en ändamålsenlig kommunal redovisning, förslag till lag om kommunal bokföring och redovisning <i>Yttrande till regeringen</i> KFKS 2016/337, KSAU § 121 Omedelbar justering	
22.	Nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga <i>Yttrande till regeringen över promemoria A2016/01307/I</i> KFKS 2016/563, KSAU § 122 Omedelbar justering	
23.	Försöksverksamhet med betyg i årskurs 4 <i>Yttrande till regeringen över promemoria U2016/02376/S</i> KFKS 2016/384, KSVU § 40 Omedelbar justering	
24.	Plats för tillfälliga flyktingbostäder <i>Politikerinitiativ den 28 september 2015 av Sidney Holm (MP)</i> KFKS 2015/647-289, KSSU § 131	
25.	Kommande övergång till eldrivna fordon och minskade koldioxidutsläpp <i>Politikerinitiativ den 22 februari av Hans Peters (C)</i> KFKS 2016/133-400, KSAU § 128	
26.	Trafikmiljö Galärvägen <i>Medborgarförslag den 4 april 2016</i> KFKS 2016/266, KSSU § 115	
27.	Tilldelningsbeslut för upphandling av lokalvård i Nacka stadshus m fl 2016 (sportcentrum, ishall och konferenscenter) KFKS 2016/21-055, KSAU § 51 Omedelbar justering	
28.	Övriga frågor	

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

§ 107

Dnr KFKS 2016/358

Omreglering av tomträtsavgäld och erbjudande om friköp för fastigheten Sicklaön 15:7 – tomtmark för småhus i Duvnäs Utskog**Beslut**

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

1. Kommunfullmäktige fastställer den årliga tomträtsavgälden för fastigheten Sicklaön 15:7 till 39 910 kr per år att gälla fr.o.m. den 1 november 2017 och under kommande 10-årsperiod.
2. Kommunfullmäktige beslutar erbjuda tomträttshavaren friköpa tomträdden för 1 228 000 kr. Detta pris förutsätter att framställan om friköp görs före omregleringstidpunkten den 31 oktober 2017 och att köpekontrakt har undertecknats av tomträttshavaren senaste tre månader efter nämnda tidpunkt

Kommunstyrelsen beslutar för egen del, under förutsättning av kommunfullmäktiges beslut enligt ovan, följande:

1. Kommunstyrelsen befullmächtigar stadsjuristen eller den hen i sitt ställe sätter, att föra kommunens talan i domstol i mål om omreglering av tomträtsavgäld för fastigheten Sicklaön 15:7.

Ärendet

Fastigheten Sicklaön 15:7, är upplåten med tomträtt för bostadsändamål sedan den 1 november 1977. Omregleringstidpunkten är 31 oktober 2017. Tomträtsavgälden för fastigheten Sicklaön 15:7 föreslås höjas från 30 000 kr/år till 39 910 kr/år.

Handlingar i ärendet

Enheter för fastighetsutvecklings tjänsteskrivelse den 31 maj 2016

Bilaga 1 Karta

Beslutsgång

Stadsutvecklingsutskottet beslutade i enlighet med enheten för fastighetsutvecklings förslag.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

14 juni 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

Protokollsanteckning

Sidney Holm (MP) lät anteckna följande för Miljöpartiets stadsutvecklingsutskottsgrupp.

”Miljöpartiet tycker det är fel att tomträtsinnehavare i Nacka slentrianmässigt erbjuds att köpa loss sina villatomter till halva marktaxeringsvärdet. Det är långt under marknadspriset och en synnerligen dålig förvaltning av kommuninvånarnas gemensamma egendom.”

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Kommunstyrelsen

Omreglering av tomträtsavgäld och erbjudande om friköp för fastigheten Sicklaön 15:7 – tomtmark för småhus i Duvnäs Utskog

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

1. Kommunfullmäktige fastställer den årliga tomträtsavgälden för fastigheten Sicklaön 15:7 till 39 910 kr per år att gälla fr.o.m. den 1 november 2017 och under kommande 10-årsperiod.
2. Kommunfullmäktige beslutar erbjuda tomträttshavaren friköpa tomträdden för 1 228 000 kr. Detta pris förutsätter att framställan om friköp görs före omregleringstidpunkten den 31 oktober 2017 och att köpekontrakt har undertecknats av tomträttshavaren senaste tre månader efter nämnda tidpunkt

Kommunstyrelsen beslutar för egen del, under förutsättning av kommunfullmäktiges beslut enligt ovan, följande:

1. Kommunstyrelsen befullmäktigar stadsjuristen eller den hen i sitt ställe sätter, att föra kommunens talan i domstol i mål om omreglering av tomträtsavgäld för fastigheten Sicklaön 15:7.

Sammanfattning

Fastigheten Sicklaön 15:7, är upplåten med tomträtt för bostadsändamål sedan den 1 november 1977. Omregleringstidpunkten är 31 oktober 2017. Tomträtsavgälden för fastigheten Sicklaön 15:7 föreslås höjas från 30 000 kr/år till 39 910 kr/år.

Ärendet

Bakgrund

Fastigheten Sicklaön 15:7 är upplåten med tomträtt för bostadsändamål sedan den 1 november 1977 och belägen vid Gustaf Hööks väg 3 i Duvnäs Utskog, se bilaga 1. Avgäldsperiodens längd är 10 år och den nuvarande avgälden uppgår till 30 000 kr/år.

Innevarande avgäldsperiod löper ut den 31 oktober 2017. För att kommunen skall kunna utnyttja sin rätt att höja nuvarande avgäld, måste överenskommelse om ny avgäld vara träffad med tomträttshavarna senast ett år före angiven omregleringstidpunkt, d.v.s. senast den 31 oktober 2016.

I samband med avgäldsreglering erbjuds tomträttshavarna att friköpa tomträdden. Enligt gällande program för markanvändning med riktlinjer för markanvisnings- och exploateringsavtal som beslutades av kommunfullmäktige den 18 april i år ska friköpsspriset för mark upplåten med tomträtt för småhus beräknas som 50 procent av det gällande marktaxeringsvärdet. Marktaxeringsvärdet för fastigheten Sicklaön 15:7 är 2 456 000 kr. I linje med ovanstående föreslår enheten för fastighetsutveckling att tomträttshavaren erbjuds friköpa tomträdden för 1 228 000 kr, vilket är 50% av marktaxeringsvärdet.

Metod för fastställande av ny avgäld

Tomträttsavgäld fastställs genom att avgäldsunderlaget (marknadsvärde för marken) multipliceras med en avgäldsränta som är för närvarande 3,25 %.

Med utgångspunkt i samma tillämpning som vid beräkning av friköpsspris för mark upplåten med tomträtt för småhus, beräknas tomträttsavgälden på 50% av marktaxeringsvärdet: 3,25 % av 1 228 000 kr ger 39 910 kr/år.

Med anledning av ovanstående föreslås den nya avgälden för fastigheten Sicklaön 15:7 till 39 910 kr per år.

Ekonomiska konsekvenser

Innevarande avgäldsperiod löper ut den 31 oktober 2017. För att kommunen skall kunna utnyttja sin rätt att höja nuvarande avgäld, måste överenskommelse om ny avgäld vara träffad med tomträttshavarna senast ett år före angiven omregleringstidpunkt, det vill säga senast den 31 oktober 2016. Detta innebär att kommunfullmäktige dessförinnan måste fatta beslut om justering av avgälden.

Om kommunfullmäktige inte beslutar i enlighet med förslaget innebär detta att kommunen missar chansen att justera avgälden, vilket kommer att leda till att avgälden blir oförändrad, på 30 000 kr/år istället för 39 910 kr/år. Detta i sin tur leder till inkomstbortfall för kommunen i nästkommande tioårsperiod.

Konsekvenser för barn

Beslutsförslaget inte innebär några särskilda konsekvenser för barn.

Bilagor

Bilaga 1 Karta

Beslutet ska skickas till

Anna Ahrling
Markchef
Enheten för fastighetsutveckling

Anna Anisimova
Markingenjör
Enheten för fastighetsutveckling

NACKA
KOMMUN

10

22 (30)

9 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

§ 127

Dnr KFKS 2016/618

Tomträtsupplåtelse genom direktanvisning av del av fastigheten Älta 109:6 vid Apelvägen, Älta, för hyresrättsändamål

Beslut

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott föreslår kommunstyrelsen att fatta följande beslut, förutsatt att 1) tomträts- och sidoavtalet huvudsakligen överensstämmer med utkasten i bilaga 1 respektive 2 till exploateringsenhetens tjänsteskrivelse, daterad den 27 juli 2016, 2) erforderlig fastighetsreglering skett och 3) avtalet färdigställts samt 4) undertecknats av den tilltänkte tomträttshavaren:

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att ingå föreslaget tomträtsavtal med sidoavtal.

Ärendet

Nacka kommun äger fastigheten Älta 109:6. En del av fastigheten föreslås anvisas direkt till Sveafastigheter Bostad AB genom upplåtelse av tomträtt. Markanvisningsområdet utgör ännu inte en självständig fastighet, varför tomträtsavtal och sidoavtal inte kan färdigställas. En ansökan om fastighetsreglering är inlämnad. Den föreslagna tomträtsavgälden har bestämts genom två oberoende värderingar och utgör medelvärdet av värderingarna. Området, lokalisering längs Apelvägen i sydvästra Älta, saknar idag hyresättslägenheter och föreslås bebyggas med bostäder (cirka 30 lägenheter) med upplåtelseform hyresätt.

Sveafastigheter Bostad AB som är den tilltänkte tomträttshavaren, föreslås anvisas markområdet direkt bland annat eftersom bolaget visat att de kan och förbundit sig till att uppföra kostnadseffektiva bostadslägenheter skyndsam (målet för färdigställande av bebyggelsen är kvartal 4, 2017). Produktionstiden beräknas till 9-12 månader från lagakraftvunnet bygglov. Bolaget har föreslagit att uppföra bebyggelsen med byggtexnik som främjar låg boendekostnad, i syfte att under viss tid hyra ut bostäderna till personer som av olika skäl har avsevärt svårare att ordna en bostad på egen hand, exempelvis nyanlända.

Föreslagen bebyggelse ska vara förenlig med gällande detaljplan och ekosystemtjänster ska prioriteras. Bland annat ska åtgärder som skapar ett gynnsamt mikroklimat för olika arter prioriteras, vilka kommer att verka för en god biologisk mångfald inom området. De planerade bostadshusen ska uppfylla kraven för passivhus.

Den uppskattade kalkylen indikerar ett positivt resultat för projektet. Kommunens interna kostnader kommer att bekostas av Sveafastigheter Bostad AB och tomträtsavgälden kommer utgöra en löpande inkomst för kommunen.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande

Den föreslagna bebyggelsen förväntas ha begränsad negativ påverkan på barn eftersom området inte frekvent nyttjas som lekområde idag.

Handlingar i ärendet

Exploateringsenhetens tjänsteskrivelse den 27 juli 2016

1. Tomträttsavtal.
2. Sidoavtal.
3. Nackas miljöprogram 2016-2030
4. Riktlinjer för hållbart byggande.
5. Anvisningar för dagvattenhantering i Nacka kommun.
6. Dagvattenpolicy.
7. Program för markanvändning med riktlinjer för markanvisnings- och exploateringsavtal.
8. Handbok för avfallsutrymmen.
9. Definition ljus BTA
10. Detaljplan 96
11. Idéskiss till markanvisningsansökan, daterad 19 juli 2016

Yrkanden

Mats Gerdau (M) yrkade bifall till exploateringsenhetens förslag.

Beslutsgång

Stadsutvecklingsutskottet beslutade i enlighet med Mats Gerdau's yrkande.

Protokollsanteckningar

Sidney Holm (MP) lät anteckna följande

"Här vill kommunen hyra ut mark till ett lägre pris för att i utbyte bl.a. få hyresrädder med en "läg hyresnivå". Allianspartierna i Nacka anser att 9000 kr/mån för en tvåa på 60 kvm är billigt. Miljöpartiet anser att 5000 kr för samma lägenhet är billigt och att upp till 7000 kr är en relativt låg hyra. Eftersom hyresvärdar normalt kräver en månadslön på tre gånger hyran räcker inte lönen hos den genomsnittlige Nackabon till för att hyra en lägenhet här. Men det finns ju olika sätt att se på saken och allting är relativt. Miljöpartiet anser dock att hyresnivån i det här fallet, när byggherren får en tomt billigare, borde vara ännu lägre. Eftersom vi tidigare har lämnat in ett konkret förslag om att bygga 1500 billiga hyresräder i centrala Nacka tycker vi i alla fall att tanken är god, även om man här inte når hela vägen.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

9 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

Bortsett från hyresnivån finns det många andra bra saker i den här direktanvisningen som till viss del uppväger den enligt vårt tycke för höga hyresnivån.

I en tidigare markanvisning gällande infartsparkering i Orminge, tyckte Alliansen det var helt ok att subventionera hyran för 60 kvm i ett parkeringsgarage till drygt 2000 kr/mån, en klart större subvention än här. Miljöpartiet tycker det är fel att mer pengar går till att subventionera bilismen än bostäder. Här i Nacka är det ju inte bilar utan bostäder som saknas.”

Rolf Wasteson (V) lät anteckna följande.

Bilaga 1

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

- Ärende 9 Bostadsförsörjning till nyanlända invandrare
 Ärende 10 Bostadsförsörjning sociala bostäder – kommunens egna fastigheter
 Ärende 12 Tomträttsupplåtelse genom direktanvisning av del av fastigheten Älta 109:6 vid Apelvägen, Älta, för hyresrättsändamål

Protokollsanteckning

Rolf Wasteson (V) lät anteckna följande.

"Bostadsbristen är stor på många håll i Sverige, det gäller särskilt i Stockholmsregionen. Nacka är inte den kommun i länet som varit sämst på att bygga bostäder men byggnationen har under många år haft en ensidig inriktning på bostadsrätter och villor.

I och med att Nacka sålde sitt kommunala bostadsföretag Nackahem för ca 20 år sedan tappade kommunen ett verktyg att uppfylla skyldigheten att se till att alla invånare har en bostad. Både andelen och antalet hyresrätter har sedan dess minskat i kommunen, detta trots att behovet och efterfrågan på hyresrätter är större än någonsin.

Hyresrätter efterfrågas självklart av många som inte har råd att betala för en bostadsrätt men det är långt fler än så som gör det.

Många nuvarande och presumtiva Nackabor efterfrågar bostäder till låga, eller i varje fall, rimliga priser.

Summan av allt detta är att Nacka måste bygga mer än vad som gjorts under många år vilket nu ser ut att kunna uppfyllas i och med tunnelbaneavtalet och "Nacka bygger stad". Ännu återstår dock att se om målet att 30% av de nybyggda lägenheterna ska vara hyresrätter kommer att uppfyllas. Lägger man samman de planer som antagits senaste åren eller är i framskridet skede finns inget som tyder på att så kommer att bli fallet. Och oavsett det kommer de nybyggda lägenheterna, bostadsrätter som hyresrätter, inte att bli några billiga bostäder.

Kommunen ställer numer krav på att varje plan ska innehålla en viss andel bostäder som kommunen ska kunna anvisa till personer med särskilda sociala behov. Det är utmärkt, särskilt också som dessa bostäder kommer att finnas utspridda i hela det nya bostadsbeståndet, det minskar risken för stigmatisering och bristande integration för de personer som kommer att bo där.

Men dessa sociala bostäder som troligen inte ens täcker det långsiktiga behovet täcker definitivt inte de stora akuta behov av bostäder som uppstår när många flyktingar kommer till Nacka under en kort tid. För att täcka behovet av bostäder till dem så kan självklart mer kortsiktiga lösningar tas fram. Då är det utmärkt med modulbostäder mm som snabbt kan sättas upp med tillfälliga bygglov på platser som på sikt ska få en annan användning.

Men dessa bostäder får inte bli en långvarig lösning för dessa personer. De är Nackabor med likvärdiga behov och rättigheter som alla vi andra. Hyresrätter och bostäder med låga boendekostnader får inte byggas på "dåliga" platser medan övriga invånare ska bo i bostäder på "fina" platser. Inte heller får det bli bostäder som håller en extra låg standard. Nacka är redan idag Sveriges fjärde eller femte mest segregerade kommun och sådana lösningar leder till ökad segregation, bristande integration och stigmatisering. Istället måste det till lösningar som leder till minskad segregation och inom ramen för kommunens normala planering av bostadsbyggande finnas plats för just sådana bostäder i en volym som är tillräcklig.

At bygga billiga hyresrätter är mycket svårt idag då lagar lägger hinder i vägen förutom oligopolsituationen på byggmarknaden. Till yttermera visso subventioneras dessutom bostadsrätter och villor med skatteavdrag, det är en ren kapitalöverföring från mindre till mer bemedlade. Kommunen har dock möjligheter att se till att inflyttningshyrorna i nya hyresrätter hamnar på en rimlig nivå, tyvärr gör inte Nacka något i den riktningen, istället upplåts tomtmark, även för hyresrätter, till högst budande. Det bästa verktyget för att få fram goda hyresbostäder till rimliga hyror vore dock genom ett allmännyttigt bostadsbolag. Nacka har inget men Vänsterpartiet har krävt att kommen åter skapar ett. Eventuellt skulle det kunna ske i form av kommunalförbund tillsammans med andra kommuner. Då skulle också ett långsiktigt arbete med att täcka behovet av bostäder för alla gamla och nya Nackabor, nyanlända som infödda, kunna klaras av.”

TJÄNSTESKRIVELSE
KFKS 2016/618

Stadsbyggnadsprojekt 9631
Apelvägen, Älta

Kommunstyrelsen

Tomträtsupplåtelse genom direktanvisning av del av fastigheten Älta 109:6 vid Apelvägen, Älta, för hyresrätsändamål

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott föreslår kommunstyrelsen att fatta följande beslut, förutsatt att 1) tomträts- och sidoavtalet huvudsakligen överensstämmer med utkasten i bilaga 1 respektive 2 till exploateringsenhetens tjänsteskrivelse, daterad den 27 juli 2016, 2) erforderlig fastighetsreglering skett och 3) avtalet färdigställts samt 4) undertecknats av den tilltänkte tomträttshavaren:

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att ingå föreslaget tomträtsavtal med sidoavtal.

Sammanfattning

Nacka kommun äger fastigheten Älta 109:6. En del av fastigheten föreslås anvisas direkt till Sveafastigheter Bostad AB genom upplåtelse av tomträtt. Markanvisningsområdet utgör ännu inte en självständig fastighet, varför tomträtsavtal och sidoavtal inte kan färdigställas. En ansökan om fastighetsreglering är inlämnad. Den föreslagna tomträtsavgälden har bestämts genom två oberoende värderingar och utgör medelvärdet av värderingarna. Området, lokaliserat längs Apelvägen i sydvästra Älta, saknar idag hyresrätslägenheter och föreslås bebyggas med bostäder (cirka 30 lägenheter) med upplåtelseform hyresrätt.

Sveafastigheter Bostad AB som är den tilltänkte tomträttshavaren, föreslås anvisas markområdet direkt bland annat eftersom bolaget visat att de kan och förbundit sig till att uppföra kostnadseffektiva bostadslägenheter skyndsam (målet för färdigställande av bebyggelsen är kvartal 4, 2017). Produktionstiden beräknas till 9-12 månader från lagakraftvunnet bygglov. Bolaget har föreslagit att uppföra bebyggelsen med byggtteknik som främjar låg boendekostnad, i syfte att under viss tid hyra ut bostäderna till personer

som av olika skäl har avsevärt svårare att ordna en bostad på egen hand, exempelvis nyanlända.

Föreslagen bebyggelse ska vara förenlig med gällande detaljplan och ekosystemtjänster ska prioriteras. Bland annat ska åtgärder som skapar ett gynnsamt mikroklimat för olika arter prioriteras, vilka kommer att verka för en god biologisk mångfald inom området. De planerade bostadshusen ska uppfylla kraven för passivhus.

Den uppskattade kalkylen indikerar ett positivt resultat för projektet. Kommunens interna kostnader kommer att bekostas av Sveafastigheter Bostad AB och tomträttsavgälden kommer utgöra en löpande inkomst för kommunen.

Den föreslagna bebyggelsen förväntas ha begränsad negativ påverkan på barn eftersom området inte frekvent nyttjas som lekområde idag.

Ärendet

Bakgrund

Markanvisningsområdet är beläget i sydvästra Älta och utgörs av en del av fastigheten Älta 109:6 ("Fastigheten") som ägs av Nacka kommun. Området har inte bedömts vara av strategisk betydelse. Omgivningen domineras av friliggande villabebyggelse om en till två våningar och fastigheten har angränsande naturmark både åt söder och väster. Idag utgörs Fastigheten av kuperad naturtomt med både löv och barrskog.

Sydvästra Älta saknar idag hyresrädder. Mot bakgrund av kommunens strävan att uppnå en variation av upplåtelseformer och ambition att verka för att minst en tredjedel av bostäderna inom detaljplaneområden för huvudsakligen bostadsändamål upplåts med hyresrätt, bedöms det lämpligt att upplåta markanvisningsområdet med tomrätt för att uppföra hyresräddslägenheter. Dessutom har Fastigheten sedan tidigare utpekats som lämplig för bebyggelse för sociala ändamål, se kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskotts beslut av den 8 december 2015, § 248. Fastigheten och därmed markanvisningsområdet har de rätta förutsättningarna för att bebyggas utan detaljplaneändring, vilket är positivt eftersom kommunen konstaterats ha ett dramatiskt ökat behov av bostäder för specifika målgrupper.

Markanvisningsområdet utgör idag inte en självständig fastighet. Detta utgör ett hinder för att upplåta området med tomrätt. En ansökan om fastighetsreglering är inlämnad enligt vilken markanvisningsområdet ska utgöra en egen fastighet. Så fort fastighetsreglering skett, kan föreslaget tomträttsavtal med sidoavtal färdigställas.

Figur 1. Markanvisningsområdets lokalisering i Älta.

Metod för markanvisning

Det aktuella området har redan detaljplanlagts och föreslås anvisas direkt till genom tomträttsupplåtelse till Sveafastigheter Bostad AB. För området har uppställts mycket projektspecifika krav. Sveafastigheter Bostad AB har påvisat en vilja att bygga och långsiktigt förvalta hyresrättslägenheter där bostäderna uppförs med låg boendekostnad i syfte att upplåta dem för sociala ändamål som ett led i bolagets arbete med social hållbarhet. Bolaget har dessutom visat att de kan och förbundit sig till att uppföra kostnadseffektiva bostadslägenheter skyndsamt (målet för färdigställande av bebyggelsen är kvartal 4, 2017). Produktionstiden beräknas till 9-12 månader från lagakraftvunnet bygglov.

Vidare föreslås byggnaderna uppföras med en byggtteknik som är fokuserad på ekonomiskt rationella materialval och utformning vilket medger en låg boendekostnad för de boende. Hyresnivån för lägenheterna kommer att vara cirka 1800 kr/boarea och år för fastighetens genomsnittliga fastighetsbestånd.

Den föreslagna direktanvisningen sker med stöd av kommunens ”Program för markanvändning med riktlinjer för markanvisnings- och exploateringsavtal”. Anpassningar har gjorts efter områdesspecifika förutsättningar, exempelvis att området är planlagt och medger bebyggelse.

Figur 2. Situationsplan med föreslagen bebyggelse för Älta 109:6. Markanvisningsområdet markerat med rött. (Källa: LINK arkitektur/Sveafastigheter Bostad AB)

Principer för prissättning

Den föreslagna upplåtelsen av markanvisningsområdet är på marknadsmässiga villkor. Tomrättsavgälden för upplåtelsen har bestämts till 336 000 kronor utifrån markanvisningsområdet marknadsvärde. Två oberoende värderingsmän har värderat markanvisningsområdet utifrån byggrätten i området och den angivna avgälden utgör ett medelvärde av de två värderingarna. Anläggningsavgifter för bland annat vatten och avlopp ingår inte i avgälden och debiteras separat.

Förutsatt att samtliga bostadslägenheter upplåts med hyresrätt, har avgälden, med ledning av de två oberoende värderingsutlåtandena, bestämts till 187 200 kronor.

Krav på anbudsgivare

Ett villkor för upplåtelsen av den aktuella marken är att Sveafastigheter Bostad AB uppfyller kommunens krav på ekonomisk ställning samt teknisk och yrkesmässig kapacitet. Bolaget ska vidare vara villig att genomföra kommunens beslutade styrdokument och generella krav.

Vid valet av Sveafastigheter Bostad AB har kommunen beaktat bolagets förmåga att hålla tidplaner och produktionstakt. Kommunen ser med fördel på att bolaget har uttryckt en vilja att bygga bostäder med låg boendekostnad med upplåtelseform hyresrätt samt att upplåta dessa för sociala ändamål.

Kommunala villkor och situationsanpassade villkor

Gröna värden

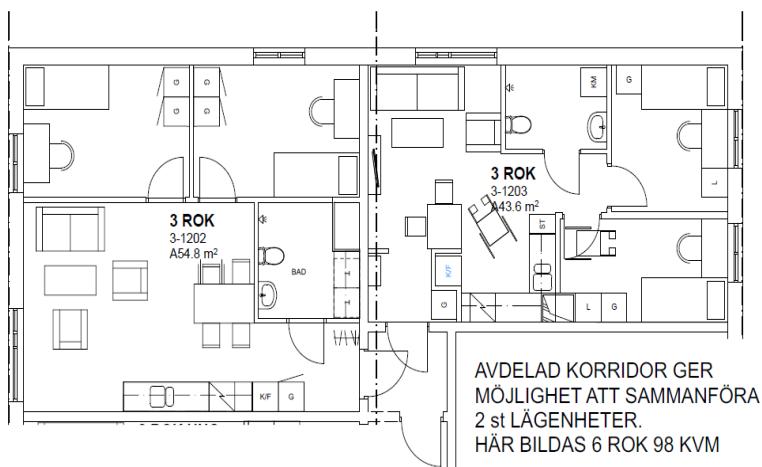
Kommunen ställer krav på att ekosystemtjänster som bidrar till dagvattenhantering och biologisk mångfald prioriteras i bebyggelsen inom markanvisningsområdet.

De rekreativa värden som idag finns i markanvisningsområdet kommer även i framtiden att tillgodoses. Föreslagen bebyggelse kommer ta viss mark i anspråk, men tillgången till naturområden kommer även fortsättningsvis vara god då fastigheten omges till stor del av väl sammanhängande naturmark.

I anslutning till föreslagen bebyggelsen uppställs krav att förutsättningarna för en rik biologisk mångfald ska upprätthållas med hjälp av åtgärder som exempelvis en damm för groddjur, gamla trädstammar för insekter eller holkar för fjärilar, bin, fladdermöss och fåglar. Dessutom ställs krav på att sedumtak eller motsvarande används för att arbeta in gröna värden i den föreslagna bebyggelsen, samtidigt som en positiv inverkan på dagvattenhanteringen åstadkoms.

Parkeringsplatser

Inom området för detaljplaneprogrammet för Älta centrum råder det idag ett överskott av parkeringsplatser, varav 170 platser är lokaliseraade vid Circle K, på gångavstånd från Apelvägen. Ett avsiktligt lågt antal parkeringsplatser har därför valts för den föreslagna bebyggelsen. Inom gångavstånd från markanvisningsområdet finns goda kommunikationer i form av buss till knypunkter som exempelvis Gullmarsplan eller Slussen. Detta tillsammans med god tillgång till cykelparkering inom området verkar för att främja användandet av cykel som transportmedel.

Figur 2. Exempel på flexibel planlösning inom föreslagen bebyggelse. (Källa: Sveafastigheter Bostad AB)

Gestaltning

Bebygelse inom markanvisningsområdet ska ske i enlighet med gällande detaljplan. Markanvisningsområdet ingår i detaljplan 96 som vann laga kraft den 24 juni 1993.

Detaljplanen medger följande bebyggelse:

- Grupphusbebyggelse för bostadsändamål i maximalt två plan.
- Högst 1650 m² bruttoarea för bostadsbyggnad samt 500 m² för komplementbyggnader.
- Huvudbyggnad skall placeras minst 4,5 meter från tomtgräns.
- Bullerskydd skall anordnas så att ekvivalent ljudnivå 55 dB(A) vid fasad klaras av.

Föreslagen bebyggelse innehåller cirka 30 lägenheter om 2-3 rum och kök, med möjlighet att sammanföra lägenheter för att skapa större lägenheter vid behov. Arkitekturen är småskalig med putsade fasader i naturnära nyanser och inslag av trä. De planerade bostadshusen ska uppfylla kraven för passivhus.

Figur 4. Visionsbild från korsningen Apelvägen/Björnvägen mot markanvisningsområdet. De två buskropparna är lägre och tillbakadragna från gathörnet där naturmark kommer att sparas. (Källa: LINK arkitektur/Sveafastigheter Bostad AB)

Varierade upplåtelseformer

Kommunen eftersträvar en variation av upplåtelseformer. Inom detaljplaneområden för bostadsändamål ska kommunen verka för att minst en tredjedel av bostäderna upplåts med hyresrätt. På markanvisningsområdet föreslås hyresränter att uppföras, vilket bidrar till kommunens strävan mot varierade upplåtelseformer då det idag inte finns några hyresränter i området i sydvästra Älta.

Bebyggnelse inom viss tid

Kommunen ställer krav på inom vilken tid bebyggelse och anläggningar på kvartersmark ska påbörjas och senast vara avslutade. I föreslagna avtal föreslås att bebyggelsen inom markanvisningsområdet ska vara färdigställd senast nio till tolv månader efter lagakraftvunnet bygglov. Till detta krav har vitesskyldighet kopplats.

Sociala boenden och låg boendekostnad

Inom detaljplaneområden för huvudsakligen bostadsändamål vill kommunen verka för att integrera olika former av socialt boende i nya bostadsprojekt.

Sveafastigheter Bostad AB har föreslagit att bebygga markanvisningsområdet med en byggtteknik som främjar rationella materialval och utformning vilket medger en låg boendekostnad för de boende, i syfte att under viss tid hyra ut bostäderna till personer som av olika skäl har avsevärt sämre förutsättningar att ordna med bostad på egen hand, exempelvis nyanlända. Detta som ett led i deras arbete med social hållbarhet. Hyresnivån för lägenheterna kommer att vara cirka 1800 kr/boarea och år för fastighetens genomsnittliga fastighetsbestånd.

Sveafastigheter Bostad AB föreslår skapa en öppen och transparent bostadskö för sin uthyrningsprocess.

Praktikanter och lärlingar i byggskedet

Sveafastigheter Bostad AB föreslår tillhandahålla praktik – och lärlingsplatser för personer som står långt från arbetsmarknaden under byggtiden, främst för nyanlända.

Övriga villkor

Kommunen kan under genomförandet komma att kalla Sveafastigheter Bostad AB till gemensamma kommunikationsmöten och kommunikationsaktiviteter. Detta kommunikationsarbete leds och samordnas av Nacka kommun. Sveafastigheter Bostad AB ska delta med representant på kommunikationsmötena.

Åtgärder och kommunikationsaktiviteter som ska genomföras och budget för dessa ska bestämmas gemensamt av Nacka kommun och Sveafastigheter Bostad AB. Exempel på kommunikationsaktiviteter är framtagandet av illustrationer, informationsmaterial och informationsmöten.

Den föreslagna politiska processen och tidplan

1. Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott (KSSU) beslutar enligt förslag till beslut. – 9 augusti 2016
2. Kommunstyrelsen beslutar - 29 augusti 2016
3. Kommunfullmäktige beslutar - 12 september 2016
4. Projektering – september - november 2016
5. Bygglovsansökan – december 2016 - februari 2017
6. Byggnation – nio till tolv månader
7. Färdigställande av föreslagen bebyggelse - kvartal 4 2017.

Ekonomiska konsekvenser

Kommunens interna kostnader kommer att bekostas av Sveafastigheter Bostad AB. Tomrättsavgälden kommer utgöra en löpande inkomst för kommunen. Den uppskattade kalkylen indikerar ett positivt resultat för projektet.

En eventuell försäljning är inte aktuell då kommunen i markanvisningsområdet vill bygga hyresrätter och därfor upplåter marken med tomrätt. Den föreslagna bebyggelsen förväntas ha begränsad negativ påverkan på barn eftersom området inte frekvent nyttjas som lekområde idag.

Konsekvenser för barn

Den föreslagna bebyggelsen förväntas ha begränsad negativ påverkan på barn eftersom området inte frekvent nyttjas som lekområde idag.

Bilagor

1. Tomrättsavtal.
2. Sidoavtal.
3. Nackas miljöprogram 2016-2030
4. Riktlinjer för hållbart byggande.
5. Anvisningar för dagvattenhantering i Nacka kommun.
6. Dagvattenpolicy.
7. Program för markanvändning med riktlinjer för markanvisnings- och exploateringsavtal.
8. Handbok för avfallsutrymmen.
9. Definition ljus BTA
10. Detaljplan 96
11. Idéskiss till markanvisningsansökan, daterad 19 juli 2016.

Exploateringschef
Exploateringenheten

Projektledare
Exploateringenheten

Projektingenjör
Exploateringenheten

Mellan Nacka kommun, org.nr. 212000-0167, genom dess kommunstyrelse ("Kommunen"), och Sveafastigheter Bostad AB, org.nr. 556985-1271 ("Tomrättshavaren"), har träffats följande

TOMRÄTTSAVTAL

Nedan benämndt "Tomrättsavtalet" eller "detta avtal"

§ 1 GRUNDFÖRUTSÄTTNING FÖR TOMRÄTTSAVTALET

Det är av väsentlig betydelse att Kommunens beslutade styrdokument för bebyggelse är väl förankrade hos Tomrättshavaren i dess fortsatta arbete och att hänsyn till dessa styrdokument tas vid planering, projektering och utbyggnad i enlighet med detta avtal. Följande styrdokument åsyftas bland annat; av Kommunen antaget miljöprogram "Nackas miljöprogram 2016-2030", antagna "Riktlinjer för hållbart byggande", antaget "Program för markanvändning med riktlinjer för markanvisnings- och exploateringsavtal" och antagen "Dagvattenpolicy", se bilaga 1-7. Tomrättshavaren är medveten om vilka styrdokument som åsyftas och innehållet i dem. Tomrättshavaren är även införstådd med vad respektive styrdokument innebär för det fortsatta arbetet och är villig att genomföra styrdokumenten. Föreligger motstridigheter mellan styrdokumenten, har Kommunens tolkning företräde framför Tomrättshavarens tolkning. Tomrättshavaren ska vid osäkerhet i viss fråga begära förtydligande av Kommunen.

§ 2 TOMRÄTTSHAVARENS GARANTIER

I och med undertecknatet av detta avtal garanterar Tomrättshavaren att;

- Tomrättshavaren har erforderlig befogenhet och behörighet för att ingå detta avtal och att detta avtal och alla andra tillhörande dokument som ingår av Tomrättshavaren utgör giltiga och bindande förpliktelser för Tomrättshavaren;
- Fullgörandet av Tomrättshavarens förpliktelser enligt detta avtal inte kommer att strida mot Tomrättshavarens bolagsordning eller något annat för Tomrättshavaren grundläggande eller styrande dokument;
- Tomrättshavaren har erforderligt kapital för att genomföra bebyggelsen enligt detta avtal; och
- Tomrättshavaren inte är medveten om några omständigheter eller faktorer som berättigar Tomrättshavaren att framställa anspråk på grund av kontraktsbrott enligt detta avtal mot Kommunen.

§ 3 FASTIGHETEN

Kommunen är lagfaren ägare till fastigheten Älta 109:6 ("Fastigheten"). I och med Kommunens undertecknande av detta avtal ("Upplåtelsedagen") upplåter Kommunen tomrätt till Fastigheten till Tomrättshavaren på de villkor som närmare framgår av detta avtal, under förutsättning att Tomrättshavaren dessförinnan undertecknat detta avtal. Tomrättshavaren tillträder Fastigheten på Upplåtelsedagen.

§ 4 AREA

Fastigheten har enligt fastighetsregistret en total areal om cirka 4 940 (fyrtusenniohundrafyrto) kvadratmeter. Mindre avvikelse från den uppgivna arealen berättigar inte Tomrättshavaren till nedsättning av avgälden eller någon annan form av kompensation från Kommunen.

§ 5 ÄNDAMÅL

Fastigheten får enbart nyttjas för bostadsändamål i enlighet med gällande detaljplan och beviljat bygglov.

§ 6 AVGÄLD

Den årliga tomräddsavgälden är, om inte annat överenskommes eller bestäms av domstol, 336 000 (trehundratrettiosextusen) kronor.

Den ovan angivna tomräddsavgälden har bestämts med ledning av utlåtanden som två oberoende värderingsman tagit fram och utgör medelvärdet av de två värderingarna.

Avgälden betalas kvartalsvis i förskott och ska vara Kommunen tillhanda sista vardagen före varje kvartals början. Om avgälden inte betalas inom föreskriven tid ska dröjsmålsränta utgå på förfallet belopp till dess betalning sker.

Har genom dom eller annars bestämts att avgäld från viss tidpunkt ska utgå med högre eller lägre belopp, ska dröjsmålsränta betalas på skillnaden mellan erlagda belopp och de belopp som ska utgå efter nyss nämnda tidpunkt från respektive förfallodag till dess betalning sker.

Om dröjsmålsränta gäller vadränta vid varje tidpunkt i lag stadgas.

§ 7 ÄNDRING AV AVGÄLD

För avgäldesträdgårdar gäller de i lagen angivna minimiperioderna om tio år, varvid den första perioden räknas från den dag som infaller tio år efter Upplåtelsedagen.

§ 8 SKÖTSEL AV FASTIGHETEN

Byggnader och övriga på Fastigheten uppförda anläggningar, eller annars till Fastigheten hörande byggnader och anläggningar, ska underhållas väl av Tomrättshavaren. Om

byggnader eller anläggningar förstörs eller på annat sätt skadas ska de inom skälig tid, vilken Kommunen bestämmer, återuppbygglas eller repareras, såvida inte annat överenskommes mellan Kommunen och Tomrättsråvaren. Byggnad eller anläggning får inte rivas utan Kommunens medgivande.

Även obebyggd del av Fastigheten ska hållas i vårdat skick.

§ 9 MILJÖSTÖRANDE NYTTJANDE

Tomrättsråvaren ansvarar för att nyttjandet av Fastigheten inte är miljöstörande. Tomrättsråvaren svarar för de kostnader som kan påfordras enligt gällande hälso- och miljöskyddsregelstiftning eller dylikt. Om sådana åtgärder inte vidtas äger Kommunen rätt att utföra dessa på Tomrättsråvarens bekostnad.

§ 10 TRÄD OCH BUSKAR

Trädfällning får inte ske utan medgivande av Kommunen. Tomrättsråvaren är skyldig att på egen bekostnad ta bort nerskurna träd och buskar som är till besvärs för grannar, trafik och liknande.

§ 11 YT- OCH GRUNDVATTEN

Tomrättsråvaren ansvarar för att, på egen bekostnad, vidta nödvändiga åtgärder för att avleda ytvatten från Fastigheten så att grannar inte besvärs. Fastighetsägaren ansvarar inte för skada orsakad av vattenavrinning från allmän plats. Om det visar sig nödvändigt, ska Tomrättsråvaren ta hand om avrinningen av yt- och grundvatten från allmän plats. Ersättningsskyldighet för Kommunen uppstår endast om Kommunen orsakat ökad vattenavrinning efter att Fastigheten upplåtits med tomrätt.

§ 12 UPPLÅTELSE

Tomrättsråvaren får utan Kommunens medgivande upplåta panträtt och nyttjanderätt i tomrätten. Servitut eller annan särskild rättighet får däremot inte upplåtas utan sådant medgivande.

§ 13 UPPLÅTELSE I TOMTRÄTTEN

Tomrättsråvaren åtar sig härmed att upplåta avtalsservitut i tomrätten, till förmån för Kommunens fastighet [fastighetsbeteckning], om Kommunen så begär. Upplåtelsen ska då avse en rätt att nyttja [beskriv den del av fastigheten som upplåts, ev med kartbilaga] för [beskriv ändamålet, ex ”gångväg”]. Upplåtelsen ska vara vederlagsfri.

Tomrättsråvaren åtar sig att upplåta nyttjanderätt i tomrätten, till förmån för Kommunen. Upplåtelsen avser en rätt att nyttja [beskriv den del av fastigheten som upplåts, ev med kartbilaga] för [beskriv ändamålet, ex ”båtplats”]. [Upplåtelsen är vederlagsfri.]

§ 14 LEDNINGAR M. M.

Tomrättshavaren är införstådd med att Kommunen kan komma att ansöka om ledningsrätt för att anlägga, underhålla, förnya och för all framtid bibehålla allmänna vatten- och avloppsledningar med tillbehör inom Fastigheten. Tomrättshavaren åtar sig tillstyrka sådan(a) ansökning(ar) från Kommunen för Fastigheten.

Allmänna vatten- och avloppsledningars dragning kommer bestämmas i sitt definitiva läge vid lantmäteriförrättning.

Kommunen ska äga tillträde till Fastigheten för tillsyn, underhålls- och reparationsarbeten samt nedläggande och ombyggnad av ledningar och tillbehör.

Kommunen ska vid utövandet av ledningsrätten i största möjliga mån tillse att skada på berörd egendom undviks samt att Fastigheten inte belastas mer än nödvändigt. Sedan ledningsarbetena avslutats ska Kommunen i görligaste mån återställa mark och berörda anläggningar i förut befintligt skick.

Kommunen ska vid normalt underhåll inom skälig tid informera Tomrättshavaren om tilltänkta åtgärder.

Kommunen får vid akuta behov utföra erforderliga åtgärder utan att på förhand informera Tomrättshavaren. Kommunen ska snarast informera Tomrättshavaren om vilka åtgärder som vidtagits samt om eventuellt behov av följdåtgärder.

Tomrättshavaren får inte inom Fastigheten, utan Kommunens skriftliga medgivande borra, spränga, schakta eller på annat sätt förändra befintlig marknivå, uppföra byggnad eller anläggning, plantera träd och växtlighet på närmare avstånd från ledning än [ANTAL] meter, anordna upplag, eller annars utföra arbeten som kan medföra skada på ledningarna eller i övrigt väsentligt försvära utövandet av ledningsrätten.

Fastigheten får i övrigt inte användas så att skador eller olägenhet onödigvis uppstår på ledningarna eller att Kommunen hindras vid nedläggande, tillsyn, underhålls-, reparations- eller ombyggnadsarbeten.

Tomrättshavaren har inte rätt till någon ersättning för upplåten ledningsrätt, vare sig vad avser redan befintliga ledningar eller sådana ledningar som i enlighet med detta avtal anläggs i framtiden inom Fastigheten.

§ 15 BYGGLOV

Vad avser den byggnation som Tomrättshavaren ska uppföra inom Fastigheten ska Tomrättshavaren ha sökt och beviljats bygglov samt erhållit starbesked från Kommunens bygglovsenhet innan byggnationen påbörjas.

Ritningar samt tillhörande beskrivningar till varje byggnadsåtgärd, för vars utförande bygglov behövs, ska underställas Kommunen i egenskap av upplåtare, för godkännande innan bygglov söks.

§ 16 ANLÄGGNINGAR OCH BEBYGGELSE PÅ KVARTERSMARK

Gällande detaljplan för området, Detaljplan 96 ("Detaljplanen"), utgör tillsammans med företagen bullerutredning och av Tomrättshavaren ingiven idéskiss till markanvisningsansökan ("Idéskissen"), daterad den 19 juli 2016, del av detta avtal, se bilaga 1-2. Om inget annat skriftligen överenskommits mellan parterna eller har föranletts av Detaljplanen ska sådana särskilda krav på utbyggnaden som anges i detta avtal följas av Tomrättshavaren vid utbyggnaden på Fastigheten.

Anläggningarna på kvartersmark ska byggas ut i enlighet med de gestaltningskrav som anges i Detaljplanen och de gestaltningsförslag som Tomrättshavaren lämnat i sin Idéskiss.

De planerade bostadshusen på Fastigheten ska uppfylla kraven för passivhus. Ambitionen är att bostadshusen ska bli plusenergihus, vilket innebär att bostadshusen ska producera mer energi än vad de använder. Tomrättshavaren är införstådd med vilka krav som behöver uppnås för att bostadshusen ska utgöra passivhus.

Tomrättshavaren ska prioritera ekosystemtjänster och gröna värden vid och för planerad bebyggelse på kvartersmark. Åtgärder som skapar ett gynnsamt mikroklimat för olika arter och verkar för en god biologisk mångfald samt bidrar till bättre dagvattenhantering ska prioriteras. De rekreativa värdena i form av tillgång till närliggande naturområden ska även fortsättningsvis vara god med gröna gårdar och en hög växtlighet i omgivningen kring de planerade byggnaderna. En rik biologisk mångfald ska gynnas med hjälp av åtgärder som anläggning av damm för groddjur, placering av gamla trädstammar för insekter eller holkar för fjärilar, bin, fladdermöss och fåglar. Sedumtak eller motsvarande ska användas för de planerade byggnaderna, i syfte att bidra med positiv inverkan på hanteringen av dagvatten.

Tomrättshavaren svarar för att redogöra för hur ovan angivna krav har uppfyllts.

§ 17 TIDPLAN FÖR BEBYGGELSEN

Tomrättshavaren ska senast 4 (fyra) månader från Upplåtelsedagen ha inkommit med en komplett bygglovshandling och inom 9-12 (nio-tolv) månader från tidpunkten för lagakraftvunnet bygglov ha färdigställt och erhållit slutbesked för respektive byggnad inom Fastigheten i enlighet med av Tomrättshavaren upprättat förslag till bebyggelse i bilaga 2.

§ 18 ETABLERING M.M.

Etablering för Tomrättshavaren och dennes entreprenör/-er ska enbart ske på Fastigheten. Upplagsplats och övrigt utrymme som behövs för bebyggelsen ska ordnas inom Fastigheten. Byggtrafik ska välja väg in till Fastigheten som innebär minst störning för kringliggande fastigheter och boenden.

Vad som anges i första stycket ovan gäller om inte annat överenskommes skriftligen med Kommunen.

§ 19 SAMORDNINGS- OCH KOMMUNIKATIONSFRÅGOR

Tomrättshavaren ska samråda med Kommunen vid förändrad utformning av planerad bebyggelse. Tomrättshavaren ska även samordna sina arbeten under utbyggnadsskedet med Kommunens byggnation på närliggande fastighet, Älta (beteckning).

Kommunen kan under utbyggnadsskedet komma att kalla Tomrättshavaren till gemensamma kommunikationsmöten och kommunikationsaktiviteter. Detta kommunikationsarbete leds och samordnas av Kommunen. Tomrättshavaren ska delta med representant på kommunikationsmötena.

Åtgärder och kommunikationsaktiviteter som ska genomföras och budget för dessa ska bestämmas gemensamt av Kommunen och Tomrättshavaren. Exempel på kommunikationsaktiviteter är framtagandet av illustrationer, informationsmaterial och informationsmöten.

§ 20 KOSTNADER MED ANLEDNING AV BEBYGGELSEN

Tomrättshavaren ska svara för samtliga kostnader med anledning av bebyggelsen inom Fastigheten, såsom kostnader som hänför sig till projekterings-, bygg- och anläggningsåtgärder, till anslutning av Fastigheten till omgivande allmän platsmark och övriga kvarter, till bygglovavgifter, upplåtelse av servitut eller bildande av gemensamhetsanläggning samt Kommunens samtliga interna administrations- och övriga kostnader (projektledning, avtalsskrivning m.m.) som hänför sig till bebyggelsen på Fastigheten.

Samtliga kostnader för anslutning av t.ex. vatten, avlopp, fjärrvärme, el, fiber, tele, eller liknande ska betalas av Tomrättshavaren.

Vardera parten står sina egna kostnader för deltagande på eventuella samordnings- och kommunikationsmöten. Kostnader som uppstår i samband med kommunikationsaktiviteter ska Kommunen och Tomrättshavaren svara för till lika delar.

§ 21 AVGIFTER, FÖRPLIKTELSER M. M.

Det åligger Tomrättshavaren att svara för och fullgöra alla skatter, avgifter och andra förpliktelser som kan komma att belasta Fastigheten och tomträdden från och med Upplåtelsedagen.

§ 22 KONTROLL

För kontroll av detta avtals tillämpning är Tomrättshavaren pliktig att lämna Kommunen erforderliga upplysningar och tillfälle till besiktning.

§ 23 INSKRIVNING, ÖVERLÅTELSE

Kommunen ska för Tomrättshavarens räkning på sätt som anges i jordabalken söka inskrivning av tomrätten. Tomrättshavaren ska betala för samtliga kostnader som följer av inskrivningen.

Vid överlåtelse av tomrätten ska Tomrättshavaren omedelbart skriftligen informera Kommunen om överlåtelsen.

§ 24 VITE I FÖRHÅLLANDE TILL TIDPLAN M.M.

Vite ska utgå enligt nedan.

1. Vid Tomrättshavarens underlåtelse att lämna sådan tillstyrkan som följer av § 14 första stycket, ska Tomrättshavaren utge vite till Kommunen med 100 000 kronor. Vitet utgår från och med 1 (en) månad efter begäran om tillstyrkan från Kommunen eller annan behörig myndighet lämnats till Tomrättshavaren.
2. Har en komplett bygglovshandling inte inkommit inom 4 (fyra) månader enligt § 17 ovan ska Tomrättshavaren utge vite till Kommunen motsvarande 20 procent av den i Tomrätsavtalet årliga tomrätsavgälden per påbörjad månad som startbesked försenas.
3. Har slutbesked inte meddelats inom 12 (tolv) månader enligt § 17 ska Tomrättshavaren utge vite till Kommunen med 20 procent av den i Tomrätsavtalet årliga tomrätsavgälden per påbörjad månad som slutbesked försenas.
4. Om byggnader eller anläggningar inte har utförts i enlighet med Detaljplanen eller vad parterna ovan överenskommit om enligt § 16, ska Tomrättshavaren utge vite till Kommunen med 25 % av den i Tomrätsavtalet årliga tomrätsavgälden. Vitet ska utgå för varje månad som förflyttit från att Kommunen påkallar avvikelsen till dess att rättelse vidtagits och vidtagen åtgärd godkänts av Kommunen, dock längst under 12 månader.

Vitesbelopp enligt punkt 1 är förfallet till omedelbar betalning då 1 (en) månad förflyttit från att begäran om tillstyrkan lämnats till Tomrättshavaren. Vitesbeloppen enligt punkt 2-4 är förfallna till omedelbar betalning när det förhållande som föranleder att vite ska utgå föreligger.

Tidpunkten för när vitesskyldigheten enligt punkt 2-3 ska inträda, ska flyttas fram om Tomrättshavaren hindras att erhålla startbesked eller slutbesked på grund av:

- a) omständighet som beror på Kommunen eller något förhållande på Kommunens sida,
- b) myndighetsbeslut som medför allmän brist på hjälpmittel, material eller vara eller begränsning av arbetskraft,
- c) krig, försvarsberedskap, epidemi, strejk, blockad eller lockout, dock inte strejk eller blockad till följd av Tomrättshavarens, eller någon som Tomrättshavaren anlitats, underlåtenhet att fullgöra sina skyldigheter gentemot anställd,

- d) väderleks- eller vattenståndsförhållande som är osedvanliga för byggnadsorten och inverkar särskilt ogynnsamt på Tomrättshavarens möjligheter att erhålla starbesked respektive slutbesked,
- e) annat av Tomrättshavaren ej vållat förhållande som Tomrättshavaren inte bort räkna med och vars menliga inverkan Tomrättshavaren inte rimligen kunnat undanröja.

§ 26 DRÖJSMÅLSRÄNTA

Erlägger inte Tomrättshavaren ersättningar och viten enligt detta avtal i rätt tid utgår dröjsmålsränta enligt lag.

§ 27 FRISKRIVNING

Kommunen har utöver vad som direkt framgår av detta avtal inte lämnat någon garanti eller utfästelse beträffande Fastighetens skick, vare sig explicit eller implicit, och Tomrättshavaren har inte förlitat sig på någon lämnad garanti eller utfästelse beträffande Fastigheten.

Fastigheten upplåts i det skick den har på Upplåtelsedagen. Tomrättshavaren, som har uppmanats att besiktiga Fastigheten, avstår med bindande verkan från alla anspråk på grund av fel eller brister i Fastigheten. Tomrättshavaren friskriver således Kommunen från allt ansvar vad gäller Fastighetens skick, inklusive faktiska fel och brister, brister i miljöhänseende, rådighetsfel och s.k. dolda fel. Tomrättshavaren påtar sig vidare allt ansvar och alla kostnader för utredningar och saneringar av eventuella föroreningar på Fastigheten som med stöd av reglerna i Miljöbalken kan åläggas Kommunen i egenskap av fastighetsägare/verksamhetsutövare eller som krävs för att marken ska kunna användas i enlighet med gällande detaljplan för Fastigheten. Tomrättshavaren ska således hålla Kommunen ekonomiskt skadeslös för kostnad enligt ovan som kan drabba Kommunen.

§ 28 UPPSÄGNING AV AVTALET

Enligt lag äger endast Kommunen uppsäga tomrätsavtalet vid utgången av vissa tidsperioder. Den första perioden omfattar sextio (60) år räknat från Upplåtelsedagen. De därför följande perioderna ska omfatta fyrtio (40) år. Detta gäller enligt 13 kapitlet Jordabalken.

§ 29 LÖSEN AV BYGGNAD M.M.

Om tomrätten på grund av uppsägning enligt § 11 upphör, är Kommunen skyldig att lösa byggnader och annan egendom som utgör tillbehör till tomrätten. Löseskillingen ska utgå i pengar och motsvara byggnadernas och övriga anläggningars marknadsvärde vid lösentillfället.

Detta värde ska beräknas på sådant sätt att från Fastighetens totala marknadsvärde avdrages markens marknadsvärde i obebyggt skick, varvid restbeloppet ska utgöra byggnadsvärdet. Det totala marknadsvärdet och markvärdet ska bedömas av utomstående värderingsman.

I övrigt gäller beträffande lösen vad som stadgas i lag.

§ 30 BILAGOR

1. Nackas miljöprogram 2016-2030
 2. Riktlinjer för hållbart byggande
 3. Anvisningar för dagvattenhantering i Nacka kommun
 4. Dagvattenpolicy
 5. Program för markanvändning med riktlinjer för markanvisnings- och exploateringsavtal
 6. Handbok för avfallsutrymmen
 7. Definition ljus BTA
 8. Detaljplan 96
 9. Idéskiss till markanvisningsansökan, daterad den 19 juli 2016
-
-

Detta avtal har upprättats i två likalydande exemplar varav parterna tagit var sitt.

Nacka den

För NACKA KOMMUN

Kommunstyrelsens ordförande

Kommunens namnteckningar bevitnas:

Nacka den

För [TOMRÄTTSHAVAREN]

Tomrättshavarens namnteckning/-ar
bevitnas:

Kommentar till Tomrättshavaren: Tomrättshavaren ska först underteckna detta avtal. Kommunen beslutar därefter om Tomrätsavtalet ska ingås med Tomrättshavaren. Om Kommunen godkänner att Tomrätsavtalet ingås med Tomrättshavaren, kommer avtalet därefter att skrivas under av kommunstyrelsens ordförande samt Exploateringschefen, eller annan som kommunstyrelsen utser.

UTKAST

Mellan Nacka kommun, org.nr. 212000-0167, genom dess kommunstyrelse ("**Kommunen**"), så som upplåtare av tomrätten till fastigheten Älta 109:6 ("**Fastigheten**"), och Sveafastigheter Bostad AB, org.nr. 556985-1271, så som innehavare av tomrätten till Fastigheten ("**Tomrättshavaren**"), har träffats följande

SIDOAVTAL

Nedan benämnt "**detta avtal**"

§ 1 BAKGRUND

Detta avtal utgör ett så kallat sidoavtal till mellan parterna ingången tomrätsavtal av den [datum] ("**Tomrätsavtalet**"). De villkor som framgår av detta avtal ska gälla vid sidan av de villkor som framgår av Tomrätsavtalet. I den mån en bestämmelse i detta avtal står i strid med en bestämmelse som framgår av Tomrätsavtalet äger regleringen i detta avtal företräde.

§ 2 AVGÄLD ENLIGT TOMRÄTTSAVTALET

Den årliga avgälden för den första avgäldsperioden, från [år-månad-datum] till [årmånaddatum], har i Tomrätsavtalet bestämts till 336 000 (trehundratrettiosextusen) kronor.

Tomrätsavgälden enligt Tomrätsavtalet har bestämts med ledning av utlåtande som två oberoende värderingsmän har tagit fram och utgör medelvärdet av de två värderingarna. Värderingsmännen har vid angivande av vad som utgör skälig tomrätsavgäld inte beaktat de villkor som följer av detta avtal.

§ 3 REVIDERAD AVGÄLD UNDER FÖRSTA AVGÄLDSPERIODEN

Tomrättshavaren har tagit initiativ till att uppföra bostadslägenheter inom Fastigheten till låg boendekostnad och att under viss tid upplåta samtliga bostadslägenheter på Fastigheten till resurssvagare personer som ett led i Tomrättshavarens arbete med social hållbarhet. Den initiala hyresnivån för lägenheterna ska vara cirka 1800 kr/boarea och år för fastighetens genomsnittliga fastighetsbestånd

Tomrättshavaren åtar sig i och med undertecknandet av detta avtal att upplåta samtliga bostadslägenheter som uppförs på Fastigheten med hyresrätt samt att, i åtminstone 6 (sex) år från upplåtelsedagen enligt Tomrätsavtalet ("Upplåtelsedagen"), upplåta samtliga hyreslägenheter, om inte Kommunen skriftligen medger annat, till personer som befinner sig i

en utsatt eller annars svår situation. Med personer i en utsatt eller annars svår situation avses bland annat personer som av hälso-, sociala eller ekonomiska skäl har sämre förutsättningar att på egen hand ordna en bostad.

Så länge som samtliga bostadslägenheter på Fastigheten upplåts med hyresrätt samt, i åtminstone 6 (sex) år från Upplåtelsedagen, upplåts, om inte Kommunen skriftligen medger annat, till personer som befinner sig i en utsatt eller annars svår situation, ska den årliga avgälden under den första avgäldsperioden (tio år från Tomträtsavtalets ingående) vara 187 200 (ethundraåttiosjutusentvåhundra) kronor.

Denna reviderade avgälden har bestämts med ledning av utlåtanden som två oberoende värderingsmän tagit fram och utgör medelvärdet av de två värderingarna.

Vid förändrad upplåtelseform, från hyresrätt till bostadsrätt, eller om uthyrning, under de första 6 (sex) åren från Upplåtelsedagen och utan Kommunens skriftliga medgivande, sker till andra än sådana som befinner sig i en utsatt eller annars svår situation, ska tomträtsavgäld utgå enligt Tomträtsavtalet från och med den dag som förhållandet inträder.

§ 4 REVIDERAD AVGÄLD, ANDRA AVGÄLDSPERIODEN

Så länge som samtliga bostadslägenheter på Fastigheten upplåts med hyresrätt, ska den årliga avgälden, för den andra avgäldsperioden, nedsättas till ett belopp som beräknas enligt nedan.

Avgälden ska baseras på markens värde med de begränsningar som följer av detta avtal. Värdetidpunkt utgör den dag som infaller ett år före den nya avgälden börjar att gälla. Kommunen ska senast ett halvår före den innevarande avgäldsperiodens utgång låta en oberoende värderingsman värdera marken och meddela tomträttshavaren den nya avgäld som ska gälla för kommande tioårsperiod.

§ 5 NEDSÄTTNING AV AVGÄLD UNDER EXPLOATERINGEN M.M.

Under den period då Tomträttshavaren uppför överenskommen bebyggelse, ska Tomträtsavgälden sättas ned till 0 (noll) kronor. Detta gäller dock som längst i 12 månader från tidpunkten för lagakraftvunnet bygglov. När bebyggelsen är färdigställd ska tomträtsavgäld utgå enligt detta avtal.

§ 6 PRAKTIKANTER OCH LÄRLINGAR I BYGGSKEDET

Tomträttshavaren åtar sig att tillhandahålla praktik- och lärlingsplatser under byggnationen. Praktik- och lärlingsplatser ska främst erbjudas nyanlända.

§ 7 ÖPPET OCH TRANSPARENT KÖSYSTEM

Tomträttshavaren ska tillse att de hyreslägenheter som byggs inom Fastigheten förmedlas genom ett öppet och transparent kösystem. Det kösystem Tomträttshavaren avser tillämpa, ska godkännas av Kommunen innan det faktiskt tillämpas.

§ 8 KRAV PÅ BEBYGGELSEN OCH TIDPLAN

Tomrättshavaren har åtagit sig att uppföra överenskommen bebyggelse på visst sätt och inom viss tid, enligt §§ 16-17 Tomrättsavtalet. Tomrättshavaren ska inom 4 (fyra) månader från Upplåtelsedagen ha inkommit med en komplett bygglovshandling och inom 9-12 (nio-tolv) månader från tidpunkten för lagakraftvunnet bygglov ha färdigställt och erhållit slutbesked för respektive byggnad inom Fastigheten i enlighet med av Tomrättshavaren upprättat förslag till bebyggelse. Bebyggelsen ska överensstämma med de krav som överenskommit mellan Tomrättshavaren och Kommunen vad beträffar bland annat gestaltning och gröna värden.

§9 SERVITUT M.M.

I den mån behov av allmän anläggning eller gemensamhetsanläggning framgent skulle uppstå, ska Tomrättshavaren upplåta servitut, eller ansöka om att få gemensamhetsanläggning inrättad, inom Fastigheten. Tomrättshavarens åtgärd ska tillgodose det behov som uppstått. Tomrättshavaren ska bekosta den eller de åtgärder som behöver vidtas för att upplåtelsen av servitutet eller bildandet av gemensamhetsanläggningen ska komma till stånd.

§ 10 KONTAKTORGAN

Kommunens kontaktorgan vad gäller detta avtal och Tomrättsavtalet är Kommunens exploateringsenhet. För myndighetsfrågor hänvisas till respektive myndighet. För frågor om gestaltning hänvisas till Kommunens planenhet och bygglovenhet.

§ 11 LÖPTID OCH GILTIGHET

Detta avtal löper under Tomrättsavtalets första två avgäldsperioder (totalt tjugo år från Tomrättsavtalets ingående), varefter det utan uppsägning uppgör att gälla.

För det fall att Tomrättshavaren skulle åsidosätta sina skyldigheter enligt 3, 6, 7 eller 8 §§ i detta avtal, så äger Kommunen rätt att omedelbart säga upp detta avtal i förtid utan föregående uppsägningstid.

§ 12 ÖVERLÄTELSE

Vid överlåtelse av tomträdden ska Tomrättshavaren verka för att förvärvaren övertar Tomrättshavarens samtliga förpliktelser enligt detta avtal samt eventuella tillägg till detsamma.

§ 13 INSKRIVNING

Denna överenskommelse får inte inskrivas.

§ 14 TVIST

Tvist angående tolkning och tillämpning av detta avtal ska avgöras av allmän domstol enligt svensk rätt och på Kommunens hemort.

§ 15 ÄNDRINGAR OCH TILLÄGG

Ändringar och tillägg till detta avtal ska upprättas skriftligen och undertecknas av båda parter.

.....

Detta avtal har upprättats i två likalydande exemplar varav parterna tagit var sitt.

Nacka den

Nacka den

För NACKA KOMMUN

[TOMTRÄTTSHAVAREN]

Kommunstyrelsens ordförande

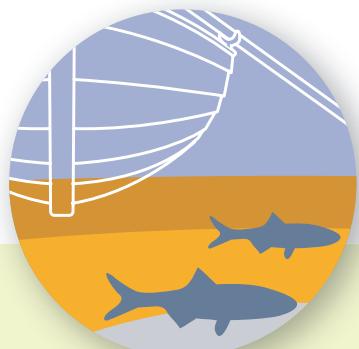
.....

.....

Kommentar till Tomrättshavaren: Tomrättshavaren ska underteckna detta avtal vid samma tillfälle som Tomrätsavtalet undertecknas. Kommunen beslutar därefter om Tomrätsavtalet och detta avtal ska ingås med Tomrättshavaren. Om Kommunen godkänner att Tomrätsavtalet och detta avtal ingås med Tomrättshavaren, kommer avtalet därefter att skrivas under av kommunstyrelsens ordförande samt exploateringschefen, eller annan som kommunstyrelsen utsett.

NACKAS MILJÖPROGRAM 2016–2030

Det krävs samverkan och samspel för att vi ska kunna tänka nytt, långsiktigt och innovativt.

Begränsad klimatpåverkan 4

Frisk luft 6

Giftfri miljö 8

Rent vatten 10

God bebyggd miljö 12

Ett rikt växt- och djurliv 14

NACKAS MILJÖPROGRAM

2016–2030

NACKAS LOKALA MILJÖMÅL

Sverige har 16 nationella miljömål som ska genomsyra miljöarbetet i hela det svenska samhället. Inriktningen är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de flesta av de stora miljöproblemen är lösta. Av de 16 målen har Nacka kommun valt ut de sex områden som är mest angelägna att förbättra för att kunna skapa attraktiva livsmiljöer i hela Nacka, vilket är ett av kommunens övergripande mål.

2014 antog kommunfullmäktige därför sex lokala miljömål för Nacka kommun, med tillhörande preciseringar och etappmål. Miljömålen spänner över alla typer av verksamheter i Nacka kommun. Det berör alla kommunala nämnder och enheter, medarbetare, fristående utförare, företagare, ideella krafter och alla Nackabor.

Alla behöver ställa sig frågan "Vilken roll kan jag/min verksamhet spela i detta arbete?".

HUR SKA VI STYRA MOT MÅLEN?

I miljöprogrammet har varje miljömål försetts med indikatorer och tidsatta målnivåer. Med hjälp av indikatorerna följer kommunstyrelsen upp hur arbetet mot att nå miljömålen fortlöper.

Resultaten av miljömålsarbetet följs upp årligen av kommunstyrelsen och redovisas i kommunens årsredovisning. Miljömålen och indikatorerna kommer att behöva utvärderas och vid behov revideras under dessa 15 år som programmet gäller.

VI TROR PÅ MÄNNISKORS VILJA OCH FÖRMÅGA

I Nacka kommun tror vi på människors vilja och förmåga att ta ansvar. För att nå våra högt uppsatta mål behövs många åtgärder på många olika områden och allas insatser är viktiga. Det finns många olika sätt att nå våra mål. Den som känner en verksamhet bäst är den som jobbar där. Den som känner sina vardagsrutiner bäst är individen. Därför är det verksamheterna, företagen och Nackaborna själva som är bäst lämpade att hitta lösningar på våra gemensamma utmaningar – men det krävs samverkan och samspel för att vi ska kunna tänka nytt, långsiktigt och innovativt.

TECKENFÖRKLARING

**Vilka som har rådighet över att påverka målen.
Den som har mest rådighet visas överst.**

Nacka kommun

Person

Företag

BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN

Nacka ska bidra till att minska den globala klimatpåverkan genom att sänka sina direkta och indirekta utsläpp av växthusgaser.

BAKGRUND Klimatförändringar orsakade av utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser är ett globalt miljöproblem. Utsläppen av växthusgaser till atmosfären måste minska till en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Energianvändning, vägtrafik och konsumtion är de största utsläppskällorna av växthusgaser. I Nacka minskar utsläppen från energisektorn medan utsläppen från vägtrafiken ökar. Hushållens privata konsumtion inom transport, boende och matproduktion står för den största andelen av Nackas totala klimatpåverkan. Den totala avfallsmängden i Nacka ökar vilket är kopplat till den ökade konsumtionen i samhället.

Det finns ingen statistik på privatkonsumtionen på kommunal nivå, men nationellt står matkonsumtion för störst andel, följt av transporter, bostad och sedan övrigt. Att nå målet samtidigt som Nacka växer är en stor utmaning.

Nacka ska minska utsläpp av växthusgaser från

STRATEGISKT MÅL Nacka bidrar till minskad klimatpåverkan genom att stärka sitt arbete inom områdena 1) transporter och resor, 2) energieffektivisering och 3) konsumtion.

INDIKATORER

1.1 Utsläpp av växthusgaser per person (ton/person).

MÅLNIVÅ 2020 **-15%** (2,2 ton/person) 2030 **-30%** (1,8 ton/person)
BASÅR 2011 (2,6 ton/person).

1.2 Utsläpp av växthusgaser per person från vägtrafik (ton/person).¹⁾

MÅLNIVÅ 2020 **-25%** (0,79 ton/person), 2025 **-50%** (0,53 ton/person),
2030 **80%** (0,21 ton/person).
BASÅR 2010 (1,05 ton/person).

1.3 Utsläpp av växthusgaser per person från energianvändning i bebyggelse (ton/person).

MÅLNIVÅ 2020 **-15%** (0,9 ton/person), 2030 **-30%** (0,75 ton/person).
BASÅR 2011 (1,07 ton/person).

1.4 Klimatpåverkan från konsumtion (mäts som trend).

MÅLNIVÅ ej satt. **BASÅR** 2016 via vaneundersökning.

1.5 Mängd insamlat avfall från hushåll (kg/person).

MÅLNIVÅ 2030 **-30%** (279 kg/person). **BASÅR** 2014 (398 kg/person).

1.6 Energianvändning i kommunens egna byggnader (kWh/kvm).

MÅLNIVÅ 2020 **-20%** (120 kWh/kvm). **BASÅR** 2014 (150 kWh/kvm).

¹⁾ LCA-utsläpp från förnybara bränslen ingår ej.

transporter, byggnader och konsumtion.

FRISK LUFT

Luftens ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

BAKGRUND Mycket små partiklar som PM10 bildas från trafikens vägslitage och användning av dubbdäck. De små partiklarna är mycket lätta och sprids därför i utomhusluften. Forskning och studier visar på att inandning av dessa små partiklar är en bidragande orsak till vissa sjukdomar. Vid hårt trafikerade platser är halterna för höga i Nacka.

Kvävedioxid är en gas som bildas vid förbränning från motorer. I tätorter brukar trafiken vara den största utsläpps-källan. Utsläpp av kväveoxider bidrar till övergödning och försurning av naturen men kan även ge negativa hälsoeffekter. Halterna av kvävedioxid i luft har visat en tydlig nedåtgående trend, men har nu börjat plana ut på grund av en större andel dieselfordon.

Halter av partiklar, kvävedioxid

STRATEGISKA MÅL Lägre halter av partiklar i luften. Lägre halter av kvävedioxid i luften. Minskade utsläpp av flyktiga organiska kolväten.

INDIKATORER

2.1 Andel skolor och förskolor där utomhusluften klarar nationellt mål för partiklar (dygnsmedelvärde PM 10 <30 µg/m³ luft, %).

MÅLNIVÅ 2020 90%, 2025 100%. **BASÅR** 2015 (Siffror kommer under 2016).

2.2 Andel skolor och förskolor där utomhusluften klarar nationellt miljömål för kvävedioxid (årsmedelvärde <20 µg/m³ luft, %).

MÅLNIVÅ 2020 90%, 2025 100%. **BASÅR** 2015 (Siffror kommer under 2016).

2.3 Andel skolor och förskolor där utomhusluften klarar nationellt miljömål för bensen (årsmedelvärde ≤1 µg/m³ luft, %).

MÅLNIVÅ 2020 100%, 2025 100%. **BASÅR** 2015 100%.

2.4 Andelen av alla resor i högtrafik som sker med cykel (%).

MÅLNIVÅ 2020 10%. **BASÅR** 2015.

2.5 Antal cyklande vid vissa mätpunkter²⁾ i förhållande till total befolkning (passager/invånare).

MÅLNIVÅ 2030 15 passager/invånare.

BASÅR 2015 (750 419 passager/96 000 invånare=7,8 passager/invånare).

2.6 Antal påstigande i kollektivtrafiken i förhållande till total befolkning (påstigande/invånare).

MÅLNIVÅ sätts när siffror för basår kommer. **BASÅR** 2016.

²⁾ Mätpunkter vid Skurubron och Sicklavägen.

Och bensen ska minska i luften.

GIFTFRI MILJÖ

Nacka ska vara så giftfritt att inte människor eller miljö påverkas negativt.

BAKGRUND Kemikalieproduktionen i världen har ökat i snabb takt och kemikalier finns idag i de flesta varor. Många kemikalier har bra och värdefulla egenskaper, men många har också negativa effekter på hälsa och miljö. I många fall är kunskapen om kemikaliers hälsoeffekter inte undersökta. Nya kemikalier framställs fortare än lagstiftningen hinner fasa ut farliga ämnen.

Farliga kemiska ämnen kan läcka från varor och material och påverkar växter, djur och mänsklig hälsa. Barn är mycket känsligare än vuxna, eftersom de fortfarande växer och utvecklas.

Förurenade områden är en yta av mark- eller vattenområden som innehåller hälso- och miljöfarliga ämnen. Förurenningarna kommer från utsläpp från till exempel gamla industrier, soptippar eller oljedepåer. I Nacka finns ett stort antal områden med förurenad mark. En del är sanerade, men andra är dåligt undersökta och utgör en risk för omgivningen.

SÄRSKILT FARLIGA ÄMNNEN är ämnen som har egenskaper som kan medföra allvarliga och bestående effekter på mänsklig hälsa och i miljön. De kan till exempel vara cancerframkallande, ge fel på arvsanlag, hormonsystem eller ge svårigheter att få barn. De stannar kvar länge i våra kroppar och i vår omgivning och vissa av dem kan också vara direkt giftiga. Särskilt farliga ämnen omfattas av särskilda regler inom EU men är tillåtna att säljs och ingå i vanliga konsumtionsprodukter, till exempel i plast.

FARLIGT AVFALL innehåller ämnen som är skadligt för miljön och mänsklig hälsa. Farligt avfall ska samlas in och tas om hand på rätt sätt för att förhindra att det sprids till luft, vatten och mark. Vanliga upphovskällor till farligt avfall i hushållen är färg- och oljerester, rengöringsmedel, trasiga elprodukter och uttjänta batterier. Det är viktigt att det farliga avfallet inte kastas tillsammans med övrigt hushållsavfall, utan lämnas in separat på angivna uppsamlingsplatser i kommunen.

Nacka ska rensa bort farliga ämnen från miljöer där

STRATEGISKA MÅL Minskade gifter i barns vardag. Inga skadliga utsläpp från förurenade områden.

INDIKATORER

3.1 Andel punkter på checklistan³ för giftfri förskola som förskolorna i snitt klarat av (%).
MÅLNIVÅ 2018 **75%**, 2020 **100%**.

3.2 Skolor, förskolor, lekplatser och idrottsanläggningar som är inventerade och åtgärdade avseende särskilt farliga ämnen (%).
MÅLNIVÅ 2020 **10%**, 2025 **50%**, 2030 **100%**.

3.3 Förorenade markområden⁴ som är sanerade (%).
MÅLNIVÅ 2025 **50%**, 2030 **100%**.

3.4 Mängd farligt avfall som slängs i vanliga soppåsen (g/hushåll och vecka).
MÅLNIVÅ 2020 **50g/hushåll och vecka**, 2030 **0 g/hushåll och vecka**.
BASÅR 2014 **100 g/hushåll och vecka**.

3.5 Andel ekologisk mat i kommunens verksamheter (%).
MÅLNIVÅ 2020 **50%**, 2030 **75%**. **BASÅR** 2014 **30%**.

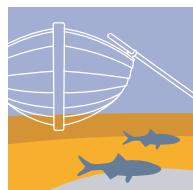

3.6 Andel miljömärkta varor som köps in av kommunen (%).
MÅLNIVÅ 2020 **40%**, 2030 **60%**. **BASÅR** 2014 **21%**.

³⁾ Checklistan hittar du på www.nacka.se

⁴⁾ Gäller förorenade områden med riskklass 1 och 2 enligt Naturvårdsverkets riskklassning av förorenade områden. Klass 1: "Mycket stor risk för människors hälsa och miljön". Klass 2: "Stor risk för människors hälsa och miljön".

RENT VATTEN

Sjöar och vattendrags biologiska och ekologiska värden ska bevaras. Kust och farvatten i Nacka ska ha goda förutsättningar för rik biologisk mångfald och ha god tillgänglighet för rekreation.

BAKGRUND Kust, sjöar och vattendrag utsätts för miljöpåverkan från många håll bland annat från jordbruk, nedfall från luft, sjöfart och industrier.

Ekosystemen i Nackas sjöar och längs kusten är kraftigt påverkade av övergödande ämnen. Dåliga syreförhållanden och omfattande algbloomingar är några av tecknen på det. Vattenmiljöerna är även påverkade av miljögifter från giftiga båtbottenfärger, oljeutsläpp och gamla industriutsläpp.

Utsläppen av miljöpåverkande ämnen kan begränsas med lagstiftning och planering, men inte i tillräcklig omfattning. Det behövs även fortsatt arbete på lokal nivå i enlighet med vattendirektivet och att samverka med andra kommuner i regionen kring gemensamma åtgärder.

VATTENFÖREKOMSTER är kustvatten eller sjöar som omfattas av ett EU-direktiv:

VATTENDIREKTIVET Alla vattenförekomster ska uppnå **god ekologisk status** och **god kemisk status**, vilket innebär att de ska ha en frisk miljö för växter och djur, och vara fria från tungmetaller och andra miljögifter. I Nacka klassas alla våra kustvatten och från och med 2016 även nio insjöar som vattenförekomster. Bedömningen av god ekologisk och kemisk status görs vart 6:e år av Vattenmyndigheten.

ENSKILDA AVLOPP är avloppsanläggningar som inte är anslutna till kommunala avlopsledningsnät. Enskilt avlopp har antingen en egen reningskonstruktion eller töms av slamtömningsbil. Bristfälliga enskilda avlopp orsakar att orenat avloppsvatten läcker ut i miljön. Vattendrag, sjöar och hav övergöds och dricksvatten kan förorenas.

GIFTIGA BÅTBOTTENFÄRGER målas på båtars skrov för att förhindra att havstulpaner och alger börjar växa på båten, men giftet från färgen läcker också ut till vattnet. Istället för att måla kan man till exempel tvätta båten när larverna satt sig, eller använda en ultraljudssändare.

Vattenkvaliteten i Nackas sjöar och kustvatten ska vara fortsatt

STRATEGISKA MÅL Livskraftiga ekosystem i sjöar, våtmarker, vattendrag och längs kust. Skydd av marina områden. Minskad påverkan från båtlivet. Minskade fosfor- och kväveutsläpp till vatten.

INDIKATORER

4.1 Andel badvattenprover som inte har någon anmärkning (%).

MÅLNIVÅ 2020 100%. BASÅR 2014 83%.

4.2 Andel vattenförekomster⁵ som uppnår god ekologisk status (%).

MÅLNIVÅ 2027 100%. Delmål 2021 60%. BASÅR 2015 (siffra kommer).

4.3 Andel vattenförekomster⁶ som uppnår god kemisk status (%).

MÅLNIVÅ 2027 100%. DELMÅL 2021 60%. BASÅR 2015 (siffra kommer).

4.4 Andel sjöar⁷ med god status vad gäller övergödning⁸ (%).

MÅLNIVÅ 2020 75%, 2025 85%, 2030 100%. BASÅR 2015 65%.

4.5 Antal enskilda avlopp i kommunen (st).

MÅLNIVÅ 2020 1 500 st, 2025 900 st, 2030 350 st enskilda avlopp.

BASÅR 2015 cirka 2 000 st.

4.6 Andel båtar som inte använder giftiga båtbottenfärgar⁹ (%).

MÅLNIVÅ 2020 25%, 2025 50%, 2030 75%. BASÅR 2016.

⁵⁾ Vattenförekomster är idag: Strömmen, Lilla Värtan, Askrikefjärden, Skurusundet, Baggensfjärden, Ingårö fjärden, Neglingemaren, Vårgärdssjön och Erstaviken.

⁶⁾ Vattenförekomster är idag: Strömmen, Lilla Värtan, Askrikefjärden, Skurusundet, Baggensfjärden, Ingårö fjärden, Neglingemaren, Vårgärdssjön och Erstaviken.

⁷⁾ Gäller följande sjöar: Abborrträsk, Bagarsjön, Bastusjön, Dammsjön, Dammtorpssjön, Glasbruks-sjön, Insjön, Järlasjön, Karbosjön, Kocktorpssjön, Koviksträsk, Kvarnsjön, Källtorpssjön, Lundsjön, Långsjön, Myrsjön, Rudträsk, Sandasjön, Sicklasjön, Strålsjön, Sågsjön, Söderbysjön, Tollareträsk, Trehöringen, Ulvsjön, Vittjärn och Ältasjön.

⁸⁾ Mäter totalhalt fosfor. Fosforprover tas varje år i Nacka och gör att indikatorn kan följas med tätare intervall än punkt 2 och 3. För vattenförekomster gäller "god status", för övriga sjöar gäller Naturvårdsverkets klassning måttligt eller låga halter.

⁹⁾ Indikatorn avser båtklubbar som arrenderar mark av kommunen (vilket gäller majoriteten av båtklubbarna).

god och förbättras där det behövs.

GOD BEBYGGD MILJÖ

Den bebyggda miljön i Nacka ska bidra till en god livsmiljö där resurser nyttjas på ett hållbart sätt. Det ska vara nära till naturen och människors hälsa ska stå i fokus. Nackas sårbarhet inför effekterna av klimatförändringar ska minska.

BAKGRUND Boende och livsstilar påverkar miljö och hälsa på många sätt exempelvis materialval i bostäder, närhet till grönska samt resor till arbete och fritidsaktiviteter. Det finns idag brister i infrastruktur, byggnader och styrning.

Inomhusmiljön i Nacka har i stort förbättrats. Kommunen har sedan länge arbetat med att framförallt kartlägga radonvärden och ge vägledning åt fastighetsägare för att åtgärda radonproblem. Många människor i Nacka är fortfarande störda av buller, framförallt från trafiken.

En förtätning av kommunen med ökade möjligheter att åka kollektivt ger klimatinvinster. Samtidigt är det en utmaning att förtäta och öka befolkningsmängden parallellt med att minska störningar från buller och ge god tillgänglighet till rekreativa grönytor.

MILJÖBYGGNAD är en certifiering av byggnader som finns i tre nivåer; brons, silver och guld. För att få en certifiering i Miljöbyggnad måste flera kriterier uppfyllas inom bland annat energianvändning, ventilation, fuktsäkerhet och vilka kemikalier som får ingå i byggmaterialen.

KLIMATANPASSNING I takt med att medeltemperaturen på jorden höjs förändras vårt klimat. Det innebär bland annat höjda havsnivåer, mer nederbörd, kraftigare stormar och fler värmeböljer. För att anpassa oss till dessa förändringar behöver vi bygga våra samhällen smart så att vi minimerar de skador och problem som kan uppstå på grund av klimatförändringarna.

Nacka ska bygga ett hållbart samhälle

STRATEGISKA MÅL Miljöanpassad bebyggelsestruktur. God inomhusmiljö. God ljudmiljö. Tillgång och tillgänglighet till parker och natur ska vara god i alla kommundelar, nära bostäder och förskolor.

INDIKATORER

- 5.1 **A)** Andelen kommunal nybyggnation som är klassad som Miljöbyggnad eller motsvarande certifiering där kommunen är byggherre (%).
MÅLNIVÅ 2020 **50%**, 2025 **100%**. **BASÅR** 2015 **0%**.
- 5.1 **B)** Antal miljöcertifierade¹⁰ byggnader i Nacka kommun (st).
MÅLNIVÅ 2025 **200 st**, 2030 **400 st**. **BASÅR** 2015 **63 st¹¹**
- 5.2 Framtagen strategi för klimatanpassning av Nacka kommun senast år 2018 (ja/nej).
- 5.3 Andel beslutade detaljplaner som arbetar utifrån "Riktlinjer för hållbart byggande"¹² (%).
MÅLNIVÅ 2020 **100%**. **BASÅR** 2015.
- 5.4 Andel invånare som har högst 1 kilometers gångavstånd till större friluftsområde¹³ (%).
MÅLNIVÅ sätts när siffror för basår tagits fram. **BASÅR** 2015.
- 5.5 Andel invånare som har högst 300 meters gångavstånd till ett grönområde¹⁴ eller park (%).
MÅLNIVÅ sätts när siffror för basår har tagits fram. **BASÅR** 2016.
- 5.6 Andel av befolkningen som bor i bostäder med en god ljudmiljö inomhus¹⁵ (%).
MÅLNIVÅ 2030 **75%**. **BASÅR** 2016.
- 5.7 Andel förskolor och skolor där radonhalten är under gränsvärdet¹⁶.
MÅLNIVÅ 2020 **100%**. **BASÅR** 2015.

¹⁰) Miljöbyggnad, Svanen, Breeam eller Leed

¹¹) Varav Miljöbyggnad 62 st, Svanen 1 st, Breeam uppgift saknas, Leed uppgift saknas.

¹²) Nacka kommuns riktlinjer för hållbart byggande hittar du här: www.nacka.se/web/politik_organisation/_sa_styrs_nacka/_sa_styrs/regelverk/Documents/ovriga_regelverk/riktlinjer_hallbart_byggande.pdf

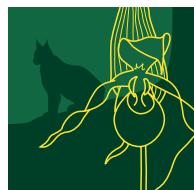
¹³) Friluftsområde enligt kommunens definition "strövområde" i Grönstrukturprogrammet.

¹⁴) Ett grönområde ska uppfylla kommunens definition för attraktiv park och närförbiområde.

¹⁵) Innebär högst 30 dBA ekivalent ljudnivå, och 45 dBA maximal ljudnivå.

¹⁶) Årsmedevärde under 200 Bequerel per kubikmeter luft.

ETT RIKT VÄXT- OCH DJURLIV

Nacka ska ha ett attraktivt och varierat landskap med en bevarad mångfald av djur och växter.

BAKGRUND En långsam men kontinuerlig förlust av biologisk mångfald pågår i länet och även i Nacka. Det beror bland annat på den fragmentering av grönstrukturen som pågår till följd av en hög exploateringstakt. Att lyckas behålla en biologisk mångfald är avgörande för att ekosystem ska fungera och göra nytta som att rena vatten och luft, pollinera våra grödor med mera. En hög artrikedom ger fler ekosystemtjänster samt bidrar till en bättre naturupplevelse. Fler åtgärder krävs inom skydd, skötsel och fysisk planering för att bygga in och inte bort biologisk mångfald.

Nacka kommun har en jämförelsevis stor andel skyddad naturmark och många ekar, som är mycket viktiga för den biologiska mångfalden. Andra typer av biotoper som är särskilt gynnsam för biologisk mångfald finns det få av till exempel våtmarker och hävdade marker.

EN INDIKATORART är en djurart eller en växtart som trivs i vissa speciella miljöer. Om en sådan art lever i ett område så kan man anta att många andra arter som trivs i samma typ av miljö också finns där. På så vis kan man genom att följa hur indikatorarterna trivs få en uppfattning om hur även andra arter trivs där. Ett exempel är igelkotten, som trivs i miljöer där det finns goda förutsättningar för många andra arter att trivas också.

EKOYSTEMTJÄNSTER är naturens "gratistjänster" som direkt eller indirekt bidrar till människors välbefinnande. Exempel på ekosystemtjänster är pollinering av växter, renings av vatten och luft och fisk som ger föda. Ekosystemtjänsterna kan också bidra till att hantera sårbarheter som att mildra effekterna av ett förändrat klimat.

HÄVDADE MARKER är ängar och hagar som man sköter om för att de inte ska växa igen med sly, buskar och skog. Det gör man till exempel genom att man låter djur beta eller slättrar marken med lie eller maskin. Många arter är beroende av det öppna ängslandskapet för att överleva.

Nacka ska ha ett attraktivt och varierat landskap med en

STRATEGISKT MÅL Varierat landskap med en hög grad av biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter.

INDIKATORER

6.1 Andel yta av kommunytan som är naturmark med höga naturvärden¹⁷ (%).
MÅLNIVÅ 2030 10%. BASÅR 2010 6%.

6.2 Andel skyddad naturyta av kommunytan (%).
MÅLNIVÅ 2030 25%. BASÅR 2015 20%.

6.3 Utveckling för Nackas lokala indikatorarter (%).
MÅLNIVÅ utvecklingen ska vara positiv för minst 25% av indikatorerna och oförändrat för övriga. **BASÅR 2016.**

¹⁷⁾ "Höga naturvärden" är en definition enligt Naturvårdsverkets tregradiga klassning.

bevarad mångfald av djur och växter.

ÖPPENHET OCH MÅNGFALD

Vi har förtroende och respekt för
människors kunskap
och egna förmåga – samt för deras
vilja att ta ansvar

Riktlinjer för hållbart byggande

Enligt beslut av Miljö- och stadsbyggnadsnämnden den 21
november 2012, § 296

Sammanfattning

Ett förslag på riktlinjer för hållbart byggande har tagits fram. Syftet med riktlinjerna är att öka hållbarheten i stadsbyggnadsprojekten samt underlätta uppföljning av prioriterade hållbarhetsområden. Riktlinjerna är tänkta att användas i alla typer av stadsbyggnadsprojekt, dock inte i framtagandet av enkla planer.

Riktlinjerna ska inte uppfattas som krav gentemot exploatören, utan fungera som en motivation och ett förtydligande av Nackas hållbarhetsambitioner.

Grundtanken är att riktlinjerna ska vara ett stöd för både exploatören och kommunens tjänstemän när det gäller att få fram konkreta åtgärder för hållbart byggande. Riktlinjerna ersätter självklart inte lagstiftningen på området, utan är tänkt som ett komplement.

Förslaget innebär en generell modell för hur arbetet med riktlinjer ska bedrivas. En mer detaljerad modell för användandet bör utvecklas när riktlinjerna prövats i ett antal olika stadsbyggnadsprojekt och kommunen fått kunskap kring vad som fungerar bäst.

Riktlinjerna innehåller 12 målområden (t.ex. Hållbart resande, Effektiv mark- och resursanvändning). Till varje målområde finns en förslagslista på åtgärder/indikatorer som kan användas för att uppfylla målet. Det är viktigt att listan är flexibel, och att de åtgärder man väljer tas fram i dialog med exploatören. En viktig utgångspunkt är att exploaterörens eget hållbarhetsarbete ska kunna kugga in i kommunens ambitioner.

Utvecklingen på hållbarhetsområdet sker snabbt och listan med åtgärder/indikatorer ska ses som ett levande dokument som kan revideras vid behov.

De åtgärder som kommunen och exploatören enas om följs sedan upp och redovisas i samband med beslut om samråd, antagande av exploateringsavtal och detaljplan samt i slutredovisningen av projektet.

Nacka kommun

Anna Green

Innehållsförteckning

1	Varför riklinjer?.....	4
2	Genomförande och uppföljning av riklinjerna.....	4
3	12 målområden med förslag på åtgärder/indikatorer	5
3.1	Hållbart resande.....	5
3.2	Skapa rum för verksamheter, blandad bebyggelse och mötesplatser	6
3.3	Anpassning till framtid klimat.....	7
3.4	Dagvatten som renas och infiltreras.....	7
3.5	Energieffektivt och sunt byggande.....	8
3.6	En god ljudmiljö.....	8
3.7	En levande kulturmiljö	9
3.8	En hållbar avfallshantering.....	10
3.9	Effektiv mark- och resursanvändning.....	10
3.10	Nära till skola, fritid, idrott och kultur	11
3.11	Nära till grön- och vattenområden av god kvalitet.....	11
3.12	Använda och utveckla gröna tjänster	12

I **Varför riklinjer?**

Utgångspunkten är att riklinjerna inte ska uppfattas som krav gentemot exploateren, utan fungera som en motivation och ett förtydligande av Nackas hållbarhetsambitioner. Tanken är att riklinjerna ska vara ett stöd för både exploateren och kommunens tjänstemän när det gäller att få fram konkreta åtgärder för hållbart byggande. Riklinjerna ersätter självklart inte lagstiftningen på området, utan är tänkt som ett komplement.

2 **Genomförande och uppföljning av riklinjerna**

Riklinjerna är tänkta att användas i alla typer av stadsbyggnadsprojekt, dock inte vid enkelt planförfarande.

Förslaget innebär en generell modell för hur arbetet med riklinjer ska bedrivas. En mer detaljerad modell för användandet bör utvecklas när riklinjerna prövats i ett antal olika stadsbyggnadsprojekt och kommunen fått kunskap kring vad som fungerar bäst. Det ska inledningsvis finnas utrymme för att anpassa användandet av riklinjerna utifrån varje projekts förutsättningar.

I **start-pm** prioriteras de målområden som kommunen anser är viktigast för det enskilda stadsbyggnadsprojektet. Varför dessa målområden bedöms vara viktigast motiveras. Start-pm stäms av med exploateren före poltitiskt beslut fattas.

I inledningen av stadsbyggnadsprojektet bestäms sedan tillsammans med exploateren **vilka åtgärder som ska genomföras** för att uppfylla de prioriterade målområdena. Listan på åtgärder/indikatorer ska ses som exempel, och vara ett stöd för projektledaren och byggherren. Alla åtgärder är inte tillämpliga i alla projekt. Det är viktigt att arbetet med att ta fram åtgärder är så flexibelt att byggherrens eget miljöarbete kan kugga in i kommunens ambitioner. Utvecklingen på hållbarhetsområdet sker snabbt och listan med åtgärder/indikatorer ska ses som ett levande dokument som kan revideras vid behov.

De åtgärder kommunen och byggherren enas om följs sedan upp och redovisas i samband med beslut om samråd, antagande av exploateringsavtal och detaljplan samt i slutredovisningen av projektet.

3 12 målområden med förslag på åtgärder/indikatorer

Riktlinjerna består av 12 målområden, med en kort lista med förslag på åtgärder/indikatorer för att nå respektive målområde. Vissa av förslagen handlar just om konkreta åtgärder, andra förslag handlar mer om förutsättningar på platsen som kan öka hållbarheten i ett område. Dessa punkter kan kallas indikatorer. Syftet med förslagen är att öka hållbarheten i projekten, både utifrån de förutsättningar platsen har och vilka åtgärder som görs. Åtgärderna markeras med ja/nej eller inte applicerbart. För de åtgärder som inte genomförs ges en motivering.

Varje målområde beskrivs med en kortare text som sammanfattar kommunens ambitioner på området utifrån översiktsplanen och andra övergripande dokument. Avslutningsvis finns en hänvisning till kommunens policy- och styrdokument inom området.

3.1 Hållbart resande

Nacka kommun arbetar för att energianvändningen i transportsektorn och utsläppen av växthusgaser ska minska i enlighet med målen i den regionala utvecklingsplanen (RUFS). Det innebär bl.a. att nya bostäder och arbetsplatser av större omfattning samt skolor, förskolor och idrottsanläggningar ska ha god kollektivtrafikförsörjning. Trafiksystemet ska vara utformat så att andelen resor till fots eller med cykel ökar och det är viktigt att det är enkelt att byta mellan olika trafikslag.

Förslag på åtgärder/indikatorer för att nå målet:

- Bebyggelsen ligger nära kollektivtrafik med god turtäthet¹. För flerbostadshus och arbetsplatser är maxavståndet 400 meter. (Ja/Nej)
- Cykelparkerings motsvarande 2 platser/lägenhet samt bilparkering motsvarande parkeringstal för det aktuella området, anordnas inom fastigheten/projektet. (Ja/Nej)
- Området nås med och innehåller trygga och säkra gång- och cykelvägar. Gång- och cykelvägarna är tillgängliga för alla och lättorienterade.(Ja/Nej)
- Tillgång till trygga och säkra infartsparkeringar för bil och cykel vid bra kollektivtrafiklägen finns.(Ja/Nej)

¹ God turtäthet definieras enligt RIPLAN, riktlinjer för planeringen av kollektivtrafiken i Stockholms län, SL, 2008, sid 22. Som exempel kan ges att god turtäthet i ytterstaden vid hög trafik på stornätet, anges trafik var 15:e minut. Lämpligt avstånd (400 m) till kollektivtrafik är hämtat från sid 14 i samma rapport.

- Vid planering av områden med flerbostadshus och arbetsplatser finns laddmöjligheter för elfordon. (Ja/Nej)

Läs mer: Nacka kommuns parkeringsstrategi.

3.2 Skapa rum för verksamheter, blandad bebyggelse och mötesplatser

Stadsbyggandet i Nacka ska erbjuda mötesplatser och en blandning av flera funktioner. En blandad stad innehåller en blandning av bostäder, arbetsplatser och service samt attraktiva mötesplatser. Det bör finnas ett utbud av olika bebyggelsetyper och upplåtelseformer. I den trygga och säkra staden vistas människor dygnets alla timmar genom att butiker, matställen, kontor, bostäder, skolor och förskolor amt kultur och fritidsaktiviteter är integrerade så långt det är möjligt. Gående, cyklister och bilister separeras inte i onödan från varandra.

Förslag på åtgärder/indikatorer för att nå målet:

- Projektet bidrar med fler funktioner i närområdet som t.ex. handel, bostäder, arbetsplatser, service, skolor/förskolor och kulturella verksamheter.(Ja/Nej)
- Tillgången till attraktiva mötesplatser och varierade utomhusmiljöer är god i närområdet. (Ja/Nej)
- Projektet bidrar till en ökad mångfald i närområdet² när det gäller byggnadernas utformning, storlek och upplåtelseform (Ja/Nej)
- Särskilda aktiviteter³ har genomförts för att involvera boende i området/närområdet i planeringen av projektet. (Ja/Nej)
- Planen bidrar till marknadsmässigt goda villkor för företag att etablera sig i området. (Ja/Nej)
- Offentlig konst och utsmyckning tillkommer eller finns redan i närområdet. (Ja/Nej)
- Området är väl anpassat för barn, äldre och människor med funktionsnedsättningar. (Ja/Nej)
- Projektet bidrar med flexibla byggnader som innehåller flera funktioner och som har möjlighet till verksamhet under dygnets alla timmar. (Ja/Nej)
- Utomiljön och verksamheterna i projektet leder till en ökad säkerhet och trygghet i området genom t.ex. bra belysning, etablering av verksamheter

² Begreppen närområde/området används i detta avsnitt. Det är svårt att generellt säga vad stadsbyggnadsprojektet bör bidra till i området och vilka funktioner som räcker med att de finns i närområdet. Denna bedömning måste göras i varje enskilt stadsbyggnadsprojekt.

³ Utöver det som krävs i PBL i form av samråd mm. Punkten finns för att uppmärksamma de extra satsningar som görs i vissa projekt där deltagandet är särskilt viktigt.

som är öppna dygnet runt, verksamheter som attraherar mänskor i flera åldrar. (Ja/Nej)

3.3 Anpassning till framtid klimat

I all planering ska lösningar som minimerar utsläppen av växthusgaser främjas, t.ex. närhet till kollektivtrafik och energieffektiva byggnader. En kombination av förväntad permanent höjning av havsnivån och temporärt högvattenflöde kan ge en sammanlagd havsnivåhöjning på mellan 1,9 och 2,5 meter⁴.

Förslag på åtgärder/indikatorer för att nå målet:

- Risk för översvämningar och andra konsekvenser av framtida klimatförändringar har belysts vid planläggning. (Ja/Nej)
- Lägsta grundläggningsnivå för nya byggnader är +2,0 meter normalvattennivån⁵. Nivån utgår vid kusten från nollnivån i höjdsystemet RH00 och vid sjöar från normalvattennivån för respektive sjö. (Ja/Nej)
- Vid nybyggnation vid sjöar har hänsyn tagits till högsta högvattennivån⁶. (Ja/Nej)
- Vid nybyggnation i instängda lågområden med risk för översvämning har åtgärder vidtagits, t.ex. genom att undvika källarkonstruktioner eller kräva att dessa är vattentäta. (Ja/Nej)

Läs mer: Nacka kommuns riklinjer för byggande nära vatten.

3.4 Dagvatten som renas och infiltreras

En dagvattenutredning ska normalt göras i samband med exploatering av nya områden och förnyelse eller förtätning av befintliga bebyggelseområden.

Utredningen ska bland annat beskriva områdets förutsättningar, hur avrinningen ska säkras och vilka lösningar som kan vara lämpliga. Huvudprincipen är att vattenflödena och föreningar från området inte ska öka efter en exploatering jämfört med situationen före. Byggnadssättet ska anpassas så att risken för olägenhet, t.ex. översvämning i låglänta områden, minimeras.

Förslag på åtgärder/indikatorer för att nå målet:

- I området omhändertas dagvattnet lokalt (LOD). (Ja/Nej)

⁴ Generella riklinjer i ÖP, sid 58

⁵ Länsstyrelsen arbetar med att ta fram ett förslag på lämplig grundläggning i länet. Länsstyrelsen väntas rekommendera att lägst tillåtna grundläggning nivå för samhällsviktig verksamhet bör vara 3 meter över RH 2000, för ny planerad bostadsbebyggelse kommer 2,5 meter rekommenderas. I väntan på länsstyrelsens beslut föreslås att Nacka följer de antagna riklinjerna för byggande vid vatten enligt punkten ovan.

⁶ Denna punkt kan bara användas för de sjöar som har miljödom med fastställd högsta högvattennivå.

- Om förutsättningar genom infiltration eller perkolation saknas ska åtgärder vidtas för att utjämna dagvattenflöden . (Ja)
- Dagvattenhanteringen utnyttjas som en positiv resurs i projektet, både vad gäller estetisk och ekologisk kvalitet. (Ja/Nej)
- Förorenat dagvatten renas innan det rinner vidare till recipient eller infiltreras. Reningskraven för dagvattnet har utgått från recipientens känslighet. (Ja/Nej)

Läs mer: Nacka kommuns dagvattenpolicy med tillhörande anvisningar för dagvattenhantering samt Nacka kommuns dagvattenstrategi.

3.5 Energieffektivt och sunt byggande

Byggnaderna står för en stor del av ett områdes miljöpåverkan, det är därför viktigt att ställa höga krav på energianvändning, materialval och inomhusmiljö. I överskiksplanen anges att energianvändningen och utsläppen av växthusgaser i bebyggelsesektorn ska minskas i enlighet med målen i den regionala utvecklingsplanen. Byggnaderna ska utformas och utrustas på ett sådant sätt att en hållbar livsstil underlättas.

Förslag på åtgärder/indikatorer för att nå målet:

- Nya och ombyggda byggnader uppfyller kriterier för ett vedertaget miljöklassningssystem (BREEAM, LEED, Miljöbyggnad, Green Building, Svanen eller motsvarande.) (Ja/Nej)
- Energianvändningen i bostäder och lokaler är X procent lägre än gällande BBR⁷.
- Området tar tillvara och genererar förnyelsebar energi genom användning av t.ex. solpaneler, solceller och vindkraft. (Ja/Nej)
- Området är anslutet till fjärrvärme. (Ja/Nej)
- Åtgärder har vidtagits för att minimera byggprocessens miljöpåverkan. (Ja/Nej)

3.6 En god ljudmiljö

När Nacka växer riskerar andelen bullerutsatta bostäder och verksamheter att öka. Vid nyexploatering och förtätning tillämpas de riktvärden för buller från trafik

⁷ Här är tanken att man anger hur mycket lägre energianvändningen är i det aktuella projektet jämfört med BBR (Boverkets Byggregler). Det är svårt att ange ett tal för energianvändningen som kan gälla för alla typer av byggnader, i alla områden då förutsättningarna skiljer sig mycket åt. För att ha något att jämföra med: Nuvarande BBR (BBR 16) har ett energikrav på max 90 kWh/kvm Atemp för bostäder, icke el-uppvärmda.. Miljöbyggnad Silver ligger på BBR -25 % för icke eluppvärmda bostäder, guld ligger på -35 %. Passivhusdefinitionen (FEBY) förhåller sig inte till BBR men ligger på 50 kWh/kvm för icke-eluppvärmda byggnader. Även Svensk standards energiklasser (A-G) kan vara en utgångspunkt här.

som riksdagen beslutat. I tät bebyggelse finns möjlighet att göra avstegsfall från riktvärdena. Vid beteckningarna tät och medeltät stadsbebyggelse kan avstegsfall A tillämpas i goda kollektivtrafiklägen. Vid tät stadsbebyggelse kan även avstegsfall B tillämpas i syfte att uppnå ett hållbart stadsbyggande ur ett helhetsperspektiv.⁸

Förslag på åtgärder/indikatorer för att nå målet:

- Riksdagens generella riktvärden för buller uppfylls (Ja/Nej)
- Inomhus uppgår bullernivå till max 30 dBA ekvivalent och 45 dBA max med tillgång till tyst utedräkt. Högre nivå vid fasad än 55 dBA ekvivalent ljudnivå kan accepteras om nivån utanför minst hälften av boningsrummen i varje lägenhet blir lägre än 45 dBA (avsteg A). (Ja/Nej)

Läs mer: Nacka kommuns bullerkartläggning.

3.7 En levande kulturmiljö

Att kunna få uppleva historien i vardagsmiljön är en kvalitet som varierar och berikar stads- och landskapsbilden, ger den identitet och historisk förankring. Kulturhistoriska kvaliteter bidrar till att skapa en attraktiv livsmiljö. En kulturmiljö mår bäst av att brukas, men användningen ska anpassas till kulturhistoriska värden. Samhällsplaneringen ska skydda och tydliggöra kulturmiljöers strukturer i landskap, bebyggelse och fornlämningar.

Förslag på åtgärder/indikatorer för att nå målet:

- Inför planläggning har det gjorts en bedömning av behovet av en närmare antikvarisk utredning/förundersökning för att klargöra vilka kulturhistoriska värden som finns i områdets bebyggelse, landskap, maritima miljöer och fornlämningar. (Ja/Nej)
- Värdefulla kulturvärden i bebyggelse, landskap, maritima miljöer och fornlämningar har beaktats och skyddats i exploateringen.(Ja/Nej)
- Vid åtgärder rörande t.ex. buller och energieffektivisering har man tagit hänsyn till kulturhistoriska och arkitektoniska värden och åtgärderna har skett med antikvarisk medverkan. (Ja/Nej)
- Åtgärder som påverkar landskapsbild har gestaltas med stor omsorg och med hänsyn till natur- och kulturvärden.(Ja/Nej)

Läs mer: Nacka kommuns kulturmiljöprogram

⁸ Öp, Generella riktlinjer, s.58

3.8 En hållbar avfallshantering

Vid nybyggnation är det viktigt att planera för en väl fungerande och trafiksäker avfallshantering. Det ska normalt finnas en beskrivning i planhandlingarna för hur matavfall, brännbart avfall, grovavfall och förpackningar/tidningar skall tas om hand i området och hur transport av avfallsfaktionerna förväntas ske.

Förslag på åtgärder/indikatorer för att nå målet:

- Tillgång till återvinningsstation har säkerställts i detaljplanläggningen alternativt fastighetsnära insamling av förpackningar/tidningar finns. (Ja/Nej)
- Utrymme för avfallsbehållare för matavfall har förberetts i området. (Ja/Nej)
- Transportvägar, vändplan och uppställningsplats är dimensionerade för sopbilar så att tömning av avfallsbehållare alltid kan ske på ett trafiksäkert sätt. (Ja/Nej)
- Bygg- och rivningsavfall sorteras under byggskedet. (Ja/Nej)

Läs mer: Handbok för avfallsutrymmen, Råd och riktlinjer för transport, förvaring och dimensionering av hushållsavfall, Rapport 2009

3.9 Effektiv mark- och resursanvändning

Det är viktigt att byggbar mark och befintliga investeringar i infrastruktur och service används så effektivt som möjligt. En effektiv resursanvändning handlar såväl om byggbara markområden med de värden (natur, kultur, rekreation) som finns där, som investeringar i infrastruktur, allmänna anläggningar, arbetsplatser och service. En effektiv användning av markområden innebär att både markanvändningen och exploateringsgraden är lämplig för platsen och att markanvändningen kan vara flexibel över tid.

Förslag på åtgärder/indikatorer för att nå målet:

- En analys av projektets ekonomiska konsekvenser för kommunen och markägaren/exploatören är genomförd.(Ja/Nej)
- En bedömning av ekosystemtjänsternas⁹ värde i förhållande till exploatering är genomförd. (Ja/Nej)
- Projektet innebär att befintlig service, kommunikationer och tidigare kommunaltekniska investeringar utnyttjas väl. (Ja/Nej)
- Projektet innebär att delar av området har marksanerats. (Ja/Nej)

⁹ ekosystemtjänster, tjänster som naturen tillhandahåller och som människan är direkt beroende av, t.ex. syre, vedråvara, rent vatten, cirkulation av näringssämnen, insekters pollinering samt möjlighet till friluftsliv.

3.10 När till skola, fritid, idrott och kultur

För att vardagslivet ska fungera är det viktigt att skola, idrott, kultur och fritidsverksamheter finns inom rimligt avstånd från bostaden. Vid planläggning ska behoven av nya anläggningar och utbyggnad av befintliga belysas. Utformningen av gång- och cykelvägar till skola, idrott, kultur och fritidsverksamheter ska vara trygg och säker för att möjliggöra att alla grupper kan ta del av verksamheterna.

Förslag på åtgärder/indikatorer för att nå målet:

- Idrotts- och fritidsverksamhet finns i närområdet. Anläggning nås med gång- och cykelväg, kollektivtrafik samt har goda parkeringsmöjligheter. (Ja/Nej)
- Behovet av kulturverksamhet i området har beaktats i planläggning. (Ja/Nej)
- Gångavståndet till förskola/låg- och mellanstadieskola är max X¹⁰ m och det är tryggt och säkert att cykla och gå dit. (Ja/Nej)
- Förskola/grundskola är integrerad i övrig bebyggelse för att öka överblickbarhet och säkerhet. (Ja/Nej)
- Förskola och skola har minst X kvm lekyta/barn¹¹ för rörlig och variationsrik utelek i direkt anslutning till byggnaden.
- Avståndet från förskola till grönområden är max 300 meter¹². (Ja/Nej)

Läs mer: Nacka kommuns kravspecifikation för förskola, Bygg & Förvaltning

3.11 När till grön- och vattenområden av god kvalitet

Natur- och vattenområden och parker är nödvändiga för att skapa väl fungerande ekosystem med ett rikt växt- och djurliv, vilket i sig skapar uppskattade miljöer för människorna. Parkerna och naturen har en viktig social och rekreativ funktion som mötesplats och vistelserum för människor. Allt mer forskning pekar också på grönområdenas viktiga samhällsroll att tillhandahålla människan ekosystemtjänster såsom dagvattenrenings, klimatutjämning och förbättring av luftmiljön.

Förslag på åtgärder/indikatorer för att nå målet:

¹⁰ Det är svårt att ange avstånd som gäller för alla projekt. Därför är tanken att man här fyller i det avstånd som gäller det aktuella stadsbyggnadsprojektet.

¹¹ Byggenhetens kravspecifikation för förskolor anger att: Målsättning för gårdsstorlek är 40 m²/barn, dock minst 20 m²/barn.

¹² Enligt Nacka kommuns grönstrukturprogram. Baseras på rekommendation från Boverket.

- Barn, äldre och personer med funktionsnedsättning har god tillgänglighet till och inom närliggande grönområden. (Ja/Nej)
- Bostäder har max 300 meters gångavstånd till park eller grönområde¹³. (Ja/Nej)
- Bostäder har max 3 km till strövområde/natur. (Ja/Nej)
- Hänsyn till områdets grönstruktur har tagits, vilket innebär att gröna samband, rekreativa värden mm har förstärkts och mindre värdefulla grönområden har avsatts för exploatering. (Ja/Nej)
- Livsvillkor för djur- och växtliv på land och i vattnet har inte försämrats väsentligt av exploateringen. Särskild hänsyn har tagits till skyddade områden, områden med höga naturvärden och områden med generellt känsliga och värdefulla naturtyper. (Ja/Nej)
- Allmänhetens tillgång till grönområden, stränder och rekreativa värdekärnor har inte försämrats av exploateringen.(Ja/Nej)
- Projektet innebär att X¹⁴ antal hushåll har anslutits till kommunalt VA.
- Bebyggelse och anläggningar i området har anpassats till natur- och terrängförhållanden, vilket innebär att man kunnat begränsa behovet av sprängning, utfyllnad mm.(Ja/Nej)

Läs mer: Nacka kommuns grönstrukturprogram och kustprogram.

3.12 Använda och utveckla gröna tjänster

Naturen och det gröna omkring oss spelar en viktig roll när det gäller att rena luft och vatten, skapa ett behagligt mikroklimat och fördröja stora vattenflöden. Ju mer vi bebygger Nacka, desto viktigare blir det att skydda och utveckla de ”tjänster” naturen kan hjälpa oss med.

Förslag på åtgärder/indikatorer:

- I planarbetet har man skyddat och utvecklat de ekosystemtjänster som finns inom projektet och närområdet. (Ja/Nej)
- Gröna väggar eller tak ingår i projektet. (Ja/Nej)
- Andelen hårdgjorda ytor har minimerats till fördel för ytor med naturlig infiltration. (Ja/Nej)
- Området har en hög grönytefaktor¹⁵. (Ja/Nej)

¹³ Denna och följande punkt är hämtade från rekommendationerna i kommunens grönstrukturprogram.

¹⁴ Här ska antalet anslutna hushålls anges.

¹⁵ Vilken grönytefaktor som krävs för att minska vattenflödet, öka den biologiska mångfalden mm skiljer sig åt mellan olika projekt. För att ha något att jämföra med: i Bo01 i Malmö har man en grönytefaktor på 0,5 vilket anses vara mycket högt. Vissa kommuner ställer krav på grönytefaktor 0,3 i egna markanvisningar. I Nacka skulle vi behöva använda grönytefaktor i något konkret projekt för att öka vår kompetens på området.

- Träd och annan vegetation används för att utjämna mikroklimatet i området i syfte att minska behovet av kyla/värme i byggnaderna. (Ja/Nej)
- Den biologiska mångfalden skyddas eller utvecklas inom ramen för projektet. (Ja/Nej)

Öppenhet och mångfald

*Vi har förtroende och respekt för människors kunskap
och egna förmåga - samt för deras vilja att ta ansvar*

ANVISNINGAR FÖR DAGVATTEN- HANTERING I NACKA KOMMUN

2011-06-27

INNEHÅLL

Syfte	3
Målgruppen	3
Geologiska och tekniska förutsättningar för dagvattenhantering i Nacka	3
Generella anvisningar	3
Anvisningar för lokalt omhändertagande av dagvatten på tomtmark	3
Undantag	7
Anvisningar för hantering av dagvatten från befintliga bebyggelseområden	7
Anvisningar för hantering av dagvatten från industri- och verksamhetsområde	8
Anvisningar för avledning av dagvatten från allmänna platser, vägar och gator	8
Anvisningar för hantering av dagvatten i arbetet med nya planområden	9
Ordförklaring	9

ANVISNINGAR FÖR DAGVATTENHANTERING I NACKA KOMMUN

Syfte

Dessa anvisningar för dagvattenhantering skall ge samtliga inblandade parter vägledning om hur dagvatten ska tas om hand i olika situationer. Ambitionen är att anvisningarna, efterhand som ny kunskap och erfarenhet om dagvatten kommer fram, ska kompletteras och fördjupas.

Anvisningarna utgår från den strategi och den policy för dagvatten som Kommunstyrelsen antog 2010.

Målgruppen:

Fastighetsägare, tjänstemän, politiker, konsulter, exploater, väghållare och allmänheten.

Geologiska och tekniska förutsättningar för dagvattenhantering i Nacka

Marken i Nacka består till största delen av moränleror och berg som inte lämpar sig för perkolation* eller infiltration*. I dalgångarna finns tunna moränlagar överlagrade av lera. I Älta finns en stor sand- och rullstensås, Stockholmsåsen.

Ett separat ledningsnät för dagvatten är utbyggt inom delar av Sicklaön. Det har dock begränsad eller mycket begränsad kapacitet att ta emot mer vatten från områden där andelen hårdgjorda ytor ökar, t.ex. på grund av nya exploateringar eller förtätningar.

I delar av Boo är ett ledningsnät för dagvatten utbyggt. I förnyelseområdena (områden med främst fritidshusbebyggelse, som håller på att planeras och anpassas för permanent boende), byggs dagvattenledningar som är avsedda endast för att avvattna vägområdena. Fastighetsägarna hänvisas till att ta hand om sitt dagvatten lokalt inom tomtens.

I delar av Älta är ett dagvattenledningsnät utbyggt. Det har ganska bra kapacitet, men problem kan uppstå när andelen hårdgjorda ytor ökar.

Inom Fisksätra är ett ledningsnät för dagvatten utbyggt. I Saltsjöbaden i övrigt är nätet inte utbyggt eller har mycket begränsad kapacitet.

Generella anvisningar

- Dagvatten bör så tidigt som möjligt återföras till sitt naturliga kretslopp. Huvudprincipen är att flödena från området inte ska öka efter en exploatering, jämfört med situationen innan.
- Reningskraven för dagvattnet ska utgå från recipientens* känslighet.
- I samband med exploatering av nya områden samt förnyelse och/eller förtätning av befintliga bebyggelseområden skall en dagvattenutredning göras. Utredningen skall bland annat beskriva områdets förutsättningar (hydrogeologi), hur avrinningen skall säkras och vilka lösningar som kan vara lämpliga.
- Föröreningar skall så långt som möjligt begränsas vid källan, t.ex. genom att byggnadsmaterial som kan förörena dagvattnet inte används.
- Parkeringsplatser för mer än 20 bilar ska anslutas till slam- och oljeavskiljare som uppfyller krav från SS-EN 858-2. Garage som är lika med eller större än 50 m^2 skall alltid ha oljeavskiljare.
- Dagvattenledningar skall anordnas och skötas så att de mest utsatta fastigheter statistiskt sett inte löper risk att drabbas av översvämnning via avloppsservis med kortare återkomsttid än 10 år.

Anvisningar för lokalt omhändertagande av dagvatten på tomtmark

Lokalt omhändertagande av dagvatten, LOD, innebär att man försöker efterlikna naturens sätt att ta hand om dagvattnet genom avdunstring, fördjöning och infiltration i marken. I detta avsnitt används begreppet endast i de fall då omhändertagandet av dagvattnet sker på privat mark.

LOD innehåller att fastighetsägaren tar hand om dagvatten inne på tomtmark och endast i begränsad omfattning belastar det allmänna dagvattennätet.

Syftet med LOD är bland annat att:

- ta hand om dagvatten så nära källan som möjligt,
- födröja och utjämna flödet

För att lokalt omhändertagande av dagvatten skall kunna ske måste de hydrogeologiska förhållanden vara sådana att marklagren kan föra bort vattnet. De åtgärder som väljs måste anpassa efter de lokala förhållanden. Även vid svåra förhållanden finns det nästan alltid möjlighet att vidta några lokala åtgärder som minskar behovet att avleda dagvatten.

Om förutsättningar för lokalt omhändertagande av dagvatten genom infiltration eller perkolation saknas ska möjligheten till utjämning eftersträvas, i synnerhet om dagvattensystemet nedströms är överbelastat.

Nedan ges några exempel på olika möjligheter till lokalt omhändertagande av dagvatten på privat mark.

Bild 1. Grönt tak.
En långsiktigt
hållbar dagvatten-
hantering, 2004.

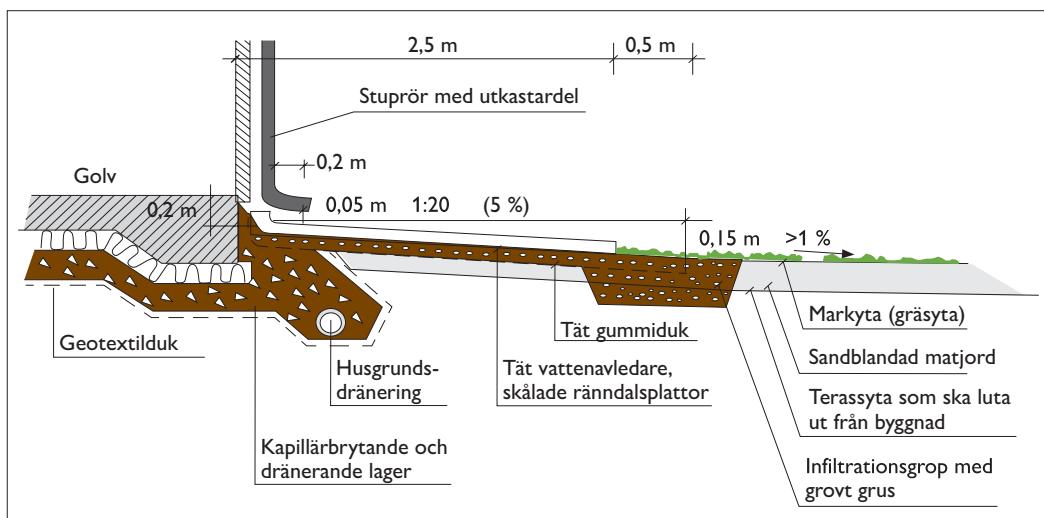

Bild 2. Sektionsskiss på stuprörsutkastare med tätvattenavledare, tätskickt och marklutning.

Bild 3.
Detaljbild av
stuprörsutkastare.
En långsiktigt hållbar
dagvattenhantering,
2004.

Bild 4.
Parkeringsyta med
singel som stabili-
serats med rasternät av
polyetenplast.
En långsiktigt hållbar
dagvattenhantering,
2004.

Bild 5.
Parkeringsyta med
hålsten av betong.
En långsiktigt hållbar
dagvattenhantering,
2004.

Bild 6.
Gräsbeklädd svackdike
inom en bostadsfastig-
het. En långsiktigt
hållbar dagvattenhan-
tering, 2004.

Bild 7.
Stensatt svackdike på
en skolgård.
En långsiktigt hållbar
dagvattenhantering,
2004.

Bild 8.
Lokal födröjnings-
damm i ett bostads-
område.
En långsiktigt hållbar
dagvattenhantering,
2004.

Undantag

Under vissa förhållanden kan man behöva göra undantag från principen att dagvattnet ska tas om hand lokalt genom infiltration eller och/eller perkolation:

- Om hydrogeologin visar att området inte är lämpligt för infiltration.
- Om marken innehåller föroreningar som kan föras vidare av det infiltrerande vattnet.
- Om en mycket känslig recipient eller ett skyddsvärt grundvatten skulle föroreras av det infiltrerade vattnet.
- Om bebyggelse och/eller anläggning skulle skadas av det infiltrerade vattnet.

Anvisningar för hantering av dagvatten från befintliga bebyggelseområden

Bild 9.
Flygbild Henriksdalsberget, Kvarnholmsvägen. Bertil Nordahl, 2005.

Tätbebyggda områden, t.ex. på Sicklaön, har ett ledningsnät som är dimensionerad för regn med en viss intensitet. Eftersom vissa delar av ledningsnätet inte klarar kraftig nederbörd finns det dock risk för att skador på grund av översvämning kan uppstå. Ledningsnätet är dessutom byggt så att dagvattnet avleds direkt till en recipient utan föregående rening. I andra bebyggda områden, t.ex. förnyelseområdena i norra Boo, saknar allmänna dagvattenledningar för att ta hand om dagvatten från fastigheterna. Ledningsnätet är endast utbyggt för att avleda dagvattnet från vägområden och allmänna platsmark.

För bebyggda områden ska dagvattenhantering ske enligt på följande principer:

- Fastighetsägare ska uppmuntras att tillämpa LOD vid ombyggnation. Saknas förutsättningar för LOD genom infiltration och perkolation ska möjligheter till utjämning av dagvattenflöde inom fastigheten eftersträvas.
- De hårdgjorda ytorna ska minskas, genom insatser för att t.ex. ta bort kantstenar så att dagvatten kan rinna ut över en angränsande lägre belägen gräsytta.
- Vid tillståndsprövning av en verksamhet skall krav ställas på att dagvattnet hanteras enligt miljöbalkens försiktighetsprincip.
- Dagvattenbrunnar skall slamsugas minst en gång per år.
- Åtgärder som fördröjer flödet av dagvatten skall vidtas där det finns översvämningsdrabbade områden.
- Överbelastade ledningssystem skall kompletteras med olika former av fördröjningsmagasin.
- Bensinstationer och trafikbelastade ytor skall ha separat oljeavskiljning för dagvattnet.
- Recipientens känslighet för föroreningar skall vara styrande för vilka åtgärder som väljs.

Anvisningar för hantering av dagvatten från industri- och verksamhetsområde

I Nackas tidigare största industriänläggningar Atlas Copco, Saltsjökvarn, Finnbona varv och Kvarnholmen upphörde produktionen under 1980-talet. Idag finns några industriområden kvar med mindre verksamheter som bl.a. bilvård, biltvätt och lager. Störst är Kummelbergets och Älta industriområde.

Följande principer gäller för omhändertagande av dagvatten från industri- och verksamhetsområden:

- Höjdsättning av nya områden måste ske på ett sätt som underlättar omhändertagandet av dagvatten. Vid planering av industri- och verksamhetsområden skall målsättningen vara att placera byggnader högt och att angränsande ytor lutas ut mot fastighetsgränser.
- Avledningssystemet för dagvatten bör anordnas så att skadeverkningarna från den dagliga verksamheten och vid miljöolyckor begränsas.
- Vid tillståndsprövning av en verksamhet skall krav ställas på att dagvattnet hanteras enligt miljöbalkens försiktighetsprincip.
- Recipientens känslighet för föröreningar skall vara styrande för vilka åtgärder som väljs.

Anvisningar för avledning av dagvatten från allmänna platser, vägar och gator

Bild 10.
Lokalgata,
Lilla Björknäs.
Jan Johansson, 2009.

På allmän plats bör dagvatten hanteras och anläggningar utformas i syfte att öka trivseln, skapa vackra miljöer och ge bättre förutsättningar för växt- och djurlivet.

För allmänna platser, vägar och gator skall dagvattenhantering ske enligt på följande principer:

- Infiltration av dagvatten skall eftersträvas där det finns förutsättning och är lämpligt.
- Vid ombyggnationer på allmän plats skall man alltid sträva efter effektiv dagvattenhantering.

- Förurenat trafikdagvatten skall renas där så anses nödvändigt och möjligt.
- Dagvattenbrunnar skall underhållas kontinuerligt, t.ex. genom slamsugning minst en gång per år.
- Beläggningar som ger dagvatten möjlighet att tränga ner i underliggande mark skall väljas, t.ex. för gång- och cykelvägar och mindre parkeringsplatser. Viktigt att vägkroppen dimensioneras för ev. ökat vattenflöde.
- Öppna vägdiken är en bra metod att hantera vägdagvatten. Man får en viss rening av vattnet, då partiklarna fastnar i vegetationen och stannar inom vägområdet. Samtidigt sker en födröjning och utjämning av dagvattenflödet.
- Dagvatten från parkeringar med mer än 20 bilar skall behandlas med lämplig metod i syfte att begränsa föroreningsinnehållet i dagvattnet.
- Avledningssystemet för dagvatten bör anordnas så att skadeverkningarna vid miljöolyckor begränsas. Som förebyggande åtgärd mot skadeverkningar vid olyckor bör en enkel form av katastrofskydd anläggas på strategiska platser. Utformat som en fördämning i ett dike med en trumma igenom, som kan proppas vid behov.
- Vid utförande av om- och nybyggnad av nya hårt trafikerade vägar skall dagvattensystemet utformas så att föroreningar kan avskiljs före vidare transport till en recipient.

Anvisningar för hantering av dagvatten i arbetet med nya planområden

- Principer för hur dagvattnet skall tas om hand tas fram tidigt i planskedet. Dagvattenutredning skall, förutom att klargöra det aktuella områdets lokala förutsättningar för att ta hand om dagvatten, även beskriva vilka lösningar som är möjliga och lämpliga. Höjdsättning av nya området måste ske på ett sätt som underlättar omhändertagandet av dagvatten. Dagvatten bör födröjas genom estetiskt tilltalande gestaltning.
- Lågpunkter bör nyttjas för dagvattenanläggningar.

Bild 11.
Detaljplan,
Södra Hedvigslund

Ordförklaringar

Perkolation: Nedsippling, markvattnets rörelse nedåt, från den omättade zonen till den mättade (grundvattens) zonen.

Infiltration: Process då vatten från nederbörd tränger ner i marken istället för att forslas bort genom ytavrinning. Anläggningar som grävs ner i marken kan påverka hur infiltrationen fungerar.

Recipient: Mottagare, används här om en sjö eller annat vattendrag där dagvattnet från ett område rinner ut.

Öppenhet och mångfald

*Vi har förtroende och respekt för människors kunskap
och egen förmåga - samt för deras vilja att ta ansvar*

POLICY

Dagvattenpolicy

Dokumentets syfte

Styrande för all hantering av dagvatten i Nacka kommun

Dokumentet gäller för

Samtliga nämnder och tjänstemän i kommunen

Dagvatten ska omhändertas miljöväntigt och kostnadseffektivt. Redan från planeringsstadiet skall de möjligheter som finns för området identifieras och användas positivt. Genom råd och anvisningar till byggherrar, konsulter, föreningar m.fl. skall kommunen verka för att dagvattenhanteringen ska ske tryggt, säkert och effektivt även där kommunen inte är huvudman.

- Dagvatten bör så tidigt som möjligt återföras till det naturliga kretsloppet och i första hand omhändertas lokalt inom fastigheten.
- För att minska dagvattnets miljöbelastning ska byggnadsmaterial väljas som medför minsta möjliga miljöbelastning. Om föroringar ändå uppstår ska dessa omhändertas vid källan.
- Behovet av dagvattenrenning skall avgöras utifrån föroringarnas mängd och karaktär, förutsättningarna i varje område och utifrån recipientens känslighet.
- Verksamhetsområde för dagvatten ska prövas i samband med detaljplanläggning.
- Nya byggnader och anläggningar ska utföras och placeras så att de inte medför olägenheter för den egna fastigheten eller omgivningen.
- Nackas sjöar, som påverkar eller påverkas av bebyggelse eller andra anläggningar, ska ha fastlagda regleringsnivåer.
- All fysisk planering som kan påverka dagvatten ska ske långsiktigt och beakta förväntade klimatförändringar.
- Nacka kommun ska ständigt öka sin kunskap avseende dagvattenföroringar,

Diarienummer	Fastställd/senast uppdaterad	Beslutsinstans	Ansvarigt politiskt organ	Ansvarig processägare
KFKS	20110302 TN	KS	TN	Tekniska direktören

PROGRAM för markanvändning med riktlinjer för markanvisnings- och exploateringsavtal

Dokumentets syfte

Programmet anger grunden för hur kommunen ska använda sitt markinnehav för att utveckla Nacka som en attraktiv plats att bo, leva och verka i.

Dokumentet gäller för

All kommunal verksamhet

I. Inledning

Nacka kommun har det yttersta ansvaret för samhällsplaneringen och ansvarar för bostadsförsörjningen inom territoriet. Det kommunala planmonopolet tillförsäkrar kommunen ett starkt styrmedel över markanvändningen men också som fastighetsägare har kommunen möjlighet att påverka utvecklingen.

Kommunen arbetar kontinuerligt med utveckling av territoriet och översiktsplanen fungerar vägledande för kommunens framtida utveckling med målsättningen ”Ett hållbart Nacka”.

2. Utgångspunkter för kommunens fastighetsinnehav

Nacka kommun ska använda sitt fastighetsinnehav, både obebyggd och bebyggd mark, så att kommunen uppnår ett maximalt värde för det kommunala uppdraget att leverera välfärdstjänster av hög kvalitet och att utveckla och bevara territoriet.

Marken ska förvaltas och utvecklas för att uppnå en stark och balanserad tillväxt och stadsutvecklingen ska vara självfinansierande över tid. Kommunen ansvarar också för att säkerställa allmänna intressen och det sätt på vilket kommunen förvaltar sitt fastighetsbestånd är ett viktigt styrmedel för att uppnå kommunens mål om attraktiva livsmiljöer i hela Nacka.

Kommunen ska äga, förvalta och utveckla fastigheter som bedöms vara av strategisk betydelse. Kommunal mark kan upplåtas med nyttjanderätt för att tillgodose allmänna intressen.

Fastigheter som bedöms sakna strategisk betydelse för kommunen som huvudman kan anvisas genom överlåtelse eller upplåtelse. Kommunen ska då välja olika användningsområden för sin mark för att uppnå de kommunala målen. Kommunen ska också tillämpa fler kriterier än maximalt pris vid upplåtelse eller överlåtelse av fastigheter och vid anvisning av kommunal mark kan val av förvärvare komma att göras utifrån gestaltning, gröna värden, bostäder för sociala ändamål eller med låg

Diarienummer	Fastställd/senast uppdaterad	Beslutsinstans	Ansvarigt politiskt organ	Ansvarig processägare
KFKS 2016/153-003	2016-04-18	Kommunfullmäktige	Kommunstyrelsen	Fastighetsdirektören och stadsbyggnadsdirektören

boendekostnad, tillkomst av praktikplatser, bebyggelse inom viss tid och varierade upplåtelseformer.

Kommunen är som utgångspunkt villig att låta tomträttshavare friköpa tomträtter för småhus eller fritidshus. För friköp av andra typer av tomträtter (flerbostadshus, kommersiella ändamål, välfärdsändamål) görs en bedömning från fall till fall.

Fastighet för hyresrättslägenheter ska i första hand upplåtas med tomträtt. Fastighet för bostadsrätter ska normalt överlätas med äganderätt. Om fastighet för andra ändamål ska säljas eller upplåtas med tomträtt eller annan nyttjanderätt prövas från fall till fall.

I det följande används begreppet ”fastighet” omväxlande både i betydelsen obebyggd och bebyggd fastighet medan begreppet ”mark” används i betydelsen obebyggd fastighet.

2. I Fastigheter av strategisk betydelse

Följande ska fungera vägledande i bedömningen om en fastighet har *strategisk betydelse*.

1. Fastigheten har eller förväntas ha central eller långsiktig betydelse för kommunala välfärdsändamål.
2. Fastigheten har eller förväntas få en viktig betydelse för stadsutvecklingen
3. Fastigheten är viktig för att kunna säkerställa/tillgodose variation och mångfald av välfärdsverksamheter inom ett visst geografiskt område.
4. Affärsmässig bedömning ger att fastigheten förväntas ge en betydande avkastning.

2.2 Fastigheter som inte är av strategisk betydelse

Kommunstyrelsen initierar tidpunkt, metod och kriterier för försäljning av eller upplåtelse med tomträtt i kommunala fastigheter utifrån vad som är mest gynnsamt för kommunen i det enskilda fallet.

Storleken på den fastighet som anvisas för försäljning eller upplåtelse ska bestämmas utifrån ändamålet med försäljningen eller upplåtelsen samt för att uppnå variation och mångfald i stadsutvecklingen.

3. Förvärv av fastigheter

Förvärv av fastigheter aktualiseras när kommunen har någon särskild anledning att ha rådighet över marken och prövas från fall till fall. Det kan exempelvis avse förvärv av en fastighet för att möjliggöra utveckling av en pågående välfärdsverksamhet eller för att underlätta planprocessen i syfte att skapa en positiv stadsutveckling.

Marköverlåtelser för allmän plats regleras normalt i exploateringsavtal.

4. Principer för prissättning vid överlätelse eller upplåtelse

Försäljning eller upplåtelse av fastighet sker på marknadsmässiga villkor. Vad som är marknadsmässigt pris beror förutom fastighetens läge och specifika förhållanden av de villkor som kommunen ställer.

Om marknadsvärdet inte är känt fastställs marknadspris vid direktanvisning genom expertvärdering av minst två oberoende värderingsmän.

4.1 Försäljning av fastigheter för bebyggelse

Vid försäljning av fastigheter för bebyggelse ska köpeskillingen utgöra ett totalpris. Anläggningsavgifter för vatten och avlopp debiteras separat.

Vid fastighetsöverlätelse ska köpeskillingen erläggas på tillträdesdagen. Köparen ska erlägga handpenning eller motsvarande säkerhet vid undertecknandet av fastighetsöverlätelseavtalet. Om fastighetsöverlätelsen ingår som ett led i genomförandet av en ny eller ändrad detaljplan ska köpeskillingen uppräknas från dagen för anbudet fram till tillträdesdagen.

4.2 Avgäld vid tomträttsupplåtelse

Avgälden vid upplåtelse av fastighet på tomträtt ska bestämmas efter fastighetens marknadsvärde med beaktande av de villkor som följer av tomträttsavtalet samt för upplåtelsen relevanta förväntade värdeökningar. Anläggningsavgifter för vatten och avlopp ingår inte i avgälden och debiteras separat.

Då upplåtelsen avser planlagd och med allmänna anläggningar utbyggd mark ska värderingen utgå från fastighetens värde efter genomförd plan. I normalfallet ska tomträttsavgälden vid upplåtelse för bebyggelse beräknas utifrån byggrätten i exploateringsområdet med, i normalfallet, en omreglering var tionde år.

Befintliga anläggningar på fastigheten som är av betydelse för tomträttshavarens verksamhet ska överlätas i samband med tomträttsupplåtelsen till anläggningarnas marknadsvärde.

Vid tomträttsupplåtelse för uppförande av och upplåtelse med hyresrättslägenheter ska avgäld i normalfallet debiteras först 24 månader efter tillträdet. Tillräde till fastigheten ska ske samma dag som fastigheten upplåts med tomträtt enligt tomträttsavtalet.

4.3 Friköp av fastigheter på tomträtt

Friköp av mark upplåten med tomträtt ska ske på ett marknadsmässigt sätt. I normalfallet ska friköpspriset för mark upplåten med tomträtt för småhus beräknas som 50 procent av det gällande marktaxeringsvärdet.

5. Val av byggherre/aktör

En förutsättning för förvärv av eller tomträtsupplåtelse i fastigheter från Nacka kommun är följande.

1. Aktören/byggherren uppfyller kommunens krav på ekonomisk ställning samt teknisk och yrkesmässig kapacitet.
2. Aktören/byggherren är villig att genomföra kommunens beslutade och vid var tid gällande styrdokument och generella krav.

Vid val av aktör/byggherre ska vidare beaktas dennes tidigare genomförda projekt som t.ex. förmåga att hålla tidplaner och produktionstakt samt byggherrens intresse för långsiktig förvaltning av bebyggelsen med avsedd upplåtelseform. Hänsyn ska även tas till hur byggherren uppfyllt kommunens generella krav, riktlinjer och ingångna avtal i tidigare projekt.

Kommunen ska vid valet av aktör också verka för att konkurrensförhållandena på marknaden främjas till exempel genom att uppmuntra nya företag och mindre bygg Herrar eller fastighetsägare att etablera sig i Nacka.

6. Metoder vid försäljning eller upplåtelse

Försäljning av eller upplåtelse med tomträtt i kommunala fastigheter sker genom anbudsförfarande eller direktanvisning.

6.1 Anbudsförfarande

Med anbudsförfarande avses att kommunen utlyser en tävling där intresserade aktörer lämnar ett anbud på fastigheten utifrån de villkor som kommunen uppställt för försäljningen eller upplåtelsen. Förslagen utvärderas med en sammansättning som anges under tävlingens förutsättningar. Den tävlande som lämnat det mest fördelaktiga anbudet, givet de uppställda kriterierna, erbjuds antingen förvärv eller upplåtelse med tomträtt i fastigheten alternativt att ingå ett optionsavtal med kommunen om ensamrätt att under de givna villkoren under en begränsad tid få förhandla om köp eller upplåtelse av fastigheten med kommunen (markanvisningsavtal).

Anbudsförfarande ska göras i sådan omfattning att kommunen får goda kunskaper om marknadsvärdet på marken i kommunens olika delar.

Anbudsförfarande ska ske öppet och transparent och ska kommuniceras på ett lämpligt sätt så att ändamålet med anbudsförfarandet uppnås.

6.2 Direktanvisning

Direktanvisning innebär att kommunen erbjuder en aktör, utan konkurrens med andra, förvärv av eller upplåtelse med tomträtt i en kommunal fastighet. En direktanvisning kan föregås av ett förhandlat förfarande med ett flertal intressenter.

Direktanvisning ska ske på ett affärsmässigt, icke-gynnande och rättssäkert sätt. Det ska vara lätt att få information om vilka som fått köpa en fastighet, erhållit tomträtsupplåtelse eller som fått ingå ett optionsavtal om ensamrätt att få förhandla om den kommunala fastigheten, till vilka villkor och motivet för val av aktör.

Följande motiv ska verka vägledande i valet av direktanvisning som metod.

- Det finns uppenbara fördelar att samordna en utbyggnad, kommunens markområde är litet eller ligger i direkt anslutning till byggherrens mark.
- Kommunen har ställt mycket projektspecifika krav.
- Bedömningen är att det inte är lämpligt med ett öppet anbudsförfarande på grund av den på fastigheten pågående verksamheten.
- Kommunen vill tillgodose ett särskilt etableringsönskemål som har ett allmänt intresse i stadsutvecklingen.
- Direktanvisningen ingår i en markbytesaffär.
- Direktanvisningen bidrar till ökad mångfald.
- Det behövs för att uppnå fastställda mål för stadsutvecklingen avseende takt och tempo.

7. Villkor vid försäljning eller tomträtsupplåtelse som ett led i stadsutvecklingen och utveckling av lokala centra

7.1 Villkor som alltid ska ställas

Vid anbudsförfarande eller direktanvisning för bebyggelse ska underlaget för anvisningen, utöver marknadsmässigt pris, alltid omfatta följande områden.

Gröna värden

Kommunen ska vid bebyggelse ställa krav på särskilda gröna värden på kvartersmark för att främja ekosystemtjänster, som bidrar till att kommunens övergripande mål om ”Attraktiva livsmiljöer i hela Nacka” och målen i miljöprogrammet uppfylls.

Prioriterade kategorier för ekosystemtjänster på kvartersmark i Nacka stad (västra Sicklaön) är följande.

- Sociala och rekreativa värden
- Dagvattenhantering
- Biologisk mångfald
- Lufttrenings
- Lokalklimat

Kommunstyrelsen ska fastställa andelstal för hur stor kvot av en fastighets yta som ska vara grön för att uppfylla ovanstående, så kallad grönytefaktor, för Nacka stad.

Vid upplåtelse eller överlätelse av fastigheter i samband med utvecklingen av lokala centra, avgör kommunstyrelsen för varje område hur krav på gröna värden ska formuleras för att uppfylla det övergripande målet.

Gestaltning

Kommundelarnas olika och unika karaktärer ska vidareutvecklas och förädlas med innovativ utformning av den tillkommande bebyggelsen.

Utvärdering ska ske på följande alternativa grunder.

- En väl gestaltad struktur utifrån såväl klassisk som modern arkitektur.
- Signaturbyggnad med unik arkitektur.
- Om kommunstyrelsen antar stadsbyggnadsstrategier för definierade geografiska områden, ska de strategierna anges som gestaltningskrav vid överlätelse eller tomträtsupplåtelse av fastigheter inom sådana områden.

Varierade upplåtelseformer

Kommunen ska eftersträva en variation av upplåtelseformer. Inom detaljplaneområden för huvudsakligen bostadsändamål ska kommunen verka för att minst en tredjedel av bostäderna upplåts med hyresrätt.

Bebyggelse inom viss tid

Kommunen ska ställa krav på inom vilken tid bebyggelse och anläggningar på kvartersmark ska påbörjas och senast vara avslutade.

7.2 Situationsanpassade villkor

Kommunstyrelsen ska i det enskilda fallet avgöra om och i så fall vilka av villkoren nedan som ska finnas med i underlaget vid anbudsförfarande eller direktanvisning.

Låg boendekostnad

Kommunen eftersträvar blandade storlekar på bostäder och vill säkerställa bostäder för studenter och äldre samt prisvärdia hyres- och bostadsrätter.

Sociala boenden

Inom detaljplaneområden för huvudsakligen bostadsändamål vill kommunen verka för att integrera olika former av socialt boende i nya bostadsprojekt. Kommunen kan och ska, i mån av behov, ställa krav på att byggherren upplåter bostäder för sociala ändamål.

Praktikanter och lärlingar i byggskedet

Kommunen eftersträvar att byggherrarna ska tillhandahålla praktik- och lärlingsplatser för personer som står långt från arbetsmarknaden under byggtiden.

8. Riktlinjer för markanvisning

8.1 Markanvisning

En markanvisning är en överenskommelse mellan kommunen och en byggherre som ger byggherren ensamrätt att under en begränsad tid och under givna villkor

förhandla med kommunen om överlåtelse eller upplåtelse av mark som kommunen äger för bebyggande.¹

8.2 Villkor vid markanvisning

1. En markanvisning ska tidsbegränsas till två år från kommunens beslut. Om en bindande överenskommelse om genomförande av exploatering inte kan träffas inom denna tid får kommunen göra en ny markanvisning.
2. Projekt som avbryts till följd av beslut under detaljplaneprocessen eller på grund av att markanvisningsavtalet löpt ut ger inte rätt till ersättning eller ny markanvisning som kompensation.
3. Kommunen kan besluta om förlängning av en markanvisning dock endast under förutsättning att byggherren aktivt drivit projektet och att förseningen inte beror på byggherren.
4. Kommunen bekostar detaljplanläggning om markanvisningen avser upplåtelse med tomträtt. Om markanvisningen avser försäljning av mark står byggherren all ekonomisk risk i samband med detaljplanearbetet. Detta innefattar även kommunens kostnader för detaljplanearbete, vilka faktureras byggherren löpande. Fakturerade kostnader ska avräknas från köpeskillingen om en överenskommelse om fastighetsförsäljning kan träffas inom markanvisningsavtalets löptid.
5. Kommunen ska återta en markanvisning under tvåårsperioden om det är uppenbart att byggherren inte avser eller förmår genomföra projektet i den takt eller på det sätt som avsågs vid markanvisningen eller om kommunen och byggherren inte kan komma överens om priset. Återtagen markanvisning ger inte byggherren rätt till ersättning. Om kommunen återtar markanvisningen äger kommunen rätt att genast anvisa området till annan intressent.
6. Vid avbrutet detaljplanearbete har kommunen rätt att använda all upphovsrätt och andra immateriella rättigheter hämförliga till framtagna och utförda utredningar utan att utge ersättning till byggherren eller till av byggherren anlitade konsulter eller entreprenörer. Detta innebär dock inte att kommunen övertar den upphovsrätt och andra immateriella rättigheter som byggherren eller annan kan ha i materialet.
7. Om byggherren inte längre önskar fullfölja markanvisningsavtalet ska kommunen ha rätt till ersättning för de merkostnader som kommunen härigenom orsakas i samband fullföljande av exploateringen.
8. Den som erhåller markanvisning för hyresrätt ska ha ett av kommunen godkänt, öppet och transparent kösystem.
9. Markanvisning får inte överlätas på annan part utan kommunens skriftliga medgivande.

¹ Lag (2014:899) om riktlinjer för kommunala markanvisningar (1 §).

8.3 Redovisning av överväganden

I framtida förslag om markanvisningar tydligt ska framgå vilka krav och villkor som ställs i respektive område och vilka överväganden som gjorts, till exempel beträffande andel lägenheter för sociala ändamål och vilka gröna värden som prioriteras.

9. Bemyndiganden till kommunstyrelsen

Kommunfullmäktige bemyndigar kommunstyrelsen att besluta följande.

- Hur ansökningar om markanvisning ska handläggas.
- Vad som utgör godtagbar handpenning eller motsvarande säkerhet vid fastighetsförsäljning.
- Kriterier och rutiner för utvärdering av en byggherres ekonomiska, tekniska och yrkesmässiga kapacitet.
- Det närmare förfarandet och kriterier för utvärdering vid direktanvisning och anbudsförfarande.
- Ingå markanvisningsavtal samt besluta om förlängning, överlåtelse eller återtagande av markanvisning.
- Generella bestämmelser i markanvisningsavtal eller avtal om genomförande av detaljplan i syfte att säkerställa avtalens rätta fullgörande över tid.
- Utgångspunkter för vad som utgör ett öppet och transparent kösystem för hyresräatter.

10. Riktlinjer för exploateringsavtal

Ett exploateringsavtal är ett avtal om genomförande av en detaljplan mellan en kommun och en byggherre eller en fastighetsägare (nedan kallade **exploatör**) avseende mark som kommunen inte äger.²

10.1 Utgångspunkter för exploateringsavtal

Kommunen ska ingå exploateringsavtal avseende mark som ägs av annan än kommunen när det krävs för att säkerställa genomförandet av en detaljplan och för att tillgodose krav på ett tidsenligt och väl fungerande bebyggelseområde. I exploateringsavtalet ska kommunens och exploatörens gemensamma mål och ansvarsfördelningen för kostnader och genomförandet av en detaljplan regleras.

Processen att ingå exploateringsavtal ingår i och sker parallellt med detaljplanearbetet. Exploateringsavtalet ska ingås i nära anslutning till detaljplanens antagande och beslutas av kommunfullmäktige.

Exploateringsavtalet får avse ersättning eller avgifter för åtgärder som har genomförts före avtalets ingående om detaljplanen avser ett steg i en etappvis utbyggnad.

Kommunen ska som utgångspunkt teckna ett plankostnadsavtal med exploatören när planarbete inleds. Ersättning eller avgifter ska erläggas i enlighet med lag och ska enligt självkostnadsprincipen svara mot de faktiska kostnaderna för de tjänster eller nyttheter som kommunen tillhandahåller.

Exploatören ska följa de vid var tid gällande och av kommunen beslutade styrdokument och generella krav.

10.2 Exploateringsersättning och marköverståtelser

Exploatörer som har nytt av den nya detaljplanen ska gemensamt betala för anläggande av gator, vägar och andra allmänna platser samt andra åtgärder som är nödvändiga för detaljplanens genomförande. Anläggningar för vattenförsörjning och avlopp erläggs enligt särskild taxa. Exploatörer ska även bekosta nödvändiga åtgärder utanför detaljplaneområdet om de är till nytt för den kommande exploateringen. De åtgärder som ingår i exploatörens åtaganden ska stå i rimligt förhållande till dennes nytt av planen och kostnaderna ska fördelas skäligt och rättvist mellan kommunen och exploatören, och mellan olika exploatörer.

Om kommunen genom avtal med staten ska bidra till finansieringen av infrastruktursatsningar, ska exploatörer medfinansiera kommunens åtaganden, på sätt som kommunstyrelsen fastställer. Beslut om att exploatörer på västra Sicklaön ska medfinansiera tunnelbaneutbyggnaden till Nacka har redan fattats.

² 1 kap. 4 § plan- och bygglag (2010:900)

Vilken ersättning som ska utgå för mark som behövs för att tillgodose behovet av allmän platsmark eller kvartersmark för allmän byggnad, regleras i expropriationslagen. Kommunen ska vid sådan marköverlåtelse kunna kvitta ersättningen mot den exploateringsersättning som exploateren ska erlägga till kommunen. Detta innebär att kommunen inte är skyldig att erlägga något belopp för markinlösen såvida ersättningen inte överstiger beräknad exploateringsersättning.

För mark som överläts från kommunen till exploateren ska ersättning utgå från marknadsvärdet vid tidpunkten för överlåtelsen.

Mark som genom marköverlåtelse övergår till kommunen ska, om inte annat avtalas, vara fri från markföroringar, ledningar, hinder i mark, arkeologi, panträster, nyttjanderätter och andra gravationer.

10.3 Övriga villkor och principer för fördelning av kostnader och intäkter

- Exploateren ska bekosta all exploatering inom kvartersmark och därmed förknippade kostnader såsom exempelvis projektering, bygg- och anläggningsåtgärder, byggsamordning, bygglovavgifter, lagfart, förrättningskostnader, ledningar och annan teknisk infrastruktur.
- Exploateren ska bekosta anslutningsavgift för fjärrvärme, el, tele (eller motsvarande) samt anläggningsavgift för vatten och avlopp enligt vid varje tidpunkt gällande taxa.
- Exploateren ska, om inte annat avtalas, stå för fastighetsbildningskostnaderna i samband med detaljplanen.
- Om det till följd av exploaterrens bygg- eller anläggningsarbeten på kvartersmark krävs projektering samt genomförande av återställande- eller anslutningsarbeten i allmän platsmark invid kvartersmarken ska exploateren bekosta detta.
- Exploateren ska vid undertecknande av exploateringsavtalet ställa för kommunen godtagbar säkerhet för de ekonomiska åtaganden som görs i avtalet.
- Kommunen ska i exploateringsavtalet säkerställa avtalets rätta fullgörande över tid.
- Exploateringsavtal eller särskild rättighet eller skyldighet enligt sådant avtal får inte överlätas utan kommunens medgivande. Detta innebär emellertid inte ett hinder mot att fastighet eller del därav överläts.

10.4 Bemyndigande till kommunstyrelsen

Kommunfullmäktige bemyndigar kommunstyrelsen att besluta följande.

- Vad som utgör godtagbar säkerhet i exploateringsavtal.
 - Generella bestämmelser i syfte att säkerställa exploateringsavtalens rätta fullgörande över tid.
-

Handbok för avfallsutrymmen

Råd och anvisningar för transport, förvaring
och dimensionering av hushållsavfall

RAPPORT 2009

Inledning

Dessa råd och anvisningar ska vara ett stöd för planerare, projektörer, byggherrar, exploater, fastighetsägare och förvaltare vid ny- och ombyggnad av avfallsutrymmen. De ska samtidigt vägleda kommunens tjänstemän och politiker i arbetet med avfallsfrågor, samt vid planering av nya bostadsområden, så att de kan medverka till en god avfallshantering. Om anvisningarna används rätt kan arbetsmiljön säkerställas och framkomligheten garanteras för både hämtningsfordon och hämtningspersonal. Dessutom kan tillgängligheten för avfallslämnare fungera. Bra avfallsutrymmen och hämtningsplatser kan också inbjuda till att avfallet hanteras rätt.

Aktuell lagstiftning samt erfarenheter från avfallsbranschen ligger till grund för råden och anvisningarna. Kommunens avfallsföreskrifter (renhållningsordning) och taxa måste tillämpas i varje enskilt fall för att man ska få en heltäckande bild av vad som gäller i kommunen. Mer

information finns att hämta på kommunens hemsida.

I texten har ordet ska använts då det finns ett krav i lagstiftningen som ligger till grund för påståendet. Krav på byggnader gäller när en byggnad uppförs eller byggs till. Om det står bör betyder det att det är en stark rekommendation. Arbetsmiljökraven gäller alltid när avfall hanteras yrkesmässigt, både vid befintlig och vid ny bebyggelse.

Texten är framtagen av Furumo Irebrand Avfallskonsult AB som ett utvecklingsprojekt inom Avfall Sverige. En referensgrupp bestående av Martin Larsson, Renova i Göteborg, Jan-Olof Åström, Umeå, Nicholas Jonasson, Växjö, Kristina Einarsson, Boverket, Patrizia Finessi, SABO och Bengt Wånggren, Fastighetsägarna har lämnat synpunkter på materialet. Jon Nilsson-Djerf från Avfall Sverige har lett projektet.

Definitioner

Bilaga 1 innehåller definitioner på ord och företeelser som förekommer i texten.

Lagstiftning, ansvar och skyldigheter

Det finns olika lagar, förordningar, föreskrifter, allmänna råd och andra regler som styr avfallshanteringen. De viktigaste är miljöbalken (1998:808), avfallsförordningen (2001:1063), arbetsmiljölagen (1977:1160), byggnadsverkslagen (1994:847), byggnadsvärksförordningen (1994:1215) och Boverkets byggsregler, BBR (BFS 1993:57). En förteckning över aktuell lagstiftning m.m. inom avfallsområdet finns i bilaga 2.

Varje kommun har en renhållningsordning som består av avfallsföreskrifter och en avfallsplan. Dessa dokument, samt avfallstaxan beslutas av kommunfullmäktige och är viktiga lokala styrdokument.

Olika personer och myndigheter m.m. har ansvar för att avfallet hanteras på rätt sätt. En schematisk uppdelning av vem som ansvarar för vad finns i bilaga 3.

Innehåll

<u>Inledning</u>	2	<u>Avfallshämtning från småhus</u>	15
<u>Definitioner</u>	3	<u>Enskild hämtning vid varje fastighet</u>	15
<u>Lagstiftning, ansvar och skyldigheter</u>	3	<u>Trånga områden</u>	15
<u>Avfall som uppstår i fastigheter</u>	4	<u>Gemensamt hämtställe</u>	15
<u>Avfall som kommunen ansvarar för (hushållsavfall)</u>	4	<u>Behållare</u>	16
<u>Kärl- och säckavfall</u>	4	<u>Kärl</u>	16
<u>Övrigt avfall</u>	4	<u>Säck</u>	16
<u>Avfall som kommunen inte ansvarar för</u>	5	<u>Container</u>	17
<u>Insamlingsteknik och fordon</u>	5	<u>Rullhäck</u>	17
<u>Arbetsmiljö</u>	6	<u>Boxar, batteriholkar m.fl. behållare</u>	17
<u>Transportvägar för fordon och hämtningspersonal</u>	6	<u>Underjordsbehållare (nedgrävda behållare, djupbehållare, markbehållare, behållare i mark)</u>	17
<u>Transportväg för insamlingsfordon</u>	6	<u>Sopsug</u>	18
<u>Lastningsplatser</u>	7	<u>Latrinbehållare</u>	18
<u>Gångväg</u>	8	<u>Tank för matavfall</u>	18
<u>Hämtningsplatser</u>	8	<u>Dimensionering och avfallsmängder</u>	19
<u>Avfallsutrymme i flerbostadshus och verksamheter</u>	8	<u>Avfallsmängd där fastighetsnära insamling saknas</u>	19
<u>Placering</u>	9	<u>Avfallsmängd där fastighetsnära insamling förekommer</u>	20
<u>Utseende</u>	9	<u>Slam och urin från enskilda avloppsanläggningar samt fettavfall</u>	21
<u>Tillgänglighet, användbarhet och säkerhet för boende m.fl. användare</u>	9	<u>Transportväg</u>	21
<u>Arbetsmiljöaspekter (se även avsnittet om transportvägen)</u>	10	<u>Slangdragning</u>	21
<u>Brandskydd</u>	11	<u>Brunnslock</u>	21
<u>Dörr, dörröppning och lås</u>	11	<u>Övrigt</u>	21
<u>Soprum</u>	11	<u>Öhämtning</u>	21
<u>Utrymme för grovavfall och elavfall</u>	13	<u>Bilagor</u>	22
<u>Utrymme för farligt avfall</u>	14		
<u>Hämtställe utomhus</u>	14		

Avfall som uppstår i fastigheter

Det avfall som boende eller verksamheter i fastigheter ger upphov till kan delas upp i avfall som kommunen ansvarar för att samla in och avfall som producenterna ansvarar för.

Avfall som kommunen ansvarar för (hushållsavfall)

Kärl- och säckavfall

Kärl- och säckavfall är det avfall som normalt uppstår i hushållet och som läggs i ett kärl eller i en säck. Samma slags avfall kan även samlas upp i containrar, i underjordsbehållare (nedgrävda behållare, markbehållare, behållare i mark) eller i sopsugssystem. Kärl- och säckavfall kallas i dagligt tal ofta för hushållssopor. Sådant avfall hämtas alltid av kommunen/kommunens entreprenör. Kärl- och säckavfallet kan sorteras i olika fraktioner, se nedan, av den som ger upphov till avfallet, beroende på vilket system som kommunen har. De olika fraktionerna har olika namn i olika kommuner. Avfall som uppstår i verksamheter till följd av att människor vistas där, och till sin typ och sammansättning liknar det avfall som kommer från hushåll, omfattas också av kommunens ansvar, t.ex. avfall från personalutrymmen och städspor.

Avfallet kan sorteras på olika sätt beroende på kommunens regler.

Matavfall Komposterbart Bioavfall	Den biologiskt lättnedbrytbara delen av kärl- och säckavfallet som sorteras ut för hämtning eller komposteras på fastigheten
Brännbart avfall Restavfall	Den del av kärl- och säckavfallet som återstår när matavfallet sorteras ut.
Blandat avfall Restavfall	Kärl- och säckavfall som inte sorteras i matavfall respektive brännbart avfall, utan i stället hämtas osorterat.

Övrigt avfall

Här återfinns avfallsfraktioner som inte ska läggas i kärl eller säck.

Grovavfall (grovsopor)	Grovavfall är hushållsavfall som är så tungt eller skrymmande eller har andra egenskaper som gör att det inte är lämpligt att lägga i säck eller kärl. Grovavfall kan lämnas på återvinningscentral eller hämtas vid fastigheten.
Farligt avfall	Avfall som är farligt för människor eller miljön och därfor inte ska läggas i kärl- och säckavfallet eller i grovavfallet. Exempel på farligt avfall är kemikalier, spillolja, färgrester och lösningsmedel. Farligt avfall kan lämnas på återvinningscentral och kan beroende på kommun lämnas på miljöstation eller hämtas vid fastigheten.
Latrin	Latrin från torrtoaletter ska hämtas av kommunen/kommunens entreprenör om det inte komposteras av fastighetsägaren
Slam	Slam m.m. från enskilda avloppsanläggningar ska hämtas av kommunen/kommunens entreprenör om det inte omhändertas av fastighetsägaren.
Urin	Urin ska hämtas av kommunen/kommunens entreprenör från fastigheter med urinseparering, om det inte omhändertas av fastighetsägaren.
Batterier El-avfall	Batterier och elavfall som utgör hushållsavfall och som inte lämnats direkt till producenternas insamlingssystem, ansvarar kommunen för. Elavfall kan lämnas på återvinningscentral eller hämtas vid fastigheten. Batterier kan lämnas på återvinningscentral, miljöstation eller hämtas vid fastigheten.

Avgift som kommunen inte ansvarar för

Förpackningar, returpapper samt bygg- och rivningsavfall ingår inte i det kommunala insamlingsansvaret och det föreligger därmed ingen skyldighet för kommunen att svara för hämtning. Om sådant avfall behöver hämtas får fastighetsägaren anlita valfri entreprenör. I vissa fall hämtas dock även sådant avfall i bostadsområdet av kommunen/kommunens entreprenör. Däremot har kommunen ett ansvar för elavfall och batterier som utgörs av hushållsavfall som inte lämnats direkt till producenternas insamlingssystem. Det innebär att elavfall och batterier som samlats in i bostadsområden ska hämtas av kommunen/kommunens entreprenör. Samma avfallsutrymme kan användas för uppsamling av avfall som ska hämtas av kommunen/kommunens entreprenör, och avfall som hämtas av annan entreprenör, på uppdrag av fastighetsägaren. Några typer av avfall omfattas av producentansvar, se fördjupningstext bilaga 4.

Exempel på avfall som inte ingår i det kommunala insamlingsansvaret.

Elavfall m.m.	Enkelt uttryckt är elavfall ”allt med sladd eller batteri eller sådant som är beroende av el för att fungera”, t.ex. datorer, TV-apparater, tvättmaskiner, småelektronik, lysrör, glödlampor och armaturer. Elavfall kan lämnas på kommunens återvinningscentraler. Det finns även möjlighet att få elavfall hämtat av kommunen/kommunens entreprenör.
Batterier	Alla slags batterier omfattas av producentansvar fr.o.m. januari 2009. Olika insamlingssystem förekommer.
Förpackningar och returpapper (tidningar m.m.)	Förpackningar och returpapper (tidningar, kataloger, reklamblad och liknande) samlas in på återvinningsstationer som Förpacknings- och Tidningsinsamlingen ansvarar för. Innehavare av flerbostadshus kan beställa fastighetsnära insamling av någon valfri entreprenör.
Bygg- och rivningsavfall	Avfall från omfattande byggarbete, t.ex. större underhållsarbeten, ombyggnader eller rivning av bostäder, är inte hushållsavfall. Fast monterad utrustning i hus, t.ex. badkar och dörrar (sådant som man inte tar med sig när man flyttar) räknas normalt inte som grovavfall utan som bygg- och rivningsavfall.

Insamlingsteknik och fordon

Det finns flera olika sätt att samla in avfall på och därför många olika typer av fordon. De vanligaste är att avfall samlas upp i kärl eller säck som hämtas med baklastande eller sidlastande sopbil. Container kan tömmas eller hämtas på olika sätt. Underjordsbehållare töms oftast med kranbil. Flakbil används i vissa fall och olika typer av sopsugssystem förekommer i en del kommuner. Läs mer om olika fordon i fördjupningstext, bilaga 5.

Sopbilar är normalt upp till ca 10 meter långa men kan vara längre. De är ca 2,5 meter breda men kan bli drygt 3 meter då speglarna räknas med. Höjden är ca 3,5 meter men kan i vissa fall vara över 4 meter. Det finns både två-, tre- och fyraxlade fordon. Vikten på en vanlig sopbil är ca 15-25 ton med full last. Specialfordon, t.ex. mobilt sopsugfordon och frontlastarfordon, kan väga mer. Vägens bärighetsklass och den totalvikt det aktuella fordonet är registrerat för avgör hur stor last ett fordon får ta. Det är förarens skyldighet att hålla reda på det.

Arbetsmiljö

Avfallsinsamling är av tradition ett tungt fysiskt arbete som medför risk för olyckor och förslitningsskador. Trafikmiljön och bristande framkomlighet ger upphov till stress. Hämtningspersonal är också utsatt för damm och mikroorganismer som kan leda till sjukdomar. Ny teknik och maskinell eller automatiserad hämtning förbättrar situationen.

De senaste åren har det varit fokus på att förbättra insamlingsarbetarnas arbetsmiljö. Arbetsmiljöverket, facket, arbetsgivarna och även kommuner har arbetat aktivt med detta. Bl.a. har ett projekt kallat "Bort med övervikten", initierat av Transportarbetarförbundet 2003, beskrivit problemen och kommit med förslag till åtgärder. Projektet har varit lyckat och stora förbättringar har åstadkommits, även om det finns en hel del kvar att göra.

Utöver de lagar som finns, framför allt arbetsmiljölagen, ska särskilda föreskrifter som Arbetsmiljöverket utfärdar följas. De viktigaste som berör avfallshantering är:

- AFS 1998:1, "Belastningsergonomi"
- AFS 2000:1, "Manuell hantering"
- AFS 2001:1, "Systematiskt arbetsmiljöarbete"
- AFS 2000:42, "Arbetsplatsens utformning"

Läs mer om arbetsmiljö i fördjupningstext, bilaga 6.

I den följande texten finns arbetsmiljökrav och råd för olika delar av hämtningen.

Transportvägar för fordon och hämtningspersonal

Transportväg för insamlingsfordon

Vägen är chaufförens arbetsplats och denne måste oftast kliva ur fordonet för att hämta avfallet. Framkomligheten och sikten ska därför vara god. Det är alltid chauffören som avgör om en väg är farbar eller inte. Chauffören kan aldrig tvingas att ta risker eller köra på en väg som han/hon bedömer inte är framkomlig.

Körning på gång- och cykelväg är inte tillåten. Dispens kan sökas hos kommunen eller fastighetsägaren om det inte finns, eller går att anordna, andra lösningar.

Backning får inte förekomma annat än i undantagsfall och aldrig på gång- och cykelvägar, i bilfria områden, intill lekplatser, bostadsentréer, skolor, förskolor eller äldreboenden.

Väghållaren är ansvarig för vägens utformning, skylning, skötsel och framkomlighet. Vägverket, kommunen, privat vägförening eller enskild fastighetsägare kan vara väghållare.

Transportväg

- ska ha en hårdjord körbana.
- ska utformas för minst belastningsklass 2 (BK2). Undantag se fördjupningstext, bilaga 5.
- bör vara minst 5,5 meter bred om körning i båda riktningarna förekommer. Om parkering tillåts måste vägen vara bredare. Om vägen är mötesfri och det inte finns parkerade fordon kan vägen vara smalare men den bör

vara minst 3,5 meter. Träd och annan växtlighet får inte inkräkta på vägbredden.

- ska ha en fri höjd av 4,7 meter. Träd och växtlighet får inte inkräkta på den fria höjden.
- som är återvändsgata ska ha vändmöjlighet för hämtningsfordon. Vändplan för en normal sopbil ska ha en diameter av 18 meter med en hindersfri remsa på ytterligare 1,5 meter runt om. Alternativ till detta kan vara en vändplats eller en trevägskorsning som möjliggör en så kallad T-vändning. Olika exempel på vändmöjligheter redovisas i figur.
- ska ha fri sikt och god framkomlighet.
- ska vara snöröjd och halkbekämpad vintertid. Snövallar får inte inkräkta på vägbredden.

Portiker, garage och andra ställen med begränsad höjd måste ha en fri höjd anpassad till de fordon som ska köras där.

Lastningsplatser

Sopbilen får inte hindra annan trafik när den står still och avfall lastas i. Platsen måste vara så stor att det finns plats att hantera kårl, alternativt container, på platsen. Ytan ska vara plan och hårdgjord. Det ska inte vara någon nivåskillnad mellan avfallsutrymmet och lastningsplatsen vid containerhantering. Vid kårlhantering kan en svag lutning accepteras.

Följande mått rekommenderas för lastningsplatser utomhus:

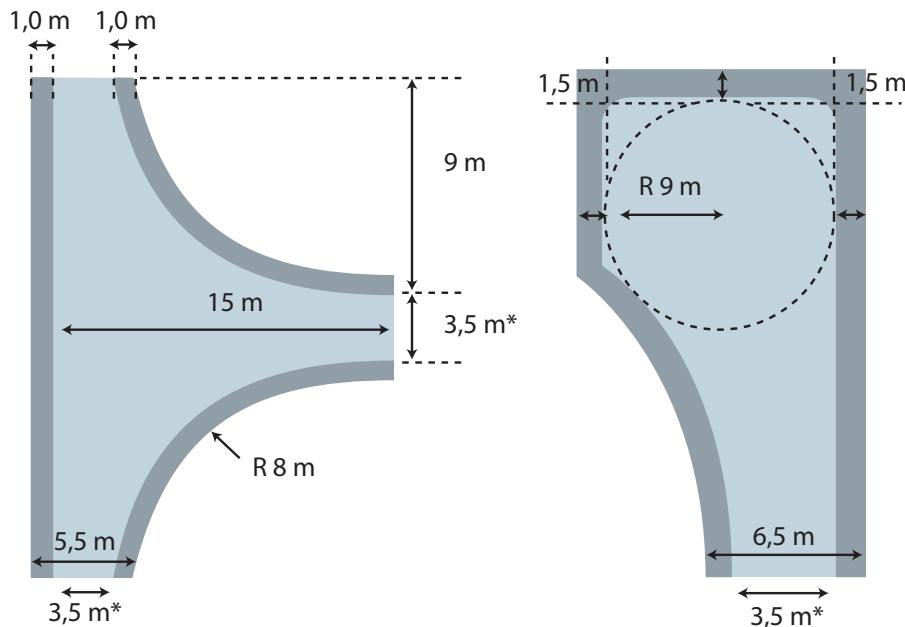
	Kårlhämtning	Containerhämtning
Bredd	4,6 m	4,6 m
Längd	15 m	18 m
Fri höjd	4,7 m	Upp till 10 m

Kranbilar som tömmer bottentömmande containrar och underjordsbehållare kan stå 5-10 meter ifrån behållare som ska lyftas. Kranar kan ha olika räckvidd. De behållare som ska lyftas är av olika typ och vikten kan variera. Det går därför inte att ange något generellt mått. Lokala förhållanden bör kontrolleras. Lyft kan ske över staket eller buskar och liknande. Lyft över vägar, gång- och cykelbanor samt parkeringsplatser bör inte förekomma. Inga hinder i höjdled får begränsa tömningen och behållarens eventuella svängning i sidled måste beaktas.

Dockningspunkt för mobil sopsug kan placeras maximalt fem meter från hämtningsfordonets lastningsplats.

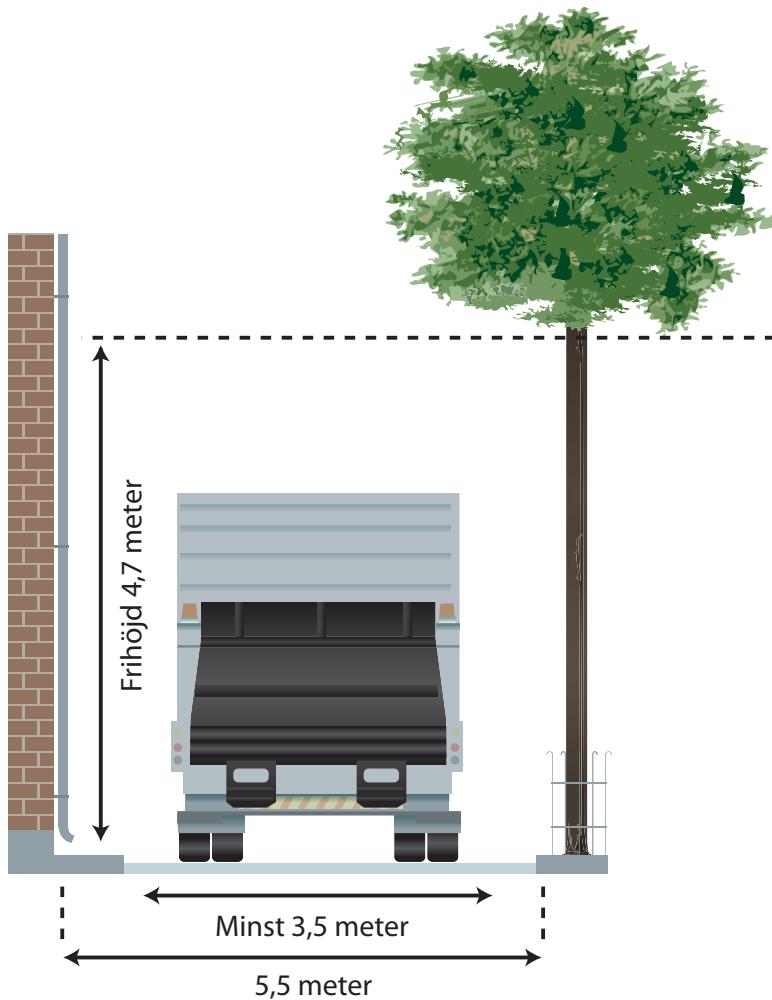
Kontrollera vilken typ av fordon och containrar som används i kommunen så att hämtning kan utföras.

*Gäller mötesfri väg med p-förbud.

Fri höjd och bredd

Gångväg

Väg mellan avfallsutrymme/hämtställe/avfallsbehållare och sopbilens lastningsplats och som används för manuell hämtning, d.v.s. där sophämtaren drar eller skjuter kärl eller säckkärra, benämns här gångväg.

Tungt manuellt arbete ska undvikas och ersättas med maskinell hantering i enlighet med kraven på god arbetsmiljö. Vid bedömning av om en gångväg är acceptabel eller inte tas hänsyn till vilken typ av behållare som ska hanteras, vad behållarna innehåller, hur många de är och hur ofta de hämtas, samt om lutning, riktningsändring och eventuella hinder förekommer.

Gångväg

- ska vara jämn, hårdgjord, halkfri och utan trånga passager eller hinder året om. Trappsteg och kullersten får inte förekomma.
- ska vara så kort som möjligt. Högst 10 meter rekommenderas.
- bör vara minst 1,2 meter bred och om den ändrar riktning bör bredden där vara minst 1,35 meter.
- bör ha minst 2,1 meters fri höjd.

Lutning

Gångväg bör inte ha någon lutning. Om lutning inte kan undvikas bör den inte överstiga 1:20 för att belastningen ska vara acceptabel och får inte överstiga 1:12.

I bland kan en ramp behöva anordnas. Lutningen på rampen bör inte överstiga 1:12 och längden innan eventuellt vilplan bör inte överstiga 12 meter. Vilplanet ska vara minst 1,5 meter.

Transportband bör undvikas.

Hiss bör undvikas men får användas vid avfallstransport om den är besiktigad och godkänd för transport av skrymmande gods och om den har korgdörr.

Hämtningsplatser

Avfallsutrymme i flerbostadshus och verksamheter

Stor vikt bör läggas vid planering av avfallsutrymmen eftersom den påverkar avfallshanteringen i många år framöver. Det kan vara svårt att rätta till felaktigheter i efterhand. Man bör också vara medveten om att avfallet sorteras i stor utsträckning idag och att olika avfallsfraktioner hämtas vid olika tillfällen. Det innebär att hämtningsfordon kan komma flera gånger i veckan till samma avfallsutrymme.

Krav på byggnaders utformning återfinns framför allt i Boverkets byggregler, BBR.

I BBR 15, avsnitt 3:422 står bl.a. följande: I eller i anslutning till en byggnad ska det finnas utrymmen eller anordningar för hantering av avfall som kan nyttjas av alla brukare av byggnaden. För småhus får lösa avfallsbehållare användas. Uttrymmena ska utformas och dimensioneras så att de, utöver vad som anges i avsnitt 3:42, möjliggör återvinning av avfallet.

Innan avfallsutrymme och liknande planeras bör fastighetsägaren undersöka om det finns möjlighet att ordna insamling av avfall på ett sådant sätt att den manuella han-

teringen vid hämtning minimeras. Användning av sopsug och underjordsbehållare är exempel på sådan hantering. Dessa insamlingssystem kan emellertid medföra svårigheter att dimensionera rätt antal och storlek av behållare, om det inte enkelt går att anpassa hämtningsintervallen för att optimera transporterna. Svårigheterna märks särskilt om avfallsmängder, sorteringskrav och antalet lägenheter förändras över tid. Risken för felsortering kan också öka då den som lämnar avfall inte ser vad behållaren innehåller för typ av avfall. Denna aspekt är särskilt viktig vid insamling av matavfall där kravet på renhet är av stor betydelse för den efterföljande avfallsbehandlingen. Felsortering kan avhjälpas genom bra information till de boende.

Kontakta alltid kommunens avfallsavdelning eller motsvarande innan ett avfallsutrymme byggs eller iordningställs. Kontakta även byggnadsnämnden eller motsvarande i ett tidigt skede för att diskutera om bygglov/bygganmålan behövs.

Placering

Var ett avfallsutrymme ska placeras måste noga övervägas. Närhet till bostäderna, trafiksäkerhet, barnsäkerhet och arbetsmiljö är faktorer som styr och påverkar placeringen och dessa faktorer kan sinsemellan vara motsägelserfulla. Den eventuella störningen som kan uppstå i samband med hämtningen blir mindre ju längre bort från bostäder och lekplatser m.m. avfallsutrymmet ligger. Samtidigt blir det svårare för de boende att lämna sitt avfall om det är lång väg till avlämningsplatsen. Det finns inga enkla råd att ge. Eftersom alla områden är unika måste de studeras från fall till fall. Det viktiga är att alla dessa faktorer beaktas vid planeringen. Om sopsugsystem används placeras nedkasen nära bostäderna, som vanliga sopnedkast inne i husen, i entrén eller ute på gården. Avfallet hämtas längre bort på lämplig plats.

Utseende

Vid nybyggnad bör avfallsutrymme utformas så att det anpassas till omgivande miljö och stämmer överens med andra byggnader vad gäller volym, form och färg. Ett avfallsutrymme får gärna vara tilltalande och vackert eller spänнande att se på.

Tillgänglighet, användbarhet och säkerhet för boende m.fl. användare

- **Det ska vara lätt för de boende att lämna sitt avfall.** Därför bör avfallsutrymme ligga så nära bostäderna som möjligt. Avståndet mellan bostadsentré och avfallsutrymme eller avlämningsplats för kärl- och säckavfall bör inte överstiga 50 meter men får avgöras från fall till fall beroende på lokala förhållanden.
- **Alla olika avfallsfraktioner bör kunna lämnas på samma ställe.** Rådet gäller alla olika fraktioner som hämtas i samma bostadsområde. De behöver dock inte kunna lämnas i ett och samma utrymme, se beskrivningen av utrymme för grovavfall.
- **Avfallsutrymme bör placeras strategiskt där de boende naturligt passerar.** Det kan vara i närheten av bilparkering eller vid gångväg till busshållplats.

- Avfallsutrymme bör placeras i markplan.** Det kan ligga i eller i anslutning till befintlig byggnad eller vara fristående. Sopnedkast kan användas beroende på kommun. Alltid under förutsättning att de avfallsutrymmen som sopnedkasten mynnar i är godtagbara från arbetsmiljösynpunkt.
- Avfallsutrymme ska placeras, utformas och skötas så att störningar för de boende eller grannar undviks.** Störning kan uppkomma i form av buller, lukt och olycksrisker. Avfallsutrymme bör ligga långt från lekplatser och inte ligga för nära entréer.
- Avfallsutrymme bör ha en egen entré.** Det får inte placeras så att avfall måste transporteras genom utrymmen där personer vistas mer än tillfälligt eller där livsmedel förvaras. Det får inte heller placeras så att matavfall måste transporteras genom kommunikationsutrymmen i direkt anslutning till utrymmen där personer vistas mer än tillfälligt eller där livsmedel förvaras.
- Det ska inte kännas obehagligt att gå in i ett avfallsutrymme.** Det är därför viktigt att belysningen är bra och att dörren är lätt att öppna.
- Utrymet ska placeras och utformas så att det är tillgängligt för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.** Dörrar, eventuella lock, handtag, inkast m.m. ska utformas och placeras på sådant sätt att de kan användas och öppnas av personer som har nedsatt styrka eller t.ex. är rullstolsburna. Om container används bör den förses med ramp så att alla kan använda den.

Arbetsmiljöaspekter (se även avsnittet om transportvägar)

- Hämtning ska kunna utföras på ett trafiksäkert sätt.** Från hämtningssynpunkt är det bättre att placera avfallsutrymmen vid infarten eller i utkanten av ett bostadsområde, så att man aldrig behöver köra in bland människor och bostäder.
- Sopbehållare ska placeras så nära sopbilens lastningsplats som möjligt.** Långa dragvägar bör undvikas. En avgift (dragvägsavgift) kan tas ut om kärl eller säck hämtas eller står för långt från lastningsplatsen, beroende på lokala föreskrifter.
- Container ska placeras så att hämtningsfordonet kan angöra rakt mot containern och lyfta eller dra den rakt ut vid tömning.** Trafiksäkerhet och god sikt måste beaktas vid placering. Den container som används måste passa utrymmet.

Brandskydd

Eftersom avfall är lättantändligt och brinner bra är brandskydd mycket viktigt. Avfallsutrymmen ska utformas som en egen brandcell med samma brandklass som byggnaden i övrigt, om utrymet ligger i en huskropp. Automatiskt brandlarm eller sprinklersystem kan vara bra. Pulversläckare kan placeras innanför dörren.

Fristående sophus och liknande som ligger nära andra byggnader ska ha skydd mot brandspridning. Se avsnittet om hämtställe utomhus.

Svenska Brandskyddsföreningen, www.svbf.se, kan ge råd om brandskydd.

Dörr, dörröppning och lås

Dörr eller dörröppning som används vid transport av avfall

- ska inte ha tröskel, trappsteg eller nivåskillnad. I undantagsfall kan tröskel vara kvar om den förses med ramp på båda sidor. Containerutrymme måste vara tröskelfritt.
- ska vara lätt att öppna och stänga. Tunga dörrar bör förses med dörröppningsautomatik.
- ska inte orsaka störande buller.
- ska ha uppställningsanordningar som enkelt kan aktiveras. Antalet dörrpassager bör begränsas.
- bör ha släplist som skydd mot skadedjur.
- bör ha skyddsplåt på insidan som skydd mot nötning, slag och stötar.
- ska kunna öppnas inifrån utan nyckel. Låsvred bör ha skydd som förhindrar att låset skadas av slag eller påkörning.

För dörrar krävs följande mått:

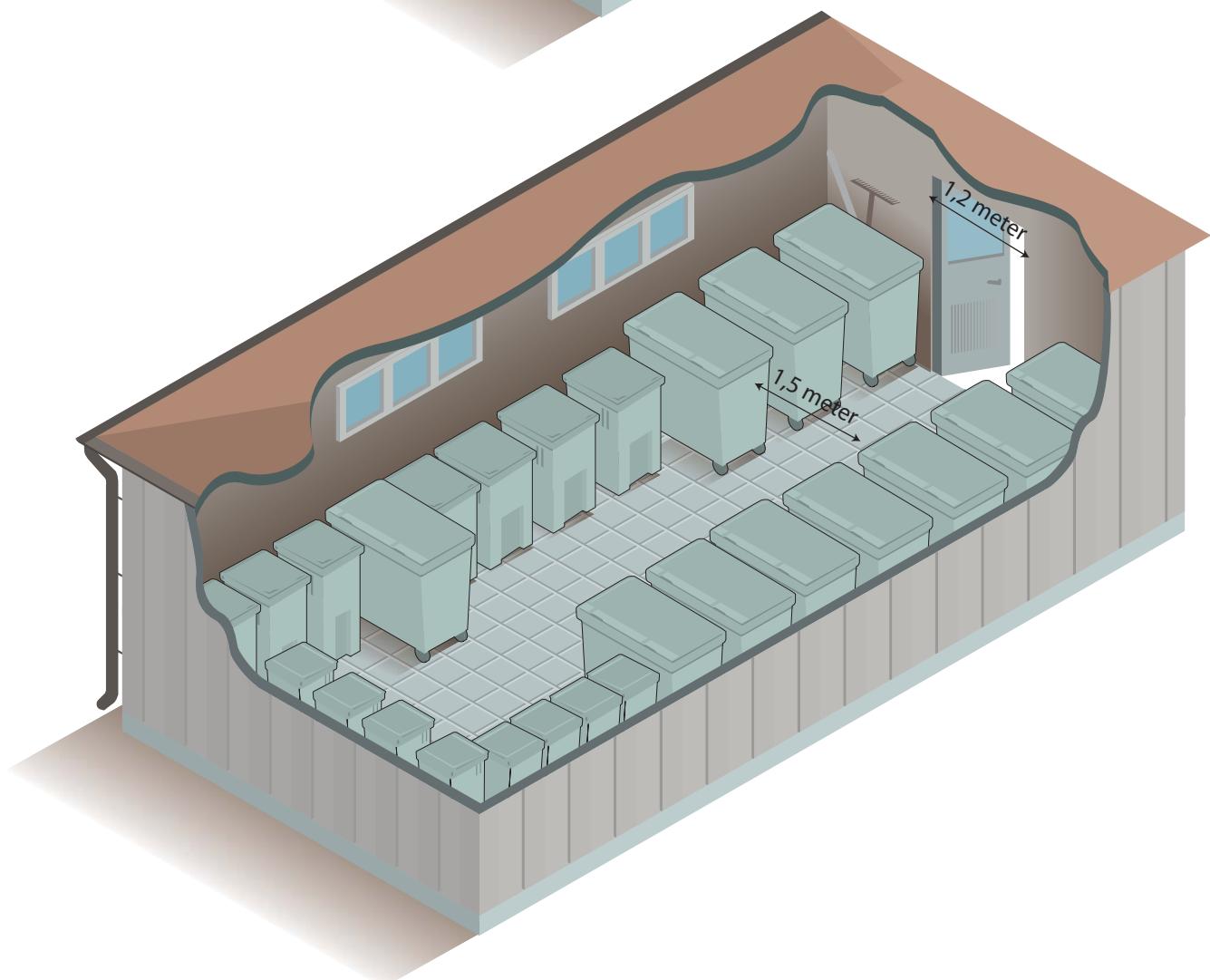
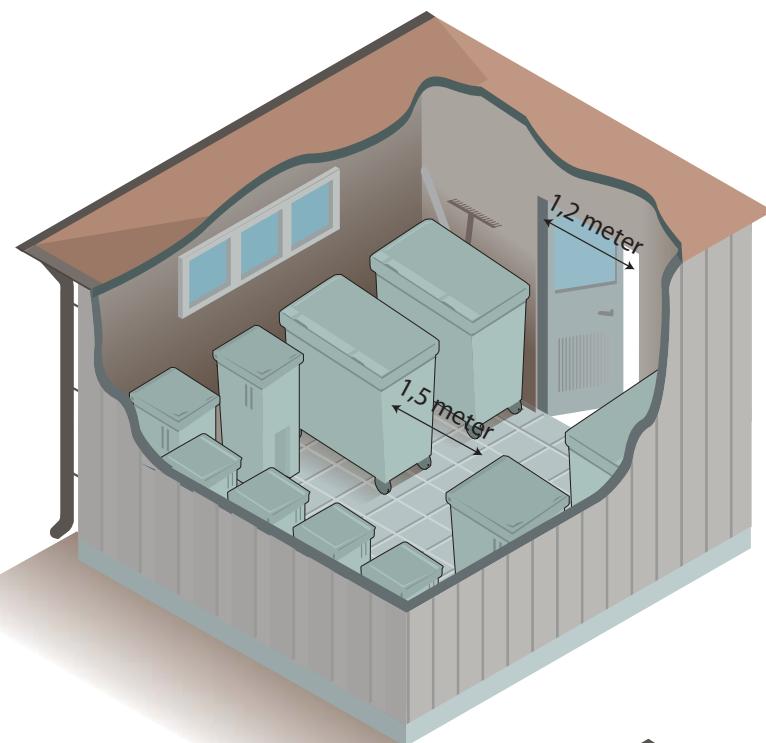
Typ av dörr	Fri bredd	Fri höjd
Dörr för kärjhämtning	Minst 1,0 meter, helst 1,2 meter	Minst 2,0 meter
Dörr för containerhämtnings	2,4 meter	2,1 meter

Avfallsutrymme bör hållas låst, särskilt om det finns maskinell utrustning i utrymet, t.ex. säckväxlare. Nyckeln bör inte passa till andra utrymmen i byggnaden. Det är bra om alla avfallsutrymmen i ett bostadsbestånd kan öppnas med samma nyckel. Kodlås kan användas.

Soprum

- Storlek** – Avfallsutrymme bör vara väl tilltaget och flexibelt. Storleken på rummet bestäms av storleken på och antalet kärl som behöver finnas där. Då kärl hanteras bör den fria gången mellan olika kärl vara minst 1,5 meter och avståndet mellan varje kärl minst 6 cm. Kärl ska placeras så att draghandtaget kan nås från gången. Vid containerhantering bör utrymmet mellan container och vägg/port vara minst 60 cm, helst 100 cm runt om. Ett containerutrymme med en 2 meter bred container bör vara 3,60 meter brett. För detaljer om dimensionering, antal avfallsbehållare m.m. se avsnittet om dimensionering.
- Höjd** – Rumshöjden ska vara minst 2,1 meter. Installationer får inte begränsa den fria höjden.
- Vägg** – För att minska skador i utrymet vid rangering av kärl bör en avbärarlist placeras på väggen 0,95-1,25 meter från golvet. Strömbrytare bör placeras på ca 1,3 meters höjd över golv för att undvika påkörning. Eluttag bör finnas på lämpligt ställe.
- Golv** – Golv ska vara halkfritt men samtidigt vara lätt rengörbart. Blanka golv ökar halkrisken. Halkfritt prioriteras framför rengörbarhet.
- Belysning** – Bra belysning med glödljus eller snabbändande lysrör ska finnas, både i och utanför avfallsutrymmet. Det är lämpligt att använda flera armaturer för att öka ljusspridningen och säkerheten om någon lampa går sönder. Rörelsedetektor är bra och om sådan används bör lampan/lamporna tändas direkt när dörren öppnas och hållas tänd/a hela tiden som någon befinner sig i

rummet. Lägsta krav på ljusstyrkan inne i rummet är 100 lux men den bör vara högre. Bra ljusstyrka är speciellt viktigt om det krävs att man t.ex. ska kunna läsa eller använda elektronikutrustning i samband hämtning, reparation och rengöring. Underhållsplan för belysning rekommenderas.

- **Ventilation** – God ventilation ska finnas i avfallsutrymme. Frånluftsflödet bör vara minst 5 l/s och m² golvtyta.
- **Hygien** – Avfallsutrymme ska utformas så att det finns möjlighet att hålla rent. Även karuseller, andra installationer och utrustning ska kunna hållas rena. Frostfritt utrymme bör ha tappställe för vatten och golvbrunn med avdunstringsskydd. Råttor och andra skadedyr ska hindras att komma in i avfallsutrymme, vilket innebär att öppningar större än 5 mm inte får förekomma. Nät ska finnas för ventilationsöppningarna. Om avfallsutrymmet är råttsäkert behöver kårlen inte ha lock. Lock rekommenderas dock för att minska risken för lukt.
- **Temperatur** – Låg temperatur i avfallsutrymme minskar risken för dålig lukt och flugor. Avfallsutrymme bör därför inte placeras i söderläge. Om temperaturen blir för hög och olägenheter uppstår kan kommunens miljö- och hälsoskyddsnamnd el. likn, kräva att utrymmet ska kylas. Större mängder matavfall, t.ex. avfall från livsmedelslokal, bör förvaras i kylt utrymme om det inte finns annat sätt att förebygga olägenhet. Soprum i förskola och äldreboende där stor mängd blöjor förekommer kan också behöva kylas.
- **Buller** – Hämtningen får inte medföra bullerstörning för dem som bor eller vistas i närheten av avfallsutrymme eller lastningsplats. Avfallsutrymme ska vara väl isolerat mot bostad eller arbetslokal som ligger vägg i vägg med utrymmet.
- **Skytning** – Om olika slags avfall samlas upp i samma utrymme ska behållare vara tydligt skyltade med uppgift om vilken typ av avfall som ska läggas i dem. Skyltar och information om sorteringsordning kan även finnas på vägg, anslagstavla eller liknande. Skytning är fastighetsägarens ansvar och den ska vara tydlig både för den som lämnar avfall och för den som hämtar det. Symboler och tydliga bilder är bra att använda. Om det finns behov av det bör information på andra språk än svenska finnas.
- **Övrig information** – Information om att avfallet ska vara förpackat bör finnas samt vilka förpackningar som får användas, t.ex. om särskilda påsar ska användas för matavfall och var dessa påsar i så fall finns. Information om vart man ska vända sig vid driftstörning bör också finnas i avfallsutrymme.

Utrymme för grovavfall och elavfall

Grovavfall ska kunna tas omhand separat. Det behöver inte finnas ett permanent utrymme i bostadsområdet om grovavfallet i stället kan läggas i tillfälligt uppställt container som hämtas vid särskilda tillfällen. Kommunen kan kräva att grovavfallet ska vara sorterat i brännbart respektive ej brännbart grovavfall. Kommunen erbjuder även hushållen att lämna sorterat grovavfall och elavfall vid bemannad återvinningscentral.

Grovavfall kan bestå av många olika material som oftast är återvinningsbara. Det är därför önskvärt att fastighetsinnehavaren skapar möjlighet för sorteringsordning för grovavfallet. Wellpapp och andra stora pappersförpackningar/kartonger

slängs ofta i grovavfallet trots att de ska lämnas till Förfacknings- och Tidningsinsamlingen. Behovet av utrymmen och behållare för grovavfall minskar om fastighetsinnehavaren informerar boende om vad som kan lämnas som grovavfall och vad som ska lämnas på andra platser.

Utrymme för grovavfall och elavfall ska uppfylla samma krav och rekommendationer som övriga avfallsutrymmen, se ovan.

Om grovavfallsutrymme eller grovavfallscontainrar är åtkomliga för utomstående fylls de ofta snabbt av avfall från andra än dem som bor i fastigheten. Det kan dels medföra att fel sorts avfall hamnar i grovavfallet, och dels att hämtningen blir dyrare än annars.

Det är en fördel om grovavfall, elavfall och kårl- och säckavfall förvaras i skilda utrymmen. Grovavfallet "brer" lätt ut sig i rummet och kan därmed hindra hanteringen av kårl. Ett separat rum för grovavfall och/eller elavfall kan placeras i en annan byggnad.

Från arbetsmiljösynpunkt är det önskvärt att grovavfall ligger i stora kårl eller i container när det ska hämtas.

Vid förvaring av elavfall i avvaktan på hämtning bör det finnas tillräckligt stor plats så att olika slags elavfall kan hanteras separat. Avfallet bör vara placerat, och i förekommande fall förpackat, på ett sådant sätt att hämtningen underlättas. Tunga produkter som vitvaror och tv-apparater bör ligga i någon typ av behållare, så att avfallet lätt kan förflyttas. Lysrör, glödlampor och annat som kan gå sönder bör ligga i kartonger eller andra behållare var för sig. Sladdar bör vara fästa så att ingen snubblar på dem vid hämtningen.

Fastighetsnära hämtning av elavfall förekommer inte i alla kommuner

Utrymme för farligt avfall

Hantering och förvaring av farligt avfall kräver särskild uppmärksamhet och därför bör kommunens avfallsavdelning eller motsvarande kontaktas för utformning av utrymmet.

Några viktiga saker att tänka på är:

- Förvaring bör ske i ett låsbart, brandsäkert, invallat plåtskåp. Om det inte finns något låsbart skåp måste avfallet förvaras i ett låst utrymme. Barn ska inte ha möjlighet att komma åt det farliga avfallet.
- Vissa typer av farligt avfall, t.ex. linolja, syror och baser kan självantända.
- Fastighetsägare/boendeförening ansvarar för brandsäkerheten. Räddningstjänsten ger råd om brandskydd.
- Personligt överlämnande rekommenderas i första hand!

Hämtställe utomhus

Plats för avfallsbehållare kan också anordnas utomhus. Det kan vara i form av öppna lösningar, en pergola eller en avskild del på gården. Prefabricerade skåp anpassade efter kårl, ofta med inkastluckor, finns i olika utförande och av olika fabrikat. Om skåp inte används bör hämtstället vara inramat av staket eller liknande och vara skyddat från nederbörd med någon form av tak. Fastighetsägare/boendeförening ansvarar för att endast de som bor i området har tillträde till behållarna. Det finns möjlighet att utrusta fristående kårl med enklare lås för att förhindra att obehöriga använder sopkårlen.

Att tänka på vid kårlplacering utomhus:

- Platsen måste hållas fri från växtlighet samt vara snö- och halkfri på vintern
- Bra belysning
- Platsen bör inte ligga så nära bostadshus att den stör de boende
- Förvaringen av avfall får inte locka till sig skadedjur
- Om kårlen placeras synligt för många minskar risken för anlagda bränder

För att förhindra spridning av brand ska fristående avfallsbehållare placeras en bit ifrån fasad med fönster eller brännbart material. Normalt ska det vara minst 6 meter mellan behållare och fasad men för små behållare räcker det med 2-3 meter. En enkel skärm i obrännbart material mellan sopbehållare och fasad kan minska nödvändigt avstånd.

Avgångsbehållare utomhus får inte heller placeras under takfot, i portal, över brandpost, vattenavstängning eller liknande.

Observera att även utomhuslösningar och containrar ibland kräver bygglov. Flera containrar som ställs upp på samma plats, t.ex. i form av en återvinningsstation, är att betrakta som upplag enligt PBL och byggnadsverk enligt BVL. För att anordna upplag krävs bygglov och byggnämnan. Enskilda kommuner kan ha rutiner för hur dessa regler ska tolkas. Kontrollera vad som gäller lokalt i kommunen. Bild på utomhuslösningar

Avfallshämtning från småhus

Enskild hämtning vid varje fastighet

Sopbehållare ska placeras så nära körbart väg som möjligt. En avgift (dragvägsavgift) kan tas ut om kårl eller säck hämtas eller står för långt från lastningsplatsen, beroende på lokala föreskrifter. Lås och öppningsanordningar på grindar ska vara lättanterliga. Trappor får inte förekomma.

Grovavfall och elavfall hämtas vanligtvis endast vid fastighetsgränsen.

För kör- och gångväg gäller samma råd och anvisningar som under avsnittet Transportvägar.

Trånga områden

Befintliga områden med tät småhusbebyggelse och vägbredd under ca 3,5 meter medför en dålig arbetsmiljö för sophämtaren och en ökad risk för olyckor. Ofta saknas också vändmöjligheter för sopbilen i sådana områden. Hämtning vid varje hushåll bör därför ersättas med gemensamt hämtställe i anslutning till farbar väg eller t.ex. parkeringsplatser. Om förhållandena är besvärliga och de boende inte själva tar initiativ till en förändring kan kommunen, entreprenören eller Arbetsmiljöverket stoppa hämtningen i ett område. I avvaktan på att ett gemensamt hämtställe anordnas kan de boende rulla ut sina enskilda kårl till någon lämplig tillfällig plats där de kan tömmas.

Gemensamt hämtställe

Gemensamt hämtställe bör utformas på liknade sätt som avfallsutrymmen m.m. för flerbostadshus. Avfallsavgiften blir ofta lägre per hushåll om gemensamt hämtställe används.

Om fastighetsinnehavarna i ett trångt område är medlemmar i en samfällighet gäller särskild lagstiftning som reglerar vad samfälligheten har rätt att besluta om. I de fall samfälligheten inte ansvarar för områdets avfallshantering måste kommunen vända sig till samtliga fastighetsinnehavare i dessa frågor. Samfälligheten kan behöva göra en förrättning för att kunna hantera gemensamma avfallslösningar. Lantmäterimyndigheten kan lämna mer information i sådana ärenden.

När nya bostadsområden ska byggas är det viktigt att inte planera för enskild sophämtning i områden med tät bebyggelse, där man kan befara problem med framkomligheten. Kommunen bör bevara att nya samfällighetsföreningar får ansvar för gemensam avfallshantering genom föreningens stadgar.

I bland kan kommunens eller annan fastighetsinnehavares mark behöva tas i anspråk för tillfälliga eller permanenta hämtställen. Detta bör i så fall regleras genom avtal om markupplåtelse.

Behållare

Kårl

Kårl finns i storlekarna 80 – 1000 liter och de är huvudsakligen tillverkade av plast. De vanligaste förekommande kårlen rymmer 190 – 660 liter. Vilka storlekar/fabrikat som används varierar från kommun till kommun. Det största kårlen, från 400 liter, har fyra hjul och de mindre har två hjul. Numerera tillverkas också trehjuliga kårl. Det går även att sätta på ett tredje hjul på ett befintligt kårl med två hjul. Om ett 370 l kårl utrustas med ett tredje hjul förbättras ofta hanteringen och därmed arbetsmiljön.

Kårl används för hushållssopor samt förpackningar som samlas in fastighetsnära. Stora kårl används även för grovavfall och tidningar.

Minsta mått som rekommenderas för varje kårl, inklusive behövligt mellanrum. Även andra kårlstorlekar förekommer.

Volym, exempel	Bredd	Djup	Höjd*
80 liter	45 cm	55 cm	100 cm
140 liter	50 cm	60 cm	100 cm
190 liter	60 cm	75 cm	110 cm
240 liter	70 cm	75 cm	110 cm
370 liter	75 cm	90 cm	110 cm
400 liter	85 cm	85 cm	115 cm
600 liter	130 cm	90 cm	130 cm
660 liter	140 cm	90 cm	130 cm

*Om lock ska gå att öppna på kårlen tillkommer kårllets djup (= lockets mått).

Kärl ska vara lätt tillgängliga för hämtningspersonalen och draghandtaget på kärlet ska kunna greppas utan att kärlet behöver vridas. "Lock i lock" (lock med en insats som gör att locket kan öppnas från två håll) kan användas för att kärplaceringen ska fungera både för dem som lämnar och för dem som hämtar avfallet.

Kärlet får inte vara tyngre än att man lätt kan börja rulla det. Läs mera om skjut- och dragmotstånd i fördjupnings-texten om arbetsmiljö, bilaga 6.

Kärl bör rengöras regelbundet för att motverka lukt. Det är oftast fastighetsägarens ansvar att rengöra behållare. Kärltvätt brukar kunna beställas av någon entreprenör.

Säck

Säckar utgör en arbetsmiljörisk och användningen minskar därför. Säckkärra ska alltid användas när säckar ska förflyttas och därför måste hämtningsvägen vara utformad som i avsnittet om Transportvägar.

Sopnedkast med säckar som sitter i en karusell med säckväxlare har tidigare varit en vanlig lösning. Avfallet i sådana säckar har ofta komprimerats maskinellt för att minska behovet av sophämtning. Vid användning av sopnedkast i höghus blir avfallet självkomprimerat.

En säck får inte fyllas så att den väger mer än 15 kg. Det innebär att säckar som rymmer över 240 l och komprimering av avfallet i säckarna inte bör förekomma. Idag är de flesta säckar av engångstyp och gjorda av papper eller plast. De tidigare vanligt förekommande stora återgångssäckarna av vävplast ska inte användas av arbetsmiljöskäl.

Container

Containrar förekommer i många olika storlekar och utförande. Tömning av containrar kan utgöra en risk. Containrar kan inte tömmas utan att hämtningsfordonet backas, vilket också kräver särskild uppsikt.

Rullhäck

Häckar eller rullande lastbärare, med två eller fler galler eller nätväggar, används ofta för grovavfall, elavfall och wellpapp/kartong.

Boxar, batteriholkar m.fl. behållare

Små behållare, ofta av plast, används för insamling av mindre elavfall, batterier och annat farligt avfall. Så kallade batteriholkar kan sitta både utomhus och inne i avfallsutrymmen. För lysrör kan särskilda rör eller fat användas.

Underjordsbehållare

(nedgrävda behållare, djupbehållare, markbehållare, behållare i mark)

Underjordsbehållare börjar bli vanliga på många håll i Sverige. Fördelarna med dessa behållare är att det inte krävs någon tung manuell hantering, att det mesta av behållarvolymen finns under jord vilket minskar behovet av utrymme ovan jord, att temperaturen i marken där avfallet förvaras är relativt låg vilket förhindrar dålig lukt, samt att de är lätt att tömma med kranbil. Det finns även under-

jordsbehållare som töms med frontlastarfordon. Underjordsbehållare finns i olika storlekar, och av olika fabrikat.

Sopsug

Sopsugsystem är bra från arbetsmiljösynpunkt eftersom det är slutet och helt automatiserat. Systemet minskar också behovet av transporter. Det finns två olika system, stationärt och mobilt.

Stationärt sopsugsystem: Avfallet samlas in med hjälp av luft i ett automatiskt vakuumsystem och transporteras genom rör i marken, från nedkasten till stora uppsamlingscontainrar. Tekniken kan transportera avfallet upp till 2 km från sopnedkasten. Containrarna placeras i en terminal. Antalet containrar i terminalen varierar och beror dels på antalet utsorterade fraktioner och dels på mängden avfall. Containrarna hämtas av lastväxlarfordon.

Mobilt sopsugsystem: Även i det mobila sopsugsystemet samlas avfallet in med hjälp av luft och själva vakuumtekniken sitter i bilen. Under varje nedkast finns en lagringstank. Tankarna binds ihop genom rör i marken till en så kallad dockningspunkt, som kan vara placerad upp till 300 meter från tankarna. Vid tömning ansluter fordonet till dockningspunkten, vakuumtekniken sätts igång och avfallet transporteras med hjälp av luft, från de olika lagringstankarna, till dockningspunkten och vidare in i bilen. Mobila sopsugsystem är beroende av specialfordon. Vid driftstopp kan extra åtgärder behöva vidtas. Risken för bullerstörning vid dock-

ningsplatsen bör uppmärksammas eftersom tömningen av avfallstankarna kan bullra och ta lång tid. Ett sätt att undvika detta är att redan i planeringsstadiet tänka på var dockningspunkterna placeras och hur många tankar som ska tömmas.

Latrinbehållare

Latrinbehållare är tillverkade av plast eller består av en pappkartong som är utrustad med en plastsäck. Samma krav på högst tillåtna vikt, 15 kg, gäller vid lyft av latrinbehållare. Latrin bör endast hämtas vid hämtningsfordonet lastningsplats. Pappbehållare bör placeras under tak och inte direkt på marken i avvaktan på hämtning, annars kan pappen börja lösa upp sig.

Vissa större latrinbehållare kan slamsugas. Då gäller samma krav som för övrig slamsugning, se nedan.

Tank för matavfall

Matavfall som malts i en kvarn kan samlas upp i tank som slamsugs. Det finns kvarnsystem och tankar av olika storlek och utförande och de förekommer främst vid storkök med stora mängder matavfall, men kan även användas i flerbostadshus. Vid användning av kvarnsystem för matavfall underlättas arbetsmiljön betydligt för dem som hämtar matavfallet, men även för personalen i storkök.

Tank ska vara placerad så att den lätt kan slamsugas. Framkomligheten måste vara god, se avsnittet om Transportvägar. Slangdragning får inte ske genom utrymme där livsmedel hanteras.

Dimensionering och avfallsmängder

Hur stort ett avfallsutrymme behöver vara beror på antalet och typ av hushåll eller verksamhet, avfallsmängder, insamlingsteknik, hämtningsintervall och om det förekommer källsortering.

Vid flerbostadshus, kontor, butiker, skolor, förskolor och liknande verksamheter dimensioneras avfallsutrymmen för hämtning vanligtvis en gång per vecka när det gäller matavfall och blandat avfall. För utsorterat brännbart avfall dimensioneras vanligtvis för hämtning var fjortonde dag.

Alla tillåtna kärlstorlekar kan användas för brännbart och blandat avfall men för matavfall bör bara 140 liters kärl, eller mindre, användas. I undantagsfall kan större kärl med tre eller fyra hjul användas men får bedömas från fall till fall om det är lämpligt.

Även underjordsbehållare och sopsug kan användas för matavfall. Informationen till användarna är då extra viktig, eftersom det inte är lika lätt att se att man sorterar rätt. En del kommuner tillåter dessutom att hämtningen glesas ut vid användning av sådana system.

Dimensionering av avfallsutrymmen för övriga avfallsslag beror på hämtningssystem och intervall och får bedömas från fall till fall.

Mängden avfall som behöver hämtas kan variera stort, det finns inga normalhushåll. Lokala variationer förekommer. I bostadsområden med många barnfamiljer blir avfallsmängderna större än om det finns fler pensionärer i området. Konsumtionsmönstren och förpackningarna förändras också över tid, vilket medför att det är svårt att ange exakta siffror som gäller år efter år.

De mängder som anges här bygger på erfarenhet från flera håll men är ingen absolut sanning. Vid dimensionering av avfallsutrymmen för kärl måste man ge möjlighet till flexibilitet eftersom mängderna ibland kan avvika från det som anses "normalt". Ta hellre till för mycket än för lite. Tomma kärl kan alltid plockas bort men det är svårt att få plats med fler kärl än planerat, om utrymmet är begränsat. Följande uppgifter kan tjäna som vägledning.

Avfallsmängd där fastighetsnära insamling förekommer

Där det finns fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper (tidningar m.m.) på samma plats kan utrymmesbehovet se ut som i tabellen nedan, för boende i flerbostadshus.

Avfallsfraktion	Liter per vecka och lägenhet, cirka
Matavfall	20
Sorterat brännbart avfall	50
Blandat avfall *	70
Returpapper (tidningar m.m.)	15
Pappersförpackningar inklusive wellpapp	35
Plastförpackningar	10-12
Metallförpackningar	2
Färgade glasförpackningar	2
Ofärgade glasförpackningar	1

*om avfallet inte sorterats i matavfall resp.
brännbart avfall

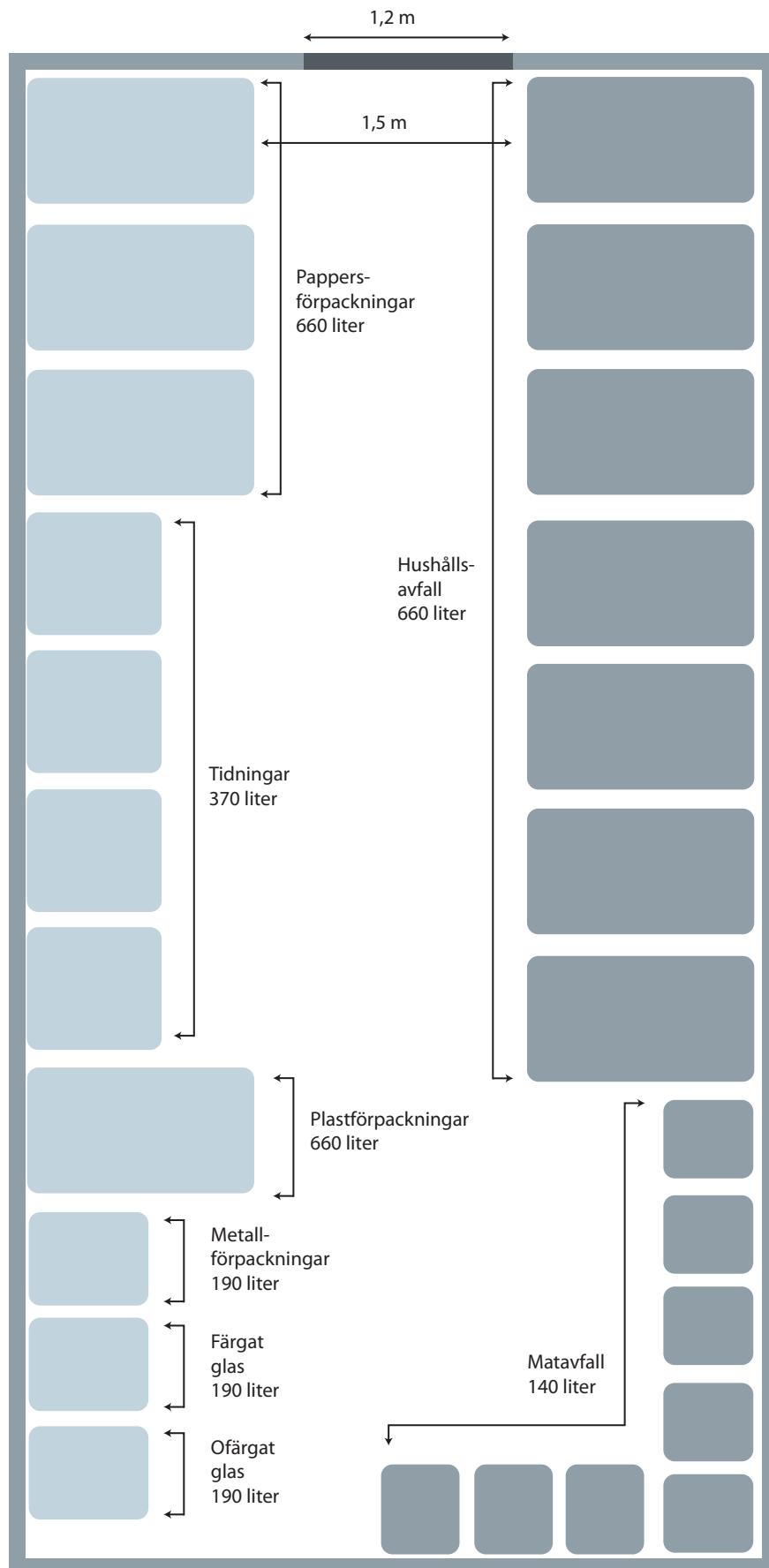
Avfallsmängd där fastighetsnära insamling saknas

Tabellen nedan anger de mängder hushållsavfall som kan användas vid beräkning av antal kärl eller andra behållare i avfallsutrymmen där ingen fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper (tidningar m.m.) förekommer. Hushållen ska i så fall använda Förpacknings- och Tidningsinsamlingens återvinningsstationer för sådant avfall och de ligger ibland långt ifrån bostäderna. För äldreboenden, skolor, förskolor m.fl. verksamheter beror avfallsmängden bl.a. på hur maten hanteras, om den tillagas på plats eller levereras från annat håll.

Boendeform eller typ av verksamhet	Matavfall Liter per vecka och lägenhet	Sorterat brännbart avfall Liter per vecka och lägenhet	Blandat avfall* Liter per vecka	Grovavfall m ³ per lägenhet och år
Lägenhet i flerbostadshus	18-20	60-70	80-90 per lägenhet	1-2
Äldreboenden	Varierar	Varierar	120-140 per boende	Varierar
Skolor	Varierar	Varierar	5-10 per elev	Varierar
Förskolor med blöjbarn	Varierar	Varierar	25 per barn	Varierar
Butiker, kontor	Varierar	Varierar	Varierar	Varierar

*om avfallet inte sorterats i matavfall resp. brännbart avfall

Att det blir mindre mängd brännbart/blandat avfall då fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper (tidningar) förekommer beror på att det i så fall blir enklare för hushållen att bli av med sådant avfall. Det hamnar därför inte i de vanliga hushållssoporna i samma utsträckning.

Den nödvändiga behållarvolymen ökar vid införande av fullt utbyggd källsortering. Detta beror främst på att det blir svårare att optimera utnyttjandet av behållarvolymen när avfallet delas upp i flera fraktioner, men även på att en del av det avfall som tidigare lämnades till återvinningsstationer nu lämnas inom fastigheten.

I de flesta kommuner har de mjuka plastförpackningarna hittills samlats in tillsammans med hushållssoporna. Med början i november 2008 ska de mjuka plastförpackningarna i stället samlas in i samma behållare som hårdplastförpackningarna, för att möjliggöra material-återvinning av plasten. Denna förändring påverkar behovet av behållare. Det behövs mer behållarvolym för plastförpackningar och mindre volym för hushållsavfallet i fortsättningen.

Vid planering av avfallsutrymmen är det bra att inte snåla på utrymmen och behållare. Ett rymligt avfallsutrymme är mer flexibelt och medger ändrad hantering ifall det skulle visa sig vara nödvändigt. Framtida krav, som vi inte vet något om idag, kan komma.

Avfall från bostäder och avfall från verksamheter bör förvaras i skilda utrymmen i de fall de förekommer i samma fastighet.

Slam och urin från enskilda avloppsanläggningar samt fettavfall

Transportväg

Transportväg för slamsugningsfordon ska uppfylla samma krav som transportväg för övriga hämtningsfordon, se tidigare avsnitt om Transportvägar och fördjupningstext om fordon, bilaga 5. Observera att slamsugningsfordon är stora och tunga och därför kräver god bärighet och framkomlighet. I vissa fall kan fastighetsinnehavaren behöva förbättra möjligheten för angörning för att fordonet inte ska blockera vägen eller äventyra trafiksäkerheten. Fordonetts uppställningsplats ska inte vara skyddad av t.ex. backkrön eller kurva. Vändmöjligheter måste finnas.

Slangdragning

Avståndet mellan tömningsfordonet och den anläggning som ska slamsugas ska vara så kort som möjligt, helst under 20 meter, och bör absolut inte överstiga 40 meter. Sughöden får inte överstiga sex meter. Slangdragning är ett mycket tungt arbetsmoment. Där slangdragning sker ska vägen vara fri från hinder i form av t.ex. staket, murar, stubbar, planteringar eller annan växtlighet. Nivåskillnader bör inte förekomma. Vid nybyggnad är det viktigt att planera rätt. Brunnen eller tanken som ska slamsugas bör inte pla-

ceras för långt från tömningsfordonetets uppställningsplats. Det finns möjlighet att gräva ner en permanent slang för att minska behovet av slangdragning vid tömningstillfället.

Vid slamsugning av fettavskiljare får slangdragning inte ske genom utrymme där livsmedel hanteras. Anslutningspunkten där slangen kopplas på bör placeras så att det finns möjlighet att slamsuga även om verksamheten är stängd.

Brunnslock

Av arbetsmiljöskäl bör brunnslock vara av lätt material, t.ex. plast, glasfiber eller plåt, och kunna öppnas av en person. Behöver locket lyftas ska det inte väga mer än 15 kg och ska då av säkerhetsskäl utrustas med lås. Om locket kan skjutas åt sidan utan att lyftas kan en vikt på ca 40 kg accepteras. Det motsvarar ett cementlock som är ungefär 80 cm i diameter. Locket ska då vara försedd med någon form av handtag. Även sådana lock bör förses med låsandordning, se nästa stycke. Alternativt kan tunga lock ha ett "lock i locket" med handtag. Betonglock överstigande 80 cm i diameter bör inte förekomma.

Barnsäkerhetsaspekter måste alltid beaktas när det gäller brunnslock. Barn är uppfinningsrika och ibland leker flera barn tillsammans och kan med gemensamma krafter även öppna tunga lock. För att vara helgardedad rekommenderas att någon form av låskonstruktion alltid finns på brunnslocket. Information om barnsäkra brunnar finns i Boverkets handbok "Barnsäkra brunnar".

Hänglås som lätt kan rosta eller frysa fast bör skyddas mot nederbörd. Lock får inte vara övertäckt eller försedd med prydnader vid tömningstillfället.

Övrigt

Transportvägar måste vara snöröjda och halkbekämpade vintertid. Även brunnslock ska vara snöfria. Eventuellt lås får inte vara fastfruset eller fastrostat.

Fastighetsägaren bör se till att slamavskiljare och slutna tankar är väl utmärkta, t.ex. med en pinne eller en flagga, och lätt tillgängliga för tömning. I de fall ett hinder medför att brunnen inte kan tömmas debiterar kommunen en bom-körningsavgift . Den som utför tömningen ska inte behöva leta efter brunnen, gräva fram den eller använda speciella verktyg eller redskap, utöver de som normalt medförs vid tömningen.

Ö hämtning

Hämtning på ör, som inte har bro- eller färjeförbindelse som möjliggör att ordinarie hämtningsfordon kan köras dit, blir ofta särskilt besvärlig. Om det är möjligt att anordna gemensamma hämtställen på fastlandet, dit öborna själva får ta sig, blir det enklare. I annat fall måste kommunen ordna med båttransport. I princip gäller samma krav på transportvägar, god arbetsmiljö och tillgänglighet även på öarna och vid avfallstransporter med båt. Särskild uppmärksamhet måste riktas mot omlastning till och från båt.

Bilagor

Definitioner
Aktuell lagstiftning
Vem ansvarar för vad
Producentansvar
Fordon
Arbetsmiljö

Bilaga 1

Definitioner och ordförklaringar (i bokstavsordning)

Avfall

"Med avfall avses varje föremål, ämne eller substans som ingår i en avfallskategori och som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med." (Miljöbalken 15 kap. 1 §) Det finns förteckningar över avfallskategorier (bilaga 1) och över avfall som hör till avfallskategorier (bilaga 2) i Avfallsförordningen.

Avfallsbehållare

Behållare som används för uppsamling av avfall. Kan även kallas sopbehållare eller bara behållare. Avfallsbehållare kan vara av olika typ och storlek. Exempel på olika behållare:

- Engångsbehållare = säck (storlek 60-240 l)
- Återgångsbehållare = kärl (storlek 120-660 l)
- Återgångsbehållare = storbehållare eller container (1-20 m³)
- Underjordsbehållare, delvis nedgrävda i mark (1-6 m³)
- Sopsugbehållare
- Box (20-30 l)
- Batteriholk/rör/behållare
- Latrinkärl

Med kärl menas hjulförsedda plastkärl med lock. Ibland kallas de rullkärl. De lyfts och töms i sopbil med hjälp av en kärllyft på bilen. Med boxar menas små behållare som används i hushåll, framför allt i småhus, för insamling av t.ex. farligt avfall och elavfall.

Avfallsföreskrifter

Kommunala bestämmelser för avfallshantering. Avfallsföreskrifterna utgör tillsammans med avfallsplanen kommunens renhållningsordning. Föreskrifterna stadgar bl.a. vilka skyldigheter kommunen och fastighetsinnehavare har samt när, var och hur avfall ska hämtas. Ingår tillsammans med avfallsplan i en renhållningsordning, som varje kommun måste ha.

Avfallshantering

Avser sortering, insamling, transport, återvinning och bortskaffande eller annan behandling av avfall.

Avfallskvarn

Kvarn för sönderdelning av matavfall så att det malda avfallet kan följa med avloppsvattnet ut på ledningsnätet eller samlas upp i tank.

Avfallsplan

Kommunal plan för avfallshantering. Avfallsplanen utgör tillsammans med avfallsföreskrifterna kommunens renhållningsordning. Planen innehåller bl.a. mål för kommunens avfallshantering samt åtgärder för att nå målen.

Batterier

Batterier omfattas av producentansvar fr.o.m. 2009-01-01. En del batterier innehåller farliga ämnen och klassas därför som farligt avfall, men alla batterier ska samlas in.

Bioavfall

Annat ord för matavfall.

Biologiskt lättnedbrytbart avfall

Avfall från växt- eller djurriket, t.ex. matavfall, trädgårdsavfall, latrin och fettavfall, som kan behandlas biologiskt genom kompostering eller rötning. Kan även beskrivas som den del av det organiska avfallet som på begränsad tid kan brytas ner i biologiska processer.

Brännbart avfall

Avfall som brinner utan energitillskott efter det att förbränningprocessen har startat.

Bygg- och rivningsavfall

Avfall som uppkommer vid nybyggnad, renovering, ombyggnad eller rivning av byggnad eller som uppstår vid större anläggningsarbete i en trädgård. Det ingår inte i kommunens ansvar att samla in eller omhänderta sådant avfall. Avfall från mindre underhållsarbeten och reparationer i bostaden räknas dock som hushållsavfall. En del bygg- och rivningsavfall klassas som farligt avfall, t.ex. asbest och impregnerat virke, och måste hanteras som sådant.

Ej brännbart avfall

Avfall som inte brinner även om energi tillförs, t.ex. metall, glas, sten, porslin, keramik och gips.

Elavfall, avfall från elektroniska och elektriska produkter. Avfall från elektriska och elektroniska produkter inklusive alla komponenter, utrustningsdelar och förbrukningsvaror som har haft en elektrisk eller elektronisk funktion. Populärt kallat "allt med sladd eller batteri eller sådant som är beroende av el för att fungera". Glödlampor, lågenergilampor och lysrör räknas också som elavfall. Elavfall omfattas av producentansvar.

Entreprenör

Företag som efter upphandling i konkurrens anlitas av kommunen för att utföra hämtning eller behandling av avfall om kommunen inte har egen personal eller behandlingsanläggningar.

Farligt avfall

Med farligt avfall avses sådant avfall som finns uppräknat i avfallsförordningen och som har egenskaper som gör att det måste hanteras särskilt för att inte skada levande organismer eller miljön. Farligt avfall som uppkommer i hushåll är t.ex. färgrester, spillolja, lösningsmedel som lacknafta och fotogen, bekämpningsmedel, fotokemikalier, lim och kvicksilvertermometrar.

Fastighetsinnehavare

Med fastighetsinnehavare avses den som är fastighetsägare eller den som enligt 1 kap. 5 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) ska anses som fastighetsägare. Fastighetsinnehavarens ansvar kan i vissa fall överlätas på nyttjande-rättshavare.

Fastighetsnära insamling

Den insamling av avfall som sker på eller i direkt anslutning till den fastighet där avfallet uppkommit. Förekommer både vid bostäder och vid verksamheter. Alternativet till fastighetsnära insamling är avlämning av avfall på återvinningsstation, återvinningscentral, i butik eller annat.

Fettavskiljare

Anordning för att samla upp slam i form av fettavfall i avloppsvatten från lokaler där livsmedel hanteras yrkesmässigt. Fettet skulle annars avsättas i ledningsnätet och kunna försaka stopp.

Grovavfall

Grovavfall är hushållsavfall som är så tungt eller skrymmande eller har andra egenskaper som gör att det inte är lämpligt att samla in i säck eller kärl. Det är t.ex. trasiga möbler, leksaker, cyklar och barnvagnar.

Hushållsavfall

"Med hushållsavfall avses avfall som kommer från hushåll samt därmed jämförligt avfall från annan verksamhet" (Miljöbalken 15 kap. 2 §). Begreppet hushållsavfall svarar mot det behov av borttransport av avfall som regelmässigt uppkommer vid nyttjande av mark eller byggnad för bostadsändamål.

Exempel på avfall som uppkommer i hushåll är städsopor, matavfall, köksavfall, latrin, slam, grovavfall, trädgårdsavfall, elavfall, läkemedelsrester, rester av olja, färg och bekämpningsmedel och annat farligt avfall, samt döda sällskapsdjur.

Med avfall från annan verksamhet som är jämförligt med avfall från hushåll menas avfall från industrier, affärsrörelser och annan likartad verksamhet som i renhållningssammanhang är jämförligt med avfall som kommer från hushåll. Det är sådant avfall som uppkommer som en direkt följd av att människor oavsett ändamål eller verksamhet uppehåller sig i en lokal eller i en anläggning. Som exempel kan nämnas avfall från personalmatsalar, restaurangavfall och toalettavfall. Jämförligheten knyter an dels till avfallets härkomst (att det uppstår i lokaler där människor uppehåller sig), dels till uttrycket renhållningssammanhang. Avfall från annan verksamhet räknas som hushållsavfall om det har potential att skräpa ner på samma sätt som avfall från hushåll har.

Hämtningsplats (hämtningsställe, hämtställe)

Den plats där avfall hämtas. Hämtningsplatsen behöver inte vara belägen på den fastighet där avfallet uppkommer. Det kan finnas olika hämtningsplatser för olika sorters avfall som

uppkommer på samma fastighet, bl.a. beroende på att det är olika fordon som hämtar.

Kommunalt ansvar, kommunens ansvarsområde

Den skyldighet kommunen har att ta hand om hushållsavfall. Kommunalt ansvar innebär att avfall tas omhand genom kommunens försorg. Kommunen har inte skyldighet att hantera avfall som omfattas av producentansvar, om det har sorterats ut för att lämnas i producenternas insamlingssystem, eller annat avfall än hushållsavfall.

Komposterbart

Annat ord för matavfall som ska komposteras.

Kompostering

Biologisk behandlingsmetod som innebär nedbrytning av biologiskt lättnedbrytbart avfall i närvaro av syre. Humus och näringssämnen återvinns.

Källsortering

Sortering av avfall vid källan, d.v.s. på den plats där avfallet uppkommer, t.ex. i hushållet eller på arbetsplatsen. Det sorterade avfallet kan sedan avlämnas t.ex. i soprum i bostadsområdet, på en återvinningsstation eller på någon annan avlämningsplats.

Kärl- och säckavfall

Det som vanligen kallas sopor och som läggs i kärl eller sopsäck, men även i container, sopsug, underjordsbehållare eller i vissa andra typer av behållare. Det består huvudsakligen av köksavfall och städsopor. Kärl- och säckavfall kan sorteras i matavfall och brännbart avfall. Grovavfall ingår inte eftersom det inte ryms i kärl eller säck.

Lastningsplats

Plats där hämtningsfordonet stannar när avfallet ska hämtas och lastas i fordonet. Kan även kallas angöringsplats, stoppställe eller uppställningsplats. Platsen ska ligga så nära avfallets hämtningsställe som möjligt och vara lämplig från arbetsmiljö- och trafiksäkerhetssynpunkt. Lastningsplatsen kan variera vid hämtning av olika typer av avfall beroende på att olika hämtningsfordon är olika stora.

Matavfall

Utsorterat biologiskt lättnedbrytbart avfall eller livsmedelsavfall från hushåll eller verksamheter som restauranger, storkök, butiker eller livsmedelsindustri. Matavfall kan komposteras på den egna fastigheten eller samlas in genom kommunens försorg. Insamling kan ske i kärl, säck, sopsugsystem och underjordsbehållare. Matavfallet kan också malas och samlas upp i en särskild tank som slamsugs eller genom användning av avfallskvarn som ansluts till avloppet. Om matavfallet inte sorteras ut blandas det med övrigt kärl- och säckavfall och ingår i det brännbara avfallet. Matavfall som uppkommer i livsmedelsindustrier, och som inte säljs direkt till konsument, har kommunen inget ansvar för att ta hand om.

Miljöstation

Vanlig benämning på mindre obemannad plats där hushållens farliga avfall tas emot. Miljöstationer kan finnas på återvinningscentral och i form av en container placerad vid en bensinmack.

Nyttjanderättshavare

Med nyttjanderättshavare avses den som, utan att omfattas av fastighetsinnehavarebegreppet, har rätt att bruka eller nyttja fastighet. Det kan t.ex. vara en hyresgäst.

Organiskt avfall

Avfall som innehåller organiskt kol, exempelvis biologiskt lättnedbrytbart avfall och plastavfall.

Producent

Med producent avses

1. Den som yrkesmässigt tillverkar, för in till Sverige eller säljer en vara eller en förpackning, eller
2. Den som i sin yrkesmässiga verksamhet frambringar avfall som kräver särskilda åtgärder av renhållnings- eller miljöskäl (MB 15 kap. 4 §).

Producentansvar

Med producentansvar menas skyldighet för producent att se till att avfall samlas in, transporteras bort, återvinns, återanvänds eller bortskaffas (MB 15 kap. 6 §).

Producentansvar finns för förpackningar, returpapper, elavfall, bilar, däck och batterier. Avfall som omfattas av producentansvar ska lämnas i de insamlingssystem som producenterna tillhandahåller. Avfallen omfattas inte av kommunens ansvar, med undantag för elavfall och batterier som utgörs av hushållsavfall och som inte lämnats direkt till producenternas insamlingssystem. Samarbete mellan kommuner och producenter om insamling förekommer bl.a. för elavfall och batterier.

Renhållningsordning

Kommunens avfallsföreskrifter och avfallsplan utgör tillsammans kommunens renhållningsordning. Den ska fastställas av kommunfullmäktige för att gälla.

Restavfall

Det kårl- och säckavfall som återstår sedan annat avfall inklusive matavfall har sorterats ut. Restavfallet är brännbart. Andra beteckningar kan användas i vissa kommuner.

Returpapper

Tidningar, journaler, kataloger, skriv- och reklampapper som kan materialåtervinnas. Omfattas av producentansvar. De ska lämnas i producenternas insamlingssystem. Returpapper ingår inte i kommunens ansvarsområde om det har sorterats ut.

Rötning

Biologisk behandlingsmetod som innebär nedbrytning av biologiskt lättnedbrytbart avfall utan närvävo av syre. Humus, näringssämnen och energi i form av rötgas eller biogas återvinns.

Skjut- och dragmotstånd

Det motstånd som en behållare som skjuts eller dras gör. Motståndet kan mätas och beror på behållarens vikt och på underlaget. För stort motstånd är inte acceptabelt från arbetsmiljösynpunkt.

Slamavskiljare

Anordning som används för att fånga upp slam i enskilda avloppsanläggningar.

Sluten tank

Behållare som kan användas för att samla upp avloppsvatten då det inte finns tillgång till kommunalt avlopp eller andra godkända enskilda avloppslösningar.

Sopsug (stationär eller mobil)

Stationärt sopsugsystem är ett automatiskt insamlingssystem där avfallet med hjälp av luft (vakuum) transportereras genom rör i marken, från sopnedkastet till en uppsamlingscontainer, som finns i en byggnad en bit bort från bostäderna.

Mobilt sopsugsystem: Även i det mobila sopsugsystemet samlas avfallet in med hjälp av luft men vakuumtekniken sitter i bilen. Under varje nedkast finns en lagringstank. Tankarna binds ihop genom rör i marken till en dockningspunkt. Vid tömning ansluter fordonet till dockningspunkten, vakuumtekniken sätts igång och avfallet transportereras in i bilen med hjälp av luft.

Trädgårdsavfall

Som trädgårdsavfall räknas komposterbart och flisbart växtavfall som uppkommer vid normal trädgårdsskötsel i småhus, ärenot inte fällda träd eller avfall som uppstår vid större anläggningsarbete i en trädgård. Det senare är byggavfall som kommunen inte ansvarar för.

Underjordsbehållare (markbehållare, nergrävda behållare, djupbehållare)

Behållare som till största delen är nergrävda i marken. Vid tömning lyfts behållaren eller en innerbehållare upp, oftast med hjälp av en kran på hämtningsfordonet. Underjordsbehållare är lättplacerade då de inte kräver så stort utrymme ovan mark eller vid tömning. Eftersom avfallet ligger under mark där temperaturen är låg minimeras risken för dålig lukt.

Verksamhetsutövare

Den som driver yrkesmässig verksamhet. Verksamhetsutövaren är ansvarig för avfallshanteringen i verksamheten och är antingen fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare av en fastighet eller lokal.

Återanvändning

Användning av kasserad produkt utan föregående förädling.

Återvinning

Med återvinning avses bl.a. materialåtervinning, energiutvinning, kompostering och annan biologisk omvandling.

Återvinningscentral (ÅVC)

En bemannad central där hushåll kan lämna grovavfall, trädgårdsavfall, elavfall, farligt avfall eller annat återvinningsbart avfall. Företag kan lämna motsvarande avfall mot avgift. Avfallslämnaren sorterar själv avfallet i olika behållare. Kårl- och säckavfall får inte lämnas på en åvc. Särskilda öppettider gäller. Andra beteckningar kan användas i vissa kommuner.

Återvinningsstation (ÅVS)

En obemannad station för returpapper och förpackningar. Avfallet sorteras i olika behållare av den som lämnar det. Andra beteckningar kan användas i vissa kommuner.

Bilaga 2

Lagar och förordningar m.m. som berör avfallshatering, ett urval

- **Miljöbalken, MB** (1998:808)
- **Avfallsförordningen, AF** (2001:1063)
- **Kommunal renhållningsordning** (avfallsföreskrifter och avfallsplan fastställda av kommunfullmäktige i respektive kommun)
- **Förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd** (1998:89)
- **Förordning om deponering av avfall** (2001:512)
- **Förordning om producentansvar för batterier** (2008:834)
- **Förordning om producentansvar för returpapper** (1994:1205)
- **Förordning om producentansvar för förpackningar** (2006:1273)
- **Förordning om producentansvar för elektriska och elektroniska produkter** (2005:209)
- **Förordning om producentansvar för glödlampor och vissa belysningsarmaturer** (2000:208 och 2005:210)
- **Förordning om producentansvar för bilar** (1997:1205)
- **Förordning om producentansvar för däck** (1994:1236)
- **Förordning om retursystem för plastflaskor och metallburkar** (2005:220)
- **Förordning om ämnen som bryter ner ozonskiktet** (2005:213)
- **Lag om skatt på avfall** (1999:673)
- **Förordning om skatt på avfall** (1999:1218)
- **Lag om skatt på energi** (1994:1776)
- **Plan- och bygglag, PBL** (1987:10)
- **Plan- och byggförordning** (1987:383)
- **Lag om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk m.m., byggnadsverkslagen, BVL** (1994:847)
- **Förordning om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk m.m.** (1994:1215)
- **Boverkets byggregler, BBR 15, BFS** (1993:57)
Lag om transport av farligt gods (2006:263)
- **Förordning om transport av farligt gods** (2006:311)
- **Statens naturvårdsverks riktlinjer för externt industribuller, SNV Råd och riktlinjer** (1978:5)
- **Statens naturvårdsverks föreskrifter om uppföljning av angiven insamlingsnivå m.m. för returpapper SNFS** (1996:15)
- **Naturvårdsverkets föreskrifter och Allmänna råd om yrkesmässig förbehandling av avfall som utgörs av elektriska eller elektroniska produkter** (NFS 2001:8)
- **Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om skrotbilsverksamhet** (NFS 2002:2)
- **Naturvårdsverkets allmänna råd till 38-42 §§ förordningen** (2001:512) **om deponering av avfall** (NFS 2002:17)
- **Naturvårdsverkets föreskrifter om avfallsförbränning** (NFS 2002:28)
- **Naturvårdsverkets Allmänna råd till 2 kap. 3 § miljöbalken om metoder för yrkesmässig lagring, rötning och kompostering av avfall** (NFS 2003:15)
- **Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om hantering av brännbart avfall och organiskt avfall** (NFS 2004:4)
- **Naturvårdsverkets allmänna råd till 3-33 §§ förordningen** (2001:512) **om deponering av avfall** (NFS 2004:5)
- **Naturvårdsverkets föreskrifter om deponering, kriterier och förfaranden för mottagning av avfall vid anläggningar för deponering av avfall** (NFS 2004:10)
- **Naturvårdsverkets allmänna råd till avfallsförordningen avseende farligt avfall** (NFS 2004:14)
- **Naturvårdsverkets föreskrifter om transport av avfall** (NFS 2005:3)
- **Naturvårdsverkets föreskrifter om yrkesmässig förbehandling av avfall som utgörs av elektriska eller elektroniska produkter** (NFS 2005:10)
- **Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om innehållet i kommunal avfallsplan och länsstyrelsens sammanställning** (NFS 2006:6)
- **Naturvårdsverkets allmänna råd om deponering, kriterier och förfaranden för mottagning av avfall vid anläggning för deponering av avfall** (NFS 2006:10)
- **Socialstyrelsens allmänna råd om buller inomhus** (SOSFS 2005:6)
- **Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hantering av smittförande avfall från hälso- och sjukvården** (SOSFS 2005:26)
- **Föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter** (SJVFS 1998:34) om hantering av djurkadaver och andra animaliska biprodukter (2003:61)
- **Lokala hälsoskyddsföreskrifter** (finns i varje kommun och fastställs av kommunfullmäktige)
- **Allmänna bestämmelser om brukande av kommunens vatten- och avloppsanläggning** (ABVA, finns i varje kommun och fastställs av kommunfullmäktige)
- **Allmänna lokala ordningsföreskrifter** (finns i varje kommun och fastställs av kommunfullmäktige)
- **Arbetsmiljölagen, AML** (1977:1160)
- **Arbetsmiljöverkets föreskrifter om Belastnings ergonomi** (AFS 1998:1)
- **Arbetsmiljöverkets föreskrifter om Manuell hantering** (AFS 2000:1)
- **Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbetsplatsens utformning** (AFS 2000:42)
- **Arbetsmiljöverkets föreskrifter om Systematiskt arbetsmiljöarbete** (AFS 2001:1)

Bilaga 3

Ansvarsfördelning

(Observera att kommunens organisation varierar från kommun till kommun)

Vem	Ansvarar för	Detaljer	Viktiga regler m.m. (till de viktigaste lagarna finns ofta förordningar med kompletterande regler)
Avfallslämnare, alla (enskilda perso- ner, hushåll, ver- ksamhetsutövare)	Allmän skyldighet att följa lagar och be- stämmelser Sortera avfall Avlämna avfall på anvisad plats	Alla har skyldighet att hantera avfall på rätt sätt	Miljöbalken Avfallsföreskrifter Information från fastighets- ägare, kommunen och producenterna
Fastighetsägare, alla	Allmän skyldighet att följa lagar och be- stämmelser Anordna hämtställe för fastighetens avfall Sköta hämtningsväg, utrymmen, installationer och egen utrustning Beställa hämtning av hushållsavfall från nya avfallsutrymmen, vid extra tjänster och liknande Ge hämtningspersonalen tillträde Rengöra kärl (i de flesta kommuner) Informera boende och andra hyresgäster Meddela ägarbyte och ändring av hantering Ansöka om undantag från avfallsföreskrifterna Meddela utebliven hämtning m.m. Betala avfallsavgift Beställa hämtning av returpapper och förpackningar (frivilligt) Beställa hämtning av annat avfall än hushållsavfall (i den mån det förekommer)	På egen fastighet På egen fastighet Av valfri entreprenör Av valfri entreprenör	Miljöbalken Plan- och bygglagen Avfallsföreskrifter Information från kommunen och producenterna Avfallstaxa Förordningar om producent- ansvar för returpapper och förpackningar
Byggherrar	Ansvarar för att kraven i bygglagstiftning- en uppfylls vid nyproduktion		Plan- och bygglagen Byggnadsverkslagen Boverkets Byggregler

Vem	Ansvarar för	Detaljer	Viktiga regler m.m. (till de viktigaste lagarna finns ofta förordningar med kompletterande regler)
Kommunen (som utförare)/ entreprenörer för hushållsavfall anlitade av kommunen	Allmän skyldighet att följa lagar, bestämmelser och avtal Hämta hushållsavfall på plats som fastighetsägare eller kommunen bestämt Tillhandahålla behållare Rapportera avvikeler och brister i hämtningen Rapportera brister i hämtningsväg, utrymme		Miljöbalken Arbetsmiljölagen Entreprenadavtal Avfallsföreskrifter
Entreprenörer, andra än de som är redovisade ovan	Allmän skyldighet att följa lagar, bestämmelser och avtal Hämta annat avfall än hushållsavfall på plats som fastighetsägaren bestämt Rapportera avvikeler och brister i hämtningen	Till fastighetsägaren	Miljöbalken Arbetsmiljölagen Avtal med fastighetsägare
Kommunen Kommun- fullmäktige	Besluta om avfallsföreskrifter, avfallsplan och avfallstaxa		Miljöbalken
Kommunen Exploaterings- nämnden	Exploateringsöverenskommelser med byggherrar vid nybyggnad	Kan beröra möjligheten att etablera hämtställen	Plan- och bygglagen Översiktsplan Detaljplaner Exploateringsavtal
Kommunen Tekniska nämnden (verksamhets- ansvarig nämnd om verksam- heten inte ligger i bolag eller kom- munalförbund)	Allmän skyldighet att följa lagar, bestämmelser och avtal Ansvara för att allt hushållsavfall samlas in och omhändertas (= skyldighet att hämta allt hushållsavfall) Informera hushåll, fastighetsägare och verksamheter Fakturera avfallsavgifter (i de flesta kommuner) Besluta om undantag från avfallsföreskrifterna Handla upp insamling och behandling av avfall (i den mån entreprenörer anlitas)		Miljöbalken Arbetsmiljölagen Entreprenadavtal Avfallsföreskrifter Avfallstaxa Lagen om offentlig upphandling

Vem	Ansvarar för	Detaljer	Viktiga regler m.m. (till de viktigaste lagarna finns ofta förordningar med kompletterande regler)
Kommunen Miljö- och hälsoskydds- nämnden (tillsynsansvarig nämnd)	Tillsyn över all avfallshantering i kommunen Meddela förelägganden eller förbud för viss verksamhet Besluta om undantag från avfallsföreskrifterna Godkänna och utöva tillsyn över livsmedelslokaler		Miljöbalken Avfallsföreskrifter Livsmedelslagen
Kommunen Byggnads- nämnden	Handlägga bygglov och byggnämnan för avfallsutrymmen m.m. Utöva tillsyn över byggnadsverksamheten		Plan- och bygglagen Byggnadsverkslagen
Kommunen Kommun- styrelsen (planerings- ansvarig nämnd)	Ansvara för övergripande planering och detaljplaner	Kan beröra möjligheten att etablera hämtställen	Plan- och bygglagen Översiktsplan Detaljplaner Avfallsplan
Kommunen Kommun- styrelsen (fastighetsägare)	Samma som övriga fastighetsägare		
Producenterna	Insamling och återvinning av returpapper och förpackningar och annat som omfattas av producentansvar	Anordnar återvinningsstationer och andra mottagningsplatser	Förordningar om producentansvar för returpapper och förpackningar m.fl. förordningar
Länsstyrelsen	Tillsyn över all avfallshantering i länet		Miljöbalken
Naturvårdsverket	Central myndighet för bl.a. avfall	Utfärdar föreskrifter och allmänna råd	Miljöbalken Föreskrifter Allmänna råd
Arbetsmiljöverket	Central myndighet för arbetsmiljö	Utövar tillsyn Utfärdar föreskrifter och allmänna råd	Arbetsmiljölagen Föreskrifter om arbetsmiljö
Boverket	Central myndighet för samhällsplanering, stads- och bebyggelseutveckling, byggande och förvaltning samt bostadsfrågor	Utfärdar föreskrifter, allmänna råd och byggregler	Plan- och bygglagen Byggnadsverkslagen Boverkets byggregler

Bilaga 4

Producentansvar

Producentansvar gäller för vissa produkter/produktområden. Producenternas lagstadgade ansvar är att se till att avfallet från de produkter de tillverkar, importrar och/eller säljer i första hand samlas in för återanvändning eller återvinning och i andra hand används för energiutvinning. Producentansvaret är ett styrmedel för att uppnå miljömålen. Tanken är att det ska motivera producenterna att ta fram produkter som är mer resurssnåla, lättare att återvinna och inte innehåller miljöfarliga ämnen.

Lagstadgat producentansvar finns för

- förpackningar (av plast, metall, papper/kartong/wellpapp, glas)
- returpapper (tidningar, tidskrifter, kataloger, reklamblad och liknande)
- fordon
- däck
- elektriska och elektroniska produkter
- glödlampor och viss belysningsarmatur
- batterier

Det finns dessutom frivilliga åtaganden, som liknar producentansvar, för kontorspapper och lantbruksplast.

Näringslivet har startat gemensamma materialbolag som organiserar insamling sortering och återvinning. Genom Förfacknings- och Tidningsinsamlingen, FTIAB, samarbetar materialbolagen för förpackningar av plast, metall, papper/kartong/wellpapp och glas, samt för returpapper. FTIAB anordnar och sköter återvinningsstationer där materialet samlas in.

Det är främst producentansvaret för förpackningar och returpapper, batterier samt i viss mån producentansvaret för elektriska och elektroniska produkter, som berör kommunernas avfallshantering. Förpackningar och returpapper ska lämnas i producenternas insamlingssystem. Det förekommer dock att de i stället hamnar i hushållssoporna, som kommunen tar hand om. Kommunerna ska informera hushållen om insamlingen men ansvarar inte för återvinningsstationerna.

Fastighetsägare kan själva anlita entreprenör för hämtning av förpackningar och returpapper i sin fastighet. I vissa kommuner är kommunen själv entreprenör för sådan insamling.

Genom ett samarbete, elretur, mellan kommunerna och El-Kretsen, materialbolaget för elektriska och elektroniska produkter, tas elavfall emot på kommunernas återvinningscentraler. Eftersom det är viktigt att elavfall inte hamnar i de vanliga hushållssoporna eller i grovavfallet ordnar många kommuner fastighetsnära insamling av elavfall. El-Kretsen samarbetar också med kommunerna om insamlingen av batterier i och med införandet av producentansvar för batterier den 1 januari 2009.

Bilaga 5

Fordon

– olika typer av fordon för avfallshämtning

Det finns flera olika tillverkare och modeller av fordon och därför kan inte uppgifter om fordonens längd, bredd, höjd, vikt, växtdiadie eller antal axlar tas med här. Sådana uppgifter kan begäras in av leverantören om behov finns.

Hur mycket ett fordon får väga när det är lastat styrs av flera olika faktorer, bl.a. axeltryck, boggityck, axelavstånd och fordonets tillåtna totalvikt. Det åligger föraren av fordonet att kontrollera att fordonet inte har överlast och att den väg som trafikeras klarar belastningen. Flera av de nedan beskrivna fordonen har totalvikter som medför att de inte kan köras lagligt med full last på de flesta vägar i tätorter. Vägarnas bärighetsklasser måste respekteras.

Följande redovisning är en översikt av de vanligaste fordonen som används i Sverige idag. Texten gör inte anspråk på vetenskapliga benämningar på fordon utan anger namn som vanligen förekommer inom avfallsbranschen. Med begreppet sopbil nedan avses fordon som används i den dagliga driften för hämtning av kårl- och säckavfall och fordon som används för insamling av grovavfall, s.k. grovsopbil.

Tunga fordon (vikt över 3,5 ton)

Sopbil – komprimerande konventionell sopbil – baklastande sopbil - baklastare

Sopbil med skåp där avfallet samlas upp efter att först ha tippats i fickan ("vaggan") bak till och sedan komprimeras. Bilen kan innehålla mer än ett fack om den används för insamling av två eller flera avfallsfraktioner samtidigt. Facken kan göras olika stora för att passa de olika fraktionernas volym. En variant av flerfacksfordon används vid tömning av fyrfackskårl där kårlt har en mindre insats utöver två huvudfack. Hämtning med baklastare utförs genom att sophämtaren stiger ur bilen, drar fram kårlt till bilen och fäster det vid kårllyften. Sedan lyfts kårlt och töms maskinellt i sopbilens ficka. Alternativt slänger sophämtaren i en säck eller löst avfall i fickan.

Sopbilar utrustade med vinsch kan tömma baklastade containrar (vippcontainrar) i storlekar upp till ca 10 m³.

Sidlastande sopbil – sidlastare

Komprimerande sopbil med en lyftarm som greppar, lyfter och tömmer kårlt maskinellt, vilket innebär att sophämtaren kan sitta kvar inne i bilen. Därigenom går hämtningen snabbare samtidigt som sophämtaren slipper kliva i och ur sopbilen. Lyftarmen manövreras av sophämtaren från förarhytten och övervakas genom kamera och monitor. Kålen töms i en lucka upptill på sopbilen. Även sidlastare kan innehålla mer än ett fack. Det finns även fordon som har både bak- och sidlastande funktioner.

Kajtömmende sopbil

En variant av sopbil kan ha en lyftarm som möjliggör tömning av kårl från lastkaj. Det kan vara bra vid insamling av matavfall där lastkajer ofta förekommer vid insamlingsställena.

Bilarna är ungefärliga stora som vanliga sopbilar.

Grovsopbil

Ofta större sopbil som kan lasta mer avfall och tömma större containrar än en vanlig sopbil. För övrigt fungerar de som en vanlig sopbil och tömmer också vippcontainrar.

Lastväxlande fordon – lastväxlare

Fordon som lyfter en lastväxlarcontainer, kör iväg med containern, tippar den och sedan kör tillbaka med den tomta containern till ursprungsplatsen. Lastväxlarcontainrar är ofta stora och kan vara kopplade till stationära komprimatorer. De används där stora mängder avfall ska samlas upp och containrarna kan ha en volym på upp till 40 m³. Lastväxlarcontainrar används också vid stationära sopsuganläggningar. Då vakuumsgas allt avfall från nedkasten till den stora lastväxlarcontainern.

Mobilt sopsugfordon

Specialfordon som används för hämtning av avfall från mobil sopsuganläggning. I sådana system finns det en förvaringstank under varje nedkast. Varje tank binds ihop genom ett rörsystem som är nedgrävt i marken, till en så kallad dockningspunkt. Dockningspunkten kan vara placeras upp till 300 meter från tankarna. Vid tömning ansluter fordonet till dockningspunkten, vakuumtekniken sätts igång och avfallet transportereras med hjälp av luft, från de olika tankarna, till dockningspunkten och vidare in i bilen. Det tar en stund att tömma alla tankar. Tidsåtgången beror bl.a. på hur många tankar som är kopplade till samma dockningspunkt. Därför är det viktigt att tänka på dockningspunktternas placering, så att ingen blir störd av buller.

Ett mobilt sopsugfordon har mycket stor lastkapacitet, ca 11-12 ton. Ett problem är dock att ett sådant fordon inte får trafikera vissa vägar om de har full last. De blir för tunga. Det gäller vägar med bärighetsklass 2, s.k. BK2-vägar, vilket de flesta vägar i tätorter är klassade som. Vissa vägar kan till och med vara BK3-vägar, med ännu sämre bärighet. Vägens bärighetsklass, samt det antal axlar, axelavstånd och axeltryck som fordonet har, avgör högsta tillåtna bruttovikt. Det bör undersökas om det finns möjlighet att få dispens för att använda fordonen med full lastkapacitet. Det är väghållaren, oftast kommunen för vägar i tätort, som kan svara på sådana frågor.

Frontlastande fordon – frontlastare

Fordon som används för att tömma frontlastarcontainrar. De används huvudsakligen vid hämtning av grovavfall, tidningar, förpackningar samt avfall från byggarbetssplatser och företag. Insamlingen är snabb och effektiv. Frontlastare kan också användas vid tömning av vissa slags underjordsbehållare. Frontlastare kräver stort utrymme vid tömning eftersom de måste placeras i exakt rätt läge framför behållaren som ska tömmas och sedan backa en bit efteråt eller vid justering av placeringen. Tömningen utförs genom att lyftarmar greppar containern framifrån, lyfter upp den över bilen och tömmer den uppifrån. Rörelserna manövreras inifrån förarhytten. Frontlastarcontainrar har vanligtvis volymer mellan 2 och 8 m³ och kan vara öppna eller täckta.

Frontlastare har också stor lastkapacitet och kan inte heller alltid köra lagligt med full last på BK2- och BK3-vägar. Samma resonemang som för mobilt sopsugfordon gäller.

Kranbilar

Lastbilar eller särskilda sopbilar utrustade med kran för tömning av vissa behållare, t.ex. glasigloor och de flesta underjordsbehållare. Kranens räckvidd kan variera. Bilarna är lättplacerade eftersom de kan stå en bit ifrån behållaren som ska tömmas och även lyfta behållaren över staket eller liknande hinder. De behållare som töms är bottentömmande.

Bilar med kran kan också användas vid hämtning av tunga kollin, t.ex. tunga möbler eller tung utrustning/apparatur.

Slamsugningsfordon

Fordon som används vid hämtning av slam och fett eller annat avfall som är flytande. Som det hörs på namnet sugs avfallet in i fordonets stora tank. För att kunna utföra tömning finns det många meter slang med på bilen ifall slambehållaren är placerad långt ifrån fordonets angöringsplats.

En särskild teknik kan användas vid slamsugning om avvattnande fordon används. Det innebär att slammet avvattnas i fordonet och vattnet spolas tillbaka i avlopps-anläggningen. Kvar i fordonet blir bara det fasta slammet, ca 10 – 15 % av den ursprungliga mängden. Det finns flera fördelar med detta. Den biologiska aktiviteten i avloppsanläggningen minskar inte eftersom mikroorganismerna återförs, effektiviteten ökar, transportererna och miljöbelastningen minskar. Belastningen på avloppsreningsverket minskar också men hanteringen av det avvattnade slammet kräver särskilda åtgärder.

Även latrin slamsugs idag i vissa fall, t.ex. toaletter av typen "BajaMaja". Matavfall kan också malas och samlas upp i tank som slamsugs.

Slamsugningsfordon framförs ofta på enskilda vägar med sämre bärighet. Även i dessa fall måste fordonets bruttovikt särskilt beaktas.

Lätta fordon (vikt under 3,5 ton)

Mindre lastbilar

För transport av latrin i kärl, vitvaror och annat elavfall, utkörning av kärl m.m. används mindre fordon med flak av olika utförande. De bör ha lyftanordning för att underlätta lastning.

Mer information

Den som vill veta mera kan söka information på biltillverkarnas eller entreprenörernas hemidor. Information om vägar, last och vikter finns bl.a. hos Sveriges Åkeriföretag, www.akeri.se och Vägverket, www.vv.se.

Bilaga 6

Arbetsmiljö

Sophämtning är en bransch som tidigare varit mycket skadefrångivande. Tunga lyft hörde till vardagen och för att arbeta med insamling krävdes en mycket god fysik. Det var få sophämtare som kunde utföra sitt arbete ända fram till normal ålderspensionering. Idag är situationen annorlunda. Säckar har ersatts med kårl eller andra typer av behållare. Manuell hantering ersätts med ny teknik och automatiserade system. Kommunen, fastighetsinnehavare och planerare kan bidra till förbättringar genom att engagera sig i förändringsarbetet, bl.a. genom att påskynda införandet av ny teknik som främjar arbetsmiljön. Kommunen kan redan tidigt i planeringsprocessen ta hänsyn till dessa frågor genom att ställa krav på att maskinell hantering för tunga fraktioner införs.

Arbetsgivarens ansvar

Arbetsgivaren är enligt arbetsmiljölagen ansvarig för arbetsmiljön för sina anställda. Arbetsmiljöarbetet bedrivs vanligtvis genom kontroller i det dagliga arbetet och genom skyddsronder, då hämtställen inventeras och bedöms utifrån arbetsmiljöaspekter. Det som gör avfallshantering lite speciell är att det mesta av arbetet utförs på mark och i fastigheter som inte arbetsgivaren råder över. Hämtning kan vägras på olämpliga ställen med hänsyn till personalens arbetsmiljö.

Fastighetsägarens ansvar

Fastighetsägaren ansvarar för att avfallsutrymmen och hämtställen samt den del av transportvägen som ligger på dennes mark uppfyller kraven på en god arbetsmiljö.

Kommunens ansvar

När kommunen driver insamling i egen regi har kommunen arbetsgivaransvaret för hämtningspersonalen. Om kommunen anlitar entreprenör har kommunen ett ansvar att se till att förutsättningarna för entreprenören och dennes personal blir så gynnsamma som möjligt. I en upphandling kan kommunen ställa långtgående arbetsmiljökrav, som möjliggör för entreprenören att säkerställa en god arbetsmiljö.

Kommunen ansvarar för regler för avfallshämtning genom avfallsföreskrifterna, som fastställs av kommunfullmäktige. De reglerar bl. a. fastighetsägarens ansvar, vilken utrustning som får användas, transportvägar samt hur utrymmen ska utformas. Kommunen kan ålägga en fastighetsägare att vidta åtgärder för att förbättra hämtningen. Genom bra avfallsföreskrifter som tydliggör fastighetsinnehavarnas skyldigheter kan arbetet underlättas.

Åtgärder vid bristfällig arbetsmiljö

Om sophämtaren eller dennes arbetsgivare upptäcker sådana brister i arbetsmiljön som fastighetsägaren råder över ska denne kontaktas och informeras om situationen. Kommunen/kommunens entreprenör föreslår vilka åtgärder som är lämpliga att genomföra för att förbättra arbetsmiljön. Om fastighetsinnehavaren inte rättar sig efter de krav som ställs och om förhållandena är allvarliga kan sophämtarens skyddsombud stoppa hämtningen, s.k. skyddsstopp. Arbetsmiljöverket kan då kallas in för att bedöma om arbetet ska återupptas eller inte.

Arbetsmiljöverket kan också på eget initiativ, på begäran av skyddsombud eller efter önskemål från någon annan, inspektera förhållandena och meddela förelägganden eller förbud. Arbetsmiljöverket bör kontaktas för bedömning av arbetsmiljöfrågor av mer generell karaktär. De kan också hjälpa skyddsombudet i specifika bedömningar.

Om inte parterna kommer överens bör förfaringssättet se ut enligt följande.

- Skriftligt meddelande till fastighetsägaren om vilka åtgärder som behöver vidtas. Om detta inte får avsedd effekt vidtar steg 2.
- Bedömning av skyddsombud med tidsbestämning då åtgärderna ska vara genomförda. Bedömningen delges fastighetsägaren med kopia till kommunen. Om åtgärder inte genomförs följer steg 3.
- Stopp för hämtning. Hämtning kan utföras från annan plats.

Utöver de lagar som finns, framför allt arbetsmiljölagen, ska särskilda föreskrifter som Arbetsmiljöverket utfärdar följas. De viktigaste som berör avfallshantering är AFS 1998:1, Belastningseronomi och AFS 2000:1, Manuell hantering, men också AFS 2001:1, Systematiskt arbetsmiljöarbete och AFS 2000:42, Arbetsplatsens utformning, måste användas i det dagliga arbetet.

Även om situationen har förbättrats tack vare intensivt arbete under senare år finns det fortfarande arbetsmiljöproblem som bör uppmärksamas. Här redovisas några av de vanligaste problemen och vad som kan göras åt dem.

Stiga i och ur bil

En sophämtare stiger i och ur bilen många gånger per dag om hämtningen sker med baklastande sopbil. Det är påfrestande för knäna om förarhytten är högt placerad. Fordon med lågt insteg förbättrar situationen.

Ensidiga rörelser vid arbete med sidlastare

Sidlastning är bra på flera sätt, bl.a. slipper chauffören stiga i och ur bilen så ofta. Ensidigt arbete i förarhytten kan dock leda till spänning och värk i axlar och nacke. För att motverka det bör inte samma person köra sidlastare varje dag.

Containerhämtning, risk för klämskador

Containrar är mycket tunga och de kan vara livsfarliga om någon mänsklig kommer i kläm. Stor försiktighet måste iakttas när containrar hanteras och utrustningen måste uppfylla alla säkerhetskrav. Ytor där containrar hanteras bör inte ha någon lutning. Det senare kan förebyggas vid bygglovgivningen.

Tunga lyft

En tolkning av föreskrifterna om belastningsergonomi visar att upprepade lyft över 15 kg inte är acceptabla. Säckar som ska lyftas ska alltså inte väga mer än 15 kg. Villasäckar väger i medeltal under 15 kg men komprimerade säckar i karuseller väger ofta betydligt mer än 15 kg. Enstaka lyft över 25 kg kan ge akuta skador. Om sådana bördor måste lyftas ska de hanteras nära kroppen, med bördans tyngdpunkt inom underarms avstånd. Säckar ska dock aldrig hanteras nära kroppen eftersom de kan innehålla föremål som kan skada den som bär säcken. Även hänsyn till andra faktorer kan behöva tas vid tunga bördor, t.ex. greppbarhet, lyfthöjder m.m. Sådana lyft kan förekomma vid hämtning av grovavfall, elavfall m.m. och lämpliga lyfthjälpmedel ska alltid användas.

Modell för bedömning av lyft hämtat ur AFS 1998:1:

Bördans vikt	Avstånd från ländryggen	
	Inom under-arms avstånd, ca 30 cm	Inom tre-kvarths arm-avstånd, ca 45 cm
över 25 kg	olämpligt	olämpligt
upp till 25 kg	värdera närmare	olämpligt
upp till 15 kg	värdera närmare	värdera närmare
upp till 7 kg	acceptabelt	värdera närmare
upp till 3 kg	acceptabelt	acceptabelt

Skjuta/dra kärl

I föreskrifterna om belastningsergonomi finns också uppgifter för bedömning av skjuta-och-dra-arbete som ska tillämpas vid hantering av kärl. För att bedöma om hämtningen är acceptabel kan kraften mätas med dynamometer, enheten är Newton (N). Skilj på igångsättning och kontinuerlig förflyttning.

Modell för bedömning av skjuta-och-dra-arbete hämtat ur AFS 1998:1:

Kraft (N)	olämpligt	värdera närmare	acceptabelt
Igångsättning	> 300	300 – 150	< 150
Kontinuerligt	> 200	200 – 100	< 100

Modellen avser bra ergonomiska förhållanden, d.v.s. symmetriskt tvåhandsgrepp, väl utformade handtag placerade i lämplig höjd och jämnt underlag, förhållanden som inte alltid gäller vid kärlhämtning. Tungt avfall bör bara hanteras i mindre kärl eller i kärl som har tre eller fyra hjul. T.ex. kan tvåhjuliga 370 l kärl förses med ett extra, tredje hjul.

Lukt, flugor

Avfall som innehåller matrester eller annat som kan ruttna börjar lukta efter en tid. Ju varmare förvaring desto snabbare sker nedbrytningsprocesser som ger upphov till lukt. Flugor och andra djur kan känna lukt på långt avstånd och söker sig till avfallet. Lukt och flugor kan vara besvärande för hämtningspersonalen. Det kan avhjälpas genom att förvaring sker vid så låg temperatur som möjligt, så kort tid som möjligt och genom aktiv flugbekämpning i avfallsutrymmen, t.ex. "flugremsor". God hygien och rengöring är också mycket viktig. Smutsiga behållare kan medföra olägenheter även när de är tomma och illaluktande nedbrytningsprocesser kan starta snabbare när de fylls med avfall.

Risk för smittspridning, särskilt vid insamling av matavfall

Kärl- och säckavfall kan innehålla smittämnen som sophämtaren utsätts för vid hämtningen. Forskning om riskerna pågår. Det som hittills framkommit visar att riskerna inte är större vid insamling av rent matavfall än vid insamling av blandat hushållsavfall.

Latrinhämtning

Hämtning av latrin kan vara både tungt och otrevligt. Latrinhämtare bör vara placerade vid farbar väg där fordon kan stanna och kärlen bör inte hämtas i toalettutrymme. Lyfthjälpmedel ska kunna användas.

Hämtning av slam

Vid insamling av slam och fettavfall bör särskilt beaktas att slangdragning kan bli för påfrestande om vägen mellan fordonets uppställningsplats och slambrunnen el. dyl. är lång, trång, ojämnn och har höjdskillnader. Lock och manluckor måste enkelt kunna hanteras och de får därför inte vara för tunga.

Snö och halka

Arbetsförhållandena vid sophämtning blir extra besvärliga när det är vinter. Vid stora snömängder kan sophämtaren behöva pulsa i snö, kliva i snövallar eller hantera kärl som är insnöade. Även om kommunen ställer krav på att fastighetsägaren ska skotta och sanda, och kärlen ska vara fria från snö, så fungerar det inte alltid i praktiken. Snön faller

inte alltid vid rätt tidpunkt, när fastighetsägaren är på plats för att skotta.

Viktigt förebyggande arbete är att kommunen i sina avfallsföreskrifter ställer krav på korta drag- och gångvägar och att det vid detaljplanering och bygglovsgivning beaktas att sophämtningen måste fungera på vintern.

Båthämtning

Avfallshämtning från öar kan bli problematisk om inte brygor och båtar passar ihop. Lyft av säckar och latrinkärl från båt accepteras inte, all hämtning ska kunna utföras med kärra eller lyfthjälpmedel.

Trafik

Eftersom avfallshämtning är en transporttjänst pågår en stor del av arbetet på vägen. Vägen är en farlig arbetsplats med många arbetsolyckor. Ju säkrare vägar desto mindre problem uppkommer vid avfallshämtningen. Backning måste uppmärksamas särskilt och ska bara användas för att vända fordon. Det ska då ske på särskilda vändplatser.

Stress

Dåliga hämtningsförhållanden, svåra trafiksituationer, otrevliga kunder och besvärliga lyft kan leda till stress. Kommunen kan medverka genom att ge bra information till planerare och fastighetsinnehavare.

Mer information

Mer information om arbetsmiljö kan framför allt hämtas från Arbetsmiljöverket, www.av.se.

Ljus bruttoarea

Ljus BTA i våningsplan ovan mark

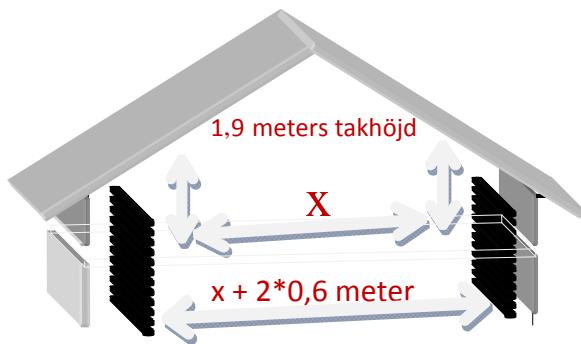
Ljus BTA i bostadshus omfattar i normalfallet samtliga areor förutom teknikutrymmen (utrymmen för fläkt, hissmaskin, el, tele, värme, kyla) på vind.

Teknikutrymmen på ljust våningsplan under vind ska exkluderas om vind och källare saknas eller om dessa utrymmen av skälig anledning inte går att förläggas på vind eller i källare.

Ljus BTA som medges enligt detaljplan men som inte utnyttjas ska medräknas (exempelvis oinredda vindar, bjälklagsöppning till förmån för dubbla våningshöjder (undantaget traditionella ljusgårdar)).

Utrymmen för bostadskomplement (förråd, soprum, garage) i fristående byggnader räknas inte som ljus BTA, undantaget tvättstugor och gemensamhetslokaler som alltid ska medräknas.

Indragna balkonger som är inglasade *och klimatskyddade* räknas som ljus BTA. Balkonger/loftgångar i övrigt omfattas inte.

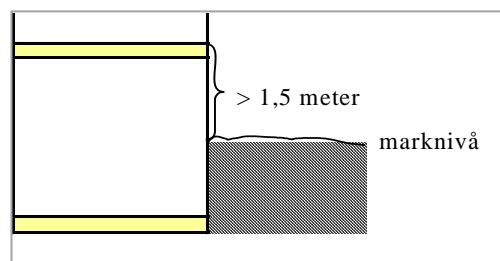
$$\text{Ljus BTA} = \text{huslängden}^* (x + 2*0,6)^2$$

Vid snedtak räknas bruttoarean enligt figuren ovan.

Ljus BTA i suterrängvåning

En våning ska betraktas som en suterängvåning om - utefter minst en vägg - golvens översida i våningen närmast ovanför ligger mer än 1,5 meter över markens medelnivå invid byggnaden. Är avståndet mindre är våningsplanet att betrakta som källare.

All area inom *lägenheter* räknas som ljus BTA liksom i förekommende fall innanförliggande förbindelsekorridorer.

Som ljus BTA för *bostadskomplement* (förråd, tvättstugor, soprum och gemensamhetslokaler) och i förekommende fall teknikutrymmen räknas arean fram till närmaste vägg i den ljusa delen av vånings-planet dock högst till halva husdjupet. Avskiljs mörk och ljus del av en förbindelsekorridor ska hela korridoren räknas som ljus BTA (se fig.).

1) Exempel på teknikutrymme som av skälig anledning inte kan förläggas mörkt

För *kommersiella eller övriga lokaler* räknas ljus BTA till ett husdjup om 10 meter. För bruttoareor inom husdjup 10-30 meter räknas 75 % som ljus BTA. Om våningshöjden är högre än 3 meter ska 10-metersgränsen utökas till vad som bedöms skäligt. Bruttoareor bortom 30 meter räknas inte som ljusa.

ÄLTA, 109:6, NACKA KOMMUN

IDÉSKISS TILL MARKANVISNINGSANSÖKAN 2016-07-19

FÖRSLAG:

Längs med Apelvägen och Björnvägens förlängning i Älta, föreslår vi fyra nya huskroppar i två våningar grupperade två och två i vinkel kring ett trapphus.

Byggnaderna dras tillbaka från gathörnet, där naturmark sparas och nivåskillnader kan tas upp mot husvolymen.

Fasaderna är putsade i blå/gröna nyanser med inslag av trä. Sadeltak är klädda med falsad plåt alternativt sedum. Komplementbyggnader har sedumtak.

Lägenheterna nås via loftgångar, som mot sydsidan är bredare och även fungerar som uteplatser. Minst hälften av boningsrummen ligger mot tyst sida. Mot väster orienterar sig rymniga balkonger och uteplatser i markplan.

Förslaget innehåller 30 lägenheter om 2-3 Rok på 43 m². Somalternativ kan några ersättas av större lägenheter som t ex kan fungera som gruppboende (5 Rok, 87 m²)

Lägenhetsförråd och miljörum ligger i komplementbyggnader i anslutning till gårdarna. Eventuellt ordas ett kompletterande miljörum mot Apelvägen.

Cykelparkering sker cykelförråd i komplementsbyggnad på gård och på båda gårdarna samt vid huvudentrén. En parkeringsplats för rörelsehindrade finns vid båda entréerna. Ytterligare sex platser finns invid den nya vägen. De ligger med ett mellanrum för att kunna ta upp viss lutning.

NYCKELTAL

Area planområde öster om ny väg: ca 4 200 m²

Ljus BTA (bostäder): Ca 1 600 m²

Antal lägenheter: 30 st (2-3 RoK): alt 24 st varav 6 st 5 RoK och 18 st 2-3 RoK

Exploateringstal: ca 0,38

Antal P-platser: 7, varav 2 st handikappanpassade

Antal cykelparkeringsar: 60, varav 45-50 i komplementbyggnad

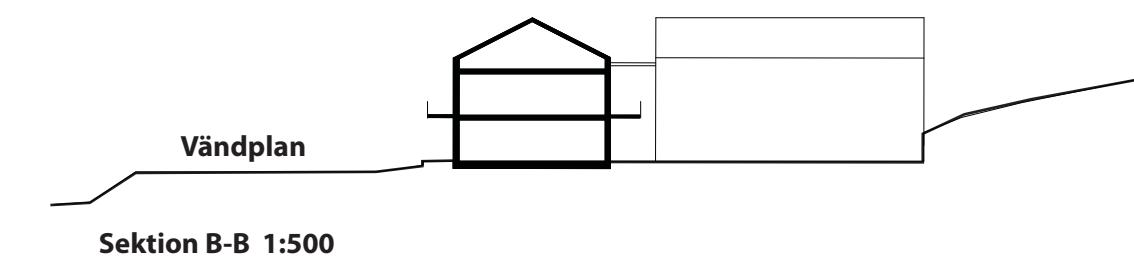
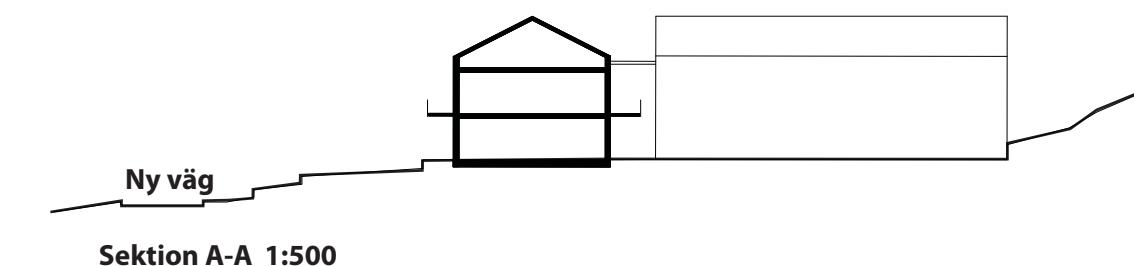
ÄLTA, 109:6, NACKA KOMMUN

IDÉSKISS TILL MARKANVISNINGSANSÖKAN 2016-07-19

NYCKELTAL

Area planområde öster om ny väg: ca 4 200 m²
 Ljus BTA: Ca 1 600 m²
 Antal lägenheter 2-3 RoK: 30, alt 6 st 5 RoK och 18 2-3 RoK
 Exploateringstal: ca 0,38
 Antal P-platser: 7, varav 2 st handikappanpassade
 Antal cykelparkeringar: 60, varav 45-50 i komplementbyggnad

§ 128

Dnr KFKS 2016/250

Förvärv av fastigheten Sicklaön 269:1 inom Planiaområdet, "KKV – huset"

Beslut

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

1. Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att besluta att förvärva fastigheten Sicklaön 269:1 inom Planiaområdet för upp till 80 000 000 kronor från Nysätra Fastighets AB.
2. Kommunstyrelsen beslutar för egen del att, under förutsättning av kommunfullmäktiges beslut enligt punkten 1 ovan, bemynsiga markchefen inom enheten för fastighetsutveckling att genomföra erforderliga åtgärder med anledning av fastighetsförvärvet.

Ärendet

Den 14 december 2015 beslutade kommunfullmäktige att Nacka kommun skulle förvärva del av fastigheten Sicklaön 269:1 inom Planiaområdet från Nysätra Fastighets AB. Köpet gick dock åter på grund av gällande fastighetsindelningsbestämmelser för fastigheten. Kommunfullmäktige föreslås nu besluta att kommunen istället förvärvar hela fastigheten Sicklaön 269:1 för upp till 80 000 000 kronor. På fastigheten ligger det så kallade KKV-huset. Det rör sig om ett strategiskt förvärv av en fastighet i viktigt skede i planprocessen. Fastigheten berörs av ett pågående detaljplaneprogram, Planiaområdet på västra Sicklaön, och ska planläggas för användningsändamålet bostäder. Markanvisningstävling planeras till hösten 2016/våren 2017 och för att kunna hålla tidsplanen i projektet är det viktigt att fastigheten förvärvas under hösten 2016.

Handlingar i ärendet

Enheden för fastighetsutvecklings tjänsteskrivelse den 27 juli 2016

Bilaga 1 Tomtkarta

Bilaga 2 Värderingsutlåtande som avser del av fastigheten Sicklaön 269:1, cirka 800 kvm

Bilaga 3 Värderingsutlåtande som avser resterande del av fastigheten Sicklaön 269:1 inklusive en bygnad

Beslutsgång

Stadsutvecklingsutskottet beslutade i enlighet med enheten för fastighetsutvecklings förslag.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Kommunstyrelsen

Förvärv av fastigheten Sicklaön 269:1 inom Planiaområdet, "KKV – huset"

Förslag till beslut

1. Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att besluta att förvärva fastigheten Sicklaön 269:1 inom Planiaområdet för upp till 80 000 000 kronor från Nysätra Fastighets AB.
2. Kommunstyrelsen beslutar för egen del att, under förutsättning av kommunfullmäktiges beslut enligt punkten 1 ovan, bemyndiga markchefen inom enheten för fastighetsutveckling att genomföra erforderliga åtgärder med anledning av fastighetsförvärvet.

Sammanfattning

Den 14 december 2015 beslutade kommunfullmäktige att Nacka kommun skulle förvärva del av fastigheten Sicklaön 269:1 inom Planiaområdet från Nysätra Fastighets AB. Köpet gick dock åter på grund av gällande fastighetsindelningsbestämmelser för fastigheten. Kommunfullmäktige föreslås nu besluta att kommunen istället förvärvar hela fastigheten Sicklaön 269:1 för upp till 80 000 000 kronor. På fastigheten ligger det så kallade KKV-huset. Det rör sig om ett strategiskt förvärv av en fastighet i viktigt skede i planprocessen. Fastigheten berörs av ett pågående detaljplaneprogram, Planiaområdet på västra Sicklaön, och ska planläggas för användningsändamålet bostäder. Markanvisningstävling planeras till hösten 2016/våren 2017 och för att kunna hålla tidsplanen i projektet är det viktigt att fastigheten förvärvas under hösten 2016.

Ärendet

Kommunfullmäktige beslutade den 14 december 2015, KFKS 2015-684/252, att förvärva del av fastigheten Sicklaön 269:1. Tanken var att förvärva del av fastigheten Sicklaön 269:1, cirka 800 kvm, och avstycka den köpta delen till en egen fastighet. Köpet gick inte att fullfölja med anledning av fastighetsindelningsbestämmelser som gäller för fastigheten

Sicklaön 269:1. De gällande bestämmelserna om tomtindelning innebär att fastigheten inte går att dela. Köpet gick åter enligt villkor som var inskrivna i köpekontrakten.

Det aktuella förslaget innebär att Nacka kommun istället förvärvar hela fastigheten Sicklaön 269:1 med adress Planiavägen 28-32, bilaga 1. Fastigheten ligger inom södra delen av Sickla-Plania, är bebyggd med en byggnad, KKV-huset, har en areal om cirka 6 073 kvm och är planlagd för industriändamål. Fastigheten ägs idag av Nysätra Fastighets AB och ingår i stadsbyggnadsprojekt för sydvästra Plania. Av oberoende värdeutlåtande, bilaga 2 och 3, framgår att fastigheten Sicklaön 269:1 värderas till 36 000 000 kronor som industrifastighet. Värderingen har gjorts med utgångspunkten att fastighetens användning är industri, den pågående planläggningen medför att det uppstår så kallade förväntningsvärde för marken. Nysätra Fastighets AB har indikerat att de ser ett värde upp till 80 000 000 kronor för fastigheten.

Enheten för fastighetsutveckling har bedömt att det är av strategiskt värde för områdets fortsatta utveckling att fastigheten Sicklaön 269:1 är i kommunal ägo. Ägande av hela fastigheten Sicklaön 269:1 skapar större möjligheter för kommunen när det gäller bostadsplanering. Fastigheten ska enligt detaljplaneprogrammet planläggas för användningsändamålet bostäder. Förvärvet av denna fastighet möjliggör för kommunen att markanvisa ca 22.500 kvm BTA bostäder. Vid intern bedömning har man uppskattat att marken kan upplåts med fri upplåtelseform med ett pris på 15.000kr/kvm vilket innebär en intäkt för kommunen på ca 330 000 000 kronor. Kostnaderna för rivning av byggnad, marksanering, plankostnader och exploateringsbidrag avgår och genererar sammantaget ett plus vid förvärv för 80 000 000 kr. Markanvisningstävling planeras till hösten 2016/våren 2017 och för att kunna hålla tidsplanen i projektet är det viktigt att fastigheten förvärvas under hösten 2016.

Ekonomiska konsekvenser

Den pågående planläggningen av fastigheten Sicklaön 269:1 till bostäder förväntas medföra en positiv prisutveckling. Intern bedömning påvisar att förvärv av fastigheten för ca 80 000 000 kr skapar positiva förutsättningar för kommande exploateringsprojekt. Med anledning av detta är det strategiskt viktigt att förvärva fastigheten så snart som möjligt. Även om förvärv av fastigheten innebär en kostnad för kommunen bedöms intäkterna till följd av exploatering överstiga denna kostnad. Om kommunstyrelsen inte beslutar i enlighet med förslaget medför detta att utvecklingen av området försvåras. Investeringsmedel för förvärv av denna fastighet har sökts vid tertialbokslut 1 år 2016 och kompletteras vid tertialbokslut 2 2016.

Konsekvenser för barn

Beslutet om förvärv av fastigheten Sicklaön 269:1 i Planiaområdet bedöms inte innebära några särskilda konsekvenser för barn.

Bilagor

Bilaga 1 Tomtkarta

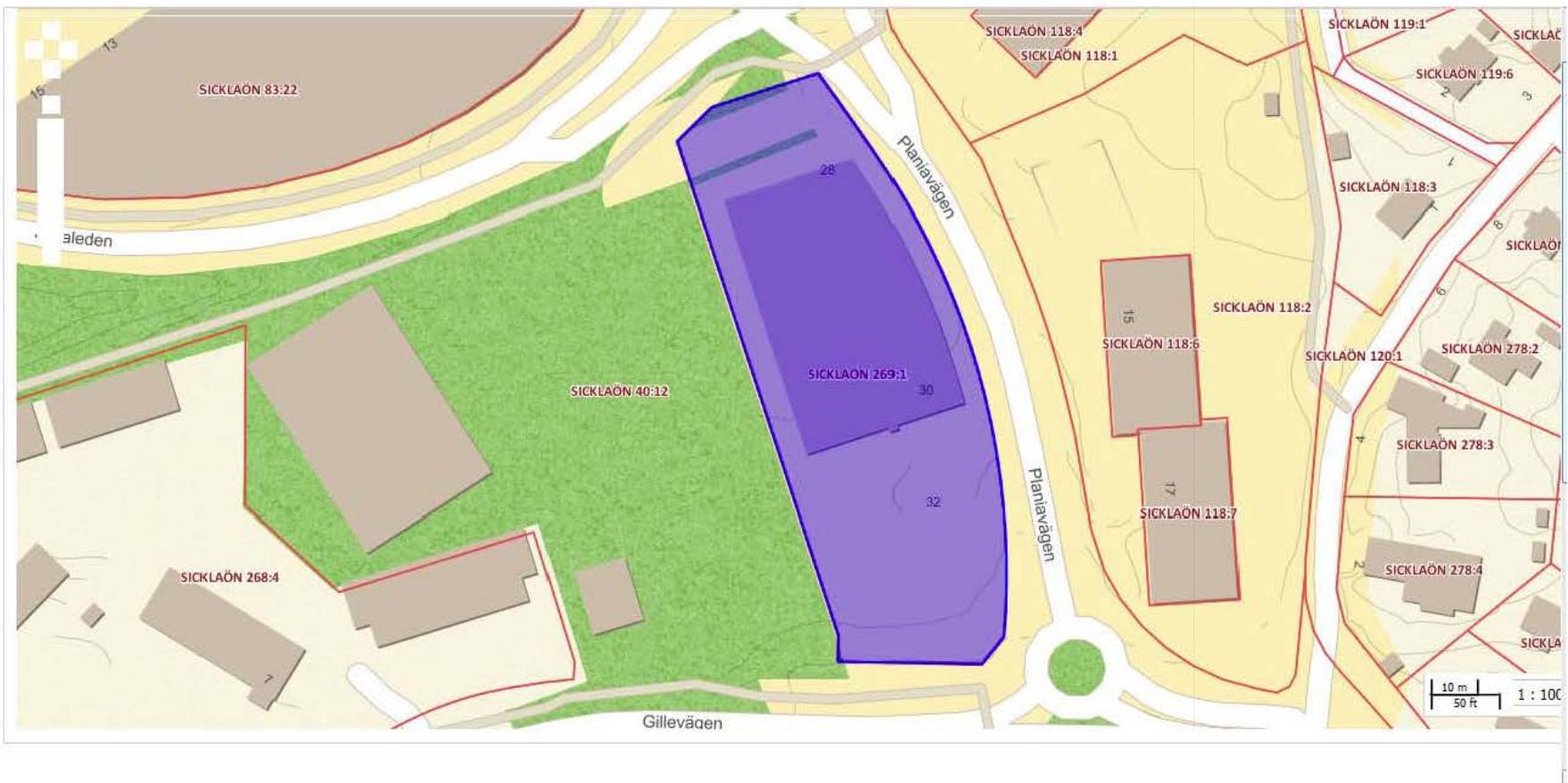
Bilaga 2 Värderingsutlåtande som avser del av fastigheten Sicklaön 269:1, cirka 800 kvm

Bilaga 3 Värderingsutlåtande som avser resterande del av fastigheten Sicklaön 269:1 inklusive en byggnad

Beslutet ska skickas till

Jenny Asmundsson
Fastighetsdirektör
Stadsledningskontoret

Anna Anisimova
Markingenjör
Enheter för fastighetsutveckling

Värdeutlåtande

avseende **del av** fastigheten

Sicklaön 269:1 (KKV-huset)

Nacka kommun

2016-03-29

FORUM FASTIGHETSEKONOMI AB

UPPDRAG

<i>Uppdragsgivare</i>	Nacka kommun genom Jenny Asmundsson.
<i>Syfte</i>	Att bedöma värderingsobjektets marknadsvärde och att utgöra underlag för interna bedömningar.
<i>Värderingsobjekt</i>	Del av Sicklaön 269:1 (KKV-huset) i Nacka kommun.
<i>Värdetidpunkt</i>	Värdetidpunkt är mars 2016.
<i>Förutsättningar</i>	Värderingen utgår ifrån tillåten användning enligt gällande detaljplan och skall ej beakta eventuella förväntningsvärden i samband med framtidens eventuellt ändrad användning. Markföroreningar förutsätts inte finnas. I övrigt gäller bilagda "Allmänna villkor för värdeutlåtande". Alla intäkter är angivna exklusive mervärdesskatt. Kostnaderna inkluderar mervärdesskatt endast för bostäder och för lokaler där ej mervärdesskattepliktig verksamhet bedrivs.
<i>Underlag</i>	<ul style="list-style-type: none">- Besiktning av värderingsobjektet 2015-08-21 av undertecknad tillsammans med förvaltare Stefan Regén.- Utdrag ur fastighetsdatasystemet (FDS).- Hyreslista.- Uppgifter om drift- och underhållskostnader.- Taxeringsuppgifter.- Utdrag ur detaljplan.- Marknadsinformation.- Kartmaterial.

BESKRIVNING

<i>Lagfaren ägare</i>	Nysätra Fastighets AB c/o Nacka kommun (Org.nr 556584-6077)
<i>Fastighetstyp</i>	Industri-/handelsfastighet.
<i>Läge</i>	Värderingsobjektet är beläget i Sickla i västra Nacka kommun. Till Slussen i Stockholm är det ca 4,5 km. Gatuadressen är Planiavägen 28-30.
Näromgivningen utgörs av Sickla köpkvarter, kontor, lättindustri, Sickla skola med idrottshall och fotbollsplan samt villaområden.	

Planförhållanden Värderingsobjekten omfattas av en detaljplan från 1954-09-17 . Detaljplanen anger industrianvändning. Genomförandetiden har gått ut.

Servitut, samfälligheter, intekningar etc. Eventuella servitut, nyttjanderätter, gemensamhetsanläggningar, samfälligheter och intekningar etc. framgår översiktligt av bilagda utdrag ur fastighetsdatasystemet (FDS).

Uthyrningsbara areor De uthyrningsbara areorna fördelade på lokaltyp och antalet enheter per lokaltyp framgår av tabellen.

Lokaltyp	Uthyrningsbar area m ²	Antal enheter
Butiker	612	15
Lager	182	4
Industri	2 854	70
Garage	415	10
Övrigt	-	2
Summa	4 063	110

Areauppgifterna härrör från hyreslista. Kontrollmätning har ej utförts.

Tomtbeskrivning

Fastigheten Sicklaön 269:1:s areal uppgår till 6 073 kvm. Planer finns på att stycka av ca 800 kvm i den södra delen av fastigheten som i dagsläget är obebyggd.

Befintlig bebyggelse upptar den största delen av den därefter återstående tomtens. Den obebyggda delen utgörs av asfalterade parkeringsplatser och körytor samt grusade ytor.

Byggnadsbeskrivning

Värderingsobjektet är bebyggt med huvudsakligen verkstäder och hantverkslokaler i två våningar. Byggnaden är uppförd 1956. I bottenvåningen finns även butikslokaler.

Byggnaden är grundlagd på halvkällare (suterrängvåning). Stommen utgörs av betong. Fasaderna är klädda med tegel. Fönstren är av äldre tvåglastyp. Taket är täckt med papp.

Uppvärmningen sker med fjärrvärme via vattenradiatorer. Ventilationen utgörs av mekanisk till- och frånluft. Ett aggregat är dock trasigt.

Byggnaden inrymmer på det övre planet konstnärsverkstäder som metallgjuteri, metallverkstad, textiltryckeri, grafikavdelning, emaljverkstad etc. Takhöjden är ca 5-6 m, förutom i de två ljusgårdarna där takhöjden är betydligt större. Ljusinsläppet är mycket gott genom stora fönsterpartier. Lokalerna nås via lastbrygga på byggnaden baksida.

På det undre planet finns butikslokaler mot gata, och verkstads-/lagerlokaler i de bakre delarna. Takhöjden är ca 3 m.

Byggnadens underhållsskick är något eftersatt. Bl a fungerar inte ventilationen fullt ut.

HYRESINTÄKTER OCH KOSTNADER

Hyror

Värderingsobjektets aktuella hyror och bedömda marknadshyror redovisas detaljerat i bilagd tabell (Hyresgästsäkter).

Hyrorna kan sammanfattas enligt tabellen.

Lokaltyp	Total area	Uthyrd Area	Aktuell hyra Totalt		Marknads-hyra Totalt	
	m ²	m ²	kr/m ²	kr	kr/m ²	kr
Butiker	612	612	1 357	830 664	1 376	842 364
Lager	182	182	373	67 920	600	109 200
Industri	2 854	2 854	680	1 940 000	766	2 186 150
Garage	415	415	843	350 000	843	350 000
Övrigt	-	-	-	22 000	-	29 800
Genomsnitt / Summa	4 063	4 063	790	3 210 584	866	3 517 514

Lokalhyreskontraktens återstående kontraktstid och respektive tidsintervalls andel av aktuell hyra framgår av tabellen.

Kontrakts-längd	Antal kontrakt	Andel av hyra %
<= 1 år	8	35
> 1 - <= 3 år	3	65
> 3 - <= 5 år	-	-
> 5 - <= 10 år	-	-
> 10 år	-	-
Totalt	11	100

Då planer finns på annan användning av fastigheten har hyreskontrakten i flera fall avsiktligt hållits korta och vissa hyresgäster har avstående från besittningsskydd.

Vakans / Hyresrisk

Inga vakanser finns för närvarande.

Gjorda vakantsaganden och åsättanden av hyresrisker innebär en vakans/hyresrisk per lokaltyp och år enligt tabellen.

	Vakans/hyresrisk (%)					Lång-siktigt
	2016	2017	2018	2019	2020	
Butiker	-	-	1,0	2,0	2,0	2,0
Lager	-	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Industri	-	-	1,0	1,0	1,0	1,0
Garage	-	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Övrigt	-	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Totalt	-	0,3	1,1	1,4	1,4	1,4

Drift och underhåll

Kostnaderna för drift och underhåll är baserade på föregående års faktiska utfall och erfarenhetssiffror. Kostnaderna bedöms utvecklas med inflationen. Kostnadsbedömningen framgår av tabellen.

Lokaltyp	D&UH		Drift & löp. UH			Periodiskt UH kr/m ²
	Totalt kr/m ²	tkr	Admin. kr/m ²	Media kr/m ²	Övr. kr/m ²	
Butiker	322	197	25	137	100	60
Lager	312	57	25	137	100	50
Industri	322	920	25	137	100	60
Garage	312	130	25	137	100	50
Övrigt	-	-	-	-	-	-
Genomsnitt/Summa	321	1 304	25	137	100	59

I kostnaderna ingår ej kostnader för eftersatt underhåll eller hyresgästanpassningar som beaktas genom separata engångskostnader. Observera att det periodiska underhållet skall ses som ett årligt genomsnitt. Hänsyn har tagits till värderingsobjektets faktiska och förväntade framtida grad av mervärdeskatteregistrering. Vid vakanser väljer vi ibland att tillfälligt hålla ned kostnaden.

Fastighetsskatt etc

Gällande taxeringsvärdet samt nuvarande fastighetsskatt och/eller kommunal fastighetsavgift framgår av tabellen. Markvärdet har justerats utifrån en tänkt avstyckning med 800 kvm.

	Taxeringsvärde, tkr			Fastighets- skatt, tkr
	Mark	Byggnad	Totalt	
Industri	6 252	8 297	14 549	73
Summa	6 252	8 297	14 549	73

Värderingsobjektet är taxerat med typkod 423 (Industrienhet, metall- och maskinindustri). Värdeår är 1956.

För lokaler och industri utgår fastighetsskatt uppgående till taxeringsvärdet multiplicerat med skattesatsen (f.n. 1 % för lokaler och 0,5 % för industri). Taxeringsvärdet förutsätts förändras vid de tillfällen regelverket medger detta och i linje med översiktligt bedömd fastighetsprisutveckling. Nuvarande skattesatser förutsätts gälla under hela kalkylperioden.

Driftnetto

Aktuella och bedömda intäkter och kostnader ger driftnetto enligt tabellen.

Driftnetto	kr/m ²	kr
Aktuell hyra	799	3 248 304
Drift & underhåll	-321	-1 303 974
Fastighetsskatt	-18	-72 743
Driftnetto år 1 (helår)	461	1 871 587
Driftnetto, normaliserat	515	2 092 309

Initialt driftnetto är omräknat till helår utifrån det momentana läget. Det normaliserade driftnettot är räknat på marknadshyra, långsiktig vakans och långsiktig fastighetsskatt etc. samt utan hänsyn till eventuellt extraordinärt underhåll.

VÄRDERING

Metodtillämpning

Syftet med värderingen är att bedöma värderingsobjektets marknadsvärde. Med marknadsvärde avses det mest sannolika priset vid en normal försäljning av värderingsobjektet på den öppna marknaden.

Marknadsvärdet bedöms med en marknadsanpassad flerårig avkastningsanalys, dvs en analys av förväntade framtida betalningsströmmar där alla indata (hyror, vakans/hyresrisk, drift- och underhållskostnader, fastighetsskatt etc, direktavkastningskrav, kalkylränta mm) ges värden som överensstämmer med de bedöningar marknaden kan antas göra under rådande marknadssituation. Som grund för våra bedömningar om marknadens direktavkastningskrav mm ligger ortsprisanalyser av gjorda jämförbara fastighetsköp.

Marknadsanalys

Allmänt

Den svenska ekonomin utvecklas starkt och enligt Riksbankens prognos kommer tillväxten i landet att utvecklas snabbare än det historiska genomsnittet under de kommande åren. Till följd av bl.a. lägre förväntade hyreshöjningar och energipriser har dock inflationen under de senaste månaderna varit lägre än vad Riksbanken prognostiserat. För att nå inflationsmålet på 2 % under 2017 valde därför Riksbanken i februari 2016 att sänka reporäntan för första gången sedan juli 2015 med 15 punkter till -0,50 %.

Det låga ränteläget bidrar till att hushållens skulder fortsätter att öka och bostadspriserna stiger. Den svenska ekonomin är därför relativt sårbar för negativa överraskningar. Åtgärder diskuteras för att minska hushållens skuldsättning i form av exempelvis amorteringskrav, minskat ränteavdrag och skuldkotstak.

På den globala marknaden råder osäkerhet om vart konjunkturen är på väg. Under december föll börsen kraftigt i Kina och osäkerheten spred sig därefter till de finansiella marknaderna runt om i världen. Generellt sett kännetecknas de globala ekonomierna av låg inflation med centralbanker som bedriver en expansiv penningpolitik. De utvecklade ekonomierna har dock stått emot nedgången i tillväxtekonomierna relativt väl p.g.a. en stark inhemsks efterfrågan. Den globala tillväxten förväntas stiga med 2 % under 2016.

Som en effekt av den ökade osäkerheten på de finansiella marknaderna har både statsobligationsräntorna och marknadsräntorna fallit i Sverige.

Arbetslösheten sjunker och sysselsättningen stiger. Arbetslösheten kan dock komma att stiga något framöver p.g.a. stort antal nyanlända.

Fastighetsmarknaden

För den svenska fastighetsmarknaden innebär landets förhållandevis stabila ekonomi och låga räntenivåer goda förutsättningar för att utvecklas positivt. Efterfrågan på lokaler och bostäder är hög och hyresutvecklingen är positiv. Konkurrensen hårdnar om de fastighetsobjekt som kommer ut på marknaden. Fastigheter är för närvarande, generellt sett, ett av de mest intressanta tillgångsslagen att investera i.

Bostadsinvesteringarna är för närvarande höga och står för 4,4 % av BNP. Statistikuppgifter för helår 2015 har ännu inte publicerats men antalet påbörjade bostäder förväntas stiga till 50 000 och enligt Boverkets prognos kommer antalet påbörjade bostäder överstiga 50 000 för 2016. Trots ett högt bostadsbyggande ökar befolkningen i en snabbare takt vilket bidragit till stigande bostadspriser. Byggbolagen har rapporterat att brist på arbetskraft är ett stort hinder för att öka byggandet.

Marknadens avkastningskrav på fastighetsinvesteringar har under ett antal år gradvis sjunkit och är på många orter nere på rekordlåga nivåer. Detta gäller framförallt för objekt i de större städerna och i tillväxtregionerna. En successiv utvidgning till andra delmarknader kan dock tydligt noteras. Under 2016 har det hittills varit störst intresse för industri och kontorsfastigheter.

Finansieringsmöjligheterna har försämrats under den senaste perioden som ett resultat av flera olika faktorer. Dels har oroligheterna på de finansiella marknaderna medfört minskad riskbenägenhet hos investerarna samtidigt som bankernas utlåning mot fastighetssektorn har varit för stor i förhållande till andra branscher vilket medfört försämrade finansieringsvillkor.

Transaktionsvolymen uppgick 2015 till ca 153 miljarder kr, något lägre än rekordåret 2014 då den uppgick till 161 miljarder kr. Det största segmentet var bostäder med 28 % av den totala volymen. Därefter följde kontor med 21 % av omsättningen, handel 18 % och industri/logistik 10 %.

Under 2016 års inledning har det skett flera stora fastighetsaffärer där den största är Fabeges försäljning av Vattenfalls huvudkontor, Uarda 5, i Solna till Union Investment Real Estate GMBH. Förvärvspriset uppgick till 2,257 miljarder kr, vilket motsvarar en direktavkastning omkring 4,25 %. I februari förvärvade Partners Group en fastighetsportfölj bestående av 10 fastigheter i Storstockholm med en total uthyrningsbar area på nästan 100 000 kvm för 1,65 miljarder kr. Ytterligare två affärer över 1 miljard har genomförts; Rikshems förvärv av 28 bostadsfastigheter i Östersund samt Skandia Fastigheters förvärv av två utvecklingsfastigheter i Backaplan, Göteborg, från KF Fastigheter.

Hyresmarknaden

Kontorshyresnivåerna utvecklas positivt och då särskilt för moderna, yteffektiva, bra belägna och "gröna" kontorslokaler. Detta gäller i synnerhet i storstadsområdena och i regionstäderna där topphyresnivåerna gradvis skjuts uppåt. Det är också framför allt där det byggs moderna kontorshus under de senaste åren. Det äldre kontorsbeståndet tappar i attraktionskraft.

Butikshyrorna runt om i landet har under en tid haft en svag eller negativ hyresutveckling. I takt med att hushållens konsumtion nu ökar finns det mycket som talar för en positiv uppgång för butiks-hyrorna.

Hyresnivåerna för industri- och lagerlokaler har generellt sett legat relativt stilla under ett antal år. Undantaget är moderna logistiklokaler där något stigande hyresnivåer kan noteras.

Lättindustri Stockholm

Stockholm präglas av en kunskapsintensiv tjänstesektor som växt under en lång tid på bekostnad av en krympande industrisektor. Den starka befolkningstillväxten har skapat ett stort behov av nya bostäder och i takt med att staden har växt har detta medfört att gamla industriområden i centrala lägen byggts om till nya bostads- och kontorsområden. Den gamla småindustrin som tidigare fanns i exempelvis Hammarby Sjöstad, Liljeholmen och Norra Djurgårdsstaden har försvunnit och nu påbörjas omvandlingen av bl.a. Globen- och Slakthusområdet samt Bromsten i Spånga.

Den befintliga industristocken minskar således samtidigt som nyproduktionen är begränsad. Nyproduktionen har främst lokalisrats till industriområdena Länna, Jordbro, Veddesta, Rosersberg, Arlandastad och Brunna. I samband med utvecklingen av Söderstaden, där Globen och Slakthusområdet ingår, kommer livsmedelsproduktionen i området att förflyttas till Larsboda i Farsta. Nyproduktion av s.k. industriradhus har blivit alltmer populärt, vilka ofta ägs via en bostadsrättsförening.

Omsättningen av industrifastigheter är relativt liten. Mindre lager- och industrifastigheter köps ofta av egenanvändare. För dessa fastigheter är det således ingen nackdel om lokalen är outhyrd utan snarare tvärtom. Större industrifastigheter med flera hyresgäster köps vanligen av olika typer av investerare. Flera av dessa är främst intresserade av objekt som kan förädlas på något sätt, t ex genom att minska vakansgrad, bygga till eller omvandla ytor. Det är vanligen svårare att finna köpare till färdigutvecklade större eller mellanstora industriförvaltningsobjekt.

Priserna per kvadratmeter lokal varierar kraftigt. Prispåverkande faktorer är naturligtvis läget och byggnadens egenskaper. Även tomtens storlek med eventuella tillbyggnadsmöjligheter är en viktig faktor. På grund av nämnda faktorer är det ofta svårt att använda ortsprismetoden vid värdering av industrifastigheter.

Hyresnivån för lager-/produktionslokaler i Stockholmsområdet ligger normalt inom intervallet 600-1 400 kr/kvm i bra industrilagen. De högsta hyrorna återfinns i Västberga för bra och moderna lokaler där hyran kan vara kring, och till och med över, 1 200-1 600 kr/kvm. För nyproducerade lokaler och då särskilt specialanpassade lokaler, t ex kyllager, datahallar etc, återfinns ofta hyrorna kring 1 200 – 1 800 kr/kvm i de bättre industriområdena. Det finns dock några områden, med generellt låg kvalitet på lokalerna, där hyrorna är låga. För lager i källarplan och en, eller flera, trappor upp gäller lägre nivåer än för hyrorna i markplan.

Ortspris

Ett ortsprismaterial har tagits fram avseende industrifastigheter som köpts sedan 2013 i Stockholms län.

Kommun	Fastighet	Område	TR	LOA m ²	Tomt- areal	Värde- år	Datum	Dir avk			Not	
								Köpeskilling tkr	kr/kvm	nedre		
Skutkrossen												
Stockholm	14	Vinsta	TR	3 206	4 813	1962/1980	2016-02	26 500	8 266	7,25	Svenska Hus AB	
Nacka	12:19	Skarpnäs		2 500	5 700		2015-11	18 000	7 200		Sagax	
Huddinge	1	Ackumulatorn	Grantorps ind.område	9 275	14 300	1982	2015-11	110 000	11 860	6,50	Sagax	
Täby	Mallen 3	Arninge		1 357	2 485	1994	2015-09	16 000	11 791		Corem	
Ekerö	Skå-Väsby 1:8	Skå ind.område		1 232	10 728	1980/2000	2015-06	8 000	6 494		Drottningholms Åkeri	
Stockholm	Gräddö 2	Farsta		31 032	8 110	1982	2015-03	200 000	6 445		Stendörren Fastigh. AB	
Stockholm	Stenskärven 4	Vällingby	TR	8 628	5 811	1978	2015-03	200 000	6 445		Stendörren Fastigh. AB	
Stockholm	Korsräven 1	Spånga		6 163	9 605	1969	2015-03	200 000	6 445		Stendörren Fastigh. AB	
Huddinge	Lyftkranen 6	Länna		492	901	2012	2015-03	4 300	8 739		Landex Fastigh. AB	
Stockholm	Alptanäs 1	Kista	TR	8 995	15 277	1981	2015-03	75 000	8 338		AB Karl Hedin	
Stockholm	Sundsta	Årsta, vid gård 2	Skanstullsbron	TR	1 962	4 561	1987	2015-02	11 602	5 913		Fastighets AB Sundstabacken 10
Nacka	Sicklaön 403:1	Nacka		638	2 997	2001	2015-01	7 342	11 507		Solnafasti AB	
Stockholm	Årstaäng 4, del av Måttbandet	Årstadal	TR	35 437	13 688	1966/2001	2014-10	198 000	5 587		John Mattson Fastigh. Nordum	
Täby	10	Arninge ind.område		3 082	7 482	1995	2014-07	38 000	12 330		Stockholm 1 Ab	
Stockholm	Murmästare- Ämbetet 1	Sätra	TR	11 200	22 659	1971	2014-05	123 000	10 982		Sagax	
Stockholm	Vandenbergh	Mariehäll, Bromma		33 500		1972	2014-02	~ 300 000	8 955	6,25	Niam I.A. Hedin	
Stockholm	Varmvattnet 3	Akalla	TR	15 000	24 221	1977	2014-01	180 000	12 000		Fastighet AB	
Nacka	15:33	Lännersta Boo		832	2 513	1987	2013-12	8 500	10 216		Genova Lännersta AB	
Nacka	Skarpnäs 5:8	Kummelbergets ind.omr.		612	2 997	1983	2013-10	5 200	8 496		Y.B.Sprängtjänst AB	
Solna	Tömmen 1	Arenastaden		7 350	3 654	1956	2013-10	85 000	11 565		Fabege AB	
Stockholm	Stensätra 17	Sätra	TR	5 000	6 726	1976	2013-07	45 000	9 000		Corem	
Huddinge	Skiffern 1	Sjödalen		880	9 483	1982	2013-03	8 600	9 773		Fastighets AB Skifferhuset	
Huddinge	Länna 3:89	Länna ind.område		481	4 540	1964	2013-02	4 900	7 195		Kliger, Karol	

Not (enligt numrering i tabellen)

- 1) Delvis nytt, delvis 60-tal, 1 000 kvm vakant.
- 2) Bl a utbildningslokaler, största hyresgäster: Thorensgruppen (utbildning), Huddinge kommun, Huge Fastigheter AB.
- 3) Mest lager och kontor.
- 4) Portfölj.
- 5) Portfölj.
- 6) Industri och kontor
- 7) Marina (landdel).
- 8) Bilservice.
- 9) Tre hus, varav ett ska förbli kontorshus.
- 10) Bilhandel, verkstad.
- 11) Kontors- och industrifastighet.
- 12) Bilhandel.

- 13) Kontor och industri.
14) Tryckeri, åkeri, verkstad..

Fastigheterna i ortsprismaterialet har köpts till priser mellan ca 5 600 och 12 300 kr/kvm. Användning, standard och läge varierar.

Värderingsobjektet ligger avsevärt mer centralt än merparten av jämförelseobjekten. Samtidigt har det ett äldre värdeår, 1956. Ett av byggnadsplanen ligger i halvkällarplan/suterrängplan, vilket drar ned det genomsnittliga värdet per kvm. Inslaget av handel är positivt. Driftkostnaden är förhållandevis hög och fastighetsägaren står för uppvärmning m m, vilket inte alltid är fallet när det gäller industri. Utgående hyror är delvis något låga. Tomtmarken är relativt högt exploaterad.

En stor del av alla fastighetsförvärv sker numera i bolagsform innehållande att köpeskillingen inte blir offentlig via lagfarten. Vidare sker många fastighetsförvärv i "portföljform". Detta innebär var för sig och sammantaget att information om köpeskillningar för de enskilda fastigheterna och portföljerna får sökas direkt från initierade parter eller andra tillförlitliga källor.

Omdöme om värderingsobjektet

Värderingsobjektet är beläget i Sickla i västra Nacka kommun och utgörs huvudsakligen av verkstäder och hantverkslokaler i två våningar. Byggnaden är uppförd 1956. I bottenvåningen finns butikslokaler.

Byggnadens standard, skick och hyresnivå matchar inte längre det alltmer centrala läget.

Värderingsobjektet är fullt uthyrt och ytterligare potential bedöms finnas i några av de utgående hyrorna.

Byggnadens underhållskick innehåller bl a att ventilationen skulle behöva åtgärdas. Även andra installationer m m behöver sannolikt ses över.

Den mest sannolika köparen av värderingsobjektet är en egenanvändare, ett mindre fastighetsbolag eller en fastighetsutvecklare. Sammantaget innehåller värderingsobjektets kontraktsstruktur och skick att det är måttligt attraktivt på marknaden, bortsett från för en egenanvändare. En alternativ användning i form av t ex bostäder bedöms betydligt mer attraktiv, men skall inte beaktas i aktuell värdering.

Ovanstående indikerar sammantaget att direktavkastningskravet för värderingsobjektet bör ligga i intervallet 6,0 – 6,5 % och värdet i intervallet 8 000 – 9 000 kr/kvm LOA.

Kassaflödesanalys

Metoden innebär en analys av de framtida betalningsströmmar som en förvaltning av värderingsobjektet kan antas generera. Ett avkastningsbaserat nuvärde framräknas utgående från kalkylperiodens driftnetton efter investeringar och restvärdet (dvs. det totala kapitalet vid kalkylslut). I förekommande fall görs olika värde tillägg eller värdeavdrag. Som beräkningshjälp användes en kassaflödeskalkyl. Kalkylens indata och utdata framgår nedan.

Kalkylränta / Direktavkastningskrav

Kassaflödesindata	
Direktavkastning restvärde	6,18 %
- <i>Butiker</i>	6,00 %
- <i>Lager</i>	6,25 %
- <i>Industri</i>	6,25 %
- <i>Garage</i>	6,25 %
- <i>Övrigt</i>	6,25 %
Kalkylränta på totalt kapital	8,13 %
Inflation/KPI: 1% 2016, och därefter 2% per år.	
Kalkylperiod: Cirka 5 år (2016-04-01 - 2020-12-31)	

Kalkylräntan motsvarar marknadens krav på total avkastning och består av realränta, kompenstation för inflation samt risktillägg. Kalkylräntans storlek beror på marknadens krav på risktillägg vilket varierar med värderingsobjektets typ, läge, alternativa användningsmöjligheter, hyresgäst- och kontraktssammansättning mm.

Restvärdet vid kalkylslut beräknas utifrån ett bedömt direktavkastningskrav på det prognostiserade driftnettot vid kalkylslut.

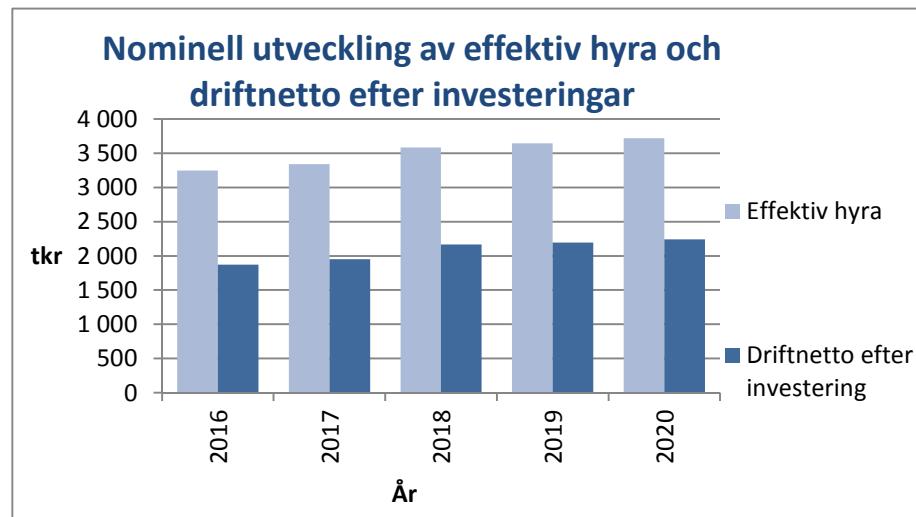
Nyckeltal

Kassaflödeskalkylen ger med givna förutsättningar resultat enligt tabellen.

Nyckeltal	
Marknadsvärde	34 000 000 kr
- Nuvärde av restvärde	25 568 852 kr
- Nuvärde av driftnetton	8 387 154 kr
Direktavkastning, år 1	5,50 %
Direktavkastning vid kalkylslut	6,18 %
Värde kr/m ²	8 368 kr/m ²
Värde/taxeringsvärde	2,34

Direktavkastningen är beräknad på kalkylresultatet med justering för eventuella värde-tillägg och värdeavdrag.

Bedömd utveckling av effektiv hyra och driftnetto efter investeringar under kalkylperioden framgår av nedanstående diagram.

Känslighetsanalys

För att bättre kunna bedöma osäkerheten i värdebedömningen har vi låtit en av parametrarna; marknadshyra för lokaler, vakansgrad, drift och underhåll, inflation, kalkylränta och direktavkastningskrav vid kalkylslut förändras när övriga faktorer är oförändrade. Förändring av indata och av avkastningsvärdet framgår av tabellen.

Parameter	Ändring indata		Värdeförändring	
	enhet	antal	tkr	%
Marknadshyra för lokaler (ej bostäder)	%	10	5 220	15
Vakansgrad	%-enheter	10	-5 702	-17
Drift & underhåll	kr/kvm	10	-1 208	-4
Inflation	%-enheter	1	2 383	7
Kalk.ränta & Direktavk. vid kalk.slut	%-enheter	1	-4 666	-14
Kalk.ränta & Direktavk. vid kalk.slut	%-enheter	-1	6 487	19

MARKNADSVÄRDE

Marknadsvärdet av **del av fastigheten Sicklaön 269:1 (KKV-huset)**
i Nacka kommun bedöms vid värdetidpunkten mars 2016 till:

**Trettiofyra miljoner kronor
[34 000 000 kr]**

OBS! Notera värderingsförutsättningarna under "Förutsättningar" ovan.

Stockholm 2016-03-29

FORUM FASTIGHETSEKONOMI AB

Sofia Moberg
Civilingenjör

AUKTORISERAD
FASTIGHETSVÄRDERARE

SAMHÄLLSBYGGARNA

Bilagor:

1. Kassaflödeskalkyl
2. Hyresgästsifikation
3. Utdrag ur fastighetsdatasystemet (FDS)
4. Allmänna villkor för värdeutlåtande

KASSAFLÖDESKALKYL

Kalkylresultat

Värdeidpunkt mars 2016 (kalkylstart 2016-04-01)

Nuvärde av driftnetton (tkr)	8 387
Nuvärde av restvärde (tkr)	25 569
SUMMA (tkr)	33 956

MARKNADSVÄRDE (avrundat) (tkr) **34 000**

Kassaflöde

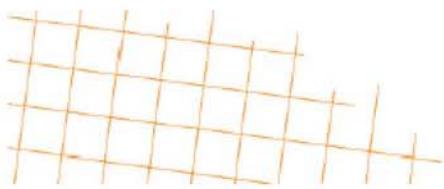
	ÅR	2016 del	2017	2018	2019	2020
Bedömd helårsinflation		1,00	2,00	2,00	2,00	2,00
	<i>kr/m² 2016</i>					
Hyror, lokaler	707	2 158	2 965	3 232	3 297	3 363
Vakans/hyresrisk, lokaler	-	-	-2	-33	-43	-44
Hyror, mark, garage mm	-	282	384	391	399	407
Vakans/hyresrisk, mark mm	-	-	-8	-8	-8	-8
Effektiv hyra	799	2 441	3 338	3 582	3 645	3 718
Drift & Lopande underhåll	-262	-801	-1 077	-1 098	-1 120	-1 143
Periodiskt underhåll	-59	-179	-240	-245	-250	-255
Fastighetsskatt etc	-18	-55	-73	-73	-81	-81
Kostnader	-339	-1 034	-1 390	-1 416	-1 452	-1 479
Driftnetto	461	1 406	1 949	2 166	2 194	2 239

Nyckeltal

Initialt driftnetto, helår (tkr)	1 834	Restvärde kalkylslut (tkr)	37 011
Norm. driftnetto, helår (tkr)	2 092	Värdeförändring (snitt %/år)	1,8
Kalkylränta driftnetton, snitt (%)	8,13		
Kalkylränta restvärde (%)	8,13	Marknadsvärde kr/m ²	8 368
Direktavkastning, initial, %	5,39	Marknadsvärde/taxeringsvärde (V/T)	2,34
Direktavkastning vid kalkylslut, %	6,18		

HYRESGÄSTSPECIFIKATION

Hyresgäst etc.	Lokal- typ	Total area m ²	Löptid _____				Aktuell hyra			Bedömd marknadshyra						
			t.o.m.		Exkl. tillägg	Hyrestillägg	Skattetillägg	Exkl. tillägg		Totalt exkl. f-skatt		kr		kr/m ²		Not
			kr	kr/m ²	index%	kr	kr	kr	kr	kr	kr	kr	kr	kr/m ²	kr/m ²	
Mats Sonnesjö	Lager	110	16-12-31	60 660	551	-	-	-	-	66 000	600	66 000	600	-	-	-
Eva Ziggy Berglund	Industri	400	16-09-30	120 000	300	-	-	-	-	160 000	400	160 000	400	-	-	-
Peder Karlsson	Lager	72	16-08-31	7 260	101	-	-	-	-	43 200	600	43 200	600	-	-	-
Play Production Yada Yada AB	Verkstad	239	16-06-30	120 000	502	-	-	-	-	143 400	600	143 400	600	-	-	-
Spabadspecialisten	Butik	135	17-09-30	192 000	1 422	-	-	-	-	192 000	1 422	192 000	1 422	-	-	-
KKV i Nacka Servicebolag AB	Verkstad	2 215	17-12-31	1 700 000	767	-	-	-	-	1 882 750	850	1 882 750	850	-	-	-
Mockfjärds Fönstermästaren AB	Butik	135	17-09-30	188 664	1 398	-	-	-	-	188 664	1 398	188 664	1 398	-	-	-
Fordonsmäklarna AB	Butik	342	16-12-31	450 000	1 316	-	-	-	-	461 700	1 350	461 700	1 350	-	-	-
Fordonsmäklarna AB	Gar./P-hus	415	16-12-31	350 000	843	-	-	-	-	350 000	843	350 000	843	-	-	-
Nacka kommun (arrende)	Mark	-	16-08-31	1 000	-	-	-	-	-	1 000	-	1 000	-	-	-	-
Fordonsmäklarna AB, 6 ppl	Mark	-	16-06-30	21 000	-	-	-	-	-	28 800	-	28 800	-	-	-	-
Summor / Genomsnitt		4 063		3 210 584	790			-	-	3 517 514	866	3 517 514	866			

Metria | FastighetSök

038 Allmän+Taxering 2016-03-11

FastighetBeteckning
Nacka Sicklaön 269:1Senaste ändringen i
allmänna delen
1987-11-11Senaste ändringen i
inskrivningsdelen
2007-06-19Aktualitetsdatum i
inskrivningsdelen
2016-03-10Nyckel:
010383540Distrikt
NackaDistriktskod
212104**Adress**Adress
Planiavägen 28-32
131 54 Nacka**Läge, karta**

Område	N	(SWEREF 99 TM)	E	(SWEREF 99 TM)	Registerkarta
1	6578078.9		678355.5		NACKA

Areal

Område	Totalareal	Därav landareal	Därav vattenareal
Totalt	6 073 kvm	6 073 kvm	

Lagfart

Ägare	Andel	Inskrivningsdag	Akt
556584-6077 Nysätra Fastighets AB C/O Nacka Kommun/Slk Nacka Kommun 131 81 Nacka	1/1	2000-07-10	14977

Köp (även transportköp): 2000-07-01
Köpeskilling: 4.514.640 SEK, avser hela fastigheten.

Inteckningar

Totalt antal inteckningar: 7

Totalt belopp: 13.300.000 SEK

Nr	Belopp	Inskrivningsdag	Akt
5	675.000 SEK	1984-05-15	21210A
Anmärkning: Utbyte 93/24349			
6	673.800 SEK	1984-05-15	21210B
Anmärkning: Utbyte 93/24349			
7	3.900.000 SEK	1984-05-15	21212
8	772.500 SEK	1986-06-17	30126
9	953.700 SEK	1986-06-17	30128
10	3.025.000 SEK	2003-01-22	3096
11	3.300.000 SEK	2007-06-19	27895

Inskrivningar

Nr	Inskrivningar	Inskrivningsdag	Akt
1	Avtalsservitut villa	1927-08-29	235
2	Avtalsservitut villa	1929-04-15	296
3	Avtalsservitut villa	1930-04-09	291
4	Avtalsservitut villa	1936-12-02	6815

Rättigheter

Redovisning av rättigheter kan vara ofullständig

Ändamål	Rättsförhållande	Rättighetstyp	Rättighetsbeteckning
Se beskrivning	Last Beskrivning: Villa	Avtalsservitut	01-IM8-27/235.1
Se beskrivning	Last Beskrivning: Villa	Avtalsservitut	01-IM8-29/296.1
Se beskrivning	Last Beskrivning: Villa	Avtalsservitut	01-IM8-30/291.1
Se beskrivning	Last Beskrivning: Villa	Avtalsservitut	01-IM8-36/6815.1
Väg	Förmån	Officialservitut	01-NAC-199.1
Väg	Förmån	Officialservitut	01-NAC-234.1
Väg	Förmån	Officialservitut	01-NAC-235.1
Vatten,avlopp	Last	Ledningsrätt	0182K-87/100.1

Planer, bestämmelser och fornlämningar		
Planer	Datum	Akt
Stadsplan: S 6	1954-09-17	0182K-2445
Tomtindelning: Diplomet	1954-12-29	0182K-2460
Anmärkning: Tomt 1		
Stadsplan: S 16	1960-04-01	0182K-2976
Övriga bestämmelser och utredningar		
Arbetsplan för allmän väg: Gc-vägar nackanäsvägen mm	2004-02-11 Giltig till: 2008-12-31	0182K-2004/158

Taxeringsuppgifter

Taxeringsenhet

Industrienhet, metall- och maskinindustri (423)

	Uppgiftsår	Taxeringsår
116148-1	2015	2013
Utgör taxeringsenhet och omfattar hel registerfastighet.		
Industritillbehör saknas		
Taxeringsvärde	därav byggnadsvärde	därav markvärde
16.404.000 SEK	9.204.000 SEK	7.200.000 SEK

Taxerad Ägare	Andel	Juridisk form	Ägandetyp
556584-6077 Nysätra Fastighets Aktiebolag C/O Nacka Kommun/Slk Nacka Kommun 131 81 Nacka	1/1	Aktiebolag	Lagfart eller Tomträtt

Värderingsenhet industrimark 030263043.

Taxeringsvärde 7.200.000 SEK	Riktvärdeområde 0182122	
Tomtareal 6 073 kvm	Byggrätt ovan mark	Riktvärde tomtareal 1 200 SEK/kvm

Värderingsenhet industrikontor värderad enl. avkastningsmetoden 030267043.

Taxeringsvärde 907.000 SEK	Yta 360 kvm	Standardklass Enkla
Nybyggnadsår 1930	Tillbyggnadsår	Värdeår 1950

Värderingsenhet industrikontor värderad enl. avkastningsmetoden 030265043.

Taxeringsvärde 1.987.000 SEK	Yta 680 kvm	Standardklass Normala
Nybyggnadsår 1956	Tillbyggnadsår	Värdeår 1956

Värderingsenhet lager värderad enl. avkastningsmetoden 030266043.

Taxeringsvärde 1.629.000 SEK	Yta 1 060 kvm	Standardklass Enkel
Nybyggnadsår 1956	Tillbyggnadsår	Värdeår 1956

Värderingsenhet produktionslokal värderad enl. avkastningsmetoden 030264043.

Taxeringsvärde 4.681.000 SEK	Yta 2 160 kvm	Standardpoäng 21
Nybyggnadsår 1956	Tillbyggnadsår	Värdeår 1956

Åtgärd		
Fastighetsrättsliga åtgärder	Datum	Akt
Tomtmätning	1955-01-22	0182K-2470
Sammanläggning	1955-11-16	0182K-2506
Fastighetsreglering Ledningsåtgärd	1987-11-11	0182K-87/100

Ursprung		
Nacka Sicklaön 10:264, 10:288-290		
Tidigare Beteckning		
Beteckning	Omregistreringsdatum	Akt
A-Nacka Diplomet 1	1969-06-01	
A-Nacka Sicklaön 269:1	1983-06-15	0182K-RF2709

Ajourforande inskrivningsmyndighet		
Adress	Kontorbeteckning:	Telefon:
Norrtälje	AI21	0771-636363

ALLMÄNNA VILLKOR FÖR VÄRDEUTLÄTANDE

Dessa allmänna villkor är gemensamt utarbetade av CB Richard Ellis AB, DTZ Sweden AB, Forum Fastighetsekonomi AB, FS Fastighetsstrategi AB, Newsec Advice AB, Savills Sweden AB och Svefa AB. De är utarbetade med utgångspunkt från God Värderarsed, upprättat av Sektionen För Fastighetsvärdering inom ASPECT och är avsedda för auktoriserade värderare inom ASPECT. Villkoren gäller från 2010-12-01 vid värdering av hela, delar av fastigheter, tomträtter, byggnader på ofri grund eller liknande värderingsuppdrag inom Sverige. Sävitt ej annat framgår av värdeutlåtandet gäller följande:

1 Värdeutlåtandets omfattning

- 1.1 Värderingsobjekten omfattar i värdeutlåtandet angiven fast egendom eller motsvarande med tillhörande rättigheter och skyldigheter i form av servitut, ledningsrätt, samfälligheter och övriga rättigheter eller skyldigheter som framgår av utdrag från Fastighetsregistret hänförligt till värderingsobjekten.
- 1.2 Värdeutlåtandet omfattar även, i förekommande fall, till värderingsobjekten hörande fastighetstillbehör och byggnadstillbehör, dock ej industrielltbehör i annan omfattning än vad som framgår av utlåtandet.
- 1.3 Kontroll av inskrivna rättigheter har skett genom utdrag från Fastighetsregistret. Den information som erhållits genom Fastighetsregistret har förutsatts vara korrekt och fullständig, varför ytterligare utredning av legala förhållanden och dispositionsrätt ej vidtagits. Vad gäller legala förhållanden utöver vad som framgår av Fastighetsregistret har dessa enbart beaktats i den omfattning information därom lämnats skriftligen av uppdragsgivaren/ägaren eller dennes ombud. Förutom det som framgår av utdrag från Fastighetsregistret samt av uppgifter som lämnats av uppdragsgivaren/ägaren eller dennes ombud har det förutsatts att värderingsobjekten inte belastas av icke inskrivna servitut, nyttjanderättsavtal eller andra avtal som i något avseende begränsar fastighetsägarens rättighet över egendomen samt att värderingsobjekten inte belastas av betungande utgifter, avgifter eller andra gravationer. Vidare har det förutsatts att värderingsobjekten inte är föremål för tvist i något avseende.

2 Förutsättningar för värdeutlåtande

- 2.1 Den information som innefattas i värdeutlåtandet har insamlats från källor som bedömts vara tillförlitliga. Samtliga uppgifter som erhållits genom uppdragsgivaren/ägaren eller dennes ombud och eventuella nyttjanderättsägare, har förutsatts vara korrekta. Uppgifterna har endast kontrollerats genom en allmän rimlighetsbedömning. Vidare har förutsatts att inget av relevans för värdebedömmningen har utelämnats av uppdragsgivaren/ägaren eller dennes ombud.
- 2.2 De areor som läggs till grund för värderingen har erhållits genom uppdragsgivaren/ägaren eller dennes ombud. Värderaren har förslitat sig på dessa areor och har inte mätt upp dem på plats eller på ritningar, men areorna har kontrollerats genom en rimlighetsbedömning. Areorna har förutsatts vara uppmätta i enlighet med vid varje tillfälle gällande "Svensk Standard".
- 2.3 Vad avser hyres- och arrendeförhållanden eller andra nyttjanderätter, har värdebedömmningen i förekommande fall utgått från gällande hyres- och arrendavtal samt övriga nyttjanderättsavtal. Kopior av dessa eller andra handlingar utvisande relevanta villkor har erhållits av uppdragsgivaren/ägaren eller dennes ombud.
- 2.4 Värderingsobjekten förutsätts dels uppfylla alla erforderliga myndighetskrav och för fastigheten gällande villkor, såsom planförhållanden etc, dels ha erhållit alla erforderliga myndighetsstillstånd för dess användning på sätt som anges i utlåtandet.

3 Miljöfrågor

- 3.1 Värdebedömmningen gäller under förutsättningen att mark eller byggnader inom värderingsobjekten inte är i behov av sanering eller att det föreligger någon annan form av miljömässig belastning.

- 3.2 Mot bakgrund av vad som framgår av 3.1 ansvarar värderaren inte för den skada som kan åsamkas uppdragsgivaren eller tredje man som en konsekvens av att värdebedömmningen är felaktig på grund av att värderingsobjekten är i behov av sanering eller att det föreligger någon annan form av miljömässig belastning.

4 Besiktning, tekniskt skick

- 4.1 Den fysiska konditionen hos de anläggningar (byggnader osv) som beskrivs i utlåtandet är baserad på översiktlig okular besiktning. Utford besiktning har ej varit av sådan karaktär att den uppfyller säljarens upplysningsplikt eller köparens undersökningsplikt enligt 4 kap 19 § Jordabalken. Värderingsobjekten förutsätts ha det skick och den standard som okular besiktningen indikerade vid besiktningstillfället.
- 4.2 Värderaren tar inget ansvar för dolda fel eller icke uppenbara förhållanden på egendomen, under marken eller i byggnaden, som skulle påverka värde. Inget ansvar tas för
 - sådant som skulle kräva specialistkompetens eller speciella kunskaper för att upptäcka.
 - funktionen (skadefriheten) och/eller konditionen hos byggnadsdetaljer, mekanisk utrustning, rörledningar eller elektriska komponenter.

5 Ansvar

- 5.1 Eventuella skadeståndsanspråk till följd av påvisad skada till följd av fel i värdeutlåtandet skall framställas inom ett år från värderingstidpunkten (datum för undertecknande av värderingen).

- 5.2 Det maximala skadestånd som kan utgå för påvisad skada till följd av fel i värdeutlåtandet är 25 prisbasbelopp vid värderingstidpunkten.

6 Värdeutlåtandets aktualitet

- 6.1 Beroende på att de faktorer som påverkar värderingsobjekts marknadsvärde förändras över tiden är den värdebedömmning som återspeglar i utlåtandet gällande endast vid värderingstidpunkten med de förutsättningar och reservationer som angivits i utlåtandet.
- 6.2 Framtida in- och utbetalningar samt värdeutveckling som redovisas i utlåtandet i förekommande fall, har gjorts utifrån ett scenario som, enligt värderarens uppfattning, återspeglar fastighetsmarknadens förväntningar om framtiden. Värdebedömmningen innebär inte någon utlästelse om faktisk framtid kassaflödes- och värdeutveckling.

7 Värdeutlåtandets användande

- 7.1 Innehållet i värdeutlåtandet med tillhörande bilagor tillhör uppdragsgivaren och skall användas i sin helhet till det syfte som anges i utlåtandet.
- 7.2 Används värdeutlåtandet för rättsliga förfoganden, ansvarar värderaren endast för direkt eller indirekt skada som kan drabbas uppdragsgivaren om utlåtandet används enligt 7.1. Värderaren är fri från allt ansvar för skada som drabbat tredje man till följd av att denne använt sig av värdeutlåtandet eller uppgifter i detta.
- 7.3 Innan värdeutlåtandet eller delar av det reproduceras eller refereras till i något annat skriftligt dokument, måste värderingsföretaget godkänna innehållet och på vilket sätt utlåtandet skall återspeglas.

2010-12-01

VÅRA KONTOR

Stockholm

Kungsgatan 29, Box 7044, 103 86 Stockholm
Tel 08 696 95 50

Göteborg

Drottninggatan 36, 411 14 Göteborg
Tel 031 10 78 50

Malmö

Baltzarsgatan 18, 211 36 Malmö
Tel 040 12 60 70

Norrköping

Kungsgatan 56 C, 601 86 Norrköping
Tel 011 12 61 21

Nyköping

Västra Kvarngatan 64, 611 32 Nyköping
Tel 0155 778 70

Umeå

Svidjevägen 8, 904 40 Röbäck
Tel 076 846 99 55

Västerås

Stora Gatan 16, 722 12 Västerås
Tel 021 665 53 15

Östersund

Kyrkgatan 60, 831 34 Östersund
Tel 076 114 99 88

Värdeutlåtande

avseende

del av Sicklaön 269:1 (mark)

Nacka kommun

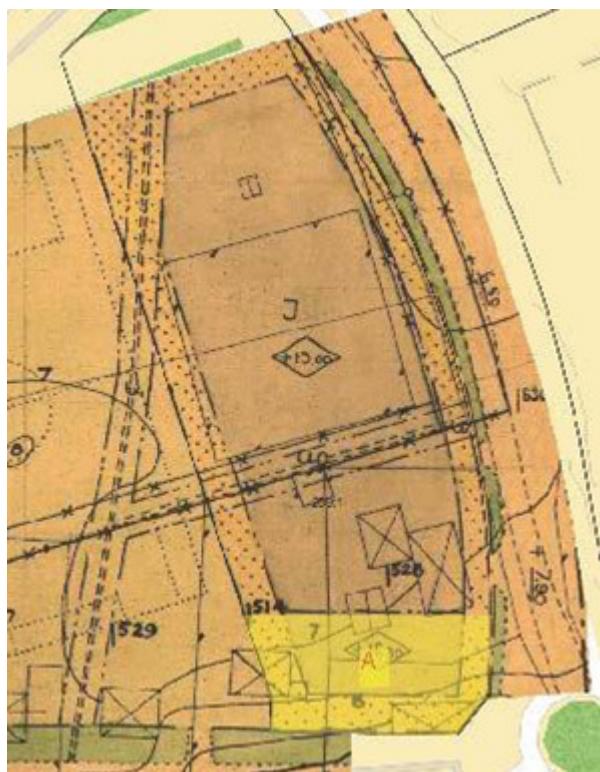
2015-09-01

FORUM FASTIGHETSEKONOMI AB

UPPDRAG

<i>Uppdragsgivare</i>	Nacka kommun genom Jenny Asmundsson.
<i>Syfte</i>	Värdeutlåtandet syftar till att bedöma marknadsvärdet av värderingsobjekten och avses ligga till grund för försäljning.
<i>Värderingsobjekt</i>	Värderingsobjektet är en mindre del, ca 800 kvm, av Sicklaön 269:1 i Nacka kommun, se gult område nedan.

<i>Bakgrund</i>	Värderingsobjektets ägare, Nysätra Fastighets AB, ägs till sin helhet av Nacka kommun. Kommunen avser stycka av värderingsobjektet för att sälja och reglera in i en annan fastighet.
<i>Värdeutgångspunkt</i>	Värdeutgångspunkt är september 2015.
<i>Besiktning</i>	Besiktning av värderingsobjektet skedde 2015-08-21 av undertecknad tillsammans med förvaltare Stefan Regén.
<i>Förutsättningar</i>	Värderingen utgår ifrån tillåten användning enligt gällande detaljplan och skall ej beakta eventuella förväntningsvärden i samband med framtida eventuellt ändrad användning. Markförureningar

förutsätts inte finnas. I övrigt gäller bilagda "Allmänna villkor för värdeutlåtande".

BESKRIVNING

Läge

Värderingsobjektet är beläget i Sickla i västra Nacka kommun. Till Slussen i Stockholm är det ca 4,5 km. Gatuadressen är Planiavägen 28-32.

Näromgivningen utgörs av det s k KKV-huset (konstnärer, bilhandel m m), Sickla köpkvarter, kontor, lättindustri, Sickla skola med idrottshall och fotbollsplan samt villaområden.

Markbeskrivning

Marken på värderingsobjektet är till största del hårdgjord och grusad och används för bilparkering. Viss del är gräsbevuxen.

Planförhållanden

Värderingsobjekten omfattas av en detaljplan från 1954-09-17.

Detaljplanen anger industrianvändning. Högsta byggnadshöjd är 16,80 m över stadens nollplan. Prickmarkerat område får ej byggas. Se utdrag ur plankarta nedan.

Arrende

Ett arrendeavtal från 2014-07-04 finns, där Nysätra Fastighets AB upplåter ca 2 300 kvm mark, inklusive värderingsobjektet om 800 kvm, till Nacka kommun för parkeringsändamål. Arrendetiden är 2 år, från 2014-09-01 till 2016-08-31. Uppsägningstid är 6 månader och förlängningstid 1 år i sänder. Arrendeavgiften är 1 000 kr per år. Avtalet är inte förenat med besittningsskydd.

Då Nysätra Fastighets AB ägs av Nacka kommun, får avtalet betraktas som internt.

VÄRDERING**Metodtillämpning**

Syftet med värderingen är att bedöma värderingsobjektets marknadsvärde. Med marknadsvärde avses det mest sannolika priset vid en normal försäljning av värderingsobjektet på den öppna marknaden.

Marknadsvärdet erhålls med hjälp av ortsprismetoden, dvs jämförelser med försäljningar av liknande objekt.

Värdebedömning

Ortspriser

Antalet försäljningar av mark för industriändamål har de senaste åren varit begränsat, varför köp ända från 2007 redovisas nedan.

Följande köp i Nacka kommun har identifierats. Priser är uttyckta i kronor per kvadratmeter tomtareal (TA).

Fastighetsbet.	Adress	Förv-tid	Tkod	K-sum	kr/kvm	Areal	Köpare	Säljare
SKARPNÄS 8:5	Stenhuggarvägen 4	2007-09-03	411	1 750	979	1 788	Karlsson,Bo Sune	Boo Energi Värme Ab
LÄNNERSTA 55:5	Prästkragens Väg 38	2007-09-17	411	2 660	2 200	1 209	Restaurang Eklund Och Er Uk/Syversen Ab	
LÄNNERSTA 55:5	Prästkragens Väg 38	2008-10-01	411	2 100	1 737	1 209	Eriksson,Lars Allan	Restaurang Eklund Och Erik
SKARPNÄS 8:26	Stenhuggarvägen 9	2009-11-09	411	1 966	1 600	1 229	Nacka Miljötransporter Al Wallin&Vallin Ljus Ab	
SKARPNÄS 8:23	Stenhuggarvägen 9	2009-12-10	411	2 048	1 600	1 280	City Transporter Ab	Nallebo Ab
LÄNNERSTA 11:78	Telegramvägen 46	2010-01-14	411	1 500	1 995	752	Turex Rör Aktiebolag	De Bygg&Fastighets Ab
SKARPNÄS 8:25	Stenhuggarvägen 9	2010-05-23	411	2 323	1 550	1 499	Plåtslagaren G.H.Johansson	Wallin&Vallin Ljus Ab
SICKLAÖN 40:4	John Lodéns Väg 20	2010-11-01	411	3 500	1 113	3 146	Aktiebolaget Byggförförnöd Eneqvist Consulting Ab	
SKARPNÄS 8:23	Stenhuggarvägen 9	2010-11-01	411	4 448	1 600	2 780	Erli Byggnad Ab	City Transporter Ab
BO 1:455	Källvägen 1	2011-03-10	411	4 100	1 404	2 921	Brg Bo 1:455	Dipart I Linköping Ab
SKARPNÄS 8:22	Stenhuggarvägen 9	2011-05-05	411	5 550	1 850	3 000	Plåtsl. G.H. Johansson	Byg Molin&Hultman Filmhus N
SKARPNÄS 8:23	Stenhuggarvägen 9	2011-11-21	411	5 200	1 871	2 780	Ak Sahin Fastighets Ab	Erli Byggnad Ab
ÄLTA 10:32	Grustagsvägen 4	2012-03-01	411	6 055	1 300	4 658	Alentec&Orion Ab	Nacka Kommun
ÄLTA 10:33	Grustagsvägen 6	2012-03-20	411	4 892	1 300	3 763	Prolegro Fastighet Ab	Nacka Kommun
ÄLTA 10:39	Örkroken 5	2012-04-20	411	4 048	1 300	3 114	Jugge Larson Ab	Nacka Kommun
ÄLTA 10:50	Örkroken 17	2013-01-28	411	2 383	1 300	1 833	Tekno-Bygg I Stockholm	Nacka Kommun
ÄLTA 10:41	Örkroken 9	2013-02-28	411	1 089	1 306	834	Älta Fastigheter Ab	Nacka Kommun
ÄLTA 10:31	Grustagsvägen 2	2013-03-08	411	3 977	1 300	3 059	Thuresson Estate Ab	Nacka Kommun
LÄNNERSTA 55:5	Prästkragens Väg 38	2013-05-03	411	2 500	2 068	1 209	Tp1 Fastighet Ab	Eriksson,Lars Allan
SKARPNÄS 8:20	Stenhuggarvägen 9	2013-08-12	411	2 000	1 333	1 500	Bright Equipment I Stockh	Wallin&Vallin Ljus Ab
ÄLTA 10:34	Grustagsvägen 8	2013-09-04	411	5 435	1 300	4 181	Ältaberg Företagshus Ab	Nacka Kommun
ÄLTA 10:45	Örkroken 6	2013-11-25	411	2 044	1 300	1 572	Calles Golv&Fastighets A	Nacka Kommun
ÄLTA 10:36	Grustagsvägen 5	2014-09-15	411	6 097	1 300	4 690	Ältaberg fastighets AB	NACKA KOMMUN
ÄLTA 10:50	Örkroken 17	2015-03-05	411	3 576	1 951	1 833	Ältaberg Företagshus AB	TEKNO-BYGG I STOCKHOLM

Jämförelseobjekten har sålts till priser om ca 980 – 2 200 kr/kvm TA med ett medeltal om ca 1 500 kr/kvm.

Värderingsobjektet bedöms ha ett betydligt mer centralt läge än merparten av jämförelseobjekten.

En motsvarande ortsprismaterial har också tagits fram från söderfört i Stockholms kommun.

Fastighetsbet.	Adress	Förv-tid	Tkod	K-sum	kr/kvm	Areal	Köpare	Säljare
TILLVERKAREN 1	Grossistvägen 1	2007-06-25	411	4 912	1 082	4 541	Tillverkaren 1 Fastighets /Marinshopen R.M.Ab	
DRIVREMMEN 3	Drivhjulsvägen 11	2007-12-05	411	28 181	1 693	16 642	Peab Asfalt Ab	Stockholms Kommun
ELEKTRA 20	Elektravägen 53	2009-11-24	411	7 000	1 807	3 873	Fastighets Ab Tesst	Fabege Utveckling Ab
TILLVERKAREN 1	Grossistvägen 1	2010-02-02	411	8 900	1 960	4 541	Tillverkaren 1 Fastighets /Stockholms Kommun	

Dessa jämförelseobjekt har sålts till priser om ca 1 080 – 1 960 kr/kvm TA.

Värderingsobjektet är litet, ca 800 kvm, och har ett centralt läge som bedöms attraktivt för många verksamheter inom användningen industri. Tillåten byggnadshöjd är relativt hög. Dock bedöms ca hälften av marken utgöras av prickmark som ej får bebyggas.

Det befintliga arrendeavtalet bedöms ej påverka värdet då det är internt inom kommunen, har kort löptid och inte är behäftat med besittningsskydd.

I aktuell värdering skall bortses ifrån eventuella förväntningar om ändrad tillåten användning.

Marknadsvärde Sammantaget bedöms värderingsobjektets marknadsvärde till **2 500 kr/kvm TA**, motsvarande **2 000 000 kr.**

Stockholm 2015-09-01

FORUM FASTIGHETSEKONOMI AB

Sofia Moberg
Civilingenjör

AUKTORISERAD
FASTIGHETSVÄRDERARE

SAMHALLSBYGGARNA

Bilaga:
1. Allmänna villkor för värdeutlåtande

ALLMÄNNA VILLKOR FÖR VÄRDEUTLÄTANDE

Dessa allmänna villkor är gemensamt utarbetade av CB Richard Ellis AB, DTZ Sweden AB, Forum Fastighetsekonomi AB, FS Fastighetsstrategi AB, Newsec Advice AB, Savills Sweden AB och Svefa AB. De är utarbetade med utgångspunkt från God Värderarsed, upprättat av Sektionen För Fastighetsvärdering inom ASPECT och är avsedda för auktoriserade värderare inom ASPECT. Villkoren gäller från 2010-12-01 vid värdering av hela, delar av fastigheter, tomträtter, byggnader på egen grund eller liknande värderingsuppdrag inom Sverige. Sävt ej annat framgår av värdeutlåtandet gäller följande:

1 Värdeutlåtandets omfattning

- 1.1 Värderingsobjekten omfattar i värdeutlåtandet angiven fast egendom eller motsvarande med tillhörande rättigheter och skyldigheter i form av servitut, ledningsrätt, samfälligheter och övriga rättigheter eller skyldigheter som framgår av utdrag från Fastighetsregistret hämförligt till värderingsobjekten.
- 1.2 Värdeutlåtandet omfattar även, i förekommande fall, till värderingsobjektenhörande fastighetsstillestånd och byggnadsstillestånd, dock ej industriellstillestånd i annan omfattning än vad som framgår av utlåtandet.
- 1.3 Kontroll av inskrivna rättigheter har skett genom utdrag från Fastighetsregistret. Den information som erhållits genom Fastighetsregistret har förutsatt vara korrekt och fullständig, varför ytterligare utredning av legala förhållanden och dispositionsrättegång ej vidtagits. Vad gäller legala förhållanden utöver vad som framgår av Fastighetsregistret har dessa enbart beaktats i den omfattning information därom lämnats skriftligen av uppdragsgivaren/ägaren eller dennes ombud. Förutom det som framgår av utdrag från Fastighetsregistret samt av uppgifter som lämnats av uppdragsgivaren/ägaren eller dennes ombud har det förutsatts att värderingsobjekten inte belastas av icke inskrivna servitut, nyttjanderättsavtal eller andra avtal som i något avseende begränsar fastighetsägarens rättighet över egendomen samt att värderingsobjekten inte belastas av betungande utgifter, avgifter eller andra gravationer. Vidare har det förutsatts att värderingsobjekten inte är föremål för tvist i något avseende.

2 Förutsättningar för värdeutlåtande

- 2.1 Den information som innefattas i värdeutlåtandet har insamlats från källor som bedömts vara tillförlitliga. Samtliga uppgifter som erhållits genom uppdragsgivaren/ägaren eller dennes ombud och eventuella nyttjanderättshavare, har förutsatts vara korrekta. Uppgifterna har endast kontrollerats genom en allmän rimlighetsbedömning. Vidare har förutsatts att inget av relevans för värdebedömningen har utelämnats av uppdragsgivaren/ägaren eller dennes ombud.
- 2.2 De areor som läggs till grund för värderingen har erhållits genom uppdragsgivaren/ägaren eller dennes ombud. Värderaren har förlitit sig på dessa areor och har inte mätt upp dem på plats eller på ritningar, men areorna har kontrollerats genom en rimlighetsbedömning. Areorna har förutsatts vara uppmätta i enlighet med vad varje tillfälle gällande "Svensk Standard".
- 2.3 Vad avser hyres- och arrendeförhållanden eller andra nyttjanderätter, har värdebedömningen i förekommande fall utgått från gällande hyres- och arrendeavtal samt övriga nyttjanderättsavtal. Kopior av dessa eller andra handlingar utvisande relevanta villkor har erhållits av uppdragsgivaren/ägaren eller dennes ombud.
- 2.4 Värderingsobjekten förutsätts dels uppfylla alla erforderliga myndighetskrav och för fastigheten gällande villkor, såsom planförhållanden etc, dels ha erhållit alla erforderliga myndighetsstillestånd för dess användning på sätt som anges i utlåtandet.

3 Miljöfrågor

- 3.1 Värdebedömningen gäller under förutsättningen att mark eller byggnader inom värderingsobjekten inte är i behov av sanering eller att det föreligger någon annan form av miljömässig belastning.

- 3.2 Mot bakgrund av vad som framgår av 3.1 ansvarar värderaren inte för den skada som kan åsamkas uppdragsgivaren eller tredje man som en konsekvens av att värdebedömningen är felaktig på grund av att värderingsobjekten är i behov av sanering eller att det föreligger någon annan form av miljömässig belastning.

4 Besiktning, tekniskt skick

- 4.1 Den fysiska conditionen hos de anläggningar (byggnader osv) som beskrivs i utlåtandet är baserad på översiktlig okular besiktning. Utford besiktning har ej varit av sådan karaktär att den uppfyller säljarens upplysningsplikt eller köparens undersökningsplikt enligt 4 kap 19 § Jordabalken. Värderingsobjekten förutsätts ha det skick och den standard som okularbesiktningen indikerade vid besiktningstillfället.
- 4.2 Värderaren tar inget ansvar för dolda fel eller icke uppenbara förhållanden på egendomen, under marken eller i byggnaden, som skulle påverka värde. Inget ansvar tas för
 - sådant som skulle kräva specialkompetens eller speciella kunskaper för att upptäcka.
 - funktionen (skadefriheten) och/eller konditionen hos byggnadsdetaljer, mekanisk utrustning, rörelser och elektriska komponenter.

5 Ansvar

- 5.1 Eventuella skadeståndsanspråk till följd av påvisad skada till följd av fel i värdeutlåtandet skall framställas inom ett år från värderingstidpunkten (datum för undertecknande av värderingen).
- 5.2 Det maximala skadestånd som kan utgå för påvisad skada till följd av fel i värdeutlåtandet är 25 prisbasbelopp vid värderingstidpunkten.

6 Värdeutlåtandets aktualitet

- 6.1 Beroende på att de faktorer som påverkar värderingsobjekts marknadsvärde förändras över tiden är den värdebedömning som återges i utlåtandet gällande endast vid värdeutlåtandet med de förutsättningar och reservationer som angivits i utlåtandet.
- 6.2 Framtida in- och utbetalningar samt värdeutveckling som redovisas i utlåtandet i förekommande fall, har gjorts utifrån ett scenario som, enligt värderarens uppfattning, återspeglar fastighetsmarknadens förväntningar om framtiden. Värdebedömningen innebär inte någon utflöelse om faktisk framtid kassaflödes- och värdeutveckling.

7 Värdeutlåtandets användande

- 7.1 Innehållet i värdeutlåtandet med tillhörande bilagor tillhör uppdragsgivaren och skall användas i sin helhet till det syfte som anges i utlåtandet.
- 7.2 Används värdeutlåtandet för rättsliga förfoganden, ansvarar värderaren endast för direkt eller indirekt skada som kan drabbas uppdragsgivaren om utlåtandet används enligt 7.1. Värderaren är fri från allt ansvar för skada som drabbat tredje man till följd av att denne använt sig av värdeutlåtandet eller uppgifter i detta.
- 7.3 Innan värdeutlåtandet eller delar av det reproduceras eller refereras till i något annat skriftligt dokument, måste värderingsföretaget godkänna innehållet och på vilket sätt utlåtandet skall återges.

2015-09-01

2010-12-01

FORUM FASTIGHETSEKONOMI AB

§ 129

Dnr KFKS 2016/617

Upplåtelse av fastighet Kummelnäs 1:1117 med tomträtt för förskoleändamål inom Solviksområdet

Beslut

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att besluta att Nacka kommun ingår föreslaget tomträtsavtal i bilaga 2 till enheten för fastighetsutvecklings tjänsteskrivelse, daterad den 18 juli 2016.

Ärendet

Fastigheten Kummelnäs 1:1117 ligger inom Solviksområdet och föreslås upplåtas med tomträtt till CM infra AB med ändamål förskoleverksamhet. Fastigheten upplåts i befintligt skick och tomträttshavaren bekostar grovplanering av tomtens, inskrivningsavgift och samtliga anslutningsavgifter så som gällande taxa för anslutning av vatten och avlopp, el, fjärrvärme, fiber etc. Enligt tomträtsavtalet är tomträtsavgälden 99 000 kr/år och tillträdesdagen den 25 september 2016. Tomträtsupplåtelsen bedöms möta det behov av förskoleplatser som finns inom det aktuella geografiska området i kommunen.

Handlingar i ärendet

Enheten för fastighetsutvecklings tjänsteskrivelse den 18 juli 2016

Bilaga 1. Kartskiss

Bilaga 2. Tomträtsavtal

Bilaga 3. Detaljplan

Beslutsgång

Stadsutvecklingsutskottet beslutade i enlighet med enheten för fastighetsutvecklings förslag.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Kommunstyrelsen

Upplåtelse av fastighet Kummelnäs 1:1117 med tomträtt för förskoleändamål inom Solviksområdet

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att besluta att Nacka kommun ingår föreslaget tomträttsavtal i bilaga 2 till enheten för fastighetsutvecklings tjänsteskrivelse, daterad den 18 juli 2016.

Sammanfattning

Fastigheten Kummelnäs 1:1117 ligger inom Solviksområdet och föreslås upplåtas med tomträtt till CM infra AB med ändamål förskoleverksamhet. Fastigheten upplåts i befintligt skick och tomträttshavaren bekostar grovplanering av tomtens, inskrivningsavgift och samtliga anslutningsavgifter så som gällande taxa för anslutning av vatten och avlopp, el, fjärrvärme, fiber etc. Enligt tomträttsavtalet är tomträttsavgälden 99 000 kr/år och tillträdesdagen den 25 september 2016. Tomträttsupplåtelsen bedöms möta det behov av förskoleplatser som finns inom det aktuella geografiska området i kommunen

Ärendet

Fastigheten Kummelnäs 1:1117 ("Fastigheten") har en areal om 5 351 kvm och är belägen längs med Kummelnäsvägen i Kummelnäs. Fastigheten föreslås upplåtas med tomträtt till CM infra AB, org nr: 556584-5772, som ska bedriva förskoleverksamhet på fastigheten. Tomträttsavgälden uppgår till 99 000 kr/år. Företaget CM infra AB har ansökt om namnbyte hos Bolagsverket till Solklippans fastighets AB.

Gällande detaljplan för området vann laga kraft den 21 oktober 2010 och har en genomförandetid på 15 år. I närområdet finns främst småhusbebyggelse och för Fastigheten är ändamål förskola angivet. Fastigheten bildades under våren 2016 och kommunen stod för kostnaden för fastighetsbildningen. Fastigheten föreslås upplåtas i befintligt skick och tomträttshavaren bekostar grovplanering av tomtens, inskrivningsavgift och samtliga anslutningsavgifter så som gällande taxa för anslutning av vatten och avlopp, el, fjärrvärme, fiber etc.

Den föreslagna tomträtsavgäldden har bestämts utifrån ett markvärde på 150 kr/kvm BTA och reglerar enligt föreslaget avtal vart tionde år. Tillträdesdagen föreslås bli den 25 september 2016.

Ekonomiska konsekvenser

Den föreslagna tomträtsavgäldden om 150 kr/kvm BTA bedöms avspeglar marknadsvillkor för tomträttensändamål, vilket genererar en intäkt om 99 000 kr/år till kommunen.

Konsekvenser för barn

Tomträtsupplåtelsen bedöms möta det behov av förskoleplatser som finns inom det aktuella geografiska området i kommunen. I övrigt bedöms upplåtelsen inte medföra några konsekvenser för barn.

Bilagor

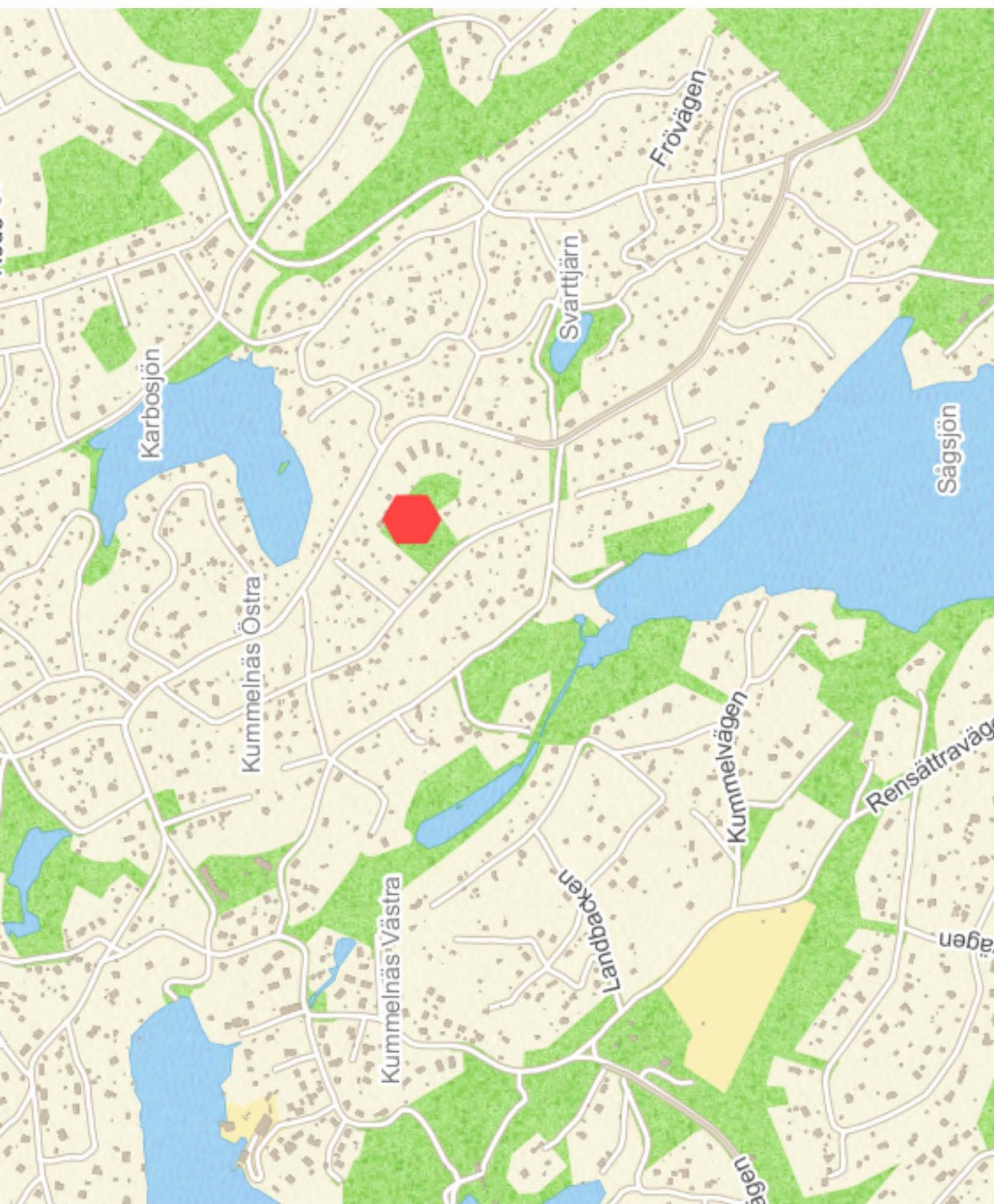
Bilaga 1. Kartskiss

Bilaga 2. Tomträtsavtal

Bilaga 3. Detaljplan

Anna Ahrling
Gruppchef mark
Enheten för fastighetsutveckling

Claes Hielte
Markingenjör
Enheten för fastighetsutveckling

Mellan Nacka kommun, 212000-0167, genom dess kommunstyrelse nedan kallad **Kommunen**, och Solklippans fastighets AB (CM infra AB), Långbrodalsvägen 49, org nr 556584-5772, nedan kallad **Tomrättshavaren** har träffats följande

TOMTRÄTTSAVTAL

§ 1 FASTIGHET

Kommunen upplåter från och med 2016-10-01 (nedan benämnd **upplåtelsedagen**) till Tomrättshavaren med tomrätt fastigheten Kummelnäs 1:1179 i Nacka kommun med en areal om 5 351 kvm i det skick fastigheten har dagen för Tomrätts havarens undertecknande av detta avtal. Tomrättshavaren, som har besiktigat fastigheten, avstår med bindande verkan från alla anspråk på grund av fel eller brister i egendomen.

§ 2 AVGÄLD

Den årliga tomrättsavgälden är, om inte annat överenskoms eller bestäms av domstol, NITTIONIOTUSEN (99 000) kronor. Avgälden beräknas genom att antalet kvadratmeter ljus BTA multipliceras med priset per kvadratmeter ljus BTA, vilket ger 660 kvm BTA]*150 kr/kvm BTA] = [99 000 kronor]).

Avgälden betalas kvartalsvis i förskott senast sista vardagen före varje kvartals början. Om avgälden inte betalas inom föreskriven tid ska dröjsmålsränta utgå på förfallet belopp till dess betalning sker.

Har genom dom eller annars bestämts att avgäld från viss tidpunkt ska utgå med högre eller lägre belopp, ska dröjsmålsränta betalas på skillnaden mellan erlagda belopp och de belopp som ska utgå efter nyss nämnda tidpunkt från respektive förfallodag till dess betalning sker.

Om dröjsmålsränta gäller vad därom vid varje tidpunkt i lag stadgas.

§ 3 ÄNDRING AV AVGÄLD

För avgäldsreglering gäller de i lagen angivna minimiperioderna om tio år, varvid den första perioden räknas från den dag som infaller tio år efter upplåtelsedagen.

§ 4 ÄNDAMÅL

Fastigheten får enbart nyttjas för skola och förskola i enlighet med gällande detaljplan och beviljat bygglov.

§ 5 BYGGLOV OCH FASTIGHETENS SKICK

Ritningar samt tillhörande beskrivningar till varje byggnadsåtgärd, för vars utförande bygglov behövs, ska underställas Kommunen i egenskap av upplåtare, för godkännande innan bygglov söks.

Byggnader och övriga på fastigheten uppförda anläggningar, eller annars till fastigheten hörande byggnader och anläggningar, ska underhållas väl av Tomrättshavaren. Om byggnader eller anläggningar förstörs eller på annat sätt skadas ska de inom skälig tid, vilken Kommunen bestämmer, återuppbyggas eller repareras, såvida inte annat överenskommes mellan Kommunen och Tomrättshavaren. Byggnad eller anläggning får inte rivas utan Kommunens medgivande.

Även obebyggd del av fastigheten skall hållas i vårdat skick.

§ 6 UPPLÅTELSER

Tomrättshavaren får utan kommunens medgivande upplåta panträtt och nyttjanderätt i tomrätten. Servitut eller annan särskild rättighet får däremot inte upplåtas utan sådant medgivande.

§ 7 UPPSÄGNING AV AVTALET

Enligt lag äger endast Kommunen uppsäga tomrättsavtalet inom vissa perioder. Den första perioden omfattar sextio (60) år räknat från upplåtelsedagen. De därpå följande perioderna ska omfatta fyrtio (40) år.

§ 8 LÖSEN AV BYGGNAD M.M.

Om tomrätten på grund av uppsägning enligt § 7 upphör, är Kommunen skyldig att lösa byggnader och annan egendom som utgör tillbehör till tomrätten. Löseskillingen skall utgå i pengar och motsvara byggnaders och övriga anläggningars marknadsvärde vid lösentillfället.

Detta värde ska beräknas på sådant sätt att från fastighetens totala marknadsvärde avdrages markens marknadsvärde i obebyggt skick, varvid restbeloppet ska utgöra byggnadsvärdet. Det totala marknadsvärdet och markvärdet skall bedömas av utomstående värderingsman.

I övrigt gäller beträffande lösen vad som stadgas i lag.

§ 9 KOSTNADER, FÖRPLIKTELSER M. M.

Det åligger Tomrättshavaren att svara för och fullgöra alla skatter, avgifter och andra förpliktelser som kan komma att belasta fastigheten och tomrätten från och med upplåtelsedagen.

§ 10 FÄRDIGSTÄLLANDE

Har bebyggelsen inte färdigställts senast 2018-10-31 ska Tomrättshavaren utge vite till Kommunen motsvarande 30 procent av den årliga tomträtsavgälden per påbörjad månad som slutbesked försenas. Syftet med vitet är att säkerställa att marken blir bebyggd inom skälig tid så att Kommunen kan fullfölja sitt ansvar att tillhandahålla erforderlig skolplatskapacitet samt ur stadsbilds- och miljösynpunkt.

Om Tomrättshavaren inte håller tidsfristerna för färdigställande är viten omedelbart förfallna till betalning. Inget vite ska utgå om förseningen beror på Kommunen eller andra omständigheter som ligger utanför Tomrättshavarens kontroll. Tidpunkten för när startbesked, respektive slutbesked, ska ha erhållits kan efter förhandling med Kommunen flyttas fram om Tomrättshavaren hindras att erhålla startbesked eller slutbesked på grund av:

- a) omständighet som beror på Kommunen,
- b) myndighetsbeslut som medför allmän brist på hjälpmittel, material eller vara eller begränsning av arbetskraft, krig, försvarsberedskap, epidemi, strejk, blockad eller lockout, dock inte strejk eller blockad till följd av Tomrättshavaren eller att någon som Tomrättshavaren anlitat inte fullgjort sina skyldigheter gentemot anställd,
- c) väderleks eller vattenståndsförhållande som är osedvanliga för byggnadsorten och inverkas särskilt ogynnsamt på Tomrättshavarens möjligheter att erhålla starbesked respektive slutbesked,
- d) annat av Tomrättshavaren ej vållat förhållande som Tomrättshavaren inte bort räkna med och vars menliga inverkan Tomrättshavaren inte rimligen kunnat undanröja.

§ 11 ANSLUTNINGSAVGIFTER M.M.

Samtliga kostnader för anslutning av vatten, avlopp, fjärrvärme, el, fiber, tele, och liknande ska betalas av Tomrättshavaren.

§ 12 INSKRIVNING, ÖVERLÅTELSE

Kommunen ska för tomrättshavarens räkning på sätt som anges i jordabalken söka inskrivning av tomrätten. Tomrättshavaren ska betala för samtliga kostnader som följer av inskrivningen.

Vid överlätelse av tomrätten ska Tomrättshavaren omedelbart skriftligen informera Kommunen om överlätelsen.

§ 13 LEDNINGAR M. M.

Tomrättshavaren medger att Kommunen eller annan som har kommunens tillstånd, får dra fram och bibehålla fjärrvärme-, vatten-, avlops-, el-, fiber och teleledningar i eller över fastigheten med erforderliga kabelbrunnar och andra anordningar som hör till ledningarna, där så kan ske utan avsevärd olägenhet uppstår för Tomrättshavaren. Detta gäller även infästningsanordningar på byggnader.

Kommunen eller annan som har kommunens tillstånd medges rätt att anlägga och för all framtid bibehålla tunnlar för kommunikationsändamål samt vatten och avlopp i fastigheten, där så kan ske utan avsevärd olägenhet uppstår för Tomrättshavaren.

Kommunen eller annan som har kommunens tillstånd ska äga tillträde till fastigheten för skötsel och underhåll av ifrågavarande anläggningar. Tomrättshavaren är skyldig att utan ersättning tåla det intrång och nyttjande som nämns i denna paragraf. Dock är Tomrättshavaren berättigad till ersättning för skada på byggnad eller annan anläggning på fastigheten.

Kommunen ska vid tillämpning av denna bestämmelse agera så att skadan begränsas för Tomrättshavaren.

§ 14 MILJÖSTÖRANDE NYTTJANDE

Tomrättshavaren ansvarar för att nyttjandet av fastigheten ej är miljöstörande.

Tomrättshavaren svarar för de kostnader som kan påfordras enligt gällande hälso- och miljöskyddslegitifftning eller dylikt avseende tillkommande föroreningar på Fastigheten efter upplåtelsedagen. Om sådana åtgärder ej vidtas äger Kommunen rätt att utföra dessa på tomrättshavarens bekostnad.

Kommunen ansvarar för eventuella befintliga föroreningar på Fastigheten per upplåtelsedagen innefattande samtliga kostnader som kan påfordras enligt gällande hälso- och miljöskyddslegitifftningen för att avlägsna förekommande föroreningar på Fastigheten per upplåtelsedagen.

§ 15 TRÄD OCH BUSKAR

Trädfällning får inte ske utan medgivande av Kommunen. Tomrättshavaren är skyldig att ta bort nedskurna träd och buskar som är till besvär för grannar, trafik och liknande.

§ 15 YT- OCH GRUNDVATTEN

Tomrättshavaren ansvarar för att, på egen bekostnad, vidta nödvändiga åtgärder för att avleda ytvatten från Fastigheten så att grannar inte besväras. Fastighetsägaren ansvarar inte för skada orsakad av vattenavrinning från allmän plats. Om det visar sig nödvändigt, ska Tomrättshavaren tar hand om yt- och grundvattnet från allmän plats.

Ersättningsskyldighet för Kommunen uppstår endast om Kommunen orsakat ökad vattenavrinning efter upplåtelsedagen.

§ 16 KONTROLL

För kontroll av detta avtals tillämpning är Tomrättshavaren pliktig att lämna Kommunen erforderliga upplysningar och tillfälle till besiktning.

§ 17 FRISKRIVNING

Fastigheten upplåts i befintligt på upplåtelsedagen. Tomrättshavaren, som har uppmanats att besiktiga Fastigheten och även gjort det på plats,

avstår med bindande verkan från alla anspråk på grund av fel eller brister i Fastigheten med undantag för fel eller brister i av kommunen lämnade garantier. Med undantag för nämnda garantians var friskriver Tomrättshavaren således Kommunen från allt ansvar vad gäller fastighetens skick, inklusive faktiska fel och brister, brister i miljöhänseende, rådighetsfel och s.k. dolda fel.

.....

Detta avtal har upprättats i två likalydande exemplar varav parterna tagit var sitt.

.....

Nacka den

För NACKA KOMMUN

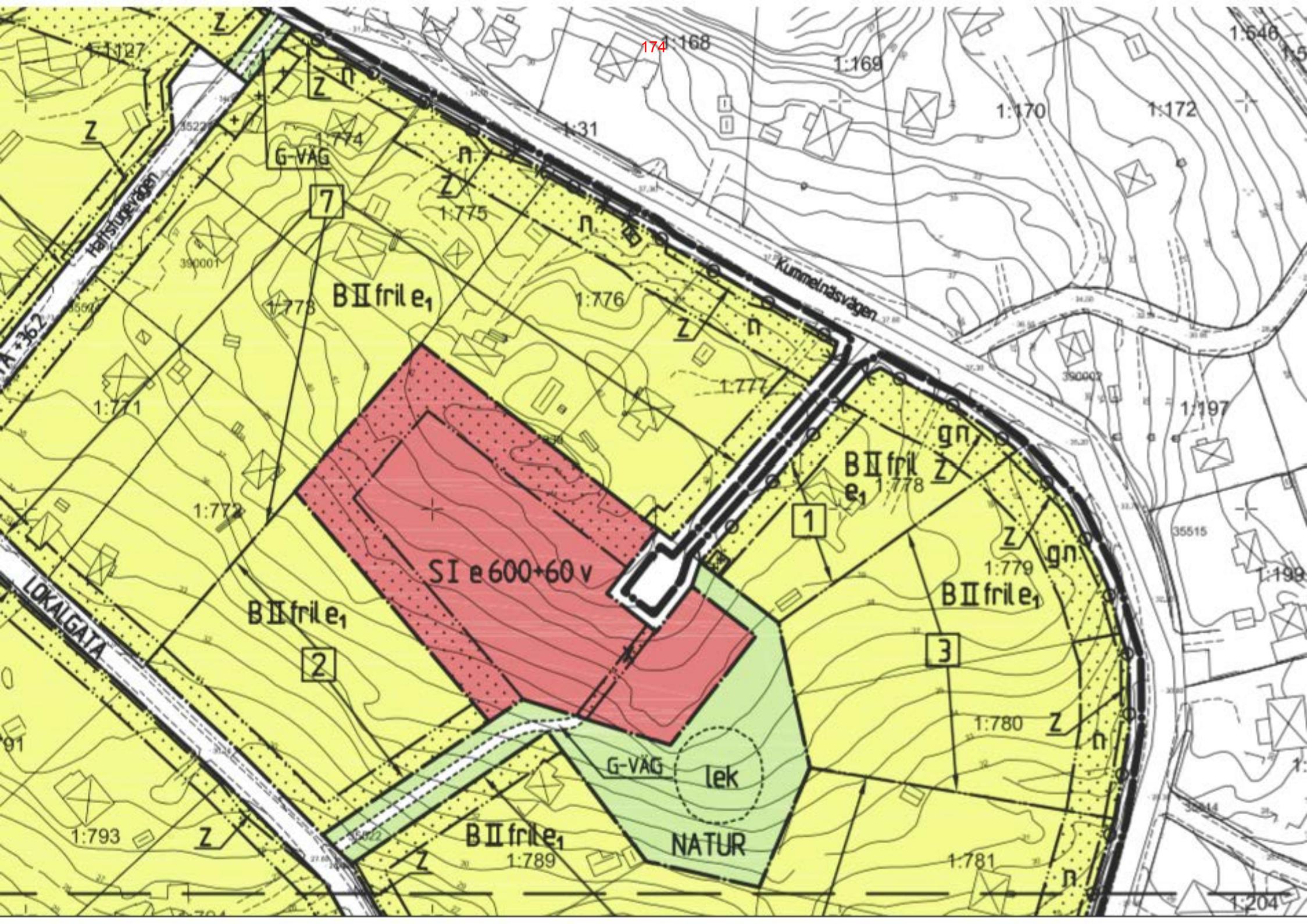
Kommunstyrelsens ordförande

Kommunens namnteckningar bevitnas:

Nacka den

För CM INFRA AB

Tomrättshavarens namnteckning/ar bevitnas:

9 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

§ 130

Dnr KFKS 2015/304-224

Beslut om finansiering av vägplaner för trafikplats Skvaltan, Kvarnholmen samt Nacka**Beslut**

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att besluta att ingå föreslaget finansieringsavtal i bilagan till exploateringenhetens tjänsteskrivelse, daterad den 30 juni 2016.

Ärendet

Kommunstyrelsen beslutade den 9 maj 2016 att den fortsatta planeringen i centrala Nacka ska utgå från att trafikplats Kvarnholmen och trafikplats Skvaltan byggs ut till fullständiga trafikplatser samt att trafikplats Nacka stängs. Vidare beslutades att en förutsättning för dessa åtgärder är att avtal tecknas med Trafikverket.

Detta beslut avser finansiering av framtagande av vägplaner för trafikplats Skvaltan, trafikplats Kvarnholmen och stängning av trafikplats Nacka.

Handlingar i ärendet

Exploateringenhetens tjänsteskrivelse den 30 juni 2016

Finansieringsavtal daterat 2016-06-30

Beslutsgång

Stadsutvecklingsutskottet beslutade i enlighet med exploateringenhetens förslag.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Kommunstyrelsen

Beslut om finansiering av vägplaner för trafikplats Skvaltan, Kvarnholmen samt Nacka

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att besluta att ingå föreslaget finansieringsavtal i bilagan till exploateringsenhetens tjänsteskrivelse, daterad den 30 juni 2016.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen beslutade den 9 maj 2016 att den fortsatta planeringen i centrala Nacka ska utgå från att trafikplats Kvarnholmen och trafikplats Skvaltan byggs ut till fullständiga trafikplatser samt att trafikplats Nacka stängs. Vidare beslutades att en förutsättning för dessa åtgärder är att avtal tecknas med Trafikverket.

Detta beslut avser finansiering av framtagande av vägplaner för trafikplats Skvaltan, trafikplats Kvarnholmen och stängning av trafikplats Nacka.

Ärendet

I september 2015 antogs en startpromemoria för förstudie och överdäckning av Värmdöleden och bussterminal inom planprogrammet för centrala Nacka. Inom ramen för förstudien ska enligt startpromemorian även en Åtgärdsvalsstudie (ÅVS) om samordnad trafikplanering i centrala Nacka utföras. I ÅVS:en rekommenderas att trafikplats Kvarnholmen och trafikplats Skvaltan byggs ut till fullständiga trafikplatser samt att trafikplats Nacka stängs.

Kommunstyrelsen beslutade den 9 maj 2016 att den fortsatta planeringen i centrala Nacka ska utgå från att trafikplats Kvarnholmen och trafikplats Skvaltan byggs ut till fullständiga trafikplatser samt att trafikplats Nacka stängs. Vidare ska planeringen utgå från en överdäckning och bussterminal i enlighet med förslaget i promemorian ”Förstudie bussterminal och överdäckning i Nacka stad”. Enligt beslutet är en förutsättning för projekten att avtal tecknas med Stockholms läns landsting och Trafikverket.

Detta beslut avser endast finansiering av framtagande av vägplaner för trafikplats Skvaltan, trafikplats Kvarnholmen och stängning av trafikplats Nacka. En principöverenskommelse ska även tecknas med Stockholms läns landsting och Trafikverket avseende överdäckning av Värmdöleden samt bussterminal.

Trafikverket har inga medel för framtagande av handlingarna för trafikplatserna men kommer att föra fram trafikplatserna i arbetet med revidering av kommande länsplan för regional transportinfrastruktur i Stockholms län för att erhålla finansiering för dem. En förutsättning för bussterminal och överdäckning är att trafikplats Nacka stängs. Bussterminalen är planerad att tas i drift i samband med tunnelbanans öppnande och för att inte försena bussterminalen behöver arbetet med vägplanerna startas innan kommande revidering av länsplanen.

Ekonomiska konsekvenser

Trafikverkets uppskattade kostnader för framtagande av vägplaner för trafikplatserna är tio miljoner kronor. I det fall trafikplatserna blir finansierade genom kommande länsplan ska Trafikverket kompensera Nacka i den omfattning länsplanen medger för de kostnader som Nacka har haft med anledning av framtagandet av vägplanerna. Om trafikplatserna däremot inte omfattas av kommande länsplan ska annan part än Trafikverket vara ansvarig för finansieringen av trafikplatsernas produktion.

Konsekvenser för barn

Utbyggnad av trafikplatserna Skvaltan och Kvarnholmen är en förutsättning för att trafikplats Nacka ska kunna stängas. Genom att stänga trafikplats Nacka och överdäcka Värmdöleden kommer möjligheterna för barn att röra sig mellan stadsdelarna till idrottsplatser, skolor och gymnasium att bli enklare och upplevas som tryggare.

Bilagor

Finansieringsavtal daterat 2016-06-30

Ulf Crichton
Explanteringschef

Anna Ahlberg
Projektchef

AVTAL

Mellan Nacka kommun, org.nr: 212000-0167 nedan kallad Nacka och Trafikverket org.nr: 202100-6297 nedan kallad Trafikverket, tillsammans gemensamt kallade Parterna, har träffats följande finansieringsavtal för ombyggnad av trafikplatserna Skvaltan och Kvarnholmen utmed väg 222 Värmdöleden inom Nacka kommun, Stockholms län.

§ 1 Bakgrund

En gemensam Åtgärdsvalsstudie (ÅVS) mellan Nacka, Trafikverket och Trafikförvaltningen har genomförts för de föreslagna åtgärderna, kallad *Åtgärdsvalsstudie samordnad trafikplanering i centrala Nacka* (KFKS 2015/304-224). Syftet med ÅVS-arbetet har varit att utifrån förutsättningarna om bebyggelseutvecklingen i centrala Nacka, ny tunnelbana, överläckning av väg 222 Värmdöleden med tillhörande bussterminal samt flytt av väg 222 Värmdöleden, analysera hur trafiksystemet i anslutning till väg 222 Värmdöleden ska fungera.

Parallelt med tecknandet av detta avtal kommer det också att tecknas övergripande avtal om planeringsförutsättningar, framtagande av handlingar mm för ny tunnelbana respektive överläckning av väg 222 Värmdöleden med tillhörande bussterminal samt flytt av väg 222 Värmdöleden.

Nacka och Trafikverket är eniga om att en ombyggnad av trafikplats Skvaltan inklusive komplettering av ett fjärde körfält på viss sträcka av väg 222 Värmdöleden samt trafikplats Kvarnholmen (nedan kallat Trafikplatserna), inklusive indragning av befintlig trafikplats Nacka C, på väg 222 Värmdöleden är nödvändig för att trafikförsörja centrala Nacka i enlighet med framtiden ÅVS och efterföljande principöverenskommelse. För att kunna realisera nya trafikplatskopplingar mot länsväg 222 Värmdöleden samt borttagning av befintlig trafikplats Nacka C, krävs handlingar enligt Väglagen.

Trafikverket har ingen erinran mot att handlingar tas fram för nya Trafikplatser i enlighet med ovan nämnd ÅVS, men har inga medel för finansiering av framtagande av handlingarna.

Trafikplatserna finns inte med i gällande Länsplan för regional transportinfrastruktur i Stockholms län 2014-2025.

§ 2 Ikraftträdande och giltighet

Villkoren i detta avtal träder i kraft först när följande förutsättningar är uppfyllda:

Principöverenskommelse efter slutförd ÅVS undertecknas av samtliga parter, och

Kommunfullmäktige i Nacka kommun beslutar att godkänna detta avtal genom beslut som vinner laga kraft.

§ 3 Avtalets syfte

Syftet med detta avtal är att reglera finansiering av planläggning samt framtagande av handlingar enligt Väglagen för att ge rådighet för en om- och tillbyggnad av Trafikplatserna i enlighet med framtiden ÅVS.

§ 4 Parternas åtagande

Parterna är överens om att samordna planprocesser för vägplaner och detaljplaner.

Nacka

Nacka ansvarar för planeringsprocessen enligt Plan- och Bygglagen med framtagande av erforderliga detaljplaner för Trafikplatserna.

Nacka ska beredas möjlighet att delta i arbetet med framtagande av vägplanehandlingar.

Trafikverket

Trafikverket ansvarar för planeringsprocessen enligt Väglagen med framtagande av vägplaner för Trafikplatserna. Trafikverket utser projektledare som leder arbetet med att ordna en projektorganisation, handla upp konsult och att i enlighet med Väglagen ta fram erforderliga handlingar fram till och med fastställelseprocess.

En förutsättning för Trafikverkets åtagande är att finansiering av föreslagna åtgärder erhålls enligt § 5.

§ 5 Finansiering

Trafikplatserna finns inte med i gällande Länsplan för regional transportinfrastruktur i Stockholms län 2014-2025. Trafikverket har därmed inte några medel för finansieringen av dessa. Trafikverket har ändemot ingen erinran mot att handlingar tas fram för Trafikplatserna i enlighet med ovan nämnd ÅVS, förutsatt att Nacka bekostar framtagandet av de vägplaner som erfordras för Trafikplatserna. En indikativ kostnad för de båda vägplanerna är totalt 10 miljoner SEK. Trafikverket kommer successivt i takt med att projektet fortskrider föra dialog med Nacka för mer detaljerad kännedom om vägplanernas kostnad.

Trafikverket har rätt att fakturera Nacka för de faktiska kostnader som Trafikverket har till följd av framtagandet av vägplaner, vilket utöver egen tid och utlägg också inkluderar kostnader för upphandlade konsulter. Fakturering sker månadsvis med betalning inom 30 dagar. Trafikverket ansvarar för att Trafikverkets egna kostnader samt kostnader för upphandlade konsulter redovisas så att de kan granskas av Nacka.

Nacka bekostar själva egen tid och utlägg till följd av framtagandet av vägplaner, vilket även inkluderar framtagandet av erforderliga detaljplaner inom den egna kommunen.

Nacka ska utan kostnad för Trafikverket tillhandahålla befintligt kartmaterial för framtagande av erforderliga handlingar.

Trafikverket ansvarar för att Trafikplatserna förs fram i arbetet med revidering av kommande Länsplan. I det fall Trafikplatserna blir finansierade genom kommande Länsplan ska Trafikverket, när rådighet till detta ges, kompensera Nacka i den omfattning länsplanen medger för de kostnader som Nacka har haft med anledning av framtagandet av vägplanerna. Om Trafikplatserna ändemot inte omfattas av kommande Länsplan ska annan part än Trafikverket vara ansvarig för finansieringen av Trafikplatsernas produktion.

Vägplanerna för Trafikplatserna kommer inte kunna fastställas utan att finansiering för produktion är säkerställd.

§ 6 Genomförande

Parterna ska verka för att samutnyttja planeringsresurser i arbetet med vägplaner och tillhörande detaljplaner och bruka de möjligheter som ges i respektive lagstiftning till samordning av processen.

En gemensamt tillsatt styrgrupp ska tillse ett integrerat arbetssätt så att de båda projektgrupperna samordnas på ett effektivt sätt.

Framtagande av handlingar enligt Väglagen

Trafikverket leder och samordnar arbetet med formella vägplaneprocesser för Trafikplatserna inklusive behovet av samråd mm samt tillståndsprövning.

Arbetet med framtagande av erforderliga handlingar kommer att påbörjas med projektplanering från 2016-08. Arbetet leds av Trafikverket, som utser ansvarig projektledare. Trafikverket upphandlar konsult för upprättande av handlingar i samråd med Nacka.

I samband med att kontrakt om konsultstöd ska tecknas av Trafikverket har Nacka möjlighet att ompröva eller häva detta avtal. Om Nacka häver avtalet ska de faktiska kostnader som Trafikverket har haft fram till den tidpunkten bekostas av Nacka.

Framtagande av handlingar enligt Plan- och Bygglagen

Nacka leder och samordnar arbetet med formella detaljplaneprocesser för Trafikplatserna inklusive behovet av samråd mm samt tillståndsprövning.

Arbetet med framtagande av handlingar har påbörjats för gata mellan trafikplats Skvaltans och Skönviksvägen. Ny detaljplan för trafikplats Kvarnholmen planeras att starta under augusti 2016. Arbetena leds av Nacka, som utser erforderlig organisation. Trafikverket medverkar vid granskning av de detaljplaner och handlingar som Nacka tar fram.

Utbyggnad av Trafikplatserna

Inför en utbyggnad av Trafikplatserna ska ett genomförandeavtal tecknas mellan Trafikverket och Nacka för Trafikplatserna. Genomförandeavtalet ska bl a reglera finansiering och Parternas ansvarsförhållande för dess utbyggnad.

§ 7 Tidplan

Fastställda vägplaner respektive lagakraftvunna detaljplaner beräknas kunna vara uppfyllda till senast 20190630.

Parterna är överens om att verka för att minimera tiden för planläggning genom att till exempel utreda förutsättningar för förenklad planläggningstyp och att se över möjligheterna att prioritera formell hantering av vägplanerna hos länsstyrelsen och Trafikverkets planprövning.

§ 8 Parternas samarbete

Trafikverket ska fortlöpande ge Nackas kontaktpersoner insyn i och kontinuerligt informera om arbetet med vägplaner samt kalla Nackas kontaktpersoner till gemensamma möten för avstämning av arbetet.

Nacka ska fortlöpande ge Trafikverkets kontaktpersoner insyn i och kontinuerligt informera om arbetet med detaljplan samt kalla Trafikverkets kontaktpersoner till gemensamma möten för avstämning av arbetet.

I det fall att endera Part väljer att utifrån egna omständigheter avbryta processen för planering av Trafikplatserna ska motparten kompenseras för de utlägg och kostnader som orsakas till följd av beslutet.

§ 9 Twist

Twist angående tolkning och tillämpning av detta avtal ska avgöras av allmän domstol enligt svensk rätt och på Kommunens hemort.

§ 10 Ändringar och tillägg

Ändringar och tillägg till detta avtal ska upprättas skriftligen och undertecknas av båda parter.

§ 11 Överlåtelse

Detta avtal får inte utan Kommunens, genom kommunstyrelsen, eller Trafikverkets skriftliga medgivande överlätas på annan.

Avtalet undertecknas i två exemplar varav parterna erhållit var sitt.

För Trafikverket Region Stockholm

Solna den

2016

För Nacka kommun

Nacka den

2016

XXX

XXX

14 juni 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

§ 113

Dnr KFKS 2016/343

Strategi Framkomlighet i Nacka

Beslut

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott uppdrar till stadsledningskontoret att till kommunstyrelsens sammanträde den 29 augusti 2016 komplettera strategin med lämpliga delar av det som står om ”handlingsplan” (s 22) i dokumentet *Framkomlighet i Nacka*. Där bör också framgå att kommunstyrelsen ska få en årlig redovisning, lämpligen i samband med handlingsplanen, av dels faktisk restid till viktiga målpunkter (t ex T-centralen, Slussen och Kista) med både kollektivtrafik, cykel och bil och dels de åtgärder som Nacka önskar att andra aktörer vidtar vid varje givet tillfälle för att öka framkomligheten för Nackaborna (t ex utbyggt båttrafik, dubbelspår för högre turtäthet på Saltsjöbanan och sprinklers i Södra länken för att minska antalet avstängningar).

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige anta föreslagen, justerad *Strategi Framkomlighet i Nacka*.

Ärendet

Den föreslagna strategin *Framkomlighet i Nacka* beskriver kommunens strategi och verktyg för att skapa en pålitlig och förutsägbar framkomlighet i trafiksystemet med prioritet för gående, cyklister och kollektivtrafik. Fem kategorier med kommunala verktyg och åtgärder identifieras. En sjätte beskriver externa aktörers verktyg som har påverkan på kommunens trafiksysteem och resande. Strategin bygger på kommunens övergripande mål samt relevanta mål från översiktsplan, strukturplanen för västra Sicklaön och Nackas miljömål och följer kommunens styrprinciper. I ett stödjande dokument ges en fördjupning av faktorer som ligger bakom strategin med en beskrivning av nuläge och framtid.

Till kommunstyrelsens sammanträde den 29 augusti kompletterar stadsledningskontoret strategin med lämpliga delar av det som står om ”handlingsplan” (s 22) i dokumentet *Framkomlighet i Nacka*. I strategin bör det också framgå att kommunstyrelsen ska få en årlig redovisning, lämpligen i samband med handlingsplanen, av dels faktisk restid till viktiga målpunkter (t ex T-centralen, Slussen och Kista) med både kollektivtrafik, cykel och bil och dels de åtgärder som Nacka önskar att andra aktörer vidtar vid varje givet tillfälle för att öka framkomligheten för Nackaborna (t ex utbyggt båttrafik, dubbelspår för högre turtäthet på Saltsjöbanan och sprinklers i Södra länken för att minska antalet avstängningar).

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

Handlingar i ärendet

Trafikenhetens tjänsteskrivelse den 1 juni 2016

Bilaga 1. Strategi. Framkomlighet i Nacka.

Bilaga 2. Framkomlighet i Nacka – Nacka kommuns förhållningssätt för att skapa en förutsägbar och pålitlig framkomlighet i trafiksystemet

Yrkanden

Mats Gerdau (M) yrkade, med instämmande av Hans Peters (C) och Jan-Eric Jansson (KD), Monica Brohede Tellström (L), Khashayar Farmanbar (S) och Sidney Holm (MP), bifall till trafikenhetens förslag med uppdraget att stadsledningskontoret till kommunstyrelsens sammanträde kompletterar strategin med lämpliga delar av det som står om ”handlingsplan” (s 22) i dokumentet Framkomlighet i Nacka. Där bör också framgå att kommunstyrelsen ska få en årlig redovisning, lämpligen i samband med handlingsplanen, av dels faktisk restid till viktiga målpunkter (t ex T-centralen, Slussen och Kista) med både kollektivtrafik, cykel och bil och dels de åtgärder som Nacka önskar att andra aktörer vidtar vid varje givet tillfälle för att öka framkomligheten för Nackaborna (t ex utbyggt båttrafik, dubbelspår för högre turtäthet på Saltsjöbanan och sprinklers i Södra länken för att minska antalet avstängningar).

Beslutsgång

Stadsutvecklingsutskottet beslutade i enlighet med Mats Gerdau's yrkande.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Kommunstyrelsen

Strategi Framkomlighet i Nacka

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige anta föreslagen *Strategi Framkomlighet i Nacka*.

Sammanfattning

Den föreslagna strategin *Framkomlighet i Nacka* beskriver kommunens strategi och verktyg för att skapa en pålitlig och förutsägbar framkomlighet i trafiksystemet med prioritet för gående, cyklister och kollektivtrafik. Fem kategorier med kommunala verktyg och åtgärder identifieras. En sjätte beskriver externa aktörers verktyg som har påverkan på kommunens trafiksystem och resande. Strategin bygger på kommunens övergripande mål samt relevanta mål från översiksplan, strukturplanen för västra Sicklaön och Nackas miljömål och följer kommunens styrprinciper. I ett stödjande dokument ges en fördjupning av faktorer som ligger bakom strategin med en beskrivning av nuläge och framtid.

Ärendet

I enlighet med stadsdirektörens uppdrag att ta fram en framkomlighetsstrategi från beslut i kommunstyrelsen den 31 augusti 2015 har förslag till strategi för framkomlighet i Nackas trafiksystem tagits fram.

Nacka kommun växer och till 2030 ska ca 20 000 nya bostäder och ca 15 000 arbetsplatser tillkomma i kommunen samtidigt som övriga regionen också växer. 40-50 000 fler människor kommer då att röra sig i Nacka på olika sätt. Detta är en stark tillväxt på relativt kort tid vilket ställer stora krav på hur vi reser inom, till och från Nacka kommun. Den vanligaste orsaken till framkomlighetsproblem och kapacitetsbrister i trafiksystemet är att många människor vill resa till samma plats vid samma tid. Då uppstår trängsel. Att dimensionera systemet för dessa tillfälliga toppar är inte möjligt eller önskvärt i en tät och nära stad där uppskattade kvaliteter som torg, parker, lekplatser, natur-och rekreationsområden m.m. också ska få plats. Därför är köer och trängsel ett naturligt fenomen på gator, vägar och spår vid högtrafik.

För att bättre hantera framkomligheten i ett start växande Nacka föreslås en strategi med verktyg för att skapa en pålitlig och förutsägbar framkomlighet i trafiksystemet med prioritet för gående, cyklister och kollektivtrafik. Förhållningssättet är att skapa tätare stadsmiljöer med närhet till det mesta där framkomligheten i trafiksystemet är förutsägbar och pålitlig.

Strategin tar upp hur Nacka kommun bör arbete, där samarbete med externa aktörer är nödvändigt. Verktygen som kommunen råder över delas in i fem kategorier; STYRA, KOMMUNICERA, TRIMMA, BYGGA och SAMORDNA. Åtgärder inom dessa kategorier kan t.ex. vara tillämpning av parkeringsavgifter, styrning genom trafikanordningsplaner, tydlig kommunikation med resenärer, utbyggnad av kollektivtrafikkörfält, anpassning av trafiksignaler och utbyggnad av gång- och cykelvägar. Inte minst inbegriper det åtgärder som intern och extern samordning mellan olika kommunala enheter och externa aktörer.

För att påvisa de externa aktörernas betydelse finns en sjätte kategori med externa aktörers verktyg. Detta eftersom åtgärder som t.ex. reglering av bensinpris och trängselskatt, liksom utbyggnad av tunnelbana och upprustning av Saltsjöbanan har påverkan på Nackas trafiksystem och framkomlighet. Även enskilda byggherrars planering för bygglogistik påverkar framkomligheten.

Den på sikt mest effektiva åtgärden för att skapa en pålitlig och förutsägbar framkomlighet i trafiksystemet är att skapa tätare stadsmiljöer med närhet till det mesta. I en sådan struktur förändras målpunkterna och därmed förväntas också resmönstren se annorlunda ut. I framtidens Nacka kan fler bo och arbeta inom kommunen och även nå ett brett utbud av kultur, rekreation och service. Det innebär att de resandeströmmar in och ut från Stockholms innerstad som idag skapar de flesta köerna kan förändras.

Verktygen och åtgärderna kan användas separat, men fungerar bäst i kombination med varandra. Vilket verktyg som används när bestäms av den specifika platsen och situationen och konkretiseras allteftersom i en handlingsplan som också anpassas till den tillkommande utbyggnaden av bostäder och arbetsplatser.

Strategin bygger på kommunens övergripande mål samt relevanta mål från översiktsplan, strukturplanen för västra Sicklaön och Nackas miljömål, och följer kommunens styrprinciper. I ett stödjande dokument ges en fördjupning av mål, strategi, verktyg för att genomföra strategin, samt en beskrivning av nuläge och framtid.

Ekonomiska konsekvenser

Strategin ger inga omedelbara ekonomiska konsekvenser. Dock tillkommer troligen en efterfrågan på ekonomiska medel för att kunna genomföra t.ex. detaljerade kapacitetsstudier och utredningar allteftersom det konkreta byggandet inom kommunen fortskrider och fysiska åtgärder vidtas. Samhällsekonomiskt är detta troligen ändå lönsamt, då kostnader för köer och trängsel kan minimeras. Merparten av kostnaderna förväntas ingå i stadsbyggnads-

projekten, men delar kommer att ingå i kommunens roll som huvudman för det egna vägnätet.

Konsekvenser för barn

Konsekvenserna för barn är små när det handlar om de tillfälliga flaskhalsar som uppstår i rusningstid för vuxnas pendlingsresor till jobb och utbildning. Om fler istället väljer att anpassa sina restider, resa kollektivt eller gå och cykla för att slippa trängsel skapar det dock en generell hälsovinst, något som också gynnar barn. Vidare gynnar det trafikmiljön i stort och kan uppmuntra fler barn att trafiksäkert själva ta sig till fots och med cykel till skola och fritidsaktiviteter.

Bilagor

Bilaga 1. Strategi. Framkomlighet i Nacka.

Bilaga 2. Framkomlighet i Nacka – Nacka kommuns förhållningssätt för att skapa en förutsägbar och pålitlig framkomlighet i trafiksystemet.

Mikael Ranhagen
Enhetschef
Trafikenheten

Ebba Larsson
Trafikplanerare
Trafikenheten

STRATEGI

Framkomlighet i Nacka

Dokumentets syfte

Framkomlighet i Nacka anger strategiska utgångspunkter för hur kommunen ska hantera kapacitetsbrister och framkomlighetsproblem i trafiksystemet när det nya Nacka växer fram. Strategin definierar kommunens verktyg för framkomlighet i trafiksystemet, med prioritet för gående, cyklister och kollektivtrafik.

Dokumentet gäller för

Framkomlighet i Nacka ska ligga till grund för alla beslut inom kommunen som på något sätt berör framkomligheten i trafiksystemet.

- - -

Framkomlighetsstrategin utgår från Nacka kommuns vision ”*Öppenhet och mångfald*” och den grundläggande värderingen ”*Förtroende och respekt för människors kunskap och egen förmåga samt för deras vilja att ta ansvar*” som speglar tilltron till den enskilda resenärens förmåga att göra effektiva och hållbara resval utifrån situation och tidpunkt. Av kommunens *Fyra övergripande mål* är det främst målet om ”attraktiva livsmiljöer i hela Nacka” med undertexten ”framkomligheten är god” som denna strategi bidrar till att uppfylla.

Mål kopplade till framkomlighet i trafiksystemet finns också i översiktsplanen ”*Hållbar framtid i Nacka*”, dokumentet ”*Utvecklad strukturplan*”, visionen för Nacka stad och i Nackas miljöprogram 2016-2030. Dessa mål lyfter fram att kommunen ska ha ett trafiksystem där alla fordonsslag är samordnade på ett hållbart och välfungerande sätt, där andelarna för kollektivtrafik, gång och cykel ska öka, där framkomligheten är säker och trygg med prioritet för gång-, cykel- och kollektivtrafik framför biltrafik, samt där klimatpåverkan ska begränsas bland annat genom minskade utsläpp av växthusgaser per person från vägtrafik.

Nacka skapar tätare stadsmiljöer med närbild till det mesta, där framkomligheten i trafiksystemet är förutsägbar och pålitlig.

Koordinering

- Sam- och motverkande aktiviteter drivs av ett flertal aktörer i olika faser i utbyggnaden av den tätare stadsmiljön. Måluppfyllelsen är beroende av att det finns system för att koordinera dessa. Detsamma gäller vid mindre, lokala utbyggnader och andra aktiviteter som riskerar att störa framkomligheten i trafiksystemet.

Diarienummer	Fastställd/senast uppdaterad	Beslutsinstans	Ansvarigt politiskt organ	Ansvarig processägare
KFKS 2016/343	2016-05-11	Kommunfullmäktige	Kommunfullmäktige	Stadsledningskontoret

Regional samverkan

- Trafiken i Nacka är en del av ett regionalt system där möjligheterna att påverka trafikutvecklingen förutsätter samverkan med angränsande kommuner, regionala huvudmän och privata aktörer.

För att åstadkomma förutsägbar framkomlighet, god tillgänglighet och kapacitet när det behövs, ska kommunen effektivt och samordnat nyttja de verktyg som finns.

Nedanstående bild sammanfattar de arbetssätt och verktyg kommunen har tillgå för att förverkliga målen för framkomlighet. Verktygen kan i viss mån användas separat, men fungerar bäst i kombination med varandra. Vilket verktyg som används när bestäms av den specifika platsen och situationen.

Genom att konkretisera väntade störningar och åtgärder i en kontinuerligt uppdaterad handlingsplan skapas underlag för detaljerade resandeprognosser och kapacitetsanalyser.

- Tidperspektivet i handlingsplanen ska vara rullande 12 månader med utblick tre år framåt.
- Åtgärder konkretiseras och presenteras i handlingsplanen allteftersom de störningsutsatta platserna identifieras och därmed vilka resandeströmmar som riskerar att uppleva störningar och nära.
- De planerade åtgärderna klassas utifrån störningsgrad och redovisas på karta.

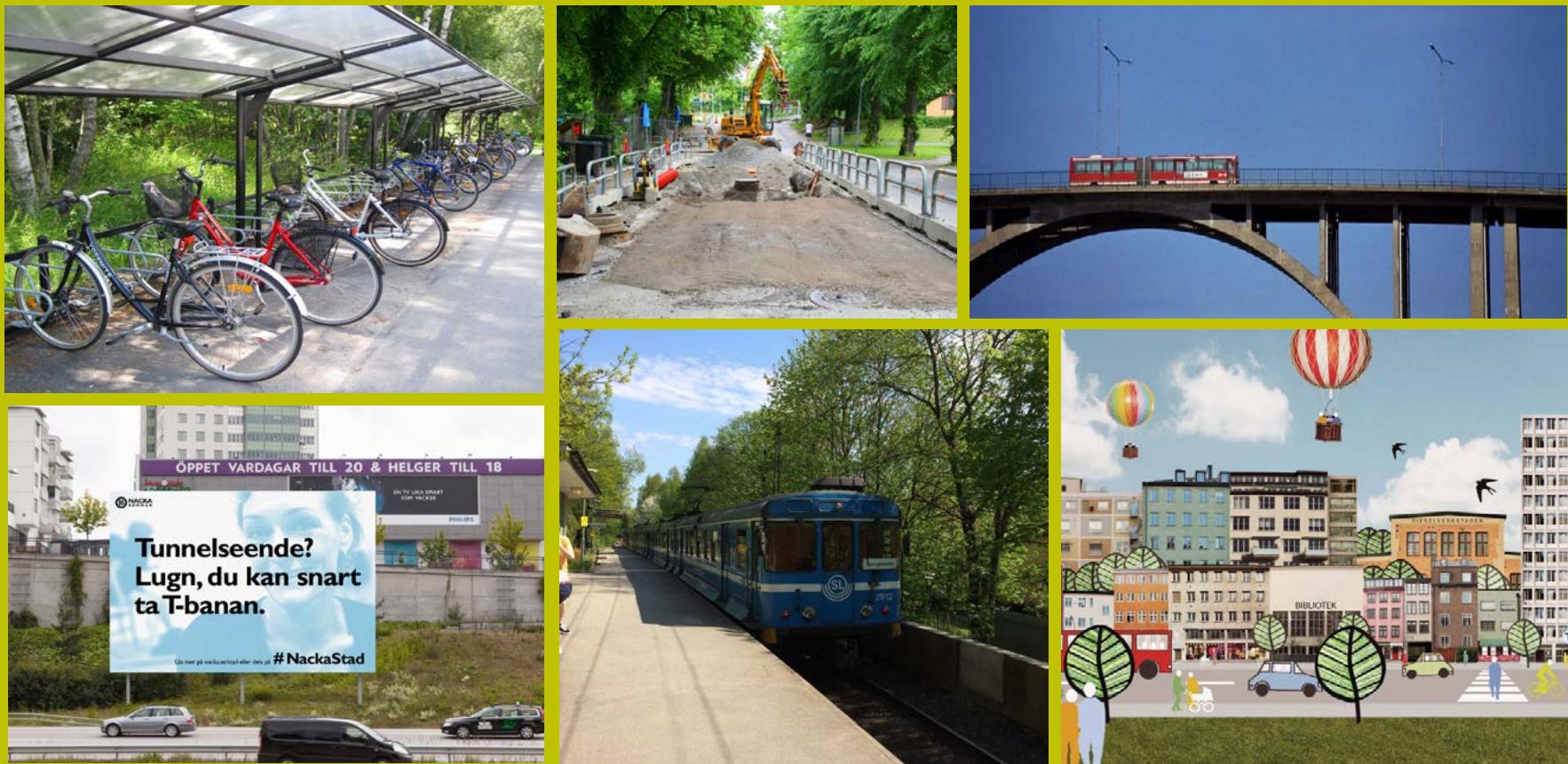
- Det ska finnas ett hållbart utbud av alternativa sätt att förflytta sig som inte handlar om att använda personbil under rusningstid, d v s öka attraktiviteten för gång-, cykel- och kollektivtrafik.

Uppföljning

Uppföljning sker i samband med kommunens bokslut för att säkerställa att strategin bidrar till att uppfylla de angivna målen och skapar på så sätt framkomlighet när Nacka växer och bygger stad.

FRAMKOMLIGHET I NACKA

- Nacka kommuns förhållningssätt för att skapa en förutsägbar och pålitlig framkomlighet i trafiksystemet.

Trafikenheten • 181 31 Nacka • Telefon 08-718 80 00
E-post: trafik@nacka.se • www.nacka.se
Kontaktpersoner: Ebba Larsson, Emma Hirsch, Renée Klarberg

Framkomlighet i Nacka antogs av xxx 2016

Innehåll

1. INLEDNING	4
2. BEGREPP	6
3. MÅL	7
4. NULÄGE	8
5. TRENDER.....	10
6. FRAMTID	11
7. STRATEGI.....	12
7.VERKTYG.....	13
8. HANDLINGSPLAN	22
9. REFERENSLISTA.....	23

I. INLEDNING

Nacka kommun växer. Till år 2030 ska ca 20 000 nya bostäder och ca 15 000 arbetsplatser tillkomma i kommunen. Redan år 2016 väntas Nacka ha 100 000 invånare och runt år 2030 bor sannolikt ca 140 000 invånare här. Detta är en stark tillväxt på relativt kort tid, vilket också ses i många andra kommuner i regionen. Denna tillväxt kommer att ställa stora krav på hur vi reser inom, till och från Nacka kommun.

Det är inte enbart Nacka som växer, hela Stockholms län växer. År 2030 beräknas länet ha drygt 2,6 miljoner invånare, en ökning med ca 400 000 personer jämfört med idag. Detta gör att de flaskhalsar som redan nu finns i trafiksystemet på vissa tider och på vissa platser kommer att bli en än större utmaning i framtiden. Tydligast upplevs dagens flaskhalsar i morgon- och eftermiddagsrusningen in och ut från Stockholms innerstad. Det märks både i kollektivtrafiken och för enskilda bilister. Men det finns även lokala problem punkter t.ex. på Järlaleden i Sickla under helgerna samt vid kommunens skolor på morgon och eftermiddag.

Kapaciteten och framkomligheten är helt enkelt ansträngd och detta beror på en mängd faktorer. Lite förenklat kan man säga att grundorsaken är att många människor vill resa till samma plats på samma tid och att trafiksystemet just då inte har tillräcklig kapacitet.

När det samtidigt också ska byggas mycket och hela stadsdelar ska förvandlas, blir ansträngningen i trafiksystemet än större. Av de 20 000 nya bostäderna, ska ca 14 000 tillkomma på västra Sicklaön, liksom 10 000 arbetsplatser av de totalt ca 15 000. Tillkommande byggtrafik

och tillfälliga omledningsvägar blir en utmaning. Å andra sidan gör just denna tillkommande tätas struktur att resanden för den enskilde invånaren underlättas på sikt. Det blir allteftersom lättare att ta sig till närmaste matbutik, apotek, skola, förskola eller granne, då fler människor ger större underlag för verksamheter. Den tätare staden kompletterat med ett väl utbyggt gång- och cykelvägnät ger också möjlighet att röra sig lättare till fots och med cykel mellan platser, vilket i sin tur skapar en social närväro och en attraktiv miljö att vistas i. En sådan plats har inte ett lika stort behov av långväga resande för att utträffa dagliga ärenden och dessutom kan de resor som måste göras, i större utsträckning ske med hållbara trafikslag. Även bytespunkter för kollektivtrafik kommer att förbättras med t.ex. förlängningen av Tvärbanan till Sickla som står klar 2017, ombyggnaden av Slussen och upprustningen av Saltsjöbanan som redan påbörjats och tunnelbanans utbyggnad till centrala Nacka som ska stå klar 2025. Detta gör att även kollektivtrafikresandet efter utbyggnaderna blir avsevärt mer attraktivt.

Syfte

Syftet med detta dokument är att presentera en nulägesbeskrivning och en framtidssbild för Nackas resande (privatresor likväl som näringslivets transporter), samt de faktorer som påverkar utvecklingen. Dokumentet visar vilket förhållningssätt och vilka verktyg kommunen har för att hantera kapacitetsbrister och framkomlighetsproblem i trafiksystemet under vissa tider och på vissa platser när det nya Nacka växer fram, och vad vi kan

göra för att skapa en pålitlig och förutsägbar framkomlighet i trafiksystemet med prioritet för gående, cyklister och kollektivtrafik.

Avgränsningar

Trafiken i Nacka kommun är en del i ett större trafiksystem där även regional trafik ingår. De flesta resor är kombinationsresor där en del av resan sker i Nacka, medan den fortsätter på annat sätt i en annan kommun. Hur framkomligheten i Nacka ser ut påverkas därför av hur det fungerar i t.ex. Stockholms stad eller på de större statliga vägarna genom länet. Stora fysiska infrastrukturutbyggnader är en extra stor utmaning, där den kanske mest påtagliga störningen är Slussens ombyggnad. Här är helhetsperspektivet viktigt och bytespunkter som infartsparkeringar, resecentrum eller omstigningshållplatser spelar stor roll för en god framkomlighet för hela resan.

Denna strategi presenterar ett förhållningssätt för Nacka kommun, samt vilka verktyg kommunen har. Strategin tar inte upp hur andra aktörer bör arbeta. Däremot krävs samverkan med andra aktörer för att Nackas strategi ska vara så framgångsrik som möjligt. Dessa aktörer utgörs närmast av Trafikverket, Trafikförvaltningen, Förvaltningen för utbyggd tunnelbana, Tillväxt- och regionplaneförvaltningen och Länsstyrelsen, liksom grannkommunerna Tyresö kommun, Värmdö kommun och Stockholms stad. Vägtrafikledningscentralen Trafik Stockholm är också en viktig samverkansplattform och Nackas kommande medlemskap här ger ytterligare möjligheter att påverka.

Vad kan olika aktörer göra som kan påverka framkomligheten i Nacka kommun?

Vad kan kommunen göra?

Nacka kommun ansvarar för byggande, drift och underhåll av kommunala gator och vägar, liksom för myndighetsbeslut som t.ex. trafikreglering och parkeringsavgifter. Kommunen bestämmer också hur all mark inom kommunen skall användas och bebyggas genom det kommunala planmonopolet. Genom att skapa förutsättningar för att det byggs en blandning av bostäder, arbetsplatser och service tätt och nära kollektivtrafik kan resval påverkas.

Vad kan landstinget göra?

Landstinget, genom Trafikförvaltningen och Förvaltningen för utbyggd tunnelbana (FUT), ansvarar för kollektivtrafikens utbud och rutter på väg, till sjöss och på spår. Landstinget planerar också för den regionala utvecklingen och tillväxten genom Tillväxt- och regionplaneförvaltningen. De tar bl.a. fram den *Regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen* (RUFS), som på en övergripande nivå pekar ut riktningen för den regionala mark- och vattenanvändningen.

Vad kan staten göra?

Staten, genom Trafikverket, ansvarar för långsiktig planering av transportsystemet för vägtrafik, järnvägstrafik, sjöfart och luftfart samt för byggande, drift och underhåll av de statliga vägarna och järnvägarna, liksom för myndighetsbeslut som t.ex. trafikreglering och flytt av fordon. Staten kan också genom Riksdagen ta beslut om t.ex. trängelskatter och skatter på bensin. En annan statlig myndighet som verkar regionalt är Länsstyrelsen. De har ett brett uppdrag, men svarar bl.a. för den regionala räddnings- och säkerhetstjänsten, yttrar sig om frågor inom miljö, transporter, infrastruktur och bostäder. Länsstyrelsen fungerar som planupprättare för den regionala länspolanen för infrastruktur där både större och mindre statliga infrastrukturinvesteringar ges finansiering. De samordnar också statliga och mellankommunala intressen i planfrågor.

Vad kan byggherrar och andra entreprenörer göra?

Byggherrar och entreprenörer som verkar i kommunen genom t.ex. ledningsdragningar, fiberutbyggnad, gatu-reparationer, fastighetsutveckling, nybyggnad av bostäder och arbetsplatser har ett stort ansvar att tänka på transportlogistiken. De riktigt stora ombyggnadsområdena kräver en väl uttänkt bygglogistik med samutnyttjande av etableringsytor, allt för att minska transporterna. I de färdigställda byggnaderna är det viktigt att det t.ex. finns säker cykelparkering som enkelt går att ta sig till. De hållbara resvalen ska vara enkla att göra. Även leveranstransporter till handelsområden och gallerior kan samordnas och ske på tider när det är lugnare i trafiksystemet.

Vad kan den enskilde trafikanten göra?

Enskilda trafikanter har möjlighet att göra smarta val som optimerar den egna resan likväl som andras resor. Det kan t.ex. vara att resa utanför rusningstid, åka buss och därmed dra nytta av kollektivtrafikkörfält, eller cykla och gå när det är möjligt.

Även alla exploater och byggherrar har mycket att bidra med för att omvandlingen av Nacka och dess trafiksystem under byggtiden ska fungera så bra som möjligt. Självklart behöver också de olika nämnderna och enheterna internt på kommunen samarbeta. Den kanske allra viktigaste faktorn som starkt bidrar till god framkomlighet är att varje enskild resenär hjälper till att välja det smartaste sättet att resa beroende på tidpunkt och syfte.

2. BEGREPP

TILLGÄNLIGHET

- Förutsättningarna att nå ett mål eller utföra ett ärende.
- Tillgängligheten i transportsystemet beskriver med vilken uppoftning i tid och kostnad som detta kan uppnås.

FRAMKOMLIGHET

- Trafikantens förflyttning genom trafiksystemet.
- Vid god framkomlighet är förseningarna små eller inga och restidsvariationen begränsad för olika tillfällen och sträckor.

KAPACITET

- Hur stor nämndt trafikanter eller fordon som kan passera genom ett system, stråk eller trafikplats på bestämd tid.
- Vid störd trafik och vid köbildung går kapaciteten ned.

Justerat ur *Trafikverkets Framkomlighetsprogram, publikation 2014:140.*

Begrepp som tillgänglighet, framkomlighet och kapacitet är inte helt lätt att definiera, och det finns många skilda beskrivningar av dessa begrepp.

Kort kan ändå sägas att tillgänglighet handlar om förutsättningar att nå olika målpunkter och hur nära eller långt bort dessa ligger. Framkomlighet handlar om trafikanternas förflyttning genom trafiksystemet och där god framkomlighet innebär små eller inga förseningar med liten restidsvariation. Kapacitet beskrivs i termer av hur stor mängd trafikanter eller fordon som kan passera genom ett system eller på en plats på en bestämd tid.

Begränsad framkomlighet betyder alltså att kapaciteten är låg, eftersom trafikanterna kommer igenom systemet långsamt eller med tillfälliga stopp. Tillgängligheten kan ändå vara god, men ”dyr”, d.v.s. trafikanterna får

vänta i kö vilket kostar tid, eller får betala trängselkatt för att få nyttja vägar med reducerad trafik där kapaciteten är högre. Oavsett hur dessa begrepp definieras är orsakerna bakom dem komplexa. Det kan dyka upp plötsliga proppar till följd av olyckor eller andra oförutsedda händelser, men också bero på att det finns systemfel. Allra vanligast är dock att många människor vill resa till samma plats vid samma tid.

3. MÅL

Av kommunens fyra övergripande mål är det som tydligast kopplar till *Framkomlighet i Nacka* målet om ”Attraktiva livsmiljöer i hela Nacka – framkomligheten är god”. Målet slår fast att bebyggelsen ska vara tät och varierad och naturen nära i hela Nacka.

De övriga mål som är kopplade till samhällsplanering, stadsbyggnad, livsmiljöer och trafikplanering är bl.a. uttryckta i översiktsplan *Hållbar framtid i Nacka*, i Utvecklad strukturplan, i *Vision för Nacka stad*, och i *Nackas miljöprogram 2016-2030*. I urval lyder dessa:

- ”Nacka ska ha ett trafiksystem där alla fordonsslag är samordnade på ett hållbart sätt.”
- ”Kollektivtrafiken ska vara dimensionerad och utformad så att dess andel av resorna avsevärt ökar till 2030.”
- ”Här är det enkelt att leva och arbeta – att gå, cykla och åka kollektivt.”
- ”Ökad andel kollektivtrafik och ökad andel gång och cykel.”
- ”Väl fungerande trafiksystem.”
- ”Säker och trygg framkomlighet för alla trafikslag med prioritet för gång-, cykel- och kollektivtrafik framför biltrafik.”
- ”Begränsad klimatpåverkan genom bl.a. minskade utsläpp av växthusgaser per person från vägtrafik.”

Målen stämmer också väl överens med vad Nackas invånare vill ha. Effektiv kollektivtrafik, mötesplatser och stadsliv tillsammans med natur och gång- och cykelvägar ligger högt på önskelistan.¹ Vad gäller kollektivtrafik är så många som 8 av 10 positiva till den kommande tunnelbanan. I av 2 tror också att de kommer att resa mer med kollektivtrafik när tunnelbanan väl börjar gå.²

1 Nacka kommun, 2014. Samlade synpunkter från över 5000 Nackabor i undersökning från visionsarbetet med ”Nacka bygger stad”.

2 Stockholms läns landsting, 2015. *Utbryggnad av tunnelbanan 2015, Söderort & Nacka*. Genomförd av CMA Research AB.

4. NULÄGE

Geografiska förutsättningar, befintlig infrastruktur och bebyggelseutspridning formar dagens resmönster.

Idag är Nacka en relativt glest bebyggd kommun med stadsdelar som öar med vägar, grönområden och vatten runt omkring. Dessa öar ligger ofta också på höjder.

All trafik till och från kommunen går via ett fåtal väg-, spår- och sjöförbindelser. De flesta länkar går i dalgångar i öst-västlig riktning, med en del större huvudstråk mot Jarlaberg, Orminge, Kummelnäs, Boo, Älta och Saltsjöbaden i nord-sydlig riktning. Till detta kommer lokala vägnät inom och mellan bebyggelseområden.

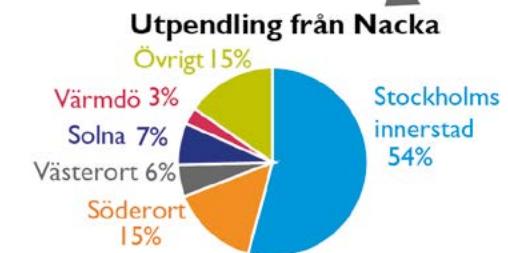
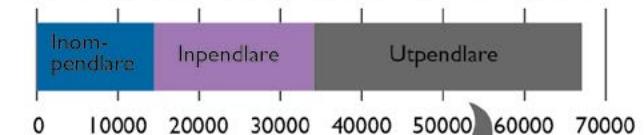
Denna struktur gäller både för vägar för bil, buss, lastbil m.m samt för gång- och cykelvägar. Den tydligaste s.k. flaskhalsen är den in och ut från Stockholm via de stora lederna Stadsgårdsleden och väg 222/Värmdöleden, samt Södra länken.

Spårtrafiken nyttjar Saltsjöbanan mellan Slussen och Saltsjöbaden/Solsidan och båttrafiken går från Värthamnen i Stockholm via Lidingö till Nacka med stopp i Nacka strand, Kvarnholmen, Finnby och Saltsjöqvarn för vidare färd in mot Nybroplan i Stockholm.

Resanderelationer

Det stora pendlingsresandet in och ut från Nacka går till och från Stockholms innerstad. Ca 32 000 personer pendlar ut från Nacka för att arbeta, varav nästan 70 % arbetar i innerstaden eller i söderort. En liten andel fortsätter vidare till västerort och en del reser också mot Värmdö.¹

Arbetspendling inom, till och från Nacka

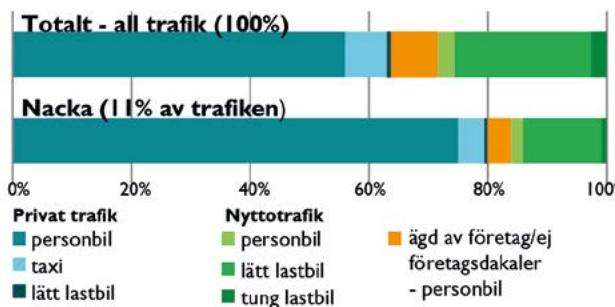
Nackabornas arbetspendling, samt lokalisering av Nackabornas arbetsplatser utanför kommunen.¹

Fördelning mellan personresande och nytoresande

Förutom privata pendlingsresor är en del av transporter också nyttotrafik som t.ex. utgörs av lastbilar och budbilar för transport av gods. Hur fördelningen ser ut är olika beroende på var man räknar. Vid en undersökning över resande i snittet förbi Slussen utgjorde

¹ Spolander, K., 2012. Underlag för regionalt cykelvägnät i Stockholms län. Pendlingsrelationer mellan bostäder och arbetsplatser. Tillväxt, miljö och regionplanering (SLL) och SCB, 2016.

Färdmedelsfördelning uppdelad på transporttyper (som passerar Slussen)

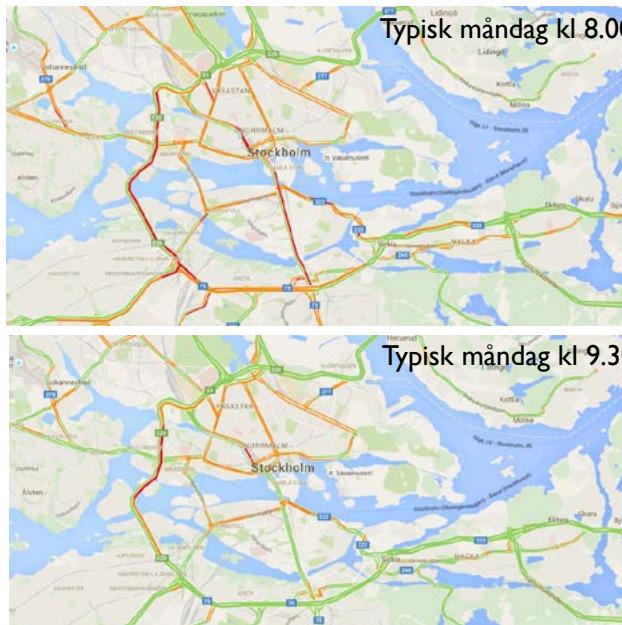

privat trafik drygt 60 % och nyttotrafik knappt 30 % av all trafik. Jämfört med fördelningen för all trafik ligger personbilsresandet högre för Nackas resenärer.¹

För att förbättra framkomligheten vid ombyggnaden av Slussen och ge bättre utrymme för nytto- och godstransporter behöver personbilsresandet minska i detta snitt.

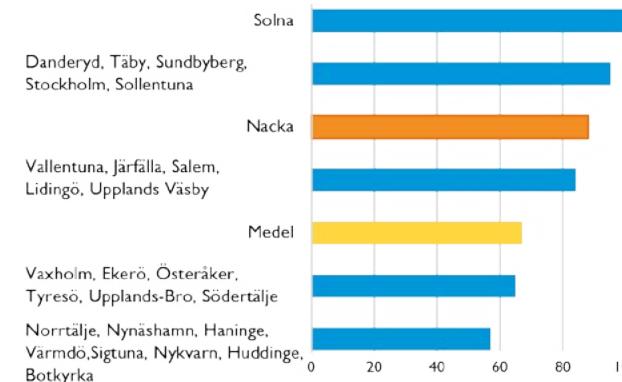
Dagens kapacitet och tillgänglighet

Dagens kapacitetsbrister är som tydligast i morgonrusningen på vardagar. En typisk måndagmorgon kl 8 går det långsamt för biltrafiken in mot centrala Stockholm. Detta syns även i övriga delar av den inre regiondelen. Men redan vid 9.30-tiden släpper köerna och det är framkomligt igen. Andra flaskhalsar uppstår på helgerna på Järlaleden och runt Sickla nära många ska till och från handelsområdet samtidigt. Detsamma gäller vid vissa skolor under vardagsmorgnar och på eftermiddagar när många föräldrar lämnar och hämtar sina barn med bil istället för att barnen själva tar sig till skolan. I övrigt är framkomligheten för bilister i Nacka god, likaså är kapaciteten det. Det gäller i stort även för fotgängare och

Rött markerar längsammare trafik.²

Närhet till kommuner i Stockholms län

Relativ tidsåtgång (med bil) för att ta sig från kommun A (exempelvis Nacka) till de övriga 25 kommunerna.³

cyklister. I vissa resanderelationer går det till och med snabbare med cykel, främst till natur- och rekreationsområden.

Vad gäller tillgänglighet har Nacka i förhållande till många övriga kommuner nära till det mesta. Det är sällan långt till grannkommuner, kulturutbud, grönområden, handelscentra och bytespunkter för mer långväga resande.

Trängselskatt

Stockholm har sedan 2007 haft trängselskatt permanent och syftet är att minska miljöbelastningen och förbättra framkomligheten för vägtrafik under högtrafiktid. Trängselskatten bidrar till att vissa resenärer istället väljer att resa på ett annat sätt, tar en annan väg eller åker vid ett annat tillfälle. Detta ger en mer pålitlig resa för de som väljer att betala skatten och fortsätter att resa i högtrafik.

Vid införandet av trängselskatten minskade trafiken över trängselskattsnittet med cirka 20 % jämfört med samma period 2005. Därefter har trafikmängderna varit relativt stabila trots att befolkningsmängden har ökat i regionen.

I januari 2016 höjdes taxan och skatt infördes även på Essingeleden. Effekterna hittills har varit minskad köbildung norrut på Essingeleden och i Södra länken under framförallt morgonrusningen, även om trafikminskningarna har varit något lägre än förväntat. Den minskade trafiken har ändå inneburit att Södra länken inte behövs stängas till följd av kövärningar lika ofta som under motsvarande tid tidigare år, vilket är positivt för Nackas trafikanter. Den långvariga effekten av den utökade trängselskatten återstår att följa.

¹ WSP, 2015, Resvanor sydost med fokus på Nacka. Undersökning om resvanor via Slussen - våren 2014.

² Google Maps, "Typisk trafik".

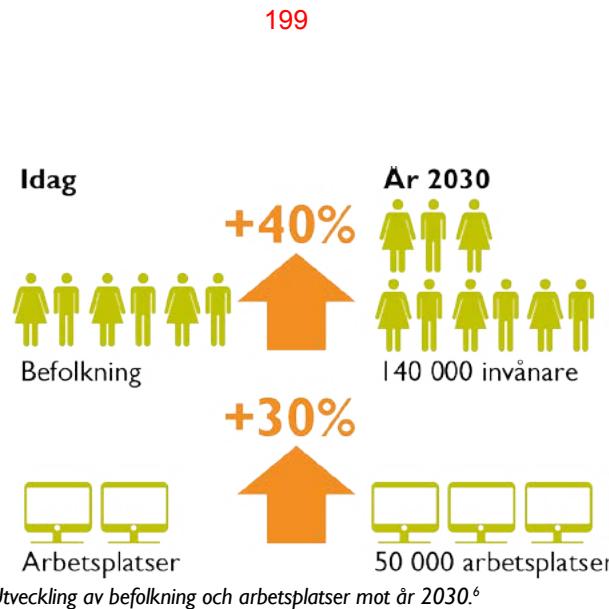
³ Nacka kommun, 2015. Yttrande till Sverigeförhandlingen, nyttotanalys.

5. TRENDER

Stora megatrender som förändrar samhället är bl.a. den fortsatta urbaniseringen, den växande digitaliseringen och förskjutningen i den ekonomiska geografin. Detta förändrar även transportsystemet.

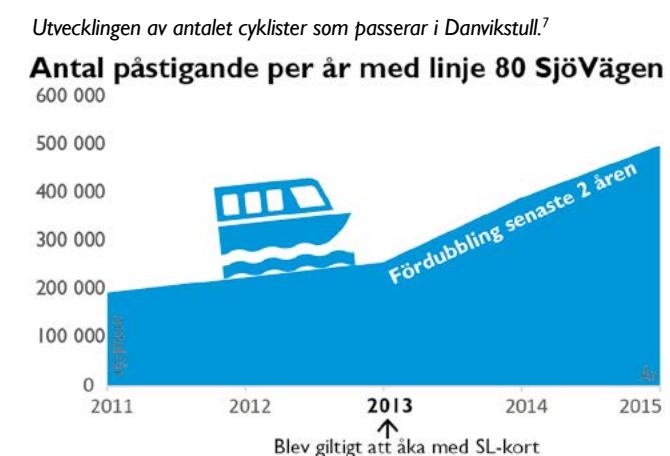
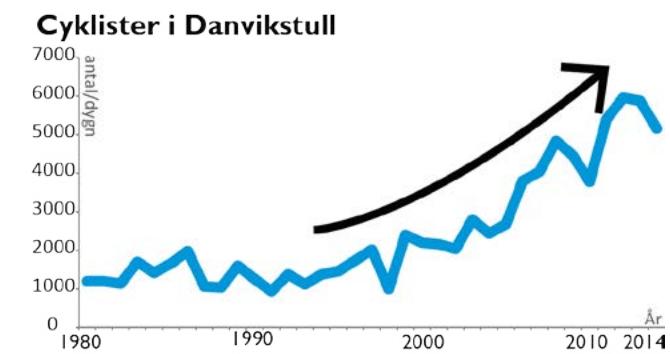
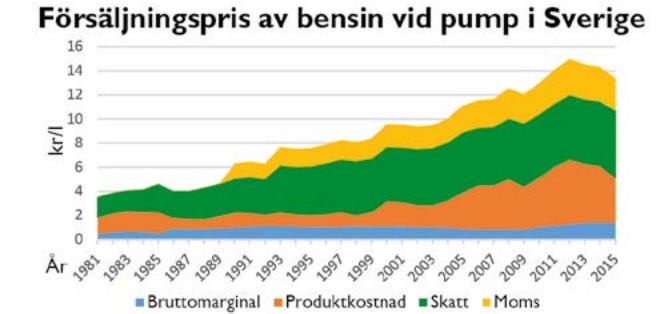
Trenden går mot att resandet i städerna koncentras och ökar, men också att det också finns en större variation bland resenärer som alla har särskilda behov. Gruppen äldre växer särskilt. Vad gäller ekonomin blir den allt mer globaliserad och vad som händer i Kina påverkar även Sverige. De senaste 15 åren har realinkomsterna ökat med ca 2,5 % per år och de förväntas fortsätta att öka fram till år 2030. Detta påverkar resandet på så sätt att fler har råd att t.ex. ha egen bil. Vidare slår digitaliseringen igenom även på transportområdet med utveckling av gps, digitala betalsystem i kollektivtrafiken, självkörande bilar och digitala reseplanerare m.m. som förenklar det dagliga resandet. Samtidigt är globala utsläpp av växthusgaser större än någonsin. Efterfrågan på biogenergi ökar, men det gör den även på olja. På samma gång minskar bilberoendet i städerna och krav på anpassningar till miljö och klimat skärps.¹

I Stockholmsregionen märks detta med en ökad miljö- och hälsomedvetenhet med t.ex. starkt ökande cykling, men också på bil- och körkortsinnehav. Här har bilinnehavet varit relativt konstant sedan år 2000 och det finns betydligt färre bilar per invånare i Stockholms län (ca 400 bilar per 1000 invånare) än genomsnittet för riket.² Just i Nacka har dock bilinnehavet ökat mer än

befolkningsen. Om länets nivå är permanent, om det är en tillfällig utplaning eller början på en minskning av bilinnehavet råder det delade meningar om. Likaså är forskningen inte helt överens om begreppet ”peak car”. Det syftar på att bilanvändningen per person eventuellt har passerat sin maxnivå och vänt neråt. Men även här tycks bensinpris³ och ekonomisk utveckling spela in. Den kraftigt ökade befolkningstillväxten innebär ändå en ökning av antalet bilar och antalet körd kilometer även om resandet per person minskar. Vid ett fortsatt konstant bilinnehav per person tillkommer drygt 10 000 bilar/år i länet.⁴

För att möta efterfrågan på ökat resande tillkommer ett ökat utbud i kollektivtrafiken. Framöver ökar det betydligt mer än antalet körfältskilometer för bil. Spårtrafiken mer än fördubblas till följd av Citybanan och utbyggnad av tunnelbanan. Potential finns även för ökat resande på vattnet.

1 Trafikverket, 2014. *Trender i transportsystemet - Trafikverkets omvärvsanalys*, presentation hösten 2014 och Trafikverket. *Tillståndsbeskrivning 2030. Effekter av statliga infrastrukturplaner och förhandling i Stockholms län*.

2 Stockholms stad, 2016. *Miljöbarometern - Bilinnehav*.

3 Svenska Petroleum & Biodrivmedel institutet (SPBI), 2016 *Priser & Skatter*.

4 Trafikverket, 2015. *Tillståndsbeskrivning 2030. Effekter av statliga infrastrukturplaner och förhandling i Stockholms län*.

5 Rörby, A., SjöVägen, 2016.

6 Nacka kommun, www.nacka.se, 2016.

7 Stockholms stad, 2016. Statistik från Trafikkontoret.

6. FRAMTID

Omvärldsfaktorer förändrar vår miljö och vårt beteende, och i framtiden kommer Nackas resande troligen att se annorlunda ut än det gör idag.

Under Nackas närmaste framtid till år 2025 blir utmaningarna stora med alla tillkommande byggprojekt och den trafik som samtidigt ska fram. Det gäller även läget regionalt. Dock är vi mänskcor anpassningsbara varför situationen till viss del kommer att vara självreglerande när mänskcor väljer andra vägar, andra tider eller andra målpunkter för sina resor. Många större ombyggnationer pågår dessutom redan, t.ex. i Sickla, och trafiken fungerar under omständigheterna bra. Den utökade trängeskatten efter 1 januari 2016 har fått viss effekt, regionalt som till viss del på Nacka kommunens vägar, och de till årsskiftet 2015/2016 införda parkeringsavgifterna har också gynnat framkomligheten. Potentialen för minskat bilresande är stor om avgiftsnivåerna ökar ännu mer. Det gäller även trängelskatten. Den kvarvarande trängseln, som möjligen förvärras genom längre kötider, kan till en del förklaras med att trafikanter som värderar kostnaden högt åker tidigare på morgonen för att undvika skatten, och då fylls det lediga utrymmet upp av de som kan/vill betala för att åka senare, samt av den årliga trafikökningen.

Mellan år 2025 och 2035 kan vi förvänta oss en tätare stadsmiljö i Sickla, centrala Nacka och Orminge och till viss del Älta, och att vårt resande har förändrats ytterligare. Mot slutet av perioden kan de förändrade målpunkterna märkas på resanden, men den stora befolkningsökningen har troligen genererat ökade resor. En del av dessa resor är ökade transporter av gods, varor, samt resor för att utföra tjänster (trafik som inte utförs av

hushållen). Dessa kommer troligen att utgöra ca 25 % av trafiken under rusningsperioderna på för- och eftermiddagen, vilket är samma andel som idag.

Att tillföra ny kapacitet i form av ny infrastruktur tar tid, men i kollektivtrafiken har tunnelbanan färdigställts, liksom en ny bussterminal i centrala Nacka som då blir en effektiv bytespunkt. För biltrafiken kvarstår sannolikt köerna under den mest belastade tiden på dygnet och restiderna ökar. Detta trots att stora infrastrukturinvesteringar som Förbifart Stockholm har tillkommit, vilket avlastar Essingeleden som då görs mer tillgänglig för Nackaresenärer. Dock kan kollektivtrafikkörfälten göra att bussarna fortfarande har en relativt god framkomlighet på vägarna. Ombyggnaden av Slussen har kommit längre under denna period vilket också kan ge avlastning. Trimmningsåtgärder i Henriksdalskorset skulle också kunna förbättra läget.

Efter år 2035 är framtiden oviss, men utredningar och förhandling pågår om en tillkommande s.k. Östlig förbindelse för kollektivtrafik och bil. Dock blir den tillkommande kapaciteten i denna begränsad under rusningstiden eftersom resandeefterfrågan mellan södra och norra länshalvan samtidigt också ökar starkt. Utformningen av kollektivtrafiken med en stark stombusstrafik eller kapacitetsstarkt spår blir avgörande. En anpassning för resandet med bil/lastbil blir förmodligen att den s.k. maxtimmen, d.v.s. den period då trafikflödena är som högst under ett dygn, kommer att ”breda ut sig”. Från en maxtimme mellan kl 7.30-8.30 kan det förändras till en tid mellan kl. 6.30-9.00. Det gör att det inte blir lika tydliga toppar i belastningen, utan att läget blir mer konstant över dygnet.¹

1 Davidsson, F, Movea, 2016. *Framkomlighet och kapacitet på regionens primära vägnät ur ett Nackaperspektiv*, utkast 2016-03-04.

2 Spolander, K., 2012. *Underlag för regionalt cykelhågnät i Stockholms län. Pendlingsrelationer mellan bostäder och arbetsplatser*. Tillväxt, miljö och regionplanering (SLL).

3 UN-habitat, 2012. *Urban Planning for City Leaders*. och Oslo kommun, 2015 *Oslo sykkelstrategi 2015-2025*, m.fl.

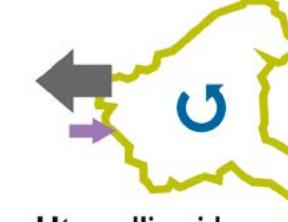
Använda kapaciteten över hela dygnet¹

Generell vardagsdygnsvariation (fordon/timme). Diagrammet visar en möjlig förändring av maxtimmen.

Förändrad in- och utpendling²

Drygt 20 000 arbetar i innerstan och söderort

Utpendling idag

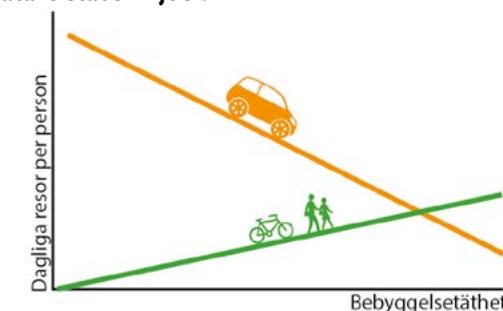
Med fler arbetsplatser i kommunen kommer fler att bo och arbeta i Nacka

Inpendling imorgon

Tät och blandad stad minskar bilresorna³

Det finns samband med ett minskat bilanvändande och tätare stadsmiljöer.

7. STRATEGI

För att åstadkomma förutsägbar framkomlighet, god tillgänglighet och kapacitet när det behövs, har Nacka kommun formulerat denna strategi.

Den allra vanligaste orsaken till framkomlighetsproblem och kapacitetsbrister i trafiksystemet är att många mäniskor vill resa till samma plats vid samma tid. Då uppstår trängsel. Att dimensionera systemet för dessa tillfälliga toppar är kostsamt. Vidare är det utrymmeskrävande i en tät och nära stad där uppskattade kvaliteter som torg, parker, lekplatser, natur- och rekreationsområden m.m. också ska få plats.

Nacka kommuns förhållningssätt är att skapa tätare stadsmiljöer med närhet till det mesta där framkomligheten i trafiksystemet är förutsägbar och pålitlig.

Det innebär att även om trafikanterna får vänta i kö vid vissa tider, så bör den kön ta ungefär lika lång tid varje dag. Tidtabellen för kollektivtrafiken bör också vara pålitlig. Därutöver bör trafiksäkerheten och framkomligheten på gång- och cykelvägarna vara hög.

För att åstadkomma förutsägbar framkomlighet, god tillgänglighet och kapacitet när det behövs, strävar vi således tillsammans efter en tätare bebyggelsemiljö där det är nära till det mesta. De barriärer som finns överbyggs på bästa möjliga sätt. I en sådan framtid har vi närmare till våra dagliga resmål och har på så sätt möjligheten att ställa bilen. Det ger utrymme för andra transporter som t.ex. nyttotrafik med butiksleveranser, tunga transporter, busbilar, hantverkstransporter eller hemtjänst. Även ambulanstransporter, polis och brandkår får mer utrymme.

En förkortad strategi enligt den kommunala styr-dokumentstrukturen, beslutad av Kommunfullmäktige i Nacka kommun, finns att hitta på www.nacka.se.

Nacka kommuns förhållningssätt är att skapa tätare stadsmiljöer med närhet till det mesta där framkomligheten i trafiksystemet är förutsägbar och pålitlig.

8. VERKTYG

För att kunna arbeta i enlighet med förhållningssättet om tätare stadmiljöer med nära till det mesta och där framkomligheten är förutsägbar och pålitlig finns ett antal verktyg som kommunen kan nyttja sig av.

Kommunens verktyg delas upp i fem kategorier, STYRA, KOMMUNICERA, TRIMMA, BYGGA och SAMORDNA, här illustrerade som orangea kugghjul. Därutöver tillkommer verktyg och åtgärder som andra aktörer styr över, här illustrerat med ett gult kugghjul. Exempel på åtgärder syns i mindre text i varje kugghjul. Verktygen kan i viss mån användas ett och ett, men fungerar bäst i kombination med varandra. Oftast består inte en åtgärd av endast ett verktyg utan innehåller flera delar av de olika kugghjulen.

Dessa verktyg finns redan idag, men ska framöver användas mer effektivt och framför allt mer samordnat. De snabba omvärldsförändringarna gör utmaningen extra stor, men inte desto mindre nödvändig. Samordningen som måste ske gäller internt mellan kommunens olika enheter, med andra externa aktörer och inte minst med de som faktiskt reser.

Vilket verktyg som används när bestäms av den specifika platsen och situationen. I vilken ordning de bör användas avgörs också av tillfället. För många trafikstörande arbeten kan t.ex. val av verktyg och åtgärd inte göras förrän ganska nära in på byggstart. Den upphandlade entreprenören måste planera sina avspärrningar i detalj och fundera på bästa möjliga omledningsvägar i samråd med kommun och markägare.

Kugghjulet EXTERNA AKTÖRER OCH EXTERNA FAKTORER symbolisrar de viktiga aktörer och faktorer som Nacka kommun inte kan styra över, men som har stor påverkan på hur trafiksituationen ser ut.

Som nämnts inledningsvis finns det ett antal aktörer som genom väghållarskap, beslut om regionala infrastrukturinvesteringar, regelverk för miljö och hälsa m.m. har påverkan på Nackas vägnät och trafiksituation. Det kan handla om verktyg inom kategorin STYRA som t.ex. utbud och biljettpriiser i kollektivtrafiken, hastighetsbegränsningar, skatt på drivmedel eller trängselskatt. Aktörer som lokala ledningsägare (vatten och avlopp, fiberkablar m.m.) utför också åtgärder i trafiksystemet som kan verka störande. Att styra dessa till tider då färre reser är effektivt för framkomligheten. Detsamma gäller leveranstransporter till företag och handel som verkar i Nacka. Arbetsgivares utbud av parkering till sina anställda, liksom prissättning på denna, påverkar också benägenheten hos människor att välja bil eller t.ex. åka kollektivt. Dessa faktorer utgör viktiga styrmedel med påverkan på framkomligheten och som sagt något som Nacka inte själva förfogar över.

Andra viktiga åtgärder som genomförs av

utomstående aktörer och som rymmer under kategorin BYGGA och TRIMMA är de fysiska utbyggnader och förbättringar som sker i Nacka och i vår närhet. Det gäller ombyggnaden av Slussen, upprustningen av Saltsjöbanan, förlängningen av Tvärbanan till Sickla, utbyggnaden av tunnelbanan och ombyggnader av trafikplatserna längs Värmdöleden/väg 222 med kopplingar till det lokala trafiksystemet.

För att följa den allmänna trafikutvecklingen och få information om dess orsaker tas det varje månad fram en störningsrapport från trafikledningscentralen Trafik Stockholm. I exempelvis störningsrapporten från mars 2016 blir det tydligt att den utökade trängselskatten börjar få effekt.

Vid en jämförelse mellan 2015 och 2016 kan man se att antal avstängningsminuter har minskat, vilket ger po-

sitiva effekter för framkomligheten för Nackas resenärer.

Externa faktorer som påverkar trafiken är framför allt den politiska och ekonomiska utvecklingen där t.ex. råvarupriser på olja, bostadspriser och arbetsmarknad är tre styrande pusselbitar. Det i sin tur påverkar trafikaternas enskilda val av färdmedel samt målpunkter för resorna. Även övriga omvärdstrender som beskrivits tidigare påverkar utvecklingen av resor och transporter.

Störningsrapporten

MARS 2016

Sida: 1(2)
2016-04-04

Störningsrapporten, mars 2016

Under mars månad har trafiken varit relativt lugn. I februari månadsrapport konstaterades att köläget på Essingeleden och Södra länken var i stort sett samma som 2015, men i mars har det varit mindre köer. Detta har framförallt märkts på antalet stängningar i södra länken som varit få. En utvärdering av trafikflödena över Årstavikssnittet¹ visar på 4-5% mindre trafik i mars jämfört med mars 2015, de nya trängselskatten är sannolikt den största anledningen.

Kugghjulet STYRA innehåller de verktyg som kan användas för att på olika sätt styra trafiken. De påverkar indirekt hur och var människor väljer att resa eftersom det på något sätt finns en yttre faktor som påverkar och reglerar detta, inte minst ekonomiskt.

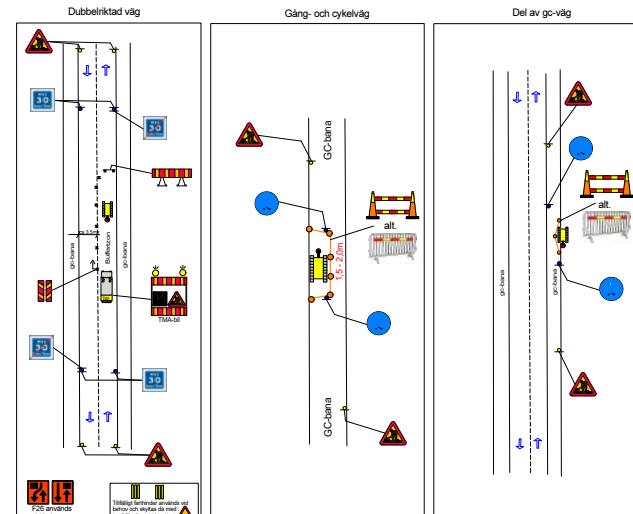
Tätare stad och bygglogistik

Det kanske mest effektiva styrmedlet för att förändra resandet och skapa mer framkomlighet är det faktum att Nacka bygger, och på flera ställen en tätare stad. Detta bidrar till att närlhet mellan bostäder, handel, arbetsplatser, skola, dagis, vård, omsorg och kulturbud ökar. Avstånden minskar och med det behovet av resande. Det innebär att fler kan gå, cykla eller åka kollektivt och att de som behöver använda bil och åka långt lättare kan komma fram.

Samtidigt som byggandet sker krävs en effektiv hantering av alla byggtransporter. Bygglogistik är ett effektivt styrmedel som både ger en enklare och mer rationell produktion, liksom det ger potential för minskade och mer samkörda transporter till och från byggarbetssplatserna vilket i sin tur påverkar framkomligheten för övrig trafik.

Trafikanordningsplaner

En trafikanordningsplan, TA-plan, innehåller fakta om ett vägarbete och hur det ska märkas ut. Denna plan styr hur trafiken kan och får köra genom och till ett väg-, bygg- eller ledningsarbete på ett säkert och tryggt sätt och hur de som arbetar på platsen ska skyddas. Särskild omsorg ska ägnas de oskyddade trafikanterna och hänsyn ska tas till de kringboende. Säkerheten för dem som arbetar på vägen uppnås endast om trafikanterna följer anvisningarna vid vägarbetet och grundreglerna i trafikförordningen. Därför är det viktigt att vägmärken och anvisningar som varning och skydd är tydliga och korrekt placerade. Allra säkrast blir det om trafiken kan

Exempel på TA-plan.

ledas om helt och vägarbetet inte behöver beröras av förbipasserande trafik.¹

För att sätta ut, underhålla och ta bort vägmärken och skyddsanordningar vid vägarbeten krävs tillstånd av väghållaren vilka kan vara kommunen, staten genom Trafikverket eller en enskild väghållare. Alla TA-planer ska föregås av en riskbedömning.

Anmälan om TA-plan ska vara kommunen tillhandat senast 21 dagar innan påbörjat arbete, och förutom hur arbetet ska regleras ska även start och slut anmälas, samt om det kommer att ske något uppehåll under denna tid.

Parkeringsstal, avgifter och infartsparkering

Kommunens införandande av parkeringsavgifter på tidigare svårtillgängliga platser skapar framkomlighet genom att de som verkligen behöver tillgång till en plats får större möjlighet att komma fram. Boendeparkering ger utrymme för de som bor i närheten att parkera just där till ett reducerat pris och ökar både omsättningen på och tillgängligheten till parkeringsplatser i området istället för att felaktigt utnyttjas som långtidsparkering. Överskottet från intäkterna för parkeringsavgifterna kommer ett år efter införandet att användas för att utveckla en säker och framkomlig trafikmiljö.

Parkeringsstal regleras i detaljplanen (och beslutas i bygglovet) och är ett riktvärde för minsta antal nödvändiga parkeringsplatser för bostäder, verksamheter mm. Utgångsläget är att parkeringsbehovet vid nybyggnation ska lösas inom varje fastighet och att parkering på de allmänna gatorna främst ska vara till för angöring och besökare. Det är viktigt att förutsättningarna för parke-

1 SKL, 2014. Handbok - Arbeta på väg.

2 Trafikverket, 2016. Trafikanordningsplaner.

ring vid bostäder och arbetsplatser anpassas eftersom det påverkar beslut om resandet och ägande av egen bil.

Platser för infartsparkering för bil och cykel är ett viktigt instrument som hjälper trafikanter att resa delar av sträckan med ett färdmedel och sedan byta till ett annat. Bor man otillgängligt och behöver bil för att nå smidigare kollektivtrafik, eller har för långt med cykel hela sträckan samt saknar dusch- och ombytesmöjligheter på ankomstplatsen, kan det vara praktiskt att t.ex. byta till buss eller spårtrafik den sista sträckan.

Vägvisning och skyltning

En korrekt vägvisning och markering i gaturummet, samt tydlig skyltning på start- och målpunkt kan hjälpa trafikanter att hitta rätt direkt och slippa onödiga omvägar. Det bidrar också till en harmonisk trafikrytm där beslut om vägval kan tas i god tid. Korrekt markerade övergångsställen eller andra reglerande markeringar i gaturummet bidrar till en säkrare miljö för alla trafikantgrupper då det är tydligt hur man som trafikant ska bete sig. Sammantaget bidrar detta också till en bättre framkomlighet.

Ändrade arbets- och skolstartstider

Om möjlighet finns kan flexibla arbets- och skolstartstider effektivt styra trafikströmmar till lägre belastade tider.

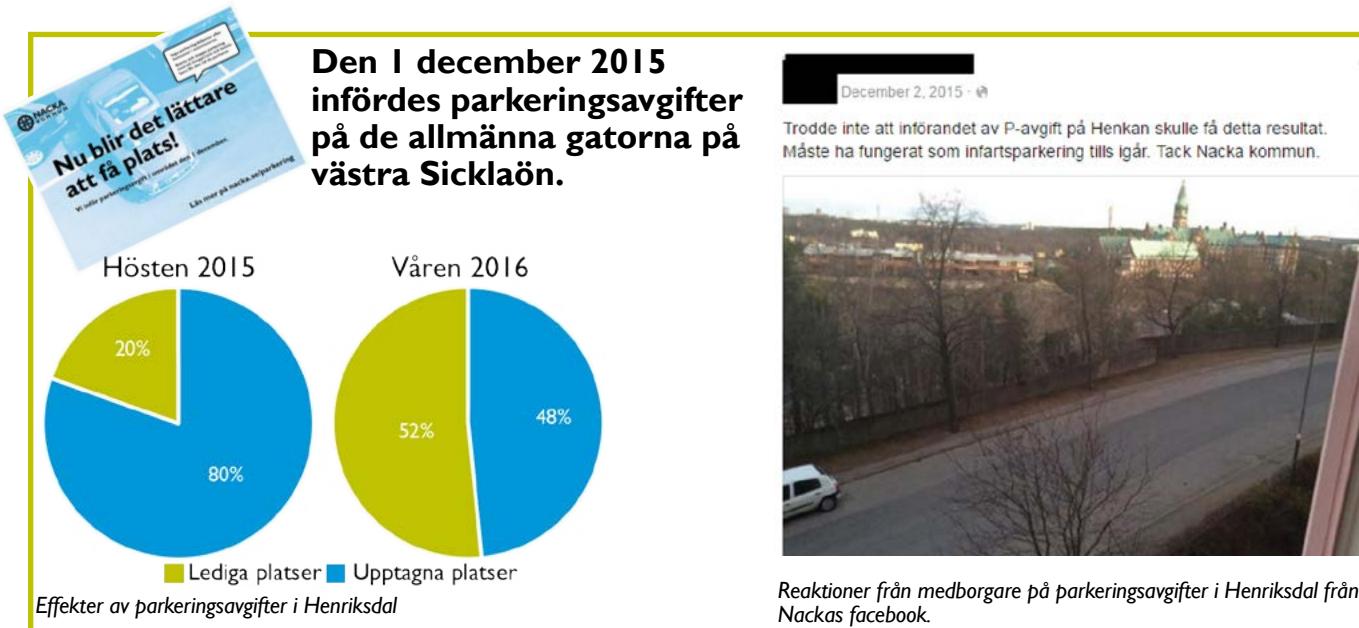
Ändrade skolstartstider i Tyresö kommun:

Ändrade skolstartstider har testats i bl.a. Tyresö med stor framgång. I takt med att befolkningen ökade såg kommunen att köerna på den stora huvudvägen Tyresövägen blev ett växande lokalt miljöproblem. Detta utredes och man insåg att på måndagar när barnen började senare var köerna inte ett problem. Lösningen blev att ändra skoltiderna även övriga dagar. Från 2013 ändrade kommunen skolstarttiderna längs vägen så att en skola startade kl. 8.30 och en annan startade kl. 8. Trafikmätningar visade på kortare körtider för buss och personbilar efter förändringen. Även om det innebar en anpassning till nya arbetstider och fritidstider var effekten påtaglig med minskad köbildning under rusningstid eftersom trafiken kunde spridas ut över en längre period.³

³ DN, 2016. ”Ändrade skolstartstider kan ge mindre biltrafik”.

Explateringsavtal

Explateringsavtal är ett civilrättsligt avtal om exploatering av mark. Detta avtal används som villkor för detaljplanläggning och exploatering av ett markområde. I avtalet kan olika förutsättningar skrivas in, t.ex. villkor om samordnad och tydlig skyltning eller om samordnad bygglogistik. Det skulle kunna underlättा framkomligheten för övrig trafik som störs vid byggprojekt.

Trafikprognoser och kapacitetsanalyser

För att få veta vilka de ungefärliga effekterna blir av olika åtgärder kan olika typer av trafikprognosar genomföras. Trafikprognosar används för att bestämma de framtida fysiska effekterna (trafikvolymer, luftföroreningar, trafikolyckor etc.) av olika åtgärder. De kan också ge underlag till de samhällsekonomiska kostnaderna och intäkterna. En trafikprognos beskriver den framtida utvecklingen av trafik och transporter, uttryckt i antal fordon, fordonskilometer eller personkilometer och tonkilometer. Utifrån dagens trafik beräknas den framtida trafikefterfrågan med hjälp av en prognosmodell som svarar på frågor om vart, hur ofta, vilket färdmedel och vilken väg eller linje en resenär väljer. Detta kan göras mer eller mindre avancerat och prognosen kan vara mer eller mindre välunderbyggd. För att göra en trafikprognos krävs antaganden om bl.a. den framtida infrastrukturen, fordonens egenskaper och kostnader samt utbud av kollektiva färdmedel och taxor. Det krävs också antaganden om framtida omvärldsförutsättningar, t.ex. befolnings- och näringslivsstruktur. Flera av de indata som krävs för att göra trafikprognosar är i sig prognoser. *Det innebär att tillförlitligheten i en trafikprognos är starkt avhängig av tillförlitligheten i de data som prognoserna bygger på.*⁴ Framtiden går således inte att förutse exakt, utan dessa prognosar kan snarare betraktas som ett slags möjliga scenarios. Omfattningen av prognosen eller analysen avspeglas också i tid och kostnad där de riktigt omfattande och långsiktiga prognoserna kan costa fler miljoner.

⁴ Trafikverket, 2012. *Introduktion till samhällsekonomisk analys*, sid 23f.

Prognoserna är inte ett styrmittel som direkt påverkar framkomligheten i trafiksystemet, men de kan visa på sannolika effekter för ett utvält område vilket i sin tur gör att de mest effektiva verktygen för att direkt styra trafiken kan väljas.

Rimlighetsstyrda resandeprognos för centrala Nacka:

*I en s.k. rimlighetsstyrda resandeprognos framtagen inom ramen för ”Åtgärdsvalsstudie Samordnad trafikplanering i centrala Nacka” konstateras att den planerade vägkapaciteten år 2030 (dagens vägnät samt beslutade utbyggnader) inte kommer att vara tillräcklig för invånarna i Nacka, framför allt Sicklaön, om alla fortsätter att resa som idag under morgonens maxtimme. Det beror bl.a. på begränsningar i det befintliga vägnätet där det finns ett kapacitetstak framför allt in mot Stockholms innerstad och i Södra länken. Den reseefterfrågan som ändå finns måste tas om hand på andra sätt, vilket görs genom ett effektivt nyttjande av de verktyg som är presenterade här.*⁵

⁵ Nacka kommun, Trafikverket, landstingets trafikförvaltning, 2016. *Åtgärdsvalsstudie samordnad trafikplanering i centrala Nacka och ÅF 2016. PM Rimlighetsstyrda resandeprognos och ej tillgodosedd reseefterfrågan Nacka 2030 och ÅF 2016. Åtgärdsvalsstudie Samordnad trafikplanering centrala Nacka, Bilaga 1 Trafikmodell för centrala Nacka.*

Kapacitetsanalys för Slussenterminalens ombyggnad:

*I projektet Slussens bussterminal gjordes ett antal olika prognosar och kapacitetsanalyser för att titta närmare på hur den planerade ombyggnaden kommer att påverka resenärerna. Terminalen är idag redan hårt belastad och med den tillkommande befolkningsökningen i Nacka och Värmdö ökar resandet ytterligare. Utifrån de första analyserna gjordes förändringar i terminalens utformning vilket förbättrade kapaciteten. Ett ökat antal avstigningshållplatser har tillkommit vilket möjliggör ett bättre flöde genom terminalen, som i sin tur minskar restiderna från Henriksdal där bl.a. Saltsjöbanans ersättningsbussar planeras att avgå från. Minskad restid skapar i sin tur möjlighet för bussarna att avgå i rätt tid. Trots förbättringar kommer det ändå att ta längre tid att åka med ersättningsbuss än att åka med Saltsjöbanan ända in till Slussen. Den sannolika restidsförlängningen kommer att uppgå till ca 8 minuter. Då är tiden för promenad mellan bytet från tåg till buss, väntetiden för bussen, samt den något längre promenaden från busshållplatsen i Slussen till Slussens övriga kollektivtrafik inkluderad. För resenärer på de ordinarie bussarna från Nacka och Värmdö kommer restidsförlängningen att uppgå till knappt 5 minuter.*⁶

⁶ Trafikförvaltningen/ÅF, 2016. *Rapport Kapacitetsutredning – Befintlig Slussenterminal med åtgärder.*

Kugghjulet KOMMUNICERA innehåller de verktyg som hjälper resenärer att göra kloka val genom rätt information vid rätt tillfällen.

Medborgardialog

Vad kommunens invånare och näringsliv har för behov och anspråk på trafiksystemet är viktigt att känna till och vara lyhörd inför. Genom dialog via kommunens Kontaktcenter och direkt med berörda tjänstemän inkommer synpunkter, tankar och idéer om vad som behöver förbättras och vad som redan fungerar bra. Detta fångas också in via tillfälliga eller återkommande undersökningar om alltifrån attityder till den kommande tunnelbanan, till hur enskilda resvanor ser ut.

På formella samråd och via t.ex. mässor, konferenser eller öppet hus-tillfällen kommer ytterligare värdefull information kommunen tillhanda. Detta gäller för både privatpersoner som för de verksamhetsutövare som har transporter i kommunen.

Realtidsinformation

För att kunna göra kloka val inför varje resa behövs uppdaterad information om trafikläget. Sådan information sammanställs av ett flertal aktörer och finns inte sällan som app till smarta telefoner och på digitala kartor.

Hos SL kan man hitta realtidsinformation om läget i kollektivtrafiken och via stora söktjänster på internet finns både realtidsinformation samt sammanställningar över ”en typisk” trafiksitus över dygnet. Webbplatser som trafiken.nu sammanställer trafikläget och visar större ombyggnationer på väg och spår.

På kommunens egen hemsida finns också information om pågående projekt, om det som redan byggs och det som planeras att byggas.

Information om hållbart resande

På samma sätt som uppdaterad realtidsinformation är viktig inför den närmast förestående resan, är välunderbyggd kunskap viktig för att på längre sikt fundera på hur man vill resa. Kan man t.ex. kombinera ett dagligt träningspass och transporten till jobb/skola genom att ta sig dit med cykel? Finns det i så fall möjlighet att parkera cykeln på en trygg och säker plats? Om man inte vill äga en bil, kan man kanske dela bil med andra genom t.ex. en bilpool? Och hur långt är det egentligen till närmaste busshållplats och vad kostar en resa jämfört med att ha en egen bil? Information likt denna kan kommunen sprida på olika sätt t.ex. genom information på kommunens hemsida, genom att skicka ut information till nyinflyttade Nackabor eller tipsa lokala tidningar om aktuella undersökningar. Redan nu får alla barn som ska börja skolan och deras föräldrar information om fördelarna med att gå eller cykla till skolan och regelbundna ”Gå

och cykla till skolan”-kampanjer anordnas för alla Nackas grundskolor. För att stimulera fler att cykla till arbetet finns ”Cykelvänlig arbetsplats”, som är en utmärkelse till alla arbetsplatser i Nacka som gör det lätt för anställda att cykla. Från och med vintern 2016/2017 finns även projektet ”Vintercyklisten”, för att få information från vintercyklister om hur det fungerar för dem att cykla under vintern och hur vinterunderhållet fungerar. Detta ger bra återkoppling till kommunens driftenhet i deras arbete att skapa bra förutsättningar för vintercykling.

Skytning

En ytterligare kommunikationskanal som upplyser om det som finns här och nu, är skytning och information direkt i gatrummet. Sådana skytar kan visa närmaste vägen vid omledning av trafik, eller vad som ska växa fram ur en för närvarande utgrävd grop.

Bild från kommunikationskoncept för ”Nacka bygger stad”.

Kugghjulet BYGGA visar vilka verktyg och åtgärder som finns när det kommer till att förändra den fysiska miljön. Det gäller nybyggnation av anläggningar som broar, tunnlar, gator och vägar.

De närmaste åren kommer Nacka att växa och det innebär mycket nya bostäder och arbetsplatser, men också ny infrastruktur av olika slag. Detta påverkar framkomligheten, tillgängligheten och kapaciteten på så sätt att det finns fler vägar att välja och fler målpunkter att nå.

Stora nybyggnationer

Större tillkommande infrastruktur är tunnelbanan med tre nya stationer i Nacka - Sickla, Järla och Nacka C, samt ny bussterminal i centrala Nacka som planeras stå klara 2025. Redan pågående utbyggnad är förlängningen av tvärbanan från Hammarby sjöstad till Sickla som står klar 2017, liksom en ny vägbro för motorfordon, fotgängare och cyklister mellan Kvarnholmen och centrala Nacka som öppnas för trafik i juni 2016.

Kollektivtrafikåtgärderna utförs av landstingets trafikförvaltning och landstingets förvaltning för utbyggd tunnelbana, men på olika sätt med kommunal eller statlig medfinansiering.

En större kommande åtgärd som kommunen ska utföra är upphöjningen av Saltsjöbanan vid Sickla station. Denna åtgärd kommer att minska banans barriäreffekt och möjliggöra en ny koppling från Planiavägen upp mot Alphyddan. Dessutom samordnas upphöjningen med en av tunnelbanans uppgångar och bildar på så sätt en attraktiv målpunkt med möjlighet till lokaler i gatuplan.

Ytterligare förbättringar i form av stora ombyggnader blir Värmdöleden/väg 222:s överdäckning i centrala Nacka mellan Vikdalsbron och 300 meter österut. Detta möjliggör bättre lokal framkomlighet, och läker samtidigt ihop bebyggelsen i centrala Nacka. Även på denna plats förbättras kollektivtrafikbytespunkter genom samordning av en av tunnelbanans stationer och en ny bussterminal samt motorvägshållplatser. Samtidigt justeras hela trafiksystemet i centrala Nacka när trafikplats Nackas tas bort och dess funktioner flyttas till trafikplats Kvarnholmen och Skvaltan som båda byggs ut och blir fullständiga. Till detta tillkommer nya parallella lokalgator som ansluter till trafikplatserna för att på så sätt fördela lokal och regional trafik och skapar en större tydlighet och orienterbarhet för trafikanterna.

Den kanske allra största nybyggnationen som visserligen inte ligger i Nacka kommun, men som påverkar trafiken och framkomligheten för Nackas trafikanter är Stockholms stads om- och nybyggnad av Slussen. Arbetena har redan startat och beräknas hålla på under en längre tid.¹ De stora förbättringarna för Nackatrafikerna blir sannolikt främst den nya bussterminalen.

Inte lika stora nybyggnationer

Samtidigt som de riktigt stora nybyggnationerna pågår byggs också många mindre infrastrukturprojekt. Det gäller bland annat gång- och cykelvägar med alltifrån felande länkar i regionala cykelstråk till kortare sträckor för säkra skolvägar, nya lokalgator, infartsparkering och busshållplatser. För att få de stora nybyggnadsprojekten att nyttjas till fullo är dessa mindre åtgärder mycket viktiga, inte minst de gång- och cykelvägar som ansluter till kollektivtrafikens nya knutpunkter. Kontinuerlig information om vad som byggs ut och när finns på www.nacka.se.

Illustration av Kvarnholmsförbindelsen mellan Kvarnholmen och Vikdalen.

¹ Läs mer på *Projekt A-Ö Slussen*, <http://bygg.stockholm.se/Alla-projekt/Slussen/>.

Kugghjulet TRIMMA visar vilka mindre verktyg som finns för att påverka framkomligheten genom förändringar i den fysiska miljön.

Att trimma den befintliga infrastrukturen handlar om att renovera och förbättra det som redan finns. Det handlar också om att bättre utnyttja utrymme och anläggning och på det sättet få bättre effektivitet och framkomlighet för trafiken.

Större trimningsåtgärder

En större trimningsåtgärd som utförs av Trafikförvaltningen och som förbättrar stabilitet och kvalitet i trafiken är upprustning av Saltsjöbanan. Genom utbyte av signalsystem, tillkommande bullerskydd, nya perronger, tillgänglighetsanpassningar, mötesstationer m.m. förbättras den långsiktiga hållbarheten på Saltsjöbanan så att tågen i framtiden kan gå utan störningar och så småningom även lite oftare.¹

Andra större trimningsåtgärder är omisolering av broar, renovering av stödmurar och upprustning av gång- och cykeltunnlar. Detta görs kontinuerligt enligt kommunens underhållsplaner, allt för att kunna upprätthålla en hög kvalitet och säker infrastruktur för alla trafikanter.

¹ SLL, www.sll.se/saltsjobanan/

Mindre trimningsåtgärder

Mindre trimningsåtgärder fungerar som smörjmedel i trafiken. De hjälper till att få trafiken och flyta och kan förhoppningsvis göra så att proppar undviks. Det är propparna som skapar köer och gör att kapaciteten kraftigt går ner eller helt försvisser. Mindre trimningsåtgärder kan t.ex. bestå av justering av signalreglering i korsningar, tillkommande vänster- och högersvängskörfält så att trafiken kan komma iväg snabbare i alla körriktningar eller utmärkning av kollektivtrafikkörfält så att bussen får en ”gräddfil” med god framkomlighet på större vägar med hög trafikbelastning.

Kollektivtrafiken kan även ges bättre framkomlighet genom att trafiksignaler i korsningar utrustas med bussprioriteringssystem. På så sätt kommer bussar fram snabbare och antalet stopp minskar. Därutöver minskar variationerna i körtiden, vilket leder till att restidens pålitlighet förbättras. Utvärderingar visar på restidsvinster på upp till 15 % för busstrafik med prioritering i trafiksignaler.¹

Trimning av trafiksignaler kan vara ett effektivt styrmedel.

¹ Trafikverket, 2016. *Kollektivtrafikprioritering i trafiksignaler*. <http://www.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/teknik/ny-teknik-i-transportsystemet/its-intelligenta-transportsystem/its-pa-vag/styra-och-leda-trafik/kollektivtrafikprioritering-i-trafiksignaler/>

Kuggjulet SAMORDNA illustrerar de verktyg som behövs för att få alla de tidigare verktygen att fungera så bra som möjligt.

Intern samordning

För att få alla kommunens uppgifter att fungera bra i samverkan krävs en väl utvecklad samordning dessa emellan. Nacka kommun växer snabbt i och med alla nya åtaganden om t.ex. utbyggd tunnelbana och med det tillkommande bostäder och arbetsplatser. Allteftersom utarbetas därför forum för avstämning och uppdatering om alla enheters verksamhet, så att det i den fysiska verkligheten blir så få störningar som möjligt. Inom ramen för den nyttolkoma Enheten för strategisk stadsutveckling samordnas just den strategiska stadsutvecklingen med bland annat planer för när och hur den nya bebyggelsen ska tillkomma, kommande bygglogistik, samt samordning av tunnelbanans utbyggnad med den kommunala planeringen.

Extern samordning

Eftersom Nacka kommuns trafiksystem är en del av Stockholms läns trafiksystem innebär det att framkomligheten i Nacka kommun i hög utsträckning påverkas av de strategier, riktlinjer och åtgärder som beslutas i övriga länet. Det är därför väsentligt att Nacka samordnar sitt framkomlighetsarbete med andra parter som verkar i länet. Detta görs inom flera olika regionala samordningsprojekt/sammanhang där kommunen deltar, som till exempel:

- Processen för att ta fram en ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFS. Landstingets Tillväxt- och regionplaneförvaltning håller i processen.
- Regionala trafikgruppen bestående av Trafikverket, Trafikförvaltningen, Stockholms stad, Solna stad och Nacka kommun, som samordnar trafikstörande arbeten i regionen för att minimera störningar.
- Vägtrafikledningscentralen Trafik Stockholm, som hanterar trafikstörningar, övervakar trafikanläggningar och gör operativa analyser. Här deltar Trafikverket, Trafikförvaltningen, Stockholms stad, Solna stad samt Nacka kommun.
- Åtgärdsvalsstudie för förbättrad framkomlighet i stombilslinjenätet med syfte att ta fram förslag på åtgärder som kan förbättra framkomligheten för stombussar.. Trafikförvaltningen leder arbetet och deltar gör Trafikverket i samarbete med berörda kommuner.
- Regeringens förhandling Sverigeförhandlingen med syfte att möjliggöra höghastighetsjärnvägar mellan Stockholm och Göteborg samt Stockholm och Malmö liksom att öka kollektivtrafiken, förbättra tillgängligheten och öka bostadsbyggandet i bland i storstäderna, bland annat Stockholms län. Kommuner, regioner, städer och näringslivet kan vara med och påverka för-

handlingen.

- Kontinuerliga planerings- och uppföljningsmöten mellan bland annat Nacka kommun och Trafikförvaltningen. Syftet är att avhandla frågor som rör fysisk planering på kort och lång sikt, exempelvis tillfälliga omläggningar av trafiken, flytt av hållplatser, kollektivtrafikförsörjning av nya områden eller större omstruktureringar i gatunätet.
- Nationell och regional inriknings- och åtgärdsplanering för infrastrukturåtgärder. Dessa drivs av Trafikverket respektive Länsstyrelsen i Stockholms län och Nacka kommun deltar med inspel om behov som förslag till konkreta åtgärder i kommande infrastrukturplaner.

Exempel på externa parter och samordningsprojekt.

8. HANDLINGSPLAN

De presenterade åtgärderna visar vilka verktyg kommunen har för att kunna påverka framkomligheten på ett övergripande plan. För att kunna planera i detalj krävs mer specificerade insatser. Dessa presenteras i en kontinuerligt uppdaterad handlingsplan som allteftersom de trafikstörande arbetena konkretiseras och de nyttillkomna Nackaborna flyttar in, tydliggörs i tid och rum.

Handlingsplanen innehåller en nedbrytning av kugghjulens verktyg i konkreta tid- och resurssatta åtgärder. Denna plan kommer att sträcka sig 3 år framåt i tiden, allt för att vara så pålitlig och detaljerad som möjligt gällande kommande störande arbeten både vad gäller bebyggelseutbyggnader och större infrastrukturåtgärder. För att ha en ungefärlig överblick även efter de närmaste 3 åren, görs en utblick ytterligare 3 år framåt. På så sätt kan planeringen göras när all information finns tillgänglig, men det finns samtidigt utrymme att i tid anpassa en åtgärd i tid och rum så att det inte skapas onödiga krockar och framkomlighetsproblem. För att minska framkomlighetsproblemen måste det finnas ett hållbart utbud som kan fånga upp den med personbil ej tillgodosedda reseefterfrågan från nuvarande och framtidiga trafikanter. Det kan t.ex. gälla att öka utbyggnadstakten på cykelvägar för att erbjuda attraktiva, hållbara alternativ så tidigt som möjligt. Sådana åtgärder kan konkretiseras och presenteras i handlingsplanen allteftersom de mest störningsutsatta platserna identifieras och det blir tydligare vem som flyttar in i de nya områdena och exakt när.

Allteftersom detta konkretiseras kan också detaljerade resandeprognoser och kapacitetsanalyser göras för t.ex. specifika korsningspunkter eller för utvalda sträckor.

Samordning av trafikstörande arbeten

Kommunen har startat en intern grupp för att identifiera de kommande årens trafikstörande arbeten. Information inhämtas också från externa aktörer som t.ex. Nacka Energi och Förvaltning för utbyggd tunnelbana. Gruppen består av tjänstemän från olika enheter och uppgiften består i att klassa de planerade åtgärderna utifrån störningsgrad, samt peka ut dessa i områden på karta. Sedan börjar ett arbete med att i så stor uträckning som möjligt anpassa åtgärderna efter varandra så att framkomlighetsproblemen minimeras. Då blir det också tydligare vilka andra åtgärder från kugghjulen som behövs på just den platsen, vid den tiden, för att få en så förutsägbart och pålitlig framkomlighet i Nackas trafiksysteem som möjligt.

Trafikstörande arbete kräver samordning med andra trafikstörande arbeten.

9. REFERENSLISTA

- Davidsson, Fredrik, Movea, 2016. PM Framkomlighet och kapacitet på regionens primära vägnät ur ett Nackaperspektiv, utkast 2016-03-04.
- DN, 2016. ”Ändrade skolstartstider kan ge mindre biltrafik”. <http://www.dn.se/sthlm/andrade-skolstartstider-kan-ge-mindre-biltrafik/>, hämtad 2016-04-06.
- Google Maps, 2016. Typisk trafik. <https://www.google.se/maps/@59.3068095,18.1472599,13z/?data=!5m1!1e1>, hämtad 2016-03-01.
- Nacka kommun, 2014. Vision för Nacka stad - nära och nyskapande. http://www.nacka.se/WEB/BO_BYGGA/NACKABYGGERSTAD/VISIONEN/Sidor/default.aspx, publicerad 2014-03-03.
- Nacka kommun, 2015. Yttrande till Sverigeförhandlingen, Nyttoträns, 2015-09-28.
- Nacka kommun, 2016. Förstudie bussterminal och överdäckning i Nacka stad, 2016-04-11.
- Nacka kommun, Trafikverket, landstingets trafikförvaltning, 2016. Åtgärdsvalsstudie samordnad trafikplanering i centrala Nacka, 2016-03-08.
- Oslo kommune, 2015 Oslo sykkelstrategi 2015-2025.
- Rörby, Anders. SjöVägen, 2016. <http://www.sjovagen.nu>.
- SKI, 2014. Handbok - Arbete på väg.
- Spolander, Krister, 2012. Underlag för regionalt cykelrägnät i Stockholms län. Pendlingsrelationer mellan bostäder och arbetsplatser. Tillväxt, miljö och regionplanering (SLL).
- Stockholms läns landsting, 2015. Utbyggnad av tunnelbanan 2015, Söderort & Nacka. Genomförd av CMA Research AB, december 2015.
- Stockholms stad, 2016. Miljöbarometern – Bilinnehav. <http://miljobarometern.stockholm.se/key.asp?mo=7&dm=4&nt=3>, hämtad 2016-03-18.
- Stockholms stad, 2016. Projekt A-Ö Slussen, <http://bygg.stockholm.se/Alla-projekt/Slussen/>, hämtad 2016-04-26.
- Svenska Petroleum & Biodrivmedelinstitutet (SPBI), 2016 Priser & Skatter, hämtad 2016-04-27.
- Trafik Stockholm, 2016. Störningsrapporten mars 2016.
- Trafikförvaltningen/ÅF, 2016. Rapport Kapacitetsutredning – Befintlig Slussenterminal med åtgärder, 2016-02-18.
- Trafikverket, 2012. PM 2012:01, Introduktion till samhällsekonomisk analys, TRV 2012/78562.
- Trafikverket, 2014. Trender i transportsystemet – Trafikverkets omvärldsanalys, presentation hösten 2014.
- Trafikverket, 2015. Rapport: Framkomlighetsprogram Trafikverkets inriktning för hur Storstockholms primära vägnät används på bästa sätt. Dialog 2015. Publikation 2014:140.
- Trafikverket, 2015. Tillståndsbeskrivning 2030. Effekter av statliga infrastrukturplaner och förhandling i Stockholms län. Publikation 2016:084.
- Trafikverket, 2016. Trafikanordningsplaner. <http://www.trafikverket.se/taplaner>, hämtad 2016-03-17.
- Trafikverket, 2016. Kollektivtrafikprioritering i trafiksignaler. <http://www.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/teknik/ny-teknik-i-transportssystemet/its-intelligenta-transportssystem/its-pa-vag/styra-och-leda-trafik/kollektivtrafikprioritering-i-trafiksignaler/>, hämtad 2016-04-26.
- UN-habitat, 2012. Urban Planning for City Leaders.
- WSP, 2015. Resvanor sydost med fokus på Nacka. Undersökning om resvanor via Slussen - våren 2014.
- ÅF, 2016. PM Rimlighetsstyrdd resande prognos och ej tillgodosedd reseefterfrågan Nacka 2030, 2016-03-14.
- ÅF, 2016. Åtgärdsvalsstudie Samordnad trafikplanering centrala Nacka, Bilaga 1 Trafikmodell för centrala Nacka, 2016-03-08.

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

§ 114

Dnr KFKS 2015/754-259

Hyresrätter med rimliga hyror

Motion den 16 november 2015 av Rolf Wasteson, Camilla Carlberg och Birgit Hansson (V)

Beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

Det av kommunfullmäktige den 18 april 2016 antagna programmet för markanvändning omfattar hur kommunen ska arbete för att på ett långsiktigt hållbart sätt skapa förutsättningar för prisvärda hyresrätter. Kommunfullmäktige avslår därför förslagen i motionen.

Ärendet

Det är viktigt att eftersträva blandade upplåtelseformer samt prisvärda lägenheter inom ramen för stadsutvecklingen i kommunen. Förslaget i den här aktuella motionen syftar till att tillskapa hyresrätter med rimliga hyror. Att garantera lägre hyror under en överskådlig tid behöver göras inom ramen för marknadsmässiga förutsättningar. Det är i dagsläget det bästa sättet att uppnå en långsiktigt hållbar hyressättning. Det av kommunfullmäktige antagna programmet för markanvändning ger ett bra stöd i arbetet med markanvisningar som syftar till att få fram prisvärda hyresrätter.

Handlingar i ärendet

Enheten för strategisk stadsutvecklings tjänsteskrivelse den 25 maj 2016
Motion

Yrkanden

Mats Gerdau (M) yrkade bifall till enheten för strategisk stadsutvecklings förslag.

Beslutsgång

Stadsutvecklingsutskottet beslutade i enlighet med Mats Gerdaus yrkande.

Protokollsanteckningar

Mats Gerdau lät anteckna följande för Alliansmajoriteten.

”Alliansmajoriteten vill skapa en levande stad för alla. Det innebär bl a en mångfald av bostadstyper med olika storlek och för olika plånböcker. Vi vill att en tredjedel av tillkommande lägenheter på kommunal mark blir hyresrätter, det behövs på en rörlig

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

bostadsmarknad och för att företagen ska kunna växa. Lägenheter i mellan- och övre prissiktet tillkommer nästan av sig själv, därfor behöver vi ägna mer kraft åt att se till att det också skapas lägenheter som personer med lägre inkomster har råd med. Dock måste man också ta hänsyn till de flyttkedjor som uppstår när nya bostäder byggs och där ofta billigare lägenheter lämnas för nya.

Att bygga nytt är förknippat med höga kostnader och därmed höga boendekostnader, men i stället för nya bostadssubventioner vill vi fortsätta arbetet med att få till stånd hyresrätter på marknadsmässiga villkor. Vi behöver fler ”Första bostaden”-koncept för studenter, ungdomar, nyanlända och andra. Det kan också handla om att anvisa mark till bygg Herrar som har som uttryckligt mål att bygga lägenheter med lägre hyra.

Motionärernas förslag att mark ska anvisas utifrån lägsta inflyttningshyra och till låg tomträttsavgäld har nackdelar. Dels det uppenbara att kommunen förlorar stora intäkter, dels att denna subvention riskerar att inte komma hyresgästerna till del utan kan stanna hos hyresvärdens. Kommunen kan dessutom inte avtala om kommande hyresnivå mellan två externa parter. Hyror sätts antingen efter förhandling med Hyresgästföreningen och kan då vara i form av sk presumtionshyra där fastighetsägaren får betalt för sina faktiska kostnader för nybyggda lägenheter, eller så avgör fastighetsägaren ensidigt hyresnivån och den kan också prövas i domstol.”

Rolf Wasteson (V) lät anteckna följande.

”Vänsterpartiet hävdar ju att Nacka har ett stort behov av hyresbostäder och hyresbostäder till rimliga priser. Den moderatledda alliansen har ju först på senare år motvilligt börjat acceptera att det byggs hyresbostäder i Nacka. Men än så länge så har vi bara i mycket liten utsträckning sett att det kan bli av, upp till de målsatta 30% är det långt och behovet är i praktiken betydligt högre än så, särskilt som både antalet och andelen hyresbostäder i Nacka minskat under en lång rad år.

De hyresrätter som nu ändå planeras kommer dock att bli synnerligen dyra bostäder. Först och främst så är hyresbostäder systematiskt missgynnade i Sverige jämfört med bostadsrätter men i Nacka upplåter man dessutom marken för hyresbostäder till högstbjudande, något som självklart driver på hyrorna uppåt.

Vänsterpartiet skulle främst vilja att kommunen hade ett eget kommunalt bostadsbolag som lät bygga och förvaltade hyresbostäder. Men tanken är tabu i Nacka efter det att Nackahem sålde för mer än 20 år sedan. Men till dess vi får igenom det kravet så måste ändå hyresrätter byggas och de måste då byggas med så rimliga hyror som det är möjligt för en kommun att åstadkomma. Nacka borde, istället för att upplåta marken till högstbjudande, upplåta den till det företag som garanterar den lägsta inflyttningshyran.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

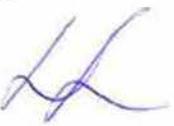
SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

Men det sätt som den moderatledda majoriteten vill hålla hyrorna i schack, det är genom att bygga hyresbostäder på mindre attraktiva ställen och med lägre standard och kvalitet. Det är ett oanständigt sätt att direkt öka segregationen i Nacka: de som inte har råd eller vill köpa en bostadsrätt, de får bli andra klassens invånare och bo i de sämre bostäder som då erbjuds. Den inställningen från alliansmajoriteten visar på ett förakt för de som inte tillhör de egna väljargrupperna, de välbesuttna. Man kunde ha förväntat sig något bättre åtminstone från de mindre partierna i alliansen men de har här helt sålt sina själar på 'marknadens' villkor."

Sidney Holm (MP) lät anteckna följande för Miljöpartiets stadsutvecklingsutskottsgrupp.

"Många nyproducerade lägenheter har en alltför hög hyresnivå vilket gör det svårt för stora grupper att ta sig in på bostadsmarknaden. Alla politiska partier i Nacka är överens om att det råder brist på billiga hyresränter. Vill vi på fullt allvar skapa bostäder för alla måste vi politiker agera och ta ansvaret för det den fria marknaden inte klarar av. Bostadsbidrag i all ära, men dessa bygger inga billiga bostäder. Utan politisk inblandning riskerar Nacka att bli en väldigt segregerad kommun. Miljöpartiet vill att det byggs 1500 billiga lägenheter utspridda över hela Västra Sicklaön enligt förslaget i vår tidigare inlämnade motion om bostäder till överkomligt pris."

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Kommunstyrelsen

Hyresrätter med rimliga hyror

Motion den 16 november 2015 av Rolf Wasteson, Camilla Carlberg och Birgit Hansson (V)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

Det av kommunfullmäktige den 18 april 2016 antagna programmet för markanvändning omfattar hur kommunen ska arbete för att på ett långsiktigt hållbart sätt skapa förutsättningar för prisvärda hyresrätter. Kommunfullmäktige avslår därför förslagen i motionen.

Sammanfattning

Det är viktigt att eftersträva blandade upplåtelseformer samt prisvärda lägenheter inom ramen för stadsutvecklingen i kommunen. Förslaget i den här aktuella motionen syftar till att tillskapa hyresrätter med rimliga hyror. Att garantera lägre hyror under en överskådlig tid behöver göras inom ramen för marknadsmässiga förutsättningar. Det är i dagsläget det bästa sättet att uppnå en långsiktig hållbar hyressättning. Det av kommunfullmäktige antagna programmet för markanvändning ger ett bra stöd i arbetet med markanvisningar som syftar till att få fram prisvärda hyresrätter.

Förslagen i motionen

Motionärerna yrkar att kommunen ändrar sin markanvisningspolicy så att det företag som garanterar den lägsta inflytningshyran, givet att man uppfyller ett antal kvalitets- och andra krav, ska anvisas mark i samband med byggande av hyresbostäder.

Enhetens utredning och bedömning

I det av kommunfullmäktige antagna programmet för markanvändning tydliggörs att kommunen ska eftersträva en variation av upplåtelseformer. Inom detaljplaneområden för huvudsakligen bostadsändamål ska kommunen verka för att minst en tredjedel av bostäderna upplåts med hyresrätt. Vidare framgår av programmet att kommunen eftersträvar blandade storlekar på bostäder och vill säkerställa bostäder för studenter och äldre samt prisvärda hyres- och bostadsrätter.

Enheten för strategisk stadsutveckling anser utifrån rådande marknadsförhållanden att det inte är nödvändigt att i någon form subventionera hyror. Att få marknaden att bygga hyresrätter är i dagsläget inte en stor utmaning, bl.a. genom den s.k. presumptionshyran som

innebär att fastighetsägaren får ta ut vilken hyra den vill vid nyproduktion. Att uppnå en låg boendekostnad är dock en viktig aspekt för att bredda utbudet på marknaden och möjliggöra bra boenden för hushåll med lägre inkomster.

För att inte skapa en obalans i hyresmarknaden är det viktigt att eventuella hyresrätter med lägre hyra även har lägre standard och med det är billigare att bygga. Kommunen måste alltså styra in exploaterna i billigare, men hållbara, koncept för att på lång sikt kunna bevara en lägre hyra. Om så inte sker kommer dessa ”billigare” hyresrätter justeras upp hyremässigt vid första justeringen då man jämför med liknande bostäder vid en omförhandling.

I dagsläget är det mest effektiva sättet att uppnå en lägre hyra att i möjligaste mån hålla nere produktionskostnaderna och acceptera en viss standardsänkning. Kommunen kan påverka kostnaden genom att begränsa kravställningen gentemot exploateren i plan- och bygglovskedet.

Slutsatsen är att det av kommunfullmäktige nyligen antagna ”program för markanvändning”, tillsammans med en ambition att sänka produktionskostnaderna, ger ett bra stöd för tillskapandet av hyresrätter, även sådana där en låg boendekostnad ska eftersträvas. Programmet bör därmed inte ändras.

Förslagens ekonomiska konsekvenser

Den långsiktiga planeringen för stadsutvecklingen i kommunen i allmänhet och västra Sicklaön i synnerhet bygger på att kommunen arbetar vidare med att fram hyresrätter på marknadsmässiga villkor. Det är viktigt att kommunens markinnehav nyttjas på bästa möjliga sätt. Att ”subventionera” ett stort antal hyresrätter riskerar, utifrån rådande förutsättningar, att skapa en osäkerhet i kommunens långsiktiga ekonomi.

Konsekvenser för barn

Att skapa boendemiljöer med en blandning av lägenhetstyper och upplåtelseformer bör öka möjligheten för barn att få en bra uppväxtmiljö då en variation av lägenheter även ger familjer med lägre inkomster möjlighet till ett bra boende i Nacka.

Bilaga

Motion ”Hyresrätter med rimliga hyror”.

Andreas Totschnig
Enhetschef
Enheter för strategisk stadsutveckling

2015-11-10

Motion till Nacka kommunfullmäktige

Bygg hyresbostäder med rimliga hyror

Nacka har et stort behov av hyresbostäder. Under många år har enbart ett fåtal nya hyresbostäder byggts och många av de gamla har ombildats till bostadsrätter. Därför är det angeläget dels att på alla sätt arbeta för att nya hyresbostäder byggs, t ex som en del av nya Nacka stad. Men det är också viktigt att det byggs och upplåts hyresbostäder med låga hyror.

Hyresbostäder är jämfört med bostadsrätter ekonomiskt missgynnade, något som den nya regeringen har börjat göra något åt. Och för att verkligen kunna bygga hyresbostäder med låga hyror så är det statliga insatser som behöver göras.

En kommun, som Nacka, har dock möjligheter att i alla fall göra insatser för att hålla hyrorna nere på rimliga nivåer. När nu det stora stadsbyggnadsprojektet Nacka stad ska byggas på i stor utsträckning kommunal mark så skulle det finnas stora möjligheter för kommunen att uppnå det. Med ett kommunalt bostadsbolag hade Nacka haft goda möjligheter men den förutsättningen saknas. Tyvärr har Nacka agerat precis omvänt. Mark för hyresrätter upplåts med tomträtt, till de exploater som är beredda att betala högsta pris för marken. Självklart kommer det att innebära att hyrorna i de nya bostäderna blir skyhöga.

Vad kommunen istället skulle kunna göra vore att ställa ett antal krav på de bostäder, med omgivning, som ska upplåtas med hyresrätt samt fastslå en låg fast tomträttsavgäld.

Utslagsgivande skulle sedan vara vilka exploater som kan garantera den lägsta inflyttningshyran.

Det skulle innebära att Nacka behöver ändra sin markanvisningspolicy, vilket också är vad vi förordar.

Därför yrkar vi

att Nacka ändrar sin markanvisningspolicy så att det företag som garanterar den lägsta inflyttningshyran, givet att man uppfyller ett antal kvalitets- och andra krav, ska anvisas mark i samband med byggande av hyresbostäder

Vänsterpartiet Nacka

Rolf Wasteson

Camilla Carlberg

Birgit Hansson

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 124

Dnr KFKS 2015/850-429

Motion om projekt ett bilfritt år

Motion den 14 december 2015 av Sidney Holm och Lisskulla Zayane (MP)

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

Kommunfullmäktige noterar att natur- och trafiknämnden inom sitt ansvarsområde och utifrån cykelstrategin bedriver ett arbete i enlighet med intentionerna bakom motionen. Förslaget om ett särskilt projekt på det sätt som motionärerna föreslår avslås därför. Nacka kommun kommer att dra slutsatser av det motsvarande projekt som har genomförts i Stockholm.

Ärende

Motionärerna föreslår att fem barnfamiljer under ett år ska få tillgång till elcyklar, elmopeder och mindre fyrfjuliga elfordon. Dessa ska användas i ur och skur hela året och på en blogg på kommunens hemsida ska man kunna följa familjerna och dela deras erfarenheter.

Förslaget är att fullmäktige avslår förslaget om det särskilda projektet då ett motsvarande har gjorts i Stockholm och kommunerna är tillräckligt lika för att Nacka ska kunna dra slutsatser av det. Natur- och trafiknämnden bedriver inom sitt ansvar och utifrån cykelstrategin ett arbete som uppfyller intentionerna bakom förslagen i motionen.

Handlingar i ärendet

Stadsledningskontorets tjänsteskrielse den 25 juni 2016

Natur- och trafiknämndens beslut den 22 mars 2016 § 58

Motion

Ärendets tidigare behandling

Beslut i natur- och trafiknämnden den 22 mars 2016 § 58

Natur- och trafiknämnden föreslog att kommunfullmäktige ska avslå motionen ”Ett bilfritt år daterat 2015-12-14.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

Yrkanden

Sidney Holm (MP) yrkade, med instämmande av Rolf Wasteson (V) bifall till förslagen i motionen.

Gunilla Grudevall Sten (L) yrkade, med instämmande av Mats Gerdau (M) bifall till stadsledningskontorets förslag.

Beslutsgång

Med avslag på Sidney Holms yrkande beslutade arbetsutskottet i enlighet med Gunilla Grudevall Stens yrkande.

Reservationer

Sidney Holm (MP) reserverade sig mot beslutet och ingav följande.

”Det pågår visserligen mycket bra arbete inom kommunen för att fånga upp synpunkter från medborgare kring cykelfrågor men det räcker inte. Fler måste välja cykeln istället för bilen om vi ska nå upp till de globala och lokala klimat- & miljömålen. Ska vi nå upp till målet om att var femte pendlingsresa ska ske med cykel år 2030 måste vi verkligen öka tempot. Den viktigaste delen i projektet är den s.k. mobility managementeffekten, att synliggöra satsningen och inspirera andra till att välja bort bilen. Det missar man helt om man bara läser om andras erfarenheter av liknande projekt. Stadsledningskontoret vill avslå projektet för att det skulle kräva en omfattande arbetsinsats och ja, - det krävs en omfattande arbetsinsats för att rädda klimatet och miljön.”

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Kommunstyrelsen

Motion om projekt ett bilfritt år

Motion den 14 december av Sidney Holm och Lisskulla Zayane (MP)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

Kommunfullmäktige noterar att natur- och trafiknämnden inom sitt ansvarsområde och utifrån cykelstrategin bedriver ett arbete i enlighet med intentionerna bakom motionen. Förslaget om ett särskilt projekt på det sätt som motionärerna föreslår avslås därför. Nacka kommun kommer att dra slutsatser av det motsvarande projekt som har genomförts i Stockholm.

Sammanfattning

Motionärerna föreslår att fem barnfamiljer under ett år ska få tillgång till elcyklar, elmopeder och mindre fyrhjuliga elfordon. Dessa ska användas i ur och skur hela året och på en blogg på kommunens hemsida ska man kunna följa familjerna och dela deras erfarenheter.

Förslaget är att fullmäktige avslår förslaget om det särskilda projektet då ett motsvarande har gjorts i Stockholm och kommunerna är tillräckligt lika för att Nacka ska kunna dra slutsatser av det. Natur- och trafiknämnden bedriver inom sitt ansvar och utifrån cykelstrategin ett arbete som uppfyller intentionerna bakom förslagen i motionen.

Förslagen i motionen

Inom ramen för projektet Ett bilfritt år föreslår Sidney Holm och Lisskulla Zayane (MP) att fem frivilliga barnfamiljer i Nacka gratis ska få förfoga över elcyklar, elmopeder och mindre fyrhjuliga elfordon. I utbyte ska familjerna förbinda sig att gå ”all in” och använda sina elfordon året runt både i regn och rusk. På en blogg under kommunens hemsida ska man kunna följa familjerna och ta del av deras erfarenheter.

KTH har en forskargrupp för design och hållbar utveckling på KTH som heter ”Green Leap”. Deras övergripande mål är att verka som en katalysator för förändring genom att

engagera design i hållbar utveckling. Under 2014 startade de upp projektet ”Ett bilfritt år” i Stockholm som motionärerna har tänkt att man kan utgå ifrån men utveckla, förbättra och anpassa till Nackaförhållanden.

Projektet Ett bilfritt år består av tre olika delar. Först att se hur beteendet förändras hos de familjer som byter ut sin bil mot lätta elfordon. Sedan att utifrån erfarenheterna från familjernas bilfria år se hur kommunen bättre kan planera kommunen utifrån transporter med små elfordon. Utifrån slutsatserna från familjernas bilfria år kan kommunen sedan skissa på hur livet i Nacka skulle gestalta sig om små elfordon skulle få ett brett genomslag. Den tredje och viktigaste delen är, enligt motionärerna, att synliggöra satsningen och inspirera andra till att välja bort bilen.

Natur- och trafiknämndens utredning och bedömning

Natur- och trafiknämnden föreslog den 22 februari 2016, § , att kommunfullmäktige skulle avslå motionen ”Ett bilfritt år”

Av underlaget för nämndens beslut framgår huvudsakligen följande.

Trafikenheten ser KTH:s projekt Ett bilfritt år som ett väldigt intressant projekt och är positiva till om KTH vill driva det även i Nacka. Dock ser enheten inte att det är något som kommunen bör driva då det skulle kräva en omfattande arbetsinsats. Enheten ser däremot att Nacka kommun kan använda de slutsatser KTH dragit från sitt projekt för att se hur kommunen kan planera kommunen bättre utifrån transporter bland annat med små elfordon. Nacka är förmodligen inte unikt. I Stockholm deltog tre barnfamiljer i olika delar av Stockholm i projektet under ett år.

Resultaten från projektet i Stockholm sammanställs nu utifrån praktiska och emotionella konsekvenser och ur ett individuellt och kollektivt perspektiv. Några slutsatser Stockholmsprojektet dragit är att cykelinfrastruktur inte ska underdimensioneras. Vill man ha mer cyklistiskt ska man bygga bredare cykelbanor. Det gäller i än större grad för lådcyklar eftersom de tar större plats än en vanlig cykel, både på cykelbanan och på cykelparkeringen. Man poänger att gesten är viktig - cykelbanor ska vara bra skyltade och rejäl, och förordar 2-filiga cykelbanor, d v s med 2 filer i varje riktning. ”När man planerar cykel – tänk bil”. Eftersom det idag finns både snabba och ”vanliga” cyklistiskt, blir cykelbanorna underdimensionerade och det ger konflikter. Infrastrukturen måste förändras så att den ger förutsättningar för hållbart resande.

När man sett över vardagen utan bil så är den största svårigheten återvinnningen, man förväntas ha bil för att kunna använda återvinningscentraler. Förutom en slutrapport kommer projektet i februari-mars leverera två korta filmer om dels upplevelsen familjerna

haft av ett bilfritt år och dels förslag på lösningar. För mer information, se projektets hemsida: <http://www.ettbilfrittar.se/>

Nacka kommun fångar in synpunkter på villkoren för cyklister. Kommunen har idag många kanaler för att fånga upp synpunkter från medborgare kring cykelfrågor, genom Twitter (Nacka gator), appar (Infracontrol), via telefon och mail. Kommunen kan jobba för att underlätta för cyklister med hjälp av mindre projekt – t ex vintercyklisten. En rimlig nivå skulle till exempel kunna vara att utrusta 10 nackabor med vintercykelpaket (dubbdäck, mm) och få in deras synpunkter på hur vintercyklingen fungerar.

Trafikenheten planerar redan idag för att man ska kunna resa hållbart, till exempel genom att göra det bättre för cyklister genom regionala cykelstråket, som är användbart för olika cykeltyper, som elcyklar och ellastcyklar. De slutsatser som dragits i KTHs projekt stämmer till stor del överens med de åtgärder kommunen planerar att genomföra och som finns beslutade i cykelstrategin.

Stadsledningskontoret bedömning och förslag

Som lyfts fram i underlaget för natur- och trafiknämndens beredning av förslagen i motionen kan Nacka kommun dra slutsatser direkt av det redan genomförda KTH-projektet. Som trafikenheten påpekar är förhållande mellan Nacka och Stockholm tillräckligt lika för att det ska vara möjligt.

Utifrån den antagna cykelstrategin arbetar natur- och trafiknämnden och trafikenheten för att underlätta för cyklande och i det arbetet hämta in medborgarnas synpunkter och idéer. Stadsledningskontoret föreslår därför att förslaget om ett särskilt projekt avslås men att kommunfullmäktige noterar att kommunen arbetar i enlighet med intentionerna bakom motionen.

Ekonomiska konsekvenser

Natur- och trafiknämnden arbetar med de aktuella frågorna inom befintliga budgetramar.

Konsekvenser för barn

Minskat bilåkande leder till en minskad påverkan på miljön, vilket ju självklart är positivt för barn nu och i framtiden.

Lena Dahlstedt
Stadsdirektör

Dag Björklund
Natur- och trafikdirektör

§ 58

NTN 2016/57-519

Motion om projekt ett bilfritt år

Remiss av motion den 14 december 2015 av Sidney Holm och Lisskulla Zayane (MP).

Beslut

Natur- och trafiknämnden föreslår att kommunfullmäktige avslår motionen ”Ett bilfritt år” daterat 2015-12-14.

Ärendet

Miljöpartiet föreslår att kommunen startar projektet Ett bilfritt år. Projektet skulle undersöka hur fem barnfamiljer klarar sig utan bil i ett år, för att uppmuntra fler att gå över till hållbara transportlösningar och visa vilka stora vinster det skulle innehålla och vilka förändringar av staden som skulle kunna åstadkommas.

Trafikenheten ser KTHs projekt Ett bilfritt år som ett väldigt intressant projekt som i stort sett behandlar de frågor motionären tar upp. Enheten är positiva till om KTH eller annan institution vill driva något liknande även i Nacka men ser inte att ett nytt projekt bör startas i Nacka kommuns regi i närtid. Däremot ska tillämpliga slutsatser från KTH-projektet användas i vårt arbete med att planera för ett växande Nacka.

Förslagen i motionen

Inom ramen för projektet Ett bilfritt år vill Miljöpartiet att fem frivilliga barnfamiljer i Nacka gratis ska få förfoga över elcyklar, elmopeder och mindre fyrhjuliga elfordon. I utbyte ska familjerna förbinda sig att gå ”all in” och använda sina elfordon året runt både i regn och rusk. På en blogg under kommunens hemsida ska man kunna följa familjerna och ta del av deras erfarenheter. Projektet Ett bilfritt år består av tre olika delar. Först att se hur beteendet förändras hos de familjer som byter ut sin bil mot lätta elfordon. Sedan att utifrån erfarenheterna från familjernas bilfria år se hur vi bättre kan planera kommunen utifrån transporter med små elfordon. Utifrån slutsatserna från familjernas bilfria år kan vi sedan skissa på hur livet i Nacka skulle gestalta sig om små elfordon skulle få ett brett genomslag. Den tredje och viktigaste delen är att synliggöra satsningen och inspirera andra till att välja bort bilen.

Enhetens utredning och bedömning

Trafikenheten ser KTHs projekt Ett bilfritt år som ett väldigt intressant projekt och är positiva till om KTH vill driva det även i Nacka. Dock ser vi inte att det är något som kommunen bör driva då det skulle kräva en omfattande arbetsinsats. Vi ser däremot att Nacka kommun kan använda de slutsatser KTH dragit från sitt projekt för att se hur vi kan planera kommunen bättre utifrån transporter bl.a. med små elfordon. Nacka är förmodligen inte unikt. I Stockholm deltog tre barnfamiljer i olika delar av Stockholm i projektet under ett år.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
GyS	VM	HS

22 Mars 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Natur- och trafiknämnden

Resultaten från projektet i Stockholm sammanställs nu utifrån praktiska och emotionella konsekvenser och ur ett individuellt och kollektivt perspektiv. Några slutsatser Stockholmsprojektet dragit är att cykelinfrastruktur inte ska underdimensionera. Vill man ha mer cyklister ska man bygga bredare cykelbanor. Det gäller i än större grad för lådcyklar eftersom de tar större plats än en vanlig cykel, både på cykelbanan och på cykelparkeringen. Man poängterar att gesten är viktig - cykelbanor ska vara bra skyltade och rejala, och förordar 2-filiga cykelbanor, d.v.s. med 2 filer i varje riktning. ”När man planerar cykel – tänk bil”. Eftersom det idag finns både snabba och ”vanliga” cyklister, blir cykelbanorna underdimensionerade och det ger konflikter. Infrastrukturen måste förändras så att den ger förutsättningar för hållbart resande.

När man sett över vardagen utan bil så är den största svårigheten återvinnningen, man förväntas ha bil för att kunna använda återvinningscentraler. Förutom en slutrapport kommer projektet i februari-mars leverera två korta filmer om dels upplevelsen familjerna harft av ett bilfritt år och dels förslag på lösningar. För mer information, se projektets hemsida: <http://www.ettbilfritt.se/>

Nacka kommun fångar in synpunkter på villkoren för cyklister. Vi har idag många kanaler för att fånga upp synpunkter från medborgare kring cykelfrågor, genom Twitter (Nacka gator), appar (Infracontrol), via telefon och mail. Vi kan jobba för att underlätta för cyklister med hjälp av mindre projekt – t ex vintercyklisten. En rimlig nivå skulle t ex kunna vara att utrusta 10 nackabor med vintercykelpaket (dubbdäck, mm) och få in deras synpunkter på hur vintercyklingen fungerar.

Vi planerar redan idag för att man ska kunna resa hållbart, t ex genom att göra det bättre för cyklister genom regionala cykelstråket, som är användbart för olika cykeltyper, som elcyklar och ellastcyklar. De slutsatser som dragits i KTHs projekt stämmer till stor del överens med de åtgärder vi planerar att genomföra och som finns beslutade i vår cykelstrategi.

Handlingar i ärendet

Tjänsteskrivelse 2016-02-15

Bilaga 1. Motion om Ett bilfritt år.

Yrkanden

Per Chrisander (MP) yrkade att nämnden bifaller motionen.

Gunilla Grudevall-Steen (L), Peter Zethraeus (M), Viktor Ellström (S) yrkade bifall till enhetens förslag till beslut.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande

22 Mars 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Natur- och trafiknämnden

Beslutsgång

Med avslag på Per Chrisanders yrkande beslutade nämnden i enlighet Gunilla Grudevall-Steens bifallsyrkande till enhetens förslag till beslut.

Protokollsanteckningar

Per Chrisander (MP) lät anteckna följande till protokollet:

” Nacka kan här utan några stora kostnader ligga i framkant för FOU om framtidens trafik. Detta borde med fördel kunna genomföras i samarbete med KTH. Även om KTH:s projekt varit framgångsrikt och gett en rad användbara slutsatser så är detta ett förnyelseområde när det gäller kunskap om effektiva lösningar för en hållbar framtid. ”

Peter Zethraeus (M) lät anteckna följande till protokollet:

” Jag delar i högsta grad synen på att *Ett bilfritt år* är ett intressant projekt. Däremot förstår jag inte riktigt vitsen med att göra om det och ”förbättra det”. *Ett bilfritt år* drivs av Green Leap under KTH och jag har svårt att se varför ett upprepat lokalt projekt skulle vara bättre. Dessutom har Green Leap avslutat fältdelen i projektet och ligger ett par år före ett eventuellt lokalt projekt.

Det verkar i min syn smartare att aktivt ta del av de slutsatser som kommer ur Green Leaps projekt. Man kommer under våren 2016 att publicera sina slutsatser från fältstudien och man har bl.a. tagit fram filmer och koncept för hur staden kan ”designas för att välkomna bilfria familjer” samt hur man bör kommunicera kring detta. Det blir högintressant när Nacka bygger stad. Jag hoppas istället att Nacka kan ha en nära kontakt med Green Leap och ta del av projektresultatet t ex genom föreläsningar och samarbeten. ”

Christina Ståldal (NL) lät anteckna följande till protokollet:

” Denna motion är intressant och i många fall bra tänkt. Nackalistan föredrar ändå att stödja tjänsteskrivelsen mening. Att avvänta de resultat som kan komma ut av det projekt som KTH bedriver i frågan om alternativ till bilåkande. ”

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
GGS	PCM	HB

Natur- och trafiknämnden

Motion om projekt ett bilfritt år

Remiss av motion den 14 december 2015 av Sidney Holm och Lisskulla Zayande (MP).

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden föreslår att kommunfullmäktige avslår motionen ”Ett bilfritt år” daterat 2015-12-14.

Sammanfattning

Miljöpartiet föreslår att kommunen startar projektet Ett bilfritt år. Projektet skulle undersöka hur fem barnfamiljer klarar sig utan bil i ett år, för att uppmuntra fler att gå över till hållbara transportlösningar och visa vilka stora vinster det skulle innehåra och vilka förändringar av staden som skulle kunna åstadkommas.

Trafikenheten ser KTHs projekt Ett bilfritt år som ett väldigt intressant projekt som i stort sett behandlar de frågor motionären tar upp. Enheten är positiva till om KTH eller annan institution vill driva något liknande även i Nacka men ser inte att ett nytt projekt bör startas i Nacka kommuns regi i närtid. Däremot ska tillämpliga slutsatser från KTH-projektet användas i vårt arbete med att planera för ett växande Nacka.

Förslagen i motionen

Inom ramen för projektet Ett bilfritt år vill Miljöpartiet att fem frivilliga barnfamiljer i Nacka gratis ska få förfoga över elcyklar, elmopeder och mindre fyrhjuliga elfordon. I utbyte ska familjerna förbinda sig att gå ”all in” och använda sina elfordon året runt både i regn och rusk. På en blogg under kommunens hemsida ska man kunna följa familjerna och ta del av deras erfarenheter. Projektet Ett bilfritt år består av tre olika delar. Först att se hur beteendet förändras hos de familjer som byter ut sin bil mot lättare elfordon. Sedan att utifrån erfarenheterna från familjernas bilfria år se hur vi bättre kan planera kommunen utifrån transporter med små elfordon. Utifrån slutsatserna från familjernas bilfria år kan vi sedan skissa på hur livet i Nacka skulle gestalta sig om små elfordon skulle få ett brett genomslag. Den tredje och viktigaste delen är att synliggöra satsningen och inspirera andra till att välja bort bilen.

Enhetens utredning och bedömning

Trafikenheten ser KTHs projekt Ett bilfritt år som ett väldigt intressant projekt och är positiva till om KTH vill driva det även i Nacka. Dock ser vi inte att det är något som kommunen bör driva då det skulle kräva en omfattande arbetsinsats. Vi ser däremot att Nacka kommun kan använda de slutsatser KTH dragit från sitt projekt för att se hur vi kan planera kommunen bättre utifrån transporter bl a med små elfordon. Nacka är förmodligen inte unikt. I Stockholm deltog tre barnfamiljer i olika delar av Stockholm i projektet under ett år.

Resultaten från projektet i Stockholm sammanställs nu utifrån praktiska och emotionella konsekvenser och ur ett individuellt och kollektivt perspektiv. Några slutsatser Stockholmsprojektet dragit är att cykelinfrastruktur inte ska underdimensionera. Vill man ha mer cyklister ska man bygga bredare cykelbanor. Det gäller i än större grad för lådcyklar eftersom de tar större plats än en vanlig cykel, både på cykelbanan och på cykelparkeringen. Man poängterar att gesten är viktig - cykelbanor ska vara bra skyltade och rejala, och förordar 2-filiga cykelbanor, d v s med 2 filer i varje riktning. ”När man planerar cykel – tänk bil”. Eftersom det idag finns både snabba och ”vanliga” cyklister, blir cykelbanorna underdimensionerade och det ger konflikter. Infrastrukturen måste förändras så att den ger förutsättningar för hållbart resande.

När man sett över vardagen utan bil så är den största svårigheten återvinningen, man förväntas ha bil för att kunna använda återvinningscentraler. Förutom en slutrapport kommer projektet i februari-mars leverera två korta filmer om dels upplevelsen familjerna harft av ett bilfritt år och dels förslag på lösningar. För mer information, se projektets hemsida: <http://www.ettbilfrittar.se/>

Nacka kommun fångar in synpunkter på villkoren för cyklister. Vi har idag många kanaler för att fånga upp synpunkter från medborgare kring cykelfrågor, genom Twitter (Nacka gator), appar (Infracontrol), via telefon och mail. Vi kan jobba för att underlätta för cyklister med hjälp av mindre projekt – t ex vintercyklisten. En rimlig nivå skulle t ex kunna vara att utrusta 10 nackabor med vintercykelpaket (dubbdäck, mm) och få in deras synpunkter på hur vintercyklingen fungerar.

Vi planerar redan idag för att man ska kunna resa hållbart, t ex genom att göra det bättre för cyklister genom regionala cykelstråket, som är användbart för olika cykeltyper, som elcyklar och ellastcyklar. De slutsatser som dragits i KTHs projekt stämmer till stor del överens med de åtgärder vi planerar att genomföra och som finns beslutade i vår cykelstrategi.

Bilagor

Bilaga 1. Motion om Ett bilfritt år.

Marianne Areskog
Projektledare hållbart resande
Trafikenheten

Mikael Ranhagen
Enhetschef
Trafikenheten

miljöpartiet de gröna

Projektet ett bilfritt år – Hur klarar sig en barnfamilj i Nacka utan bil?

Motion till Nacka kommunfullmäktige 2015-12-14

Sidney Holm

Miljöpartiet de gröna i Nacka

En hållbar stad måste prioritera hållbara transporter - Ett års pendling med elcykel har lägre klimatpåverkan än en enda dags pendling med bil. Dessutom tjänar man oftast både tid och pengar. Vi vill uppmuntra fler att gå över till hållbara transportlösningar och visa vilka enorma vinster det skulle innebära och vilka förändringar av staden som skulle kunna åstadkommas. Som en kick-off i en större mobility management satsning vill vi att kommunen startar upp projektet ”Ett bilfritt år”.

Ett bilfritt år - Inom ramen för projektet vill vi att fem frivilliga barnfamiljer i Nacka gratis ska få förfoga över elcyklar, elmopeder och mindre fyrhjuliga elfordon. I utbyte ska familjerna förbinda sig att gå ”all in” och använda sina elfordon året runt både i regn och rusk. På en blogg under kommunens hemsida ska man kunna följa familjerna och ta del av deras erfarenheter. Projektet Ett bilfritt år består av tre olika delar. Först att se hur beteendet förändras hos de familjer som byter ut sin bil mot lätta elfordon. Sedan att utifrån erfarenheterna från familjernas bilfria år se hur vi bättre kan planera kommunen utifrån transporter med små elfordon. Utifrån slutsatserna från familjernas bilfria kan vi sedan skissa på hur livet i Nacka skulle gestalta sig om små elfordon skulle få ett brett genomslag. Den tredje och viktigaste delen är att synliggöra satsningen och inspirera andra till att välja bort bilen.

Andra har redan gått före – KTH har en forskargrupp för design och hållbar utveckling på KTH som heter ”[Green Leap](#)”. Deras övergripande mål är att verka som en katalysator för förändring genom att engagera design i hållbar utveckling. Under **2014 startade de upp projektet ”Ett bilfritt år” i Stockholm som vi har tänkt att man kan utgå ifrån men utveckla, förbättra och anpassa till Nackaförhållanden.**

Som ett ansvarsfullt steg i omställningen mot ett hållbart samhälle föreslår Miljöpartiet

- ❖ att kommunen startar upp projektet ”ett bilfritt år” enligt förslaget ovan.

.....
Sidney Holm (MP)

.....
Lisskulla Zayane (MP)

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 125

Dnr KFKS 2016/79-730

Utformande av plan för äldre i Nacka kommun

Motion den 28 januari 2016 av Gunnel Nyman Gräff m.fl., Socialdemokraterna

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

Kommunfullmäktige noterar att de områden som tas upp i motionen är viktiga för att planera kommunens insatser för äldre. Planeringsarbete pågår inom de områden som faller inom äldrenämndens ansvarsområde. Samverkan med andra nämnder pågår. Äldrenämnden ser inget behov av en sammanhållen äldreplan.

Motionen är med detta färdigbehandlad.

Ärende

I en motion från Socialdemokraterna yrkas att Nacka kommun ska ta fram en konkret äldreplan med en äldreboendeplan som ska styra och stimulera utveckling och utbyggnad av vård- och omsorgsboenden. Planerna ska även innefatta flera andra områden som bland annat nya bostadsformer för äldre personer, nya vårdformer, kompetenssäkring av personal, stärkande fritid, trafiksäkerhet och snöröjning.

Sociala kvalitetsenheten arbetar inom de områden som motionen tar upp och som faller inom äldrenämndens ansvarsområde. Samverkan med andra nämnder sker löpande. Arbetsutskottet ser inget behov av en sammanhållen äldreplan.

Handlingar i ärendet

Äldrenämndens beslut den 15 juni 2016 § 56

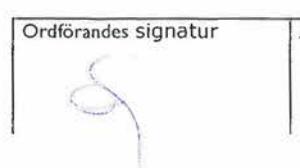
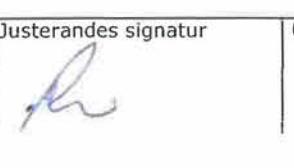
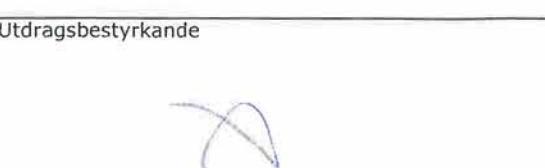
Sociala kvalitetsenhetens och äldreenhetens tjänsteskrivelse den 30 maj 2016

Motion om att utforma äldreplan

Ärendets tidigare behandling

Beslut i äldrenämnden den 15 juni 2016 §56

Äldrenämnden föreslog kommunfullmäktige fatta följande beslut.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

Kommunfullmäktige noterade att de områden som tas upp i motionen är viktiga för att planera kommunens insatser för äldre. Planeringsarbete pågår inom de områden som faller inom äldrenämndens ansvarsområde. Samverkan med andra nämnder pågår. Äldrenämnden ser inget behov av en sammanhållen äldreplan. Motionen är med detta färdigbehandlad. Paragrafen förklarades omedelbart justerad.

Yrkanden

Jonatan Larsen (S) yrkade, med instämmande av Rolf Wasteson (V) och Sidney Holm (MP) bifall till förslagen i motionen.

Gunilla Grudevall Sten (L) yrkade bifall till äldrenämndens förslag.

Beslutsgång

Med avslag på Jonatan Larsens yrkande beslutade arbetsutskottet i enlighet med Gunilla Grudevall Stens yrkande.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande

15 juni 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Äldrenämnden

§56

Beslutsärende: Utformande av plan för äldre i Nacka kommun ÄLN 2016/21-739

Beslut

Äldrenämnden föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

Kommunfullmäktige noterar att de områden som tas upp i motionen är viktiga för att planera kommunens insatser för äldre. Planeringsarbete pågår inom de områden som faller inom äldrenämndens ansvarsområde. Samverkan med andra nämnder pågår. Äldrenämnden ser inget behov av en sammanhållen äldreplan.

Motionen är med detta färdigbehandlad.

Paragrafen förklaras för omedelbart justerad.

Ärendet

I en motion från Socialdemokraterna yrkas att Nacka kommun ska ta fram en konkret äldreplan med en äldreboendeplan som ska styra och stimulera utveckling och utbyggnad av vård- och omsorgsboenden. Planerna ska även innefatta flera andra områden som bland annat nya bostadsformer för äldre personer, nya vårdformer, kompetenssäkring av personal, stärkande fritid, trafiksäkerhet och snöröjning.

Sociala kvalitetsheten arbetar inom de områden som motionen tar upp och som faller inom äldrenämndens ansvarsområde. Samverkan med andra nämnder sker löpande. Äldrenämnden ser inget behov av en sammanhållen äldreplan.

Yrkanden

Monica Brohede Tellström (L) yrkade bifall till förslaget.

Gunnel Nyman Gräff (S) yrkade, med instämmande av Eva Hellung Strohl (MP), bifall till motionen.

Beslutsgång

Ordföranden ställde proposition på Gunnel Nyman Gräffs (S) yrkande mot sitt eget yrkande och fann att ordförandes yrkande hade bifallits.

Handlingar i ärendet

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande

NACKA
KOMMUN

InstanceName3

Mötesdatum 15 juni 2016
MeetingDate3 Äldrenämnden

- Beredande av motion Utformande av plan för äldre i Nacka kommun
- Motion från S

Expedieras till

KSAU

Justerandes sign

Handwritten signature of the person in charge.

| Omr

| Utdragsbestyrkande

Handwritten signature of the person authorizing the extract.

Äldrenämnden

Utformande av plan för äldre i Nacka kommun

Motion den 28 januari 2016 av Gunnel Nyman Gräff m.fl., Socialdemokraterna

Förslag till beslut

Äldrenämnden föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

Kommunfullmäktige noterar att de områden som tas upp i motionen är viktiga för att planera kommunens insatser för äldre. Planeringsarbete pågår inom de områden som faller inom äldrenämndens ansvarsområde. Samverkan med andra nämnder pågår. Äldrenämnden ser inget behov av en sammanhållen äldreplan.

Motionen är med detta färdigbehandlad.

Paragrafen förklaras för omedelbart justerad.

Sammanfattning

I en motion från Socialdemokraterna yrkas att Nacka kommun ska ta fram en konkret äldreplan med en äldreboendeplan som ska styra och stimulera utveckling och utbyggnad av vård- och omsorgsboenden. Planerna ska även innehålla flera andra områden som bland annat nya bostadsformer för äldre personer, nya vårdformer, kompetenssäkring av personal, stärkande fritid, trafiksäkerhet och snöröjning.

Sociala kvalitetsheten arbetar inom de områden som motionen tar upp och som faller inom äldrenämndens ansvarsområde. Samverkan med andra nämnder sker löpande. Äldrenämnden ser inget behov av en sammanhållen äldreplan.

Förslagen i motionen

I en motion från Gunnel Nyman Gräff, Majvie Swärd och Kaj Nyman Socialdemokraterna den 28 januari 2016 yrkas att Nacka kommun ska ta fram en konkret äldreplan med en äldreboendeplan som ska styra och stimulera utveckling och utbyggnad av vård- och omsorgsboenden. Planerna ska även innehålla: trygghetsboenden, nya bostäder som kan fungera för äldre personer, korttidsplatser, behov för dementa, behov av avlastning,

hemtjänst, nya vårdformer som teknik, kompetenssäkring av personal, stärkande fritid och trafiksäkerhet och snöröjning.

I motionen påtalas vikten av att Seniorrådet och pensionärers egna organisationer samt fackliga organisationer ges möjlighet att medverka.

Enhetens utredning och bedömning

Nacka kommunens styrmodell har en grundläggande värdering om förtroende för och tillit, vilket innebär att ansvaret för verksamhetens mål, organisation, ekonomi, resultat, personal, arbetsmiljö och utveckling ska ligga på lägsta effektiva nivå. En äldreplan medför att denna grundvärdering inte beaktas då verksamheternas utrymme att själva besluta hur arbetet ska utformas riskerar att minska.

Idag sker samarbete med andra nämnder vad gäller tillgång till boenden. Planering inför framtida behov är idag inte samlad i en äldreplan inom äldrenämndens ansvarsområde men sker i skilda delar som beskrivs nedan.

Säkra behovet av särskilda boenden/vård och omsorgsboenden

En prognos för behoven av särskilda boenden fram till år 2030 tagits fram år 2015.

Planeringen av bostäder för äldre är baserad på prognoserna av kommande års behov av boenden för äldre. I det kommande detaljplanearbetet kommer prognoserna att beaktas för att möjliggöra fler särskilda boenden. Under de närmaste fem åren beräknas behovet av platser att öka med drygt 20 per år och därefter med ytterligare minst 40 platser per år. Detta kan innebära nästan en fördubbling av platsbehovet till och med år 2030.

I arbetet med nya detaljplaner måste ta hänsyn tas till prognoserna och till att möjliggöra att fler särskilda boenden för äldre byggs. Samverkan med andra nämnder, presumtiva fastighetsägare och verksamhetsanordnare behövs för att utveckla nya boenden. I planeringen ska hänsyn tas till kommunikationer, service, handel, anslutning till en park, ett torg eller grönområde.

Boenden med särskilda inriktnings

En utredning om hur behovet av insatser för målgrupper som är i behov av särskilda inriktnings för exempelvis dementa personer, personer med missbruksproblem, språk m.m. där kundvalsplatserna inte räcker till kommer att genomföras av sociala kvalitetsheten under 2016. En översyn av korttidsplatser ingår.

Trygghetsboenden

Intresset från byggare och pensionärer i Nacka kommun visade sig tidigare vara svalt när det tidigare investeringsbidraget för trygghetsbostäder infördes. Kraven på gemensamhetslokaler och personalbemanning ledde till alltför höga hyreskostnader. Men Nacka kommun ställer sig i ett yttrande över SOU 2015:85 ”Bostäder att bo kvar i”, positiv till att återinföra investeringsstödet till trygghetsbostäder med vissa reservationer:

I kommunens Mål och budget 2016-2018 står att Äldrenämnden får i uppdrag att, i samverkan med exploaterings- och fastighetsansvariga, stimulera tillkomsten av trygghetsboenden med varierande upplåtelseformer i olika delar av kommunen. Under år 2016 ska en strategi tas fram som leder till att trygghetsboenden med olika upplåtelseformer byggs och utvecklas i flera delar av Nacka.

Hemtjänst

Antalet hemtjänststörförare har under alla år varit större än behovet i Nacka kommun. Ingen planering för framtida behov har därför skett. En stor översyn av kundvalsvillkoren inom hemtjänsten i kommunen pågår. Översyner kommer därefter att ske vart tredje år. I översynerna ingår omvärldsbevakning och behovsanalyser.

Nya vårdformer som teknik

För att införa välfärdsteknik i vården påbörjades under 2015 arbetet med omvandla Nacka kommun till en e-Hemtjänstkommun. Projektet har haft workshops med brukare, utförare och handläggare för att identifiera behov och möjligheter, studerat rutiner kring myndighetsutövningen, organisation kring tekniken och tagit fram kravställning inför upphandling. Nacka kommun avser att påbörja ett successivt införande av välfärdstekniktjänster för äldre boende i ordinärt boende under 2016. Tjänsterna kommer att vara i drift under 2016. De tjänster som initialet ska införas består av tre delar:

- Digital fjärrtillsyn som en möjliggör trygghetsbevarande tjänst i form avvikelsemonitorering.
- Digitala larm med positioneringsfunktion som kan användas utanför hemmet med tvåvägskommunikation.
- Kognitivt hjälpmittel i form av digitalt påminnelsessystem för hemmet.

Kompetenssäkring av personal

Kompetenssäkring inom hemtjänst och särskilda boenden sker genom kundvalsvillkoren där särskilda boenden och hemtjänst ingår. Villkoren vad gäller utbildningskrav kommer troligen att förändras.

Framför allt hemtjänsten har svårigheter att rekrytera undersköterskor. Det är ett nationellt problem som även Sveriges kommuner och landsting uppmärksamar. Framtida lösningsförslag är att finna andra organisatoriska och tekniska lösningar. En annan lösning är att personal med annan utbildning, eller utbildning från andra länder i högre grad ska godkännas.

Utbildning till undersköterska genom Vård- och omsorgsprogrammet inom vuxenutbildningen, bekostas av kommunen för personer som bor i Nacka. Idag kan personal utan utbildning men med lång erfarenhet av arbete inom omsorgen validera sina kunskaper inom vuxenutbildningen.

Stärkande fritid

En särskild plan för förebyggande arbete för äldre personer saknas men flera förebyggande verksamheter pågår. Exempel är Lusthuset, 90 + träning, chi-gong, seniorluncher, stötta föreningar och organisationer. Anhörigstödet är till för att stärka anhöriga och de som är dåliga. Insatserna kan underlätta fysiskt, psykiskt och socialt och kan fås som service eller efter biståndsbedömning.

En kartläggning om förebyggande verksamheter för bland annat äldre genomfördes år 2014. Syftet med kartläggningen var att ta fram ett underlag som ska användas för att kunna utveckla och planera det förebyggande och hälsofrämjande arbetet inom socialtjänsten.

Kartläggning av förebyggande och främjande arbete för äldre på individ, grupp och kommunnivå.

		Äldre		
		Generellt förebyggande/ hälsofrämjande	Riktade förebyggande insatser	Stöd och åtgärder
Individnivå		Äldrekontakt Tryggve Brandförebyggande projektet Nacka väntjänst	Röda korset Äldrevägledare Vräkningsförebyggande Arbets- och företagsenheten	
	Gruppnivå	Qigong Seniorluncher Senior Net SPF Nackaringen	Balansskola PRO Anhörigkonsulent	Demensjuksköterska
	Kommunnivå	Handikappolicy Bostadsplanering		

Kartläggningen visade på bland annat på att andelen medel som är avsatta för förebyggande insatser var mindre än förväntat. Ett arbete pågår för att ta fram fler förebyggande insatser.

Trafiksäkerhet och snöröjning

Trafiksäkerhet ingår inte i äldrenämndens ansvarsområde men frågan finns vid planering av nya bostäder. Samarbete om snöröjning sker inte.

Utveckling av kvalitetsuppföljning av utförare

Sociala kvalitetsenheten har under senare tid utvecklat kvalitetsuppföljning av utförare. Ett seminarium med äldrenämnden med temat fortsatt utveckling av uppföljning av utförare hålls hösten 2016.

Ädrevänlig kommun - kartläggning

En kartläggning av om kommunen enligt kriterierna för en åldersvänlig kommun kommer att genomföras, förutsatt att äldrenämnden ger social- och äldredirektören detta uppdrag. Äldrevänliga städer är ett nätverk inom Världshälsoorganisationen WHO. Kartläggningen kommer att ge en bred bild av nuläget och kan ge en vägledning för framtida prioriteringar. Områdena är: tillgänglighet, transporter, boende, gemenskap och fritidsverksamhet, social inkludering, delaktighet och inflytande, information och kommunikation samt vård, omsorg och service.

Förslagens ekonomiska konsekvenser

Förslaget medför inga ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Förslaget medför inga konsekvenser för barn. I bostadsplaneringen kan placering av boenden för äldre leda till ökade möjligheter för barn att möta äldre i bostadsområden.

Bilagor

1. Motion om att utforma en äldreplan

Beslutet ska skickas till

KSAU

Anna-Lena Möllstam
Enhetschef
Äldreenheten

Eva Britt Lönnback Yilma
Kvalitetsutvecklare
Sociala kvalitetsenheten

Socialdemokraterna i Nacka kommunfullmäktige

Utforma en konkret äldreplan

Motion till kommunfullmäktige

Nacka kommun saknar en reell äldreplan, där omsorgen om äldre planeras långsiktigt. En konkret plan behövs för att slippa överraskningar och köer till t.ex. Vård- och omsorgsboenden och för att se till att omsorgen för äldre blir kvalitativ. Det räcker inte med befolkningsprognoser om hur många äldre som kommer att bo och verka i Nacka, det krävs konkreta åtgärdsplaner.

Att bo kvar hemma så länge som möjligt när man blir äldre och att själv bestämma hur man lever sitt liv, är viktigt för många. Men det får inte innebära att man blir "inläst" i sitt boende. Den valfrihet vi vill se när det gäller t.ex. barnomsorg och skola, vill vi också se när det är dags för äldre att välja omsorg med nytt boende.

Då är det viktigt att det finns något att välja "runt knuten" där man bott och verkat och där ofta anhöriga finns. En äldreboendeplan måste tas fram för att styra och stimulera utveckling och utbyggnad av vård- och omsorgsboenden. Även behovet av trygghetsboenden och andra möjliga kategoriboenden ska stimuleras och inkluderas i äldreboendeplanen. Dessutom är det viktigt att alla nya bostäder planeras och utformas så att de fungerar även när vi blir äldre.

Planen ska utgå från de behov som finns och kommer att uppstå inom de närmaste 10–15 åren, och den ska infogas i den övriga samhällsplaneringen. Nya boendeformer inom äldreområdet ger möjlighet att välja ny boendeform tidigare i livet. Det kan i sin tur starta flyttkedjor som ökar rörligheten på bostadsmarknaden.

Det gäller även behov för dementa, avlastning och korttidsplatser.

Annat innehåll i en äldreplan bör vara behovet och tillgången av hemtjänst, hur trafiksäkerhet och snöröjning utformas så att det underlättar för äldres möjlighet att röra sig ute, hur nya vård- och omsorgsboenden utformas, t.ex. säkerhet (mjuka golv etc.), modern teknik som ger frihet för de äldre och underlättar för personalen, strategier för att säkra att personal med rätt kompetens finns och hur fritiden kan utformas med t.ex. balans-/90+gympa och samlingslokaler för gemenskap.

Listan kan göras lång, men framför allt handlar det om att inte glömma de mjuka värdena när en äldreplan utformas. Husen är viktiga, men innehållet är lika viktigt det.

För att se till att inget glöms när äldreplanen utformas bör såväl Seniorrådet som pensionärernas egna organisationer ges möjlighet att medverka. Dessutom kan berörda fackliga organisationers kompetens kring framtida personalbehov tas tillvara.

Socialdemokraterna yrkar att

- en konkret äldreplan för Nacka tas fram

Nacka den 28 januari 2016

Gunnel Nyman Gräff (S) Majvie Swärd (S) Kaj Nyman (S)

*Kaj Nyman
Majvie Swärd*

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 126

Dnr KFKS 2016/422 190

19/8-1

Ökat skydd för groddjur

Motion den 14 mars 2016 av Magnus Söderström (MP)

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

Kommunfullmäktige noterar natur- och trafiknämndens redovisning samt att arbetet med Fauna- och viltvårdsstrategin för Nacka kommun pågår där groddjuren särskilt lyfts fram.

Motionen anses därmed färdigbehandlad.

Ärende

Miljöpartiet de gröna inkom den 14 mars 2016 med en motion till Nacka kommunfullmäktige rörande ökat skydd för groddjur i Nacka. I motionen yrkar Miljöpartiet

- Att Nacka kommun säkerställer att en effektiv spridningskorridor för groddjur etableras mellan Nyckelvikens och Långsjöns naturreservat genom att exempelvis anlägga småskaliga dammar och säkra en passage under Värmdöleden.
- Att Nacka kommun informerar alla fastighetsägare om hur de kan bidra till att skapa livskraftiga miljöer för groddjur.

Motionen kommer att tas i beaktande i arbetet med Fauna- och viltvårdsstrategin för Nacka kommun. I den kommer förslag på åtgärder lyftas fram som gagnar groddjuren samt information att gå ut till medborgarna. I strategin lyfts ett antal lokala indikatorarter fram varav en är ett groddjur. Det finns därför anledning att ta med sig förslagen från motionen i detta arbete.

Handlingar i ärendet

Natur- och trafiknämndens beslut den 24 maj 2016 § 113

Park- och naturenhetens tjänsteskrivelse den 9 maj 2016

Motion ”Ge ett ökat skydd för groddjur i Nacka”

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

Ärendets tidigare behandling

Beslut i natur och trafiknämnden den 24 maj 2016 § 113

Natur- och trafiknämnden föreslog kommunfullmäktige fatta följande beslut.

Kommunfullmäktige noterar natur- och trafiknämndens redovisning samt att arbetet med Fauna- och viltvårdsstrategin för Nacka kommun pågår där groddjuren särskilt lyfts fram. Motionen anses därmed färdigbehandlad.

Yrkanden

Sidney Holm (MP) yrkade, med instämmande av Gunilla Grudevall Sten (L), bifall till natur- och trafiknämndens förslag.

Beslutsgång

Arbetsutskottet beslutade i enlighet med Sidney Holms yrkande.

Protokollsanteckningar

Sidney Holm (MP) lät anteckna följande för Miljöpartiets arbetsutskottsgrupp.

”Miljöpartiet ser med stor tillfredsställelse på att förslagen i motionen kommer att användas i det pågående arbetet med en nya Fauna- och viltvårdsstrategi för kommunen. I strategin kommer groddjuren särskilt att lyftas fram med förslag på gynnande åtgärder.”

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

24 maj 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Natur- och trafiknämnden

§ 113

Dnr NTN 2016/422
Dnr KFKS 2016/190

Ökat skydd för groddjur

Motion till 2016-03-14 av Magnus Söderström (MP)

Beslut

Natur- och trafiknämnden föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

1. Kommunfullmäktige noterar natur- och trafiknämndens redovisning samt att arbetet med Fauna- och viltvärdsstrategin för Nacka kommun pågår där groddjuren särskilt lyfts fram.
2. Motionen anses därför färdigbehandlad.

Ärendet

Miljöpartiet de gröna inkom den 14 april 2016 med en motion till Nacka kommunfullmäktige rörande ökat skydd för groddjur i Nacka. I motionen yrkar Miljöpartiet

- Att Nacka kommun säkerställer att en effektiv spridningskorridor för groddjur etableras mellan Nyckelvikens och Långsjöns naturreservat genom att exempelvis anlägga småskaliga dammar och säkra en passage under Värmdöleden.
- Att Nacka kommun informerar alla fastighetsägare om hur de kan bidra till att skapa livskraftiga miljöer för groddjur.

Motionen kommer att tas i beaktande i arbetet med Fauna- och viltvärdsstrategin för Nacka kommun. I den kommer förslag på åtgärder lyftas fram som gagnar groddjuren samt information att gå ut till medborgarna. I strategin lyfts ett antal lokala indikatorarter fram varav en är ett groddjur. Det finns därför anledning att ta med sig förslagen från motionen i detta arbete.

Konsekvenser för barn

En ökad population groddjur har ett pedagogiskt värde samt bidrar till en starkare naturupplevelse.

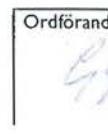
Handlingar i ärendet

Tjänsteskryvelser 2016-05-09

Motion ”Ge ett ökat skydd för groddjur i Nacka”.

Beslutsgång

Nämnden beslutade i enlighet med enhetens förslag till beslut.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Natur- och trafiknämnden

Ökat skydd för groddjur

Motion till 2016-03-14 av Magnus Söderström (MP)

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

Kommunfullmäktige noterar natur- och trafiknämndens redovisning samt att arbetet med Fauna- och viltvårdsstrategin för Nacka kommun pågår där groddjuren särskilt lyfts fram.

Motionen anses därmed färdigbehandlad.

Sammanfattning

Miljöpartiet de gröna inkom den 14 april 2016 med en motion till Nacka kommunfullmäktige rörande ökat skydd för groddjur i Nacka. I motionen yrkar Miljöpartiet

- Att Nacka kommun säkerställer att en effektiv spridningskorridor för groddjur etableras mellan Nyckelvikens och Långsjöns naturreservat genom att exempelvis anlägga småskaliga dammar och säkra en passage under Värmdöleden.
- Att Nacka kommun informerar alla fastighetsägare om hur de kan bidra till att skapa livskraftiga miljöer för groddjur.

Motionen kommer att tas i beaktande i arbetet med Fauna- och viltvårdsstrategin för Nacka kommun. I den kommer förslag på åtgärder lyftas fram som gagnar groddjuren samt information att gå ut till medborgarna. I strategin lyfts ett antal lokala indikatorarter fram varav en är ett groddjur. Det finns därför anledning att ta med sig förslagen från motionen i detta arbete.

Ärendet

Miljöpartiet de gröna inkom den 14 april 2016 med en motion till Nacka kommunfullmäktige rörande ökat skydd för groddjur i Nacka. I motionen yrkar Miljöpartiet

- Att Nacka kommun säkerställer att en effektiv spridningskorridor för groddjur etableras mellan Nyckelvikens och Långsjöns naturreservat genom att exempelvis anlägga småskaliga dammar och säkra en passage under Värmdöleden.
- Att Nacka kommun informerar alla fastighetsägare om hur de kan bidra till att skapa livskraftiga miljöer för groddjur.

Groddjuren är tillbakaträngda i Nacka på grund av att de småvatten som krävs för fortplantning har försunnit. De kräver fisk- och kräftfria, stillastående småvatten som inte torkar ut. Vägar innebär vandringshinder och begränsar även de förekomsten av groddjur.

Nyckelvikens naturreservat innehåller flera naturliga groddammar. Park- och naturenheten anlade 2014 en groddamm vid den övre parkeringen mot Jarlaberg. Öster om Långsjön anlades under 2015 ett så kallat grodhotell för skydd och fortplantning. I övrigt är antalet småvatten på Sicklaön begränsat.

På park- och naturenheten pågår arbetet med Fauna- och viltvårdsstrategin för Nacka kommun. I den lyfts groddjuren särskilt fram med förslag på gynnande åtgärder. I strategin lyfts några lokala indikatorarter fram varav ett är ett groddjur, större vattensalamander samt ett antal särskilda insatser varav en är säkerställande av groddjurens förflyttning. Man kommer även att se över hur detta ska kommuniceras med medborgarna. Det finns därför anledning att ta med sig förslagen från motionen i detta arbete.

Konsekvenser för barn

En ökad population groddjur har ett pedagogiskt värde samt bidrar till en starkare naturupplevelse.

Bilagor

Motion ”Ge ett ökat skydd för groddjur i Nacka”.

Finn Cederberg
Naturvårdsintendent
Park- och Naturenheten

Motion till Nacka kommunfullmäktige 2016-03-14

Magnus Söderström

Miljöpartiet de gröna i Nacka

Ge ett ökat skydd för groddjur i Nacka

Groddjur är fascinerande arter som inspirerat människor i alla tider till ett intresse för naturen. Groddjur har ett högt biologiskt värde då deras livsmiljöer av många skäl är viktiga att bevara. Fem arter är rödlistade och dessa anses vara sårbara. Groddjuren omfattas också av EU:s art- och habitatdirektiv (92/43/EEG) som inte bara syftar till att skydda enskilda arter utan även hela habitat för att säkra den biologiska mångfalden.

Populationer av groddjur har också ett pedagogiskt värde då barn på ett interaktivt sätt kan lära sig mer om naturen genom att få möjlighet att se groddjur på nära håll.

Vi i Miljöpartiet vill satsa på att förbättra livsmiljöer för Nackas groddjur och säkerställa att det finns levskraftiga populationer även i framtiden.

I ett första steg föreslår vi att en spridningskorridor etableras för att binda ihop delpopulationer som kan finnas i Nyckelvikens naturreservat och Långsjöns naturreservat. Detta skulle ge ett ökat genetiskt utbyte och göra populationen mer stabil. Detta borde kunna göras i samarbete med fastighetsägare som om de får god information om vad som krävs kan bidra till att en spridningskorridor kan etableras. Flera småskaliga dammar bör kunna anläggas som tänkbara lekplatser och som en del av den tänkta spridningskorridoren sen bör även en säker passage under Värmdöleden utredas. Dessa dammar behöver inte kosta mycket, ett exempel är en damm som anlagts i anslutning till en parkering i Nyckelvikens naturreservat.

Vi i Miljöpartiet yrkar mot bakgrund av ovanstående:

- **Att Nacka kommun säkerställer att en effektiv spridningskorridor för groddjur etableras mellan Nyckelvikens och Långsjöns naturreservat genom att exempelvis anlägga småskaliga dammar och säkra en passage under Värmdöleden.**
- **Att Nacka kommun informerar alla fastighetsägare om hur de kan bidra till att skapa levskraftiga miljöer för groddjur.**

Magnus Söderström (MP)

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 127

Dnr KFKS 2016/445

Handlingsplan mot extremism

Motion den 23 maj 2016 av Bosse Ståldal med flera (NL)

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

Kommunfullmäktige antog den 20 juni 2016, § 191, en strategi mot våldsbejakande extremism och extremt våld som omfattar utgångspunkterna bakom förslagen i motionen. Motionen är med denna notering färdigbehandlad.

Ärende

Motionären föreslår att kommunen bland annat ska ta fram en lägesbild kring och en handlingsplan mot extremt våld och att det ska skapas lokala team med kapacitet att ingripa.

Kommunfullmäktige har antagit en strategi mot våldsbejakande extremism och extremt våld som omfattar förslagen i motionen. Förslaget är därför att motionen med en sådan notering anses färdigbehandlad.

Handlingar i ärendet

Stadsledningskontorets tjänsteskrivelse den 25 juni 2016

Antagen strategi mot våldsbejakande extremism och extremt våld

Motionen

Yrkanden

Tobias Nässén (M) yrkade bifall till stadsledningskontorets förslag.

Beslutsgång

Arbetsutskottet beslutade i enlighet med Tobias Nässéns yrkande.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Kommunstyrelsen

Handlingsplan mot extremism

Motion den 23 maj 2016 av Bosse Ståldal med flera (NL)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

Kommunfullmäktige antog den 20 juni 2016, § 191, en strategi mot våldsbejakande extremism och extremt våld som omfattar utgångspunkterna bakom förslagen i motionen. Motionen är med denna notering färdigbehandlad.

Sammanfattning

Motionären föreslår att kommunen bland annat ska ta fram en lägesbild kring och en handlingsplan mot extremt våld och att det ska skapas lokala team med kapacitet att ingripa.

Kommunfullmäktige har antagit en strategi mot våldsbejakande extremism och extremt våld som omfattar förslagen i motionen. Förslaget är därför att motionen med en sådan notering anses färdigbehandlad.

Förslagen i motionen

Bosse Ståldal med flera (NL) föreslår i motionen följande.

- Att en lägesbild tas fram och presenteras över hur situationen i Nacka för närvarande ser ut att vara och i vilka miljöer de våldsbejakande organisationerna verkar i.
- Att en konkret handlingsplan arbetas fram och presenteras så att det klart framgår vad de olika kommunala verksamheterna vet vad som gäller inom sina områden och att en övergripande samordnare utses.
- Att skapa ett lokalt team som har kunskap och kapacitet att ingripa lokalt och vid behov, med nationellt stöd och kontakter.

Stadsledningskontorets utredning och bedömning

Kommunfullmäktige antog den 20 juni 2016, § 191, en strategi mot våldsbejakande extremism och extremt våld. Ärendet beskrivs på följande sätt i protokollet.

Frågan om hur samhället ska möta och arbeta förebyggande mot våldsbejakande extremism och extremt våld är högst aktuell. Från flera håll, och inte minst från den nationella samordnaren i frågan, pekas på vikten av att kommunerna har ett styrdokument vad gäller arbetet. Utgångspunkten i strategin är att arbetet mot våldsbejakande extremism måste bygga på forskningsrön, beprövad erfarenhet och aktuella problembilder. Det förebyggande arbetet ska ske inom befintliga strukturer där enheter inom kommunen, andra myndigheter och civilsamhället finns med. Att tillse att kunskap och kompetens finns är en annan viktig förutsättning för det förebyggande arbetet. Vidare krävs att arbetet samordnas och ansvarig nämnd för detta är kommunstyrelsen. Denna samordning kan ske inom säkerhetsfunktionen. En utökning av budgeten med 200 tkr föreslås för att öka kraften i arbetet. Resultat av arbetet mot våldsbejakande extremism och extremt våld ska följas upp och utvärderas. Resultat ska redovisas årligen till kommunstyrelsen.

Brottsförebyggande rådet har ställt sig bakom den föreslagna strategin och föreslagit att beakta frågan om utökad budget i arbetet med mål och budget för 2017.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunfullmäktige ska notera att strategin omfattar utgångspunkterna för förslagen i motionen och att den därmed kan anses färdigbehandlad.

Förslagens ekonomiska konsekvenser

Förslaget har inga ekonomiska konsekvenser i sig.

Konsekvenser för barn

Förslaget i detta ärende har inga konsekvenser för barn. I tjänsteskrivelsen om strategi mot våldsbejakande extremism och extremt våld beskrivs konsekvenserna av strategin på följande sätt.

"Den föreslagna strategin har som främsta målgrupp ungdomar och unga vuxna, och att kommunen genom starkt förebyggande arbete ska minimera risken för att dessa radikaliseras och dras till våldsbejakande extremism eller extremt våld."

Bilaga

Motionen

Antagen strategi mot våldsbejakande extremism och extremt våld

Lena Dahlstedt

Stadsdirektör

Stadsledningskontoret

Mats Bohman

Administrativ direktör

Strategi

Strategi mot våldsbejakande extremism och extremt våld

Dokumentets syfte

Denna strategi beskriver hur Nacka kommun aktivt skall jobba för tidig upptäckt av ungdomar och unga vuxna i riskzonen för att hamna i våldsbejakande extremism och annat extremt våld. Den ska säkerställa att kommunen höjer kompetensnivån hos medarbetare och medborgare, ökar tidig upptäckt av personer som riskerar att radikaliseras och att personer i behov av stöd får rätt insatser från kommunen. Den skall även öka kunskapen kring hur vi upptäcker extremistiska miljöer och säkrar att inte några sådana miljöer förekommer inom kommunen och dess verksamheter.

Dokumentet gäller för

All kommunalt finansierad verksamhet

Våldsbejakande extrema miljöer utgör ett hot mot samhällets grundläggande struktur och värdegrund, dess styrelseskick och de politiska företrädarna på olika nivåer. Våldsbejakande extremistiska grupper utgör ett allvarligt hot mot medborgares möjligheter att utöva sina demokratiska rättigheter.

Styrningen i Nacka utgår från kommunens vision om öppenhet och mångfald och den grundläggande värderingen om förtroende och respekt för människors kunskap och egen förmåga samt för deras vilja att ta ansvar. Varje nämnd ska styra sin verksamhet så att de av kommunfullmäktige beslutade fyra övergripande målen för hela Nacka kommun uppfylls. Resultatsstyrning innebär att kommunen i tertial- och årsbokslut följer upp att verksamheten ger det resultat för medborgarna som kommunfullmäktige har beslutat om genom målen.

- Visionen om öppenhet och mångfald innebär att Nacka kommun i sitt arbete mot våldsbejakande extremism och extremt våld eftersträvar jämlika levnadsvillkor. Det är en grundförutsättning för att personer inte skall dras till våldsbejakande extremism.
- Kommunens grundläggande värdering innebär att kommunens arbete mot våldsbejakande extremism och extremt våld fokuserar på själva våldshandlingen, inte att styra eller kontrollera rättigheterna till åsikts- och yttrandefrihet.

Diarienummer	Fastställd	Beslutsinstans	Ansvarigt politiskt organ	Ansvarig processägare
KFKS 2016/329	20160620	Kommunfullmäktige	Kommunstyrelsen	Administrativ direktör

Strategiska inriktningsförslag för kommunens arbete mot våldsbejakande extremism och extremt våld

1. Arbetet mot våldsbejakande extremism och extremt våld utgår ifrån forskningsrön, beprövad erfarenhet och aktuella problembilder.
2. Medarbetare i all kommunalt finansierad verksamhet ska ha kunskap för att kunna bedöma om verksamheter eller ungdomsmiljöer är extremistiska eller misstänks kunna odla extremistiska åsikter.
3. Medarbetare i all kommunalt finansierad verksamhet har ansvar för att föra samtal kring våldsbejakande värderingar och demokratiska grunder.
4. Enskilda personer ska få stöd och hjälp för att förhindra att radikaliseras och anhöriga ska erbjudas råd och stöd. Detta skall ske genom befintliga strukturer.
5. Ett framgångsrikt arbete förutsätter god samverkan inom kommunen, med andra myndigheter och med civilsamhället.
6. Arbetet ska följas upp och utvärderas årligen.

De strategiska inriktningarna bygger på

- förebyggande insatser
- ökad kunskap och kompetens
- samordning och samverkan
- uppföljning och utvärdering

I. Förebyggande insatser

Inom ramen för det ordinarie kunskapsbaserade brottsförebyggande arbetet i kommunen ska även problembilder kring våldsbejakande extremism inrymmas. Problembilder ska tas fram i samverkan med polisen och säkerhetspolisen men även med övriga representanter inom kommunen och civilsamhället ska involveras.

Arbete mot våldsbejakande extremism och extremt våld ska ske inom ramen för det ordinarie arbetet med barn, ungdomar och unga vuxna. Redan befintliga strukturer för samordning och samarbete mellan offentliga aktörer och civilsamhället ska användas.

Det förebyggande arbetet ska vara kunskapsbaserat, byggd på forskning och beprövad erfarenhet. Det förebyggande arbetet bygger på a) social prevention och b) situationell prevention genom främjande av stödjande miljöer.

A. Social prevention

Kommunen ska i den ordinarie verksamheten skapa tillit, och delaktighet med fokus på demokratiutveckling och mänskliga rättigheter (**primär prevention**).

Kommunen ska höja kunskapen om hur man kan upptäcka signaler på när ungdomar och unga vuxna är på väg att dras in i extremistiska miljöer (**sekundär prevention**). Det innebär att det i all kommunalt finansierad verksamhet ska finnas kunskap om

- beteenden som indikerar radikalisering och isolering från det etablerade samhällets värderingar, normer och arenor
- de vanligaste symbolerna för extremism
- kunskap om var man skall vända sig när man misstänker att en ungdom håller på att radikaliseras

Det ska finnas en kunskap om vart man kan vända sig och vilket stöd man kan få när en ungdom har radikaliserats (**tertiär prevention**). Syftet är att individen ska få stöd att komma ur en pågående radikalisering och inte återfalla.

B. Situationell prevention genom främjande av stödjande miljöer

Kommunalt finansierade ungdomsverksamheter ska genomsyras av samhällets normer och värderingar. Det ska finnas en tillräcklig vuxenkонтroll tillgänglig för att säkerställa detta (**primär prevention**).

Det ska finnas en kunskap att identifiera miljöer/ungdomsverksamheter där våldsbejakande extremism och extremt våld kan misstänkas odlas (**sekundär prevention**).

Indikatorer på att sådana odlas är

- homogena ungdomsgrupper (kön, ålder, etnicitet, etc)
- avsaknad av vuxna som är närvarande (vertikal social kontroll)
- osäkerhet kring vilka normer och värderingar som genomsyrar verksamheten

All kommunal verksamhet ska ha kunskap om vilka indikatorer som identifierar miljöer där våldsbejakande extremism och extremt våld förekommer (**tertiär prevention**).

2. Ökad kunskap och kompetens

Kommunen ska sprida kunskap i all kommunalt finansierad verksamhet om hur man förebygger att extremistiska miljöer uppstår och hur man identifierar existerande extremistiska miljöer. Verksamheter som finansieras av Nacka kommun och de delar av civilsamhället som jobbar med barn, ungdomar och unga vuxna ska erbjudas kompetensinsatser kring våldsbejakande extremism/extremt våld och stöd till anhöriga. Att ha kunskap om indikatorer på att personer riskerar att radikaliseras ska bidra till att fler personer i riskzon identifieras och vid behov fångas upp. Kommunen ska följa utvecklingen av preventiva metoder och säkerställa att effektiva metoder används.

Kommunens hemsida är en viktig kanal för information och kunskapspridning samt kunskapsdelning. Där ska finnas relevant information, kunskapskällor, länkar och information om vart man kan vända sig i olika frågor.

3. Samordning och samverkan

Nacka kommuns arbete mot våldsbejakande extremism och extremt våld bygger på samverkan inom kommunen och med andra aktörer i samhället såsom polis, säkerhetspolis och civilsamhälle. Redan befintlig samverkan inom ramen för det brottsförebyggande arbetet och samverkansöverenskommelsen mellan kommun och polis utgör grunden för samverkan.

Kommunstyrelsen ansvarar för att leda och samordna arbetet mot våldsbejakande extremism genom det brottsförebyggande rådet. Säkerhetsfunktionen under kommunstyrelsen har det samordnande uppdraget. I det ingår:

- Stödja och stimulera samverkan inom kommunen, med andra myndigheter och med civilsamhället.
- I samverkan med polis och säkerhetspolis tillse att det finns aktuella lägesbilder.
- Genom deltagande i relevanta nätverk verka för omvärldsbevakning och informationsspridning inom kunskapsområdet.
- Verka för att förtroendevalda, chefer och medarbetare har relevant kunskap och kompetens.
- Verka för att det finns tydlig och saklig information och kommunikation.
- Följa upp och utvärdera arbetet mot våldsbejakande extremism och extremt våld

Uppföljning

Brottsförebyggande rådets roll är att fastställa verksamhetsmål, stödja arbetet samt följa upp vilka resultat som nås. Årligen görs en utvärdering av genomförda insatser. Utifrån den och den aktuella problembilden fastställs sedan verksamhetsmål för kommande arbete. Resultat av arbetet redovisas årligen till kommunstyrelsen.

Motion från Nackalistan angående

Handlingsplan mot extremism

I dessa tider då extremismens fruktansvärda yttringar alltför ofta visar sig i Europa och i övriga världen så krävs det att alla krafter mobiliseras för att motverka våldsbejakande handlingar av olika slag. Det är det demokratiska samhällets fri- och rättigheter som är måltavlan och attacker riktar sig mot oskyldiga invånare för att injaga skräck.

Oavsett varifrån den våldsbejakande extremismen kommer ifrån och med vilka förtecken den har så måste den bekämpas. Vi lever i ett fredligt land och i en förhållandevis lugn kommun. Ändå finns det invånare från Nacka som har offrat sina liv i kampen för våldsbejakande organisationer och vi måste stå på tå och göra vad vi kan för att antalet inte ökar. Många av åtgärderna som görs idag är reaktiva och arbetet mot extremism måste starta tidigare innan katastroferna inträffar.

Idag måste kommunernas kunskap höjas ytterligare. Vi måste bättre samordna de krafter som jobbar mot extremism i kommunen och öka samverkan med civilsamhället och de nationella organen mot dessa.

Nästan varannan kommun har i dagsläget ingen lägesbild över hur situationen i den egna kommunen ser ut. Bara 7 procent av kommunerna har en färdig handlingsplan. Vi måste göra mer redan idag för att i tid kunna arbeta emot denna utveckling i Nacka.

Nackalistan vill

- Att en lägesbild tas fram och presenteras över hur situationen i Nacka för närvarande ser ut att vara och i vilka miljöer de våldsbejakande organisationerna verkar i.
- Att en konkret handlingsplan arbetas fram och presenteras så att det klart framgår vad de olika kommunala verksamheterna vet vad som gäller inom sina områden och att en övergripande samordnare utses.
- Att skapa ett lokalt team som har kunskap och kapacitet att ingripa lokalt och vid behov, med nationellt stöd och kontakter.

Nackalistan 160420

Bosse Ståldal

Mikael Carlsson

Efson Goitom

Christina Ståldal

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

§ 121

Dnr KFKS 2015/829

Markanvisning genom anbudstävling av Parkeringshuset i stadsbyggnadsprojektet Knutpunkten och Hantverkshuset, Orminge

Beslut

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen beslutar att genomföra markanvisning genom anbudstävling i huvudsak enligt redovisat underlag för del av fastigheten Orminge 60:1 i Orminge centrum.

Ärendet

I en första etapp av genomförandet av antaget detaljplaneprogram för Orminge centrum föreslås del av fastigheten Orminge 60:1, Parkeringshuset, överlätas genom att markanvisas via en anbudstävling. Markanvisningsområdet är på cirka 4 200 m² och innehåller cirka 6 000 m² bostäder med fri upplättelseform (cirka 60 lägenheter), cirka 3 000 m² handel samt plats för 400 infartsparkeringsplatser. Utvärdering av anbud kommer att ske på pris (förutsatt att byggherren uppfyller kommunens fastställda krav och förutsättningar beskrivna i anbudsinvitacionen).

De principer som gäller för markanvisningstävlingen är framtagna i enlighet med ”Program för markanvändning, med riktlinjer för markanvisnings- och exploateringsavtal” samt övriga styrdokument angivna i anbudsinvitacionen.

Handlingar i ärendet

Exploateringenhetens och planenhetens tjänsteskrivelse den 30 juni 2016

1. Anbudsinvitacionen
2. Anbudsmall
3. Program för Orminge centrum
4. Program för markanvändning med riktlinjer för markanvisnings- och exploateringsavtal
5. Markytor Parkeringshuset
6. Gröna värden och lokala miljömål
7. Rekommenderade parkeringstal i Nacka kommun
8. Karta över befintlig VA-struktur
9. Anvisningar för dagvattenhantering i Nacka kommun
10. Dagvattenpolicy
11. Handbok för avfallsutrymmen
12. Karta Geoteknik
13. Riskbedömning Orminge panncentral
14. Olycksrisker- reviderat planprogram för Orminge centrum

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

15. Mall för markanvisningsavtal
16. Mall för markgenomförandeavtal
17. Mall för fastighetsöverlåtelseavtal
18. Mall för avtal avseende infartsparkering
19. Definition ljus BTA

Yrkanden

Cathrin Bergenstråhle (M) yrkade bifall till exploateringenshetens och planenhetens förslag.

Khashayar Farmanbar (S) yrkade att hälften av bostäderna ska ha hyresrätt som upplåtelseform.

Beslutsgång

Med avslag på Khashayar Farmanbars yrkande beslutade stadsutvecklingsutskottet i enlighet med Cathrin Bergenstråhles yrkande.

Protokollsanteckningar

Sidney Holm (MP) lät anteckna följande.

"I den här markanvisningen ska det tillskapas 6000 kvm bostäder, 3000 kvm handel och 13000* kvm parkering. När det gäller bostäderna har Alliansen återigen valt "fri upplåtelseform" vilket brukar vara synonymt med "noll hyresrädder". Miljöpartiet tycker det byggs aldeles för få hyresrädder här i Nacka och att de som byggs ofta blir väldigt dyra. För att skapa ett mer inkluderande och mindre segrerat Nacka har vi bl.a. lämnat ett förslag om att tillskapa 1500 billiga hyresrädder i Nacka. Med billiga menar vi i Miljöpartiet 5000 kr/mån för en tvåa på 60 kvm. Alliansen tycker 9000 kr/mån för samma lägenhet är billigt så allting är relativt.

När det gäller subventioner för att kunna bygga billiga hyresrädder har det varit väldigt trögt här i Nacka, däremot subventionerar man gärna parkeringsplatser så folk ska ha råd att köra bil. I den här markanvisningen vill man bygga minst 400 parkeringsplatser för infartsparkering till subventionerat pris. En nyproducerad p-plats i garage kostar normalt 1500-4500 kr/mån. Det tycker Allianspartierna är för dyrt så man vill subventionera priset till 900 kr/mån. Bilparkering motsvarande en tvårumslägenhet på 60 kvm vill man alltså hyra ut för drygt 2000 kr/mån samtidigt som man tycker 9000 kr/mån för en lika stor hyreslägenhet är billigt. Tyvärr är det så att alla får vara med och betala för kalaset, även de som inte har någon bil eftersom billiga p-platser oftast finansieras via högre boendekostnader. Miljöpartiet anser inte att det är kommunens uppgift att subventionera bilismen och det är inte heller bilar som saknas i Nacka, det är bostäder.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

9 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

Inom en relativt snar framtid kommer förmodligen villaområdena kring Orminge trafikeras av självkörande matarbussar. Det är därför viktigt att tänka till när man bygger nya parkeringshus så att dessa enkelt kan byggas om till bostäder eller annat när efterfrågan på parkeringsplatser minskar. Med de autonoma/självparkerande bilar vi kommer se inom en snar framtid behöver inte parkeringshusen vara särskilt centralt placerade heller.
*Bostäder 48 p-platser och handel 60 p-platser enligt p-norm plus minst 400 p-platser till infartsparkering á 25 kvm.”

Khashayar Farmanbar lät anteckna följande för Socialdemokraternas stadsutvecklingsutskottsgrupp.

”Stockholmsregionen lider stor brist på hyresrätter som är i det prisspann som många unga mäniskor som är på väg in i arbetsmarknaden ska kunna flytta till, dvs företrädesvis ettor och tvåor. Därför förefaller det inte riktigt klokt att återigen sjösätta en markaffär anpassad för dyra bostadsrätter med anbudstävling fokuserat på priset. När pris är den primära och enda mätbara faktorn som i detta fall bidrar det till höga kostnader genom hela byggkedjan som resulterar i höga bostadspriser som utestänger exempelvis unga mäniskor från bostadsmarknaden. Därför vill vi att 50% av bostäderna i denna anvisning ska vara hyresrätter företrädesvis ettor och tvåor.”

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Markanvisning genom anbudstävling av Parkeringshuset i stadsbyggnadsprojektet Knutpunkten och Hantverkshuset, Orminge

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att genomföra markanvisning genom anbudstävling i huvudsak enligt redovisat underlag för del av fastigheten Orminge 60:1 i Orminge centrum.

Sammanfattning

I en första etapp av genomförandet av antaget detaljplaneprogram för Orminge centrum föreslås del av fastigheten Orminge 60:1, Parkeringshuset, överlätas genom att markanvisas via en anbudstävling. Markanvisningsområdet är på cirka 4 200 m² och innehåller cirka 6 000 m² bostäder med fri upplåtelseform (cirka 60 lägenheter), cirka 3 000 m² handel samt plats för 400 infartsparkeringsplatser. Utvärdering av anbud kommer att ske på pris (förutsatt att byggherren uppfyller kommunens fastställda krav och förutsättningar beskrivna i anbudsinbjudan).

De principer som gäller för markanvisningstävlingen är framtagna i enlighet med ”Program för markanvärdning, med riktlinjer för markanvisnings- och exploateringsavtal” samt övriga styrdokument angivna i anbudsinbjudan.

Ärendet

Bakgrund

Kommunstyrelsen antog 2015-09-28, § 234, detaljplaneprogram för Orminge centrum. Planprogrammet innehåller i sin helhet cirka 1 100 – 1 400 nya bostäder och cirka 19 000 – 29 000 m² för verksamheter.

I och med kommande utveckling av Orminge centrum så kommer områdena där det idag finns infartsparkering att bebyggas. Det innebär att dessa parkeringsplatser behöver anordnas på andra platser. Detaljplaneprogrammet har pekat ut en lämplig plats för ett nytt

parkeringshus där en del av framtida behov av infartsparkering kan lösas. Vidare nämner detaljplaneprogrammet att denna plats också kan inrymma bostäder och handel. Allt detta för att bidra till intentionerna om att Orminge centrum generellt sett och Kanholmsvägen mer specifikt sett ska utvecklas till en plats som upplevs mer attraktiv och levande.

Denna markanvisning är en del av stadsbyggnadsprojektet Knutpunkten och Hantverkshuset som är ett av tre stadsbyggnadsprojekt som ingår i den första etappen som anges i det antagna detaljplaneprogrammet.

Flygfoto över Orminge centrum. Område för Parkeringshuset utmärkt med röd linje.

Markanvisningsområdet

Del av fastigheten Orminge 60:1, som ägs av Nacka kommun, föreslås markanvisas genom anbudstävling. Markanvisningen innehåller cirka 6 000 m² bostäder med fri upplåtsform (cirka 60 lägenheter), cirka 3 000 m² handel samt infartsparkering för minst 400 bilar.

Ytan för markanvisningsområdet är på cirka 4 200 m² (rödmarkerat på bild nedan) Till detta ingår ytterligare cirka 450 m², som idag ägs av Fortum (grönmarkerat på bild nedan), som

avses ingå i kommande byggnation av Parkeringshuset. Kommunen för diskussioner med Fortum som är villiga att överläta området. I diskussionerna ingår även att Fortum vill förvärva ett område väster om sin fastighet som idag ägs av kommunen (gulmarkerat på bild nedan). Fortum nyttjar detta område idag för upplag, dock så finns inget avtal som reglerar detta. Fortums överlätelse av mark som avses ingå i kommande byggnation av Parkeringshuset är en förutsättning i anbudsinvitacionen. Behovet av markregleringar avses lösas under detaljplaneprocessen genom att erforderliga avtal tecknas.

Rödmarkerat område är markanvisningsområdet. Grönmarkerat område är Fortums ingående del i kommande byggnation av Parkeringshuset. Gulmarkerat område är kommunal mark som Fortum vill förvärva.

Av totala markytan på cirka 4 650 m² får kommande bebyggelse ta upp ett område på cirka 3 900 m². Skillnaden beror på att bebyggelsen måste hålla ett visst avstånd mot angränsande panncentral samt ligga i linje med panncentralens fasad ut mot Utövägen. Ovan nämnda siffror är preliminära och kan komma ändras under detaljplaneprocessen

En volymstudie gjordes i samband med detaljplaneprogrammet för att visa på hur kvarteret kan komma att bebyggas. Den ligger till grund för anbudsinvitacionen med uppskattade siffror för antal lägenheter samt lokaler för handel. Slutlig utformning av bebyggelsen beror på utfallet av planprocessen. Kommunen kan inte styra antal lägenheter utan bara

byggnadernas volymer. Det är upp till bygg Herrarna att bestämma antal lägenheter. Framtagna siffror för antal lägenheter bygger på att en schablonlägenhet är 100 m².

Metod för markanvisning

Genom markanvisningen föreslås del av fastigheten Orminge 60:1 att i kommande process överlätas genom anbudstävling med utvärdering i första hand på pris (förutsatt att byggherren uppfyller kommunens fastställda krav och förutsättningar beskrivna i anbudsinvitacionen). En samlad bedömning föreslås göras i andra hand av resterande inlämnade tävlingshandlingar som listas i bifogade anbudsinvitacioner. Kommunen föreslås också tillämpa fri prövningsrätt på inlämnade anbud, vilket innebär att kommunen kan välja att bortse från bud från anbudsgivare som av olika skäl inte bedöms kunna fullfölja åtaganden som beskrivs i invitacionen. Detta syftar även till att motverka markspekulation.

Den anbudsgivare som vinner anbudstävlingen kommer att erbjudas att ingå markanvisningsavtal med kommunen i enlighet med framtagna mallar.

Ramarna för markanvisningen i detta projekt följer de principer som togs fram för den markanvisning som genomförs nu i stadsbyggnadsprojektet Nybackakvarteret vad gäller tillvägagångssättet för själva markanvisningen samt det material som ligger till grund för anbudsinvitacionen. Dock har anpassningar gjorts efter de förutsättningar som skiljer de två stadsbyggnadsprojekten åt. Ytterligare anpassningar har gjorts till ”Program för markanvändning med riktlinjer för markanvisnings- och exploateringsavtal” som antogs av kommunfullmäktige den 18 april 2016.

Att markanvisningsområdet kommer att överlätas innebär bland annat att det kommer att bli bostäder med fri upplåtelseform. Projektet har i samråd med samordningsprojektet för Orminge centrum bedömt att detaljplaneprogrammets uppskattade fördelning av bostadsrätter (65 %) och hyresrätter (35 %) kommer att komma att nås då stora bestånd av hyresrätter kommer kunna byggas inom Ormingehus och Sarvträsk där Rikshem är fastighetsägare. Där kan också en direktanvisning ske för att till viss del uppfylla det åtagande kommunen har enligt det avtal som nyligen har slutits med Rikshem och där kommun erbjuder markanvisning av mark för 500 hyresrätter. Vidare finns Magnolia Bostad som äger fastigheten vid Hantverkshuset och som till största del önskar bygga hyresrätter.

Principer för prissättning

Försäljning av den kommunala marken kommer att ske på marknadsmässiga villkor. Det marknadsmässiga priset kommer i detta fall att förutom fastighetens läge, även bero på de krav kommunen ställer i samband med anbudstävlingen.

Anbudspriset för bostäder ska justeras för prisförändringar fram till tillträdesdagen enligt en given formel. Det justerade anbudspriset utgör köpeskillingen. En handpenning på 10 % av

anbudspriset betalas i samband med undertecknande av fastighetsöverlåtelseavtalet. Byggherren står löpande för sin andel av samtliga projekterings- och utredningskostnader som krävs för planarbetet och för att en överenskommelse om exploatering ska kunna träffas mellan byggherren och kommunen. Sådana kostnader kommer att räknas av köpeskillingen. Andelen enligt ovan är ett estimat som baseras på tilldelad BTA enligt preliminär avgränsning i anbudsinsbjudan. Den slutgiltiga köpeskillingen betalas när exploateren tillträder fastigheten. Anläggningsavgifter för vatten och avlopp debiteras separat.

Krav på anbudsgivare

Ett antal förutsättningar finns med i anbudsinsbjudan samt dess bilagor som tydliggör de krav som ställs på anbudsgivare. Ekonomisk stabilitet och genomförandekraft ska intygas genom att anbudsgivare ska bifoga ekonomisk rapportering till sitt anbud. Anbudsgivare ska vara villiga att följa kommunens beslutade styrdokument och generella krav. Anbudsgivaren ska även kortfattat beskriva hur kommunens övriga villkor som beskrivs i anbudsinsbjudan samt dess bilagor uppfylls.

Vid val av anbudsgivare kommer kommunen att beakta anbudsgivarens förmåga att uppfylla tidplaner och produktionstakt. Hänsyn kommer även att tas till hur anbudsgivaren uppfyllt kommunens generella krav, riktlinjer och ingångna avtal i tidigare projekt med kommunen. Kommunen kommer att ta kreditupplysning på anbudsgivare.

Villkor

Nedan beskrivs de villkor och krav som ställs i samband med anbudstävlingen och som bedömts ha stor betydelse eller behöver motiveras.

Gröna värden

I syfte att nå Nacka kommuns övergripande mål om attraktiva livsmiljöer kommer det i markanvisningen ställas krav utifrån de lokala miljömålen som är den del av Nackas miljöprogram samt på särskilda gröna värden på kvartersmark för att främja ekosystemtjänster.

Projektet ser framför sig att kommande bebyggelse troligen kommer att ta upp hela fastighetsytan vilket innebär att det kommer bli extra viktigt att kunna ordna uteplats för de boende. En förutsättning är att uteplatsen utformas som en positiv resurs utifrån sociala och rekreativa värden. En förutsättning är då att utedjuren ordnas med vegetation som bland annat gynnar insekter. Vidare ska utedjuren utformas med så giftfria material som möjligt.

Då kommande byggnad kommer att ta upp en stor markyta kommer dagvattenhanteringen bli extra viktig. Dagvattenhanteringen har även lyfts fram starkt i planprogrammet. Därför kommer krav gällande dagvattenhantering att ställas i denna markanvisning. Kraven är konsekvent satta då de är samma krav som ställs i markanvisningen för Älta centrum, beslutad av kommunstyrelsen 2016-06-07, § 200.

Om det är möjligt att spara någon naturmark med befintliga träd så ska det ske för att bidra till den prioriterade kategorin Luftrening.

För att säkerställa att tillräckligt många cykelparkeringsplaster inom kvarteret kan uppföras samt att dessa platser görs attraktiva för de boende, har krav gällande cykelparkeringsplatser ställts. Samma krav har ställts i ovan nämnda markanvisning för Älta centrum.

Att kunna erbjuda laddningsmöjligheter för elbil, -cykel och -mopeder är en service som har ökat stort de senaste åren och som troligen kommer att öka i framtiden. Att boende ska kunna använda sig av andra transportmedel än fossildrivna fordon samt öka incitamentet för detta, så har krav ställts för att kunna bidra till målet om begränsad klimatpåverkan. Till detta anger kommunen också att exploateren under byggskedet ska använda elektricitet som är miljömärkt för att kunna minska klimatpåverkan. Det som har nämnts i detta stycka samt stycket innan hjälper också till att uppfylla målet om frisk luft samt kommunens mål om att växthusgaserna från vägtrafik ska minska med 80 % fram till 2030.

För att bidra till en god bebyggd miljö och få kontroll på hur kommande exploatering påverkar hälsa och miljö under byggskedet, så ställs krav att exploateren ska ta fram en kontrollplan (exempel finns på Nacka kommuns hemsida) som beskriver den påverkan byggnationen kan ha för näroboende och miljö och då bl.a. hur avfall ska hanteras. Vidare är hanteringen av buller viktig och lyfts även fram i planprogrammet. För att få en god bebyggd miljö med avseende på buller, både för de som ska bo i Parkeringshuset samt under byggskedet med hänsyn till de som redan bor där, så har krav kopplat till buller ställts.

Gestaltning

Övergripande utgår utformningen av kommande bebyggelse från detaljplaneprogrammet för Orminge centrum med bland annat möjligheter till ett landmärke i upp till 16 våningar.

Skall-krav på kommande gestaltning har tagits fram, som till stora delar bygger på gestaltningsriktlinjerna från detaljplaneprogrammet, med betoning på hur kommande bebyggelse bidrar till stadsrummet. Viktiga delar är utformningen av fasader samt placering av entréer ut mot gata.

Ytterligare har det betonats hur parkeringshusdelen ska utformas, särskilt om den har fasad mot gata. Viktigt är också att brukarna av parkeringshusdelen upplever inomhusmiljön som trygg.

Ett gestaltningsprogram ska tas fram av exploateren i samarbete med kommunen under detaljplaneprocessen. Gestaltningsprogrammet ska reglera de viktigaste gestaltningsfrågorna så som huskropparnas bredd längs gatan, fasaduttryck, material, tak och takmaterial, gårdar och portar.

Parkering

Ett krav för markanvisningen är att minst 400 bilparkeringsplatser för infarts ska anordnas. Detta är som tidigare nämnts för att anordna nya parkeringsplatser eftersom dagens ytor för infartsparkering kommer att försvinna i och med kommande utveckling av Orminge centrum. Antalet om minst 400 platser har satts utifrån vad detaljplaneprogrammet nämner som möjligt att inrymmas i ett tänkt parkeringshus

Bebyggnelse inom viss tid

Kommunen ställer krav på inom vilken tid bebyggelse och anläggningar på kvartersmark senast ska påbörjas och vara avslutade. För att undvika markspekulation är ett vite bland annat kopplat till att exploateren påbörjar och utför bebyggelse inom området enligt tidplan. Sådana krav och vitesklausuler kopplade till kraven kommer att angas i markgenomförandeavtalet, som tecknas vid detaljplanens antagande, och framgår av bifogade avtalsmallar.

Sociala boenden

Eftersom markanvisningen avser relativt få antal lägenheter samt att de har fri upplåtelseform kommer inga krav på sociala boenden ställas. Projektet har i samråd med samordningsprojektet för Orminge centrum bedömt att sådana krav kan ställas i andra kommande markanvisningar inom samordningsprojektet där det kommer att bli aktuellt med hyresrätter.

Praktikanter och lärlingar i byggskedet

Kommunen eftersträvar att bygg Herrarna tillhandahåller praktik- och lärlingsplatser för personer som står långt från arbetsmarknaden i genomförandeskedet. Kravet avses att fastställas i markgenomförandeavtalet.

Riktlinjer för markanvisning

Samtliga tillämpliga villkor som uppställs i avsnitt 8.2 i Programmet för markanvändning med riktlinjer för markanvisnings- och exploateringsavtal kommer att användas i markanvisningen.

Vidare arbete

Layouten för anbudsinvitacionen kommer att arbetas vidare med inför utskicket av anbudstävlingen.

Anbudstävlingarna föreslås utlyses på kommunens hemsida samt genom riktade utskick till potentiella anbudsgivare som anmält intresse för markanvisningar i området.

Den föreslagna politiska beslutsprocessen och tidplan

1. Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott
föreslår att kommunstyrelsen beslutar enligt punkt 2 9 augusti 2016
2. Kommunstyrelsen beslutar att kommunen
ska genomföra anbudstävling i enlighet med
anbudsmalet 29 augusti 2016

3. Anbudstävling enligt preliminär tidplan	sep/okt 2016
4. Utvärdering av inkomna anbud	okt/nov 2016
5. Kommunstyrelsen beslutar om tilldelning och markanvisningsavtal	jan 2017
6. Kommunstyrelsen beslutar om eventuell förlängning av markanvisningsavtal	2018
7. Kommunfullmäktige beslutar om detaljplan, markgenomförandeavtal, fastighetsöverlättelseavtal	2018

Ekonомiska konsekvenser

Kostnaderna för planläggning och utbyggnad av allmänna anläggningar ingår i det lämnade anbudspriset. Stadsbyggnadsprojektet beräknas gå med överskott. Hur stort överskottet blir avgörs av vilka anbud som inkommer i denna markanvisning och kommande markanvisningar inom stadsbyggnadsprojektet. De första kalkylerna kan tas fram efter det att anbuden för denna markanvisning har inkommit och markanvisningsavtal tecknas. Under planarbetets gång kan kalkylerna förfinas. Inför utbyggnadspromemorian och efter detaljprojekteringen av de allmänna anläggningarna kan en detaljerad kalkyl tas fram. En första budget kommer preliminärt att begäras i vid tidpunkt för samrådsförslaget till detaljplanen.

Konsekvenser för barn

I enlighet med detaljplaneprogrammet kommer projektet arbeta med att skapa förutsättningar för ett mer attraktivt och levande Orminge centrum. Utbyggnaden inom markanvisningsområdet syftar till att förbättra boendemiljön i centrum och möjliggöra detaljplaneprogrammets vision vilket på sikt kommer gynna de barn som får möjligheten att växa upp i Orminge.

Idag finns det inom området inga ytor som särskilt nyttjas av barn. Krav på utedmiljö för de boende kommer att ställas i markanvisningen som bidrar till att skapa sociala och rekreativa värden.

Bilagor

1. Anbudsintyg
2. Anbudsmall
3. Program för Orminge centrum
4. Program för markanvändning med riktlinjer för markanvisnings- och exploateringsavtal
5. Markytor Parkeringshuset
6. Gröna värden och lokala miljömål
7. Recomenderade parkeringstal i Nacka kommun
8. Karta över befintlig VA-struktur
9. Anvisningar för dagvattenhantering i Nacka kommun

10. Dagvattenpolicy
11. Handbok för avfallsutrymmen
12. Karta Geoteknik
13. Riskbedömning Orminge panncentral
14. Olycksrisker- reviderat planprogram för Orminge centrum
15. Mall för markanvisningsavtal
16. Mall för markgenomförandeavtal
17. Mall för fastighetsöverlåtelseavtal
18. Mall för avtal avseende infartsparkering
19. Definition ljus BTA

Ulf Crichton
Exploateringschef

Johan Buhre
Projektledare

Erik Isacsson
Planarkitekt

Idébild/ illustration från detaljplaneprogrammet: Kanholmsvägen mot Orminge centrum.

Parkeringshuset, en del av Orminge centrum

Inbjudan till markanvisning

6 000 BTA bostäder

3 000 BTA handel

400 infartsparkeringar för bil

**Anbud ska vara Nacka kommun tillhanda
senast xx oktober 2016 kl 17.00**

Orminge centrum – en pigg 50-åring som vill vidare

Orminge är stadsdelscentrum för kommundelen Boo och en självklar knutpunkt för nordöstra Nacka. En blandning av villa- och småhusområden, flerfamiljshus från 60- och 70-talen, skolor och förskolor, platser för friluftsliv och idrott samt orörd natur omger Orminge centrum.

Orminge centrum är en viktig bytespunkt för bussstrafiken och lätt att nå med bil. Många gör sina dagliga inköp här på väg till och från jobb och skolor.

Ett rikt kultur- och föreningsliv präglar Orminge alltsedan centrum och bostäderna i näheten byggdes på 60-talet. Många talar om Ormingeandan, ett uttryck för stolthet och stark identitet.

2017 fyller Orminge centrum 50 år. En sliten men pigg 50-åring är på väg in i nästa fas.

Planprogram

2015 antog kommunfullmäktige ett planprogram för Orminge centrum. Programmets vision lyder

- Ett stadsdelscentrum som är tryggt, tillgängligt och levande
- Ett attraktivt stadsdelscentrum för boende, besökare och företag
- Ett stadsdelscentrum som bygger på och utvecklar Orminges karaktär och identitet

Dialog och medskapande ska präglia utvecklingen i Orminge centrum. Liksom under programarbetet ska det ske i samarbete med fastighetsägare, exploater, besökare, omkringboende och kommande inflyttare.

Idébild/illustration från detaljplaneprogrammet: Vy ut mot centrumtorget.

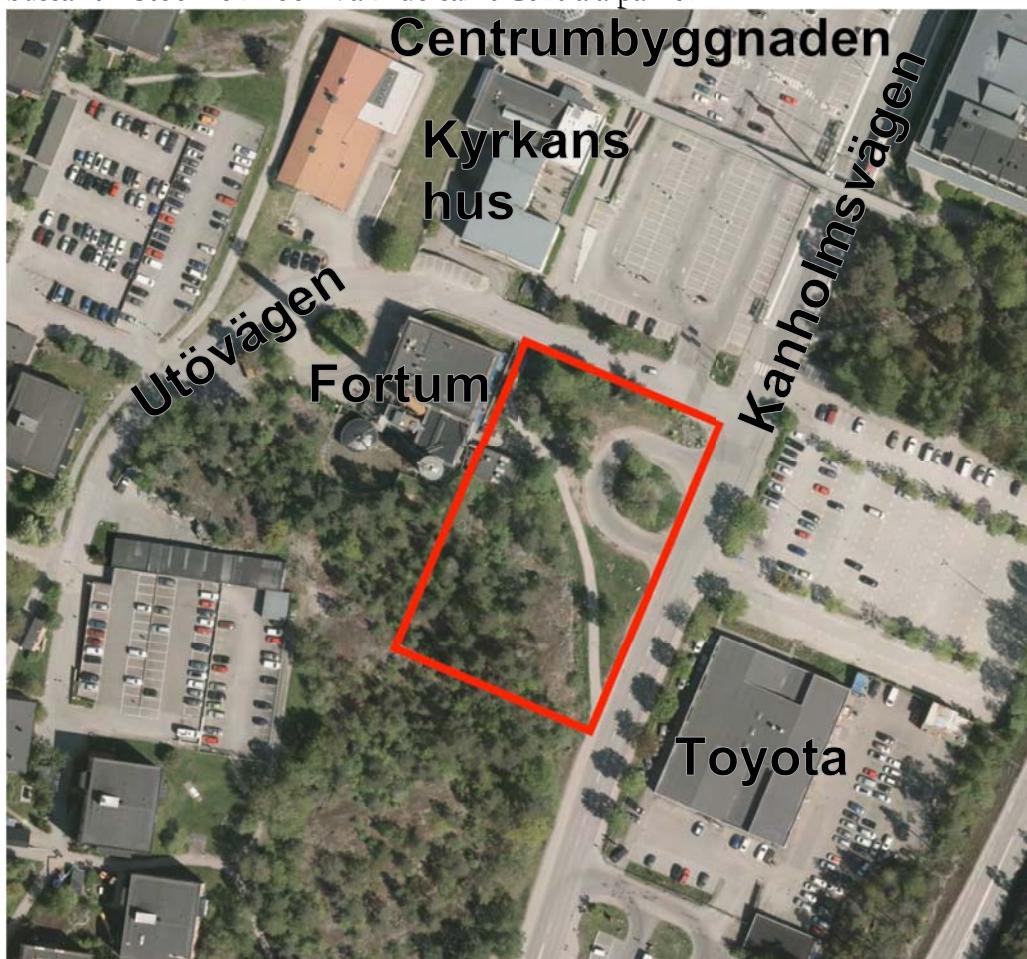

Programmet föreslår bland annat

- Områdets olika delar knyts ihop och förtätas. Upp till 1 400 nya bostäder och ytor för verksamheter på 19 000 – 29 000 m² i själva centrumområdet.
- Varierade hustyper och omväxlande arkitektur.
- Lättare att röra sig och orientera sig i hela centrum, med trygga, väl upplysta gång- och cykelvägar och effektiv infartsparkering.
- Mer utrymme för service och handel, kultur- och föreningsliv. Fler ska kunna stanna kvar i centrum för att handla, träna, mötas och umgås.
- Levande och inbjudande gemensamma platser. Enkelt att nå omgivande park och natur.

Markanvisning för Parkeringshuset

Parkeringshuset är en del av första etappen enligt planprogrammet för Orminge centrum. Parkeringshuset ligger mitt i centrala Orminge med närhet till centrumhusets affärsutbud, bussar till Stockholm och Värmdö samt Centrala parken.

Flygfoto över Orminge centrum. Området för Parkeringshuset utmärkt med röd linje.

Området idag

Från Värmdöleden sträcker sig Mensättravägen, den stora huvudgatan som passerar Orminge centrum, norr ut. Från Mensättravägen, via Ormingeringen, når man Kanholmsvägen som går förbi Parkeringshuset i nord-sydlig riktning. Området inringas av Kanholmsvägen i öster, Utövägen i norr och en panncentral i väster. Kanholmsvägen är ett viktigt stråk för kollektivresenärer som kommer från busshållplatserna norr om området. Bilister når området via Kanholmsvägen från söder. **Marken inom området** består till ena delen av naturmark med berg i dagen och skogspartier. Andra delen anlagda ytor för gående och cyklister samt en vändslinga för bussar.

Området imorgon

Parkeringshuset ska innehålla en blandning av funktioner med boende, handel och parkering. Planerna är att parkeringshuset ska inrymma ca 6 000 m² bostäder, vilket motsvarar ca 60 bostäder, med fri upplåtelseform och ca 3 000 m² handel. Antalsangivelserna är inte definitiva och ger endast en indikation på storleken av respektive funktion. Storlekarna fastställs i detaljplan. Till detta ska huset inrymma infartsparkering för minst 400 bilar.

Att dela in Parkeringshuset i flera 3D-fastigheter kommer att vara en möjlighet, till exempel med egna fastigheter för handel, parkeringsgarage respektive bostäder.

Markanvisningen kommer att ske för ett markområde som är på ca 4 200 m². Till detta ingår ytterligare ca 450 m² som idag ägs av Fortum. Fortum är villiga att överläta området och en förutsättning är att detta lösas under detaljplaneprocessen. Av totala ytan på ca 4 650 m² får kommande bebyggelse ta upp ett område på ca 3 900 m². Skillnaden beror på att bebyggelsen måste hålla ett visst avstånd mot angränsande panncentral samt ligga i linje med panncentralens fasad ut mot Utövägen. Ovan nämnda siffror är preliminära och kan komma ändras under detaljplaneprocessen

Markanvisningsområdet är markerat med röd linje och bebyggelseområde med svartstreckad linje.

Rödmarkerat område är del som ägs av Fortum. Grönmarkerat område visar tänkt yta för varutransporter, se mer under Trafik.

Riktlinjer för hållbart byggande beslutades av Nacka kommunens miljö- och stadsbyggnadsnämnd i november 2012. Syftet med riktlinjerna är att öka hållbarheten i stadsbyggandet och underlätta uppföljningen av prioriterade hållbarhetsområden i dialog med medverkande exploater.

Följande hållbarhetsområden gäller för Parkeringshuset:

- Effektiv mark- och resursanvändning
- Skapa rum för verksamheter, blandad bebyggelse och mötesplatser
- Dagvatten som renas och infiltreras

Dessa kan komma att ändras vid framtagande av detaljplan i dialog med utvalda exploater.

Gestaltning

Den föreslagna bebyggelsen är ett kvarter med butikslokaler, parkeringshus och bostäder. Inom markanvisningsområdet finns det utrymme för ett landmärke, med upp till 16 våningar. De i detaljplaneprogrammet föreslagna högre byggnaderna, landmärkena, ligger alla i direkt anslutning till centrumtorget och markerar möten mellan huvudstråken i stadsdelen.

Ny bebyggelse som föreslås i anslutning till befintliga bostadsområden ska samspela med nuvarande men samtidigt utgöra en tydlig ny årsring i sin gestaltning. I centrumkärnan utformas bebyggelse längs huvudstråken i en kvartersstruktur med huvudsakligen 4-7 våningar. Vid centrumtorget ges utrymme för några högre byggnader om cirka 16 våningar som kan fungera som landmärken vid viktiga noder.

Byggnadernas fasader ska utformas med entréer, fönster och skylning för att ge innehåll och stöd åt stadslivet längs gatan. Särskild vikt vid utformningen ska ges åt gångtrafikanter.

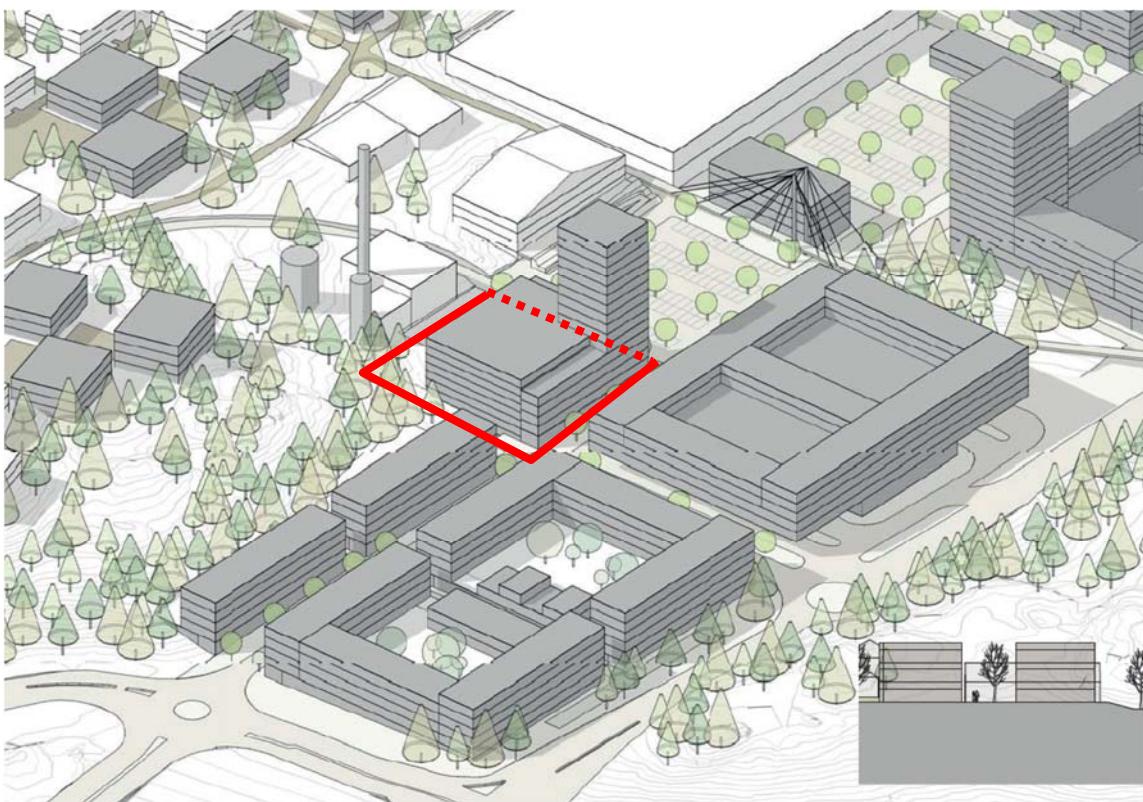
Bottenvåningens fasad ska utformas för att skapa en god kontakt mellan trottoar och stadsrummet i övrigt. Entréer ska utformas så att tillgänglighet uppnås utan trappor och trösklar.

Byggnadernas bottenvåningar bör kanta trottoaren i kvartersgräns och byggnaderna bör använda gatorna som entrérum.

Parkeringshusdelen ska utformas omsorgsfullt, särskilt om parkeringshuset har fasad mot gatan. Invändigt ska parkeringshuset vara en trygg miljö och särskild omtanke ska läggas vid belysning.

Handelsytorna ska huvudsakligen ligga i gatunivå.

Ett gestaltningsprogram ska tas fram av exploateren i samarbete med kommunen under detaljplaneprocessen. Gestaltningsprogrammet ska reglera de viktigaste gestaltningsfrågorna så som huskropparnas bredd längs gatan, fasaduttryck, material, tak och takmaterial, gårdar och portar.

Ungefärligt markanvisningsområde markerat med röd linje. Illustration ur detaljplaneprogrammet.

Konsten att skapa stad

Med utgångspunkt från visionen för stadsutvecklingen i Nacka stad, *Nära och nyskapande*, arbetar kommunen aktivt och medvetet med konst, kultur och konstnärlig kompetens som verktyg och resurser i stadsutvecklingens olika faser. För att kunna vara nyskapande behöver vi utmana våra sätt att tänka och göra när vi bygger stad. Syftet är att skapa en attraktiv och levande stad där människor trivs och mår bra, både under byggtiden och när det är färdigbyggt.

Så ska vi arbeta även i Orminge centrum. Ormingebor och andra som verkar i Orminge ska kunna vara delaktiga när vi tillsammans utvecklar Orminge centrum. Vi hoppas att stolthet och engagemang ska präglia processen.

Vi förväntar oss att exploater och entreprenörer anammar vår ambition att levandegöra Orminge centrum på ett nyskapande sätt, och driver en utvecklingsprocess som inkluderar medborgare, konst, kultur och konstnärlig kompetens från början av utvecklingen av området tillsammans med Nacka kommun eller på egen hand.

- Läs mer på: <http://www.nacka.se/konstenattskapastad>

Lärlings- och praktikplatser

Kommunen eftersträvar att byggherren tillhandahåller praktik- och lärlingsplatser för personer som står långt från arbetsmarknaden i genomförandeskedet. Detta kommer att fastställas i markgenomförandeavtalet.

Tekniska förutsättningar

Gröna värden och miljömål

I Nacka kommuns *Program för markanvändning* anges att kommunen vid bebyggelse ska ställa krav på särskilda gröna värden på kvartersmark för att främja ekosystemtjänster.

Prioriterade kategorier för ekosystemtjänster i denna markanvisning är följande:

- Sociala och rekreativa värden
- Dagvattenhantering
- Luftrening

Vidare antog Nackas kommunfullmäktige i mars 2016 *Nackas miljöprogram 2016-2030*.

Programmet innehåller lokala miljömål där följande miljömål är prioriterade i denna markanvisning:

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- Rent vatten
- God bebyggd miljö

Krav på särskilda gröna värden på kvartersmark för att främja ekosystemtjänster ska tillsammans med de lokal miljömålen bidra till att uppfylla Nacka kommuns övergripande mål om attraktiva livsmiljöer. I syfte att nå detta övergripande mål anger Nacka kommun ett antal förutsättningar för markanvisning.

- Se bilagorna Gröna värden och lokala miljömål samt Program för markanvändning

Parkeringshuset

Idag finns det i Orminge centrum drygt 550 markparkeringsplatser för infart där det är gratis att parkera. Dessa platser är till stor del fullbelagda. I och med utvecklingen av Orminge centrum och hela kommundelen Boo så redovisar planprogrammet att ett framtida behov till 2030 är på cirka 700 infartsparkeringsplatser. Marken där befintliga parkeringsplatser är belägna kommer att bebyggas, vilket innebär att parkeringsplatserna inte kan ligga kvar, utan måste få nya lägen.

Därför vill Nacka kommun att Parkeringshuset ska inrymma infartsparkering för minst 400 bilar. Ett *avtal* kommer att skrivas mellan kommunen och anbudsvinnaren av markanvisningen för att reglera och säkerställa parkeringsplatserna för infart.

Vidare ska bil- och cykelparkering anordnas för boende och handel i Parkeringshuset. Ett parkeringstal på 0,8 bilplatser per lägenhet föreslås i planprogrammet för Orminge centrum och i bilagan *Gröna värden och lokala miljömål* framgår det att det ska finnas minst en cykelparkering per rum, det vill säga en enrumslägenhet genererar en cykelparkering, en fyramrumslägenhet 4 cykelparkeringsplatser. För övrig parkering hänvisas till bilagan *Rekommenderade parkeringstal i Nacka kommun*.

Det ska vara möjligt att samutnyttja parkeringsplatser för olika ändamål inom kvartersmark. Parkeringsstalet kan reduceras om exploatören redovisar åtgärder för detta under detaljplanearbetet. Parkeringsplatser på allmänna gator och vägar är avsedda för besökare till området och kan inte tillgodoräknas. Bilparkering ska anordnas i garage ovan eller under mark på kvartersmark.

En förutsättning för denna markanvisning är att fastighetsägaren måste kunna ta betalt av brukarna av bilparkering. Anbud ska utgå ifrån en avgift om 30 kr/dag för infartsparkering, en nivå som är satt för att de olika anbuden ska kunna jämföras. Denna nivå kan dock regleras efter förhandlingar med kommunen inför att parkeringsplatserna tas i bruk. Nivån för avgiften och övriga frågor kring infartsparkeringen kommer att regleras i ett *avtal* med kommunen.

För övrigt kommer kommande utveckling av Orminge centrum att innebära ett mer tättbebyggt samhälle där mycket av dagens markparkering kommer att försvinna. Det betyder att rationella parkeringslösningar måste skapas för att tillgodose parkeringsbehovet i området. Om kommande ägare till Parkeringshuset har intresset, kommer en trolig möjlighet i framtiden vara att kunna erbjuda parkeringsplatser i Parkeringshuset för t.ex. bostäder och handel lokaliserade i andra kvarter.

- Se bilagorna Gröna värden och lokala miljömål, Rekommenderade parkeringstal i Nacka kommun, samt avtalsmallar

Trafik

Kommunen ser framför sig att infart för varutransporter till Parkeringshuset sker från Utövägen (se bild på sid. 5). Infarten är tänkt att ske från Utövägens befintliga höjdläge. Denna infart kommer också behöva användas för Fortums behov och eventuell räddningstjänst. In- och utfart för personbilar ska ske från Kanholmsvägen.

Panncentral

Området för Parkeringshuset angränsar till en panncentral i väster. Planprogrammet för Orminge centrum säger att skyddsavståndet för nya bostäder utifrån dagens förutsättningar är 50 meter. Två riskbedömningar har tagits fram under planprogrammet, dels *Riskbedömning Orminge panncentral i samband med pågående planarbete för Orminge centrum*, samt *Olycksrisker reviderat planprogram för Orminge centrum*.

- Se bilagor om riskbedömning

VÅ, avfall och andra ledningar

Området ligger inom verksamhetsområde för vatten, spillvattenavlopp och dagvatten. Anläggningsavgifter erläggs av den som enligt lagen om allmänna vattentjänster jämställs med fastighetsägare (exploatören). Kommunalt vatten- och avloppsnät kan eventuellt behöva byggas ut inom planområdet. Nya ledningar ska i huvudsak förläggas i allmän platsmark.

Varje fastighet ska förses med en uppsättning förbindelsepunkter (anslutningspunkter) för de vattentjänster som behövs.

Tillgång till brandvattenförsörjning ska sökas hos VA-huvudmannen. Beviljas ansökan ska avtal upprättas och särskilda förbindelsepunkter för brandvattenförsörjning upprättas. –

- För mer information om VA-avgifter, se:
<http://www.nacka.se/globalassets/kommun-politik/dokument/taxor/va-taxan-2016.pdf>
- Se även bilaga Karta över befintlig VA-struktur.

Dagvattenfördröjande åtgärder ska utföras inom kvartersmark innan anslutning sker till allmänt dagvattennät. Lokalt omhändertagande av dagvatten ska tillämpas så långt som möjligt. Det får inte bli mer föroreningar i dagvattnet från området än före exploatering. Det handlar inte bara om att fördröja, utjämna och rena dagvattenflöden utan också om kreativa och hållbara lösningar för att till exempel synliggöra dagvattnet i området.

- Se bilaga Gröna värden och lokala miljömål, Dagvattenpolicy och Anvisningar för dagvattenhantering.
- För avfallshantering, se bilagan Handbok för avfallsutrymmen.

Inom markanvisningsområdet finns det idag fjärrvärmelದningar tillhörande Fortum. De kommer att till stora delar behöva flyttas.

Geoteknik

En äldre geoteknisk undersökning av området har sedan tidigare genomförts.

- Se bilaga Karta geoteknik

Program för markanvändning

Nacka kommunens kommunfullmäktige beslutade i april 2016 om ett *Program för markanvändning med riktlinjer för markanvisnings- och exploateringsartal*. Programmet anger grunden för hur kommunen ska använda sitt markinnehav för att utveckla Nacka som en attraktiv plats och bo, leva och verka i. Det tar sin avstamp främst i de övergripande målen om ”attraktiva livsmiljöer i hela Nacka” och ”en stark och balanserad tillväxt” och syftar till en ökad tydlighet och transparens kring det kommunala fastighetsbeståndet, såväl vad gäller utveckling som överlåtelse eller upplåtelse av kommunala fastigheter.

Programmet vilar på följande utgångspunkter.

- Marken ska förvaltas och utvecklas för att uppnå en stark och balanserad tillväxt.
- Stadsutvecklingen ska vara självfinansierande över tid.
- Kommunen ska äga, förvalta och utveckla fastigheter som bedöms vara av strategisk betydelse.
- Kommunal mark kan upplåtas med nyttjanderätt för att tillgodose allmänna intressen.

Villkor vid markanvisning

1. En markanvisning ska tidsbegränsas till två år från kommunens beslut. Om en bindande överenskommelse om genomförande av exploatering inte kan träffas inom denna tid får kommunen göra en ny markanvisning.

2. Projekt som avbryts till följd av beslut under detaljplaneprocessen eller på grund av att markanvisningsavtalet löpt ut ger inte rätt till ersättning eller ny markanvisning som kompensation.
3. Kommunen kan besluta om förlängning av en markanvisning dock endast under förutsättning att byggherren aktivt drivit projektet och att förseningen inte beror på byggherren.
4. Kommunen bekostar detaljplaneläggning om markanvisningen avser upplåtelse med tomträtt. Om markanvisningen avser försäljning av mark står byggherren all ekonomisk risk i samband med detaljplanearbetet. Detta innefattar även kommunens kostnader för detaljplanearbete, vilka faktureras byggherren löpande. Fakturerade kostnader ska avräknas från köpeskillingen om en överenskommelse om fastighetsförsäljning kan träffas inom markanvisningsavtalets löptid.
5. Kommunen ska återta en markanvisning under tvåårsperioden om det är uppenbart att byggherren inte avser eller förmår genomföra projektet i den takt eller på det sätt som avsågs vid markanvisningen eller om kommunen och byggherren inte kan komma överens om priset. Återtagen markanvisning ger inte byggherren rätt till ersättning. Om kommunen återtar markanvisningen äger kommunen rätt att genast anvisa området till annan intressent.
6. Vid avbrutet detaljplanearbete har kommunen rätt att använda all upphovsrätt och andra immateriella rättigheter häftliga till framtagna och utförda utredningar utan att utge ersättning till byggherren eller till av byggherren anlitade konsulter eller entreprenörer. Detta innebär dock inte att kommunen övertar den upphovsrätt och andra immateriella rättigheter som byggherren eller annan kan ha i materialet.
7. Om byggherren inte längre önskar fullfölja markanvisningsavtalet ska kommunen ha rätt till ersättning för de merkostnader som kommunen härigenom orsakas i samband fullföljande av exploateringen.
8. Den som erhåller markanvisning för hyresrätt ska ha ett av kommunen godkänt, öppet och transparent system för bostadskö.
9. Markanvisning får inte överlätas på annan part utan kommunens skriftliga medgivande.
 - Se bilaga Program för markanvändning

Detaljplanering

När marktilldelning är beslutad tecknas ett *markanvisningsavtal* med exploatören. Därefter vidtar detaljplaneprocessen. Exploatören och kommunen tar tillsammans fram en *detaljplan* som avgör omfattningen av all nybebyggelse inom området. Ett *markgenomförandeavtal* med överlätelse av mark ska vara påskrivet från exploatörens sida innan detaljplanen antas av kommunfullmäktige.

Den slutliga omfattningen av byggrätten kommer att framgå av den lagakraftvunna detaljplanen och kan komma att avvika från vad som framgår av det material som presenteras i anbudsinsbjudan.

Slutlig utformning av bebyggelsen beror av utfallet av planprocessen.

Ansvarsfördelning och huvudmannaskap

Kommunen är huvudman för allmän plats som gator, torg och park inom området. Det innebär att kommunen ansvarar för anläggande, drift och underhåll av dessa platser.

Respektive *fastighetsägare* blir huvudman för och ansvarar för utbyggnad och skötsel av kvartersmark i enlighet med detaljplanen.

Respektive *ledningsägare* är huvudman för de allmänna ledningarna inom den allmänna platsmarken.

Ekonомiska förutsättningar

Anbud ska anges i prisnivå 1 oktober 2016 (värdetidpunkt). Antal BTA fastställs i detaljplan. Anbuden för bostäder ska regleras enligt prisförändringar fram till tillträdesdagen enligt nedanstående formel:

$$A = B + 30 \text{ procent} * (C - D)$$

A = pris på tillträdesdagen, kr/m² ljus BTA

B = pris vid värdetidpunkten, kr/m² ljus BTA

C = senaste månatliga genomsnittspris på bostadsrätter uttryckt i kr/m² lägenhetsarea inom Nacka som på tillträdesdagen kan avläsas ur prisuppgifter från Mäklarstatistik.

D = månatligt genomsnittspris på bostadsrätter inom Nacka enligt Mäklarstatistik uttryckt i kr/m² lägenhetsarea vid värdetidpunkten.

Exploatören står löpande för sin andel av samtliga *projekterings- och utredningskostnader* som krävs för planarbetet och för att en överenskommelse om exploatering ska kunna träffas mellan exploitören och kommunen. Exploatören står också för sin andel av framtagande av gestaltningsprogram, fastighetsbildning, bildande av gemensamhetsanläggningar samt lagfartskostnader och anläggningsavgifter.

De kostnader som av kommunen fakturerats exploitören för detaljplanearbetet kommer att räknas av köpeskillingen på tillträdesdagen.

Andelen av totala kostnader enligt ovan uppskattas vid planläggning baserat på andelen tilldelad BTA enligt den preliminära avgränsningen i anbudsinsbjudan och fastställs efter framtagande av detaljplanen.

Exploitören ska ansvara för och bekosta samtliga *bygg- och anläggningsåtgärder* inom kvartersmark inklusive sprängnings- och schakningsarbeten, anslutning till omgivande allmän platsmark och övriga kvarter (exempelvis stödelement) i samråd med kommunen. En handpenning på 10 procent av preliminär köpeskilling betalas i samband med undertecknande av fastighetsöverlätelseavtalet. Den slutgiltiga köpeskillingen enligt ovanstående formel betalas när fastighetsbildningsbeslutet vunnit laga kraft och fastigheten som avser markanvisningen registrerats i fastighetsregistret och exploitören tillträder fastigheten.

Kommunen ansvarar och bekostar utbyggnaden av allmänna anläggningar.

Anbud och anbudsprocess

Tidplan

x oktober 2016	Sista dag för anbud
Höst 2016	Start-pm för projektet
Januari 2017	Kommunen kommer att meddela tilldelningsbeslut till de exploater som har inkommit med anbud.
Vår 2017	Ingående och godkännande av markanvisningsavtal.
2017-2018	Planarbete
2018	Markgenomförandeavtal med överlåtelse av mark ingås och godkänns.
2019	Anläggande av allmänna anläggningar påbörjas. Byggnation inom kvartersmark påbörjas.
2020-2021	Byggnation inom kvartersmark färdigställs.

Den preliminära tidplanen är främst beroende av att detaljplanen vinner laga kraft.
Tid för eventuella överklaganden av detaljplanen är inte inräknat.

Anbudets innehåll

- Tre separata belopp för bostäder (kr/m^2 ljus BTA), handel (kr/m^2 BTA) respektive parkering (kr/m^2 BTA).
- En kortfattad beskrivning av exploaterens verksamhetsmodell, hållbarhetsarbete och långsiktiga vision.
- Senaste årsredovisning samt ekonomisk prognos för innevarande år.
Finns detta inte att tillgå ska bolagets ekonomiska förutsättningar tydligt och kortfattat beskrivas och referenser som kan intyga ekonomisk stabilitet och genomförandekraft ges.
- Kortfattad skriftlig redogörelse hur kommunens förutsättningar som finns angivna i denna inbjudan samt bilagor kommer att uppfyllas.
- Volymskiss, en situationsplan per våningsplan som tillsammans redovisar placering av de olika funktionerna, tänkta entréer och in-/utfarter, samt redovisning av fasadutformning mot Kanholmsvägen och Utövägen.

Anbudets form

- Anbud ska lagras som pdf på ett USB-minne, som lämnas in tillsammans med utskrift av samtliga dokument i ett exemplar.
- Materialet i pdf-filen får inte överstiga 25 MB.
- Volymskiss, situationsplan och ritningar ska vara i A3-format.
- Ingen ersättning för inlämnade anbud utbetalas.

Inlämning av anbud

Besöksadress: Nacka stadshus, Granitvägen 13

Postadress: 131 81 Nacka

Märk anbudet så här:

Anbudstävling

Exploateringsenheten, Nacka kommun

Parkeringshuset, Orminge

KFKS 201x/xxx

Genom att lämna ett undertecknat anbud accepterar respektive exploatör samtliga angivna förutsättningar. Förutsättningarna beskrivs i denna inbjudan med bilagor.

**Anbud ska vara inkomna till kommunen
senast x oktober 2016 klockan 17.00.**

Bedömning

- Bedömning av inlämnade anbud görs *i första hand på det sammanvägda totala priset*, förutsatt att övriga förutsättningar är uppfyllda. En samlad bedömning görs i andra hand av övriga inlämnade tävlingshandlingar.
- Kommunen förbehåller sig fri prövningsrätt av lämnade anbud och rätt att förkasta samtliga tävlingsförslag utan ersättningsskyldighet till någon anbudsgivare/förslagsställare.
- Kommunen kommer att ta kreditupplysning på anbudsgivare.
- Anbud som inte följer tävlingsförutsättningarna kommer inte att beaktas.

Tilldelning, markanvisning och avtal

- När kommunstyrelsen fattat *beslut om markanvisning* kommer resultatet av tävlingen att redovisas, dels i tjänsteutlåtande och dels på tävlingens webbplats.
- *Tilldelning av mark* sker i januari 2017, förutsatt att tilldelningsbeslutet fattats av kommunstyrelsen. Markanvisning sker genom att markanvisningsavtal tecknas mellan parterna. Avtalet är ett optionsavtal som reglerar initiala förutsättningar för markanvisningen samt kommande planarbete.
- *Överenskommelse om exploatering (markgenomförandeavtal)* ska träffas så snart planarbetet kommit tillräckligt långt. En förutsättning för att projektet ska kunna genomföras är att detaljplaneförslaget vinner laga kraft och att markgenomförandeavtal med överlåtelse tecknas mellan kommunen och exploatören.

Mallar för markanvisningsavtal samt för markgenomförandeavtal med överlåtelse av mark finns bifogat. Se bilagorna med avtalsmallar.

Övrig information och kontaktuppgifter

Inbjudan till markanvisningstävlingen finns på tävlingens webbplats

<http://www.nacka.se/parkeringshuset>

med länkar till de handlingar som utgör underlag för tävlingen.

Kontakt

Johan Buhre, projektledare och Erik Isacsson, planarkitekt.

Eventuella frågor skickas till parkeringshuset@nacka.se senast xx oktober 2016.

Frågor, svar och eventuell kompletterande information publiceras löpande på anbudstävlingens webbplats.

Bilagor

Följande bilagor anger förutsättningar för denna markanvisning. Bilagorna finns även på:

<http://www.nacka.se/parkeringshuset>

- Anbudsmall
- Planprogram för Orminge centrum
- Program för markanvändning
- Markytor Parkeringshuset
- Gröna värden och lokala miljömål
- Rekommenderade parkeringstal i Nacka kommun
- Karta över befintlig VA-struktur
- Anvisningar för dagvattenhantering i Nacka kommun
- Dagvattenpolicy
- Handbok för avfallsutrymmen
- Karta Geoteknik
- Riskbedömning Orminge panncentral
- Olycksrisker- reviderat planprogram för Orminge centrum
- Avtalsmallar
- Primärkarta
- Definition ljus BTA

Illustration, vy från Mensbråvallen mot Edlåvagen. En högre borggrävdbyggnad markerar den förväntade entrén til centrum där tydliga ställ för gående och cyklister skapas.

Anbudsmall

Fyll i denna anbudsmall och bifoga lämnat anbud

Pris per ljus BTA bostad	
Pris per BTA handel	
Pris per BTA parkering	
Bolag	
Organisationsnummer	
Kontaktpunkter	
Bilagor (lista över inlämnade dokument)	
Underskrift av behörig firmatecknare (med namnförtydligande)	

PROGRAM för markanvändning med riktlinjer för markanvisnings- och exploateringsavtal

Dokumentets syfte

Programmet anger grunden för hur kommunen ska använda sitt markinnehav för att utveckla Nacka som en attraktiv plats att bo, leva och verka i.

Dokumentet gäller för

All kommunal verksamhet

I. Inledning

Nacka kommun har det yttersta ansvaret för samhällsplaneringen och ansvarar för bostadsförsörjningen inom territoriet. Det kommunala planmonopolet tillförsäkrar kommunen ett starkt styrmedel över markanvändningen men också som fastighetsägare har kommunen möjlighet att påverka utvecklingen.

Kommunen arbetar kontinuerligt med utveckling av territoriet och översiktsplanen fungerar vägledande för kommunens framtida utveckling med målsättningen ”Ett hållbart Nacka”.

2. Utgångspunkter för kommunens fastighetsinnehav

Nacka kommun ska använda sitt fastighetsinnehav, både obebyggd och bebyggd mark, så att kommunen uppnår ett maximalt värde för det kommunala uppdraget att leverera välfärdstjänster av hög kvalitet och att utveckla och bevara territoriet.

Marken ska förvaltas och utvecklas för att uppnå en stark och balanserad tillväxt och stadsutvecklingen ska vara självfinansierande över tid. Kommunen ansvarar också för att säkerställa allmänna intressen och det sätt på vilket kommunen förvaltar sitt fastighetsbestånd är ett viktigt styrmedel för att uppnå kommunens mål om attraktiva livsmiljöer i hela Nacka.

Kommunen ska äga, förvalta och utveckla fastigheter som bedöms vara av strategisk betydelse. Kommunal mark kan upplåtas med nyttjanderätt för att tillgodose allmänna intressen.

Fastigheter som bedöms sakna strategisk betydelse för kommunen som huvudman kan anvisas genom överlåtelse eller upplåtelse. Kommunen ska då välja olika användningsområden för sin mark för att uppnå de kommunala målen. Kommunen ska också tillämpa fler kriterier än maximalt pris vid upplåtelse eller överlåtelse av fastigheter och vid anvisning av kommunal mark kan val av förvärvare komma att göras utifrån gestaltning, gröna värden, bostäder för sociala ändamål eller med låg

Diarienummer	Fastställd/senast uppdaterad	Beslutsinstans	Ansvarigt politiskt organ	Ansvarig processägare
KFKS 2016/153-003	2016-04-18	Kommunfullmäktige	Kommunstyrelsen	Fastighetsdirektören och stadsbyggnadsdirektören

boendekostnad, tillkomst av praktikplatser, bebyggelse inom viss tid och varierade upplåtelseformer.

Kommunen är som utgångspunkt villig att låta tomträttshavare friköpa tomträtter för småhus eller fritidshus. För friköp av andra typer av tomträtter (flerbostadshus, kommersiella ändamål, välfärdsändamål) görs en bedömning från fall till fall.

Fastighet för hyresrättslägenheter ska i första hand upplåtas med tomträtt. Fastighet för bostadsrätter ska normalt överlätas med äganderätt. Om fastighet för andra ändamål ska säljas eller upplåtas med tomträtt eller annan nyttjanderätt prövas från fall till fall.

I det följande används begreppet ”fastighet” omväxlande både i betydelsen obebyggd och bebyggd fastighet medan begreppet ”mark” används i betydelsen obebyggd fastighet.

2. I Fastigheter av strategisk betydelse

Följande ska fungera vägledande i bedömningen om en fastighet har *strategisk betydelse*.

1. Fastigheten har eller förväntas ha central eller långsiktig betydelse för kommunala välfärdsändamål.
2. Fastigheten har eller förväntas få en viktig betydelse för stadsutvecklingen
3. Fastigheten är viktig för att kunna säkerställa/tillgodose variation och mångfald av välfärdsverksamheter inom ett visst geografiskt område.
4. Affärsmässig bedömning ger att fastigheten förväntas ge en betydande avkastning.

2.2 Fastigheter som inte är av strategisk betydelse

Kommunstyrelsen initierar tidpunkt, metod och kriterier för försäljning av eller upplåtelse med tomträtt i kommunala fastigheter utifrån vad som är mest gynnsamt för kommunen i det enskilda fallet.

Storleken på den fastighet som anvisas för försäljning eller upplåtelse ska bestämmas utifrån ändamålet med försäljningen eller upplåtelsen samt för att uppnå variation och mångfald i stadsutvecklingen.

3. Förvärv av fastigheter

Förvärv av fastigheter aktualiseras när kommunen har någon särskild anledning att ha rådighet över marken och prövas från fall till fall. Det kan exempelvis avse förvärv av en fastighet för att möjliggöra utveckling av en pågående välfärdsverksamhet eller för att underlätta planprocessen i syfte att skapa en positiv stadsutveckling.

Marköverlåtelser för allmän plats regleras normalt i exploateringsavtal.

4. Principer för prissättning vid överlätelse eller upplåtelse

Försäljning eller upplåtelse av fastighet sker på marknadsmässiga villkor. Vad som är marknadsmässigt pris beror förutom fastighetens läge och specifika förhållanden av de villkor som kommunen ställer.

Om marknadsvärdet inte är känt fastställs marknadspris vid direktanvisning genom expertvärdering av minst två oberoende värderingsmän.

4.1 Försäljning av fastigheter för bebyggelse

Vid försäljning av fastigheter för bebyggelse ska köpeskillingen utgöra ett totalpris. Anläggningsavgifter för vatten och avlopp debiteras separat.

Vid fastighetsöverlätelse ska köpeskillingen erläggas på tillträdesdagen. Köparen ska erlägga handpenning eller motsvarande säkerhet vid undertecknandet av fastighetsöverlätelseavtalet. Om fastighetsöverlätelsen ingår som ett led i genomförandet av en ny eller ändrad detaljplan ska köpeskillingen uppräknas från dagen för anbjudet fram till tillträdesdagen.

4.2 Avgäld vid tomträttsupplåtelse

Avgälden vid upplåtelse av fastighet på tomträtt ska bestämmas efter fastighetens marknadsvärde med beaktande av de villkor som följer av tomträttsavtalet samt för upplåtelsen relevanta förväntade värdeökningar. Anläggningsavgifter för vatten och avlopp ingår inte i avgälden och debiteras separat.

Då upplåtelsen avser planlagd och med allmänna anläggningar utbyggd mark ska värderingen utgå från fastighetens värde efter genomförd plan. I normalfallet ska tomträttsavgälden vid upplåtelse för bebyggelse beräknas utifrån byggrätten i exploateringsområdet med, i normalfallet, en omreglering var tionde år.

Befintliga anläggningar på fastigheten som är av betydelse för tomträttshavarens verksamhet ska överlätas i samband med tomträttsupplåtelsen till anläggningarnas marknadsvärde.

Vid tomträttsupplåtelse för uppförande av och upplåtelse med hyresrättslägenheter ska avgäld i normalfallet debiteras först 24 månader efter tillträdet. Tillräde till fastigheten ska ske samma dag som fastigheten upplåts med tomträtt enligt tomträttsavtalet.

4.3 Friköp av fastigheter på tomträtt

Friköp av mark upplåten med tomträtt ska ske på ett marknadsmässigt sätt. I normalfallet ska friköpspriset för mark upplåten med tomträtt för småhus beräknas som 50 procent av det gällande marktaxeringsvärdet.

5. Val av byggherre/aktör

En förutsättning för förvärv av eller tomträtsupplåtelse i fastigheter från Nacka kommun är följande.

1. Aktören/byggherren uppfyller kommunens krav på ekonomisk ställning samt teknisk och yrkesmässig kapacitet.
2. Aktören/byggherren är villig att genomföra kommunens beslutade och vid var tid gällande styrdokument och generella krav.

Vid val av aktör/byggherre ska vidare beaktas dennes tidigare genomförda projekt som t.ex. förmåga att hålla tidplaner och produktionstakt samt byggherrens intresse för långsiktig förvaltning av bebyggelsen med avsedd upplåtelseform. Hänsyn ska även tas till hur byggherren uppfyllt kommunens generella krav, riktlinjer och ingångna avtal i tidigare projekt.

Kommunen ska vid valet av aktör också verka för att konkurrensförhållandena på marknaden främjas till exempel genom att uppmuntra nya företag och mindre bygg Herrar eller fastighetsägare att etablera sig i Nacka.

6. Metoder vid försäljning eller upplåtelse

Försäljning av eller upplåtelse med tomträtt i kommunala fastigheter sker genom anbudsförfarande eller direktanvisning.

6.1 Anbudsförfarande

Med anbudsförfarande avses att kommunen utlyser en tävling där intresserade aktörer lämnar ett anbud på fastigheten utifrån de villkor som kommunen uppställt för försäljningen eller upplåtelsen. Förslagen utvärderas med en sammansättning som anges under tävlingens förutsättningar. Den tävlande som lämnat det mest fördelaktiga anbudet, givet de uppställda kriterierna, erbjuds antingen förvärv eller upplåtelse med tomträtt i fastigheten alternativt att ingå ett optionsavtal med kommunen om ensamrätt att under de givna villkoren under en begränsad tid få förhandla om köp eller upplåtelse av fastigheten med kommunen (markanvisningsavtal).

Anbudsförfarande ska göras i sådan omfattning att kommunen får goda kunskaper om marknadsvärdet på marken i kommunens olika delar.

Anbudsförfarande ska ske öppet och transparent och ska kommuniceras på ett lämpligt sätt så att ändamålet med anbudsförfarandet uppnås.

6.2 Direktanvisning

Direktanvisning innebär att kommunen erbjuder en aktör, utan konkurrens med andra, förvärv av eller upplåtelse med tomträtt i en kommunal fastighet. En direktanvisning kan föregås av ett förhandlat förfarande med ett flertal intressenter.

Direktanvisning ska ske på ett affärsmässigt, icke-gynnande och rättssäkert sätt. Det ska vara lätt att få information om vilka som fått köpa en fastighet, erhållit tomträtsupplåtelse eller som fått ingå ett optionsavtal om ensamrätt att få förhandla om den kommunala fastigheten, till vilka villkor och motivet för val av aktör.

Följande motiv ska verka vägledande i valet av direktanvisning som metod.

- Det finns uppenbara fördelar att samordna en utbyggnad, kommunens markområde är litet eller ligger i direkt anslutning till byggherrens mark.
- Kommunen har ställt mycket projektspecifika krav.
- Bedömningen är att det inte är lämpligt med ett öppet anbudsförfarande på grund av den på fastigheten pågående verksamheten.
- Kommunen vill tillgodose ett särskilt etableringsönskemål som har ett allmänt intresse i stadsutvecklingen.
- Direktanvisningen ingår i en markbytesaffär.
- Direktanvisningen bidrar till ökad mångfald.
- Det behövs för att uppnå fastställda mål för stadsutvecklingen avseende takt och tempo.

7. Villkor vid försäljning eller tomträtsupplåtelse som ett led i stadsutvecklingen och utveckling av lokala centra

7.1 Villkor som alltid ska ställas

Vid anbudsförfarande eller direktanvisning för bebyggelse ska underlaget för anvisningen, utöver marknadsmässigt pris, alltid omfatta följande områden.

Gröna värden

Kommunen ska vid bebyggelse ställa krav på särskilda gröna värden på kvartersmark för att främja ekosystemtjänster, som bidrar till att kommunens övergripande mål om ”Attraktiva livsmiljöer i hela Nacka” och målen i miljöprogrammet uppfylls.

Prioriterade kategorier för ekosystemtjänster på kvartersmark i Nacka stad (västra Sicklaön) är följande.

- Sociala och rekreativa värden
- Dagvattenhantering
- Biologisk mångfald
- Lufttrenings
- Lokalklimat

Kommunstyrelsen ska fastställa andelstal för hur stor kvot av en fastighets yta som ska vara grön för att uppfylla ovanstående, så kallad grönytefaktor, för Nacka stad.

Vid upplåtelse eller överlätelse av fastigheter i samband med utvecklingen av lokala centra, avgör kommunstyrelsen för varje område hur krav på gröna värden ska formuleras för att uppfylla det övergripande målet.

Gestaltning

Kommundelarnas olika och unika karaktärer ska vidareutvecklas och förädlas med innovativ utformning av den tillkommande bebyggelsen.

Utvärdering ska ske på följande alternativa grunder.

- En väl gestaltad struktur utifrån såväl klassisk som modern arkitektur.
- Signaturbyggnad med unik arkitektur.
- Om kommunstyrelsen antar stadsbyggnadsstrategier för definierade geografiska områden, ska de strategierna anges som gestaltningskrav vid överlätelse eller tomträtsupplåtelse av fastigheter inom sådana områden.

Varierade upplåtelseformer

Kommunen ska eftersträva en variation av upplåtelseformer. Inom detaljplaneområden för huvudsakligen bostadsändamål ska kommunen verka för att minst en tredjedel av bostäderna upplåts med hyresrätt.

Bebyggnelse inom viss tid

Kommunen ska ställa krav på inom vilken tid bebyggelse och anläggningar på kvartersmark ska påbörjas och senast vara avslutade.

7.2 Situationsanpassade villkor

Kommunstyrelsen ska i det enskilda fallet avgöra om och i så fall vilka av villkoren nedan som ska finnas med i underlaget vid anbudsförfarande eller direktanvisning.

Låg boendekostnad

Kommunen eftersträvar blandade storlekar på bostäder och vill säkerställa bostäder för studenter och äldre samt prisvärdia hyres- och bostadsrätter.

Sociala boenden

Inom detaljplaneområden för huvudsakligen bostadsändamål vill kommunen verka för att integrera olika former av socialt boende i nya bostadsprojekt. Kommunen kan och ska, i mån av behov, ställa krav på att byggherren upplåter bostäder för sociala ändamål.

Praktikanter och lärlingar i byggskedet

Kommunen eftersträvar att bygg Herrarna ska tillhandahålla praktik- och lärlingsplatser för personer som står långt från arbetsmarknaden under byggtiden.

8. Riktlinjer för markanvisning

8.1 Markanvisning

En markanvisning är en överenskommelse mellan kommunen och en byggherre som ger byggherren ensamrätt att under en begränsad tid och under givna villkor

förhandla med kommunen om överlåtelse eller upplåtelse av mark som kommunen äger för bebyggande.¹

8.2 Villkor vid markanvisning

1. En markanvisning ska tidsbegränsas till två år från kommunens beslut. Om en bindande överenskommelse om genomförande av exploatering inte kan träffas inom denna tid får kommunen göra en ny markanvisning.
2. Projekt som avbryts till följd av beslut under detaljplaneprocessen eller på grund av att markanvisningsavtalet löpt ut ger inte rätt till ersättning eller ny markanvisning som kompensation.
3. Kommunen kan besluta om förlängning av en markanvisning dock endast under förutsättning att byggherren aktivt drivit projektet och att förseningen inte beror på byggherren.
4. Kommunen bekostar detaljplanläggning om markanvisningen avser upplåtelse med tomträtt. Om markanvisningen avser försäljning av mark står byggherren all ekonomisk risk i samband med detaljplanearbetet. Detta innefattar även kommunens kostnader för detaljplanearbete, vilka faktureras byggherren löpande. Fakturerade kostnader ska avräknas från köpeskillingen om en överenskommelse om fastighetsförsäljning kan träffas inom markanvisningsavtalets löptid.
5. Kommunen ska återta en markanvisning under tvåårsperioden om det är uppenbart att byggherren inte avser eller förmår genomföra projektet i den takt eller på det sätt som avsågs vid markanvisningen eller om kommunen och byggherren inte kan komma överens om priset. Återtagen markanvisning ger inte byggherren rätt till ersättning. Om kommunen återtar markanvisningen äger kommunen rätt att genast anvisa området till annan intressent.
6. Vid avbrutet detaljplanearbete har kommunen rätt att använda all upphovsrätt och andra immateriella rättigheter hämförliga till framtagna och utförda utredningar utan att utge ersättning till byggherren eller till av byggherren anlitade konsulter eller entreprenörer. Detta innebär dock inte att kommunen övertar den upphovsrätt och andra immateriella rättigheter som byggherren eller annan kan ha i materialet.
7. Om byggherren inte längre önskar fullfölja markanvisningsavtalet ska kommunen ha rätt till ersättning för de merkostnader som kommunen härigenom orsakas i samband fullföljande av exploateringen.
8. Den som erhåller markanvisning för hyresrätt ska ha ett av kommunen godkänt, öppet och transparent kösystem.
9. Markanvisning får inte överlätas på annan part utan kommunens skriftliga medgivande.

¹ Lag (2014:899) om riktlinjer för kommunala markanvisningar (1 §).

8.3 Redovisning av överväganden

I framtida förslag om markanvisningar tydligt ska framgå vilka krav och villkor som ställs i respektive område och vilka överväganden som gjorts, till exempel beträffande andel lägenheter för sociala ändamål och vilka gröna värden som prioriteras.

9. Bemyndiganden till kommunstyrelsen

Kommunfullmäktige bemyndigar kommunstyrelsen att besluta följande.

- Hur ansökningar om markanvisning ska handläggas.
- Vad som utgör godtagbar handpenning eller motsvarande säkerhet vid fastighetsförsäljning.
- Kriterier och rutiner för utvärdering av en byggherres ekonomiska, tekniska och yrkesmässiga kapacitet.
- Det närmare förfarandet och kriterier för utvärdering vid direktanvisning och anbudsförfarande.
- Ingå markanvisningsavtal samt besluta om förlängning, överlåtelse eller återtagande av markanvisning.
- Generella bestämmelser i markanvisningsavtal eller avtal om genomförande av detaljplan i syfte att säkerställa avtalens rätta fullgörande över tid.
- Utgångspunkter för vad som utgör ett öppet och transparent kösystem för hyresräatter.

10. Riktlinjer för exploateringsavtal

Ett exploateringsavtal är ett avtal om genomförande av en detaljplan mellan en kommun och en byggherre eller en fastighetsägare (nedan kallade **exploatör**) avseende mark som kommunen inte äger.²

10.1 Utgångspunkter för exploateringsavtal

Kommunen ska ingå exploateringsavtal avseende mark som ägs av annan än kommunen när det krävs för att säkerställa genomförandet av en detaljplan och för att tillgodose krav på ett tidsenligt och väl fungerande bebyggelseområde. I exploateringsavtalet ska kommunens och exploatörens gemensamma mål och ansvarsfördelningen för kostnader och genomförandet av en detaljplan regleras.

Processen att ingå exploateringsavtal ingår i och sker parallellt med detaljplanearbetet. Exploateringsavtalet ska ingås i nära anslutning till detaljplanens antagande och beslutas av kommunfullmäktige.

Exploateringsavtalet får avse ersättning eller avgifter för åtgärder som har genomförts före avtalets ingående om detaljplanen avser ett steg i en etappvis utbyggnad.

Kommunen ska som utgångspunkt teckna ett plankostnadsavtal med exploatören när planarbete inleds. Ersättning eller avgifter ska erläggas i enlighet med lag och ska enligt självkostnadsprincipen svara mot de faktiska kostnaderna för de tjänster eller nyttheter som kommunen tillhandahåller.

Exploatören ska följa de vid var tid gällande och av kommunen beslutade styrdokument och generella krav.

10.2 Exploateringsersättning och marköverståtelser

Exploatörer som har nytt av den nya detaljplanen ska gemensamt betala för anläggande av gator, vägar och andra allmänna platser samt andra åtgärder som är nödvändiga för detaljplanens genomförande. Anläggningar för vattenförsörjning och avlopp erläggs enligt särskild taxa. Exploatörer ska även bekosta nödvändiga åtgärder utanför detaljplaneområdet om de är till nytt för den kommande exploateringen. De åtgärder som ingår i exploatörens åtaganden ska stå i rimligt förhållande till dennes nytt av planen och kostnaderna ska fördelas skäligt och rättvist mellan kommunen och exploatören, och mellan olika exploatörer.

Om kommunen genom avtal med staten ska bidra till finansieringen av infrastruktursatsningar, ska exploatörer medfinansiera kommunens åtaganden, på sätt som kommunstyrelsen fastställer. Beslut om att exploatörer på västra Sicklaön ska medfinansiera tunnelbaneutbyggnaden till Nacka har redan fattats.

² 1 kap. 4 § plan- och bygglag (2010:900)

Vilken ersättning som ska utgå för mark som behövs för att tillgodose behovet av allmän platsmark eller kvartersmark för allmän byggnad, regleras i expropriationslagen. Kommunen ska vid sådan marköverlåtelse kunna kvitta ersättningen mot den exploateringsersättning som exploateren ska erlägga till kommunen. Detta innebär att kommunen inte är skyldig att erlägga något belopp för markinlösen såvida ersättningen inte överstiger beräknad exploateringsersättning.

För mark som överläts från kommunen till exploateren ska ersättning utgå från marknadsvärdet vid tidpunkten för överlåtelsen.

Mark som genom marköverlåtelse övergår till kommunen ska, om inte annat avtalas, vara fri från markföroringar, ledningar, hinder i mark, arkeologi, panträster, nyttjanderätter och andra gravationer.

10.3 Övriga villkor och principer för fördelning av kostnader och intäkter

- Exploateren ska bekosta all exploatering inom kvartersmark och därmed förknippade kostnader såsom exempelvis projektering, bygg- och anläggningsåtgärder, byggsamordning, bygglovavgifter, lagfart, förrättningskostnader, ledningar och annan teknisk infrastruktur.
- Exploateren ska bekosta anslutningsavgift för fjärrvärme, el, tele (eller motsvarande) samt anläggningsavgift för vatten och avlopp enligt vid varje tidpunkt gällande taxa.
- Exploateren ska, om inte annat avtalas, stå för fastighetsbildningskostnaderna i samband med detaljplanen.
- Om det till följd av exploaterrens bygg- eller anläggningsarbeten på kvartersmark krävs projektering samt genomförande av återställande- eller anslutningsarbeten i allmän platsmark invid kvartersmarken ska exploateren bekosta detta.
- Exploateren ska vid undertecknande av exploateringsavtalet ställa för kommunen godtagbar säkerhet för de ekonomiska åtaganden som görs i avtalet.
- Kommunen ska i exploateringsavtalet säkerställa avtalets rätta fullgörande över tid.
- Exploateringsavtal eller särskild rättighet eller skyldighet enligt sådant avtal får inte överlätas utan kommunens medgivande. Detta innebär emellertid inte ett hinder mot att fastighet eller del därav överläts.

10.4 Bemyndigande till kommunstyrelsen

Kommunfullmäktige bemyndigar kommunstyrelsen att besluta följande.

- Vad som utgör godtagbar säkerhet i exploateringsavtal.
 - Generella bestämmelser i syfte att säkerställa exploateringsavtalens rätta fullgörande över tid.
-

Parkeringshuset markanvisning

2016-07-01

Skala 1:500

Kommunstyrelsen

Markanvisning av fastigheten Orminge 45:I, Nybackakvarteret, anbudsområde I

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslås fatta följande beslut.

1. Kommunstyrelsen anvisar mark för bostäder med upplåtelseform hyresrätt samt lokaler för förskoleverksamhet inom del av fastigheten Orminge 45:1, anbudsområde 1 till Kungsmontage Entreprenad AB.
2. Om vinnande anbudsgivare ej fullföljer markanvisningen ges kommunalstyrelsens ordförande mandat att utse vinnare enligt exploateringsenhetens tilldelningsordningslista per delområde, samt teckna erforderliga markanvisningsavtal.

Sammanfattning

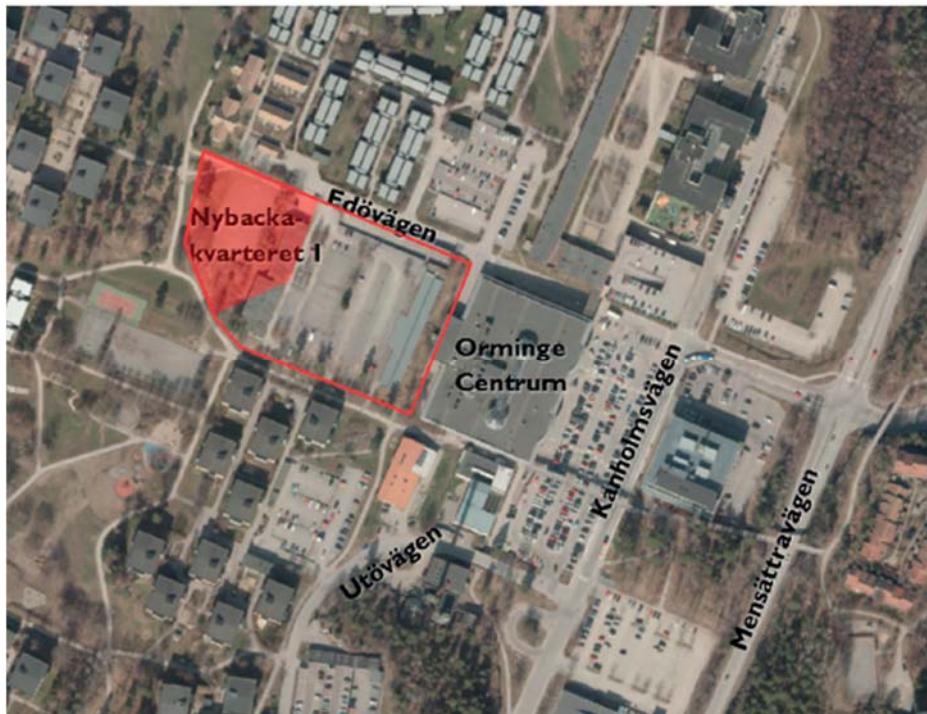
Kommunen anordnade under maj/juni 2016 en anbudstävling för bostadsbebyggelse vid Nybackakvarteret i Orminge centrum. Anbudsområde 1 som anvisas för hyresrätt omfattar cirka 4 500 kvm bostäder samt cirka 1 000 kvm förskola. Området kommer att upplåtas med tomträtt och anbudsgivarna har i huvudsak tävlat utifrån erbjuden tomträtsavgäld per ljus BTA (bruttoarea) bostad.

För anbudsområde 1 har det inkommit 10 anbud där Kungsmontage Entreprenad AB har lämnat det högsta anbudet och föreslås få markanvisningen. Bolaget ska efter upprättat tomträtsavtal och sidoavtal erlägga en tomträtsavgäld om 367 kr per ljus BTA bostad.

Ärendet

Bakgrund

Kommunfullmäktige beslutade 2016-04-18, § 108, om att genomföra markanvisning genom anbudstävling för fastigheten Orminge 45:1. Markanvisningen är uppdelad i två anbudsområden med en separat tävling för varje anbudsområde. Anbudsområde 1 innehåller cirka 4 500 kvm bostäder, ca 45 lägenheter, som ska upplåtas med hyresrätt samt en förskola på cirka 1 000 kvm med minst 4 avdelningar. Anbudsområde 2 innehåller cirka 155 lägenheter och har fri upplåtelseform. Detta ärende gäller anbudsområde 1.

Flygfoto över Orminge centrum. Nybackakvarteret utmärkt med röd linje.

Det beslutades att högst avgäld per ljus BTA bostad skall vara den ledande utvärderingsfaktorn förutsatt att anbuden uppfyller villkoren i anbudsinvitacionen. Nacka kommun har i anbudsinvitacionen förbehandlats sig fri prövningsrätt av anbuden.

Situationsplan från anbudsinvitacionen över Nybackakvarteret. Rödmarkerat område är anbudsområde 1.

Anbudsöppning

Totalt inkom det 31 anbud för båda anbudsområdena varav 10 avsåg anbudsområde 1, se bilaga 1, öppningsprotokoll.

Utvärdering

Efter anbudsöppningen har ett utvärderingsarbete skett för att ta fram förslag på vinnande anbud inom respektive anbudsområde till utvärderingsgruppen. Utvärderingsarbetet har bestått i att granska inkomna anbud och tydligt klärlägga om skall-kraven i anbudsinbjuden har uppfyllts. Antal anbud som har utvärderats har begränsades till 5 stycken anbud per anbudsområde, sorterat utifrån högsta erbjuden avgäld. Den avgäld som anbudsgivarna erbjuder avser kronor per ljus BTA bostad och avgälden för förskolelokaler var enligt tävlingsförutsättningarna fast om 50 kronor per ljus BTA lokal.

ANBUDSOMRÅDE 1

Anbud	Avgäld
4	367
27	300
16	280
8	251
18	201

Nedan redovisas i korthet de viktigaste aspekterna som utvärderas i enlighet med anbudsinbjudan. Ett mer detaljerat utvärderingsunderlag av ingående anbud presenteras i utvärderingsmallen, se bilaga 2.

Ekonomi

Inga av bolagen uppvisar några ekonomiska problem. Kommunen har tagit utdrag från upplysningscentralen (UC) på bolagen. UC:s riskprognos indikerar att samtliga bolag har god riskklass. Utvärderingsgruppen gör bedömningen att bolagen uppvisar en god genomförandeförmåga, vilket är en förutsättning för projektets framdrift och resultat.

Reservationer

Två av bolagen har lämnat reservationer. Anbud 16 har krav att ett dotterbolag ska förvalta kommande byggnation. Detta har bedömts ha mindre betydelse. Anbud 27 har dock förutsatt att deras anbud på anbudsområde 2 ska ingå. Detta gör att deras anbud för anbudsområde 1 inte kan bedömas som ett enskilt anbud och innebär att det måste förkastas.

Förvaltning

En majoritet av bolagen uppger att de har för avsikt att förvalt kommande bebyggelse i egen regi. Ett bolag uppger att de tänker överläta förvaltningen.

Egen volymstudie

I materialet för anbudsinförfärdet fanns det en framtagen volymstudie. Anbudslämnarna var fria att antingen ha anbudsinförfärdets volymstudie som grund för sitt anbud eller att lämna in ett eget förslag. Inga bolag i utvärderingen hade lämnat in eget förslag förutom anbud 27.

Forskola

Anbud 4 uppger att de via entreprenader har erfarenhet att uppföra förskolor, bland annat i Nacka. Anbud 27 säger att de vill uppföra en förskola i 6-8 avdelningar. Övriga bolag uppger inget om förskola.

Parkering

Inget anbud anger något annat parkeringstal än det som står i anbudsinförfärdet på 0,8. Men vissa bolag säger att de vill införa bilpooler och cykelpooler.

Miljöförutsättningar

En majoritet av anbuden uppger målsättningar om hur de tänker arbeta med miljö- och hållbarhetsfrågor där hantering av dagvatten och anläggande av grönytor/gröna tak lyfts fram.

Bedömning

För att få en samlad bedömning på utvärderingsarbetet tillsattes en utvärderingsgrupp bestående av enhetschef för exploatering, enhetschefen för planenheten, gruppchef för markgruppen, projektchef, projektledare och delprojektledare. Under mötet presenterades urvalet av anbud per delområde och hur anbuden matchade skall-kraven. Föreslagen vinnare är Kungsmontage Entreprenad AB eftersom de erbjudit högst avgäld, påvisat god ekonomisk kapacitet samt bedömts uppfylla skall-kraven. Utvärderingsgruppen har lämnat sin tillstyrkan till föreslagen tilldelningsordning, se utvärderingsprotokoll, bilaga 3.

Tilldelning

Utvärderingsgruppen förslås följande tilldelning:

Anbud	Avgäld	Rang	Godkänt
Kungsmontage Entreprenad AB, org.nr. 556422-2668 (anbud 4)	367 kr/kvm ljud BTA bostad	1	Ja
KopparCronan AB, org.nr. 556695-7667 (anbud 27)	300 kr/kvm ljud BTA Bostad	2	Nej ¹
Fortis Fastigheter AB, org.nr. 556462- 5092 (anbud 16)	280 kr/kvm ljud BTA Bostad	3	Ja

Fortsatt process

Kommunen tecknar ett optionsavtal med Kungsmontage Entreprenad AB för anbudsområde 1 (benämnt markanvisningsavtal) där exploateren ges ensamrätt att förhandla om exploatering och upplåtelse av marken under två år. Under denna tvåårsperiod tas en detaljplan fram tillsammans med kommunen. I slutet av denna period, då planen kan förväntas vara nära antagande ska kommunen och exploateren ingå markgenomförandeavtalet. Kungsmontage Entreprenad AB skriver under markgenomförandeavtalet samt tomträtsavtalet med sidoavtal vid samma tillfälle innan markgenomförandeavtalet lämnas in för beslut till kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott (KSSU). Kommunfullmäktige beslutar att ingå markgenomförandeavtalet varefter kommunstyrelsens ordförande samt Exploateringschefen, eller annan som kommunstyrelsen utser, ingår avtalet genom att skriva under det.

Kommunfullmäktige beslutar i ett senare skede när fastigheten är bildad att ingå tomträtsavtal med sidoavtal.

I det fall exploateren inte visat intresse av att delta i planprocessen och saknar förmåga att genomföra projektet förfaller optionen och kommunen kan då tilldela marken till någon annan. För att främja en snabb utbyggnadstakt av Orminge föreslår exploateringenheten att kommunstyrelsens ordförande ges rätt att tilldela mark enligt tilldelningsordningslistan ovan, se beslutspunkt 2.

¹ Kan inte bedömas som ett enskilt anbud då anbudslämnaren förutsätter att deras anbud på anbudsområde 2 också ingår.

Tidplan och politiska beslut

1. Kommunstyrelsen beslutar om tilldelning och markanvisningsavtal	augusti 2016
2. Planarbete och förstudie allmänna anläggningar	2016-2017
3. Kommunstyrelsen beslutar om eventuell förlängning av markanvisningsavtal	2017
4. Kommunfullmäktige beslutar om detaljplan
markgenomförandeavtal, tomträtsavtal samt sidoavtal	2017

Kommunal ekonomi

Intäkter

Utifrån gällande anbud kan tomträtsavgälden uppgå till ca 1,7 miljoner per år förutsatt att exploateringen uppgår till en byggrätt om ca 4 500 kvm ljs BTA bostad och 1 000 kvm ljs BTA lokal. Exploateringsenheten vill förtydliga att dessa siffror endast är preliminära och att slutgiltig byggrätt fastställs i antagen detaljplan för området. Tomträdden kommer att upplåtas avgälldsritt de 24 första månaderna, vilket är under utbyggnadsskedet. Explotören kommer även att erlägga anslutningsavgift för kommunalt vatten och avlopp enligt vid varje tidpunkt gällande Va-taxa.

Kostnader

Det är kommunen som står kostnaden för framtagande av detaljplanen, vilket är brukligt i de fall då mark upplåts med tomträtt. Projektet innebär investeringar för kommun, främst avseende utbyggnad av allmän infrastruktur i området. De intäkter som skall täcka upp kommunens entreprenadkostnader kommer från markförsäljningen och upplåtelser av tomträtt. Exploateringsenheten bedömer att projektets ekonomi kommer att vara i balans samt generera ett överskott till kommunen. Inför Utbyggnads-PM och efter detaljprojekteringen av de allmänna anläggningarna kan en detaljerad kalkyl tas fram. En första budget kommer troligen att begäras i samband med samrådsförslaget till detaljplanen.

Bilagor

1. Öppningsprotokoll
2. Utvärderingsmall
3. Utvärderingsprotokoll
4. Förslag till Markanvisningsavtal – anbudsområde 1

Bilagor tillhörande markanvisningsavtal

1. Karta
2. Anbud
3. Markgenomförandeavtalet (tidigare benämnt exploateringsavtal)*
4. Tomrättsavtalet *
5. Sidoavtal *
6. Planprogram Orminge centrum *
6. Volymstudie *
7. Tidplan för detaljplanearbetet *
8. Definition ljus BTA *

* (se tidigare distribuerat underlag från Kommunfullmäktige den 18/4 2016)

Ulf Crichton
Exploateringschef

Johan Buhre
Projektledare

Tord Runnäs
Planarkitekt

NACKA KOMMUN		Tillhörighet EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435	Diarinummer KFKS 2016/328
Rutin , process, instruktion Markanvisningstävling – Nybackakvarteret		Sida 1 (8)	
Namn Johan Buhre	Signatur 	 	Giltig från 2016-06-07

Redogörelse för anbudsöppning rörande markanvisningstävling för Nybackakvarteret, anbudsområde 1 och 2

Ärende: Markanvisningstävling för Nybackakvarteret

Anbudsöppnande: 2016-06-07

Närvarande: Johan Buhre (projektledare), Anna Jansson (registrator), Maria Flemme (protokollförare)

Anbudsinfordran: Markanvisningstävling pågick från den 3 maj 2016 till den 3 juni 2016.

Sista dag för anbud: Fredagen den 3 juni 2016 kl. 16.30

Inkomna anbud: Totalt har 31 stycken anbud inkommit, varav 10 stycken inom anbudsområde 1 och 21 stycken inom anbudsområde 2. 30 stycken anbud var lämnade i förseglade kuvert och var vid öppnandet försedda med ankomststämpel. Ett anbud var lämnat via mail.

Nr	Datum (Ankomst)	Datum (Öppning)	Anbudsområde	Anbudsgivare	Antal bilagor	Avgåld/Pris
1	2016-05-31	2016-06-07	2	Järntorget byggintressenter AB Orgnr: 556501-2522 Box 1267 172 25 Sundbyberg	3	7 805 kr/kvm ljus BTA

NACKA KOMMUN		Tillhörighet EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435	Diarinummer KFKS 2016/328
Rutin , process, instruktion Markanvisningstävling – Nybackakvarteret		Sida 2 (8)	
Namn Johan Buhre	Signatur 	 	Giltig från 2016-06-07

2	2016-05-31	2016-06-07	2	Peab Bostad AB Orgnr: 556237-5161 Box 808 169 28 Solna	5	6 500 kr/kvm ljus BTA
3	2016-06-01	2016-06-07	2	Kungsmontage Entreprenad AB Orgnr: 556422-2668 Box 768 131 24 Nacka	5	12 000 kr/kvm ljus BTA
4	2016-06-01	2016-06-07	1	Kungsmontage Entreprenad AB Orgnr: 556422-2668 Box 768 131 24 Nacka	6	367 kr/kvm ljus BTA
5	2016-06-02	2016-06-07	2	JM AB Orgnr: 556045-2103 Bostad Stockholm Syd 169 82 Stockholm	4	9 400 kr/kvm ljus BTA

NACKA KOMMUN		Tillhörighet	EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435	Diarinummer KFKS 2016/328
Rutin , process, instruktion Markanvisningstävling – Nybackakvarteret			Sida 3 (8)	
Namn Johan Buhre	Signatur	JBR	CF	Giltig från 2016-06-07

6	2016-06-02	2016-06-07	1	Fastsam Orgnr: 556545-2157, 556566-2300, 556972-6416 Libeno Invest AB Mandel Fastigheter AB Active Fastighet AB	20	193 kr/kvm ljus BTA
7	2016-06-02	2016-06-07	2	HSB Bostad AB Orgnr: 556520-6165 Box 8160 104 20 Stockholm	3	10 400 kr/kvm ljus BTA
8	2016-06-02	2016-06-07	1	Sveafastigheter Bostad AB Orgnr: 556985-1271 Fannys väg 5 131 54 Nacka	4	251 kr/kvm ljus BTA
9	2016-06-03	2016-06-07	2	Hökerum Bygg AB Orgnr: 556153-6185 Boråsvägen 15 523 37 Ulricehamn	2	11 111 kr/kvm ljus BTA
10	2016-06-03	2016-06-07	1	Botrygg Förvaltningsfastigheter AB Orgnr: 556730-2905 Box 335 581 03 Linköping	6	152 kr/kvm ljus BTA

NACKA KOMMUN		Tillhörighet EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435	Diarinummer KFKS 2016/328
Rutin , process, instruktion Markanvisningstävling – Nybackakvarteret			Sida 4 (8)
Namn Johan Buhre	Signatur 	 	Giltig från 2016-06-07

11	2016-06-03	2016-06-07	2	Botrygg Bygg AB Orgnr: 556502-6241 Box 335 581 03 Linköping	6	8 015 kr/kvm ljus BTA
12	2016-06-03	2016-06-07	2	NRE Sweden AB Orgnr: 556835-1851 Solna Business Park Englundavägen 7D 171 41 Solna	8	7 500 kr/kvm ljus BTA
13	2016-06-03	2016-06-07	1	K2A Knaust & Andersson Fastigheter AB Orgnr: 556943-7600 Karlavägen 58 114 49 Stockholm	2	180 kr/kvm ljus BTA
14	2016-06-03	2016-06-07	2	Aros Bostadsutveckling AB Orgnr: 556699-1088 Box 3291 103 65 Stockholm	3	12 700 kr/kvm ljus BTA

NACKA KOMMUN		Tillhörighet EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435	Diarienummer KFKS 2016/328
Rutin , process, instruktion Markanvisningstävling – Nybackakvarteret		Sida 5 (8)	
Namn Johan Buhre	Signatur 		Giltig från 2016-06-07

15	2016-06-03	2016-06-07	2	Besqab Projekt och Fastigheter AB Orgnr: 556345-6416 Box 1328 183 13 Täby	2	9 200 kr/kvm ljus BTA
16	2016-06-03	2016-06-07	1	Fortis Fastigheter AB Orgnr: 556462-5092 c/o GreenDoor Fastigheter Sköntorpsvägen 27 120 38 Årsta	3	280 kr/kvm ljus BTA
17	2016-06-03	2016-06-07	1	JM AB Orgnr: 556045-2103 169 82 Stockholm	3	200 kr/kvm ljus BTA
18	2016-06-03	2016-06-07	1	Concent Holding AB (publ.) Orgnr: 556966-5671 Sergels Torg 12 111 57 Stockholm	2	205 kr/kvm ljus BTA
19	2016-06-03	2016-06-07	2	Concent Holding AB (publ.) Orgnr: 556966-5671 Sergels Torg 12 111 57 Stockholm	2	10 516 kr/kvm ljus BTA

NACKA KOMMUN		Tillhörighet EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435	Diarinummer KFKS 2016/328
Rutin , process, instruktion Markanvisningstävling – Nybackakvarteret		Sida 6 (8)	
Namn Johan Buhre		Signatur <i>JB</i> <i>JF</i> <i>AJ</i>	Giltig från 2016-06-07

20	2016-06-03	2016-06-07	2	Wästbygg Projektutveckling Stockholm AB Orgnr: 556943-4870 Box 912 501 10 Borås	2	7 152 kr/kvm ljus BTA
21	2016-06-03	2016-06-07	1	Wästbygg Projektutveckling Stockholm AB Orgnr: 556943-4870 Box 912 501 10 Borås	2	142 kr/kvm ljus BTA
22	2016-06-03	2016-06-07	2	Obos Sverige AB Orgnr: 556723-6087 Gustav III Boulevard 42, 9 tr 169 73 Solna	1	7 000 kr/kvm ljus BTA
23	2016-06-03	2016-06-07	2	AB Borätt Orgnr: 556257-9275 Box 6408 171 06 Solna	7	9 500 kr/kvm ljus BTA

NACKA KOMMUN		Tillhörighet	EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435		Diarinummer	
Rutin , process, instruktion Markanvisningstävling – Nybackakvarteret					KFKS 2016/328	
Namn Johan Buhre		Signatur JB CMF AJ			Sida 7 (8)	
24	2016-06-03	2016-06-07	2	ALM Equity AB Orgnr: 556549-1650 Regeringsgatan 59 111 56 Stockholm	2	7 703 kr/kvm ljus BTA

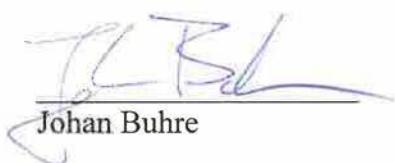
24	2016-06-03	2016-06-07	2	ALM Equity AB Orgnr: 556549-1650 Regeringsgatan 59 111 56 Stockholm	2	7 703 kr/kvm ljus BTA
25	2016-06-03	2016-06-07	2	Nokon Bostad AB Orgnr: 556702-0317 ¹ Kalkbruksvägen 7 610 71 Vagnhärad	3	15 100 kr/kvm ljus BTA
26	2016-06-03	2016-06-07	2	KopparCronan AB Orgnr: 556695-7667 Sveavägen 55 113 59 Stockholm	5	6 000 kr/kvm ljus BTA
27	2016-06-03	2016-06-07	1	KopparCronan AB Orgnr: 556695-7667 Sveavägen 55 113 59 Stockholm	5	300 kr/kvm ljus BTA
28	2016-06-03	2016-06-07	2	Ikano Bostad AB Orgnr: 556593-8924 Box 1304 172 26 Sundbyberg	5	8 500 kr/kvm ljus BTA

¹ Det noteras att fel organisationsnummer har angivits på anbudsmallen. Eftersom firmanamnet Nokon Bostad AB har använts konsekvent i bilagorna och Nokon Bostad AB:s organisationsnummer 559039-2840 har angivits korrekt i en bilaga utgår vi från att Nokon Bostad AB är anbudsgivare.

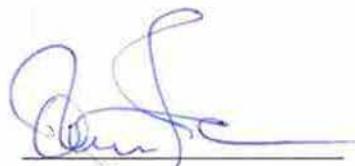
NACKA KOMMUN		Tillhörighet	EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435	Diarinummer
Rutin , process, instruktion Markanvisningstävling – Nybackakvarteret				KFKS 2016/328
Namn Johan Buhre		Signatur	JB	Sida 8 (8)
			MF	AJ

29	2016-06-03	2016-06-07	2	Interoc Fastighetsutveckling AB Orgnr: 559039- 5942 Mariehällsvägen 44, 3 tr 168 65 Bromma	3	9 600 kr/kvm ljus BTA
30	2016-06-03	2016-06-07	2	Bonava Sverige AB Orgnr: 556726-4121 Vallgatan 3 170 80 Solna	3	8 050 kr/kvm lius BTA
31	2016-06-03	2016-06-07	2	Boform Fastighetsutveckling AB Orgnr: 556924-8056 Artillerigatan 42 114 45 Stockholm	1	6 077 kr/kvm ljus BTA

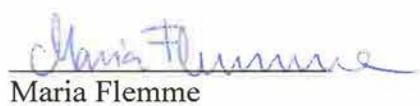
Nacka den 7 juni 2016

Johan Buhre

Anna Jansson

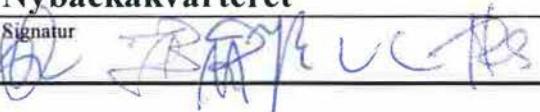

Maria Flemme

Utvärderingsmall

Anbudsområde 1

Anbud/Anbudsgivare	org.nr.	Avgård	Bolgaets förmåga/Kredivärdighet	Reservationer	Förvaltning	Egen volumstudie	Förskola	p-tal bil	p-tal cykel	miljö
4/Kungsmontage Entreprenad AB	556422-2668	367	Riskklass 5	inga	Egen regi	nej	har tidigare erfarenhet	Anser kommunens krav inte orimliga	Anser kommunens krav inte orimliga	Anser kommunens krav inte orimliga
8/Sveafastigheter Bostad AB	556985-1271	251	Riskklass 3	inga	Egen regi	nej	inga uppgifter	Tillgång till bilpool	Tillgång till cykelpool	En hållbarhets plan med målsättning bl.a. om plusenergi- och passivhus, gröna gårdar
16/Fortis Fastigheter AB	556462-5092	280	Riskklass 5	Krav på att dotterbolag ska förvalta	Egen regi	nej	inga uppgifter	Enligt kommunens krav	Enligt kommunens krav	Nämner ekosystemtjänster - dagvatten, biologisk mångfald, grönnytor
18/Concent Holding Ab (publ.)	556966-5671	205	Riskklass 5	inga	Överläta förvaltning	nej	inga uppgifter	Tillgång till bilpool	Tillgång till cykelpool	Målstätnig om gröna tak, dagvattenhantering, Miljöbyggnad Silver
27/KopparCronan AB	556695-7667	300	Riskklass 5	Förutsätter att även anbudsområde 2 ingår	inga uppgifeter	ja, förutsätter involvering av centrumbyggnaden, kommunen eller annan ägare av p-hus.	6-8 avd.	ingfartsparkering ingår i p-huset	inga uppgifter	Vagt formulerat, prefabmoduler i trä

NACKA KOMMUN	Tillhörighet 312 EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435	Darienummer KFKS 2016/328
Rutin, process, instruktion Markanvisningstävling – Nybackakvarteret	Sida 1 (2)	
Projektansvarig Johan Buhre	Signatur 	Giltig från 2016-06-14

Utvärderingsprotokoll för Nybackakvarteret

Ärende: Markanvisningstävling

Datum: 2016-06-14

Närvarande: Anna Arhling (markchef), Jan Eriksson (projektchef), Johan Buhre (projektledare/protokollförare), Nina Åman (planchef), Tord Runnäs (planarkitekt) och Ulf Crichton (exploateringschef)

Utvärderingsgruppens förslag till tilldelningsbeslut.

Område 1 - hyresrätt

Rangordning anbud

Anbud	Avgåld	Rang	Godkänt
Kungsmontage Entreprenad AB, org.nr. 556422-2668 (anbud 4)	367 kr/kvm ljus BTA	1	Ja
KopparCronan AB, org.nr. 556695-7667 (anbud 27)	300 kr/kvm ljus BTA	2	Nej ¹
Fortis Fastigheter AB, org.nr. 556462- 5092 (anbud 16)	280 kr/kvm ljus BTA	3	Ja

¹ Kan inte bedömas som ett enskilt anbud då anbudslämnaren förutsätter att deras anbud på anbudsområde 2 också ingår.

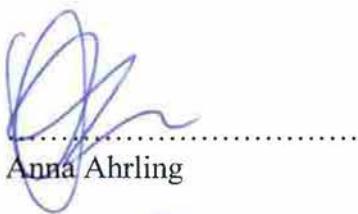
NACKA KOMMUN		Tillhörighet 313 EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435	Diarinummer KFKS 2016/328
Rutin, process, instruktion Markanvisningstävling – Nybackakvarteret		Sida 2 (2)	
Projektansvarig Johan Buhre	Signatur	Giltig från 2016-06-14	

Område 2 – fri upplåtelseform

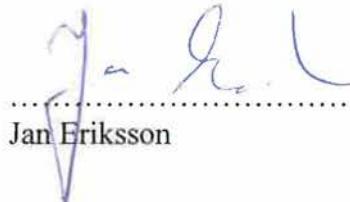
Rangordning anbud

Anbud	Pris	Rang	Godkänt
Aros Bostadsutveckling AB, org.nr. 556699- 1088 (anbud 14)	12 700 kr/kvm ljud BTA	1	Ja
Kungsmontage Entreprenad AB, org.nr. 556422-2668 (anbud 3)	12 000 kr/kvm ljud BTA	2	Ja
Hökerum Bygg AB, org.nr. 556153-6185 (anbud 9)	11 111 kr/kvm ljud BTA	3	Ja

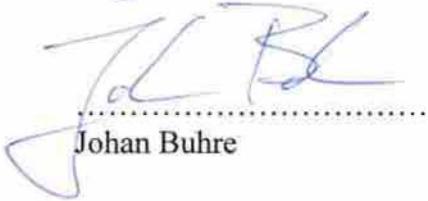
Nacka den 18 augusti 2016

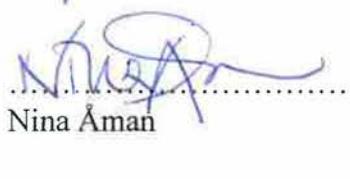
Anna Ahrling

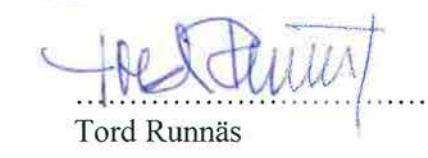
Jan Eriksson

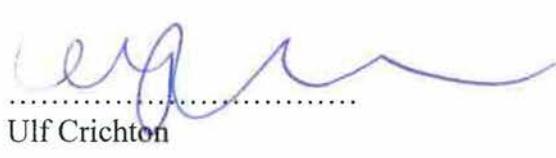
Johan Buhre

Nina Åman

Tord Runnäs

Ulf Crichton

Mellan Nacka kommun, genom dess kommunstyrelse, ("**Kommunen**"), och Kungsmontage Entreprenad AB (org.nr. 556422-2668), ("**Bolaget**"), har nedan träffats följande

MARKANVISNINGSAVTAL AVSEENDE EXPLOATERING AV TOMTRÄTT

nedan benämnt "**Markanvisningsavtalet**" eller "**detta avtal**"

1 Bakgrund

Kommunen planerar att exploatera ett område på fastigheten Orminge 45:1 som markeras med rött på bifogad karta, bilaga 1 ("**Området**").

Under maj-juni 2016 genomfördes en anbudstävling där olika exploatörer erbjöds att inkomma med bidrag. Bolaget presenterade det vinnande anbudet och har därför erbjudits att ingå detta Markanvisningsavtal. Bolagets inlämnade tävlingsbidrag inklusive anbudsunderlag med bilagor, bilaga 2, utgör underlag för detta avtal.

Exploateringen av Området kan sammanfattningsvis sägas vara indelat i två huvudetapper, Etapp 1 och Etapp 2, vilka närmare beskrivs nedan. Detta avtal syftar till att reglera Etapp 1 och förutsättningarna för att exploateringen ska övergå i Etapp 2.

Etapp 1

Kommunen och Bolaget kommer inom ramen för detta avtal gemensamt att ta fram en detaljplan där Området innefattas ("**Detaljplanen**").

Etapp 2

Parterna ska verka föra att fastighetsbildning sker så att Området utgör en egen fastighet ("**Fastigheten**").

När arbetet med att ta fram Detaljplanen har hunnit så långt att parterna tillsammans anser att en överenskommelse om exploatering av Området kan träffas, ska parterna

ingå en sådan överenskommelse på de villkor som framgår av bilaga 3 ("Markgenomförandeavtalet").

När Fastigheten bildats ska denna ägas av Kommunen och sedermera upplåtas med tomträtt till Bolaget. Upplåtelsen av Fastigheten ska ske på de villkor som framgår av bilaga 4 ("Tomträtsavtalet") och bilaga 5 ("Sidoavtalet"). Dessa två avtal kommer att ingås mellan parterna i direkt anslutning till lagakraftvunnet beslut om fastighetsbildning.

2 Syfte

Syftet med Markanvisningsavtalet är att ge riktlinjer och lägga fast förutsättningar för detaljplaneläggning och den fortsatta exploateringen av Området. Genom detta Markanvisningsavtal anges också de förutsättningar, vilka gäller för att Bolaget ska ges möjlighet att vid ett senare tillfälle ingå Markgenomförandeavtalet, Tomträtsavtalet och Sidoavtalet.

3 Etapp 1:s genomförande

3.1 Allmänt om detaljplanearbetets genomförande

Bolaget och Kommunen ska tillsammans verka för att Området detaljplaneläggs för bostäder och förskolelokaler. Flera byggherrar kan ingå i arbetet med Detaljplanen. Bolaget ska efter samråd med Kommunen utse kvalificerad arkitekt för den husprojektering som behöver göras i samband med detaljplanearbetet.

Ett gestaltningsprogram ska tas fram under detaljplanearbetet. Detaljplanen ska utformas utefter gestaltningsprinciperna i planprogrammet för Orminge centrum, bilaga 6 och framtagen volymstudie på den nya bebyggelsen inom Området, bilaga 7. Bolaget är vidare medvetet om att Detaljplanen kan komma att förutsätta att det bildas flera olika gemensamhetsanläggningar.

3.2 Kostnader för framtagande av Detaljplanen m.m.

Kommunen står för samtliga de utrednings- och projekteringskostnader som behövs för att detaljplanelägga Området. Bolaget står dock för kostnaderna för framtagande av gestaltningsprogram och för egen personal.

Vardera parten står sina egna kostnader för projektsamordningsmöten (se, 3.4) och kommunikationsmöten (se, 3.5).

3.3 Tidplan

Parterna är överens om en tidplan för detaljplanearbetet, bilaga 8. Kommunens ambition är att Detaljplanen ska vara antagen av kommunfullmäktige genom beslut senast 2017-12-31.

3.4 Samordning

Bolaget ska tillsammans med Kommunen och övriga byggherrar som ska exploatera inom Detaljplanen, genom projektsamordningsmöten samarbeta i syfte att åstadkomma bästa möjliga anpassning mellan bebyggelserna, såväl vad gäller utformning som skapande av eventuella gemensamhetslösningar. Bolaget och övriga byggherrar ska delta med representant på projektsamordningsmötena.

Det är angeläget att Bolaget även söker samarbete med byggherrar för angränsande anbuds- och exploateringsområden.

För att skapa en hållbar stadsdel är parterna överens om att det behövs en ständigt aktuell dialog mellan berörda aktörer och kontinuerlig uppföljning under hela arbetsprocessen från framtagande av Detaljplanen till och med det att Området är färdigexploaterat i enlighet Markgenomförandeavtalet.

3.5 Kommunikation

Kommunen kan under framtagandet av Detaljplanen komma att kalla Bolaget till gemensamma kommunikationsmöten och kommunikationsaktiviteter tillsammans med övriga byggherrar som ska exploatera inom Detaljplanen. Detta kommunikationsarbete leds och samordnas av Kommunen. Bolaget ska delta med representant på kommunikationsmötena.

Åtgärder och kommunikationsaktiviteter som ska genomföras under detaljplanearbetet och budget för dessa ska bestämmas gemensamt av Kommunen och byggherrarna. Exempel på kommunikationsaktiviteter är framtagandet av ett utställningsrum/modell, områdesprofiling, marknadsföring av planområdet och illustrationer.

3.6 Avbrutet detaljplanearbete och hävning av avtalet

Kommunen äger rätt att häva detta avtal om förutsättningar saknas för att Detaljplanen ska antas eller vinna laga kraft. Kommunen äger vidare rätt att häva detta avtal om Kommunen har skäl att anta att Bolaget inte avser eller förmår att fullfölja detta avtal på sådant sätt som avsågs eller uttalades när avtalet

undertecknades eller i övrigt inte kan tillgodose de krav som uppställs i detta avtal. Om Kommunen häver detta avtal har Kommunen rätt att genast anvisa området till annan intressent.

Vid hävning av avtalet eller avbrutet detaljplanearbete har Kommunen en oinskränkt rätt att använda all upphovsrätt och andra immateriella rättigheter hänförliga till av Bolaget framtagna och utförda utredningar utan att utge ersättning till Bolaget eller till av Bolaget anlitade konsulter eller entreprenörer. Bolaget ska gentemot anlitad konsult/arbetstagare göra förbehåll för Kommunens nyttjanderätt till framtagna och utförda utredningar. Kommunens rätt att använda sig av framtaget material innebär emellertid inte att Kommunen övertar den upphovsrätt och andra immateriella rättigheter som Bolaget eller annan kan ha i materialet.

Markanvisningsavtalet är till alla delar förfallet utan rätt till ersättning för någondera parten om detta avtals giltighet löpt ut eller om Kommunen på ovan angivna grunder häver detta avtal. Om detaljplanearbetet avbryts ger detta således inte Bolaget någon rätt att ingå ett nytt Markanvisningsavtal eller rätt till ekonomisk ersättning.

För det fall Bolaget inte längre önskar fullfölja detta avtal har Kommunen, förutom rätt till ersättning enligt ovan, även rätt till skälig ersättning för eventuella framtida merkostnader i samband fullföljande av exploatering inom Detaljplanen.

4 Övrigt

4.1 Option och giltighet

Kommunen har i och med detta avtal beslutat att ge Bolaget en option att ingå Tomrättsavtalet, Sidoavtalet och Markgenomförandeavtalet på de villkor som närmare framgår av detta avtal.

Detta avtal innebär att Bolaget, under en tid av två år från och med Kommunens undertecknande av detta avtal, har en option att ensam förhandla med Kommunen om att ingå Markgenomförandeavtalet, Tomrättsavtalet och Sidoavtalet.

Om en sådan överenskommelse inte har träffats mellan parterna senast vid ovan angivet datum, upphör detta avtal att gälla såvida inte Kommunen dessförinnan har medgett en sådan förlängning av Markanvisningsavtalet som framgår av 4.2.

4.2 Förlängning

Kommunen har en ensidig rätt att, senast sex månader före detta avtal löper ut enligt 4.1, medge förlängning av Markanvisningsavtalet. Förlängning kan medges i maximalt två år och ska ske skriftligen.

4.3 Tomträtsavgäld enligt Tomträtsavtalet

Den årliga tomträtsavgälden i Tomträtsavtalet ska fastställas med ledning av ett utlåtande som en oberoende värderingsman tar fram i samband med att Markgenomförandeavtalet ingås mellan parterna och ska baseras på vad värderingsmannen finner utgöra en skälig tomträtsavgäld med beaktande av de villkor som följer av Tomträtsavtalet.

Värderingsmannen ska vid angivande av vad som utgör en skälig tomträtsavgäld inte beakta de inskränkningar i Bolagets möjlighet att förfoga över Fastigheten som följer av Sidoavtalet. Tomträtsavgälden enligt Tomträtsavtalet ska således fastställas enbart mot bakgrund av de villkor som följer av Tomträtsavtalet. Värderingen ska utgå från den preliminära byggrätten för Området enligt Detaljplanen.

4.4 Tomträtsavgäld enligt Sidoavtalet

Bolaget har i anbudstävlingen och i samband med detta avtals ingående erbjudit sig att betala 367 kronor i årlig Tomträtsavgäld per kvadratmeter ljus BTA bostad och 50 kronor i årlig Tomträtsavgäld per kvadratmeter ljus BTA förskola för Fastigheten.

Bolaget har vid angivande av vilken tomträtsavgäld som det är berett att erlägga för Fastigheten haft att beakta villkoren i såväl Tomträtsavtalet som Sidoavtalet. Anbudet har vidare lämnats mot bakgrund av att den preliminära byggrätten för Området uppgår till ca 4 500 kvadratmeter ljus BTA bostad och ca 1 000 kvadratmeter ljus BTA förskola. Bolaget är medveten om att den faktiska byggrätten vad avser BTA inom Området kan komma justeras under detaljplanearbetets gång. I den mån den faktiska byggrätten skulle komma att justeras upp eller ned i Detaljplanen, ska avgälden i Sidoavtalet, vid tillfället för upplåtelsen av Fastigheten, procentuellt justeras upp eller ned i motsvarande mån.

Vad som utgör ljus BTA definieras närmare i bilaga 9.

4.5 Dröjsmålsränta

Erlägger inte Bolaget ersättningar och viten enligt detta avtal i rätt tid utgår dröjsmålsränta enligt lag.

4.6 Överlåtelse av avtalet

Rättigheter och skyldigheter enligt detta avtal får inte överlätas av Bolaget utan Kommunens skriftliga samtycke. Detta innefattar även närliggandebolag till Bolaget.

4.7 Tvist

Tvist angående tolkning och tillämpning av detta avtal ska avgöras av allmän domstol enligt svensk rätt och på Kommunens hemort.

4.8 Ändringar och tillägg

Ändringar och tillägg till detta avtal ska upprättas skriftligen och undertecknas av båda parter.

* * * * *

Markanvisningsavtalet har upprättats i två likalydande exemplar av vilka parterna tagit var sitt.

Nacka den

För Nacka kommun

För Kungsmontage Entreprenad AB

() ()

.....

() ()

*Kommentar till Bolaget: Bolaget ska först underteckna detta avtal. Kommunen beslutar
därefter om Markanvisningsavtalet ska ingås med Bolaget. Om Kommunen godkänner att
Markanvisningsavtalet ingås med Bolaget, kommer avtalet därefter att skrivas under av
kommunstyrelsens ordförande samt Exploateringschefen, eller annan som kommunstyrelsen
utser.*

BILAGOR

1. Karta av vilket Området framgår
2. Bolagets tävlingsbidrag och anbudsunderlag med bilagor
3. Markgenomförandeavtalet
4. Tomträtsavtalet
5. Sidoavtalet
6. Planprogram Orminge centrum
7. Volymstudie
8. Tidplan för detaljplanearbetet
9. Definition av ljus BTA

BILAGA 8**Tidplan**

Markanvisningsavtal

tredje kvartalet 2016

Samråd

fjärde kvartalet 2016

Granskning

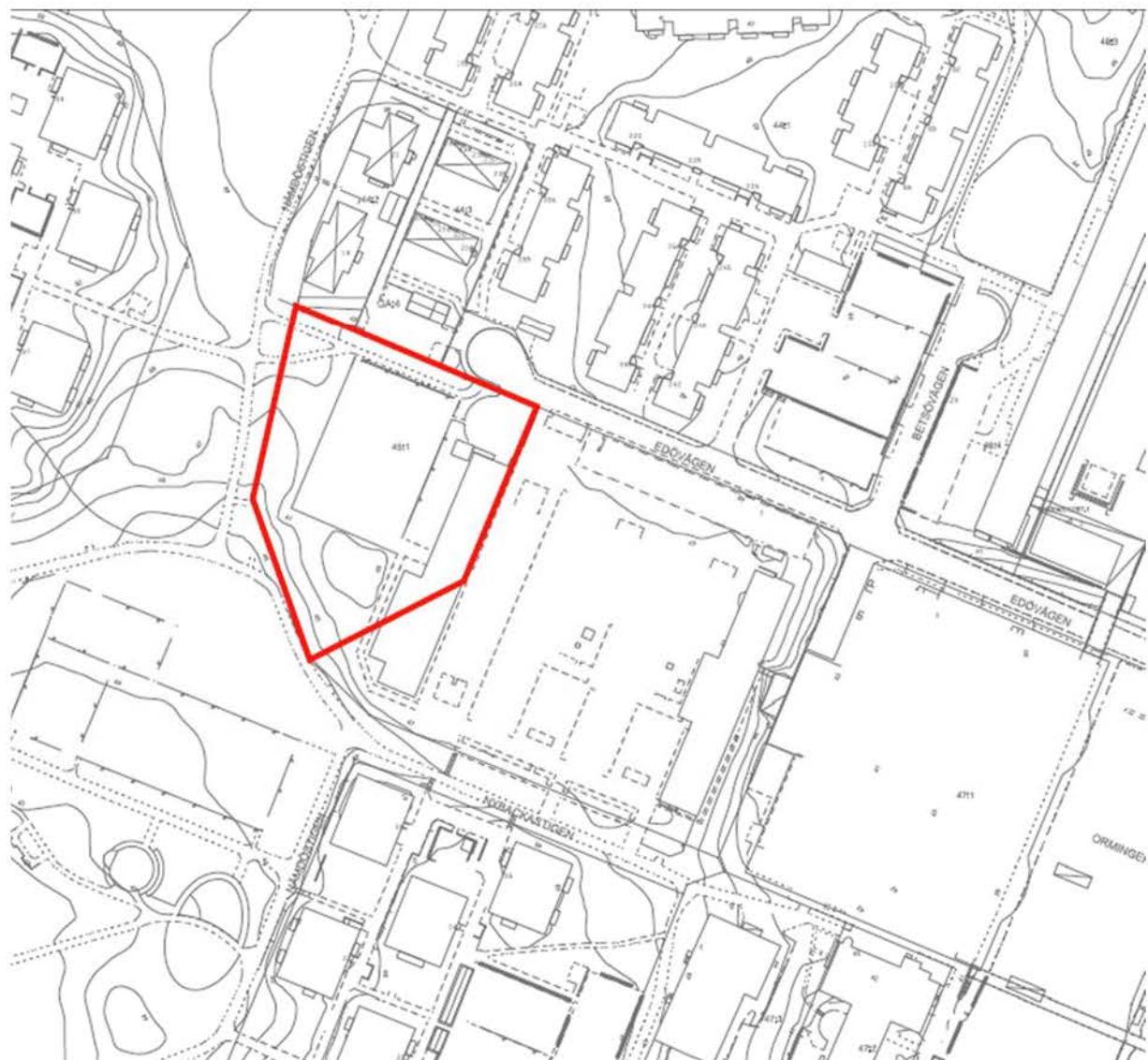
andra kvartalet 2017

Antagande

fjärde kvartalet 2017

Bilaga 1 till Markanvisningsavtal för anbudsområde 1 gällande markanvisning vid Nybackakvarteret, Orminge

Området, del av fastigheten Orminge 45:1, är markerat med röd linje.

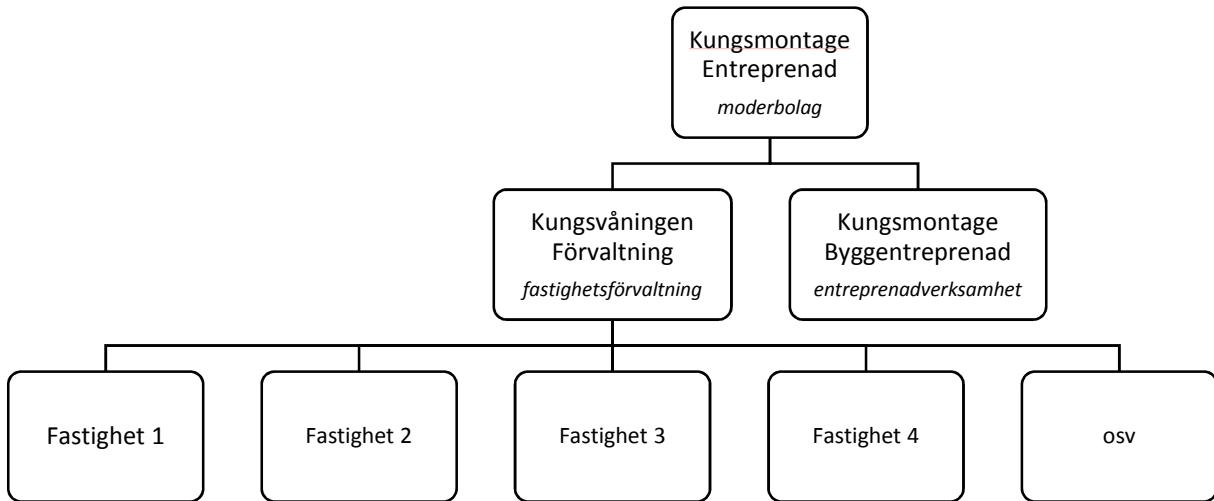

Anbud

<i>Fyll i denna anbudsmall och bifoga lämnat anbud</i>	
Bud avser anbudsområde	Markanvisning Orminge Centrum, Nybackakvarteret 1
Pris per ljus BTA	Årlig avgäld 367 kronor per kvm ljus BTA
Bolag	Kungsmontage Entreprenad AB
Organisationsnummer	556422-2668
Kontaktuppgifter	Mi Sundquist 08-716 40 70 mi@kungsmontage.se
Bilagor (lista över inlämnade dokument)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kungsmontage fastighetsförvaltning 2. Kungsmontage verksamhetsmodell 3. Kungsmontage årsredovisning 2014 4. Kungsmontage årsredovisning 2015 5. Kungsmontage resultatprognos 2016 6. Hur Kungsmontage uppfyller kommunens förutsättningar
Underskrift av firmatecknare	Nacka 2016-06-01 Martin Sundquist

Kungsmontages fastighetsförvaltning

Kungsvåningen Förvaltning

Kungsvåningen Förvaltning är en underkoncern i Kungsmontage-koncernen som äger, utvecklar och förvaltar kommersiella fastigheter och bostäder genom dotterbolag. I fastighetsbeståndet återfinns såväl hyresbostadsfastigheter som kontorsfastigheter och köpcentrum.

Fastighetsorganisationen

Fastighetsutveckling

Fastighetsutvecklare: Martin Sundquist, Kungsvåningen Förvaltning

Som fastighetsutvecklare ansvarar Martin Sundquist för koncernens strategiska planering av fastighetsinnehav. Det inkluderar utredningar, förstudier, förvärv och försäljning av mark och fastigheter.

Martin har ett stort kontaktnät både inom kommuner och med kunder och företagare. Han har lång erfarenhet av allt från att följa trender och föra dialog med kunder till projektidé, program och köp av fastigheter och mark för exploatering.

Martin har också lång erfarenhet av byggprojektering inom Kungsmontage-koncernen och intressebolag. Han har framgångsrikt genomfört flertalet byggprojekt från detaljplan till nyckelfärdiga hus, både för avyttring och förvaltning.

Fastighetsförvaltning

Chef fastighetschef: Mi Sundquist, Kungsvåningen Förförvaltning

Mi Sundquist ansvarar för koncernens fastighetsbestånd och att de utvecklas enligt mål och planer. Mi har lång erfarenhet som fastighetsförvaltare och har varit verksam i bolaget sedan början av 1990-talet.

Teknisk och yrkesmässig erfarenhet:

- Förebyggande arbete med drift, underhåll och planerade aktiviteter
- Ansvarig för kundrelationen mot brukarna vad gäller fastighetsfrågor
- Ansvarig för att fastigheternas samtliga tekniska system fungerar som avsett och att myndighetskrav uppfylls
- Sköter kontakterna med utsedd entreprenör gällande uppföljning av planerad tillsyn och skötsel
- Ansvarig kontaktperson mot entreprenörerna i teknik- och driftsfrågor och följer upp att alla drift- och underhållsplanner följs.

Ekonomin erfarenhet:

Mi har även lång och bred erfarenhet av de ekonomiska och finansiella delarna i fastighetsförvaltningen. Hon ansvar för upprättande av budget och delmål per fastighet samt verksamhetsplanering och uppföljning. Dessutom är Mi i allra högsta grad också involverad i koncernens fastighetsutveckling.

Hyres-/avtalsadministration

Chef hyres- och avtalsadministration: Madeleine Bjelkert, Kungsvåningen Förförvaltning

Madeleine Bjelkert ansvarar för avtalsadministration samt hyresreskontra. Madeleine har arbetat inom bolaget i 15 år med följande ansvarsområden:

- Administration av koncernens alla hyresavtal
- Ansvarig för hyresreskontra (avisering samt hantering av inbetalningar)
- Systemförvaltare av vårt hyressystem

Hyresgästanpassningar

Chef hyresgästanpassningar: Charlie Lindros, Kungsvåningen Förförvaltning

Som ansvarig för hyresgästanpassningar samt sakkunnig inom byggfrågor hanterar Charlie Lindros alla frågor som handlar om hyresgästanpassningar inom våra fastigheter.

Charlies bakgrund inom byggprojektledning gör att han har stor erfarenhet av hyresgästanpassning av både offentliga och kommersiella lokaler såsom butiker, industrilokaler, vårdlokaler, kontor och skolor.

Teknisk förvaltning/fastighetsskötsel (kommersiella lokaler)
Newsec Technical Services

Vi anlitar Newsec Technical Services för skötsel och drift av våra kontorsfastigheter. Detta innebär att:

- Drift och fastighetsskötsel
Newsecs drifttekniker och fastighetsskötare säkerställer att eventuella fel i våra fastigheter snabbt upptäcks och avhjälps innan de skapar missnöja hyresgäster eller omfattande skador med stora kostnader som följd.
- Teknisk förvaltning
Newsecs drifttekniker bevakar och justerar våra installationer för att uppnå nöjda hyresgäster och lägre driftkostnader.
- Serviceanmälan
Enkel och tillgänglig serviceanmälan samt snabb återkoppling. Newsecs serviceinriktade fastighetsskötare har kontinuerlig kontakt med våra hyresgäster, och fungerar i mångt och mycket som vårt ansikte utåt.

Teknisk förvaltning

- Tillsyn och skötsel av byggnader och tekniska installationer
- Underhållsplanner
- Myndighetsbesiktningar
- Takbesiktning

Fastighetsskötsel

- Felanmälan
- Reparationer och underhåll
- Jour
- Mark- och trädgårdsarbete
- Lokalvård
- Snö- och halkbekämpning

Energi

- Energiutredningar
- Energieffektivisering
- Kyla
- Värme & ventilation
- VS

Teknisk förvaltning/fastighetsskötsel (bostäder)**Förvaltning i egen regi**

Vi har egen anställd personal som arbetar med fastighetsskötsel på våra hyresbostadsfastigheter. Det innebär ett helhetsansvar avseende felanmälan, reparationer, avflyttningsbesiktningar samt rondering på fastigheterna. Vi har lång och bred erfarenhet av fastighetsskötsel och har förvaltat egna hyresbostäder under 20 års tid.

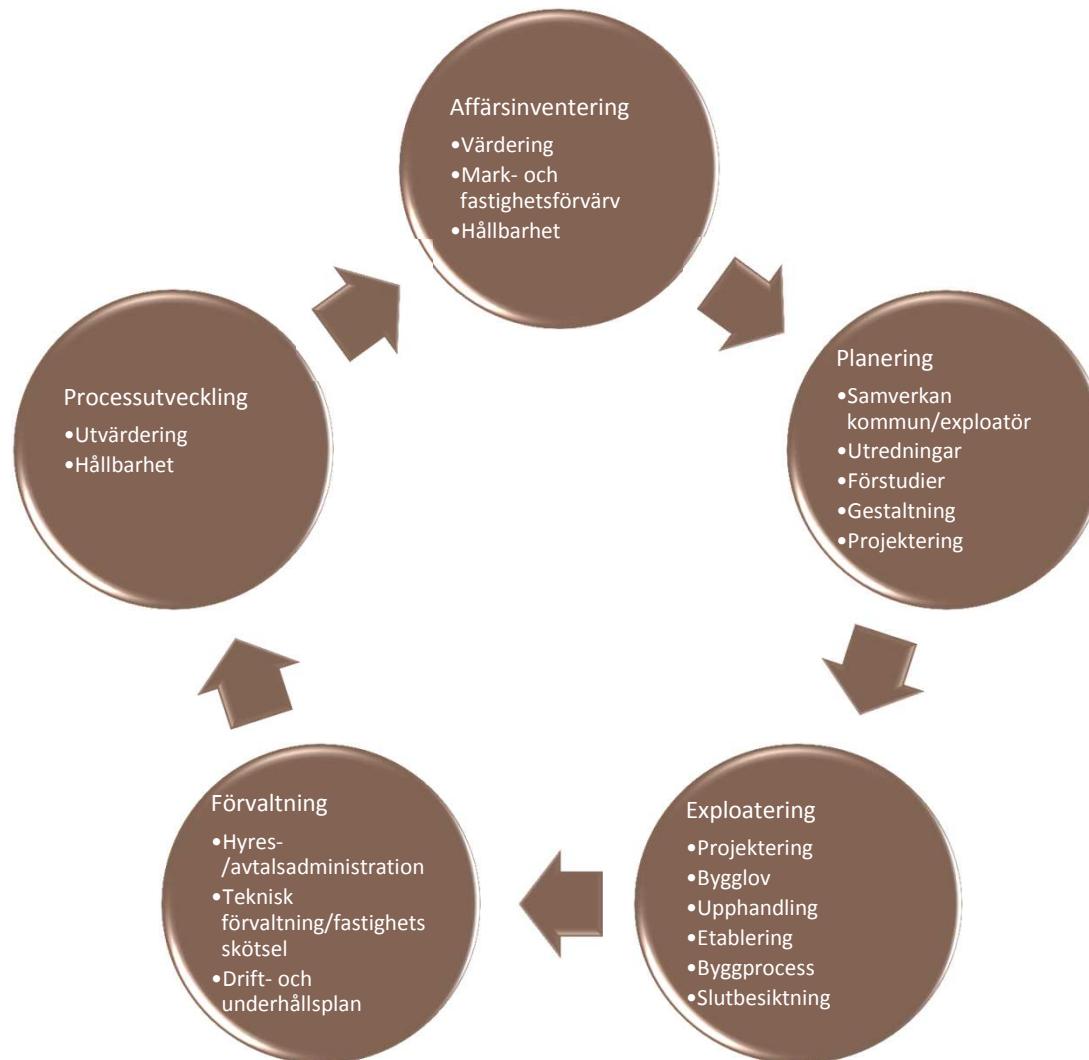
Kvalitet/Kundservice

Vår ambition inom Kungsvåningen Förvaltning är att ha en god och kontinuerlig kontakt med våra hyresgäster. Nöjda hyresgäster är mer ansvarstagande kring sin lägenhet och fastigheten som helhet. De bidrar i större utsträckning till att hålla uppsikt i och kring fastigheten och rapporterar i större grad oönskade omständigheter och händelser som rör fastigheten . Vi har inte funnit anledning att utföra några kundundersökningar som fastighetsförvaltare men finner tanken spännande och utesluter inte att göra det i framtiden.

Kungsmontages verksamhetsmodell

Bilaga 2

Hållbarhetsarbete

- Vår ambition är att bidra till att byggbranschen flyttar fram gränserna för hållbarhet genom innovativa lösningar och en hög kunskapsnivå.
- Vår målsättning är ett byggande med maximal hållbarhet och minimal miljöpåverkan. Vårt fokus ligger på människors behov av livskvalitet, god hälsa och hushållning med resurser.
- Områden där vi kan göra konkreta insatser är att minimera vår egen energianvändning, välja miljöklassade och återvinningsbara byggmaterial, säkerställa god hantering av byggavfall samt att använda resurssnåla transporter och arbetsmaskiner.

Långsiktig vision

- Vi bygger långsiktiga relationer.
- Vi vill etablera oss inom bygg- och fastighetsutveckling/förvaltning även i vår egen kommun, Nacka, med ett långsiktigt engagemang.
- Kungsmontage - en samhällsbyggare!

Kommunens förutsättningar – Nybackakvarteret 1

Gestaltning och detaljplan

Kungsmontage har vid flertalet tillfällen i nära samarbete med kommuner genomfört nya detaljplaner. Den senaste i Botkyrka där vi 2013 förvärvade en fastighet i Fittja Centrum. Sedan dess har vi jobbat igenom en helt ny detaljplan för centrum med bl a 400 nya lägenheter, ett vård- och omsorgsboende och ytterligare ett antal servicelokaler för människorna som bor och arbetar i Fittja. Planen antas i nämnden under juni månad och förhoppningsvis påbörjas första etappen av byggnationen redan efter sommaren 2016.

Det har i Fittja varit ytterst spännande att arbeta med planerna för att förädla en förort i miljonprogrammet. Liksom planerna för Orminge Centrum planeras i Fittja Centrum en utveckling av närcentrum med service, konst och kultur. Bl a planeras för ett nytt bibliotek och angränsande konsthall där vi är engagerade i samarbetet för att även planera utsmyckning av centrum. Det är en utmaning att föryna och utveckla en så eftersatt stadsdel men vår förhoppning och ambition är att med visioner och engagemang lyfta Fittja Centrum till en trygg och levande stadsdel. Vi samarbetar med flera andra verksamheter och bolag för att finna en bra modell i utvecklingen av områdets gestaltning, ljussättning och inte minst säkerhet för medborgarnas trygghetskänsla.

Förskola

Vi har genomfört ett stort antal entreprenader avseende skolor och vårdlokaler i Storstockholm. I Nacka byggde vi 2004 en helt ny förskola åt Da Vinciskolan då vi förvärvat det anrika Badhotellet i Rösunda. Även i Fittja planerar vi att uppföra förskola i en senare etapp, något vi känner oss bekväma med.

Tekniska förutsättningar

Vi har tagit del av kommunens förutsättningar och mål kring miljö, VA, trafik och parkering. Vi har vana att hantera dessa frågor i detaljplaneprocesser och finner inte Nacka kommuns förutsättningar orimliga då de huvudsakligen följer generella krav.

Vår erfarenhet och målsättning

Kungsmontage har praktisk erfarenhet av byggnation och arbetsledning och har under de 30 år vi varit verksamma i branschen genomfört åtskilliga bostadsprojekt såväl i egen regi för förvaltning och försäljning som externa uppdrag åt bygg- och fastighetsbolag.

Vår verksamhetsbas har varit Nacka sedan 1996 och vi tycker nu att det är hög tid att vi blir mer verksamma i vår egen hemkommun. Er inbjudan till markanvisning för Nybackakvarteret 1 och 2 ligger i linje med den målsättning vi har för bolaget. Vi kan också se en fördel av att genomföra båda dessa anvisningar parallellt i egen regi.

Kommunstyrelsen

Markanvisning av fastigheten Orminge 45:I, Nybackakvarteret, anbudsområde 2

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslås fatta följande beslut.

1. Kommunstyrelsen anvisar mark för bostäder med fri upplåtelseform inom del av fastigheten Orminge 45:I, anbudsområde 2 till Aros Bostadsutveckling AB.
2. Om vinnande anbudsgivare ej fullföljer markanvisningen ges kommunalstyrelsens ordförande mandat att utse vinnare enligt exploateringsenhetens tilldelningsordningslista per delområde, samt teckna erforderliga markanvisningsavtal.

Sammanfattning

Kommunen anordnade under maj/juni 2016 en anbudstävling för bostadsbebyggelse vid Nybackakvarteret i Orminge centrum. Anbudsområde 2 som anvisas för fri upplåtelseform omfattar cirka 15 500 kvm bostäder. Nacka kommun kommer att avyttra berörda områden efter det att detaljplan, markgenomförandeavtal, samt fastighetsbildning vunnit laga kraft. Anbudsgivarna har i huvudsak tävlat utifrån högsta pris per ljus BTA (bruttoarea) bostad.

För anbudsområde 2 har det inkommit 21 anbud där Aros Bostadsutveckling AB har lämnat det högsta anbuden och föreslås få markanvisningen. Bolaget ska efter laga kraft vunnet fastighetsbildningsbeslut erlägga en köpeskilling om 12 700 kr per ljus BTA bostad.

Ärendet

Bakgrund

Kommunfullmäktige beslutade 2016-04-18, § 108, om att genomföra markanvisning genom anbudstävling för fastigheten Orminge 45:I. Markanvisningen är uppdelad i två anbudsområden med en separat tävling för varje anbudsområde. Anbudsområde 1 innehåller cirka 45 lägenheter som ska upplåtas med hyresrätt samt en förskola med minst 4 avdelningar. Anbudsområde 2 innehåller cirka 15 500 kvm bostäder, cirka 155 lägenheter, och har fri upplåtelseform. Detta ärende gäller anbudsområde 2.

Flygfoto över Orminge centrum. Nybackakvarteret utmärkt med röd linje.

Det beslutades att högst pris per ljus BTA bostad shall vara den ledande utvärderingsfaktorn förutsatt att anbuden uppfyller villkoren i anbudsinvitacionen. Nacka kommun har i anbudsinvitacionen förbehandlalit sig fri prövningsrätt av anbuden.

Situationsplan från anbudsinvitacionen över Nybackakvarteret. Rödmarkerat område är anbudsområde 2.

Anbudsöppning

Totalt inkom det 31 anbud för båda anbudsområdena varav 21 avsåg anbudsområde 2, se bilaga 1, öppningsprotokoll.

Utvärdering

Efter anbudsöppningen har ett utvärderingsarbete skett för att ta fram förslag på vinnande anbud inom respektive anbudsområde till utvärderingsgruppen. Utvärderingsarbetet har bestått i att granska inkomna anbud och tydligt klarlägga om skall-kraven i anbudsinbjuden har uppfyllts. Antal anbud som har utvärderats har begränsades till 5 stycken anbud per anbudsområde, sorterat utifrån högsta erbjuden avgåld. Det pris som anbudsgivarna erbjuder avser kronor per ljus BTA bostad.

ANBUDSOMRÅDE 2

Anbud	Pris
(25	15 100) ¹
14	12 700
3	12 000
9	11 111
19	10 516

Nedan redovisas i korthet de viktigaste aspekterna som utvärderas i enlighet med anbudsinbjudan. Ett mer detaljerat utvärderingsunderlag av ingående anbud presenteras i utvärderingsmallen, se bilaga 2.

Ekonomi

Större delen av bolagen uppvisar inga ekonomiska problem. Kommunen har tagit utdrag från upplysningscentralen (UC) där dessa bolag uppvisar en god riskklass. Ett bolag är sedan årsskiftet nystartat där ingen information kring ekonomin finns. Ett delägande bolag uppvisar dock den bästa riskklassen. Utvärderingsgruppen gör bedömningen att bolagen uppvisar en god genomförandeförmåga, vilket är en förutsättning för projektets framdrift och resultat.

Reservationer

Inga reservationer har lämnats in.

Egen volymstudie

I materialet för anbudsinbjudan fanns det en framtagen volymstudie. Anbudslämnarna var fria att antingen ha anbudsinbjudans volymstudie som grund för sitt anbud eller att lämna in ett eget förslag. Ett bolag har lämnat in en egen volymstudie som har liknelse med anbudsinbjudans volymstudie. Ett annat bolag uppger att deras anbud utgår från anbudstävlingens volymstudie men att de har tagit fram en alternativ utformning.

¹ Anbudet drogs under utvärderingsprocessen tillbaks

Parkeringsfrågan

Vissa bolag säger att de vill införa bilpooler och cykelpooler medan vissa inte har kommenterat parkeringstal. Ett bolag förslår lägre parkeringstal än anbudsinbjudans 0,8 bland annat eftersom de avser bygga mindre lägenheter. Parkeringsfrågan kommer att studeras mer i detalj vid kommande detaljplanearbete och då via en särskild parkeringsutredning.

Miljöförutsättningar

Ett flertal av anbuden uppger målsättningar om hur de tänker arbeta med miljö- och hållbarhetsfrågor där hantering av dagvatten, anläggande av grönytor/gröna tak samt miljökompensation lyfts fram.

Bedömning

För att få en samlad bedömning på utvärderingsarbetet tillsattes en utvärderingsgrupp bestående av enhetschef för exploatering, enhetschefen för planenheten, gruppchef för markgruppen, projektchef, projektledare och delprojektledare. Under mötet presenterades urvalet av anbud per delområde och hur anbuden matchade skall-kraven. Föreslagen vinnare är Aros Bostadsutveckling AB eftersom de erbjudit högst pris, påvisat med delägande bolag god ekonomisk kapacitet samt bedömts uppfylla skall-kraven. Utvärderingsgruppen har lämnat sin tillstyrkan till föreslagen tilldelningsordning, se utvärderingsprotokoll, bilaga 3.

Tilldelning

Utvärderingsgruppen förslås följande tilldelning:

Anbud	Pris	Rang	Godkänt
Aros Bostadsutveckling AB, org.nr. 556699- 1088 (anbud 14)	12 700 kr/kvm ljud BTA	1	Ja
Kungsmontage Entreprenad AB, org.nr. 556422-2668 (anbud 3)	12 000 kr/kvm ljud BTA	2	Ja
Hökerum Bygg AB, org.nr. 556153-6185 (anbud 9)	11 111 kr/kvm ljud BTA	3	Ja

Fortsatt process

Kommunen tecknar ett optionsavtal med Aros Bostadsutveckling AB för anbudsområde 2 (benämnt markanvisningsavtal) där exploateren ges ensamrätt att förhandla om exploatering och upplåtelse av marken under två år. Under denna tvåårsperiod tas en detaljplan fram tillsammans med kommunen. Planavtal kommer att tecknas med exploateren för att finansiera framställandet av detaljplanen. Erlagda planavgifter kommer vid slutfört förvärv att avräknas respektive köpeskilling. I slutet av markanvisningsperioden, då planen kan förväntas vara nära antagande ska kommunen och exploaterorna ingå markgenomförandeavtal och marköverlåtelseavtal, samt erlägga handpenning. När detaljplanen vunnit laga kraft tillskapas fastigheten genom ett lantmäteribeslut och köpeskilling erläggs när fastighetsbildningen vunnit laga kraft. Kommunfullmäktige beslutar att ingå markgenomförandeavtalet varefter kommunstyrelsens ordförande samt Exploateringschefen, eller annan som kommunstyrelsen utser, ingår avtalet genom att skriva under det.

I det fall exploateren inte visat intresse av att delta i planprocessen och saknar förmåga att genomföra projektet förfaller optionen och kommunen kan då tilldela marken till någon annan. För att främja en snabb utbyggnadstakt av Orminge föreslår exploateringenheten att kommunstyrelsens ordförande ges rätt att tilldela mark enligt tilldelningsordningslistan ovan, se beslutspunkt 2.

Tidplan och politiska beslut

1. Kommunstyrelsen beslutar om tilldelning och markanvisningsavtal	augusti 2016
2. Planarbete och förstudie allmänna anläggningar	2016-2017
3. Kommunstyrelsen beslutar om eventuell förlängning av markanvisningsavtal	2017
4. Kommunfullmäktige beslutar om detaljplan
Markgenomförandeavtal och marköverlåtelseavtal	2017

Kommunal ekonomi

Intäkter

Utifrån gällande anbud kan köpeskillingen uppgå till cirka 200 miljoner förutsatt att exploateringen uppgår till en byggrätt om ca 15 500 kvm ljs BTA bostad. Slutgiltig köpeskilling för varje markområde kommer att indexuppräknas enligt förutsättningar i markanvisningsavtalet. Exploateringenheten vill förtydliga att dessa siffror endast är preliminära och att slutgiltig byggrätt fastställs i antagen detaljplan för området. Exploateren kommer även att erlägga anslutningsavgift för kommunalt vatten och avlopp enligt vid varje tidpunkt gällande Va-taxa.

Kostnader

Det är kommunen som indirekt står kostnaden för framtagande av detaljplanen, eftersom kostnader för framställandet av detaljplan avräknas köpeskillingen. Projektet innebär investeringar för kommun, främst avseende utbyggnad av allmän infrastruktur i området. De intäkter som skall täcka upp kommunens entreprenadkostnader kommer från markförsäljningen och upplåtelser av tomträtt. Exploateringsenheten bedömer att projektets ekonomi kommer att vara i balans samt generera ett överskott till kommunen. Inför Utbyggnads-PM och efter detaljprojekteringen av de allmänna anläggningarna kan en detaljerad kalkyl tas fram. En första budget kommer troligen att begäras i samband med samrådsförslaget till detaljplanen.

Bilagor

1. Öppningsprotokoll
2. Utvärderingsmall
3. Utvärderingsprotokoll
4. Förfogande till Markanvisningsavtal – anbudsområde 2

Bilagor tillhörande markanvisningsavtal

1. Karta
2. Anbud
3. Markgenomförandeavtalet (tidigare benämnt exploateringsavtal) *
4. Planprogram Orminge centrum *
5. Volymstudie *
6. Anbudsinbjudan*
7. Tidplan för detaljplanearbetet *
8. Definition ljus BTA *

* (se tidigare distribuerat underlag från Kommunfullmäktige den 18/4 2016)

Ulf Crichton
Exploateringschef

Johan Buhre
Projektledare

Tord Runnäs
Planarkitekt

NACKA KOMMUN		Tillhörighet EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435	Diarinummer KFKS 2016/328
Rutin , process, instruktion Markanvisningstävling – Nybackakvarteret		Sida 1 (8)	
Namn Johan Buhre	Signatur 	 	Giltig från 2016-06-07

Redogörelse för anbudsöppning rörande markanvisningstävling för Nybackakvarteret, anbudsområde 1 och 2

Ärende: Markanvisningstävling för Nybackakvarteret

Anbudsöppnande: 2016-06-07

Närvarande: Johan Buhre (projektledare), Anna Jansson (registrator), Maria Flemme (protokollförare)

Anbudsinfordan: Markanvisningstävling pågick från den 3 maj 2016 till den 3 juni 2016.

Sista dag för anbud: Fredagen den 3 juni 2016 kl. 16.30

Inkomna anbud: Totalt har 31 stycken anbud inkommit, varav 10 stycken inom anbudsområde 1 och 21 stycken inom anbudsområde 2. 30 stycken anbud var lämnade i förseglade kuvert och var vid öppnandet försedda med ankomststämpel. Ett anbud var lämnat via mail.

Nr	Datum (Ankomst)	Datum (Öppning)	Anbudsområde	Anbudsgivare	Antal bilagor	Avgåld/Pris
1	2016-05-31	2016-06-07	2	Järntorget byggintressenter AB Orgnr: 556501-2522 Box 1267 172 25 Sundbyberg	3	7 805 kr/kvm ljus BTA

NACKA KOMMUN		Tillhörighet EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435	Darienummer KFKS 2016/328
Rutin , process, instruktion Markanvisningstävling – Nybackakvarteret		Sida 2 (8)	
Namn Johan Buhre	Signatur 	 	Giltig från 2016-06-07

2	2016-05-31	2016-06-07	2	Peab Bostad AB Orgnr: 556237-5161 Box 808 169 28 Solna	5	6 500 kr/kvm ljus BTA
3	2016-06-01	2016-06-07	2	Kungsmontage Entreprenad AB Orgnr: 556422-2668 Box 768 131 24 Nacka	5	12 000 kr/kvm ljus BTA
4	2016-06-01	2016-06-07	1	Kungsmontage Entreprenad AB Orgnr: 556422-2668 Box 768 131 24 Nacka	6	367 kr/kvm ljus BTA
5	2016-06-02	2016-06-07	2	JM AB Orgnr: 556045-2103 Bostad Stockholm Syd 169 82 Stockholm	4	9 400 kr/kvm ljus BTA

NACKA KOMMUN		Tillhörighet EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435	Diarinummer KFKS 2016/328
Rutin , process, instruktion Markanvisningstävling – Nybackakvarteret		Sida 3 (8)	
Namn Johan Buhre	Signatur 	 	Giltig från 2016-06-07

6	2016-06-02	2016-06-07	1	Fastsam Orgnr: 556545-2157, 556566-2300, 556972-6416 Libeno Invest AB Mandel Fastigheter AB Active Fastighet AB	20	193 kr/kvm ljus BTA
7	2016-06-02	2016-06-07	2	HSB Bostad AB Orgnr: 556520-6165 Box 8160 104 20 Stockholm	3	10 400 kr/kvm ljus BTA
8	2016-06-02	2016-06-07	1	Sveafastigheter Bostad AB Orgnr: 556985-1271 Fannys väg 5 131 54 Nacka	4	251 kr/kvm ljus BTA
9	2016-06-03	2016-06-07	2	Hökerum Bygg AB Orgnr: 556153-6185 Boråsvägen 15 523 37 Ulricehamn	2	11 111 kr/kvm ljus BTA
10	2016-06-03	2016-06-07	1	Botrygg Förvaltningsfastigheter AB Orgnr: 556730-2905 Box 335 581 03 Linköping	6	152 kr/kvm ljus BTA

NACKA KOMMUN		Tillhörighet EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435	Diarinummer KFKS 2016/328
Rutin , process, instruktion Markanvisningstävling – Nybackakvarteret			Sida 4 (8)
Namn Johan Buhre	Signatur 	 	Giltig från 2016-06-07

11	2016-06-03	2016-06-07	2	Botrygg Bygg AB Orgnr: 556502-6241 Box 335 581 03 Linköping	6	8 015 kr/kvm ljus BTA
12	2016-06-03	2016-06-07	2	NRE Sweden AB Orgnr: 556835-1851 Solna Business Park Englundavägen 7D 171 41 Solna	8	7 500 kr/kvm ljus BTA
13	2016-06-03	2016-06-07	1	K2A Knaust & Andersson Fastigheter AB Orgnr: 556943-7600 Karlavägen 58 114 49 Stockholm	2	180 kr/kvm ljus BTA
14	2016-06-03	2016-06-07	2	Aros Bostadsutveckling AB Orgnr: 556699-1088 Box 3291 103 65 Stockholm	3	12 700 kr/kvm ljus BTA

NACKA KOMMUN		Tillhörighet EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435	Diarienummer KFKS 2016/328
Rutin , process, instruktion Markanvisningstävling – Nybackakvarteret		Sida 5 (8)	
Namn Johan Buhre	Signatur 		Giltig från 2016-06-07

15	2016-06-03	2016-06-07	2	Besqab Projekt och Fastigheter AB Orgnr: 556345-6416 Box 1328 183 13 Täby	2	9 200 kr/kvm ljus BTA
16	2016-06-03	2016-06-07	1	Fortis Fastigheter AB Orgnr: 556462-5092 c/o GreenDoor Fastigheter Sköntorpsvägen 27 120 38 Årsta	3	280 kr/kvm ljus BTA
17	2016-06-03	2016-06-07	1	JM AB Orgnr: 556045-2103 169 82 Stockholm	3	200 kr/kvm ljus BTA
18	2016-06-03	2016-06-07	1	Concent Holding AB (publ.) Orgnr: 556966-5671 Sergels Torg 12 111 57 Stockholm	2	205 kr/kvm ljus BTA
19	2016-06-03	2016-06-07	2	Concent Holding AB (publ.) Orgnr: 556966-5671 Sergels Torg 12 111 57 Stockholm	2	10 516 kr/kvm ljus BTA

NACKA KOMMUN		Tillhörighet EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435	Diarinummer KFKS 2016/328
Rutin , process, instruktion Markanvisningstävling – Nybackakvarteret		Sida 6 (8)	
Namn Johan Buhre	Signatur <i>JB</i>	<i>JF</i>	Giltig från 2016-06-07

20	2016-06-03	2016-06-07	2	Wästbygg Projektutveckling Stockholm AB Orgnr: 556943-4870 Box 912 501 10 Borås	2	7 152 kr/kvm ljus BTA
21	2016-06-03	2016-06-07	1	Wästbygg Projektutveckling Stockholm AB Orgnr: 556943-4870 Box 912 501 10 Borås	2	142 kr/kvm ljus BTA
22	2016-06-03	2016-06-07	2	Obos Sverige AB Orgnr: 556723-6087 Gustav III Boulevard 42, 9 tr 169 73 Solna	1	7 000 kr/kvm ljus BTA
23	2016-06-03	2016-06-07	2	AB Borätt Orgnr: 556257-9275 Box 6408 171 06 Solna	7	9 500 kr/kvm ljus BTA

NACKA KOMMUN		Tillhörighet EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435	Diarinummer KFKS 2016/328
Rutin , process, instruktion Markanvisningstävling – Nybackakvarteret		Sida 7 (8)	
Namn Johan Buhre	Signatur JB CMF AJ		Giltig från 2016-06-07

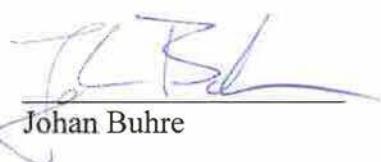
24	2016-06-03	2016-06-07	2	ALM Equity AB Orgnr: 556549-1650 Regeringsgatan 59 111 56 Stockholm	2	7 703 kr/kvm ljus BTA
25	2016-06-03	2016-06-07	2	Nokon Bostad AB Orgnr: 556702-0317 ¹ Kalkbruksvägen 7 610 71 Vagnhärad	3	15 100 kr/kvm ljus BTA
26	2016-06-03	2016-06-07	2	KopparCronan AB Orgnr: 556695-7667 Sveavägen 55 113 59 Stockholm	5	6 000 kr/kvm ljus BTA
27	2016-06-03	2016-06-07	1	KopparCronan AB Orgnr: 556695-7667 Sveavägen 55 113 59 Stockholm	5	300 kr/kvm ljus BTA
28	2016-06-03	2016-06-07	2	Ikano Bostad AB Orgnr: 556593-8924 Box 1304 172 26 Sundbyberg	5	8 500 kr/kvm ljus BTA

¹ Det noteras att fel organisationsnummer har angivits på anbudsmallen. Eftersom firmanamnet Nokon Bostad AB har använts konsekvent i bilagorna och Nokon Bostad AB:s organisationsnummer 559039-2840 har angivits korrekt i en bilaga utgår vi från att Nokon Bostad AB är anbudsgivare.

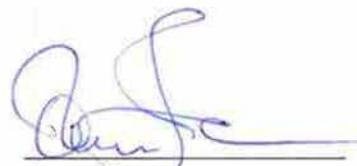
NACKA KOMMUN		Tillhörighet	EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435	Diarinummer
Rutin , process, instruktion Markanvisningstävling – Nybackakvarteret				KFKS 2016/328
Namn Johan Buhre		Signatur 		Sida 8 (8)
				Giltig från 2016-06-07

29	2016-06-03	2016-06-07	2	Interoc Fastighetsutveckling AB Orgnr: 559039- 5942 Mariehällsvägen 44, 3 tr 168 65 Bromma	3	9 600 kr/kvm ljus BTA
30	2016-06-03	2016-06-07	2	Bonava Sverige AB Orgnr: 556726-4121 Vallgatan 3 170 80 Solna	3	8 050 kr/kvm lius BTA
31	2016-06-03	2016-06-07	2	Boform Fastighetsutveckling AB Orgnr: 556924-8056 Artillerigatan 42 114 45 Stockholm	1	6 077 kr/kvm ljus BTA

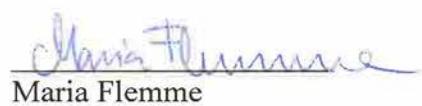
Nacka den 7 juni 2016

Johan Buhre

Anna Jansson

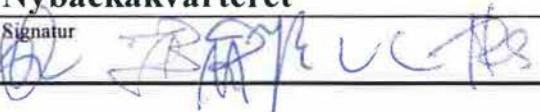

Maria Flemme

Utvärderingsmall

Anbudsområde 2

Anbud/Anbudsgivare	org.nr.	Pris	Bolgaets förmåga/Kredivärdighet	Resvationer	Egen volumstudie	p-tal bil	p-tal cykel	miljö	kommentar
3/Kungsmontage Entreprenad AB	556422-2668	12 000	Riskklass 5	inga	nej	Anser kommunens krav inte orimliga	Anser kommunens krav inte orimliga	Anser kommunens krav inte orimliga	
9/Hökerum Bygg AB	556153-6185	11 111	Riskklass 3	inga	nej	inga uppgifter	ingauppgifter	miljökompensation	
14/Aros Bostadsutveckling AB	556699-1088	12 700	Riskklass 4,	inga	alternativ finns	inga uppgifter	inga uppgifter	Nämner höga ambitioner avseende hållbarhet	
19/Concent Holding Ab (publ.)	556966-5671	10 516	Riskklass 5	inga	nej	bilpool	cykelpool	Målstättning om gröna tak, dagvattenhantering, Miljöbyggnad Silver	
25/Nokon Bostad AB	559039-2840	15 100	Nystartat bolag, riskklass 1. Bolaget Index International är delägare, riskklass 5.	inga	ja, tillfart garage via lastinfart	Egna p-tal 2:a 0,25 / 3:a 0,40 / 4:a 0,55 / 5:a 0,70. Bilpool	inga uppgifter	gröna tak och fasader, mål om energieffektiva, resurssnåla byggnader	Bolaget har dragit tillbaka sitt anbud

NACKA KOMMUN	Tillhörighet ³⁴⁸ EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435	Darienummer KFKS 2016/328
Rutin, process, instruktion Markanvisningstävling – Nybackakvarteret	Sida 1 (2)	
Projektansvarig Johan Buhre	Signatur 	Giltig från 2016-06-14

Utvärderingsprotokoll för Nybackakvarteret

Ärende: Markanvisningstävling

Datum: 2016-06-14

Närvarande: Anna Arhling (markchef), Jan Eriksson (projektchef), Johan Buhre (projektledare/protokollförare), Nina Åman (planchef), Tord Runnäs (planarkitekt) och Ulf Crichton (exploateringschef)

Utvärderingsgruppens förslag till tilldelningsbeslut.

Område 1 - hyresrätt

Rangordning anbud

Anbud	Avgåld	Rang	Godkänt
Kungsmontage Entreprenad AB, org.nr. 556422-2668 (anbud 4)	367 kr/kvm ljus BTA	1	Ja
KopparCronan AB, org.nr. 556695-7667 (anbud 27)	300 kr/kvm ljus BTA	2	Nej ¹
Fortis Fastigheter AB, org.nr. 556462- 5092 (anbud 16)	280 kr/kvm ljus BTA	3	Ja

¹ Kan inte bedömas som ett enskilt anbud då anbudslämnaren förutsätter att deras anbud på anbudsområde 2 också ingår.

NACKA KOMMUN	Tillhörighet EXPLOATERINGSENHETEN projekt: 9435	349	Diarinummer KFKS 2016/328
Rutin, process, instruktion	Markanvisningstävling – Nybackakvarteret		Sida 2 (2)
Projektansvarig Johan Buhre	Signatur		Giltig från 2016-06-14

Område 2 – fri upplåtelseform

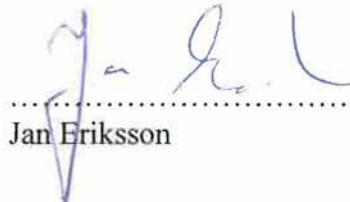
Rangordning anbud

Anbud	Pris	Rang	Godkänt
Aros Bostadsutveckling AB, org.nr. 556699- 1088 (anbud 14)	12 700 kr/kvm ljud BTA	1	Ja
Kungsmontage Entreprenad AB, org.nr. 556422-2668 (anbud 3)	12 000 kr/kvm ljud BTA	2	Ja
Hökerum Bygg AB, org.nr. 556153-6185 (anbud 9)	11 111 kr/kvm ljud BTA	3	Ja

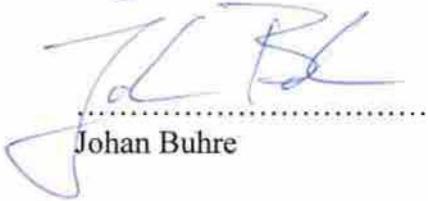
Nacka den 18 augusti 2016

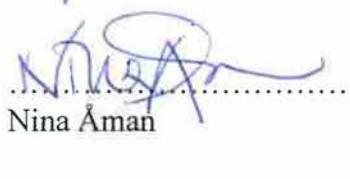
Anna Ahrling

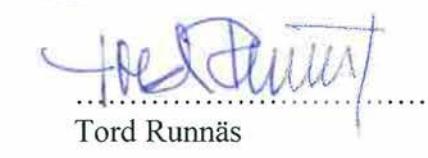
Jan Eriksson

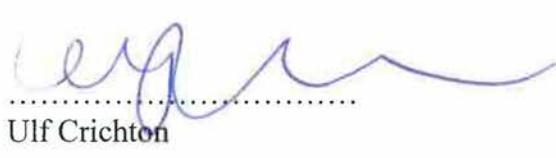
Johan Buhre

Nina Åman

Tord Runnäs

Ulf Crichton

Mellan Nacka kommun, genom kommunstyrelsen, ("Kommunen"), och Aros Bostadsutveckling AB (org.nr. 556699-1088), ("Bolaget"), har nedan träffats följande

MARKANVISNINGSAVTAL

nedan benämnt "**Markanvisningsavtal**" eller "**denna avtal**"

1 § Bakgrund

Kommunen planerar att exploatera ett område på fastigheten Orminge 45:1 som markeras med rött på bifogad karta, bilaga 1 ("**Området**").

Under maj-juni 2016 genomfördes en anbudstävling i syfte att välja ut en exploater för tilldelning av mark för bostäder med fri upplåtelseform. Bolaget presenterade det vinnande anbuden och har därför erbjudits att ingå detta Markanvisningsavtal på de villkor och förutsättningar som följer enligt detta avtal. Bolagets inlämnade tävlingsbidrag, inklusive anbudsunderlag med bilagor, bilaga 2, utgör underlag för detta avtal.

2 § Syfte

Syftet med Markanvisningsavtalet är att ge riktlinjer och lägga fast förutsättningar för detaljplaneläggning och utbyggnad av Området. Genom detta Markanvisningsavtal anges också de förutsättningar som gäller för att Bolaget ska tilldelas mark för bebyggelse. Detta Markanvisningsavtal ska således också ligga till grund för markgenomförandeavtal ("**Markgenomförandeavtalet**"), bilaga 3, och kommande avtal om överlåtelse av mark mellan Kommunen och Bolaget ("**Överlåtelseavtalet**"). I samband med att Området överläts till Bolaget kommer parterna gemensamt verka för att fastighetsbildning sker så att Området utgör en eller flera egna fastigheter. Avsikten är att Bolaget ska tillträda Området 30 dagar från lagakraftvunnet beslut om fastighetsbildning, eller den tidigare dag som parterna skriftligen kommer överens om ("**Tillträdesdagen**").

3 § Markanvisning och giltighet

Kommunen har beslutat att till Bolaget anvisa Området på de villkor som framgår av detta avtal.

Denna markanvisning innebär att Bolaget, under en tid av två år från och med parternas undertecknande av detta avtal, har en option att ensam förhandla med Kommunen om exploatering och förvärvande av Området.

Parterna ska ingå Markgenomförandeavtalet och Överlåtelseavtalet när planarbetet hunnit så långt att parterna tillsammans anser att en sådan överenskommelse kan träffas, dock senast två år från undertecknande av detta avtal. Om en sådan överenskommelse inte har träffats mellan parterna senast vid ovan angivet datum, upphör detta avtal att gälla såvida inte Kommunen dessförinnan har medgett en sådan förlängning av Markanvisningsavtalet som framgår av 7 §.

4 § Förutsättningar

Följande huvudprinciper ska gälla under detta avtal.

- a) En detaljplan inom vilket Området ingår ska tas fram ("Detaljplanen").
- b) Bolaget och Kommunen ska tillsammans verka för att Området detaljplaneläggs för bostäder. Flera byggherrar kan ingå i arbetet med Detaljplanen.
- c) Bolaget ska efter samråd med Kommunen utse kvalificerad arkitekt för den husprojektering som behöver göras i samband med detaljplanearbetet.
- d) Ett gestaltningsprogram ska tas fram under detaljplanearbetet. Detaljplanen ska utformas utefter gestaltningsprinciperna i planprogrammet för Orminge centrum, bilaga 4, och framtagen volymstudie på den nya bebyggelsen inom Området, bilaga 5.
- e) Bolaget är medvetet om att Detaljplanen kan komma att förutsätta att det bildas flera olika gemensamhetsanläggningar.
- f) Bolaget ska delta i marknadsföring och den samordnade kommunikationen av hela Detaljplanen och närliggande utbyggnadsområden tillsammans med övriga exploaterörer och intressenter.
- g) Bolaget ska erbjudas att förvärva Området genom att teckna Markgenomförandeavtalet och Överlåtelseavtalet.
- h) Bolaget ska följa samtliga villkor för markanvisningen enligt anbudsinbjudan (KFKS 2016/328-1), bilaga 6.
- i) Markgenomförandeavtalet ska i all väsentlighet ingås på de villkor som framgår av bilaga 3 och ska ingås före det att Detaljplanen antas av kommunfullmäktige.
- j) Efter det att Detaljplanen har vunnit laga kraft äger Bolaget rätt att nyttja Området för att vidta förberedande och preliminära åtgärder för byggnation, förutsatt att sådana åtgärder är förenliga med plan och bygglagen (2010:900).

5 § Kostnader för framtagande av Detaljplanen m.m.

Kommunen fakturerar Bolaget löpande de plankostnader, bl.a. de utrednings- och projekteringskostnader, som följer av detaljplaneläggning av Området, samt de övriga kostnader som följer av arbete med Exploateringsavtal och Överlåtelseavtal.

Vardera parten står sina egna kostnader för projektsamordning och samordningsmöten (se, § 8.) samt kommunikationsmöten och aktiviteter (se, 9 §).

För det fall att Kommunen ligger ute med medel avseende åtgärder som Bolaget ska bekosta i enlighet med detta avtal har Kommunen rätt att löpande fakturera Bolaget. Bolaget ska betala i enlighet med utställd faktura senast 30 dagar efter fakturans utställande. Erlägger Bolaget inte betalning i rätt tid utgår dröjsmålsränta enligt räntelagen.

För det fall detaljplanearbetet av någon anledning skulle avslutas i förtid äger Bolaget inte rätt till återbetalning av dittills fakturerade kostnader för plan- och avtalsarbete.

6 § Tidplan

Parterna är överens om en tidplan för detaljplanearbetet, bilaga 7. Kommunens ambition är att Detaljplanen ska vara antagen av kommunfullmäktige genom beslut senast 2017-12-31.

7 § Förlängning

Kommunen har en ensidig rätt att, senast sex månader före detta avtal löper ut enligt 3 §, medge förlängning av Markanvisningsavtalet. Förlängning kan medges i maximalt två år och ska ske skriftligen.

8 § Samordning

Bolaget ska tillsammans med Kommunen och övriga byggherrar som ska exploatera inom Detaljplanen, genom projektsamordningsmöten samarbeta i syfte att åstadkomma bästa möjliga anpassning mellan bebyggelserna, såväl vad gäller utformning som skapande av eventuella gemensamhetslösningar. Bolaget och övriga byggherrar ska delta med representant på projektsamordningsmötena.

Det är angeläget att Bolaget även söker samarbete med byggherrar för angränsande anbuds- och exploateringsområden.

För att skapa en hållbar bebyggelse är parterna överens om att det behövs en ständigt aktuell dialog mellan berörda aktörer och kontinuerlig uppföljning under hela arbetsprocessen från framtagande av Detaljplanen till och med det att Området är färdigexploaterat i enlighet Markgenomförandeavtalet.

9 § Kommunikation

Kommunen kan under framtagandet av Detaljplanen komma att kalla Bolaget till gemensamma kommunikationsmöten och kommunikationsaktiviteter, utöver vad som föreskrivs i plan och bygglagen (2010:900), tillsammans med övriga byggherrar som ska exploatera inom Detaljplanen. Detta kommunikationsarbete leds och samordnas av Kommunen. Bolaget ska delta med representant(er) på kommunikationsmötena.

Åtgärder och kommunikationsaktiviteter som ska genomföras under detaljplanearbetet och budget för dessa ska bestämmas gemensamt av Kommunen och byggherrarna. Exempel på kommunikationsaktiviteter är framtagandet av ett utställningsrum/modell, områdesprofiling, marknadsföring av planområdet och illustrationer.

10 § Avbrutet detaljplanearbete och hävning av avtalet

Kommunen äger rätt att häva detta avtal om förutsättningar saknas för att detaljplan för området ska antas eller vinna laga kraft. Kommunen äger vidare rätt att häva detta avtal och omedelbart återta markanvisningen om Kommunen har skäl att anta att Bolaget inte avser eller förmår att genomföra projektet på sådant sätt som avsågs eller uttalades när markanvisningen gavs eller i övrigt inte kan tillgodose de krav som uppställs i detta avtal. Om Kommunen återtar markanvisningen har Kommunen rätt att genast anvisa området till annan intressent.

Vid hävning av avtalet eller avbrutet detaljplanearbete har Kommunen en oinskränkt rätt att använda all upphovsrätt och andra immateriella rättigheter hänförliga till av Bolaget framtagna och utförda utredningar utan att utge ersättning till Bolaget eller till av Bolaget anlitade konsulter eller entreprenörer. Bolaget ska gentemot anlitad konsult/arbetstagare göra förbehåll för Kommunens nyttjanderätt till framtagna och utförda utredningar. Kommunens rätt att använda sig av framtaget material innebär emellertid inte att Kommunen övertar den upphovsrätt och andra immateriella rättigheter som Bolaget eller annan kan ha till materialet.

Markansvisningsavtalet är till alla delar förfallet utan rätt till ersättning för någondera parten om detta avtals giltighet löpt ut eller om Kommunen på ovan angivna grunder häver detta avtal eller återtar markanvisningen. Om detaljplanearbetet avbryts ger detta således inte Bolaget någon rätt till ny marktilldelning eller ekonomisk ersättning. Trots det ovanstående äger Kommunen emellertid rätt att få ersatt utlägg som Kommunen ännu inte har fakturerat Bolaget för enligt 5 §.

För det fall Bolaget inte längre önskar fullfölja detta avtal har Kommunen, förutom rätt till ersättning enligt ovan, även rätt till skälig ersättning för eventuella framtida merkostnader i samband fullföljande av exploatering inom Detaljplanen.

11 § Köpeskilling vid kommande marköverlåtelse

Den preliminära byggrätten för Området uppgår till 15 500 kvadratmeter ljud BTA för bostäder. Bolaget är medvetet om att byggrätten för Området kan komma att justeras under detaljplanearbetets gång. Den slutliga omfattningen av byggrätten kommer att framgå när Detaljplanen har vunnit laga kraft. Vad som utgör ljud BTA definieras närmare i bilaga 8.

Bolaget har i samband med detta avtals ingående erbjudit sig att betala priset, **B** (12 700) kronor per kvadratmeter ljud BTA för bostäder inom Området.

Bolaget ska erlägga tio (10) procent av en preliminär köpeskilling som handpenning då Överlåtelseavtalet är undertecknat av Bolaget. Resterande del av köpeskillingen ska erläggas kontant på Tillträdesdagen. Handpenningen ska beräknas på grundval av nedan angiven formel med den skillnaden att beräkningen ska utgå från förhållandena vid Överlåtelseavtalets undertecknande, istället för förhållandena vid Tillträdesdagen.

Den köpeskillingen för Området som Bolaget ska erlägga vid ett senare förvärv av Området ska baseras på det av Bolaget offererade priset B i prisläge 1 maj 2016 ("**Värdepunkt**") och ska regleras fram till Tillträdesdagen i relation till förändringar i priset på försäljningar av bostadsrätter på den öppna marknaden. Reglering av priset för bostäder ska ske i enlighet med vad som framgår av nedan angiven formel.

$$\mathbf{A} = \mathbf{B} + 30 \% * (\mathbf{C}-\mathbf{D})$$

A = pris kronor/kvadratmeter ljud BTA på Tillträdesdagen för bostäder,

B = 15 100 kronor (det pris som Bolaget erbjudit sig att betala per kvadratmeter ljud BTA för bostäder vid Värdepunkt),

C = senaste månatliga genomsnittspris på bostadsrätter uttryckt i kronor/kvadratmeter lägenhetsarea inom Nacka som på Tillträdesdagen kan avläsas ur prisuppgifter från Mäklarstatistik,

D = månatligt genomsnittspris på bostadsrätter inom Nacka enligt Mäklarstatistik uttryckt i kronor/kvadratmeter lägenhetsarea vid Värdepunktens

De kostnader som Kommunen har fakturerat Bolaget för vid framtagandet av Detaljplanen ska räknas av mot köpeskillingen.

Om ovan angiven formel inte skulle vara användbar på Tillträdesdagen på grund av förändrade statistikredovisningsmetoder eller källor, ska B räknas upp månadsvis med ett värde motsvarande 3 procent årlig ökning. Priset ska dock regleras med stöd av ovanstående formel fram till den tidpunkt då statistiken upphör eller förändras.

Trots det som stadgas ovan ska den totala köpeskillingen som Bolaget betalar för Området under inga förhållanden beräknas på ett längre pris kronor/kvadratmeter ljus BTA än det som Bolaget erbjudit sig att betala vid Värdepunktens.

Vad som utgör ljus BTA definieras närmare i bilaga 8. Överlåtelsen kommer att ske under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar att anta Detaljplanen samt att kommunfullmäktige godkänner att Exploateringsavtalet och Överlåtelseavtalet ingås mellan Bolaget och Kommunen.

För det fall att detaljplanearbetet av någon anledning skulle avslutas i förtid äger Bolaget inte rätt till återbetalning av dittills fakturerade kostnader för framtagandet av Detaljplanen.

12 § Övriga kostnader

Bolaget ska utöver köpeskillingen enligt 11 § även stå för kostnader i samband med exploatering av Området i enlighet med vad som närmare framgår av Markgenomförandeavtalet.

13 § Ändringar och tillägg

Ändringar och tillägg till detta avtal ska upprättas skriftligen och undertecknas av båda parter.

14 § Överlåtelse

Rättigheter och skyldigheter enligt detta avtal, eller markgenomförandeavtal eller särskild rättighet eller skyldighet enligt sådant avtal får inte utan Kommunens skriftliga medgivande överlätas på annan part. Detta innefattar även närliggande bolag till Bolaget.

Detta innebär emellertid inte ett hinder mot att Området eller avstyckad del av Området överläts efter det att fastighetsbildning enligt Överlåtelseavtal har skett.

15 § Tvist

Tvist angående tolkning och tillämpning av detta avtal ska avgöras av allmän domstol enligt svensk rätt och på Kommunens hemort.

* * * * *

Markanvisningsavtalet har upprättats i två likalydande exemplar av vilka parterna tagit var sitt.

Nacka den

För Nacka kommun
genom kommunstyrelsen

För Aros Bostadsutveckling AB

(.....) (.....)

(.....) (.....)

Kommentar till Bolaget: Bolaget ska först underteckna detta avtal. Kommunen beslutar därefter om Markanvisningsavtalet ska ingås med Bolaget. Om Kommunen godkänner att Markanvisningsavtalet ingås med Bolaget, kommer avtalet därefter att skrivas under av kommunstyrelsens ordförande samt Exploateringschefen, eller annan som kommunstyrelsen utser.

BILAGOR

1. Bolagets tilldelade Område
2. Bolagets tävlingsförslag inklusive anbudsunderlag med bilagor
3. Markgenomförandeavtalet
4. Planprogram Orminge centrum
5. Volymstudie
6. Anbudsinbjudan
7. Tidplan för detaljplanearbetet
8. Definition av ljus bruttoarea

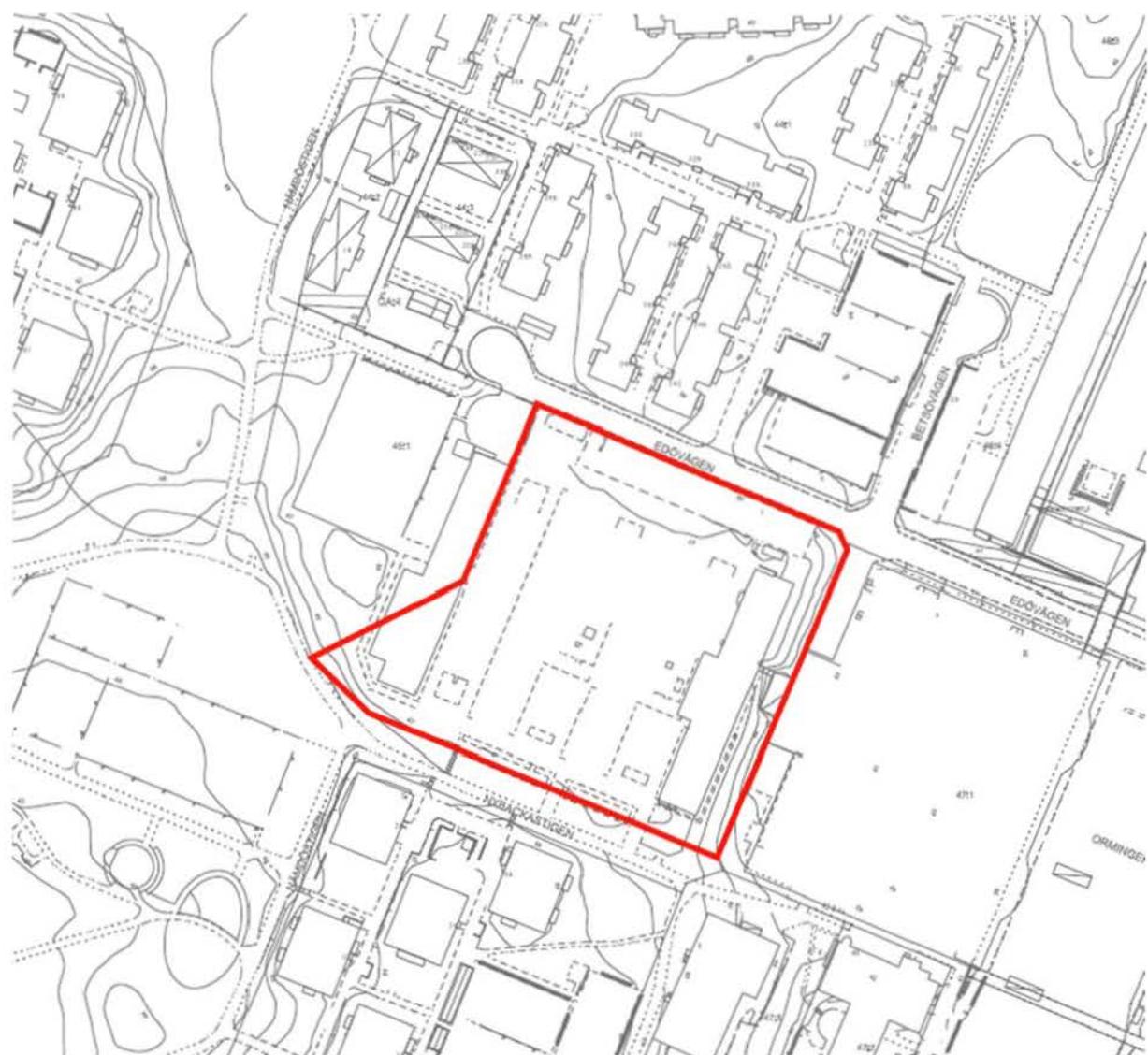
BILAGA 7

Tidplan

Markanvisningsavtal	tredje kvartalet 2016
Samråd	fjärde kvartalet 2016
Granskning	andra kvartalet 2017
Antagande	fjärde kvartalet 2017

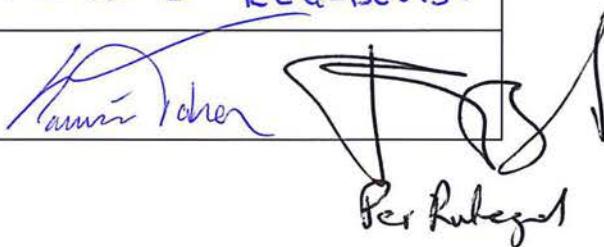
**Bilaga 1 till Markanvisningsavtal för anbudsområde 2 gällande markanvisning vid
Nybackakvarteret, Orminge**

Området, del av fastigheten Orminge 45:1, är markerat med röd linje.

Anbudsmall

Fyll i denna anbudsmall och bifoga lämnat anbud	
Bud avser anbudsområde	2.
Pris per ljus BTA	12 700 :SEK
Bolag	AROS BOSTADS- UTVECKLING AB
Organisationsnummer	556699-1088
Kontaktpunkter	DANIEL BERGSTRÖM 070 822 66 36 DANIEL.BERGSTROM@AROSBOSTAD.SE
Bilagor (lista över inlämnade dokument)	BILAGA 1 BILAGA 1.1 BILAGA 2 REG-BEVIS.
Underskrift av firmatecknare	 Per Rutegård

Orminge Centrum, Nybackakvarteret, Anbudsområde 2

Bilaga 1.

Anbudet utgår ifrån liggande planförslag redovisat i anbudsinbjudan, och gäller Anbudsområde 2. Inga avsteg från kommunens förutsättningar.

Bilaga 2 visar förslag till alternativ exploatering.

Om Aros Bostad

Aros Bostad är ett privat fastighetsutvecklingsbolag med fokus på bostadsutveckling i Storstockholm, Uppsala samt övriga Mälardalen. Vår vision är att vara en långsiktig samhällsbyggare med inriktning på alla typer av boendeformer såsom exempelvis bostadsrätter, hyresrätter, äldreboende och vårdboenden.

Aros Bostads affärsidé är att förvärva, utveckla och/eller konvertera kommersiella fastigheter och mark till färdiga bostäder genom investeringar tillsammans med institutionellt kapital, som delar vår värdegrund. Huvudinvesterare är företrädesvis institutionellt kapital från Första AP-fonden, finländska Varma, SEB Trygg-Liv, SEB pensionsstiftelse samt Östersjöstiftelsen.

Aros Bostad har en hög ambition avseende hållbarhet, vilket gör att hållbarhetsfrågor genomsyrar varje enskilt bostadsutvecklingsprojekt vi genomför – från organisation och planering ända fram till den färdigställda bostadsprodukten. Detta tänkande är något som har varit en kärnfråga och konkurrensfördel för Aros Bostad under vår 10-åriga historia.

Sedan Aros Bostads grundande 2006, har till dags dato investeringar skett i sammanlagt ett 20-tal projekt med en total area om cirka 200 000 kvm och en aggregerad projektutvecklingsvolym om cirka SEK 6 miljarder.

Aros Bostads ekonomiska resurser

Aros Bostad har per 2016-06-03 ett öronmärkt eget kapital från våra institutionella investerare om cirka 1,1 miljarder kronor som ska investeras i nya bostadsprojekt. Detta innebär att vi har förutsättningar att genomföra utvecklingsprojekt till en investeringsvolym om cirka SEK 3,3 miljarder.

I syfte att verifiera Aros Bostads ekonomiska resurser återfinns enligt önskemål kontaktuppgifter till en av Aros Bostads huvudinvesterare, SEB Trygg Liv, samt ett utlåtande från advokatfirman Lindahl.

Kontaktperson:

Tomas Krywult
 Head of Real Estate, Investment Management, SEB Trygg Liv
 Sergels Torg 2
 106 40 Stockholm
 Telefon: 08 763 63 29
 Mobil: 070 763 6329

Bilagor

Bilaga 1.1 Utlåtande från advokatfirman Lindahl gällande Aros Bostads ekonomiska resurser.

Nacka Kommun
Exploateringsenheten
Granitvägen 13
131 81 Nacka

Stockholm den 2 juni 2016

Angående Aros Bostad IV AB

Advokatfirman Lindahl har i egenskap av juridiskt ombud för Aros Bostad IV AB ("**Bolaget**") ombetts inkomma med information kring Bolagets möjligheter att finansiera framtida projekt. Bolaget utgör en investeringsfond, där investerarna (Första AP-fonden, Östersjöstiftelsen, Merlinum AB, Gamla Livförsäkringsaktiebolaget SEB Trygg Liv (publ), SEB:s Pensionsstiftelse, LMK Forward AB och Aros Bostad Invest AB, tillsammans "**Investerarna**") genom avtal, daterat den 16 november 2015, utfäst sig att på begäran av fondförvaltaren Aros Bostad Förvaltning AB ("**Förvaltaren**") skjuta till kapital i form av aktiekapital och aktieägartillskott till såväl Bolaget som det individuella projektbolag som ska äga fastigheten i fråga. Investerarna har utfäst kapital till Bolaget och projektbolagen med totalt 1 139 250 000 kronor.

Om ett projekt ligger inom ramen för Bolagets fastslagna investeringspolicy, är det upp till Förvaltaren att självständigt fatta beslut om att investeringen ska vidtas och denne kan därmed begära att tillskott ska lämnas av Investerarna med angivet belopp. Investerarna är skyldiga att skjuta till det begärda beloppet, upp till det totala utfästa kapitalet.

Utöver det egna kapitalet som Investerarna skjuter till varje projekt, medger investeringsstrukturen upp till 65 procent bankfinansiering, varför den totala investeringsvolymen för Bolaget uppgår till ca 3 255 000 000 kronor.

Vi bistår gärna med ytterligare upplysningar eller närmare förklaringar vid behov.

Med vänlig hälsning

Mikael Stabo

SITUATIONSPLAN
skala 1:800 (A3)

YTTABELL

ANBUDSMRÅDE 1

HYRESRÄTTER, 4 - 7 VÅNINGAR

6 400 m² BTA

FÖRSKOLA, 3 VÅNINGAR

600 m² BTA

TOTALT **7 000 m²** BTA

ANBUDSMRÅDE 2

BOSTADS RÄTTER, 5 - 10 VÅNINGAR

26 000 m² BTA

4m 0 40m
Skala 1:400 - A1 (1:800 - A3)

REFERENSER PUNKTHUS

ARKITEKT
BAUMSHCLAGER & EBERLE

PLATS
ZÜRICH

TEGEL
VARIERANDE HÖJDER
PUNKTHUS

Denna Bilaga visar ett alternativt, förtätat förslag. Det är uppdelat på samma anbudsområden och innehåller en separat byggnad för förskola. Förslaget tittar inte närmare på parkering under mark utan utgår ifrån en liknande lösning som i liggande förslag.

Planmässigt ansluter förslaget till närliggande bebyggelse i form av låga punkthus. Vi tror dock att tomt med sin absoluta närhet till Orminge Centrum klarar en högre exploatering med punkthus i flera våningar och varierade höjder. Mellan husen bildas platser och parker, med både privata och offentliga delar. Vid eventuell vidareutveckling av förslaget kommer stor vikt att läggas vid förhållandet mellan privata delar för de boende och tillgängliga ytor, passager och parker för alla boende i och besökare till Orminge Centrum.

Förslaget anknyter till kommunens vilja om bebyggelse som tar avstamp i den befintliga; öppen snarare än indelad i stadskvarter. En struktur där ytorna mellan husen blir användbara för hela stadsdelen. Hus i park.

Gestaltningsmässigt bifogas exempel från Zürich. Tegelbyggnader i varierande höjder. Vi tror inte att gestaltningen behöver varieras mellan husen men de kan med fördel förses med olika tegelkulörer och mindre variationer i övrigt.

9 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

§ 123

Dnr KFKS 2016/568

Ansökan om tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet vid Henriksdals reningsverk

Yttrande till mark- och miljödomstolen, mål nr M 3980-15

Beslut

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen antar föreslaget yttrande till mark- och miljödomstolen i bilaga 1 till enheten för strategisk stadsutvecklings tjänsteskrivelse, daterad den 1 juli 2016.

Ärendet

Stockholm Vatten VA AB har ansökt till mark- och miljödomstolen om fortsatt och utökad verksamhet vid Henriksdals reningsverk. Nacka kommun yttrar sig dels genom miljö- och stadsbyggnadsnämnden som tillsynsmyndighet, dels genom kommunstyrelsen. Förslaget till yttrande från kommunstyrelsen har koncentrerats till frågor som har betydelse för stadsutvecklingen i Nacka.

Henriksdals reningsverk är beläget inom det område där Nacka bygger stad. Det detaljplaneprogram som tagits fram för Henriksdal innehåller mellan 1600 och 1900 bostäder. Att utöka och förnya reningskapaciteten vid Henriksdals reningsverk är nödvändigt för att klara av den ökade befolkningen i regionen och i Nacka kommun. En utbyggnad av reningsverket är därför positiv för Nackas fortsatta bebyggelseutveckling, men det är av stor vikt att utbyggnaden inte har någon negativ påverkan på Nacka kommunens möjligheter att bygga en attraktiv stadsmiljö i området mellan Henriksdals trafikplats och Finnbona.

Handlingar i ärendet

Enheden för strategisk stadsutvecklings tjänsteskrivelse den 1 juli 2016

1. Förslag till yttrande avseende Henriksdals reningsverk
2. Stockholm Vatten VA AB Ansökan om tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet vid Henriksdals reningsverk

Beslutsgång

Stadsutvecklingsutskottet beslutade i enlighet med enheten för strategisk stadsutvecklings förslag.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Kommunstyrelsen

Ansökan om tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet vid Henriksdals reningsverk

Yttrande till mark- och miljödomstolen, mål nr M 3980-15

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar föreslaget yttrande till mark- och miljödomstolen i bilaga 1 till enheten för strategisk stadsutvecklings tjänsteskrivelse, daterad den 1 juli 2016.

Sammanfattning

Stockholm Vatten VA AB har ansökt till mark- och miljödomstolen om fortsatt och utökad verksamhet vid Henriksdals reningsverk. Nacka kommun föreslås yttra sig dels genom miljö- och stadsbyggnadsnämnden som tillsynsmyndighet, dels genom kommunstyrelsen. Förslaget till yttrande från kommunstyrelsen har koncentrerats till frågor som har betydelse för stadsutvecklingen i Nacka.

Henriksdals reningsverk är beläget inom det område där Nacka bygger stad. Det detaljplaneproram som tagits fram för Henriksdal innehåller mellan 1600 och 1900 bostäder. Att utöka och förnya reningskapaciteten vid Henriksdals reningsverk är nödvändigt för att klara av den ökade befolkningen i regionen och i Nacka kommun. En utbyggnad av reningsverket är därför positiv för Nackas fortsatta bebyggelseutveckling, men det är av stor vikt att utbyggnaden inte har någon negativ påverkan på Nacka kommunens möjligheter att bygga en attraktiv stadsmiljö i området mellan Henriksdals trafikplats och Finnbona.

Ärendet

Nacka kommun har getts tillfälle att senast den 1 september 2016 ta ställning till Stockholm Vatten VA AB:s ("Stockholm Vatten") ansökan om tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet vid Henriksdals reningsverk med tillhörande ledningsnät i kommunerna Stockholm, Huddinge och Nacka i Stockholms län.

Stockholm Vatten har i sammandrag ansökt om följande förändringar av verksamheten vid Henriksdals avloppsreningsverk.

- Fördubblad kapacitet för avloppsrening vid Henriksdals reningsverk med ökad kapacitet för förbehandling och en ny pumpstation i Sickla benämnd Bromma pumpstation.

- Fem istället för dagens tre utloppsledningar vid Danvikstull
- Utökad biogasutvinning ur externt organiskt material (t.ex. matavfall) vid Henriksdals reningsverk
- Utökning av avloppsnätet från dagen cirka 200 mil med ytterligare 1,5 mil i form av en ny bergförlagd avloppstunnel från Bromma till Henriksdal i Stockholm, Huddinge och Nacka kommuner.

Bakgrund

Stockholm Vatten är ett kommunalt aktiebolag som tillhandahåller VA-tjänster till flera kommuner i Stockholmsregionen. I dag har Stockholm Vatten två avloppsreningsverk, Bromma reningsverk samt Henriksdals reningsverk med anläggningar i Henriksdal och Sickla. En ökad befolkning i regionen medför att kapacitet för avloppsrenin behöver öka. Dessutom ställer framtida miljökrav även krav på ny teknik i reningsverken.

Stockholm Vatten avser att avveckla Bromma reningsverk och i stället leda allt avloppsvatten till reningsverket i Henriksdal. Både Henriksdals- och Sicklaanläggningen behöver då byggas om. Reningen vid Henriksdals reningsverk ska moderniseras. Det övergripande syftet med utbyggnaden av detta reningsverk är att klara avloppsreningen 2040 och att skapa förutsättningar för ytterligare utbyggnad efter 2040. Byggandet av avloppstunnlarna från Bromma till Sickla berör inte Nacka. Det gör däremot ombyggnaden av Henriksdals reningsverk och eventuellt Sicklaanläggningen. Henriksdals reningsverk ligger till övervägande del inom Nacka kommun.

De förändringar Stockholm Vatten kommer att göra i förhållande till nuvarande tillstånd och som direkt påverkar Nacka kommuns geografiska område är att fördubbla kapaciteten för avloppsrenin vid reningsverket med ökad kapacitet för förbehandling. Det innebär att det kommer finnas fem istället för dagens tre utloppsledningar vid Danvikstull. Utloppsledningarna är placerade inom Stockholms kommun. Dessutom blir det en ökad biogasutvinning från externt organiskt material (till exempel matavfall) vid Henriksdal.

Pågående planering i Nacka kommun

Henriksdals reningsverk är beläget inom det område där Nacka kommun bygger stad. I regionplanen (RUFS2010) är det utpekat som en del av den centrala regionkärnan och i Nacka kommuns översiktsplan betecknat som ”Tät och blandad stad”. Nacka kommun har i avtalet med staten om tunnelbaneutbyggnad, åtagit sig att tillskapa 13 500 bostäder på västra Sicklaön. Det detaljplaneprogram som tagits fram för Henriksdal innehåller mellan 1 600 och 1 900 bostäder. Omkring Henriksdal äger Nacka kommun dessutom relativt mycket mark och har därmed rådighet över bostadsproduktionen.

Enligt den riskutredning som tagits fram i programarbetet för Henriksdal är det främst under ombyggnadsperioden som reningsverket kan innebära en risk för annan byggnation i närområdet. Risken hanteras genom att planerad bebyggelse uppförs i etapper, där hänsyn tas till byggskedet av reningsverket. Ny bebyggelse närmast tunnelmynnningarna uppförs inte förrän efter att reningsverket är ombyggt. I detaljplanprogrammet föreslås att

markanvändningen inom 100 meter från reningsverkets fastighetsgräns och 50 meter runt den stora arbetstunneln mot Kvarnholmsvägen främst utgörs av kontor och andra verksamheter som lätt kan utrymmas. Eftersom ny störningskänslig bebyggelse såsom bostäder inte varit aktuell tidigare, har skyddsavstånd till befintlig anläggning inte diskuterats. Det finns dock inget som tyder på att om- och utbyggnaden av reningsverket skulle leda till större skyddsavstånd.

Nacka kommunens synpunkter

Att utöka och förnya reningskapaciteten vid Henriksdals reningsverk är nödvändigt för att klara av den ökade befolkningen i regionen och i Nacka kommun. En utbyggnad av reningsverket är därför positiv för Nackas fortsatta bebyggelseutveckling, men det är av stor vikt att utbyggnaden inte har någon negativ påverkan på Nackas möjligheter att bygga en attraktiv stadsmiljö i området mellan Henriksdals trafikplats och Finnbona. Föreslaget yttrande har därför koncentrerats till frågor som berör stadsutvecklingen, såsom koordination mellan reningsverkets utbyggnad och annan exploatering, anläggningens framtida utformning och dess påverkan på bebyggelsen i området.

Ekonomiska konsekvenser

Kommunens möjligheter att exploatera marken kring Henriksdals reningsverk påverkas troligtvis inte av den föreslagna utökningen av verksamheten. Om- och utbyggnaden av reningsverket bedöms därför inte ha några ekonomiska konsekvenser på sikt. Under byggskedet påverkar den dock tidpunkten för en del kommunala markförsäljningar och kan därför senarelägga vissa intäkter.

Konsekvenser för barn

De ovan nämnda skyddsavstånden innebär bland annat att förskolor inte kan lokaliseras inom vissa områden. Detta är dock inget problem då det finns gott om annan mark inom Henriksdalsområdet. Det kan också bli nödvändigt att spärra av en del ytor (t ex tunnelmynningar) under byggskedet, för att förhindra att barn vistas där.

Bilagor

1. Förslag till yttrande avseende Henriksdals reningsverk
2. Stockholm Vatten VA AB Ansökan om tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet vid Henriksdals reningsverk

Andreas Totschnig
Enhetschef
Enheden för strategisk stadsutveckling

Sven Andersson
Översiktsplanerare
Enheden för strategisk stadsutveckling

2016-07-01

FÖRSLAG TILL YTTRANDE
KFKS 2016/568

Nacka Tingsrätt
Mark- och Miljödomstolen
Box 1104
1321 26 Nacka strand
mmd.nacka.avdelning3@dom.se

Ansökan om tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet vid Henriksdals reningsverk

Kommunstyrelsens yttrande till mark- och miljödomstolen, mål nr M 3980-15

Pågående planering i Nacka kommun

Henriksdals reningsverk är beläget inom det område där Nacka bygger stad. I regionplanen (RUFS2010) är det utpekat som en del av den centrala regionkärnan och i Nacka kommunens översiktsplan betecknat som ”Tät och blandad stad”. Nacka kommun har i avtalet med staten om tunnelbaneutbyggnad, åtagit sig att tillskapa 13500 bostäder på västra Sicklaön. Det detaljplaneprogram som tagits fram för Henriksdal innehåller mellan 1600 och 1900 bostäder. Omkring Henriksdal äger Nacka kommun dessutom relativt mycket mark och har därmed rådighet över bostadsproduktionen.

Nacka kommun har anpassat sin planering av Henriksdalsområdet till planerna på om- och utbyggnad av reningsverket. Då det främst är under ombyggnadsperioden som reningsverket kan innebära en risk för annan byggnation i närområdet så kommer planerad bebyggelse uppföras i etapper, där hänsyn tas till byggskedet av reningsverket. Ny bebyggelse närmast tunnelmynningsarna uppförs inte förrän efter att reningsverket är ombyggt. I detaljplanprogrammet föreslås att markanvändningen inom 100 meter från reningsverkets fastighetsgräns och 50 meter runt den stora arbetstunneln mot Kvarnholmsvägen, främst utgörs av kontor och andra verksamheter som lätt kan utrymmas.

Nacka kommuns synpunkter på ansökan

Att utöka och förnya reningskapaciteten vid Henriksdals reningsverk är nödvändigt för klara den ökade befolkningen i regionen och i Nacka kommun. En utbyggnad av reningsverket är därför positiv för Nackas fortsatta bebyggelseutveckling, men det är av stor vikt att utbyggnaden inte har någon negativ påverkan på Nackas möjligheter att bygga en attraktiv stadsmiljö i området mellan Henriksdals trafikplats och Finnbona.

Det utbyggda reningsverket kommer att befina sig i en tät stadsmiljö, som bör vara så tilltalande som möjligt. Det innebär att ny byggnader och andra anläggningar som hör till

reningsverket bör utformas med omsorg och göras estetiskt tilltalande. Detta gäller även de entréer som finns vid tunnelmynningarna.

Biogasanläggningen skulle kunna ge konsekvenser för boendemiljön i Henriksdal, eftersom ändringarna av slamhanteringen innebär att denna koncentreras till Henriksdalsanläggningen. Det finns en risk för luktproblem och enligt riskutredningen i detaljplaneprogrammet krävs skyddsavstånd för ny bebyggelse. Det är nödvändigt att anläggningen utförs, så att olägenheter på grund av lukt inte uppstår och så att en god och säker boendemiljö uppnås i hela Henriksdalsområdet.

Om- och utbyggnaden av reningsverket bedöms inte påverka exploateringsmöjligheterna när den väl är utförd, förutsatt att detta görs med hänsyn till placering och utformning av ny bebyggelse. Det är därför av största vikt att en bra samordning sker mellan utbyggnaden av reningsverket och Nacka kommunens stadsbyggnadsprojekt i området, så att bästa möjliga resultat kan uppnås och att tidplanerna för såväl reningsverkets utbyggnad som kommunens planering kan hållas.

Under byggskedet kommer reningsverket att generera en hel del transporter och även en färdig anläggning kan befaras kräva ett ökat antal transporter då all slamhantering koncentreras till Henriksdal. För att den blivande stadsmiljön längs Kvarnholmsvägen och på Henriksdalsberget inte ska påverkas negativt, är det därför nödvändigt att transporter till reningsverket i huvudsak sker via tunneln från Lugnets trafikplats.

Mats Gerdau
Kommunstyrelsens ordförande

Gunilla Glantz
Stadsbyggnadsdirektör

Bilaga: Protokollsutdrag från kommunstyrelsen i Nacka kommun, 2016-08-29

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 119

Dnr KFKS 2016/544

Nacka kommunens miljöpris

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen beslutar inrätta ett miljöpris som bereds och delas ut av Miljömålskommittén i enlighet med stadsledningskontorets förslag. Prissumman finansieras inom tidigare beslutade medel för Miljömålskommittén.

Ärende

Syftet med det föreslagna miljöpriset är att uppmuntra Nackabor, verksamheter och företag att bidra till de lokala miljömålen och uppmärksamma goda exempel. Enligt förslaget ska Nacka kommunens miljöpris delas ut årligen till betydelsefulla insatser som bidrar till en hållbar utveckling av miljön och bidrar till uppfyllelsen i något av Nacka kommuns lokala miljömål: *Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Giftfri miljö, Rent vatten, God bebyggd miljö eller Ett rikt växt- och djurliv*. Miljömålen utgör det årliga temat för miljöpriset. Temat för det föreslagna miljöpriset är för år 2016 *Giftfri miljö*. Genom det tänkta miljöpriset uppmuntras nackabor, verksamheter och företag att bidra till de lokala miljömålen. Priset består av 10 000 kronor och delas ut till den eller de som har bidragit positivt till måluppfyllelsen.

Handlingar i ärendet

Miljöenhetens tjänsteskrivelse den 8 augusti 2016

Beslutsgång

Arbetsutskottet beslutade i enlighet med miljöenhetens förslag.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2016-08-08

TJÄNSTESKRIVELSE
KFKS 2016/544

Kommunstyrelsen

Nacka kommuns miljöpris

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar inrätta ett miljöpris som bereds och delas ut av Miljömålskommittén i enlighet med stadsledningskontorets förslag. Prisumman finansieras inom tidigare beslutade medel för Miljömålskommittén.

Sammanfattning

Syftet med det föreslagna miljöpriset är att uppmuntra Nackabor, verksamheter och företag att bidra till de lokala miljömålen och uppmärksamma goda exempel. Enligt förslaget ska Nacka kommuns miljöpris delas ut årligen till betydelsefulla insatser som bidrar till en hållbar utveckling av miljön och bidrar till uppfyllelsen i något av Nacka kommuns lokala miljömål: *Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Giftfri miljö, Rent vatten, God bebyggd miljö eller Ett rikt växt- och djurliv*. Miljömålen utgör det årliga temat för miljöpriset. Temat för det föreslagna miljöpriset är för år 2016 *Giftfri miljö*. Genom det tänkta miljöpriset uppmuntras nackabor, verksamheter och företag att bidra till de lokala miljömålen. Priset består av 10 000 kronor och delas ut till den eller de som har bidragit positivt till måluppfyllelsen.

Ärendet

I Nacka kommun tror vi på människors vilja och förmåga att ta ansvar. För att nå de högt uppsatta miljömålen behövs åtgärder inom många olika områden och allas insatser är viktiga. Den som känner en verksamhet bäst är den som jobbar där. Den som känner sina vardagsrutiner bäst är individen. Därför är det verksamheterna, företagen och nackaborna själva som är bäst lämpade att hitta lösningar på många av våra gemensamma utmaningar – men det krävs samverkan och samspel för att vi ska kunna tänka nytt, långsiktigt och innovativt.

Syftet med det föreslagna miljöpriset är att uppmuntra nackabor, verksamheter och företag att bidra till de lokala miljömålen och uppmärksamma goda exempel. Priset föreslås uppgå till 10 000 kronor och delas ut till den eller de som har bidragit till måluppfyllelsen av de lokala miljömålen, till någon av de tidsatta målnivåerna eller indikatorerna (se *Nackas miljöprogram 2016-2030*). Tema år 2016 för miljöpriset är *Giftfri miljö*.

Miljöpriset kan t.ex. delas ut till årets bästa innovation, teknikutveckling eller nytänkande inom natur och miljö. Nackabor, verksamheter eller företag som har gjort insatser som bidragit till de lokala miljömålen kan nomineras till miljöpriset. Förslaget är att miljömålskommittén ska utse vinnaren och dela ut priset under en ceremoni i Nacka stadshus dit även allmänhet och media bjuds in.

Ekonomiska konsekvenser

Miljöpriset består av 10 000 kronor som delas ut till vinnaren av Miljömålskommittén och rymts inom ramen för tidigare beslutade och budgeterade medel till Miljömålskommittén.

Klara Palmberg-Broryd
Strategi- och förnyelsedirektör

Carina Andresen
Miljö- och hälsoskyddsinspektör

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 120

Dnr KFKS 2016/326

Remiss av SOU 2016:25 Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen antar bifogade förslag till yttrande gällande SOU 2016:25 Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning.

Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Ärende

Regeringen har remitterat SOU 2016:25 Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – Ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning. Nacka kommun har ombetts av Utbildningsdepartementet att lämna ett yttrande senast den 30 augusti 2016.

Utredningen föreslår ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning i grund- och gymnasieskolan som ska kunna träda i kraft från och med 2022. Det föreslagna systemet ska innehålla tre delar: nationella prov, nationella bedömningsstöd och nationell kunskapsutvärdering. Utredningen föreslår att det nya systemet föregås av en försöksverksamhet med digitaliserade nationella prov och en försöksverksamhet där ett nytt system för nationell kunskapsutvärdering prövas. Obligatoriska nationella prov föreslås bara ska finnas i årskurserna 6 och 9 och de ska enbart vara betygsstödjande, istället för att som idag också syfta till att ge information om i vilken grad kunskapskraven uppnåtts på skol- huvudmannan- och nationell nivå. Även antalet obligatoriska nationella prov i gymnasieskolan föreslås minska. Utredningen föreslår att medel ska dras in från kommunerna, bland annat eftersom det nya systemet som föreslås innebär färre obligatoriska nationella prov. I tjänsteskrivelsen beskrivs utbildningsenhetens bedömning av olika förslag i utredningen.

Handlingar i ärendet

Utbildningsnämndens beslut den 15 juni 2016 § 47

Utbildningsenhetens tjänsteskrivelse 2016-06-03

Förslag till yttrande

Utredningens båda delar

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

Ärendets tidigare behandling

Beslut i utbildningsnämnden den 15 juni 2016 § 47

Utbildningsnämnden föreslog att kommunstyrelsen ska anta bifogade förslag till yttrande gällande SOU 2016:25 Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning.

Paragrafen förklarades omedelbart justerad.

Yrkanden

Maria Raner (S) yrkade, med instämmande av Sidney Holm (MP)
att yttrandet ska lämnas in med ändring som innebär att de två första punkterna ersätts med

- tillstyrker förslaget att ta bort de obligatoriska nationella proven i årskurs 3
- tillstyrker förslaget att införa obligatoriska bedömningsstöd i årskurs 3

Tobias Nässén (M) yrkade, med instämmande av Gunilla Grudevall Sten (L), Hans Peters (C) och Jan-Eric Jansson (KD), bifall till utbildningsnämndens förslag.

Beslutsgång

Med avslag på Maria Raners yrkande beslutade arbetsutskottet i enlighet med Tobias Nässéns yrkande.

Reservationer

Maria Raner (S) reserverade sig mot beslutet.

Protokollsanteckningar

Rolf Wasteson (V) lät anteckna följande.

"Vänsterpartiet instämmer i utredningens förslag att obligatoriska nationella prov i årskurs 3 tas bort och att istället bedömningsstöd införs."

Maria Raner (S) lät anteckna följande för Socialdemokraternas arbetsutskottsgrupp.

"Antalet obligatoriska nationella prov är idag sammanlagt 12 stycken fördelade i årskurs 3, 6 och 9. För en elev i årskurs 3 innebär detta två prov, ett i matte och ett i svenska, vardera med flertalet delprov. I åk 6 handlar det om fem omfattande prov, också de med flera delprov, i olika ämnen under vårterminen. Även fast det finns flera delar i upplägget kring

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

de nationella proven som borde ses över håller vi med om att de nationella proven **fyller** en viktig funktion i den svenska grundskolan.

Den ökade arbetsbelastningen för lärarna drabbar en yrkesgrupp som redan har en pressad arbets situation.

I Skolverkets attitydundersökning uppger över hälften av lärarna att de oftast eller alltid känner sig stressade i skolan. Det är en ökning med mer än 35 procent sedan 2006. Många anger att de känner sig stressade av administrativt arbete, dokumentation av elevernas kunskapsutveckling, nationella prov och att det får för lite tid att planera undervisningen.

Vi är positiva till stora deltar i remissyttrandet men vi är emot obligatoriska nationella prov i åk 3 och vi tillstyrker således också utredningens förslag om att ta bort de obligatoriska nationella proven i åk 3. Arbetet med nationella proven tar omotiverat mycket energi från lärare och elever. Lärarna måste få ägna sin tid åt undervisning och åt eleverna. Vi måste ge rätt förutsättningar för lärarna och menar då att vi kan uppnå samma resultat och dessutom minska arbetsbördan på lärare och elever. På så sätt kan lärarna få mer frihet och rätt förutsättningar att tillsammans med eleverna höja skolresultaten.”

Sidney Holm (MP) lät anteckna följande för Miljöpartiets arbetsutskottsgrupp.

”För Miljöpartiet är det viktigt att de nationella proven är effektiva och inte tar för mycket resurser i form av tid och energi från lärare och elever. Utifrån denna utgångspunkt är stora delar av förslaget till remissyttrande kring SOU 2016:25 positivt. Vi anser dock att det är orimligt att så mycket tid och energi läggs på obligatoriska nationella prov i årskurs 3. Med rätt bedömningsstöd och anpassad pedagogik kan samma positiva effekter uppnås utan att man utsätter lärare och elever för den stress som obligatoriska nationella prov innebär.

Nationella prov utgör alltid ett centraliserat ingrepp i en skolas resurser och vi anser inte att det är befogat med obligatoriska nationella prov i årskurs 3.

Moderaterna hänvisar i en protokollsanteckning till att en överväldigande majoritet av rektorer i en enkät svarat att de tycker nationella prov i åk 3 är ett värdefullt underlag för resultatuppföljning. När det gäller enkäter beror dock svaren till stor del på sammanhanget och hur enkäten är utformad. Vi är övertygad om att resultatet inte hade blivit detsamma om även lärarna hade tillfrågats.”

Tobias Nässén (M) lät anteckna följande för Moderaternas arbetsutskottsgrupp.

”Regeringens utredares förslag att ta bort de nationella proven i årskurs tre innebär en stor risk att uppföljningen av elevernas kunskaper försämras, och att fokus på att alla elever får med sig de kunskaper de behöver minskar. Det försämrar också möjligheterna till tidiga insatser för de elever som behöver det. Det är särskilt anmärkningsvärt att utredaren inte presenterar en genomarbetad plan för hur dessa brister ska rättas till, och att det ska finnas

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

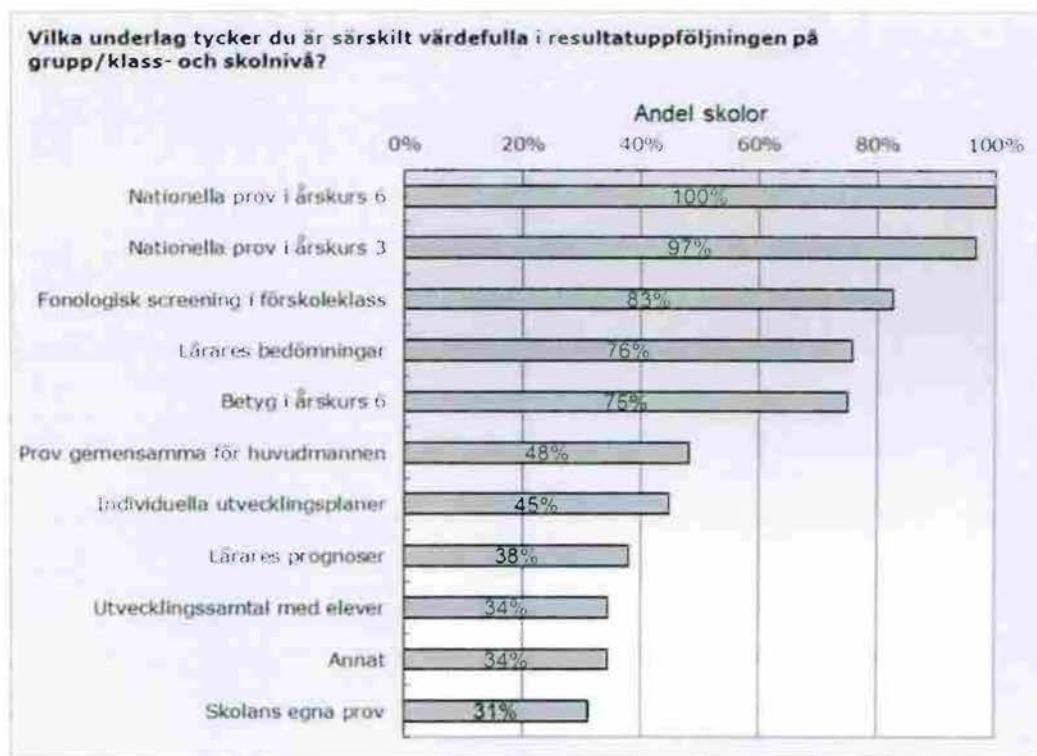
16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

ett heltäckande system för kunskapsuppföljning på plats innan dessa förändringar eventuellt genomförs.

Det är slående att ett annat ärende på dagordningen visar på att rektorer i mycket hög utsträckning använder sig av de nationella proven i årskurs tre som verktyg i kunskapsuppföljningen för varje enskild elev, och ändå yrkar partierna S, MP och NL på att ta bort dessa prov, se figuren nedan.”

Figur 4: Rektorer svar. Andel skolor som har den aktuella års kurser. Fler svartsalternativ kunde ges.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande

15 juni 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Utbildningsnämnden

§ 47

Dok UBN 2016/117

Remiss av SOU 2016:25 Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning

Beslut

Utbildningsnämnden föreslår att kommunstyrelsen antar bifogade förslag till yttrande gällande SOU 2016:25 Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning.

Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Ärendet

Regeringen har remitterat SOU 2016:25 Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – Ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning. Nacka kommun har ombetts av Utbildningsdepartementet att lämna ett yttrande senast den 30 augusti 2016.

Utredningen föreslår ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning i grund- och gymnasieskolan som ska kunna träda i kraft från och med 2022. Det föreslagna systemet ska innehålla tre delar: nationella prov, nationella bedömningsstöd och nationell kunskapsutvärdering. Utredningen föreslår att det nya systemet föregås av en försöksverksamhet med digitaliserade nationella prov och en försöksverksamhet där ett nytt system för nationell kunskapsutvärdering prövas. Obligatoriska nationella prov föreslås bara ska finnas i årskurserna 6 och 9 och de ska enbart vara betygsstödjande, istället för att som idag också syfta till att ge information om i vilken grad kunskapskraven uppnåtts på skol- huvudmannan- och nationell nivå. Även antalet obligatoriska nationella prov i gymnasieskolan föreslås minska. Utredningen föreslår att medel ska dras in från kommunerna, bland annat eftersom det nya system som föreslås innebär färre obligatoriska nationella prov. I tjänsteskrivelsen beskrivs förutom utbildningsenhetens bedömning av olika förslag i utredningen.

Handlingar i ärendet

Utbildningsenhetens tjänsteskrivelse 2016-06-03

Förslag till yttrande

Utredningens båda delar

Yrkanden

Ordförande Tobias Nässén (M) yrkade bifall till utbildningsenhetens förslag.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

15 juni 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Utbildningsnämnden

§ 47 forts

Magnus Söderström (MP) yrkade, med instämmande av Andreas Andersson (S) och Mikael Carlsson (NL), att följande förändringar görs i yttrandet:

Punkt ett ersätts med:

"tillstyrker förslaget att ta bort de obligatoriska proven i årskurs 3,"

och att punkt två ersätts med:

"tillstyrker förslaget att införa obligatoriska bedömningsstöd i årskurs 3,"

Beslutsgång

I enlighet med Tobias Nässéns yrkande beslutade utbildningsnämnden avslå Magnus Söderströms ändringsyrkande.

Utbildningsnämnden beslutade i enlighet med Tobias Nässéns yrkande.

Protokollsanteckningar

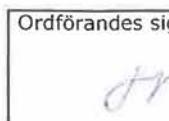
Magnus Söderström lät anteckna följande för Miljöpartiets grupp.

"För Miljöpartiet är det viktigt att de nationella proven är effektiva och inte tar för mycket resurser i form av tid och energi från lärare och elever. Utifrån denna utgångspunkt är stora delar av förslaget till remissyttrande kring SOU 2016:25 positivt. Vi anser dock att det är orimligt att så mycket tid och energi läggs på obligatoriska nationella prov i årskurs 3. Med rätt bedömningsstöd och anpassad pedagogik kan samma positiva effekter uppnås utan att man utsätter lärare och elever för den stress som obligatoriska nationella prov innebär. Nationella prov utgör alltid ett centraliserat ingrepp i en skolas resurser och vi anser inte att det är befogat med obligatoriska nationella prov i årskurs 3."

Andreas Andersson lät anteckna följande för Socialdemokraternas grupp.

"Antalet obligatoriska nationella prov är idag sammanlagt 12 stycken fördelade i årskurs 3, 6 och 9. För en elev i årskurs 3 innebär detta två prov, ett i matte och ett i svenska, vardera med flertalet delprov. I åk 6 handlar det om fem omfattande prov, också de med flera delprov, i olika ämnen under vårterminen. Även fast det finns flera delar i upplägget kring de nationella proven som borde ses över håller vi med om att de nationella proven fyller en viktig funktion i den svenska grundskolan.

Den ökade arbetsbelastningen för lärarna drabbar en yrkesgrupp som redan har en pressad arbets situation. I Skolverkets attitydundersökning uppger över hälften av lärarna att de oftast eller alltid känner sig stressade i skolan. Det är en ökning med mer än 35 procent

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

15 juni 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Utbildningsnämnden

sedan 2006. Många anger att de känner sig stressade av administrativt arbete, dokumentation av elevernas kunskapsutveckling, nationella prov och att det får för lite tid att planera undervisningen.

Vi är positiva till stora deltar i remissyttrandet men vi är emot obligatoriska nationella prov i åk 3 och vi tillstyrker således också utredningens förslag om att ta bort de obligatoriska nationella proven i åk 3. Arbetet med nationella proven tar omotiverat mycket energi från lärare och elever. Lärarna måste få ägna sin tid åt undervisning och åt eleverna. Vi måste ge rätt förutsättningar för lärarna och menar då att vi kan uppnå samma resultat och dessutom minska arbetsbördan på lärare och elever. På så sätt kan lärarna få mer frihet och rätt förutsättningar att tillsammans med eleverna höja skolresultaten.”

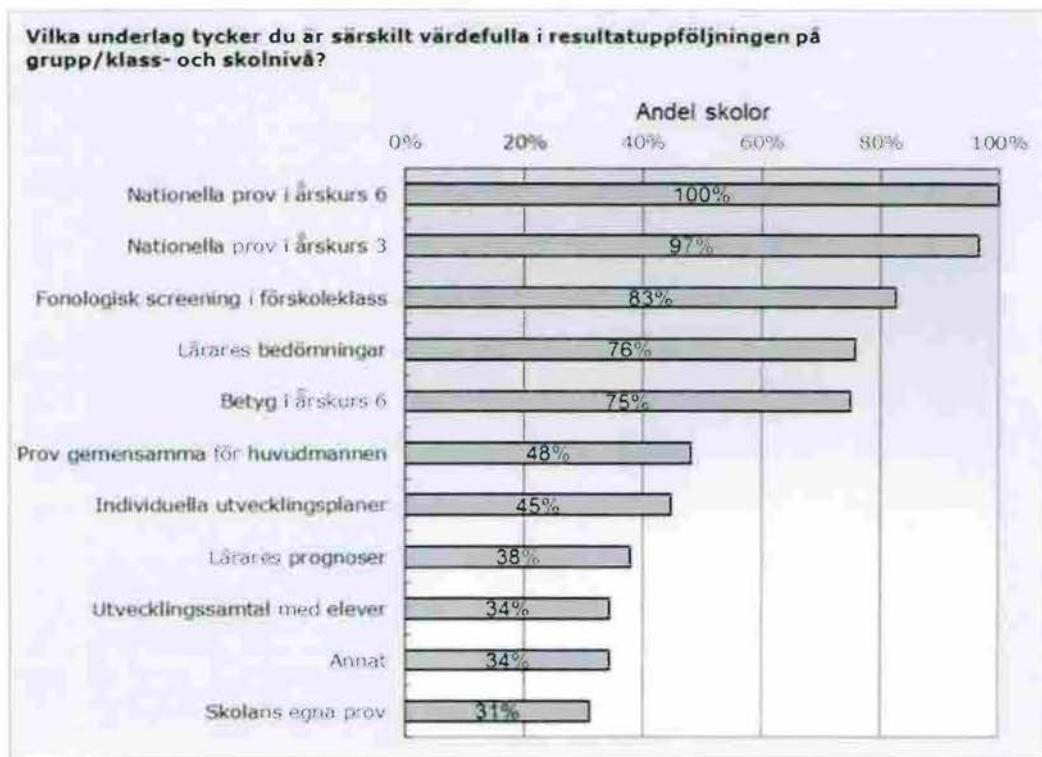
Tobias Nässén lät anteckna följande för Moderata gruppen.

”Regeringens utredares förslag att ta bort de nationella proven i årskurs tre innebär en stor risk att uppföljningen av elevernas kunskaper försämrar, och att fokus på att alla elever får med sig de kunskaper de behöver minskar. Det försämrar också möjligheterna till tidiga insatser för de elever som behöver det. Det är särskilt anmärkningsvärt att utredaren inte presenterar en genomarbetad plan för hur dessa brister ska rättas till, och att det ska finnas ett heltäckande system för kunskapsuppföljning på plats innan dessa förändringar eventuellt genomförs.

Det är slående att ett annat ärende på dagordningen visar på att rektorer i mycket hög utsträckning använder sig av de nationella proven i årskurs tre som verktyg i kunskapsuppföljningen för varje enskild elev, och ändå yrkar partierna S, MP och NL på att ta bort dessa prov, se figuren nedan.”

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Figur 4: Rektorer svar. Andel skolor som har den aktuella årskursen. Fler svarsalternativ kunde ges.

- - - -

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Utbildningsnämnden

Remiss av SOU 2016:25 Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden föreslår att kommunstyrelsen antar bifogade förslag till yttrande gällande SOU 2016:25 Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning.

Sammanfattning

Regeringen har remitterat SOU 2016:25 Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – Ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning. Nacka kommun har ombetts av Utbildningsdepartementet att lämna ett yttrande senast den 30 augusti 2016.

Utredningen föreslår ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning i grund- och gymnasieskolan som ska kunna träda ikraft från och med 2022. Det föreslagna systemet ska innehålla tre delar: nationella prov, nationella bedömningsstöd och nationell kunskapsutvärdering. Utredningen föreslår att det nya systemet föregås av en försöksverksamhet med digitaliserade nationella prov och en försöksverksamhet där ett nytt system för nationell kunskapsutvärdering prövas. Obligatoriska nationella prov föreslås bara ska finnas i årskurserna 6 och 9 och de ska enbart vara betygsstödjande, istället för att som idag också syfta till att ge information om i vilken grad kunskapskraven uppnåtts på skolhuvudmanna- och nationell nivå. Även antalet obligatoriska nationella prov i gymnasieskolan föreslås minska. Utredningen föreslår att medel ska dras in från kommunerna, bland annat eftersom det nya systemet som föreslås innehåller färre obligatoriska nationella prov. I tjänsteskrivelsen beskrivs förutom utbildningsenhetens bedömning av olika förslag i utredningen.

Ärendet

Utredningens förslag

I det här avsnittet beskrivs kortfattat några av de viktigaste förslag i utredningen.

Förslaget till nytt nationellt system för kunskapsbedömning

Utredningen föreslår att dagens system med obligatoriska nationella prov i årskurserna 3, 6 och 9 samt Skolverkets provbank med bedömningsstöd ska ersättas med ett system som består av nya och färre obligatoriska nationella prov, nya bedömningsstöd och ett nytt system för nationell kunskapsutvärdering som är jämförbar över tid. Förslagen beskrivs kortfattat i sina olika delar nedan. Motiveringen till att införa ett nytt system är bland annat att de nationella proven bedöms ha svårt att klara av att uppfylla flera syften, att proven anses för tidskrävande och att eleverna blir stressade av att de nationella proven är så många.

Förslaget att ändra syftet med de nationella proven och att reglera kopplingen mellan det nationella provresultatet och betyget i ämnet/kursen

Utredningens förslag är att de nationella proven enbart ska ha till syfte att vara betygsstödjande. I dag är syftet både att stödja en likvärdig betygssättning och att ge en bild av i vilken grad kunskapskraven uppnåtts på olika nivåer. Förslaget innebär att de nationella proven ska vara betygsstödjande i högre grad än i dag och en lagreglering föreslås, som anger att de nationella provresultaten *särskilt ska beaktas* i betygssättningen i det aktuella ämnet (grundskolan) eller kursen (gymnasieskolan). Därtill föreslår utredningen att den maximala avvikelsen på gruppennivå mellan de nationella provbetygen och betygen i olika ämnen (kurser i gymnasieskolan) ska regleras. Skolverket ska därför ges i uppdrag att ta fram en modell från vilken den maximala avvikelsen beräknas fram.

Förslaget om nationella bedömningsstöd

Utredningen föreslår att fler obligatoriska nationella bedömningsstöd ska införas och ersätta de nationella proven i årskurs 3. Syftet med bedömningsstödet i årskurs 3 ska vara diagnostiskt. Resultaten föreslås ändå rapporteras in, så som görs med de nationella provresultaten idag, men det är oklart hur resultaten är tänkta att användas. Utredningen hänvisar här istället till den pågående utredningen om en läsa-räkna-skriva-garanti.

Frivilliga bedömningsstöd föreslår utredningen ska ha ett betygsstödjande, diagnostiskt eller formativt syfte. Enligt utredningen blir den största skillnaden, jämfört med de nationella proven, att de är frivilliga och kan användas mer flexibelt i tid av lärarna. Frivilliga bedömningsstöd föreslås ersätta de obligatoriska nationella proven i NO och SO i årskurs 9.

Förslaget att minska antalet nationella prov i grundskolan

Utredningen föreslår att de nationella proven i årskurs 3 ska tas bort, eftersom syftet med proven enbart ska vara betygsstödjande. De ska ersättas av obligatoriska bedömningsstöd som har enbart ett diagnostiskt syfte och ska ges under höstterminen i årskurs 3. Eftersom

syftet enbart är diagnostiskt ska lärarna ha större flexibilitet i när och hur de kan använda dessa prov, jämfört med vad som är fallet med dagens nationella prov som genomförs vid samma tidpunkt och på ett jämförbart sätt överallt. Utredningen menar också att huvudmännen på frivillig väg kan ordna egna, lokala prov i årskurs 3.

De obligatoriska nationella proven i NO och SO i årskurs 9 föreslås även de tas bort eftersom de anses vara för tidskrävande och bidrar till elevernas stress när det blir alltför många nationella prov. Frivilliga bedömningsstöd i NO och SO i årskurs 9 föreslås istället. I årskurs 6 har en de tidigare obligatoriska nationella proven i NO och SO redan tagits bort och ersatts av frivilliga bedömningsstöd.

Nationella prov föreslås fortsätta finnas kvar i ämnena svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska i årskurserna 6 och 9. Dessa ska dock inte som idag syfta till att ge information om i vilken grad kunskapskraven uppnåtts på olika nivåer utan enbart vara betygsstödjande.

Förslaget att minska antalet obligatoriska nationella prov i gymnasieskolan

De nationella proven i gymnasieskolan ska, liksom idag, finnas i kurserna Engelska 5 och 6, Matematik 1, 2, 3 och 4 samt Svenska och Svenska som andraspråk 1 och 3. Däremot föreslår utredningen att proven enbart ska vara obligatoriska för lärarna att använda och för eleverna att genomföra i den högsta avslutande kursen i studievägen. Utredningen hänvisar till att kurserna i matematik och engelska ger meritpoäng. I övriga kurser får de nationella proven användas på frivillig basis.

Inom kommunal vuxenutbildning föreslår utredning att de nationella proven, precis som idag, ska vara obligatoriska om de är det i gymnasieskolan.

Förslaget att stegvis digitalisera de nationella proven

En försöksverksamhet med digitaliserade nationella prov föreslås genomföras under 2018-2021. Digitala nationella prov ska sedan kunna tillämpas fullskaligt från och med 2022. Då ska även de nationella bedömningsstöden vara digitaliserade. Uppsatserna i årskurs 9 och gymnasieskolan föreslås digitaliseras i ett första skede.

Förslaget att inkludera extern bedömning av nationella prov i försöksverksamheten med digitaliserade nationella prov

Utredningen föreslår att en extern bedömning av nationella prov ska genomföras på försök 2018-2021, inom ramen för försöket med digitaliserade prov. En del av det som ska prövas i försöket ska vara medbedömning av elevlösningar och en annan del ska vara externa bedömningar som organiseras på skol- eller huvudmannanivå. Den senare delen ska exempelvis kunna innebära att lärarna på olika skolor eller hos olika huvudmän rättar varandras prov. Syftet är att öka likvärdigheten i bedömningen och därmed rättssäkerheten i betygssättningen.

Förslaget till genomförande av försöksverksamheten

Utredningen föreslår att Skolverket ska planera och genomföra försöket. Skolverket eller någon annan aktör ska sedan utvärdera försöket. Deltagande ska vara tvingande, inte frivilligt. Huvudmännen som deltar ska få statsbidrag i ersättning. Syftet med utvärderingen är att kunna ta ställning till *hur* proven kan digitaliseras och införas på bästa sätt samt om, och i så fall hur, inslagen av extern bedömning och medbedömning kan öka ytterligare.

Utredningen föreslår vidare att statens åtagande för att granska den nationella provrätningen och lärares bedömning ska kvarstå, även om extern bedömning eller medbedömning införs.

Förslaget att avidentifiera elevlösningar av de nationella proven.

Utredningen föreslår att de nationella provens elevlösningar ska vara avidentifierade i de fall proven är digitaliserade och har genomförts på dator. Om det finns särskilda skäl föreslås att rektorn får besluta att det inte ska vara avidentifierade lösningar för läraren som bedömer proven. Syftet är att säkerställa en likvärdig bedömning.

Förslaget om ett nytt system för nationell kunskapsutvärdering

Utredningen föreslår ett nytt system för nationell kunskapsutvärdering och trendmätning över tid. Förslagen innebär att en försöksverksamhet inleds och att ämnet engelska i en första omgång ska ingå i försöket. Därefter föreslås försöksverksamheten successivt utökas till att omfatta matematik, svenska, NO, SO samt ämnesöverskridande kompetenser. Skolverket föreslås få ansvar för att utforma försöksverksamheten.

Förslag som syftar till att öka kvaliteten och stabiliteten i de nationella proven och bedömningsstöden

Utredningen lämnar ett antal förslag för hur kvaliteten och stabiliteten i de nationella proven och bedömningsstöden kan öka. Bland annat föreslås att Skolverket tar fram ett gemensamt ramverk i detta syfte och att en kvalitetsgrupp med experter inom provutvecklingsområdet tillsätts.

Övriga förslag

Utredningen har också förslag som gäller behandling av personuppgifter inom det nationella systemet för kunskapsbedömning med mera.

Utbildningsenhetens bedömning

Utbildningsenhetens bedömning av utredningens förslag beskrivs i detta avsnitt. Under arbetet med tjänsteskrivelsen och förslaget till yttrande har synpunkter inhämtats från Välfärd skola.

Ambitionen att föreslå ett enkelt, transparent system för kunskapsutvärdering är lovvärd och bra. Det är viktigt att se de problem som finns i dagens system, så att dessa kan åtgärdas. Samtidigt är det viktigt att se också det som är bra idag och att göra analyser av

vad de förändringar som föreslås förväntas innehåra för kunskapsresultaten och likvärdigheten.

Utbildningsenhetens bedömning är att det därfor är en stor brist att utredningen inte tar upp hur förslaget att ta bort det nationella proven i årskurs 3 kan förväntas få för effekter. Det finns enbart en redogörelse, utifrån utredningens samtal med lärare och elever, för vad det har betytt i tidsåtgång för lärarna och stress för eleverna. Det saknas dock diskussioner om vilken betydelse de nationella proven i årskurs 3 har haft för kunskapsresultaten. Det är till exempel rimligt att tänka sig att tillgången till information om elevernas resultat i årskurs 3 medfört ökad fokus på tidiga insatser. En annan möjlighet är att skolors kvalitet i de tidiga skolåren har fått ökad uppmärksamhet och att skolors och huvudmännens systematiska kvalitetsarbete har kunnat förstärkas. Det saknas också analyser om problemen med hög tidsåtgång, såväl i årskurs 3 som för de obligatoriska nationella proven i NO- och SO-ämnena i årskurs 9 huvudsakligen kan åtgärdas med hjälp av exempelvis digitaliserade prov, en översyn av antalet delprov och provens upplägg samt central rättnings.

I Nacka kommun har under våren 2016 resultatdialoger hållits med samtliga skolor i kommunen som har årskurs 3 och 6, såväl fristående som kommunala. Utan tillgång till informationen om de nationella provresultaten i årskurs 3 hade inte denna typ av resultatdialog kunnat hållas på det sättet med åk 3-skolorna. I samtliga skolor uppgav skolledningen, med undantag för en årskurs 3-skola, att de nationella proven i årskurs 3 utgör väsentlig information för skolans resultatuppföljning. Samtliga åk 6-skolor uppgav att de nationella proven i åk 6 utgör väsentlig information för skolans resultatuppföljning, medan tre av fyra uppgav att betygen i åk 6 (flera svarsalternativ var möjliga) var viktiga. Ingen annan information uppgavs som viktig i lika hög grad. Huvudmannens egna prov ansåg en av tre vara viktiga och ungefärlig många uppgav skolans egna prov som viktiga för resultatuppföljningen.

Många av skolorna i Nacka med årskurserna 3 och 6 visar också intresse för att framöver använda de nationella provresultaten för att kunna följa elevers resultat över tid. Att fokusera på elevernas kunskapsutveckling är eftersträvansvärt och sådana analyser kan bidra till att synliggöra exempelvis elever som behöver extra stimulans för att prestera på topp – inte bara i början av skoltiden utan även längre fram. Förslaget att ta bort de obligatoriska nationella proven i årskurs 3 försvårar ett sådant arbete på skol- och huvudmannanivån avsevärt.

Statens ansvar för information om kunskapsresultaten genom hela grundskolan

Statens har i en mål- och resultatstyrda skola en viktig roll i att tillhandahålla en infrastruktur med kvalitetssäkrad och jämförbar information som kan användas i det systematiska kvalitetsarbetet för att analysera och följa upp resultaten på skol-, huvudmanna- och nationell nivå i årskurserna 3,6 och 9, där det finns nationella kunskapskrav. De obligatoriska bedömningsstöden kommer inte att kunna användas på detta sätt. Syftet med

bedömningsstöden är ett annat och de kommer inte att utföras på ett jämförbart sätt. I praktiken överförs ett stort ansvar på huvudmännen, om de nationella proven i årskurs 3 tas bort, för att ta fram egna jämförbara och kvalitetssäkrade prov. Det riskerar dock bli mindre effektivt och mer kostsamt samtidigt som det bidrar till skillnader i förutsättningar mellan skolor och huvudmän. Dessa aspekter analyseras dock inte av utredningen Genom krav på obligatoriska bedömningsstöd i årskurs 3 i diagnostiskt syfte går staten samtidigt in på ett område som bör vara skolornas ansvar.

De föreslagna försöksverksamheterna för digitaliserade nationella prov och för nationell kunskapsutvärdering som är jämförbar över tid är ett bra sätt att stevvis införa sådana större förändringar. Det är dock oklart hur staten avser att under tiden för försöksverksamheten säkerställa att information om i vilken grad kunskapskraven uppfylls på olika nivåer kommer att finnas tillgänglig, så att skolors och huvudmäns systematiska kvalitetsarbete inte försvaras.

O tillräckligt utredda konsekvenser av förslagen för kunskapsresultaten

Utredningen har inte uppskattat vilken betydelse införandet av obligatoriska nationella prov i årskurs 3 har haft för elevernas måluppfyllelse, trots att förslag läggs om att ta bort proven.

Obligatoriska nationella prov i årskurs 3 har gett rektorer och huvudmän information om resultaten som kan ha haft stor betydelse genom att sätta ljuset på de så viktiga första skolåren på ett sätt som tidigare inte var möjligt. Det kan i sin tur bidra till att mer av tidiga insatser sätts in, vilket är effektivt för att öka elevers möjligheter att uppnå kunskapskraven och nå så långt som möjligt.

Det nuvarande nationella provsystemet har inte hunnit varit på plats särskilt länge. Våren 2015 var första gången det blev möjligt att utveckla övergripande mått för att få en uppfattning om elevers kunskapsutveckling över tid genom jämförelser av resultaten på de nationella proven i årskurserna 3 och 6. Eftersom det finns brister i provens jämförbarhet över tid så är det naturligtvis viktigt att tolka sådana mått på rätt sätt. Det centrala är att man kan belysa viktiga aspekter av elevers kunskapsutveckling som kan ligga till grund för dialog med samtliga skolor i kommunen på ett sätt som inte varit möjligt tidigare, exempelvis hur det kommer sig att inte fler av de elever som klarat samtliga delprov med hög marginal i årskurs 3 gör det även i årskurs 6.

Kan dagens problem med de nationella proven lösas på annat sätt än genom att ta bort prov?

Det är bra och viktigt att ambitionen finns att kvalitetssäkra och förenkla systemet för kunskapsutvärdering. Samtidigt är det viktigt att beakta att det kan finnas kostnader förknippade med att hela tiden reformera om från grunden, istället för att fokusera åtgärderna mer precis för att åtgärda det som uppfattas som problematiskt idag.

Varje nytt nationellt provsystem kräver exempelvis omställning av skolor och huvudmän och det kräver omfattande fortbildning för lärare, något som utredningen inte belyser. De förslag som utredningen lägger innehåller också att information som idag kan användas av såväl skolor som huvudmän för att analysera resultat på grupp-, skol- och huvudmannanivå försvinner fram till och med årskurs 6. Det är självklart svårt och kostsamt för varje huvudman att kunna ersätta de nationella proven med egena prov som säkerställer jämförbarhet och tillräcklig kvalitet.

Det finns ett flertal exempel på åtgärder som skulle kunna tänkas minska de problem som de nationella proven i grundskolan idag ofta förknippas med:

- Skolverket bör tydligare ange vad det är de olika nationella proven testar och vad de inte testar. Det bidrar exempelvis till att kopplingen mellan de nationella provbetygen och ämnesbetygen blir tydligare.
- De nationella provens svårighetsgrad ska inte behöva variera stort från år till år. Detta är Skolverkets ansvar att säkerställa.
- För varje nationellt prov har Skolverket skapat ett stort antal delprov, som dessutom kan variera över tid och årskurs. Upplägget av vissa delprov har dessutom gjort dem svårorganiserade och tidskrävande för skolorna. En översyn av hur antalet delprov och vilka krav som ställs på dess utförande är rimliga utifrån tidsåtgången bör leda till nationella prov som är mindre tidskrävande jämfört med idag. Utredningen anser också att en sådan översyn behövs, men tar inte hänsyn till detta när man föreslår att antalet obligatoriska nationella prov bör minska för att de idag tar för mycket tid.
- Digitaliserade nationella prov kan också minska tidsåtgången. Det menar också utredningen, men tar inte hänsyn till detta när man föreslår att antalet obligatoriska nationella prov bör minska för att de idag tar för mycket tid.
- Avidentifierade prov, som också föreslås av utredningen, bidrar till ökad objektivitet i rättningen och därmed ökad rättssäkerhet för eleverna.
- Central rättning av nationella prov som staten ansvarar för, kombinerat med adekvat återkoppling till lärarna, skulle innehålla en mycket stor tidsbesparing för lärarna, samtidigt som objektiviteten i rättningen inte längre kan ifrågasättas. Vid central rättning av nationella prov blir också Skolinspektionens kontrollrättnings överflödig vilket kan bidra till finansieringen av central rättning. Om en försöksverksamhet med extern rättning genomförs är det därför rimligt att det just är statlig, central rättning, med återkoppling till lärarna som prövas.

Förslaget att de nationella proven ska vara starkare kopplat till betygen i ämnen/kurser
Förslaget att införa en reglering för hur de nationella proven ska vara kopplade till betygen och att införa en modell för att beräkna den maximalt tillåtna avvikelsen på gruppennivå är problematisk. Det innehåller bland annat inslag av relativ betygssättning i ett målrelaterat system. Det blir också ett komplicerat system. Här vore det värdefullt med mer analys kring huruvida centralt rättrade nationella prov samt tydligare fastställande från Skolverkets sida av vilka delar av kunskapskraven som de nationella proven testar och vilka de inte testar kan vara ett bättre sätt att förbättra likvärdigheten i betygssättningen.

Beräkning av vissa kostnader saknas i utredningen

Utredningens förslag när det gäller indragna medel från kommunerna verkar ensidigt ha utgått från att antalet obligatoriska nationella prov minskar och att digitaliserade prov minskar de administrativa kostnaderna. Det är oklart i vilken grad hänsyn har tagits till att kostnaderna för ett obligatoriskt bedömningsstöd i årskurs 3, kostnader för att på lokal nivå ta fram kvalitetssäkrade prov som kan ge jämförbar information på klass-, skol- och huvudmannanivå eller skolhuvudmännens kostnader för det ökade behovet av lärarförbildning i de nya prov- och bedömingssystemen som kommer att krävas.

Ekonomiska konsekvenser

Utredningen föreslår indragna medel från kommunerna på sammantaget 123 miljoner kronor per år från och med 2022, som en följd av bland annat att antalet obligatoriska nationella prov minskas och att digitaliserade prov bedöms minska de administrativa kostnaderna.

Det är oklart om utredningen i sin kostnadsberäkning tagit hänsyn till att huvudmännen kommer att ha kostnader för det föreslagna obligatoriska bedömningsstödet i årskurs 3 samt för kostnader på lokal nivå förknippade med införandet av digitala nationella prov. Det framgår inte heller att utredningen i sina kostnadsberäkningar har tagit höjd för de lokala kostnaderna som initialt krävs för fortbildning av lärare i det nya systemet.

Utredningen menar att när de obligatoriska nationella proven i årskurs 3 tas bort kan de ersättas av lokala prov. Kostnaden för att på lokal nivå ta fram kvalitetssäkrade prov som kan ge jämförbar information på klass-, skol- och huvudmannanivå uppskattas dock inte. Skälet är förmodligen att de lokala proven i så fall är frivilliga. I praktiken kommer det dock innebära ökade kostnader för huvudmän som är angelägna om att även fortsättningsvis kunna följa upp resultaten i de tidiga årskurserna.

Utredningen föreslår särskild ersättning från staten till de huvudmän som blir skyldiga att delta i de föreslagna försöksverksamheterna.

Konsekvenser för barn

Möjligheten att kunna följa upp och utvärdera i vilken grad eleverna har nått utbildningens mål är centralt för att säkerställa att alla elever får tillgång till en utbildning av hög kvalitet. Utredningen innehåller många olika förslag och generellt kan sägas att det är positivt för eleverna om ett högkvalitativt och jämförbart system för kunskapsutvärdering kan säkerställas. Det finns dock delar i förslaget som riskerar att vara negativt för eleverna, exempelvis förslaget att ta bort de nationella proven i årskurs 3, eftersom det minskar informationen om måluppfyllelsen i de tidigare årskurserna jämfört med idag. Det försvårar det systematiska kvalitetsarbetet och kan riskera att leda till mindre fokus på tidiga insatser.

Bilaga

Länkar till utredningen

SOU 2016:25, del 1

<http://www.regeringen.se/contentassets/990d3123ee704d65ac8b8f974bf7f81b/likvardigt-rattssakert-och-effektivt--ett-nytt-nationellt-system-for-kunskapsbedomning-del-1-av-2-sou-201625.pdf>

SOU 2016:25, del 2

<http://www.regeringen.se/contentassets/990d3123ee704d65ac8b8f974bf7f81b/likvardigt-rattssakert-och-effektivt--ett-nytt-nationellt-system-for-kunskapsbedomning-del-2-av-2-sou-201625.pdf>

Lotta Valentin

Enhetschef

Utbildningsenheten

Åsa Arnell

Utbildningsexpert

Utbildningsenheten

Carina Legerius

Utvärderingsexpert

Utbildningsenheten

Utbildningsdepartementet

Yttrande från Nacka kommun gällande SOU 2016:25 Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning

Regeringen har remitterat SOU 2016:25 Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning. Nacka kommun har blivit ombedd att yttra sig över förslagen och vill härmed framföra följande yttrande.

Nacka kommun

- avstyrker förslaget att ta bort de obligatoriska nationella proven i årskurs 3,
- avstyrker förslaget att införa obligatoriska bedömningsstöd i årskurs 3,
- tillstyrker förslaget att identifiera de nationella proven,
- tillstyrker förslaget att stegvis digitalisera de nationella proven och genomföra en försöksverksamhet, under förutsättning att staten säkerställer att information om elevernas resultat på skol- och huvudmannanivå fortfarande finns tillgänglig under tiden för försöksverksamheten,
- tillstyrker att försöksverksamheten med digitaliserade nationella prov också ska inkludera extern bedömning
- avstyrker utredningens förslag om vilken typ av extern bedömning som ska inkluderas i försöksverksamheten och förespråkar istället att central rättnings som staten ansvarar för, kombinerat med en tydlig återkoppling till lärarna, prövas,
- avstyrker förslaget till lagreglering av de nationella provens koppling till betygen samt förslaget att Skolverket ska ta fram en modell för att beräkna hur mycket betygen får avvika från de nationella proven på gruppennivå.

- anser att det tydligt behöver framgå vilka delar av kunskapskraven som de digitaliserade nationella proven testar och vilka delar som inte testas,
- avstyrker att de nationella proven inte längre ska ge en bild av i vilken grad kunskapskraven uppnåtts på olika nivåer,
- vill understryka vikten av att staten tar sitt ansvar för att säkerställa en kvalitetssäkrad, jämförbar information på såväl skol- och huvudmannanivå som på nationell nivå i årskurserna 3, 6 och 9 där det finns nationella kunskapskrav,
- vill framhålla att i det fall en försöksverksamhet för nationell kunskapsutvärdering införs så bör den utformas så att den bygger vidare på informationen från de nationella proven, för att undvika onödigt kostsamma system,
- vill understryka att i det fall en försöksverksamhet för nationell kunskapsutvärdering införs bör prov i ämnen där elever i den svenska skolan konstaterats ha sjunkande kunskaper prioriteras framför engelska, som är ett ämne där det inte finns några indikationer på att kunskaperna håller annat än hög nivå,
- tillstyrker förslaget till att fokusera de obligatoriska nationella proven i gymnasieskolan till de avslutande kurserna
- vill framhålla att utredningens kostnadsberäkning enbart tar upp förändringar i de delar där förslagen innebär minskade kostnader för kommunerna, men inte i de delar där de innebär ökade kostnader

Nacka kommuns överväganden

Ambitionen att föreslå ett enkelt, transparent system för kunskapsutvärdering är lovvärd och bra. Det är viktigt att se de problem som finns i dagens system, så att dessa kan åtgärdas. Samtidigt är det viktigt att se också det som är bra idag och att göra analyser av vad de förändringar som föreslås förväntas innehålla för kunskapsresultaten och likvärdigheten.

Nacka kommun ser det därför som en stor brist att utredningen inte tar upp hur förslaget att ta bort det nationella proven i årskurs 3 kan förväntas få för effekter. Det finns enbart en redogörelse, utifrån utredningens samtal med lärare och elever, för vad det har betytt i tidsåtgång för lärarna och stress för eleverna. Det saknas dock diskussioner om vilken betydelse de nationella proven i årskurs 3 har haft för kunskapsresultaten. Det är till exempel rimligt att tänka sig att tillgången till information om elevernas resultat i årskurs 3 medfört ökad fokus på tidiga insatser. En annan möjlighet är att skolarnas kvalitet i de tidiga skolåren har fått ökad uppmärksamhet och att skolarnas och huvudmännens systematiska

kvalitetsarbete har kunnat förstärkas. Det saknas också analyser om problemen med hög tidsåtgång, såväl i årskurs 3 som för de obligatoriska nationella proven i NO- och SO-ämnena i årskurs 9 huvudsakligen kan åtgärdas med hjälp av exempelvis digitaliserade prov, en översyn av antalet delprov och provens upplägg samt central rättning.

I Nacka kommun har under våren 2016 resultatdialoger hållits med samtliga skolor i kommunen som har årskurs 3 och 6, såväl fristående som kommunala. Utan tillgång till informationen om de nationella provresultaten i årskurs 3 hade inte denna typ av resultatdialog kunnat hållas på det sättet med åk 3-skolorna. I samtliga skolor uppgav skolledningen, med undantag för en årskurs 3-skola, att de nationella proven i årskurs 3 utgör väsentlig information för skolans resultatuppföljning. Samtliga åk 6-skolor uppgav att de nationella proven i åk 6 utgör väsentlig information för skolans resultatuppföljning, medan tre av fyra uppgav att betygen i åk 6 (flera svarsalternativ var möjliga) var viktiga. Ingen annan information uppgavs som viktig i lika hög grad. Huvudmannens egna prov ansåg en av tre vara viktiga och ungefär lika många uppgav skolans egna prov som viktiga för resultatuppföljningen.

Många av skolorna i Nacka med årskurserna 3 och 6 visar också intresse för att framöver använda de nationella provresultaten för att kunna följa elevers resultat över tid. Att fokusera på elevernas kunskapsutveckling är eftersträvansvärt och sådana analyser kan bidra till att synliggöra exempelvis elever som behöver extra stimulans för att prestera på topp – inte bara i början av skoltiden utan även längre fram. Förlaget att ta bort de obligatoriska nationella proven i årskurs 3 försvårar ett sådant arbete på skol- och huvudmannanivån avsevärt.

Statens ansvar för information om kunskapsresultaten genom hela grundskolan

Staten har i en mål- och resultatstyrda skola en viktig roll i att tillhandahålla en infrastruktur med kvalitetssäkrad och jämförbar information som kan användas i det systematiska kvalitetsarbetet för att analysera och följa upp resultaten på skol-, huvudmanna- och nationell nivå i årskurserna 3,6 och 9, där det finns nationella kunskapskrav. De obligatoriska bedömningsstöden kommer inte att kunna användas på detta sätt. Syftet med bedömningsstöden är ett annat och de kommer inte att utföras på ett jämförbart sätt. I praktiken överförs ett stort ansvar på huvudmännen, om de nationella proven i årskurs 3 tas bort, för att ta fram egna jämförbara och kvalitetssäkrade prov. Det riskerar dock bli mindre effektivt och mer kostsamt samtidigt som det bidrar till skillnader i förutsättningar mellan skolor och huvudmän. Dessa aspekter analyseras dock inte av utredningen Genom krav på obligatoriska bedömningsstöd i årskurs 3 i diagnostiskt syfte går staten samtidigt in på ett område som bör vara skolornas ansvar.

De föreslagna försöksverksamheterna för digitaliserade nationella prov och för nationell kunskapsutvärdering som är jämförbar över tid är ett bra sätt att stegvis införa sådana större förändringar. Det är dock oklart hur staten avser att under tiden för försöksverksamheten säkerställa att information om i vilken grad kunskapskraven uppfylls på olika nivåer

kommer att finnas tillgänglig, så att skolors och huvudmäns systematiska kvalitetsarbete inte försvåras.

O tillräckligt utredda konsekvenser av förslagen för kunskapsresultaten

Utredningen har inte uppskattat vilken betydelse införandet av obligatoriska nationella prov i årskurs 3 har haft för elevernas måluppfyllelse, trots att förslag läggs om att ta bort proven.

Obligatoriska nationella prov i årskurs 3 har gett rektorer och huvudmän information om resultaten som kan ha haft stor betydelse genom att sätta ljuset på de så viktiga första skolåren på ett sätt som tidigare inte var möjligt. Det kan i sin tur bidra till att mer av tidiga insatser sätts in, vilket är effektivt för att öka elevers möjligheter att uppnå kunskapskraven och nå så långt som möjligt.

Det nuvarande nationella provsystemet har inte hunnit varit på plats särskilt länge. Våren 2015 var första gången det blev möjligt att utveckla övergripande mått för att få en uppfattning om elevers kunskapsutveckling över tid genom jämförelser av resultaten på de nationella proven i årskurserna 3 och 6. Eftersom det finns brister i provens jämförbarhet över tid så är det naturligtvis viktigt att tolka sådana mått på rätt sätt. Det centrala är att man kan belysa viktiga aspekter av elevers kunskapsutveckling som kan ligga till grund för dialog med samtliga skolor i kommunen på ett sätt som inte varit möjligt tidigare, exempelvis hur det kommer sig att inte fler av de elever som klarat samtliga delprov med hög marginal i årskurs 3 gör det även i årskurs 6.

Kan dagens problem med de nationella proven lösas på annat sätt än genom att ta bort prov?

Det är bra och viktigt att ambitionen finns att kvalitetssäkra och förenkla systemet för kunskapsutvärdering. Samtidigt är det viktigt att beakta att det kan finnas kostnader förknippade med att hela tiden reformera om från grunden, istället för att fokusera åtgärderna mer precis för att åtgärda det som uppfattas som problematiskt idag.

Varje nytt nationellt provsystem kräver exempelvis omställning av skolor och huvudmän och det kräver omfattande fortbildning för lärare, något som utredningen inte belyser. De förslag som utredningen lägger innehåller också att information som idag kan användas av såväl skolor som huvudmän för att analysera resultat på grupp-, skol- och huvudmannanivå försvinner fram till och med årskurs 6. Det är självklart svårt och kostsamt för varje huvudman att kunna ersätta de nationella proven med egna prov som säkerställer jämförbarhet och tillräcklig kvalitet.

Det finns ett flertal exempel på åtgärder som skulle kunna tänkas minska de problem som de nationella proven i grundskolan idag ofta förknippas med:

- Skolverket bör tydligare ange vad det är de olika nationella proven testar och vad de inte testar. Det bidrar exempelvis till att kopplingen mellan de nationella provbetygen och ämnesbetygen blir tydligare.

- De nationella provens svårighetsgrad ska inte behöva variera stort från år till år. Detta är Skolverkets ansvar att säkerställa.
- För varje nationellt prov har Skolverket skapat ett stort antal delprov, som dessutom kan variera över tid och årskurs. Upplägget av vissa delprov har dessutom gjort dem svårorganiserade och tidskrävande för skolorna. En översyn av hur antalet delprov och vilka krav som ställs på dess utförande är rimliga utifrån tidsåtgången bör leda till nationella prov som är mindre tidskrävande jämfört med idag. Utredningen anser också att en sådan översyn behövs, men tar inte hänsyn till detta när man föreslår att antalet obligatoriska nationella prov bör minska för att de idag tar för mycket tid.
- Digitaliserade nationella prov kan också minska tidsåtgången. Det menar också utredningen, men tar inte hänsyn till detta när man föreslår att antalet obligatoriska nationella prov bör minska för att de idag tar för mycket tid.
- Avidentifierade prov, som också föreslås av utredningen, bidrar till ökad objektivitet i rättningen och därmed ökad rättssäkerhet för eleverna.
- Central rättning av nationella prov som staten ansvarar för, kombinerat med adekvat återkoppling till lärarna, skulle innebära en mycket stor tidsbesparing för lärarna, samtidigt som objektiviteten i rättningen inte längre kan ifrågasättas. Vid central rättning av nationella prov blir också Skolinspektionens kontrollrättning överflödig vilket kan bidra till finansieringen av central rättning. Om en försöksverksamhet med extern rättning genomförs är det därför rimligt att det just är statlig, central rättning, med återkoppling till lärarna som prövas.

Förslaget att de nationella proven ska vara starkare kopplat till betygen i ämnen/kurser

Förslaget att införa en reglering för hur de nationella proven ska vara kopplade till betygen och att införa en modell för att beräkna den maximalt tillåtna avvikelsen på grupp niveau är problematisk. Det innebär bland annat inslag av relativ betygssättning i ett målrelaterat system. Det blir också ett komplicerat system. Här vore det värdefullt med mer analys kring huruvida centralt rättade nationella prov samt tydligare fastställande från Skolverkets sida av vilka delar av kunskapskraven som de nationella proven testar och vilka de inte testar kan vara ett bättre sätt att förbättra likvärdigheten i betygssättningen.

Beräkning av vissa kostnader saknas i utredningen

Utredningens förslag när det gäller indragna medel från kommunerna verkar ensidigt ha utgått från att antalet obligatoriska nationella prov minskar och att digitaliserade prov minskar de administrativa kostnaderna. Det är oklart i vilken grad hänsyn har tagits till att kostnaderna för ett obligatoriskt bedömningsstöd i årskurs 3, kostnader för att på lokal nivå ta fram kvalitetssäkrade prov som kan ge jämförbar information på klass-, skol- och huvudmannanivå eller skolhuvudmännens kostnader för det ökade behovet av lärarförbildning i de nya prov- och bedömingssystemen som kommer att krävas.

På Nacka kommuns vägnar

Mats Gerdau
Ordförande kommunstyrelsen

Lena Dahlstedt
Stadsdirektör

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 121

Dnr KFKS 2016/337

SOU 2016:24 – En ändamålsenlig kommunal redovisning, förslag till lag (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning

Yttrande till Regeringen

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen antar föreslaget yttrande över ”En ändamålsenlig kommunal redovisning, förslag till lag (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning”.

Ärende

Finansdepartementet har begärt in remissvar i rubricerat ärende. Förslaget till ny kommunal lag om bokföring och redovisning innehåller förändringar inom följande områden:

- Redovisning av kommunala pensionsförfliktelser
- Sammanställd redovisning
- Förvaltningsberättelsen
- Resultaträkning och balansräkning
- Delårsrapport
- Värdering

Nedan redogörs för konsekvenserna av förslagna förändringar. De förändringar som föreslås avseende förvaltningsberättelsen, balansräkningen och värderingar är positiva förändringar. Föreslagna förändringar av redovisning av kommunala pensionsförfliktelser kommer att få stora resultateffekter och försvarar den ekonomiska styrningen vilket får negativa effekter för Nacka kommun. Delar av förändringarna avseende sammanställd redovisning kommer att innebära merarbete och är dessutom otydligt utformade vilket är negativt för Nacka kommun.

Handlingar i ärendet

Redovisningsenhetens tjänsteskrivelse den 21 juni 2016

Förslag till yttrande till finansdepartementet

Betänkande SOU 2016:24

Beslutsgång

Arbetsutskottet beslutade i enlighet med ekonomienhetens förslag.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Kommunstyrelsen

SOU 2016:24 – En ändamålsenlig kommunal redovisning, förslag till lag (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning

Yttrande till Regeringen

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar föreslaget yttrande över ”En ändamålsenlig kommunal redovisning, förslag till lag (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning”.

Sammanfattning

Finansdepartementet har begärt in remissvar i rubricerat ärende. Förslaget till ny kommunal lag om bokföring och redovisning innehåller förändringar inom följande områden:

- Redovisning av kommunala pensionsförpliktelser
- Sammanställd redovisning
- Förvaltningsberättelsen
- Resultaträkning och balansräkning
- Delårsrapport
- Värdering

Nedan redogörs för konsekvenserna av förslagna förändringar. De förändringar som föreslås avseende förvaltningsberättelsen, balansräkningen och värderingar är positiva förändringar. Föreslagna förändringar av redovisning av kommunala pensionsförpliktelser kommer att få stora resultateffekter och försvårar den ekonomiska styrningen vilket får negativa effekter för Nacka kommun. Delar av förändringarna avseende sammanställd redovisning kommer att innebära merarbete och är dessutom otydligt utformade vilket är negativt för Nacka kommun.

Ärendet

Finansdepartementet har begärt in yttrande från kommunen över förslag till lag (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning. Nedan följer en konsekvensbeskrivning av föreslagna förändringar inom pensioner, sammanställd redovisning, förvaltningsberättelsen, resultat- och balansräkningar, delårsrapport och värdering.

Redovisning av kommunala pensionsförpliktelser

Utredningen föreslår att pensionsförpliktelser ska redovisas enligt fullfonderingsmodellen.

Det innebär att alla pensionsförpliktelser tas upp i balansräkningen som skuld eller avsättningen. De pensionsförpliktelser som är intjänade före 1998 som idag finns som en ansvarsförbindelse utanför balansräkningen skulle enligt detta förslag överföras till avsättning. Överföringen skulle göras över eget kapital.

För Nacka kommun innebär detta att 1 558 miljoner kronor i ansvarsförbindelse skulle föras över till avsättning pensioner som idag uppgår till 528 miljoner kronor. Avsättning för pensioner skulle då uppgå till 2 086 miljoner kronor.

Avsättning pensioner idag	Avsättning pensioner nytt förslag
528 mnkr	2 086 mnkr

Eget kapital som idag uppgår till 2 752 miljoner kronor skulle minskas med 1 558 miljoner kronor för de pensionsförpliktelser som flyttas till avsättningen. Eget kapital skulle efter den justeringen uppgå till 1 194 miljoner kronor.

Eget kapital idag	Eget kapital nytt förslag
2 752 mnkr	1 194 mnkr

Det innebär att soliditeten skulle minska från 39 procent till 17 procent.

Effekter i balansräkningen:

- Eget kapital minskar
- Avsättningen ökar
- Varje års utbetalningar av pension intjänade före 1998 minskar avsättningen istället för att bli en kostnad det år de utbetalas som idag.

Effekter i resultaträkningen:

- Lägre kostnader i resultaträkningen med 66 miljoner kronor (år 2018) eftersom utbetalningen av pension intjänade före 1998 blir en skuldminkning istället för en kostnad

Utbetalningarna kommer dock att vara detsamma som idag, vilket innebär att utbetalningen minskar våra tillgångar genom utbetalning från kassan samtidigt som skulden minskar. Detta ställer krav på högre resultat om inte betalningarna ska finansieras genom minskade

tillgångar eller upplåning. Effekten blir att soliditeten kvarstår på en låg nivå och att finansnettot försämras.

Fullfonderingsmodellen är mer konjunkturkänslig och därför kan kostnaderna variera kraftigt mellan åren. Om hela pensionsskulden finns i balansräkningen, är det också hela pensionsskulden som påverkas av nya antaganden i exempelvis livslängd och räntor. År 2011 och år 2013 förändrades diskonteringsräntan för pensioner vilket medförde stora kostnadsökningar dessa år. År 2013 påverkade det Nacka kommuns resultat med 39 miljoner kronor. Om motsvarande skulle ske år 2018 med en fullfonderingsmodell för pensioner skulle pensionskostnaderna öka tre gånger så mycket, alltså 120 miljoner kronor.

Nacka kommun anser i sitt remissyttrande att innan fullfondering kan införas behöver finansdepartementet utreda en stabilare räntemodell för hur avsättningarna ska beräknas för att motverka de stora svängningar i resultatlängder som detta förslag kommer att innebära. Rent redovisningsmässigt är det en klok tanke att införa fullfonderingsmodell. I kontakter med banker och ratingföretag kan dock den minskade soliditeten påverka negativt. De resultatlängderna behöver utredas och analyseras ytterligare. Det är viktigt att medborgarna kan följa och förstå förändringar i resultatet över tid. Ekonomistyrningen försvaras för hela den kommunala sektorn om hela förslaget med fullfondering införs.

Sammanställd redovisning

Sammanställd redovisning innebär en konsoliderad redovisning av kommunen och dess bolag, d v s kommunkoncernens resultaträkningar, balansräkningar, kassaflödesanalyser samt noter.

Lagförslaget innebär förändringar med nya begrepp som exempelvis att kommunkoncern ersätts med begreppet kommunalgrupp och kommunens koncernföretag ersätts med kommunalgruppsföretag. Nacka kommun ställer sig tveksam till vad de nya begreppen egentligen tillför.

Det blir också nya definitioner av vilka juridiska personer som kommer att ingå i de sammanställda resultat- och balansräkningarna jämfört med i dag. Idag konsolideras en juridisk person med kommunen om innehavet av rösterna uppgår till minst 50 procent. I förslaget till ny lag föreslås konsolidering göras i de fall man har **varaktigt inflytande** över en annan juridisk person. Med varaktigt inflytande menar man ett innehav av **minst 20 procent** av rösterna. Man förslår även om inte inflytanet är betydande så kan en juridisk person ändå anses ingå i koncernen om den har särskild betydelse för kommunens verksamhet eller ekonomi. Detta innebär att fler juridiska personer kan komma att behöva konsolideras i Nacka kommuns sammanställda redovisning. Ett exempel på detta är Nacka Pir AB där innehavet idag är 50 procent vilket betyder att Nacka Pir AB med det nya förslaget skulle ingå i den sammanställda redovisningen.

Lagförslaget är otydligt vilka juridiska personer som egentligen ska ingå i den sammanställda redovisning och det kan bli frågan om olika tolkningar från olika kommuner. Föreslagna förändringar kommer även att innebära större administration för Nacka kommun. Kommuner ingår i en mängd olika samarbeten, en sänkning till 20 procent skulle innebära ett omfattande merarbete med att konsolidera koncernen. Föreslagna förändringar av sammanställd redovisning är negativa för Nacka kommun.

Idag finns inte konsolideringsmetod angiven i lagen. Nu föreslås *klyvningsmetoden* bli huvudregel. Detta innebär ingen skillnad mot vad det är idag för Nacka kommun och är därför en positiv förändring.

Förvaltningsberättelsen

Det finns en rad förslag till förändringar som berör förvaltningsberättelsen. Drift och investeringsredovisningen ska inte ingå i förvaltningsberättelsen, dessa blir istället egna delar i årsredovisningen. Förvaltningsberättelsen ska innehålla en redogörelse för investeringsprojekt och möjliggöra en avstämning mellan den av fullmäktige fastställda årsbudgeten och det verkliga utfallet för investeringar. Detta är ett förtydligande jämfört med som det ser ut idag. Det innebär att Nacka kommun måste börja besluta om årliga investeringsbudgetar.

Detta är ett bra förslag för att renodla årsredovisningens olika delar. Det ger bättre och tydligare bild av det ekonomiska läget. Investeringar blir allt viktigare särskilt i växande kommuner och därför är det bra med ett samlat avsnitt om investeringar och ett tydligare regelverk.

Kravet på redovisning av sjukfrånvaro som i dag är relativt detaljerad föreslås tas bort vilket är en positiv förändring.

Utvärdering av mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning och utvärderingen av ekonomisk ställning samt förväntad utveckling ska enligt förslaget även omfatta kommunkoncernen. Även i avsnittet om väsentliga personalförhållanden ska koncernbolagen ingå.

Det är ett bra förslag att utvärdering av mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning även ska omfatta kommunkoncernen. Det ger en mer heltäckande bild av den ekonomiska utvecklingen.

Resultaträkning och balansräkning

Det föreslås nya resultatnivåer i resultaträkningen samt att raderna *Finansiella intäkter* och *Finansiella kostnader* ersätts med raderna *Poster från finansiella tillgångar* och *Poster från finansiella*

skulder. Detta för att läsaren lättare ska kunna göra en analys av vilka resultateffekter som finansiella tillgångar och finansiella skulder var för sig genererar.

Begreppen finansiella intäkter och kostnader bör behållas. Det finns ingen kommunal särart inom detta område som motiverar att kommuner skulle redovisa dessa poster på ett annorlunda sätt än privat sektor. Begreppen är dessutom väl inarbetade. Det är även motsägelsefullt jämfört med alla annan redovisning att här tillåta en nettoredovisning av intäkter och kostnader på samma rad i resultaträkningen vilket inte är tillåtet någon annanstans i redovisningen.

I balansräkningen föreslås att samtliga poster inom linjen tas bort. Dessa avser idag ansvarsförbindelser, borgensåtaganden och leasing. Upplysningar om dessa ska istället lämnas i not. Det är lämpligt att genomföra denna förenkling.

Delårsrapport

Utredningen föreslår att det ska regleras i lag vilka delar som en delårsrapport ska innehålla. Enligt förslaget ska en delårsrapport innehålla en resultaträkning, en balansräkning och en förenklad förvaltningsberättelse. Detta innebär ingen förändring av vad Nacka kommun rapporterar i sin delårsrapport per tertial 2. Vi ställer oss positiva till förslaget.

Förändring i lagen om kommunal redovisning föranleder även ett förslag om förändring i kommunallagen som handlar om att Kommunstyrelsen inom två månader ska ha överlämnat delårsrapporten till Kommunfullmäktige.

Med de krav som finns idag på att material skall skickas ut till ledamöterna ett visst antal dagar i förväg kommer detta att bli svårt att uppnå. För Nacka kommun kommer det att krävas en större förändring hur sammanträdesesschemat är upplagt. En delårsrapport passar kommunstyrelsens arbetsutskott, kommunstyrelsen och kommunfullmäktige där sammanträdena ska ligga med ett mellanrum på två veckor.

Värdering

I utredningens förslag finns en mängd förändringar inom olika värderingsfrågor. Nedan följer en sammanfattning av de viktigaste.

Nyttjandeperiod

Begreppet ekonomisk livslängd som handlar om hur lång avskrivningstid en tillgång får, ersätts av begreppet nyttjandeperiod. Det är i sig inget nytt begrepp eftersom detta sedan flera år funnits med i rekommendationerna från Rådet för kommunal redovisning.

Skillnaden mellan ekonomisk livslängd och nyttjandeperiod är att för varje tillgång ska det göras en bedömning av hur länge man kommer att nyttja tillgången för sitt ändamål. I

årsredovisningen kommer ett nytt upplysningskrav om genomsnittlig bedömd nyttjandeperiod för varje post som tas upp som en anläggningstillgång.

Det är positivt att förändra begreppet till nyttjandeperiod istället för ekonomisk livslängd. Det blir dock en större administration att upplysa om bedömd nyttjandeperiod för varje post. Detta bör ske på en generell nivå inte utifrån varje komponent. Det behöver förtydligas vad *varje post* betyder.

Finansiella instrument

En ny regel föreslås för vissa finansiella instrument som innehålls för att generera avkastning eller värdestegring. Dessa ska enligt förslaget värderas till verkligt värde. Detta innebär att värdeförändringar ska redovisas som en kostnad eller intäkt i resultaträkningen. I dag redovisas dessa tillgångar till bokfört värde. Nacka kommun har idag finansiella tillgångar i form av aktier till dotterbolag men dessa innehålls inte för att generera avkastning eller värdestegring så dessa berörs inte av förändringen. Däremot så berörs Nacka kommunens finansiella placeringar där Nacka kommun idag har placerat 250 miljoner kronor. Dock är värdeförändringen väldigt liten i dessa fall. Förändringen är positiv.

Gåvor

Gåvor ska redovisas till verkligt värde vid förvärvstidpunkten enligt det nya förslaget. Det innebär om Nacka kommun får överta en tillgång från en exploitör, exempelvis en park som har kostat 10 miljoner kronor att bygga så ska kommunen redovisa en tillgång och en intäkt på 10 miljoner kronor vid övertagandet av parken. Detta är i sak ingenting nytt då detta tidigare har varit reglerat i normgivningen från Rådet för kommunalredovisning i rekommendation 11.4 Materiella anläggningstillgångar. Föreslagna förändringar är positiva.

Arkiveringstid

Arkiveringstiden för räkenskapsinformation föreslås minska från 10 år till 7 år. Det är samma som för aktiebolag. Förslaget är en positiv förändring.

Bilagor

Förslag till yttrande till finansdepartementet
Betänkande SOU 2016:24

Eva Olin
Ekonomidirektör
Stadsledningskontoret

Maria Karlsson
Redovisningsspecialist
Redovisningsenheten

Finansdepartementet

Betänkande av KomRed – en ändamålsenlig kommunal redovisning (SOU 2016:24), förslag till lag om kommunal bokföring och redovisning

Nacka kommun lämnar förslag till yttrande till *förslag till lag (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning*. Yttrandet innefattar de förändringar som sker inom följande områden.

- Redovisning av kommunala pensionsförpliktelser
- Sammanställd redovisning
- Förvaltningsberättelsen
- Resultaträkning och balansräkning
- Delårsrapport
- Värdering

Redovisning av kommunala pensionsförpliktelser

Rent redovisningsmässigt är det en klok tanke att införa fullfonderingsmodell. För Nacka kommuns del innebär fullfondering att eget kapital minskar från 2 752 miljoner kronor till 1 194 miljoner kronor, en minskning med 1 558 miljoner kronor. Soliditeten sjunker från 39 till 17 procent. I kontakter med banker och ratingföretag kan dock den minskade soliditeten påverka negativt.

Nacka kommun anser att innan fullfondering kan införas behöver finansdepartementet utreda en stabilare räntemodell för hur avsättningarna ska beräknas för att motverka de stora svängningar i resultatlängden som detta förslag kommer att innebära. Vid den senaste förändringen av diskonteringsräntan som gjordes 2013 påverkades Nacka kommuns resultat negativt med 39 miljoner kronor. Om fullfondering hade gällt då hade resultateffekten uppgått till 120 miljoner kronor. Nacka kommun anser att de resultatlängderna av fullfonderingen behöver utredas och analyseras ytterligare. Det är viktigt att medborgarna kan följa och förstå förändringar i resultatet över tid. Ekonomistyrningen försvåras för hela den kommunala sektorn om hela förslaget med fullfondering införs. Nacka kommun ställer sig därför negativ till förslaget om att införa fullfonderingsmodell.

Sammanställd redovisning

Lagförslaget innebär förändringar med nya begrepp som exempelvis att kommunkoncern ersätts med begreppet kommunalgrupp och kommunens koncernföretag ersätts med kommunalgruppsföretag. Nacka kommun ställer sig tveksam till vad de nya begreppen egentligen tillför.

I lagförslaget föreslås att konsolidering ska göras i de fall kommunen har varaktigt inflytande över en annan juridisk person, vilket innebär ett innehav av minst 20 procent av rösterna. Detta innebär att fler juridiska personer kan komma att behöva konsolideras i Nacka kommuns sammanställda redovisning. Nacka kommun anser att det i lagförslaget är otydligt vilka juridiska personer som egentligen ska ingå i den sammanställda redovisningen och det därför kan bli frågan om olika tolkningar från olika kommuner. Föreslagna förändringar kommer även att innebära större administration för Nacka kommun. Kommuner ingår i en mängd olika samarbeten, en sänkning till 20 procent skulle innebära ett omfattande merarbete med att konsolidera koncernen. Därför ställer sig Nacka kommun negativ till föreslagna förändringar av sammanställd redovisning.

Idag finns inte konsolideringsmetod angiven i lagen. Nu föreslås *klyvningsmetoden* bli huvudregel. Detta innebär ingen skillnad mot vad det är idag för Nacka kommun. Nacka kommun ställer sig positiv till förslaget om konsolideringsmetod.

Förvaltningsberättelsen

Nacka kommun anser att det är ett bra förslag att drift och investeringsredovisningen inte ska ingå i förvaltningsberättelsen utan att dessa istället blir egna delar i årsredovisningen. Det är bra att renodla årsredovisningens olika delar. Det ger en bättre och tydligare bild av det ekonomiska läget. Investeringar blir allt viktigare särskilt i växande kommuner och därför är det bra med ett samlat avsnitt om investeringar och ett tydligare regelverk vad som ska redovisas.

Kravet på redovisning av sjukfrånvaro som i dag är relativt detaljerad föreslås tas bort. Nacka kommun ställer sig positiv till denna förändring.

Utvärdering av mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning och utvärderingen av ekonomisk ställning samt förväntad utveckling ska enligt förslaget även omfatta kommunkoncernen. Även i avsnittet om väsentliga personalförhållanden ska koncernbolagen ingå. Det är ett bra förslag att utvärdering av mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning även ska omfatta kommunkoncernen. Det ger en mer heltäckande bild av den ekonomiska utvecklingen. Nacka kommun ställer sig därför positiv till ovannämnda förslag.

Nacka kommun är därmed positiv till samtliga föreslagna förändringar av förvaltningsberättelsen.

Resultaträkning och balansräkning

Nacka kommun anser att begreppen finansiella intäkter och kostnader bör behållas. Det finns ingen kommunal särart inom detta område som motiverar att kommuner skulle redovisa dessa poster på ett annorlunda sätt än privat sektor. Begreppen är dessutom väl inarbetade. Det är även motsägelsefullt jämfört med övrig kommunalredovisning att tillåta en nettoredovisning av intäkter och kostnader på samma rad i resultaträkningen vilket inte är tillåtet någon annanstans i redovisningen. Nacka kommun är därmed negativ till förslaget om att ersätta finansiella intäkter och kostnader med poster från finansiella tillgångar och poster från finansiella skulder.

I balansräkningen föreslås att samtliga poster inom linjen tas bort. Nacka kommun anser att det är lämpligt att genomföra denna förenkling och ställer sig därför positiva till detta förslag.

Delårsrapport

Nacka kommun ställer sig positiv till utredningens förslag om innehållet i en delårsrapport.

Förändring i lagen om kommunal redovisning föranleder även ett förslag om förändring i kommunallagen som handlar om att kommunstyrelsen inom två månader ska ha överlämnat delårsrapporten till kommunfullmäktige. Med de krav som finns idag på att material skall skickas ut till ledamöterna ett visst antal dagar i förväg kommer detta att bli svårt att uppnå. För Nacka kommun kommer det att krävas en större förändring hur sammanträdeschemat är upplagt. En delårsrapport passerar kommunstyrelsens arbetsutskott, kommunstyrelsen och kommunfullmäktige där sammanträdena ska ligga med ett mellanrum på två veckor.

Värdering

Det finns en mängd förslag om förändringar inom olika värderingsfrågor.

Det är positivt att ändra till nyttjandeperiod istället för ekonomisk livslängd. Det blir dock en större administration att upplysa om bedömd nyttjandeperiod för varje post. Nacka kommun föreslår att det sker på en generell nivå inte utifrån varje komponent. Det behöver förtydligas vad *varje post* betyder. I övrigt är Nacka kommun positiv till föreslagna förändring.

Nacka kommun är positiv till förslaget om att finansiella instrument som innehålls för att generera avkastning eller värdestegring ska värderas till verkligt värde.

Nacka kommun är positiv till förslaget om att gåvor ska redovisas till verkligt värde vid förvärvstidpunkten. Detta är i sak ingenting nytt då detta tidigare har varit reglerat i normgivningen från Rådet för kommunalredovisning i rekommendation 11.4 Materiella anläggningstillgångar.

Arkiveringstid

Arkiveringstiden för räkenskapsinformation föreslås minska från 10 år till 7 år. Det är samma som för aktiebolag. Nacka kommun ställer sig positiv till förslaget.

22 juni 2016

Lena Dahlstedt
Stadsdirektör

Eva Olin
Ekonomidirektör

En ändamålsenlig kommunal redovisning

Betänkande av KomRed

Stockholm 2016

SOU 2016:24

SOU och Ds kan köpas från Wolters Kluwers kundservice.

Beställningsadress: Wolters Kluwers kundservice, 106 47 Stockholm

Ordertelefon: 08-598 191 90

E-post: kundservice@wolterskluwer.se

Webbplats: wolterskluwer.se/offentligapublikationer

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Wolters Kluwer Sverige AB
på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Svara på remiss – hur och varför

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02).

En kort handledning för dem som ska svara på remiss.

Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remisser

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet

Omslag: Elanders Sverige AB

Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2016

ISBN 978-91-38-24426-5

ISSN 0375-250X

Till statsrådet Ardalán Shekarabi

Regeringen beslutade den 28 augusti 2014 att uppdra åt en särskild utredare att se över lagen (1997:614) om kommunal redovisning.

Före detta kanslichefen vid Bokföringsnämnden Gunvor Pautsch utsågs den 1 september 2014 till särskild utredare.

Den 5 september 2014 förordnades som experter i utredningen ämnesrådet Nabil Aho, Finansdepartementet, certifierad kommunal revisor Per-Åke Brunström, PwC, kanslichef Ola Eriksson, KEF, departementssekreterare Emma Hermansson, Näringsdepartementet, departementssekreterare Annika Hjertkvist-Nilsson, Finansdepartementet, expert redovisning Curt Johansson, Ekonomistyrningsverket, ekonom Anders Nilsson, SKL, departementssekreterare Elin Persson, Finansdepartementet, kanslichef Stefan Pärnehem, BFN, auktoriserad revisor Mikael Sjölander, EY, kanslichef Torbjörn Tagesson, RKR och auktoriserad och certifierad revisor Bo Ädel, KPMG.

Som huvudsekreterare i utredningen anställdes från och med den 1 november 2014 ämnesråd Karin Gustafsson. Kammarrättsassessorn Susanne Widding-Gidlund anställdes från och med den 1 oktober 2014 som sekreterare i utredningen. Vidare var jurist Ulla Lloyd anställd som sekreterare från och med den 1 oktober 2015 till den 28 februari 2016.

Utredningen har antagit namnet KomRed.

Utredningen får härmed överlämna betänkandet, En ändamålsenlig kommunal redovisning, SOU 2016:24.

Stockholm i mars 2016

Gunvor Pautsch

/Karin Gustafsson
Susanne Widding-Gidlund

Innehåll

Förkortningar	19
Sammanfattning	21
1 Författningsförslag.....	35
1.1 Förslag till lag (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning	35
1.2 Förslag till lag om ändring i kommunallagen (1991:900)	61
1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser	64
1.4 Förslag om lag om ändring i lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.	65
1.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken	66
1.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2006:1203) om redovisning av fjärrvärmeverksamhet	67
2 Utredningens uppdrag och arbete	71
2.1 Direktivet	71
2.2 Utgångspunkter och begränsning av uppdraget	72
2.3 Utredningsarbetet.....	72

3	Förutsättningar för den kommunala redovisningen.....	75
3.1	Kommunal verksamhet	75
3.1.1	Kommunal särart.....	77
3.2	Kommunal redovisning.....	79
3.2.1	Varför behövs kommunal redovisning?.....	79
3.2.2	Kvalitativa egenskaper.....	80
3.2.3	Regelverket för den kommunala redovisningen	81
3.3	Övergripande krav på den kommunala ekonomin	84
3.3.1	God ekonomisk hushållning	85
3.3.2	Balanskravet.....	87
4	Bokföring och arkivering	93
4.1	Definition av räkenskapsinformation	93
4.1.1	Utredningens överväganden och förslag	93
4.2	Hur bokföringen ska vara ordnad	94
4.2.1	Utredningens överväganden och förslag	94
4.3	Arkivering av räkenskapsinformation	95
4.3.1	Utredningens överväganden och förslag	96
5	Allmänna bestämmelser om årsredovisning.....	97
5.1	Krav på överskådighet	97
5.1.1	Utredningens överväganden och förslag	97
5.2	Rättvisande bild införs i lagen.....	98
5.2.1	Avstegsregeln i lagen om kommunal redovisning	98
5.2.2	De kommunala revisorerna	98
5.2.3	Årsredovisningslagen	99
5.2.4	Budgetlagen och förordningen om årsredovisning och budgetunderlag	99
5.2.5	Utredningens överväganden och förslag	99
5.3	Andra grundläggande redovisningsprinciper.....	101
5.3.1	Kommunal redovisning.....	101
5.3.2	Årsredovisningslagen	102

5.3.3	Budgetlagen och förordningen om årsredovisning och budgetunderlag.....	103
5.3.4	Utredningens överväganden och förslag.....	104
5.4	Årsredovisningens syfte	108
5.4.1	Utredningens överväganden och förslag.....	108
5.5	Ansväret för årsredovisningens upprättande	109
5.5.1	Utredningens överväganden och förslag.....	109
6	Resultaträkning och balansräkning	111
6.1	Resultaträkningens uppställningsform	111
6.1.1	Lagen om kommunal redovisning	111
6.1.2	Årsredovisningslagen och kompletterande normgivning.....	112
6.1.3	Utredningens överväganden och förslag.....	113
6.2	Balansräkningens uppställningsform	116
6.2.1	Lagen om kommunal redovisning och kompletterande normgivning	116
6.2.2	Årsredovisningslagen och kompletterande normgivning.....	116
6.2.3	Förordningen om årsredovisning och budgetunderlag	116
6.2.4	Utredningens överväganden och förslag.....	117
6.3	Vad som får tas upp i balansräkningen som immateriell anläggningstillgång.....	117
6.3.1	Lagen om kommunal redovisning och kompletterande normgivning	117
6.3.2	Årsredovisningslagen	118
6.3.3	Förordningen om årsredovisning och budgetunderlag	119
6.3.4	Utredningens överväganden och förslag.....	119
6.4	Underlåtelse av omräkning eller ändring av jämförelsetal	120
6.4.1	Lagen om kommunal redovisning	120
6.4.2	Utredningens överväganden och förslag.....	120

6.5	Noternas ordningsföljd.....	121
6.5.1	Utredningens överväganden och förslag	121
7	Redovisning av kommunala pensionsförpliktelser	123
7.1	Pensionsavtal i kommuner och landsting	123
7.1.1	Pensionsavtalet KAP-KL.....	125
7.1.2	Pensionsavtalet AKAP-KL.....	125
7.2	Modeller för redovisning av pensioner.....	126
7.2.1	Fördelningsmodellen	126
7.2.2	Fullfonderingsmodellen.....	127
7.2.3	Blandmodellen.....	127
7.3	Hur har de kommunala pensionerna tidigare redovisats?.....	129
7.3.1	Referensgruppen för samråd och samverkan i redovisningsfrågor	129
7.3.2	Arbetsgrupp för översyn	130
7.4	Lagstiftning om hur kommunala pensionsförpliktelser ska redovisas	132
7.4.1	Blandmodellen och balanskravet.....	132
7.4.2	Kritik mot blandmodellen	135
7.5	Hur redovisas pensionskulden i praktiken av kommuner och landsting?.....	136
7.5.1	Hur redovisar kommunerna sin pensionsskuld?	136
7.5.2	Hur redovisar landstingen sin pensionsskuld?	137
7.6	Redovisning av pensioner inom privat sektor	139
7.6.1	Bokföringsnämndens regelverk.....	139
7.7	Pensionsskuldens storlek	141
7.7.1	Aktuell pensionsskuld	143
7.7.2	Årliga pensionskostnader	145
7.7.3	Skulden i enskilda kommuner och landsting.....	146
7.7.4	Orsaker till förändringar av pensionsskulden	149

7.8	Effekter vid byte från blandmodell till fullfonderingsmodell	152
7.8.1	Kommunernas och landstingens pensionskostnader vid blandmodell respektive fullfonderingsmodell	152
7.8.2	Effekter på resultatet för kommuner och landsting	155
7.9	Utredningens förslag att införa fullfonderingsmodellen ...	159
7.9.1	Ger modellerna bra förutsättningar för en rättvisande och transparent redovisning av pensionsförpliktelser?	159
7.9.2	Hur konjunkturkänsliga är modellerna?	161
7.9.3	Hur påverkar modellerna ekonomisk ställning, resultat samt balanskravet?	163
7.9.4	Hur påverkas den sammanställda redovisningen av valet av modell?	166
7.9.5	Sammanfattande bedömning	167
7.10	Utredningens förslag om upplysningar i not	169
7.11	Utredningens förslag om ny balanskravsjustering.....	170
7.12	Utredningens förslag om beräkning vid reservering till resultatutjämningsreserv.....	172
7.13	Utredningens bedömning om värdering av avsättning för pensionsförpliktelse.....	173
8	Finansiering av kommunala pensionsförpliktelser.....	175
8.1	Inget krav på finansiering av pensionsförpliktelse i lag eller kollektivavtal	175
8.1.1	Arbetsgivaren står det yttersta ansvaret.....	176
8.2	Finansiering av framtida pensionsutbetalningar	176
8.2.1	Reservera medel i egen balansräkning	177
8.2.2	Tryggande av pensioner genom pensionsstiftelse.....	177
8.2.3	Teckna pensionsförsäkring hos försäkringsbolag	179

8.3	Hur redovisas finansiering av pensionsförpliktelser i dag?	180
8.3.1	Hur redovisar privat sektor?	180
8.3.2	Hur trygger kommuner och landsting sina pensionsförpliktelser?	180
8.3.3	Hur redovisar kommuner och landsting pensionsmedel som finns i pensionsstiftelse eller i försäkring?	182
8.4	Utredningens överväganden och bedömning	183
8.4.1	Kan ökad jämförbarhet uppnås vid redovisning av tryggandet av pensionsförpliktelser?	183
9	Kartläggning av kommunala bidrag till infrastruktur..... 185	
9.1	Bestämmelser i lag om kommunala bidrag till infrastruktur.....	185
9.1.1	Lagen om vissa kommunala befogenheter.....	185
9.1.2	Lagen om kommunal redovisning.....	186
9.2	Kartläggningen.....	188
9.2.1	Hur många kommuner och landsting lämnar bidrag till infrastruktur?	189
9.2.2	Hur mycket bidrag lämnas till infrastruktur?	190
9.2.3	Hur mycket bidrag till infrastruktur tas upp i balansräkningen?	191
9.2.4	Under hur många år upplöses bidrag till infrastruktur?	196
9.2.5	Hur vanligt är det med förskotteringar?	197
9.3	Vad anser Rådet för kommunal redovisning om bidrag till infrastruktur?	197
9.4	Riksrevisionens granskning av Citybanan	198
9.5	Sammanfattning.....	198
10	Värdering	199
10.1	Begreppet nyttjandeperiod ersätter ekonomisk livslängd.....	199

10.1.1	Lagen om kommunal redovisning	199
10.1.2	Årsredovisningslagen	200
10.1.3	Förordningen om årsredovisning och budgetunderlag	201
10.1.4	Utredningens överväganden och förslag.....	201
10.2	Möjligheten att skriva upp finansiella anläggningstillgångar tas bort	202
10.2.1	Lagen om kommunal redovisning	202
10.2.2	Årsredovisningslagen och kompletterande normgivning.....	203
10.2.3	Förordningen om årsredovisning och budgetunderlag samt kompletterande normgivning.....	203
10.2.4	Utredningens överväganden och förslag.....	204
10.3	Vissa finansiella instrument ska värderas till verkligt värde.....	204
10.3.1	Lagen om kommunal redovisning	204
10.3.2	Årsredovisningslagen och kompletterande normgivning.....	206
10.3.3	Förordningen om årsredovisning och budgetunderlag	206
10.3.4	Utredningens överväganden och förslag.....	206
10.4	Värdering av tillgångar som erhålls som gåva.....	209
10.4.1	Lagen om kommunal redovisning och kompletterande normgivning	209
10.4.2	Årsredovisningslagen och kompletterande normgivning.....	209
10.4.3	Förordningen om årsredovisning och budgetunderlag	209
10.4.4	Utredningens överväganden och förslag.....	209
10.5	Omräkning av fordringar och skulder i utländsk valuta.....	210
10.5.1	Lagen om kommunal redovisning och kompletterande normgivning	210
10.5.2	Årsredovisningslagen	210
10.5.3	Förordningen om årsredovisning och budgetunderlag	211
10.5.4	Utredningens överväganden och förslag.....	211

10.6	Värdering av avsättningar.....	212
10.6.1	Lagen om kommunal redovisning och kompletterande normgivning	212
10.6.2	Årsredovisningslagen och förordningen om årsredovisning och budgetunderlag	212
10.6.3	Utredningens överväganden och förslag	213
11	Förvaltningsberättelsen	215
11.1	Förvaltningsberättelsen i kommuner och landsting.....	215
11.1.1	Lagen om kommunal redovisning.....	215
11.1.2	Rådet för kommunal redovisning	217
11.2	Förvaltningsberättelsen i privat sektor	217
11.2.1	Årsredovisningslagen.....	217
11.3	Utredningens överväganden och förslag.....	219
11.3.1	Redovisning av sjukfrånvaro	219
11.3.2	Drift- och investeringsredovisning	221
11.3.3	Skyldighet att lämna upplysningar om kommunalgruppen och uppdragsföretagen i förvaltningsberättelsen	222
12	Sammanställd redovisning	225
12.1	Kommunal verksamhet	225
12.2	Sammanställd redovisning.....	227
12.2.1	Gemensam förvaltningsberättelse.....	228
12.2.2	Sammanställda resultat- och balansräkningar.....	231
12.2.3	Undantag från skyldigheten att upprätta sammanställda räkenskaper	232
12.2.4	Möjligheter att undanta juridiska personer från den sammanställda redovisningen	232
12.2.5	Konsolideringsmetod.....	233
12.3	Koncernredovisning	234
12.3.1	Definitioner	235
12.3.2	Skyldighet att upprätta koncernredovisning	237
12.3.3	Dotterföretag som ska omfattas av koncernredovisningen.....	237

12.3.4	Koncernredovisningens delar och principer för upprättande av koncernredovisning m.m.....	238
12.3.5	Koncernbalansräkning och koncernresultaträkning	238
12.4	Utredningens överväganden och förslag	242
12.4.1	Definition av kommunalgruppsföretag.....	244
12.4.2	Definition av kommunalgrupp	246
12.4.3	Definition av uppdragsföretag.....	247
12.4.4	De sammanställda räkenskapernas delar	248
12.4.5	Skyldighet att upprätta sammanställda räkenskaper	249
12.4.6	Kommunalgruppsföretag som inte behöver omfattas av de sammanställda räkenskaperna.....	250
12.4.7	Förvärvsanalys	252
12.4.8	Konsolideringsmetod	252
12.4.9	Upprättandet av de sammanställda räkenskaperna	255
13	Delårsrapport	257
13.1	Krav på delårsrapporter i lag för kommuner och landsting	257
13.1.1	Fullmäktige ska behandla delårsrapporter	258
13.1.2	Revisorerna ska bedöma måluppfyllelsen	259
13.2	Kompletterande normgivning och upprättandet av delårsrapport	259
13.2.1	Förkortad förvaltningsberättelse.....	260
13.2.2	Resultaträkning och balansräkning	261
13.2.3	Vissa andra upplysningar.....	261
13.3	Ekonomisk information om kommunsektorn i den officiella statistiken	262
13.4	Utredningens överväganden och förslag	263
13.4.1	Inget krav på fler delårsrapporter eller förändring av vilken period som måste omfattas.....	263

13.4.2	När fullmäktige och revisorerna senast ska få tillgång till delårsrapporter	263
13.4.3	Innehållet i en delårsrapport.....	264
14	Samordningsförbund	267
14.1	Utredningens överväganden och förslag.....	267
15	Efterlevnad av lag och kompletterande normgivning	269
15.1	Lagen om kommunal redovisning	269
15.1.1	Ramlagstiftning	269
15.1.2	God redovisningssed.....	270
15.2	Kompletterande normgivning	272
15.2.1	Privata företag	273
15.2.2	Rådet för kommunal redovisning	274
15.3	Efterlevnad av lagen om kommunal redovisning och kompletterande normgivning	276
15.3.1	Rådet för kommunal redovisning följer efterlevnaden	276
15.3.2	Rådets för kommunal redovisning syn på efterlevnaden	278
15.3.3	En kartläggning av Skånes kommuners årsredovisningar	279
15.3.4	Bokslutspolitik	280
15.4	Tillsyn och ansvarsutkravande.....	282
15.4.1	Tillsyn	282
15.4.2	Personligt ansvar för kommunalpolitiker.....	284
15.5	Laglighetsprövning	284
15.6	Intresseorganisationer	286
15.7	Utredningens överväganden och förslag.....	287
15.7.1	Behov av utbildningsinsatser?	288
15.7.2	Upplysning om kostnaden för räkenskapsrevision	288
15.7.3	Inga sanktioner föreslås	289

16 Särredovisning	291
16.1 Bakgrund	291
16.1.1 Den kommunala kompetensen.....	293
16.2 Krav på särredovisning i lag och förordning	296
16.2.1 Kollektivtrafik.....	296
16.2.2 El.....	298
16.2.3 Fjärrvärme.....	301
16.2.4 Naturgas.....	303
16.2.5 Allmänna vattentjänster	305
16.2.6 Transparenslagstiftningen.....	308
16.3 Frivillig särredovisning	309
16.3.1 Avfall	309
16.3.2 Folktandvård.....	310
16.4 Utredningens överväganden och bedömning av förutsättningarna för samordning.....	311
16.4.1 Form och innehåll	311
16.4.2 Förutsättningar för samordning av lagstiftning ..	312
16.5 Utredningens överväganden och förslag om upplysning om särredovisningar.....	314
17 Lagteknisk översyn	315
17.1 Nuvarande struktur	315
17.2 En ny lag om kommunal bokföring och redovisning	316
17.3 En tydligare struktur	317
17.4 Földändringar i andra författningsar	319
18 Konsekvensanalys.....	321
18.1 Kraven på konsekvensanalysen	321
18.2 Övergripande konsekvenser av en ny lag om bokföring och redovisning för kommuner och landsting	322
18.3 Konsekvenser för kommuner och landsting	324
18.3.1 Redovisning av kommunala pensionsförpliktelser	324

18.3.2	Finansiering av kommunala pensionsförpliktelser.....	325
18.3.3	Sammanställd redovisning	326
18.3.4	Särredovisning	328
18.3.5	Delårsrapport	328
18.3.6	Efterlevnad.....	329
18.3.7	Arkiveringstid.....	330
18.3.8	Allmänna bestämmelser om årsredovisning	330
18.3.9	Resultaträkning och balansräkning	331
18.3.10	Värdering	332
18.3.11	Förvaltningsberättelsen	335
18.4	Konsekvenser för kommunalförbund och samordningsförbund	337
18.5	Konsekvenser för offentliga finanser	337
18.6	Konsekvenser för statliga myndigheter	338
18.6.1	Statistiska centralbyrån.....	338
18.6.2	Skatteverket	339
18.7	Konsekvenser för Rådet för kommunal redovisning	339
18.8	Konsekvenser för övriga	339
19	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	341
19.1	Förslag till lag om kommunal bokföring och redovisning.....	341
19.1.1	Ikraftträdande.....	341
19.1.2	Övergångsbestämmelser.....	342
19.2	Förslag till övriga lagändringar	343
20	Författningskommentarer	345
20.1	Förslag till lag (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning.....	345
20.2	Förslag till lag om ändring i kommunallagen (1991:900) ..	393
20.3	Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser	395

Särskilda yttranden 397**Bilagor**

Bilaga 1 Kommittédirektiv 2014:125.....	403
Bilaga 2 Kommungrupper.....	417
Bilaga 3 Jämförelsetabell mellan förslaget till lag om kommunal bokföring och redovisning och lagen (1997:614) om kommunal redovisning	423
Bilaga 4 Jämförelsetabell mellan lagen (1997:614) om kommunal redovisning och förslaget till lag om kommunal bokföring och redovisning	429

Förkortningar

BFL	Bokföringslagen (1999:1078)
BFN	Bokförsämnaden
BNP	Bruttonationalprodukt
ESV	Ekonomistyrningsverket
FI	Finansinspektionen
FiU	Finansutskottet
FÅB	Förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag
HSL	Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)
IASB	International Accounting Standards Board
IPSASB	International Public Sector Accounting Standards Board
K2	Bokförsämnadens allmänna råd om årsredovisning i mindre aktiebolag (BFNAR 2008:1) och Bokförsämnadens allmänna råd om årsredovisning i mindre ekonomiska föreningar (BFNAR 2009:1)
K3	Bokförsämnadens allmänna råd om årsredovisning och koncernredovisning (BFNAR 2012:1)
KEF	Kommunalekonomernas förening
KL	Kommunallagen (1991:900)
KRL	Lagen (1997:614) om kommunal redovisning
LAV	Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster
RF	Regeringsformen
RiR	Riksrevisionen
RKR	Rådet för kommunal redovisning
SCB	Statistiska centralbyrån
SKL	Sveriges Kommuner och Landsting
SOU	Statens offentliga utredningar
ÅRL	Årsredovisningslagen (1995:1554)

Sammanfattning

Regelverket för den kommunala redovisningen

Bestämmelser om bl.a. god ekonomisk hushållning, krav på att upprätta en budget i balans, balanskravet, samt om räkenskapsföring och redovisning finns i KL. Bestämmelserna är dock relativt översiktliga.

Närmare reglering av kommuner och landstings bokföring och redovisning (externredovisning) finns i KRL som trädde i kraft den 1 januari 1998. Utgångspunkten för lagens tillkomst var att det grundläggande synsättet på redovisningen ska vara detsamma såväl i privat som i kommunal sektor, men att den kommunala särarten kan motivera särskilda krav på den kommunala redovisningen. Den kommunala externredovisningens syfte bör enligt lagens förarbeten vara att ge fullmäktige, kommuninvånarna och andra intressenter relevant information om verksamhetens finansiella resultat och ekonomiska ställning. Denna information måste utformas så att den underlättar styrning och uppföljning av den kommunala verksamheten.

Bokföring och redovisning ska enligt KRL fullgöras på ett sätt som överensstämmer med god redovisningssed. För att främja och utveckla god redovisningssed för kommuner, landsting och kommunalförbund inom ramen för gällande lagstiftning har RKR bildats.

Den kommunala särarten

Den kommunala verksamheten har vissa speciella förutsättningar som påverkar redovisningen. Det brukar benämnas den kommunala särarten.

En skillnad mellan privat och kommunal verksamhet är dess syfte. Ett grundläggande syfte med att bedriva ett privat företag är

att ge ägarna avkastning på satsat kapital och att generera medel för att kunna driva verksamheten vidare. Det finns alltså ett vinstdsyfte till skillnad från för kommunerna och landstingen vars uppdrag, och syfte med verksamheten, är att sköta angelägenheter av allmänt intresse. Verksamheten garanteras av den kommunala beskattningsrätten. Detta gör att den finansiella rapporteringen i kommuner och landsting, på ett annat sätt än för ett privat företag, måste kompletteras och bedömas i förhållande till annan information om mängd och kvalitet.

Kommuner och landsting är en typ av obligatoriska associationer där medlemskapet inte är frivilligt. De är dessutom demokratiska organisationer med politiskt valda ledningar. Det finns både ett politiskt ansvarstagande och ett politiskt ansvarsutkrävande vid beslut. Vid sidan om styrelsen kan även nämnderna göras ansvariga. Det finns ett demokratiskt krav på öppenhet som finns lagsfäst genom bl.a. offentlighetsprincipen.

Grunderna för kommuners och landstings existens finns intagna i RF. Där stadgas bland annat att det finns kommuner på lokal och regional nivå. Kommuner och landsting kan till skillnad mot företag inte försättas i konkurs eller likvidation.

Kommunernas och landstingens verksamhet finansieras till största delen kollektivt genom beskattnings och statsbidrag. En stor del av deras intäkter bestäms alltså politiskt. De intäkter som kommuner och landsting har är, åtminstone kortsiktigt, förhållandevis oberoende av kostnadsutvecklingen. Skatteintäkternas storlek förändras t.ex. inte omedelbart till följd av verksamhetsförändringar. Kommuner och landsting måste också bokföra ekonomiska transaktioner som saknar en direkt motprestation. Det gäller t.ex. generella skattebidrag, skatteintäkter och ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453). Kommunernas och landstingens anläggningstillgångar är ofta av allmännyttig karaktär, vilket påverkar hur värderingen av dessa ska göras.

I ett privat företag kan beskattningen påverkas av hur en affärshändelse redovisas. För stora delar av verksamheten inom kommuner och landsting har redovisningen inte ett sådant samband.

Kommunala beslut påverkar ekonomin för framtida generationer i deras egenskap av skattebetalare och mottagare av kommunal service. Budgeten har en viktig roll i den politiska styrningen av kommuner och landsting. I budgeten görs mål-

formuleringar, prioriteringar och det tas beslut om resursfördelning. De krav som ställs på kommunerna och landstingen vad gäller ekonomiskt resultat (balanskrav och god ekonomisk hushållning) medför att redovisningsreglerna och de allmänna redovisningsprinciperna blir av stor betydelse redan vid budgetarbetet. Vid uppföljningen av om de mål som satts i budgeten har uppnåtts är redovisningen central. Resultaträkningen är därför den primära rapporten inom den kommunala sektorn.

Behovet av en översyn

KRL har efter införandet 1998 ändrats och uppdaterats på en del punkter, men någon större samlad översyn av lagen har inte gjorts. Samtidigt har förändringar i omvärlden och politiska beslut medfört att förutsättningarna för den kommunala redovisningen har förändrats.

Regeringen ansåg att en samlad översyn av regelverket för den kommunala redovisningen borde ske. Utgångspunkten ska även fortsättningsvis vara att redovisningen ska vara anpassad till den kommunala särarten.

Uppdraget

Utdrängningens uppdrag är att göra en översyn av KRL. Syftet med översynen är att åstadkomma en ändamålsenlig redovisningslagstiftning för kommuner och landsting. Utgångspunkten ska bl.a. vara att de redovisningsprinciper som är av vikt för kommuner och landsting särskilt ska beaktas och att redovisningslagstiftningen även fortsättningsvis ska vara anpassad till den kommunala särarten.

Utdrängningen ska bland annat utreda:

- redovisningen av kommunala avtalspensioner,
- finansiering av pensionsförpliktelser,
- sammanställd redovisning,
- delårsrapporter,
- efterlevnad av lag och normering, och
- särredovisning.

Utöver dessa uppdrag är utredaren oförhindrad att göra andra analyser och lämna ytterligare förslag med bärning på den kommunala redovisningen.

Förslagen

Utredningen lämnar ett förslag till en helt ny lag om kommunal bokföring och redovisning.

Utredningen har genomgående lagt förslag som syftar till en mer rättvisande redovisning, ökad insyn och en ökad jämförbarhet. Det gäller både jämförbarhet över tid och jämförbarhet mellan olika kommuner respektive landsting. Värdet av jämförbarhet visar sig i möjligheten att bedöma effektivitet och underlätta för politiker och medborgare att bedöma den ekonomiska utvecklingen.

Utredningen har beaktat de förändringar som skett i BFL och i ÅRL som har bärning på det kommunalekonomiska området, då dessa lagar i hög grad påverkat utformningen av KRL. Utredningen har även beaktat regler i FÅB som bedömts vara relevanta på det kommunala området.

Utredningen har förutom de materiella lagförslagen gjort en lagteknisk översyn. Denna översyn har innehållt en språklig och redaktionell genomgång av bestämmelserna i lagen. Utredningens målsättning har varit att få en tydligare struktur som kan underlätta för läsaren att hitta i lagen. Det handlar bland annat om en delvis ny kapitelindelning och fler underrubriker.

Redovisning av kommunala pensionsförpliktelser

Utredningen föreslår att pensionsförpliktelser ska redovisas enligt fullfonderingsmodellen. Det innebär att alla redovisade pensionsförpliktelser ska tas upp i balansräkningen som skuld eller avsättning. Pensionsförpliktelser intjänade före 1998 överförs från ansvarsförbindelser till skuld eller avsättning via eget kapital.

Balanskravsjustering ska göras genom att årliga förändringar av avsättning för pensionsförpliktelser som beror på ändrade livslängdsantaganden eller diskonteringsränta inte ska beaktas vid beräkningen av årets resultat efter balanskravsjusteringar dvs. vid avstämning mot balanskravet.

Finansiering av kommunala pensionsförpliktelser

Utredningen föreslår inga åtgärder för att öka jämförbarheten mellan olika finansieringsformer för framtida pensionsutbetalningar.

Om avsättning för pensionsförpliktelser har minskat sedan föregående balansdag till följd av att försäkring har tecknats eller att medel har överförts till pensionsstiftelse, ska upplysning lämnas om vilka belopp som avsättningen har minskats med.

Sammanställd redovisning

Nya begrepp, delar och undantagsmöjligheter

Utredningen föreslår att det ska införas nya begrepp för att underlätta förståelsen av lagen; kommunalgrupp, kommunalgruppsföretag och uppdragsföretag. Den föreslagna definitionen av kommunalgruppsföretag kan innebära att fler juridiska personer kommer att ingå i de sammanställda balans- och resultaträkningarna än i dag.

Utredningen föreslår att begreppet sammanställd redovisning tas bort. I stället införs begreppet sammanställda räkenskaper som avser en sammanställd resultaträkning, en sammanställd balansräkning, en sammanställd kassaflödesanalys och noter. I ÅRL finns bara krav på kassaflödesanalys för större företag. Det innebär att alla kommunalgruppsföretag som ska konsolideras inte behöver upprätta en kassaflödesanalys enligt ÅRL. Kassaflödesanalys för kommunalgruppsföretag som är mindre företag kan därför behövas upprättas särskilt för att uppfylla kraven i den föreslagna lagen. Samtidigt föreslår utredningen att det ska införas vissa undantag från kravet att upprätta sammanställda räkenskaper. Det föreslås också att undantag från kravet att alla kommunalgruppsföretag ska ingå i de sammanställda räkenskaperna. Några sådana undantagsmöjligheter finns inte i dag.

Konsolideringsmetod

Utredningens förslag innebär att konsolideringsmetod blir reglerad i lag. Klyvningsmetoden blir huvudregel men om det finns särskilda skäl och det är förenligt med rättvisande bild kan kapitalandels-

metoden användas. Det tillkommer också ett krav på att förvärvsanalys ska upprättas.

Förvaltningsberättelsen

Utredningen har lämnat en rad olika förslag som berör förvaltningsberättelsen, t.ex. får drift- och investeringsredovisningen egna delar i årsredovisningen.

Kravet på redovisning av sjukfrånvaro i den relativt detaljerade form som finns i KRL föreslås tas bort. Liksom tidigare krävs dock att väsentliga personalförhållanden ska redovisas i förvaltningsberättelsen, vilket kan inbegripa viss information om sjukfrånvaro.

Kravet på att lämna information om kommunalgruppsföretag i förvaltningsberättelsen har utökats. Utvärderingen av mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning, och utvärderingen av ekonomisk ställning ska enligt förslaget även omfatta kommunalgruppsföretag.

Föreslaget innebär en betydande minskning av vilka upplysningar som ska lämnas i förvaltningsberättelsen om uppdragsföretag. KRL innehåller i dag ett högt ställt upplysningskrav avseende uppdragsföretag i förvaltningsberättelsen. Nu begränsas upplysingsskyldigheten till upplysningar om sådana förhållanden avseende uppdragsföretag som är av väsentlig betydelse för bedömningen av kommunens eller landstingets verksamhet eller ekonomi. Förslaget innehåller därför en lättnad i denna del avseende mängden information som måste lämnas i förvaltningsberättelsen.

Balanskravsutredningen utökas enligt utredningens förslag. I balanskravsutredningen har gjorts tillägg om att även orealiserade vinster i värdepapper inte ska beaktas vid beräkningen av årets resultat. Detta till följd av förslaget att vissa finansiella instrument ska värderas till verkligt värde på balansomdagen. Balanskravsjustering ska också göras för den ökning eller minskning av pensionsförpliktelse som skett till följd av ändrade livslängdsantaganden eller diskonteringsränta.

Allmänna bestämmelser om årsredovisning

Fler delar i årsredovisningen

Utredningens förslag innebär att årsredovisningen får fler delar. Drift- och investeringsredovisningen flyttas från förvaltningsberättelsen och får egna delar i årsredovisningen. Noter blir också en egen del.

Principen om rättvisande bild och andra grundläggande redovisningsprinciper

Principen om rättvisande bild och andra grundläggande redovisningsprinciper lagfästs enligt förslaget. Det finns i dag en lång tradition av att hänvisa till rättvisande bild inom den kommunala redovisningen. De grundläggande redovisningsprinciperna kan ge hjälp åt såväl normgivande organ som de som upprättar årsredovisningar, med tolkningen av befintliga lagregleringar samt att fastställa vad som kan anses vara god redovisningssed i fall där det saknas lagregler.

Resultaträkning och balansräkning

I uppställningen av resultaträkningen har införts en ny resultatnivå.

Posterna Finansiella intäkter och Finansiella kostnader har ersatts med Poster från finansiella tillgångar respektive Poster från finansiella skulder.

Posterna Extraordinära kostnader och Extraordinära intäkter har ersatts av en post, Extraordinära poster, för nettoredovisning.

Möjligheten att ta upp förpliktelser som inte tas upp i själva balansräkningen, inom linjen föreslås tas bort. Det ersätts med ett krav på att i not lämna upplysningar om ställda säkerheter och ansvarsförbindelser.

Delårsrapport

Utredningen föreslår att det ska regleras i lag vilka delar som en delårsrapport ska bestå av. Enligt förslaget ska en delårsrapport innehålla en resultaträkning, en balansräkning och en förenklad förvaltningsberättelse. Förslaget innebär en utökad reglering i lag om vilka jämförelsetal som ska finnas i en delårsrapport.

Den tidigare regleringen av vilka upplysningar som ska lämnas i delårsrapporten tas bort.

Värdering

Nyttjandeperiod

I utredningens förslag har begreppet ekonomisk livslängd ersatts med begreppet nyttjandeperiod. Det finns ett nytt upplysningskrav avseende genomsnittlig bedömd nyttjandeperiod för varje post som tas upp som materiell anläggningstillgång. Nyttjandeperioden för en immateriell anläggningstillgång ska anses uppgå till högst fem år, om inte en annan längre tid med rimlig grad av säkerhet kan fastställas. Det finns även ett upplysningskrav vad gäller immateriella anläggningstillgångar om nyttjandeperioden bedöms till längre tid än fem år.

Immateriella anläggningstillgångar

Utgifter för utveckling som är av väsentligt värde för kommunens eller landstingets verksamhet under kommande år får tas upp som immateriell anläggningstillgång. Detsamma gäller enligt förslaget, utgifter för koncessioner, patent, licenser och liknande rättigheter. Utgifter för forskning föreslås inte få tas upp som anläggningstillgång.

Möjligheten till uppskrivning tas bort

Det finns enligt nuvarande lag en möjlighet att under vissa särskilda förutsättningar få skriva upp finansiella anläggningstillgångar. Denna möjlighet har i utredningens förslag tagits bort.

Finansiella instrument

Som huvudregel föreslås att vissa finansiella instrument som innehas för att genererera avkastning eller värdestegring ska värderas till verkligt värde. Undantag från denna huvudregel gäller bland annat för finansiella instrument som hålls till förfall dvs. som det förväntas att kommunen eller landstinget kommer att inneha fram till dess att de förfaller till betalning och regleras.

En värdering till verkligt värde får inte göras om en sådan värdering inte skulle ge ett tillförlitligt värde på det finansiella instrumentet. Det finansiella instrumentet ska då värderas enligt sedvanliga regler om värdering av anläggnings- respektive omsättningstillgångar.

Värdeförändringar sedan föregående balansdag ska redovisas som kostnad eller intäkt i resultaträkningen på raden för Poster från finansiella tillgångar. I de fall anskaffningen skett under pågående räkenskapsår är det värdeförändringen sedan anskaffnings-tillfället som ska redovisas.

Gåvor

Utredningens förslag innebär att tillgång som tas emot utan vederlag, eller till ett vederlag som väsentligt understiger tillgångens verkliga värde, ska redovisas till det verkliga värdet vid förvärvstidpunkten. Detta har tidigare inte varit särskilt reglerat i lag. Förslaget innebär ett klargörande och förhindrar tveksamheter vid värdering av gåvor.

Fordringar och skulder i utländsk valuta

Fordringar och skulder i utländsk valuta ska enligt förslaget omräknas enligt växelkurserna på balansdagen om inte annat följer av bestämmelserna om god redovisningssed och rättvisande bild.

Avsättning

Utredningen föreslår att en avsättning ska motsvara den på balansdagen bästa uppskattningen av det belopp som kommer att krävas för att reglera förpliktelser. Värderingen avser samtliga avsättningar därmed även avsättningar för pensionsförpliktelser.

Efterlevnad

Utredningen lämnar förslag om att upplysning ska lämnas om sammanlagd kostnad för de kommunala revisorernas granskning av bokföring, delårsrapport och årsredovisning.

Arkiveringstid

Arkiveringstiden för räkenskapsinformation föreslås minska från tio till sju år. Även tiden som maskinutrustning och system, som behövs för att presentera räkenskapsinformation i vanlig läsbar form (dokument) eller mikroskrift som kan läsas med förstoringshjälpmittel, ska hållas tillgängliga ändras från tio till sju år.

Särredovisning

Utredningen lämnar ett förslag om ett nytt upplysningskrav rörande särredovisning. Förslaget innebär att upplysning ska lämnas i not om vilka särredovisningar som har upprättats under räkenskapsåret av kommuner och landsting, samt de kommunalgruppsföretag som omfattas av de sammanställda räkenskaperna, till följd av krav i lag eller förordning.

Konsekvenser av förslagen

Konsekvenser för kommuner och landsting

Utredningen lämnar vissa förslag som kommer att öka de administrativa kostnaderna för kommuner och landsting. Men det finns också förslag som innebär lätnader. Sammantaget gör utred-

ningen bedömningen att förslaget inte medför några ytterligare administrativa kostnader för kommuner och landsting.

Vissa av förslagen påverkar även kommunernas och landstingens resultat och ekonomiska ställning. Utredningen gör den sammanstagna bedömningen att förändringarna motiveras av att få en mer rättvisande redovisning, bättre insyn och en ökad jämförbarhet.

Utredningens förslag innebär en ökad lagreglering av framförallt den kommunala redovisningen. Det minskar i viss mån kommuners och landstings utrymme att själva utforma sin redovisning. Det samlade förslaget bidrar dock till en välfungerade kommunal bokföring och mer rättvisande redovisning samt ökar insynen och jämförbarheten. Utredningen anser därför att förslaget inte innebär något oproportionerligt ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

Konsekvenser för kommunalförbund och samordningsförbund

Kommunalförbund och till viss del även samordningsförbunden kommer att påverkas av utredningens förslag om en ny lag om kommunal bokföring och redovisning.

Kommunalförbunden måste även fortsättningsvis tillämpa lagbestämmelserna om kommunal bokföring och redovisning på samma sätt som kommuner och landsting. Utredningen anser att förslagen, liksom för kommuner och landsting, sammantaget inte innebär några ökade kostnader för kommunalförbund. Det ska i detta sammanhang påpekas att de föreslagna regleringarna om sammanställda räkenskaper inte kommer att påverka kommunalförbund i någon högre grad. Utredningens förslag att samordningsförbund inte ska behöva upprätta årsbokslut kan innebära en viss kostnadsbesparing för dessa.

Konsekvenser för offentliga finanser

Balanskravet utgör, tillsammans med överskottsmålet och statens utgiftstak, det finanspolitiska ramverket.

Skillnaden mellan inkomster och utgifter enligt nationalräkenskaperna utgör det finansiella sparandet. Kommunsektorns finansiella sparande utgör en del av den offentliga sektorns finansiella sparande och omfattas av överskottsmålet. Överskotts-

målet innebär att det offentliga finansiella sparandet över en konjunkturcykel bör motsvara en procent av bruttonationalprodukten. Kommunernas och landstingens finansiella sparande är därmed av betydelse för uppfyllandet av överskottsmålet.

Balanskravet avser det ekonomiska resultatet, inte det finansiella sparandet. Ekonomiskt resultat är det begrepp som används i den kommunala redovisningen.

Kommunsektorns finansiella sparande utvecklas i allmänhet i samma riktning som det ekonomiska resultatet i kommuner och landsting, vilket styrs av både av balanskravet och av kravet på god ekonomisk hushållning. Det senare är överordnat balanskravet men ingår inte i det finanspolitiska ramverket. Olika redovisningsprinciper medför att det kan uppstå skillnader mellan resultat och finansiellt sparande för enskilda år, bland annat till följd av att investeringarna redovisas som en utgift i sin helhet i finansiellt sparande men periodiseras som en avskrivning i resultatet. Det är därför möjligt att kommunsektorn uppvisar t.ex. ett negativt finansiellt sparande och ett positivt resultat samma år.

En övergång till fullfondering skulle inte påverka det finansiella sparandet eftersom pensionsutbetalningarna är desamma i både blandmodell och fullfonderingsmodell. En övergång till fullfonderingsmodell leder dock i normalfallet till lägre kostnader och ett högre resultat. Ett möjligt scenario, skulle kunna vara att kommuner och landsting använder det ökade utrymmet till utökad verksamhet (dvs. en ökad konsumtion). Det skulle i så fall ge upphov till en negativ effekt på det finansiella sparandet. Utredningen anser att det är viktigt att kommuner och landsting ser över sina finansiella mål och att dessa bör vara utformade så att resultatet även täcker kommande pensionsutbetalningar.

Konsekvenser för statliga myndigheter

Statistiska centralbyrån

Uppgifter i kommunernas och landstingens årsredovisningar har betydelse för den ekonomiska statistik som SCB tar fram och för underlaget för nationalräkenskaperna (t.ex. beräkning av BNP).

Delar av utredningens förslag innebär att de underlag som SCB använder vid insamling av uppgifter från kommuner, landsting och

kommunalförbund måste ses över och uppdateras. Motsvarande översyner måste SCB dock göra även av andra orsaker som t.ex. förändringar i kodplaner m.m.

Skatteverket

Utredningen bedömer att förslaget om en förkortad tid för arkivering kommer att minska antalet ärenden hos Skatteverket rörande tillåtelse att förstöra dokument m.m. i förtid.

Konsekvenser för Rådet för kommunal redovisning

Bokförings- och redovisningslagstiftningens karaktär av ramlag påverkas inte av lagändringarna. RKR kommer även i fortsättningen att spela en viktig roll i utvecklandet av god redovisningssed. Att fler frågor är direkt reglerade i lag bör underlätta RKR:s arbete.

De förhållandevis stora förändringar i lagstiftningen som föreslås medför att RKR blir tvungen att se över betydande delar av sina rekommendationer, idéskrifter och informationer. RKR kommer på grund av detta att få tillfälligt ökade arbetsuppgifter.

Ikraftträdande

Den nya lagen om kommunal bokföring och redovisning föreslås träda i kraft den 1 januari 2018.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om bokföring och redovisning för kommuner och landsting. Lagen är indelad i följande kapitel:

- inledande bestämmelser (1 kap.),
- definitioner (2 kap.),
- bokföring och arkivering (3 kap.),
- allmänna bestämmelser om årsredovisning (4 kap.),
- resultaträkning (5 kap.),
- balansräkning (6 kap.),
- värdering (7 kap.),
- kassaflödesanalys (8 kap.),
- noter (9 kap.),
- drift- och investeringsredovisning (10 kap.),
- förvaltningsberättelse (11 kap.),
- sammanställda räkenskaper (12 kap.), och
- delårsrapport (13 kap.).

Lagens tillämpningsområde

2 § Kommuner och landsting är bokföringsskyldiga enligt 3 kap. De är också skyldiga att upprätta en årsredovisning för varje räkenskapsår enligt 4–12 kap. och en delårsrapport enligt 13 kap.

3 § Bestämmelserna i denna lag om kommuner och landsting gäller även kommunalförbund.

God redovisningssed

4 § Bokföring och redovisning ska fullgöras på ett sätt som överensstämmer med god redovisningssed.

Räkenskapsår

5 § Ett räkenskapsår omfattar ett kalenderår.

2 kap. Definitioner

Bokföring

1 § Med bokföringspost avses varje enskild notering i grundbokföringen eller huvudbokföringen.

2 § Med ekonomisk händelse avses alla förändringar i storleken och sammansättningen av en kommunens eller ett landstings förmögenhet som beror på kommunens eller landstingets ekonomiska relationer med omvärlden, såsom in- och utbetalningar, uppkomna fordringar och skulder samt andra åtgärder eller transaktioner som påverkar förmögenhetens storlek eller sammansättning.

3 § Med verifikation avses de uppgifter som dokumenterar en ekonomisk händelse eller en vidtagen justering i bokföringen.

Räkenskapsinformation

4 § Med räkenskapsinformation avses:

1. sådana sammanställningar av uppgifter som avses i
 - 3 kap. 3 § (grundbokföring och huvudbokföring),
 - 3 kap. 6 § (sidoordnad bokföring),
 - 3 kap. 8 § (verifikation och handling m.m. som en verifikation hänvisar till),
 - 3 kap. 11 § (systemdokumentation och behandlingshistorik),
 - 4 kap. 1 § (årsredovisning),
 - 4 kap. 5 § (specifikation till balansräkningspost),
 - 13 kap. 2 § (delårsrapport),
2. avtal och andra handlingar av särskild betydelse för att belysa verksamhetens ekonomiska förhållanden, samt
3. sådana uppgifter i övrigt som är av betydelse för att det ska gå att följa och förstå de enskilda bokföringsposternas behandling i bokföringen.

Kommunalgrupp

5 § Med en kommunalgrupp avses den kommunala förvaltningsorganisationen och kommunalgruppsföretagen.

Kommunalgruppsföretag

6 § Med ett kommunalgruppsföretag avses en juridisk person vars verksamhet, mål och strategier en kommun eller ett landsting, själv eller tillsammans med ett eller flera kommunalgruppsföretag, har ett varaktigt betydande inflytande över.

Betydande inflytande ska anses finnas vid ett innehav av minst tjugo procent av rösterna i en juridisk persons beslutande organ, om inte annat framgår av omständigheterna.

Om inflytandet inte är betydande ska den juridiska personen ändå anses vara ett kommunalgruppsföretag om den har särskild betydelse för kommunens eller landstingets verksamhet eller ekonomi.

Uppdragsföretag

7 § Med uppdragsföretag avses en juridisk person eller en enskild individ som kommunen eller landstinget har överlämnat vården av en kommunal angelägenhet till enligt 3 kap. 16 § kommunallagen (1991:900). Med ett uppdragsföretag avses inte ett kommunalgruppsföretag.

3 kap. Bokföring och arkivering

Allmänna bestämmelser om bokföring

1 § Bokföringsskyldigheten innefattar att

1. löpande bokföra alla ekonomiska händelser enligt bestämmelserna i 3 §,
2. se till att det finns verifikationer enligt 8 § för alla bokföringsposter samt systemdokumentation och behandlingshistorik enligt 11 §,
3. vid räkenskapsårets utgång avsluta den löpande bokföringen med en årsredovisning, och
4. bevara all räkenskapsinformation och sådan utrustning och sådana system som behövs för att presentera räkenskapsinformationen i den form som anges i 12 § första stycket 1 eller 2.

2 § Bokföringen ska vara ordnad så att

1. det ekonomiska utfallet av verksamheten kan jämföras med den budget som fullmäktige har fastställt,
2. det finns förutsättningar för kontroll av kommunens eller landstingets ekonomi, och
3. statistik kan lämnas enligt lag och förordning.

Grundbokföring och huvudbokföring

3 § De ekonomiska händelserna ska bokföras så att de kan presenteras i registreringsordning (grundbokföring) och i systematisk ordning (huvudbokföring). Detta ska ske på ett sådant sätt att det är möjligt att kontrollera fullständigheten i bokföringsposterna och överblicka verksamhetens förlopp, ekonomiska ställning och resultat.

Tidpunkten för bokföring

4 § Kontanta in- och utbetalningar ska bokföras senast påföljande arbetsdag. Andra ekonomiska händelser ska bokföras så snart det kan ske.

Ekonomiska händelser får bokföras senare än som anges i första stycket, om det finns särskilda skäl och är förenligt med god redovisningssed enligt 1 kap. 4 §.

Avslutande bokföringstransaktioner

5 § I samband med att den löpande bokföringen avslutas ska sådana poster som är nödvändiga för att bestämma räkenskapsårets intäkter och kostnader och den finansiella ställningen på balansdagen bokföras.

Vid sådan bokföring ska andra grundläggande redovisningsprinciper enligt 4 kap. 4 § tillämpas.

Sidoordnad bokföring

6 § Vid bokföringen ska konton över tillgångar, avsättningar och skulder specificeras i en sidoordnad bokföring i den utsträckning det behövs för att ge en tillfredsställande överblick och kontroll.

Rättelse av bokföringspost

7 § Om en bokförda post rättas, ska det anges när rättelsen har skett och vem som har gjort den. Sker rättelse genom en särskild rättelsepost, ska det samtidigt säkerställas att det vid en granskning av den rättade bokföringsposten utan svårighet går att få kännedom om rättelsen.

Verifikationer

8 § För varje ekonomisk händelse ska det finnas en verifikation. Har en kommun eller ett landsting tagit emot en uppgift om den ekonomiska händelsen i den form som anges i 12 § första stycket,

ska denna uppgift, i förekommande fall kompletterad med uppgifter enligt 9 § första stycket, användas som verifikation. Om det behövs med hänsyn till arten av den mottagna verifikationen, får bokföringen i stället grundas på en särskilt upprättad hänvisningsverifikation.

Flera likartade ekonomiska händelser får dokumenteras genom en gemensam verifikation.

9 § Verifikationen ska innehålla uppgift om när den har sammanställts, när den ekonomiska händelsen har inträffat, vad denna avser, vilket belopp den gäller och vilken motpart den berör. I förekommande fall ska verifikationen även innehålla upplysning om handlingar eller andra uppgifter som har legat till grund för den ekonomiska händelsen samt var dessa finns tillgängliga.

I verifikationen ska det ingå ett verifikationsnummer eller annat identifieringstecken samt sådana övriga uppgifter som är nödvändiga för att sambandet mellan verifikationen och den bokförda ekonomiska händelsen utan svårighet ska kunna fastställas.

10 § Om en verifikation rättas, ska det anges när rättelsen har skett och vem som har gjort den.

Systemdokumentation och behandlingshistorik

11 § Varje kommun och landsting ska upprätta sådana beskrivningar över bokföringssystemets organisation och uppbyggnad som behövs för att ge överblick över systemet (systemdokumentation). En kommun eller ett landsting ska också upprätta sådana beskrivningar över genomförda bearbetningar inom systemet som gör det möjligt att utan svårighet följa och förstå de enskilda bokföringsposternas behandling (behandlingshistorik).

Former för bevarande av räkenskapsinformation

12 § Räkenskapsinformation ska bevaras i

1. vanlig läsbar form (dokument),
2. mikroskrift som kan läsas med förstoringshjälpmiddel, eller

3. annan form som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel (maskinläsbart medium) och som genom omedelbar utskrift kan tas fram i sådan form som avses i 1 eller 2.

Dokument, mikroskrift och maskinläsbart medium med räkenskapsinformation som kommunen eller landstinget har tagit emot från någon annan ska bevaras i det skick materialet hade när det kom till kommunen eller landstinget. Dokument, mikroskrift och maskinläsbart medium med räkenskapsinformation som en kommun eller ett landsting själv har upprättat ska bevaras i det skick materialet fick när räkenskapsinformationen sammantäldes.

Arkivering m.m.

13 § Dokument, mikroskrift och maskinläsbara medier som används för att bevara räkenskapsinformation ska vara varaktiga och lätt åtkomliga. De ska minst bevaras fram till och med det sjunde året efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades. De ska både före och efter bokföringen förvaras ordnade och på ett betryggande och överskådligt sätt.

Maskinutrustning och system som behövs för att presentera räkenskapsinformationen i den form som anges i 12 § första stycket 1 eller 2 ska hållas tillgängliga under hela den tid som anges i första stycket.

14 § En kommun eller ett landsting får förstöra ett maskinläsbart medium som används för att bevara räkenskapsinformation, om räkenskapsinformationen på ett betryggande sätt överförs till dokument, mikroskrift eller annat maskinläsbart medium. Om räkenskapsinformationen består av uppgifter som en kommun eller ett landsting har tagit emot från någon annan, får det maskinläsbara mediet dock förstöras först från och med det fjärde året efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades.

15 § Om det finns särskilda skäl, får Skatteverket för visst fall tillåta att dokument, mikroskrift och maskinläsbara medier som används för att bevara räkenskapsinformation förstörs före utgången av den tid som anges i 13 §.

Även om ett tillstånd enligt första stycket har meddelats, får dokument, mikroskrift och maskinläsbara medier som används för att bevara information som omfattas av lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. inte förstöras förrän tidigast fem år efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades. Förstöring får dock ske om informationen bevaras på annat sätt.

4 kap. Allmänna bestämmelser om årsredovisning

Årsredovisningens delar

1 § En årsredovisning ska bestå av

- en förvaltningsberättelse,
- en resultaträkning,
- en balansräkning,
- en kassaflödesanalys,
- noter,
- en driftredovisning, och
- en investeringsredovisning.

Sammanställda räkenskaper ska ingå i årsredovisningen om kommunen eller landstinget är skyldiga att upprätta sådana enligt 12 kap. 2 §.

Överskådlighet

2 § Årsredovisningen ska upprättas på ett överskådligt sätt.

Rättvisande bild

3 § Årsredovisningens delar ska upprättas som en helhet och ge en rättvisande bild av verksamhetens resultat och ekonomiska ställning.

Om kommunen eller landstinget i årsredovisningen med stöd av rättvisande bild enligt första stycket, avviker från det som följer av rekommendation från normgivande organ på det kommunala området, ska upplysning om detta och om skälen för avvikelsen lämnas i not.

Andra grundläggande redovisningsprinciper

4 § När årsredovisningen upprättas ska följande iakttas:

1. Kommuner och landsting ska förutsättas fortsätta sina verksamheter.

2. Samma principer för värdering, klassificering och indelning av de olika posterna ska konsekvent tillämpas från ett räkenskapsår till ett annat.

3. Värdering av de olika posterna ska göras med iakttagande av rimlig försiktighet.

4. Intäkter och kostnader som är hänförliga till räkenskapsåret ska tas med oavsett tidpunkten för betalningen.

5. De olika beståndsdelar som balansräkningens poster består av ska värderas var för sig.

6. Tillgångar och skulder får inte kvittas mot varandra. Inte heller får intäkter och kostnader kvittas mot varandra.

7. Den ingående balansen för ett räkenskapsår ska stämma överens med den utgående balansen för det närmast föregående räkenskapsåret.

8. Förandringar i eget kapital ska redovisas över resultaträkningen.

Om annat är särskilt föreskrivet i denna lag ska avvikelse från första stycket göras.

Om det finns särskilda skäl och det är förenligt med god redovisningssed enligt 1 kap. 4 § och rättvisande bild enligt 4 kap. 3 §, får avvikelse från första stycket göras.

Årsredovisningens form

5 § En årsredovisning ska upprättas i vanlig läsbar form.

Specifikation till balansräkningspost

6 § För varje sammandragen post i den balansräkning som ska ingå i årsredovisningen ska, om inte postens sammansättning klart framgår av bokföringen i övrigt, de belopp som ingår i postens sammansättning specificeras i en särskild förteckning.

5 kap. Resultaträkning

Resultaträkningens innehåll

1 § Resultaträkningen ska i sammandrag redovisa samtliga intäkter och kostnader under räkenskapsåret.

Uppställningsform

2 § Resultaträkningen ska ställas upp i följande form.

Verksamhetens intäkter

Verksamhetens kostnader

Avskrivningar

Verksamhetens nettokostnader

Skatteintäkter

Generella statsbidrag och utjämning

Verksamhetens resultat

Poster från finansiella tillgångar

Poster från finansiella skulder

Resultat efter finansiella poster

Extraordinära poster

Årets resultat

3 § Posterna i resultaträkningen ska tas upp var för sig i den ordningsföljd som anges i uppställningsformen.

Andra poster än de som finns upptagna i resultaträkningens uppställningsform får tas upp, om de nya posternas innehåll inte täcks av uppställningsformens poster. Posterna får delas in i delposter. Kompletterande poster ska ges beteckningar som tydligt anger vad som ingår i posten.

Extraordinära poster

4 § Intäkter eller kostnader i annan verksamhet än kommunens eller landstingets normala verksamhet ska redovisas i posten Extraordinära poster.

Jämförelsetal

5 § För varje post eller delpost i resultaträkningen ska beloppet av motsvarande post för det närmast föregående räkenskapsåret anges.

Om principerna för värdering, klassificering eller indelning i poster eller delposter har ändrats, ska posterna för det närmast föregående räkenskapsåret räknas om eller ändras på det sätt som behövs för att de ska kunna jämföras med räkenskapsårets poster på ett meningsfullt sätt.

Om det finns särskilda skäl och är förenligt med god redovisningssed enligt 1 kap. 4 § och rättvisande bild enligt 4 kap. 3 §, behöver omräkning eller ändring enligt andra stycket inte göras.

Bidrag till infrastruktur

6 § Efter kommunens eller landstingets beslut ska sådana bidrag som avses i 2 kap. 1 § och sådana bidrag till inrättande av forskningsinfrastruktur som avses i 2 § andra stycket lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter redovisas som en kostnad i resultaträkningen eller tas upp i balansräkningen under posten Bidrag till infrastruktur.

6 kap. Balansräkning

Balansräkningens innehåll

1 § Balansräkningen ska i sammandrag redovisa kommunens eller landstingets samtliga tillgångar, avsättningar och skulder samt eget kapital på dagen för räkenskapsårets utgång (balansdagen).

Uppställningsform

2 § Balansräkningen ska ställas upp i följande form.

Tillgångar

- A. Anläggningstillgångar
 - I. Immateriella anläggningstillgångar
 - II. Materiella anläggningstillgångar
 - 1. Mark, byggnader och tekniska anläggningar
 - 2. Maskiner och inventarier
 - 3. Övriga materiella anläggningstillgångar
 - III. Finansiella anläggningstillgångar
- B. Bidrag till infrastruktur
- C. Omsättningstillgångar
 - I. Förråd m.m.
 - II. Fordringar
 - III. Kortfristiga placeringar
 - IV. Kassa och bank

Eget kapital, avsättningar och skulder

- A. Eget kapital
 - I. Årets resultat
 - II. Resultatutjämningsreserv
 - III. Övrigt eget kapital
- B. Avsättningar
 - I. Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser
 - II. Andra avsättningar
- C. Skulder
 - I. Långfristiga skulder
 - II. Kortfristiga skulder

3 § Posterna i balansräkningen ska tas upp var för sig i den ordningsföljd som anges i uppställningsformen.

Andra poster än de som finns upptagna i balansräkningens uppställningsform får tas upp, om de nya posternas innehåll inte täcks av uppställningsformens poster. Posterna får delas in i delposter. Kompletterande poster ska ges beteckningar som tydligt anger vad som ingår i posten.

Jämförelsetal

4 § För varje post eller delpost i balansräkningen ska beloppet av motsvarande post för det närmast föregående räkenskapsåret anges.

Om principerna för värdering, klassificering eller indelning i poster eller delposter har ändrats, ska posterna för det närmast föregående räkenskapsåret räknas om eller ändras på det sätt som behövs för att de ska kunna jämföras med räkenskapsårets poster på ett meningsfullt sätt.

Om det finns särskilda skäl och är förenligt med god redovisningssed enligt 1 kap. 4 § och rätvisande bild enligt 4 kap. 3 §, behöver omräkning eller ändring enligt andra stycket inte göras.

Vad som ska tas upp som anläggningstillgångar och omsättningstillgångar

5 § Tillgång som är avsedd för stadigvarande bruk eller innehav ska tas upp som anläggningstillgång. Annan tillgång ska tas upp som omsättningstillgång.

6 § Utgifter för utvecklingsarbete som är av väsentligt värde för kommunens eller landstingets verksamhet under kommande år får tas upp som immateriell anläggningstillgång. Detsamma gäller utgifter för koncessioner, patent, licenser och liknande rättigheter.

Utgifter för forskning får inte tas upp som immateriell anläggningstillgång.

Avsättningar

7 § Som avsättning ska tas upp sådan förpliktelse som är hänförlig till räkenskapsåret eller tidigare räkenskapsår och som på balansdagen är säker eller sannolik till sin förekomst men oviss till belopp eller till den tidpunkt då den ska infrias.

Upplösning av bidrag till infrastruktur

8 § Varje bidrag som redovisas i balansräkningen enligt 5 kap. 6 § ska upplösas med årliga enhetliga belopp under högst 25 år. Upplösningen ska påbörjas det år bidraget beslutas.

7 kap. Värdering

Allmänna bestämmelser om anläggningstillgångar

Värdering av anläggningstillgångar

1 § En anläggningstillgång ska tas upp till belopp som motsvarar utgifterna för tillgångens förvärv eller tillverkning (anskaffningsvärdet), om inte annat följer av 3, 4, 6, 8 eller 10 §§.

Anskaffningsvärdet för anläggningstillgångar

2 § I anskaffningsvärdet för en förvärvad anläggningstillgång ska räknas in, utöver inköpspriset, utgifter som är direkt hänförliga till förvärvet.

I anskaffningsvärdet för en tillverkad anläggningstillgång ska räknas in, utöver sådana kostnader som direkt kan hänföras till produktionen av tillgången, en skälig andel av indirekta tillverkningskostnader.

Ränta på kapital som har lånats för att finansiera tillverkningen av en anläggningstillgång får räknas in i anskaffningsvärdet till den del räntan hänför sig till tillverkningsperioden.

Utgifter för värdehöjande förbättringar av en anläggningstillgång får räknas in i anskaffningsvärdet, om de har lagts ned under räkenskapsåret eller balanserats från tidigare år.

Avskrivning av anläggningstillgångar

3 § Anläggningstillgångar med begränsad nyttjandeperiod ska skrivas av systematiskt över denna period.

Nyttjandeperioden för en immateriell anläggningstillgång som avses i 6 kap. 6 § ska anses uppgå till högst fem år, om inte en annan längre tid med rimlig grad av säkerhet kan fastställas.

Nedskrivning av anläggningstillgångar

4 § Har en anläggningstillgång vid räkenskapsårets utgång ett lägre värde än vad som följer av 1–3 §§, ska tillgången skrivas ned till detta lägre värde, om värdenedgången kan antas vara bestående.

En finansiell anläggningstillgång får skrivas ned till det lägre värde som tillgången har på balansdagen även om det inte kan antas att värdenedgången är bestående.

En nedskrivning enligt första eller andra stycket ska återföras, om det inte längre finns skäl för den.

Nedskrivningar och återföringar som avses i första–tredje styckena ska redovisas i resultaträkningen.

Bestämmelserna i första–fjärde styckena gäller inte anläggningstillgångar som är finansiella instrument och är värderade till verkligt värde enligt 6 §.

Allmänna bestämmelser om omsättningstillgångar

Värdering av omsättningstillgångar

5 § Omsättningstillgångar ska tas upp till det lägsta av anskaffningsvärdet och det verkliga värdet på balansdagen, om inte annat följer av 6, 8 och 10 §§.

Med anskaffningsvärde avses utgifterna för tillgångens förvärv eller tillverkning. Anskaffningsvärdet för omsättningstillgångar ska bestämmas enligt 2 § första–tredje styckena.

Med det verkliga värdet avses försäljningsvärdet efter avdrag för beräknad försäljningskostnad. Om det finns särskilda skäl, får det verkliga värdet bestämmas till återanskaffningsvärdet, i förekommande fall med avdrag för inkurans, eller något annat värde som är förenligt med god redovisningssed enligt 1 kap. 4 §.

Med återanskaffningsvärdet avses det belopp som motsvarar den utgift för anskaffandet som kommunen eller landstinget skulle ha haft om tillgången anskaffats på balansdagen.

Vissa finansiella instrument

6 § Finansiella instrument som innehås för att generera avkastning eller värdestegring ska värderas till verkligt värde, om inte annat följer av 7 §.

Värdeförändringen av de finansiella instrumenten sedan föregående balansdag ska redovisas i resultaträkningen.

7 § Följande finansiella instrument får inte värderas enligt 6 §:

1. finansiella instrument som ett tillförlitligt verkligt värde inte kan fastställas för,
2. finansiella instrument som hålls till förfall,
3. fordringar som härrör från verksamheten och som inte innehås för handelsändamål,
4. aktier och andelar i hel- eller delägda företag, samt
5. skulder som inte ingår som en del i en handelsportfölj.

Redovisning till bestämd mängd och fast värde

8 § Materiella anläggningstillgångar, råvaror och förnödenheter som omsätts och vars sammantagna värde är av underordnad betydelse för kommunen eller landstinget, får tas upp till en bestämd mängd och ett fast värde, om deras kvantitet, värde och sammansättning inte varierar väsentligt.

Omräkning av fordringar och skulder i utländsk valuta

9 § Fordringar och skulder i utländsk valuta ska omräknas enligt växelkursen på balansdagen om inte annat följer av god redovisningssed enligt 1 kap. 4 § och rättvisande bild enligt 4 kap. 3 §.

Gåvor

10 § Tillgång som tas emot utan vederlag, eller till ett vederlag som väsentligt understiger tillgångens verkliga värde, ska redovisas till det verkliga värdet vid förvärvstidpunkten.

Avsättningar

11 § En avsättning ska motsvara den på balansdagen bästa uppskattningen av det belopp som kommer att krävas för att reglera en förpliktelse.

Periodisering av vissa belopp vid upptagande av lån

12 § Kapitalrabatter och direkta emissionsutgifter vid upptagande av lån ska periodiseras, dock längst över tiden till dess skulden förfaller till betalning. Sådan periodisering behöver dock inte göras om den är utan väsentlig betydelse.

8 kap. Kassaflödesanalys

Kassaflödesanalysens innehåll

1 § I Kassaflödesanalysen ska in- och utbetalningar under räkenskapsåret redovisas.

9 kap. Noter

Allmänt om noter

1 § Upplysningar enligt detta kapitel ska lämnas i noter. Ytterligare krav på upplysning i not finns i 4 kap. 3 § andra stycket.

2 § Om inte annat följer av kravet på överskådlighet enligt 4 kap. 2 §, ska noter som avser enskilda poster i resultaträkningen eller balansräkningen läggas fram i samma ordning som posterna. Hänvisning ska göras vid de poster till vilka noterna hänför sig.

Första stycket gäller även noter som avser poster i den sammanställda resultaträkningen och den sammanställda balansräkningen.

Notupplysningskrav

Rättvisande bild

3 § Upplysning ska lämnas om det behövs för att en rättvisande bild enligt 4 kap. 3 § första stycket ska ges.

Avvikelse från grundläggande redovisningsprinciper

4 § Upplysning ska lämnas om avvikelse görs med stöd av 4 kap. 4 § tredje stycket. Av upplysningen ska skälen för avvikelsen och en bedömning av effekten på ekonomisk ställning och resultat lämnas.

Värderings- och omräkningsprinciper

5 § Upplysning ska lämnas om principerna för värdering av tillgångar, avsättningar och skulder.

För poster i årsredovisningen som avser tillgångar, avsättningar och skulder i utländsk valuta ska det anges enligt vilka principer beloppen har räknats om till svenska kronor.

Ställda säkerheter

6 § Upplysning ska lämnas om panter och jämförliga säkerheter.

Ansvarsförbindelser

7 § Upplysning ska lämnas om ansvarsförbindelser.

Särredovisning

8 § Upplysning ska lämnas om vilka särredovisningar som upp-
rättats under räkenskapsåret till följd av bestämmelse i lag eller
förordning.

Jämförelsetal

9 § Upplysning ska lämnas om omräkning eller ändring av jämförelse-
talen med stöd av 5 kap. 5 § tredje stycket eller 6 kap. 4 § tredje
stycket inte görs. Av upplysningen ska skälen för detta framgå.

Finansiella instrument

10 § Upplysning ska lämnas om värdeförändringen av de finansiella
instrumenten enligt 7 kap. 6 § andra stycket.

Bidrag till infrastruktur

11 § Upplysning om det sammanlagda bidraget till infrastruktur
enligt 5 kap. 6 § och vad det avser, ska lämnas för varje projekt.

Upplysning om den valda tiden enligt 6 kap. 8 § för bidragets
upplösning, hur mycket av bidraget som upplösts och upptaget
belopp under posten Bidrag till infrastruktur, ska lämnas.

Nyttjandeperiod för materiella anläggningstillgångar

12 § Upplysning ska lämnas om bedömd genomsnittlig nyttjande-
period för varje post som tas upp som materiella anläggnings-
tillgångar.

Nyttjandeperiod för immateriella anläggningstillgångar

13 § Upplysning ska lämnas om nyttjandeperioden för en immateriell
anläggningstillgång bestäms till längre tid än fem år enligt 7 kap. 3 §
andra stycket. Av upplysningen ska skälen för detta framgå.

Avsättning för pensionsförpliktelser

14 § Upplysning ska lämnas om förändring av avsättning för pensionsförpliktelser sedan föregående balansdag. Av upplysningen ska framgå hur stor del av förändringen som beror på ändrade livslängdsantaganden eller ändrad diskonteringsränta.

Om avsättning för pensionsförpliktelser har minskat till följd av att försäkring har tecknats eller att medel har överförts till pensionsstiftelse, ska upplysning lämnas om vilka belopp som avsättningen har minskats med sedan föregående balansdag.

Extraordinära poster

15 § Upplysning ska lämnas om sådana extraordinaära poster som avses i 5 kap. 4 §. I upplysningen ska posterna specificeras till belopp och art.

Räkenskapsrevision

16 § Upplysning ska lämnas om sammanlagd kostnad för de kommunala revisorernas granskning av bokföring, delårsrapport och årsredovisning.

Kommunalgrupp

17 § Upplysningar ska lämnas om hur communalgruppen avgränsas, vilka juridiska personer den består av och hur den förändrats i sin sammansättning under räkenskapsåret.

18 § Upplysning ska lämnas om ett eller flera communalgrupps-företag inte omfattas av de sammanställda räkenskaperna med stöd av 12 kap. 3 § och skälen för det.

Konsolideringsmetod

19 § Upplysning ska lämnas om kommunalgruppsföretag konsolideras enligt 12 kap. 5 § tredje stycket. Av upplysningen ska framgå vilka kommunalgruppsföretag som har konsoliderats med denna metod och skälen för det.

10 kap. Drift- och investeringsredovisning

Driftredovisningens innehåll

1 § Driftredovisningen ska innehålla en redovisning av hur utfallet förhåller sig till den budget som fastställts för den löpande verksamheten.

Investeringssredovisningens innehåll

2 § Investeringssredovisningen ska innehålla en samlad redovisning av kommunens eller landstingets investeringsverksamhet.

11 kap. Förvaltningsberättelse

Utvecklingen av verksamheten

1 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla en översikt över utvecklingen av kommunens eller landstingets verksamhet.

Viktiga förhållanden för resultat och ekonomisk ställning

2 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om sådana förhållanden som inte ska redovisas i balansräkningen eller i resultaträkningen, men som är viktiga för bedömningen av kommunens eller landstingets resultat eller ekonomiska ställning.

Händelser av väsentlig betydelse

3 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om sådana händelser av väsentlig betydelse för kommunen eller landstinget som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dess slut.

Förväntad utveckling

4 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om kommunens eller landstingets förväntade utveckling.

Väsentliga personalförhållanden

5 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om väsentliga personalförhållanden.

Andra förhållanden av betydelse för styrning och uppföljning

6 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om andra förhållanden än de som avses i 2–5 §§, som är av betydelse för styrningen och uppföljningen av den kommunala verksamheten.

God ekonomisk hushållning

7 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla en utvärdering av om målen och riktlinjerna enligt 8 kap. 5 § andra stycket kommunallagen (1991:900) har uppnåtts och följts.

Ekonomisk ställning

8 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla en utvärdering av kommunens eller landstingets ekonomiska ställning.

Balanskravsresultat

Balanskravsutredning

9 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om dels årets resultat efter balanskravsjusteringar, dels detta resultat med justering för förändring av resultatutjämningsreserven (balanskravsresultat).

Balanskravsjusteringar görs genom att följande uppgifter inte beaktas vid beräkningen av årets resultat:

1. realisationsvinster som inte står i överensstämmelse med god ekonomisk hushållning,
2. realisationsförluster till följd av försäljning som står i överensstämmelse med god ekonomisk hushållning,
3. orealiseraade vinster och förluster i värdepapper,
4. återföring av orealiseraade vinster och förluster i värdepapper, och
5. ökning eller minskning av pensionsförpliktelser till följd av ändring av livslängdsantaganden eller diskonteringsränta.

Negativt balanskravsresultat

10 § Om balanskravsresultatet enligt 9 § för ett visst räkenskapsår är negativt, ska det i förvaltningsberättelsen för det året anges när och på vilket sätt man avser att göra den i 8 kap. 5 a § kommunallagen (1991:900) föreskrivna regleringen av det negativa balanskravsresultatet.

Upplysning ska lämnas om fullmäktige har beslutat att en sådan reglering inte ska ske. Skälen för beslutet ska framgå.

Upplysning ska också lämnas om hur tidigare räkenskapsårs negativa balanskravsresultat har reglerats och om det balanskravsresultat som återstår att reglera.

Kommunalgrupp

11 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar enligt 1–8 §§ om kommunalgruppen.

Uppdragsföretag

12 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om sådana förhållanden avseende uppdragsföretag som är av väsentlig betydelse för bedömningen av kommunens eller landstingets verksamhet eller ekonomiska ställning.

12 kap. Sammanställda räkenskaper

De sammanställda räkenskapernas delar

1 § Med sammanställda räkenskaper för kommunalgruppen avses en sammanställning av kommunens eller landstingets och kommunalgruppsföretagens resultaträkningar, balansräkningar och kassaflödesanalyser samt noter.

Skyldighet att upprätta sammanställda räkenskaper

2 § Sammanställda räkenskaper ska upprättas för kommunalgruppen.

Sammanställda räkenskaper behöver dock inte upprättas för kommunalgruppen om samtliga kommunalgruppsföretag, såväl var för sig som tillsammans, är utan väsentlig betydelse för kommunen eller landstinget.

Kommunalgruppsföretag som inte behöver omfattas av de sammanställda räkenskaperna

3 § Ett kommunalgruppsföretag behöver inte omfattas av de sammanställda räkenskaperna om det är utan väsentlig betydelse för kommunen eller landstinget.

Om två eller flera av dessa kommunalgruppsföretag tillsammans bedöms ha väsentlig betydelse för kommunen eller landstinget ska de dock ingå i de sammanställda räkenskaperna.

Förvärvsanalys

4 § Vid förvärv av en juridisk person eller första gången som ett kommunalgruppsföretag ska ingå i de sammanställda räkenskaperna ska en förvärvsanalys göras. I förvärvsanalysen ska anskaffningsvärdet på det förvärvade kommunalgruppsföretagets identifierbara tillgångar och skulder fastställas.

Konsolideringsmetod

5 § Ett kommunalgruppsföretags identifierbara tillgångar och skulder enligt 4 § (förvärvsanalysen) ska räknas in i den sammanställda resultaträkningen och i den sammanställda balansräkningen.

Konsolidering ska ske i proportion till kommunens eller landstingets ägda andel av kommunalgruppsföretaget. Om kommunalgruppsföretaget är en stiftelse, ett kommunalförbund eller ett samordningsförbund enligt lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser, ska konsolidering ske i proportion till kommunens eller landstingets andel av kommunalgruppsföretagets tillgångar och skulder.

Om det finns särskilda skäl och det är förenligt med rätvisande bild enligt 4 kap. 3 §, får 7 kap. 26 §, 27 §, 28 § första stycket och 29 § årsredovisningslagen (1995:1554) tillämpas vid konsolidering.

Sammanställd resultaträkning och sammanställd balansräkning

6 § Om inte annat följer av detta kapitel ska bestämmelserna i 5 kap. tillämpas när den sammanställda resultaträkningen upprättas, och bestämmelserna i 6 kap. tillämpas när den sammanställda balansräkningen upprättas.

Bestämmelsen om specifikation till balansräkningsposter i 4 kap. 6 § gäller även för posterna i den sammanställda balansräkningen.

Sammanställd kassaflödesanalys

7 § Vid upprättande av den sammanställda kassaflödesanalysen ska bestämmelsen i 8 kap. tillämpas.

Noter

8 § Vid upprättande av noter i de sammanställda räkenskaperna ska bestämmelserna i 9 kap. 11 § och 16 § inte tillämpas.

13 kap. Delårsrapport

Antal delårsrapporter

1 § Minst en gång under räkenskapsåret ska en delårsrapport upprättas för verksamheten och ekonomin från räkenskapsårets början. Minst en rapport ska omfatta en period av minst hälften och högst två tredjedelar av räkenskapsåret.

Delårsrapportens delar

2 § Delårsrapporten ska innehålla

- en resultaträkning,
- en balansräkning, och
- en förenklad förvaltningsberättelse.

Jämförelsetal m.m.

3 § För varje post eller delpost i resultaträkningen i en delårsrapport ska belopp för motsvarande period under närmast föregående räkenskapsår, prognos för resultatet för räkenskapsåret och budget för innevarande räkenskapsår redovisas.

För varje post eller delpost i balansräkningen i en delårsrapport ska belopp för motsvarande post för närmast föregående räkenskapsårs utgång redovisas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
2. Genom lagen upphävs lagen (1997:614) om kommunal redovisning.
3. Pensionsförpliktelser intjänade före 1998 ska överföras från ansvarsförbindelser till skuld eller avsättning via eget kapital.
4. Bestämmelsen i 5 kap. 7 § lagen (1997:614) om kommunal redovisning avseende bidrag som har beslutats under år 2009 ska fortsatt gälla.

1.2 Förslag till lag om ändring i kommunallagen (1991:900)

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 3 d, 5 a, 14, 16 och 20 a §§ kommunallagen (1991:900) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

3 d §¹

Kommuner och landsting får reservera medel till en resultatutjämningsreserv under de förutsättningar som anges i andra stycket.

Reservering till en resultatutjämningsreserv får göras för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel, med högst ett belopp som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravjusteringar enligt 4 kap. 3 a § lagen (1997:614) om kommunal redovisning, som överstiger

Reservering till en resultatutjämningsreserv får göras för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel, med högst ett belopp som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravjusteringar enligt 11 kap. 9 § lagen (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning, som överstiger

1. en procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, eller

2. två procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, om kommunen eller landstinget har ett negativt eget kapital, *inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförflyktelser*.

2. två procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, om kommunen eller landstinget har ett negativt eget kapital.

Medel från en resultatutjämningsreserv får användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel.

¹ Senaste lydelse 2012:800.

5 a §²

Om balanskravsresultatet enligt 4 kap. 3 a § *lagen (1997:614) om kommunal redovisning* för ett visst räkenskapsår är negativt, ska det regleras under de närmast följande tre åren.

Fullmäktige ska anta en åtgärdsplan för hur regleringen ska ske.

Beslut om reglering ska fattas senast i budgeten det tredje året efter det år då det negativa balanskravsresultatet uppkom.

14 §³

Styrelsen och övriga nämnder *skall* fortlöpande föra räkenskaper över de medel som de förvaltar.

Närmare bestämmelser om kommuners och landstings bokföring finns i *lagen (1997:614) om kommunal redovisning*.

Styrelsen och övriga nämnder *ska* fortlöpande föra räkenskaper över de medel som de förvaltar.

Närmare bestämmelser om kommuners och landstings bokföring finns i *lagen (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning*.

16 §⁴

När styrelsen har fått övriga nämnders redovisningar, *skall* den upprätta en årsredovisning.

Närmare bestämmelser om årsredovisningen finns i *lagen (1997:614) om kommunal redovisning*.

När styrelsen har fått övriga nämnders redovisningar, *ska* den upprätta en årsredovisning.

Närmare bestämmelser om årsredovisningen finns i *lagen (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning*.

20 a §⁵

Minst en delårsrapport som *skall* upprättas i enlighet med bestämmelserna i 9 kap. 1 § *lagen (1997:614) om kommunal*

Minst en delårsrapport som *ska* upprättas i enlighet med bestämmelserna i 13 kap. 1 § *lagen (2018:000) om kommunal*

² Senaste lydelse 2012:800.

³ Senaste lydelse 1997:615.

⁴ Senaste lydelse 1997:615.

⁵ Senaste lydelse 2004:775.

redovisning skall behandlas av *bokföring och redovisning* ska behandlas av fullmäktige.

Styrelsen ska inom två månader efter utgången av den period av räkenskapsåret som delårsrapporten omfattar, överlämna delårsrapporten till fullmäktige och revisorer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser

Härigenom föreskrivs att 24 § lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Styrelsen *skall* svara för samordningsförbundets räkenskaper och årligen inom tre månader från räkenskapsårets slut upprätta årsbokslut och årsredovisning. *Lagen (1997:614) om kommunal redovisning* *skall* gälla i tillämpliga delar.

Föreslagen lydelse

24 §

Styrelsen *ska* svara för samordningsförbundets räkenskaper och årligen inom tre månader från räkenskapsårets slut upprätta årsredovisning. *Lagen (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning* *ska* gälla i tillämpliga delar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

1.4 Förslag om lag om ändring i lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

En öppen redovisning och en separat redovisning enligt 3 och 4 §§ som avser verksamhet som bedrivs inom en kommun eller ett landsting och som inte utgör räkenskapsinformation enligt lagen (1997:614) om kommunal redovisning skall arkiveras i enlighet med bestämmelserna om bevarande och arkivering m.m. i 2 kap. 10–13 §§ den lagen. Detsamma gäller uppgifter av betydelse för redovisningarna.

Sådana redovisningar och uppgifter som sägs i första stycket och som avser verksamhet som bedrivs av en fysisk eller juridisk person vilken omfattas av bokföringslagen (1999:1078) skall arkiveras i enlighet med bestämmelserna om arkivering m.m. i 7 kap. den lagen även om informationen inte utgör räkenskapsinformation i bokföringslagens mening.

I arkivlagen (1990:782) finns ytterligare bestämmelser om arkivering.

En öppen redovisning och en separat redovisning enligt 3 och 4 §§ som avser verksamhet som bedrivs inom en kommun eller ett landsting och som inte utgör räkenskapsinformation enligt lagen (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning ska arkiveras i enlighet med bestämmelserna om bevarande och arkivering m.m. i 3 kap. 12–15 §§ den lagen. Detsamma gäller uppgifter av betydelse för redovisningarna.

Sådana redovisningar och uppgifter som sägs i första stycket och som avser verksamhet som bedrivs av en fysisk eller juridisk person vilken omfattas av bokföringslagen (1999:1078) ska arkiveras i enlighet med bestämmelserna om arkivering m.m. i 7 kap. den lagen även om informationen inte utgör räkenskapsinformation i bokföringslagens mening.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

1.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken

Härigenom föreskrivs att 5 c § förordningen (2001:100) om den officiella statistiken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 c §⁶

Kommuner och landsting ska för den officiella statistiken lämna de uppgifter som avses i 5 § 1–7, samt uppgifter om

- 1. preliminära och definitiva årliga bokslut,
- 2. budget och plan för resultat- och balansräkning enligt 5 kap. 1 och 2 §§ lagen (1997:614) om kommunal redovisning,
- 3. utfall av kommunernas och landstingens resultaträkning för räkenskapsårets första tertial samt årsprognoser för innevarande år vid utgången av samma tertial,
- 4. kommun- och landstingsägda företag, och
- 5. alternativa utförare av kommun- och landstingsfinansierad verksamhet.

2. budget och plan för resultat- och balansräkning enligt 5 kap. 2 § och 6 kap. 2 § lagen (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning,

Kommuner och landsting ska för den officiella statistiken dessutom lämna kvartalsvisa uppgifter om intäkter och kostnader, finansiella tillgångar och skulder, balansräkningsposter, investeringsutgifter samt kvartalsvisa årsprognoser för dessa.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2018.

⁶ Senaste lydelse 2013:946.

1.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2006:1203) om redovisning av fjärrvärme- verksamhet

Härigenom föreskrivs att 2, 4, 6, 11 och 12 §§ förordningen (2006:1203) om redovisning av fjärrvärmeverksamhet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Om annat inte följer av denna förordning *skall* årsrapporten upprättas i enlighet med god redovisningssed som den tillämpas vid upprättande av årsredovisning enligt årsredovisningslagen (1995:1554). Detta gäller även om den som bedriver fjärrvärmeverksamheten inte upprättar någon årsredovisning.

Om fjärrvärmeverksamheten bedrivs av en kommun *skall* årsrapporten i stället upprättas i enlighet med god redovisningssed som den tillämpas vid upprättande av årsredovisning enligt *lagen* (1997:614) om *kommunal bokföring och redovisning*.

4 §

Årsrapporten *skall* bestå av

1. en balansräkning för räkenskapsåret och för det föregående räkenskapsåret,
2. en kostnadsslagsindelad resultaträkning för räkenskapsåret och för det föregående räkenskapsåret,
3. noter,
4. en förvaltningsberättelse,

Årsrapporten *ska* bestå av

1. Årsrapporten ska bestå av

5. en finansieringsanalys upprättad enligt en indirekt metod, om den som bedriver fjärrvärmeverksamheten är skyldig att upprätta en finansieringsanalys enligt årsredovisningslagen (1995:1554) eller *lagen (1997:614) om kommunal redovisning*, och

6. en kopia av årsredovisningen eller årsbokslutet för räkenskapsåret som upprättats enligt årsredovisningslagen, *lagen om kommunal redovisning* eller bokföringslagen (1999:1078).

5. en kassaflödesanalys upprättad enligt en indirekt metod, om den som bedriver fjärrvärmeverksamheten är skyldig att upprätta en kassaflödesanalys enligt årsredovisningslagen (1995:1554) eller *lagen (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning*, och

6. en kopia av årsredovisningen eller årsbokslutet för räkenskapsåret som upprättats enligt årsredovisningslagen, *lagen om kommunal bokföring och redovisning* eller bokföringslagen (1999:1078).

6 §

Årsrapporten *skall* skrivas under av dem som undertecknar den årsredovisning som upprättas enligt årsredovisningslagen (1995:1554).

Om fjärrvärmeverksamheten bedrivs av en kommun *skall* årsrapporten i stället beslutas av kommunfullmäktige eller av den som fullmäktige utsett.

Om någon årsredovisning enligt årsredovisningslagen eller *lagen (1997:614) om kommunal redovisning* inte upprättas, *skall* årsrapporten undertecknas av den som bedriver verksamheten eller av behöriga ställföreträdare för den som bedriver verksamheten.

Årsrapporten *skall* innehålla uppgift om den dag då den undertecknades.

Årsrapporten *ska* skrivas under av dem som undertecknar den årsredovisning som upprättas enligt årsredovisningslagen (1995:1554).

Om fjärrvärmeverksamheten bedrivs av en kommun *ska* årsrapporten i stället beslutas av kommunfullmäktige eller av den som fullmäktige utsett.

Om någon årsredovisning enligt årsredovisningslagen eller *lagen (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning* inte upprättas, *ska* årsrapporten undertecknas av den som bedriver verksamheten eller av behöriga ställföreträdare för den som bedriver verksamheten.

Årsrapporten *ska* innehålla uppgift om den dag då den undertecknades.

11 §⁷

I noterna ska det, utöver vad som följer av god redovisningssed, lämnas uppgifter om

1. principerna för den fördelning som avses i 7 och 9 §§,
2. det planenliga restvärdet för varje anläggningskategori, och
3. hur stor andel av räkenskapsårets inköp och försäljningar som avser koncernföretag, intresseföretag eller sådana gemensamt styrda företag som företaget som bedriver fjärrvärmeverksamheten är delägare i, med angivande av principerna för intern prissättning.

Om fjärrvärmeverksamheten bedrivs av en kommun ska uppgifterna enligt första stycket 3 i stället avse andelen inköp och försäljningar som avser den egena kommunen eller sådana juridiska personer som ingår i kommunens sammanställda *redovisning* enligt *lagen (1997:614) om kommunal redovisning*.

Uttrycken koncernföretag, intresseföretag och gemensamt styrda företag har samma betydelse som i årsredovisningslagen (1995:1554).

12 §⁸

Den som bedriver fjärrvärmeverksamhet ska senast fem månader efter räkenskapsårets utgång lämna årsrapporten till en godkänd revisor för granskning enligt 42 § fjärrvärmelagen (2008:263).

Om den årsredovisning eller det årsbokslut som upprättas enligt årsredovisningslagen (1995:1554) eller bokföringslagen (1999:1078) enligt lag eller annan förordning ska granskas av minst en auktoriserad revisor, ska årsrapporten i stället granskas av en auktoriserad revisor.

Om fjärrvärmeverksamheten bedrivs av en kommun ska årsrapporten i stället granskas av de revisorer som granskar den årsredovisning som kommunen upprättar enligt *lagen (1997:614)*

Om fjärrvärmeverksamheten bedrivs av en kommun ska årsrapporten i stället granskas av de revisorer som granskar den årsredovisning som kommunen upprättar enligt *lagen (2018:000)*

⁷ Senaste lydelse 2015:832.

⁸ Senaste lydelse 2013:228.

om kommunal redovisning.

*om kommunal bokföring och
redovisning.*

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2018.

2 Utredningens uppdrag och arbete

2.1 Direktivet

Regeringen beslutade den 28 augusti 2014 (dir. 2014:125), bilaga 1, att tillsätta en särskild utredare med uppgift att se över lagen (1997:614) om kommunal redovisning.

Syftet med översynen var att åstadkomma en ändamålsenlig redovisningslagstiftning för kommuner och landsting. Utgångspunkten skulle bl.a. vara att de redovisningsprinciper som är av vikt för kommuner och landsting särskilt ska beaktas och att redovisningslagstiftningen även fortsättningsvis ska vara anpassad till den kommunala särarten.

Utredaren ska utreda om det finns skäl att ändra redovisningen av kommunala avtalspensioner och om, och i så fall på vilket sätt, hänsyn ska tas till valet av finansieringsform för framtida pensionsutbetalningar vid redovisningen av kommunala avtalspensioner. Utredaren ska utreda förutsättningarna för och behovet av att ändra kraven på den sammanställda redovisningen och hur detta påverkar kommunallagens (1991:900) balanskrav och kravet på en god ekonomisk hushållning. Utredaren ska utreda förutsättningarna för, och behovet av att, samordna reglerna kring särredovisning samt beakta risken för motverkande skillnader. Utredaren ska även utreda förutsättningarna för och behovet av, att ändra kraven på delårsrapporterna vad gäller innehåll och omfattning. Utredaren ska vidare utreda behovet av åtgärder för att förbättra efterlevnaden av lag samt allmänna råd och rekommendationer från normgivande organ på det kommunala redovisningsområdet.

Utredaren ska lämna de lagförslag som övervägandena leder fram till.

Utredaren ska därutöver kartlägga hur redovisningsreglerna för bidrag till infrastruktur tillämpas.

Utöver de ovan angivna uppdragene är utredaren oförhindrad att göra andra analyser och lämna ytterligare förslag med bärning på den kommunala redovisningen som kan anses motiverade inom ramen för utredningsuppdraget.

2.2 Utgångspunkter och begränsning av uppdraget

Av utredningens direktiv framgår att utredaren även ska beakta de förändringar som skett i BFL och i ÅRL som har bärning på det kommunalekonomiska området, då dessa lagar i hög grad påverkat utformningen av lagen om kommunal redovisning.

Utredaren ska redogöra för ekonomiska och administrativa konsekvenser av sina förslag. Förslagens konsekvenser ska redovisas enligt 14–15 a §§ kommittéförordningen (1998:1474). Förslagen ska kostnadsberäknas.

I 14 kap. 3 § RF anges att en inskränkning av den kommunala självstyrelsen inte bör gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen. Det innebär att en proportionalitetsprövning ska göras under lagstiftningsprocessen. Om något av förslagen i betänkandet påverkar det kommunala självstyret ska därför, utöver dess konsekvenser, också de särskilda avvägningar som lett fram till förslagen särskilt redovisas.

2.3 Utredningsarbetet

Utredningen har antagit namnet KomRed.

Utöver utredningens sekretariat har en expertgrupp deltagit i utredningsarbetet.

I september 2014 tillsattes en expertgrupp med representanter från berörda departement, myndigheter och organisationer. Till gruppen förordnades experter från Finansdepartementet och Näringsdepartementet. Därutöver förordnades experter från SKL, ESV, BFN, KPMG, PwC, EY, KEF och RKR. Utredningen har träffat expertgruppen vid nio tillfällen.

Utredningen har träffat forskare från Kommunforskning i Västsverige för att få information om bokslutspolitik och för att diskutera övriga redovisningsfrågor.

När det gäller särredovisning och sammanställd redovisning har utredningen träffat forskare från Lunds universitet.

Utredningen har också träffat forskare från Handelshögskolan vid Karlstads universitet för att diskutera efterlevanden av lag och kompletterande normgivning.

Utredningen har vid tre tillfällen träffat KPA angående redovisningen av pensionsförpliktelser och pensionsförsäkringar. Swedbank har varit utredningen behjälplig med synpunkter angående pensionsstiftelser. När det gäller redovisningen av pensionsförpliktelser har utredningen tagit hjälp av SKL.

När det gäller finansiella instrument har utredningen tagit hjälp av Fredrik Eriksson, KPMG.

Utredningen ska enligt direktiven föra en dialog med de utredningar som berör de frågeställningar som angivits i uppdraget. Utredningen har därför haft kontakt med Utredningen om en kommunallag för framtiden (Fi 2012:07) och Skolkostnadsutredningen (U 2014:14).

Utredningen har också deltagit i flera konferenser och seminarier, t.ex. SKL:s Bokslutsdagar, Ekonomidagarna i Örebro samt seminarium med Skåne läns kommunalförbund.

3 Förutsättningar för den kommunala redovisningen

Kraven på redovisningen inom kommunal och privat sektor är i många avseenden lika. Att ta fram information och göra en redovisning handlar om att registrera och periodisera transaktioner, samt att sammanställa finansiella rapporter. Det ställs i båda sektorerna krav på t.ex. verifikationer, systemdokumentation och behandlingshistorik. Det finns dock vissa särskilda förhållanden som skiljer kommunal verksamhet från den verksamhet som privata företag bedriver. Det brukar betecknas som den kommunala särarten, och påverkar hur den kommunala redovisningen utformas.

3.1 Kommunal verksamhet

Offentlig verksamhet i Sverige bedrivs av stat, kommun och landsting. Enligt 1 kap. 7 § RF finns kommuner på lokal och regional nivå. Dessa rättssubjekt betecknas som kommuner och landsting i 1 kap. 1 § KL. Det finns 290 kommuner och 20 landsting. Den kommunala sektorns verksamhet utgör en väsentlig del av samhällsekonomien och verksamheten i den offentliga sektorn. De kommunala utgifterna motsvarade 24 procent av BNP 2014. Den största delen av utgifterna avsåg verksamheter inom vård, skola och omsorg. Antalet sysselsatta i kommunerna och landstingen utgör, tillsammans med antalet sysselsatta hos privata utförare som utför verksamhet som finansieras av kommuner och landsting, drygt en fjärdedel av det totala antalet sysselsatta i Sverige.

Kommunal självstyrelse

Sverige har en lång tradition av kommunal självstyrelse. Kommunerna ges genom den kommunala självstyrelsen stor frihet att själva besluta över sin verksamhets form och innehåll. Det ger möjlighet till lokala anpassningar utifrån olika behov och förutsättningar.

Den kommunala självstyrelsen garanteras genom bestämmelser i RF. I 1 kap. 1 § andra stycket RF anges att den svenska folkstyrelsen förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statsskick och genom kommunal självstyrelse. Den kommunala självstyrelsen skyddas, och begränsas, av bestämmelsen i 8 kap. 2 § första stycket 3 RF. Den anger att föreskrifter ska meddelas genom lag om de avser grunderna för kommunernas organisation och verksamhetsformer, den kommunala beskattningen samt kommunernas befogenheter i övrigt och deras åligganden. Av 8 kap. 3 § RF framgår att riksdagen har möjlighet att bemynndiga regeringen att meddela vissa sådana föreskrifter. Av 14 kap. 2 § RF framgår principen om kommunal självstyrelse; att kommunerna sköter lokala och regionala angelägenheter av allmänt intresse på den kommunala självstyrelsens grund. En inskränkning av den kommunala självstyrelsen bör enligt 14 kap. 3 § RF inte gå längre än vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranlett den. Kommuner får enligt 14 kap. 4 § RF ta ut skatt för skötseln av sina angelägenheter.

Obligatoriska och frivilliga uppgifter

Kommunernas och landstingens verksamhet omfattar viktiga samhällsfunktioner som regleras i bl.a. skollagen (2010:800), socialtjänstlagen (2001:453) och HSL. Utöver de obligatoriska uppgifterna som ges i lag har kommuner och landsting en fri sektor inom vilken de kan sköta egna angelägenheter, dvs. frivillig verksamhet. Det handlar t.ex. om kultur- och fritidsverksamhet.

Ramen för den kommunala kompetensen ges i KL. Av den framgår bl.a. de kommunalrättsliga principerna; lokaliseringsprincipen, förbudet att ta på sig uppgifter som enbart ankommer på annan, förbudet att understödja enskilda eller företag, och förbud mot att bedriva spekulativ verksamhet. I KL anges också fördelningen av makt och ansvar inom kommunerna och landstingen. Det bör påpekas att KL för närvarande är under översyn. Utredningen om en

kommunallag för framtiden har överlämnat sitt slutbetänkande En kommunallag för framtiden (SOU 2015:24) till regeringen.

Lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter (befogenhetslagen), innehåller bestämmelser som ger kommuner och landsting ökade befogenheter i förhållande till vad som gäller enligt KL. Den innehåller inte några obligatoriska uppgifter och reglerar bl.a. kommunal kompetens gällande bidrag till högskoleverksamhet, bidrag till byggande av statlig väg och järnväg, bidrag till inrättande och drift av Eric-konsortier samt till anläggande av allmän farled som staten ansvarar för.

Samverkan

Det finns en omfattande samverkan mellan kommuner och landsting. År 2015 bedrevs samverkan i 174 kommunalförbund. Samverkan förekommer också genom t.ex. gemensamma nämnder, avtal och gemensamt ägda företag. Lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser ger Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan samt enskilda landsting och kommuner möjlighet att samordna sina insatser i samordningsförbund. Kommuner och landsting deltar också i nätverk med näringslivet, intresseorganisationer och högskolor.

3.1.1 Kommunal särart

Den kommunala verksamheten har vissa speciella förutsättningar som påverkar redovisningen. Det brukar benämnes den kommunala särarten.

En skillnad mellan privat och kommunal verksamhet är dess syfte. Ett grundläggande syfte med att bedriva ett privat företag är att ge ägarna avkastning på satsat kapital och att generera medel för att kunna driva verksamheten vidare. Det finns alltså ett vinstsyfte till skillnad från för kommunerna och landstingen vars uppdrag, och syfte med verksamheten, är att sköta angelägenheter av allmänt intresse. Verksamheten garanteras av den kommunala beskattningsrätten. Detta gör att den finansiella rapporteringen i kommuner och landsting, på ett annat sätt än för ett privat företag, måste kompletteras och bedömas i förhållande till annan information om mängd och kvalitet.

Kommuner och landsting är en typ av obligatoriska associationer där medlemskapet inte är frivilligt.¹ De är dessutom demokratiska organisationer med politiskt valda ledningar. Det finns både ett politiskt ansvarstagande och ett politiskt ansvarsutkråvande vid beslut. Vid sidan om styrelsen kan även nämnderna göras ansvariga. Det finns ett demokratiskt krav på öppenhet som finns lagsfäst genom bl.a. offentlighetsprincipen.

Grunderna för kommuner och landstings existens finns intagen i RF, där stadgas att det finns kommuner på lokal och regional nivå. Kommuner och landsting kan därmed inte upphöra att existera utan vidare. Kommuner och landsting kan vidare inte försättas i konkurs eller likvidation. Kommunernas och landstingens verksamhet finansieras till största delen kollektivt genom beskattning och statsbidrag. Soliditetsmåttet har därför en annan innebörd i den kommunala sektorn jämfört med i den privata. Det kan också vara svårt att tolka soliditetsmåttet eftersom förmögenheter egentligen inte ska byggas upp i kommunal sektor utan intäkterna ska användas till verksamheten. Även om det naturligtvis behövs visst kapital för att kunna tillhandahålla välfärdstjänster har eget kapital en annan roll i kommuner och landsting än i privata företag. Kommunernas och landstingens anläggningstillgångar är ofta av allmännyttig karaktär, vilket påverkar hur värderingen av dessa ska göras.

En stor del av kommunernas och landstingens intäkter bestäms alltså politiskt. De intäkter som kommuner och landsting har är, åtminstone kortsiktigt, förhållandevis oberoende av kostnadsutvecklingen. Skatteintäkternas storlek förändras t.ex. inte omedelbart till följd av verksamhetsförändringar. Kommuner och landsting måste också bokföra ekonomiska transaktioner som saknar en direkt motprestation. Det gäller t.ex. generella skattebidrag, skatteintäkter och ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen.

I ett privat företag kan beskattningen påverkas av hur en affärsändelse redovisas. För stora delar av verksamheten inom kommuner och landsting har redovisningen inte ett sådant samband.

¹ Enligt 1 kap. 4 § KL är medlem av en kommun den som är folkbokförд i kommunen, äger fast egendom i kommunen eller ska betala kommunalskatt där. Medlem av ett landsting är den som är medlem av en kommun inom landstinget.

Kommunala beslut påverkar ekonomin för framtida generationer i deras egenskap av skattebetalare och mottagare av kommunal service. Budgeten har en viktig roll i den politiska styrningen av kommuner och landsting. I budgeten görs målformuleringar, prioriteringar och det tas beslut om resursfördelning. De krav som ställs på kommunerna och landstingen vad gäller ekonomiskt resultat (balanskrav och god ekonomisk hushållning) medför att redovisningsreglerna och de allmänna redovisningsprinciperna blir av stor betydelse redan vid budgetarbetet. Vid uppföljningen av om de mål som satts i budgeten har uppnåtts är redovisningen central. Resultaträkningen är därför den primära rapporten inom den kommunala sektorn.

Kommunernas och landstingens prissättning regleras bl.a. av självkostnadsprincipen i 8 kap. 3 c § KL. Den innebär att de som huvudregel inte får ta ut högre avgifter än vad som svarar mot kostnaderna för det som tillhandahålls (självkostnaden). Den kommunala redovisningen är därför viktig för att kunna bedöma om självkostnadsprincipen upprätthållits.

3.2 Kommunal redovisning

3.2.1 Varför behövs kommunal redovisning?

Den kommunala redovisningen är ett underlag för ekonomiska och politiska beslut. Tillgång till information är en grundförutsättning för en fungerande demokrati och en effektiv förvaltning av ekonomin. Redovisningen fyller därför en viktig funktion.

Det är delvis samma aktörer som använder kommunal och privat redovisning, t.ex. kreditinstitut. Den kommunala särarten gör dock att gruppen som använder den kommunala redovisningen är större och inbördes mer heterogen jämfört med den som använder privata företags redovisning. Olika aktörer ställer skilda krav på ekonomisk information och mått. Det måste därför göras en avvägning mellan hur detaljerad redovisningen ska vara i olika avseenden och vad som krävs för att ta fram uppgifterna, dvs. en bedömning av nyttan kontra kostnaden.

Den avgörande karakteristiken för en redovisningsenhet är att det finns användare som behöver finansiell information. Detta för att kunna utkräva ansvar eller fatta beslut om resursallokering och framtida resursbehov. Den kommunala finansiella rapporteringen har

således olika användare för vilka den primära redovisningsenheten och kraven på rapporteringens innehåll kan variera. En redovisningsenhet kan vara vissa specialreglerade verksamheter (exempelvis VA, fjärrvärme och renhållning), en nämnd, ett kommunalförbund, en kommun, ett landsting eller hela kommunalgruppen.

Redovisningen är central för fullmäktiges ansvarsprövning av styrelser och nämnder. Den används även för avstämning av de krav på den kommunala ekonomin som ställs i lag och vid utvärdering av resursanvändningen. Redovisningen är därför ett viktigt verktyg för både den politiska majoriteten och oppositionen i kommuner och landsting.

Medlemmar i kommuner och landsting har ett direkt intresse av den kommunala redovisningen. Den ger dem information som är intressant för dem i deras roller som t.ex. röstberättigade, skattebetalare, brukare och anställda. Media använder redovisningen för att informera om och granska kommuners och landstings verksamheter.

Staten använder bl.a. den kommunala redovisningen som underlag för kommunala utjämningssystem och vid tilldelning av resurser till kommuner och landsting genom statsbidrag. Den kommunala verksamheten är, som tidigare nämnts, en stor del av offentlig sektor och den svenska ekonomin. Redovisningen behövs därför också för nationalräkenskaperna och som underlag för den finansiella politiken på nationell nivå. Även andra kommuner och landsting kan ha intresse av redovisningen. Det finns vidare företag och organisationer som är intressenter på grund av att de är beroende av ersättningssystem eller att de konkurrerar med den verksamhet som kommuner och landsting bedriver i egenförvaltning.

3.2.2 Kvalitativa egenskaper

Informationen i finansiella rapporter måste ha vissa kvalitativa egenskaper för att vara användbar för intressenter. Det är väsentligen samma grundläggande kvalitetsskrav som ställs på redovisningen inom kommunal och privat sektor.²

² Se t.ex. Konceptuellt ramverk för finansiell rapportering i kommuner och landsting (2011) från RKR och K3 från BFN.

Ett krav är att redovisningen måste vara begriplig för användarna. Det måste dock förutsättas att användarna har vissa grundläggande kunskaper om t.ex. ekonomi och, vad gäller kommunal redovisning, om kommunal verksamhet. Redovisningen måste vidare möjliggöra jämförelser över tid för samma redovisningsenhet, och mellan olika redovisningsenheter. Jämförbarheten är av särskilt vikt för kommuner och landsting bl.a. eftersom deras varor och tjänster som huvudregel inte prissätts på en marknad. För kommuner och landsting blir jämförelser ett sätt att utvärdera effektiviteten.

Utdriften av rapporterna måste vara sådan att informationen på ett relevant sätt kan användas för uppföljning och utvärdering av beslut. I detta ligger ett krav på aktualitet. En finansiell rapport får inte presenteras för lång tid efter redovisningsperiodens slut. Redovisningen ska också på ett tillförlitligt sätt förmedla en objektiv bild av resultatet och enhetens ställning. Redovisningen måste präglas av öppenhet och transparens.

Frågan om informationen är av väsentligt betydelse, och om nyttan av att ta fram informationen överväger kostnaden, är viktiga aspekter vid upprättandet av en finansiell rapport. Nyttan av informationen bör vara större än kostnaden för att tillhandahålla den. Denna avvägning ska huvudsakligen baseras på bedömningar. Kostnaderna bär inte alltid av den part som har nyttja av informationen och nyttan av informationen tillfaller ofta en bred skara av externa användare.

3.2.3 Regelverket för den kommunala redovisningen

Länge saknades en närmare lagreglering av kommunal redovisning. I allt väsentligt överläts det till kommuner och landsting att själva utveckla den kommunala redovisningen.

Kapitalredovisningskommittén hade 1956 förordat en modell för redovisning som kom att användas fram till mitten av 1980-talet. Det var en för sektorn unik redovisningsmodell men den kom att kritiseras bl.a. för att den ansågs vara alltför komplex. Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet presenterade 1986 en ny redovisningsmodell och ett normalreglemente influerade av de regleringar som fanns för privata företags redovisning. Målsätt-

ningen var bl.a. att samordna redovisningsformerna mellan kommunal och privat verksamhet. Inom kommunsektorn bildades också en referensgrupp för samråd och samverkan i redovisningsfrågor för att utveckla praxisen inom communal externredovisning. En stor majoritet av kommunerna och landstingen kom att använda den nya redovisningsmodellen och normalreglementet.³

Övergripande bestämmelser om redovisning och bokföring finns i 8 kap. KL. Det anges t.ex. i 8 kap. 16 § KL att styrelsen ska upprätta en årsredovisning. Regeringen övervägde vid tillkomsten av 1991 års kommunallag att införa mer preciserade regler för redovisningen men stannade vid att lagens bestämmelser om den kommunala redovisningen bara skulle ange ramarna för redovisningsarbetet. Det överlämnades i stället till fullmäktige att närmare besluta om kompletterande föreskrifter om redovisning. Det förslag till kommunalt redovisningsreglemente som Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet hade utarbetat framhölls dock som en god förebild för hur sådana närmare föreskrifter kunde utformas (prop. 1990/91:117 s. 122 f.).

Lagen om kommunal redovisning

KRL trädde i kraft den 1 januari 1998. Lagen reglerar kommuners, landstings och kommunalförbunds externredovisning. Samordningsförbund enligt lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser ska också följa lagen i tillämpliga delar. Förutom bestämmelser om externredovisning innehåller KRL allmänna bestämmelser om bokföring och vissa bestämmelser som avser internredovisning. Bestämmelserna om internredovisning gäller krav på avstämning av utfallet i förhållande till fastställd budget.

KRL byggde i allt väsentligt på normalreglementet och den lagstiftning som fanns för den privata sektorn. Regeringen påtalade i lagens förarbeten att kommunerna och landstingen är en väsentlig del av samhällsekonomien och vikten av att ekonomiska beslut grundas på ett stabilt och relevant beslutsunderlag. Genom lagstiftning skulle det skapas bättre förutsättningar att upprätthålla en samordnad och enhetlig kommunal redovisningsstandard som skulle kunna

³ Ds 1996:30 s. 37 f.

förbättra jämförbarheten och analysförutsättningarna (prop. 1996/97:52 s. 30 ff.).

KRL är en ramlagstiftning som ger utrymme för normbildning genom det krav på god redovisningssed som finns i lagens första kapitel (prop. 1996/97:52 s. 44). Även den lagstiftning som finns om redovisning för privata företag har karaktären av ramlagstiftning. I KRL finns kapitel om bokföring, allmänna bestämmelser om årsredovisning, förvaltningsberättelse, resultaträkning och balansräkning, värdering, kassaflödesanalys, sammanställd redovisning samt delårsrapporter.

Regeringen ansåg vid lagens tillkomst att de specifika förutsättningar som gäller för kommunal verksamhet gör att den redovisningslagstiftning som gäller för näringslivet inte är direkt överförbar. Det grundläggande synsättet på redovisning ansågs vara detsamma i båda sektorer men det påpekades att den kommunala särarten gör att särskilda krav kan ställas på den kommunala redovisningen. Syftet med den kommunala externredovisningen är att ge fullmäktige, kommuninvånare och andra intressenter relevant information om verksamhetens finansiella resultat och ekonomiska ställning (prop. 1996/97:52 s. 42 f.).

Kommunala företag omfattas inte av KRL utan de styrs av samma bokförings- och redovisningsregler som privata företag. De ingår dock i den sammanställda redovisningen som är en del av årsredovisningen. Detta för att få en samlad bild av kommunens totala ekonomiska engagemang. Begreppet kommunala företag finns numera inte kvar i KL (prop. 2013/14:118 Privata utförare av kommunal verksamhet). Med kommunala företag avser utredningen samtliga företag där en kommun eller ett landsting är hel- eller delägare. Även stiftelser som kommunen eller landstinget ensamt, eller tillsammans med någon annan bildat, och ekonomiska föreningar där kommunen eller landstinget bestämmer tillsammans med någon annan, anses också ingå i begreppet kommunala företag.

Rådet för kommunal redovisning

Normgivande organ inom kommunal redovisning är RKR vars huvudsakliga syfte är att utveckla god redovisningssed enligt KRL. RKR är en ideell förening vars medlemmar är Sveriges Kommuner

och Landsting (SKL) och staten. RKR bildades 1997 och ger ut rekommendationer, informationsmaterial och idéskrifter inom kommunal redovisning. RKR inspireras både av nationell normgivning från BFN och av internationell normgivning, t.ex. från IPSASB. De ekonomiska och legala förutsättningarna varierar dock mellan såväl länder som sektorer.

3.3 Övergripande krav på den kommunala ekonomin

Finanspolitiskt ramverk

Det finanspolitiska ramverket på nationell nivå består av ett antal principer som finanspolitiken utformas efter. Ramverket är ett verktyg som ska se till att finanspolitiken är långsiktigt hållbar och transparent. Riksdagen fastställer målet för offentlig sektors sparande, överskottsmålet. Riksdagen fastställer också utgiftstak för statens och ålderpensionssystemets utgifter för tre år framåt. Överskottsmålet och utgiftstaket ger det totala ekonomiska utrymmet i budgetprocessen. För att stärka budgetprocessen på lokal nivå tillämpas ett balanskrav för kommunsektorn. Kravet innebär att varje kommun och landsting ska budgetera för ett resultat i balans. Balanskravet anger den lägsta godtagbara resultatlängden. Kommuner och landsting ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Det kommunala balanskravet och utgiftstaket är viktiga instrument för att uppnå överskottsmålet.

Samspelet mellan kommunallagen och lagen om kommunal redovisning

Regelverket om kommunal redovisning samspelet med de regleringar som finns i KL om budgeten och kravet på en god ekonomisk hushållning. KRL och KL måste ofta läsas tillsammans, t.ex. avseende hur balanskravet utformats. Bestämmelserna om ekonomisk förvaltning återfinns i 8 kap. KL.

3.3.1 God ekonomisk hushållning

Krav på god ekonomisk hushållning

I 1953 års kommunallag infördes ett kommunalt förmögenhetsskydd. Bestämmelsen byggde på tanken att en generation inte har rätt att förbruka vad föregående generationer ”ihopbragt till sina efterkommandes gagn”. Det innebar att en kommunens fasta och lösa egendom borde förvaltas så att kommunens förmögenhet inte minskade. Denna bestämmelse fördes inte över till 1991 års kommunallag. Enligt regeringen kunde det inte alltid sättas likhets-tecken mellan ett gott och sunt ekonomiskt handlande och en strävan att alltid hålla förmögenheten intakt (prop. 1990/91:117 s. 109 f.). Kommuner och landsting ansågs ibland kunna behöva använda sina medel på ett friare sätt än vad som följde av bestämmelsen om förmögenhetsskydd. Det infördes i stället en allmän regel i 8 kap. 1 § KL om att kommuner och landsting ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Bestämmelsen gäller även i den verksamhet som kommuner och landsting bedriver genom andra juridiska personer. Regeringen ansåg det inte vara meningsfullt att uttömmande i lag ange vad som kan anses höra till god ekonomisk hushållning.

I 8 kap. 2 § KL finns ett exempel på vad som ligger i kravet på en sådan hushållning, nämligen att medelsförvaltningen ska ske på ett sådant sätt att krav på god avkastning och betryggande säkerhet kan tillgodoses.

I lagens förarbeten gavs bl.a. följande exempel på vad som utgör god ekonomisk hushållning. En god ekonomisk hushållning bör vara att de löpande intäkterna täcker de löpande kostnaderna. Det är normalt sett inte god ekonomisk hushållning att finansiera löpande driftskostnader med lån. När en kommun eller ett landsting får betalning vid en försäljning av en anläggningstillgång, eller får försäkringsersättning för en sådan tillgång, ska motsvarande belopp användas till att investera i andra anläggningstillgångar eller betala långfristiga skulder, med undantag för vissa särskilda fall när medlen kan användas på annat sätt. Det kan vara fallet när behovet av anläggningstillgångar minskar på grund av vikande befolkningsunderlag eller ändrad verksamhetsinriktning. I god ekonomisk hushållning ligger också att man vårdar tillgångar

väl, har god framförhållning i den fysiska planeringen och en effektiv organisation.⁴

Ett nollresultat är inte tillräckligt för att kravet på god ekonomisk hushållning ska vara uppfyllt. För att kravet ska vara uppfyllt bör utfallet ligga på en nivå som ”realt sett” åtminstone konsoliderar ekonomin (prop. 1996/97:52 s. 32 f.).

Mål och riktlinjer

I syfte att stödja strävandena mot god ekonomisk hushållning föreslog regeringen att kommuner och landsting ska sätta upp mål och riktlinjer. Detta skulle stärka långsiktigheten i kommuners och landstings ekonomiska och verksamhetsmässiga planeringar (prop. 2003/04:105 s. 10 f.).

I 8 kap. 5 § andra stycket KL infördes bestämmelser om att budgeten ska innehålla mål och riktlinjer, samt finansiella mål. Enligt paragrafens andra stycke ska kommuner och landsting ange mål och riktlinjer för verksamheten som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning. För ekonomin ska anges de finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning. De finansiella målen ska enligt paragrafens tredje stycke tas in i den treåriga planen för ekonomin.

Det saknas i lag en närmare reglering av vilken omfattning som målen eller riktlinjerna ska ha, eller vilka områden av den kommunala verksamheten som ska omfattas av dessa. Det överlämnades till den enskilda kommunen eller landstinget att bestämma, med utgångspunkt från sina egna förhållanden och med beaktande av riksdagens beslutade nationella mål (prop. 2003/04:105 s. 11).

Ett vanligt förekommande mål för kommuner och landsting är att årets resultat ska vara två procent av summan av skatteintäkterna och de generella statsbidragen. I regeringens skrivelse Utvecklingen inom den kommunala sektorn⁵ anförs att målet för god ekonomisk hushållning bör kunna skilja sig åt mellan enskilda kommuner och landsting, bl.a. med beaktande av ekonomiskt utgångsläge och framtida förutsättningar.

⁴ Prop. 1990/91:117 s. 211.

⁵ Skr. 2014/15:102 s. 15.

God ekonomisk hushållning i den kommunala redovisningen

Enligt 4 kap. 5 § KRL ska förvaltningsberättelsen innehålla en utvärdering av utfallet av de i budgeten ställda målen och riktlinjerna för god ekonomisk hushållning. Förvaltningsberättelsen ska även innehålla en utvärdering av kommunens eller landstingets ekonomiska ställning.

3.3.2 Balanskravet

Krav på en budget i balans

Den ekonomiska krisen i början av 1990-talet skadade de svenska statsfinanserna. Det kom därför att genomföras en rad åtgärder för att skapa förutsättningar att driva en långsiktigt hållbar ekonomisk politik. Det infördes ett mål för överskott i de offentliga finanserna och ett utgiftstak för staten. Regeringen initierade 1995 en översyn av bestämmelserna om ekonomisk förvaltning i kommuner och landsting. Det fanns från regeringens sida en oro över utvecklingen av kommunernas och landstingens ekonomi.

Det lagstadgade kravet på god ekonomisk hushållning ansågs inte ha haft en tillräcklig styrefekt och ett förslag om krav på en kommunal ekonomi i balans lades fram. Balanskravet skulle förhindra en fortlöpande urgröpning av den kommunala ekonomin och skapa förutsättningar för en långsiktig stabil finansiell utveckling (prop. 1996/97:52 s. 29 f.). Bakom balanskravet ligger den grundläggande idén om att varje generation ska bärta de kostnader för service som den generationen beslutar om och konsumerar.

I 8 kap. 4 § tredje stycket KL infördes ett krav på att budgeten ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. Det innebär att i normalfallet ska årets resultat enligt resultaträkningen, och förändringen av det egena kapitalet, vara positivt. Det kommunala balanskravet är, som tidigare nämnts, en del av det nationella finanspolitiska ramverket och understödjer överskottsmålet.

Balanskravet gäller inte de kommunala företagen. Däremot måste eventuellt bidrag till ett kommunalt företag för att täcka en förlust redovisas som en kostnad i kommunens eller landstingets resultaträkning. På motsvarande sätt redovisas avkastning från de

kommunala bolagen som en intäkt i resultaträkningen (prop. 1996/97:52 s. 35 f. och 54 f.).

Ett balanskrav relateras till resultaträkningen och inte till balansräkningen. Införandet av kravet på en budget i balans syftade till att förstärka det krav på god ekonomisk hushållning som redan fanns för kommunerna. Balanskravet ska ses som en miniminivå. Att balanskravet är uppfyllt innebär inte nödvändigtvis att kravet på god ekonomisk hushållning är uppfyllt.

Undantag från kravet på en balanserad budget

En kommun eller ett landsting får enligt 8 kap. 4 § fjärde stycket KL underbalansera budgeten under förutsättning att det tidigare har gjorts avsättning till en resultatutjämningsreserv som kan tas i anspråk eller om det finns synnerliga skäl.

Rekvisitet synnerliga skäl markerar att det ställs relativt höga krav för att undantaget ska vara tillämpligt. Regeringen anförde i förarbetena att det i vissa mycket speciella fall kan finnas skäl att acceptera avsteg från kravet att reglera ett negativt resultat (prop. 1996/97:52 s. 38 f.). Det handlar om fall där frångåendet är mycket väl motiverat och kravet på god ekonomisk hushållning är uppfyllt. Det överlämnades i första hand till kommuner och landsting att bedöma vad som omfattas av synnerliga skäl.

Det finns exempel i förarbetena på vad som utgör synnerliga skäl. Ett synnerligt skäl kan vara att en kommun eller ett landsting med en stark finansiell ställning ges möjlighet att med beaktande av god ekonomisk hushållning minska sin förmögenhet, dvs. upprätta en budget som inte är i balans (prop. 1996/97:52 s. 38 f. och prop. 2003/04:105 s. 18 f.). För att ett uttag av det egna kapitalet inte ska bryta mot kravet på en god ekonomisk hushållning ska det bl.a. finnas kapital som täcker hela pensionsåtagandet, även den del som redovisas som en ansvarsförbindelse. Därutöver ska det finnas en buffert med realiserbara tillgångar som kan användas för delfinansiering av framtida investeringar. När dessa delar är täckta måste kommunens eller landstingets egna förutsättningar definieras utifrån skuldsättning, riskexponering och penningflöde.

Större omstruktureringssåtgärder med åtföljande kostnader som en kommun eller ett landsting vidtar i syfte att uppnå en god

ekonomisk hushållning bör enligt regeringens mening kunna utgöra skäl för att inte fastställa en budget i balans. Det kan t.ex. gälla en kommun eller ett landsting med befolkningsminskning som behöver omstrukturera sin verksamhet efter förändrade behov för att få minskade framtida kostnader.

Ett negativt resultat måste regleras

Om kostnaderna för ett visst räkenskapsår överstiger intäkterna ska det negativa resultatet enligt 8 kap. 5 a § KL regleras och det redovisade egna kapitalet återställas inom de närmast följande tre åren. Vid beräkningen av om det finns något resultat att återställa (balanskravsresultat) ska årets resultat justeras med vissa poster. Hur balanskravsresultatet beräknas finns reglerat i KRL. Fullmäktige ska anta en åtgärdsplan för när regleringen av ett negativt balanskravsresultat ska ske och beslut om reglering ska fattas senast i budgeten det tredje året efter det år då det negativa balanskravsresultatet uppkom.

Enligt 8 kap. 5 b § KL får fullmäktige besluta att en reglering av ett negativt balanskravsresultat inte ska göras om det finns synnerliga skäl. Synnerliga skäl kan finnas då en kommun eller ett landsting vid upprättandet av budgeten gjort ett undantag från kravet på en budget i balans med hänvisning till synnerliga skäl (prop. 2011/12:172 s. 42). Faktorer som till exempel negativ befolkningsutveckling, hög arbetslöshet, förändringar av skatteintäkter, statsbidrags- och utjämningssystemet eller andra faktorer som det bör finnas beredskap för är enligt förarbetena inte skäl för underlätenhet att reglera ett negativt resultat (prop. 2003/04:105 s. 21).

Balanskravet i den kommunala redovisningen

Bestämmelserna om krav på budget i balans och när ett negativt balanskravsresultat måste regleras finns i KL. I KRL regleras vilka upplysningar om balanskravsresultatet som ska lämnas i förvaltningsberättelsen och hur det beräknas.

Beräkning av och upplysningar om balanskravsresultatet

I förvaltningsberättelsen ska det, enligt 4 kap. 3 a § KRL, finnas upplysningar om dels årets resultat efter balanskravsjusteringar, dels detta resultat med justering för förändring av resultatutjämningsreserv (balanskravsresultat). Syftet med införandet av tydligare och mer formaliserade krav på redovisningen av balanskravsresultatet var att åstadkomma en likformighet av redovisningen som skulle skapa förutsättningar för jämförelser mellan olika kommuner (prop. 2011/12:172 s. 35).

Balanskravsjusteringar görs enligt anvisningar i paragrafens andra stycke, bl.a. ska endast realisationsvinster som står i överensstämmelse med god ekonomisk hushållning räknas med.

Upplysningskrav vid ett negativt balanskravsresultat

Enligt 4 kap. 4 § KRL ska en kommun i förvaltningsberättelsen upplysa om när och på vilket sätt ett negativt balanskravsresultat kommer att regleras. För det fall fullmäktige har beslutat att inte reglera det negativa balanskravsresultatet ska skälen för det anges. Upplysning ska också lämnas om hur tidigare räkenskapsårs negativa balanskravsresultat har reglerats och om det balanskravsresultatet som återstår att reglera.

Resultatutjämningsreserver

Det har sedan den 1 januari 2013 funnits möjlighet för kommuner och landsting att under vissa förutsättningar reservera delar av ett positivt resultat i en resultatutjämningsreserv. Resultatutjämningsreserver skapades för att ge kommuner och landsting bättre möjligheter att möta konjunkturvariationer. En resultatutjämningsreserv byggs upp inom ramen för det egna kapitalet. Med en resultatutjämningsreserv kan en del av ett överskott reserveras i goda tider och medlen kan sedan användas för att täcka underskott som uppstår till följd av en lågkonjunktur.

Enligt 8 kap. 3 d § KL får en reservering göras till en resultatutjämningsreserv med ett belopp som motsvarar det lägsta av antingen en del av årets resultat eller del av årets resultat efter

balanskravsjusteringar. Beloppet måste överstiga en procent av summan av skatteintäkter, generella statsbidrag och kommunal-ekonomisk utjämning, alternativt två procent av summan av skatteintäkter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning om kommunen har ett negativt eget kapital inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförbindelser.

4 Bokföring och arkivering

4.1 Definition av räkenskapsinformation

I 1 kap. 5 § 4 KRL ges en definition av räkenskapsinformation. Av punkten a framgår att sådana sammanställningar av uppgifter som avses i ett antal uppräknade paragrafer i lagen, är räkenskapsinformation. Följande lagrum räknas upp

- 2 kap. 3 § (grundbokföring och huvudbokföring),
- 2 kap. 4 § (verifikation och handling m.m. som en verifikation hänvisar till),
- 2 kap. 7 § (systemdokumentation och behandlingshistorik),
- 2 kap. 9 § (sidoordnad bokföring),
- 3 kap. 2 § (årsredovisning),
- 3 kap. 2 § andra stycket (noter till balansräkning och resultaträkning), och
- 3 kap. 5 § (specifikation av balansräkningspost).

4.1.1 Utredningens överväganden och förslag

Förslag: Hänvisningen till noter tas bort från bestämmelsen om definition av räkenskapsinformation.

En bestämmelse om att delårsrapport utgör räkenskapsinformation tas in i lag genom en hänvisning.

Eftersom noter, enligt utredningens förslag, ska vara en del av årsredovisningen kan hänvisningen till noter i definitionen av vad som utgör räkenskapsinformation tas bort. Utredningen föreslår

därför att paragrafhänvisningen rörande noter till balansräkning och resultaträkning tas bort från bestämmelsen om definition av räkenskapsinformation.

En delårsrapport är, enligt utredningen, en sådan sammanställning av uppgifter som utgör räkenskapsinformation. För att tydliggöra det föreslås att en hänvisning till delårsrapport läggs till uppräkningen i bestämmelsen.

4.2 Hur bokföringen ska vara ordnad

Enligt 2 kap. 2 § KRL ska bokföringen vara ordnad så att det ekonomiska utfallet av verksamheten kan jämföras med den budget som fullmäktige har fastställt, en tillräcklig kontroll av verksamheten kan upprätthållas, och en tillfredsställande finansstatistisk information kan lämnas.

4.2.1 Utredningens överväganden och förslag

Förslag: Bokföringen ska vara ordnad så att det finns förutsättningar för kontroll av ekonomin. Kravet rörande att bokföringen ska vara så ordnad så att finansiell statistik kan lämnas, ska endast avse den statistik som måste lämnas enligt lag eller förordning.

I förarbetena anförde regeringen att bestämmelsen om hur bokföringen ska vara ordnad innebär att styrelsens och övriga nämnders kontroll ska vara ändamålsenlig för styrning och uppföljning av kommunens och landstingets ekonomi. Den ska också innehålla kontroller som på ett effektivt och rationellt sätt garanterar att redovisningen ger upplysning om verksamhetens finansiella resultat och ekonomiska ställning (prop. 1996/97:52 s. 70).

Utredningen konstaterar att det utifrån bokföringen är svårt att utöva kontroll över verksamheten på sådant sätt som lagstiftaren utgått från enligt dagens lydelse (prop. 1996/97:52 s. 49). Bokföringen är central för kontroll av kommuners och landstings ekonomi. Mot bakgrund av uttalanden i förarbetena menar utredningen att det snarare var tillfredsställande kontroll över ekonomin som

lagstiftaren avsåg. Utredningen anser att bestämmelsen blir mer ändamålsenlig om den avser kontroll över ekonomin i stället för kontroll över verksamheten. Utredningen föreslår därför att bestämmelsen ändras så att krav ställs på att bokföringen ska vara ordnad så att det finns förutsättningar för kontroll av kommunens eller landstingets ekonomi.

Enligt 2 kap. 2 § 3 KRL att bokföringen ska vara ordnad så att en tillfredsställande finansstatistisk information kan lämnas. Utredningen anser inte att det finns skäl att i lag ställa krav på att annan statistisk information ska tas fram än sådan som finns krav på i lag eller förordning. Utredningen föreslår därför att bestämmelsen begränsas till att bara avse den finansiella statistik som måste lämnas enligt lag eller förordning.

4.3 Arkivering av räkenskapsinformation

Nuvarande bestämmelser om arkivering m.m. i KRL infördes 2000. Regeringen anförde i förarbetena att utgångspunkten var att anpassa bestämmelserna om räkenskapsinformation och arkivering till BFL. Detta för att samma krav ska gälla för kommuner och landsting som för bokföringsskyldiga i den privata sektorn (prop. 1999/00:115 s. 35).

I 2 kap. 11 § KRL regleras tiden för arkivering av räkenskapsinformation för kommuner och landsting. Dokument, mikroskrift och maskinläsbara medier som används för att bevara räkenskapsinformation ska vara varaktiga och lätt åtkomliga. De ska minst bevaras fram till och med det tionde året efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades. I övrigt gäller bestämmelserna i arkivlagen (1990:782) för dessa handlingar.

Maskinutrustning och system som behövs för att presentera räkenskapsinformationen i vanlig läsbar form (dokument) eller mikroskrift som kan läsas med förstoringshjälpmedel ska hållas tillgängliga under hela den tid som anges ovan.

Bestämmelsen i KRL efterliknar i hög grad den tidigare huvudregeln i BFL. Räkenskapsinformationen skulle enligt huvudregeln arkiveras minst till och med det tionde året efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades. Från och med 2011 har denna tid förkortats till sju år. I förarbetena till lagändringen

angavs att kravet på bevarande av räkenskapsinformation för att affärshändelser ska kunna kontrolleras i efterhand, får ställas mot de kostnader och praktiska problem som långa arkiveringstider kan leda till för de bokföringsskyldiga (prop. 2009/10:235 s. 88).

4.3.1 Utredningens överväganden och förslag

Förslag: Arkiveringstiden för räkenskapsinformation minskas från tio till sju år.

Tiden som maskinutrustning och system, som behövs för att presentera räkenskapsinformation, ska hållas tillgängliga minskas från tio till sju år.

Hänvisningen till arkivlagen tas bort.

För att huvudregeln om arkiveringstiden för räkenskapsinformation ska bli lika för kommuner och landsting som för den privata sektorn föreslår utredningen att arkiveringstiden för räkenskapsinformation förkortas från tio till sju år. Följaktligen ska även den tid som maskinutrustning och system, som behövs för att presentera räkenskapsinformation i vanlig läsbar form (dokument) eller mikroskrift som kan läsas med förstoringshjälpmiddel, ska hållas tillgängliga minskas från tio till sju år.

Utredningen föreslår att påminnelsen i lag om att bestämmelserna i arkivlagen i övrigt gäller för dessa handlingar tas bort. Det innebär dock ingen ändring i sak. Skälet till att utredningen föreslår att hänvisningen till arkivlagen ska tas bort är att arkivlagens tillämplighet framgår av arkivlagens bestämmelser, och att läsaren kan förledas att tro att arkivlagen är den enda övriga lag som innehåller bestämmelser om arkivering som rör kommunsektorn. Det finns också andra lagar som innehåller sådana bestämmelser, t.ex. socialtjäntlagen (2001:453).

5 Allmänna bestämmelser om årsredovisning

5.1 Krav på överskådlighet

5.1.1 Utredningens överväganden och förslag

Förslag: Krav på att årsredovisningen ska upprättas på ett överskådligt sätt ska tas in i lagen.

Någon särskild bestämmelse om att årsredovisningen ska upprättas på ett överskådligt sätt finns i dag inte i KRL. I 2 kap. 2 § ÅRL finns krav på att årsredovisningen ska upprättas på ett överskådligt sätt. Krav på överskådlighet finns även i FÅB. I 2 kap. 5 § FÅB anges att årsredovisningen ska upprättas på ett överskådligt sätt. I ESV:s föreskrifter till bestämmelsen anges följande:

Kravet på överskådlighet innebär att informationen ska vara lättillgänglig. Informationen ska presenteras på ett relevant och systematiskt sätt, i former som ger möjlighet till överblick både vad avser myndigheten som helhet som dess olika delar.

Utredningen anser att det är viktigt, inte minst ur ett demokratiperspektiv, att informationen i kommuners och landstings årsredovisningar presenteras på ett överskådligt sätt. Det bör kunna krävas att kommuners och landstings årsredovisningar är lättillgängliga för kommunmedlemmar och andra användare av kommunala årsredovisningar. Hur presentationen av informationen görs ska inte försvåra användarens överblick av en årsredovisning och dess delar.

Utredningen föreslår att det i lagen införs ett uttryckligt krav på att kommuners och landstings årsredovisningar ska upprättas på ett överskådligt sätt.

5.2 Rättvisande bild införs i lagen

5.2.1 Avstegsregeln i lagen om kommunal redovisning

I 1 kap. 3 § andra stycket KRL anges att om avvikelse görs från vad som följer av allmänna råd eller rekommendationer från normgivande organ på det kommunala området, ska upplysning om detta och om skälen för avvikelsen lämnas i en not. Det finns inte någon statlig myndighet som har rätt att utfärda allmänna råd inom det kommunala redovisningsområdet. Avstegsregeln har därför i praktiken endast kunnat tillämpas på de rekommendationer som ges ut av RKR.

Förarbetena till avstegsregeln i KRL ger inte någon egentlig ledning när det gäller motiven till bestämmelsen, vars lydelse i stora delar överensstämmer med 2 kap. 3 § första stycket ÅRL (prop. 1996/97:52). Enda skillnaden är att det i KRL preciseras att det är normgivande organ på det kommunala området som avses.

De krav som ställs i 2 kap. 3 § första stycket ÅRL om rättvisande bild är utgångspunkten vid tillämpning av bestämmelsen i paragrafens andra stycke om möjligheten till avvikelse. Någon motsvarande reglering finns inte i KRL. Bestämmelsen i 1 kap. 3 § andra stycket KRL bör därför endast ses som ett upplysningskrav och inte som bärare av några rättigheter.

RKR ger i Informationen Tolkning och tillämpning av avstegsregeln (februari 2012) sin syn på när det kan anses vara förenligt med god redovisningssed att avvika från rekommendationer av RKR. Enligt RKR är utgångspunkten att information som lämnas med tillämpning av lag och kompletterande normgivning också ska ge en rättvisande bild. Det finns enligt RKR möjlighet till avsteg endast undantagsvis och under exceptionella förhållanden. En kommun eller ett landsting ska kunna visa att en viss regel i just deras fall leder till en icke rättvisande bild.

5.2.2 De kommunala revisorerna

Den kommunala revisionen regleras i första hand i KL (se avsnitt 15.4). De kommunala revisorernas har bl.a. till uppgift att pröva om räkenskaperna är rättvisande.

5.2.3 Årsredovisningslagen

Principen om att redovisningen ska utformas så att den ger en rättvisande bild av företagets resultat och ställning härrör ursprungligen från det fjärde bolagsrättsliga direktivet. Den har införts i svenska rätt i 2 kap. 3 § första stycket ÅRL. Enligt denna bestämmelse ska balansräkningen, resultaträkningen och noterna upprättas som en helhet och ge en rättvisande bild av företagets ställning och resultat. Om det behövs för att en rättvisande bild ska ges, ska det lämnas tilläggsupplysningar. I 2 kap. 3 § andra stycket ÅRL anges att om avvikelse görs från vad som följer av allmänna råd eller rekommendationer från normgivande organ, ska upplysning om detta och om skälen för avvikelsen lämnas i en not.

I förarbetena (prop. 1995/96:10 del II s. 11) anförde regeringen att rättvisande bild bör förstas som

(...) ett övriga föreskrifter i direktivet överordnat krav på att balansräkningen, resultaträkningen och noterna i det enskilda fallet ska innehålla sådan ekonomisk information att läsaren kan få en så riktig bild som möjligt av bolagets ekonomiska situation.

5.2.4 Budgetlagen och förordningen om årsredovisning och budgetunderlag

Enligt 2 kap. 6 § FÅB ska årsredovisningens delar upprättas som en helhet och ge en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Även i budgetlagen finns principen om rättvisande bild införd. I 10 kap. 2 § andra stycket budgetlagen anges att redovisningen ska ge en rättvisande bild av verksamheten, det ekonomiska resultatet och ställningen samt förvaltningen av statens tillgångar.

5.2.5 Utredningens överväganden och förslag

Rättvisande bild införs i lagen

Förslag: Det ska i lag införas en bestämmelse om att årsredovisningens delar ska upprättas som en helhet och ge en rättvisande bild av verksamhetens resultat och ekonomiska ställning. Upp-

lysning ska lämnas om det behövs för att en rättvisande bild ska kunna ges.

Upplysning ska lämnas om avvikelse görs från rekommendationer från normgivande organ på det kommunala området. Skälen för avvikelsen ska lämnas i not.

Det finns i dag inte någon reglering om rättvisande bild i KRL. Det finns dock en bestämmelse i KRL om att upplysning ska lämnas om avvikelse görs från vad som följer av allmänna råd eller rekommendationer från normgivande organ på det kommunala området. Även skälen för avvikelsen ska lämnas. Bestämmelsen ska bara ses som ett upplysningskrav och är i sig inte bärare av några rättigheter.

Trots att principen om rättvisande bild i dag inte är lagreglerad i KRL finns det en lång tradition av att använda principen om rättvisande bild inom kommunal redovisning. Såväl RKR som kommuner och landsting, hänvisar till principen om rättvisande bild. De kommunala revisorerna är också enligt KL skyldiga att pröva om räkenskaperna är rättvisande. Utredningen noterar att bestämmelser om rättvisande bild återfinns såväl i ÅRL som i FÅB och budgetlagen. Utredningen anser därför att principen om rättvisande bild ska införas i lag. Det bör dock betonas att införandet av krav på rättvisande bild i lag inte innebär någon rätt för kommuner eller landsting att frångå lag eller god redovisningssed. En viktig uttolkare av vad som utgör god redovisningssed är RKR. Utredningens utgångspunkt är att om lag och god redovisningssed följs så är redovisningen rättvisande.

Utredningen föreslår att det i lag införs krav på upplysningar om det behövs för att ge en rättvisande bild. Förslaget har utformats med regleringen av rättvisande bild i FÅB och ÅRL som förebild.

Begreppet allmänna råd tas bort från lagen

Förslag: Begreppet allmänna råd ska tas bort från lagen.

Utredningen föreslår att begreppet allmänna råd ska tas bort från lagstiftningen om kommunal bokföring och redovisning. Detta eftersom det saknas myndighet som kan ge ut allmänna råd inom

området. Nuvarande utformning av bestämmelsen i 1 kap. 3 § andra stycket KRL riskerar att leda läsaren fel.

5.3 Andra grundläggande redovisningsprinciper

5.3.1 Kommunal redovisning

Det fanns vid KRL:s tillkomst en rad principer som tillämpades vid kommunal redovisning. *Fortlevnadsprincipen*, *försiktighetsprincipen* och *principen om öppenhet* nämndes särskilt av regeringen i förarbetena till lagen som grundläggande redovisningsprinciper. Regeringen ansåg att de principer som styr den kommunala redovisningen även i fortsättningen borde beaktas men att det inte fanns behov att lagfesta principerna eftersom det antogs att dessa skulle bli en del av god redovisningssed (prop. 1996/97:52 s. 45 f.).

Fortlevnadsprincipen (eller principen om pågående verksamhet) innebär att verksamheten inte förutsätts upphöra inom överskådlig framtid. Att kommunal verksamhet finansieras av allmänna medel bidrar till att *försiktighetsprincipen* har en framträdande roll inom kommunal redovisning. Försiktighetsprincipen innebär att bedömningar som görs under osäkerhet ska göras med rimlig försiktighet så att värdet på tillgångar och intäkter inte överskattas eller värdet på skulder och kostnader inte underskattas. *Principen om öppenhet* innebär att kommuner och landsting ska sträva efter att ha en öppen redovisning.

Det finns även underordnade redovisningsprinciper som är viktiga för den kommunala redovisningen. *Kongruensprincipen* innebär att alla förändringar i eget kapital ska redovisas över resultaträkningen. *Principen om värdering av tillgångar utifrån historiska anskaffningsvärden* är ett exempel på tillämpning av försiktighetsprincipen. *Objektivitetsprincipen* innebär att informationen i redovisningen måste vara objektiv. I detta ligger ett krav på att alla affärshändelser ska kunna verifieras. Den information som ges får inte vara subjektiv. *Matchningsprincipens* grundläggande idé är att nedlagda utgifter, som medför inkomster, ska kostnadsföras i den period som inkomsten realiseras och redovisas som intäkt. Detta oberoende av när utgiften uppkommit. Förhållanden som har att göra med den kommunala särarten, t.ex. att det kan vara svårt att finna tillräckligt tydliga

kopplingar mellan intäkter och kostnader, försvårar en mer traditionell tillämpning av matchningsprincipen.

5.3.2 Årsredovisningslagen

Det finns i ÅRL reglerat redovisningsprinciper som ska tillämpas vid upprättandet av balansräkningen, resultaträkningen och noterna. Av 2 kap. 4 § första stycket ÅRL framgår vilka redovisningsprinciper, förutom principen rätvisande bild, som ska tillämpas. Företaget ska förutsättas fortsätta sin verksamhet (*fortlevnadsprincipen*) och samma principer för värdering, klassificering och indelning av de olika posterna och, i förekommande fall, delposterna ska konsekvent tillämpas från ett räkenskapsår till ett annat (*konsekvensprincipen*). Vidare anges i bestämmelsen att värderingen av de olika posterna och, i förekommande fall, delposterna ska göras med iakttagande av rimlig försiktighet (*försiktighetsprincipen*). Detta innebär särskilt att endast under räkenskapsåret konstaterade intäkter får tas med i resultaträkningen, hänsyn ska tas till alla ekonomiska förpliktelser som är hänförliga till räkenskapsåret eller tidigare räkenskapsår, och det även om dessa förpliktelser blir kända först efter räkenskapsårets utgång men före upprättandet av årsredovisningen, och att hänsyn ska tas till värdenedgångar oavsett om resultatet för räkenskapsåret är en vinst eller en förlust.

Vidare ska intäkter och kostnader som är hänförliga till räkenskapsåret tas med oavsett tidpunkten för betalningen (*periodiseringssprincipen*). De olika beståndsdelar som balansräkningens poster och, i förekommande fall, delposter består av ska värderas var för sig (*principen om post för post-värdering*). Tillgångar och avsättningar eller skulder får inte kvittas mot varandra. Inte heller får intäkter och kostnader kvittas mot varandra (*principen om kvittningsförbud*). Den ingående balansen för ett räkenskapsår ska stämma överens med den utgående balansen för det närmast föregående räkenskapsåret (*kontinuitetsprincipen*).

Om det finns särskilda skäl och det är förenligt med rätvisande bild, överskådlighet och god redovisningssed får avvikelse göras från redovisningsprinciperna, enligt paragrafens andra stycke. I sådant fall ska upplysning lämnas i not om skälen för avvikelsen och en bedömning av dess effekt på företagets ställning och resultat. Består

avvikelsen i att kvittning görs, ska företaget även lämna en upplysning om de bruttobelopp som kvittas mot varandra.

BNF har i K3 behandlat redovisningsprinciperna.

Det har fr.o.m. den 1 januari 2016 införts en ny generell *princip om väsentlighet* i 2 kap. 3 a § ÅRL. Enligt denna princip får ett företag avvika från bestämmelserna om redovisning, uppställning, värdering, upplysningar och konsolidering i ÅRL, om följden av avvikelsen inte är väsentlig. Följden av en avvikelse ska anses vara väsentlig om utelämnad eller felaktig information, ensam eller tillsammans med annan information, rimligen kan förväntas påverka de beslut som användare fattar på grundval av informationen.

Bestämmelsen i 2 kap. 3 a § ÅRL som infördes till följd av att det nya redovisningsdirektivet¹ innehåller krav på en allmän väsentlighetsprincip. I förarbetena anfördes dock att det mot bakgrund av utformningen av vissa undantagsbestämmelser i ÅRL och de kvalitativa egenskaper som en finansiell rapport enligt K3 ska ha, kan hävdas att en princip om väsentlighet redan har fått genomslag i svensk redovisningsrätt (prop. 2015/16:3 s. 140 f.).

5.3.3 Budgetlagen och förordningen om årsredovisning och budgetunderlag

För statliga myndigheter finns det i FÅB angivet vissa grundläggande redovisningsprinciper. När årsredovisningen upprättas ska enligt 2 kap. 7 § FÅB följande iakttas. Myndigheten ska förutsättas fortsätta sin verksamhet (*fortlevnadsprincipen*). Samma principer för värdering, klassificering och indelning av de olika posterna i årsredovisningen ska konsekvent tillämpas från ett räkenskapsår till ett annat (*konsekvensprincipen*). Värdering av de olika posterna ska göras med iaktagande av rimlig försiktighet (*försiktighetsprincipen*). Intäkter och kostnader som är hänförliga till räkenskapsåret ska tas med oavsett tidpunkten för betalningen (*periodiseringsprincipen*). De olika beståndsdelar som balansräkningens poster består av ska värderas var för sig (*principen om post för post-värdering*).

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/34/EU av den 26 juni 2013 om årsbokslut, koncernredovisning och rapporter i vissa typer av företag, om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/43/EG och om upphävande av rådets direktiv 78/660/EEG och 83/349/EEG.

Tillgångar och skulder får inte kvittas mot varandra. Inte heller får intäkter och kostnader kvittas mot varandra (*principen om kvittningsförbud*). Den ingående balansen för ett räkenskapsår ska stämma överens med den utgående balansen för det närmast föregående räkenskapsåret (*kontinuitetsprincipen*).

Om det finns särskilda skäl och det är förenligt med bestämmelserna i FÅB om överskådlighet och god redovisningssed, samt rätvisande bild, får avvikeler göras från redovisningsprinciperna. I så fall ska upplysning om skälen för avvikelsen och en bedömning av dess effekt på verksamhetens resultat samt på kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning lämnas i en not.

I 10 kap. 8 § budgetlagen finns bestämmelser om redovisningsprinciper som ska tillämpas i resultaträkningen och balansräkningen. En skillnad jämfört med de återgivna regleringarna i ÅRL och FÅB är att fortlevnadsprincipen inte finns med i budgetlagen. Enligt regeringen är det i statlig verksamhet självklart att verksamheten ska förutsättas fortsätta och det behöver därför inte särskilt anges i lagen (prop. 2010/11:40 s. 120).

5.3.4 Utredningens överväganden och förslag

Allmän bestämmelse om andra grundläggande redovisningsprinciper införs i lagen

Förslag: När årsredovisningen upprättas ska följande iakttas:

1. Kommuner och landsting ska förutsättas fortsätta sina verksamheter.
2. Samma principer för värdering, klassificering och indelning av de olika posterna ska konsekvent tillämpas från ett räkenskapsår till ett annat.
3. Värdering av de olika posterna ska göras med iakttagande av rimlig försiktighet.
4. Intäkter och kostnader som är hänförliga till räkenskapsåret ska tas med oavsett tidpunkten för betalningen.
5. De olika beståndsdelar som balansräkningens poster består av ska värderas var för sig.

6. Tillgångar och skulder får inte kvittas mot varandra. Inte heller får intäkter och kostnader kvittas mot varandra.
7. Den ingående balansen för ett räkenskapsår ska stämma överens med den utgående balansen för det närmast föregående räkenskapsåret.
8. Förändringar i eget kapital ska redovisas över resultaträkningen.

En kommun eller ett landsting ska avvika från dessa principer, om något annat är särskild föreskrivet i denna lag.

Kommunen eller landstinget får avvika från redovisningsprinciperna om det finns särskilda skäl och det är förenligt med god redovisningssed och rätvisande bild.

KRL är en ramlag vilket innebär att en stor del av de redovisningsfrågor som kan uppkomma inte regleras särskilt i lag. Även vid införande av utredningens förslag kvarstår lagens karaktär som ramlag.

Enligt 1 kap. 3 § KRL ska alltid bokföring och redovisning fullgöras på ett sätt som överensstämmer med god redovisningssed. Bestämmelsen om god redovisningssed är alltså tillämplig även vid frågor om kommunal redovisning som inte är särskilt reglerade i KRL. Vid uttolkningen av vad som är god redovisningssed har de grundläggande redovisningsprinciperna stor betydelse som vägledning. Det gäller både när kompletterande normgivning ska utformas och när olika redovisningsval ska göras av kommuner och landsting i de fall lagen inte särskilt reglerar den aktuella frågan. De grundläggande redovisningsprinciperna kan också underlätta förståelsen av den underliggande strukturen i redovisningen.

De grundläggande redovisningsprinciperna är i dag inte reglerade i KRL. Utredningen anser att vissa av de grundläggande redovisningsprinciperna som har en koppling till den kommunala redovisningen bör lagfästas. Detta för att ge tydligare vägledning till såväl normgivande organ som till kommuner och landsting. Därigenom betonas principernas vikt och betydelse för uttolkningen av god redovisningssed. Grundläggande redovisningsprinciper finns i dag redan lagfesta i ÅRL, budgetlagen och FÅB.

Principerna om *objektivitet* och *öppenhet* är exempel på kvalitativa egenskaper som är särskilt viktiga inom kommunal redovisning. RKR

har i ett konceptuellt ramverk² redogjort för vilka kvalitativa egenskaper som externredovisningen ska uppfylla. Krav på redovisningen som ställs utifrån principen om öppenhet och objektivitetsprincipen torde i stort omfattas av dessa kvalitativa egenskaper. Den typen av frågor passar, enligt utredningen, bäst att även i fortsättning hanteras i ett sådant konceptuellt ramverk eller i något liknande dokument. Utredningen menar därför att det inte finns skäl att reglera dessa principer särskilt i lag.

Kongruensprincipen, som innebär att alla förändringar i eget kapital ska redovisas över resultaträkningen, har stor betydelse inom kommunal redovisning. Resultaträkningens framträdande roll inom kommunal redovisning och balanskravets utformning, bidrar till att tillämpningen av kongruensprincipen blir extra viktig. Kongruensprincipen bidrar också till en öppenhet jämfört med om förändringar redovisas direkt i balansräkningen. Sammantaget anser utredningen att kongruensprincipen ska lagfästas.

Utredningen anser i övrigt att det inte utifrån den kommunala särarten finns skäl att i lag reglera ytterligare redovisningsprinciper än de som regleras i 2 kap. 4 § ÅRL eller i 2 kap. 7 § FÅB. Möjligheterna att avvika mot de lagfesta grundläggande principerna och upplysningskrav utformas med bestämmelserna i FÅB och ÅRL som förebild.

Utredningen anser därför att även följande redovisningsprinciper ska framgå av lag. Kommuner och landsting ska förutsättas fortsätta sina verksamheter (*fortlevandsprincipen*). Samma principer för värdering, klassificering och indelning av de olika posterna i årsredovisningen ska konsekvent tillämpas från ett räkenskapsår till ett annat (*konsekvensprincipen*). Vidare ska värdering av de olika posterna göras med iakttagande av rimlig försiktighet (*försiktighetsprincipen*). Intäkter och kostnader som är hänförliga till räkenskapsåret ska tas med oavsett tidpunkten för betalningen (*periodiseringsprincipen*). De olika beståndsdelar som balansräkningens poster består av ska värderas var för sig (*principen om post för post-värdering*). Tillgångar och skulder får inte kvittas mot varandra. Inte heller får intäkter och kostnader kvittas mot varandra (*principen om kvittningsförbud*). Den ingående balansen för ett räkenskapsår ska stämma överens med den

² Konceptuellt ramverk för finansiell rapportering i kommuner och landsting (2011) från RKR.

utgående balansen för det närmast föregående räkenskapsåret (*kontinuitetsprincipen*).

Utredningens förslag innebär att om det finns en särskild bestämmelse som reglerar en viss fråga gäller den före regleringen i denna paragraf.

Utredningen förslår också att om det finns särskilda skäl och är förenligt med god redovisningssed och rätvisande bild, får kommunen eller landstinget avvika från redovisningsprinciperna. Om avvikelse görs ska upplysning lämnas om skälen för detta och en bedömning av effekten på verksamhetens resultat samt på kostnader, intäkter och kommunen eller landstingets ekonomiska ställning. Detta undantag har utformats med förebild av bestämmelserna i FÅB och ÅRL. Exempelvis kan undantag från kvittningsförbudet med stöd av paragrafens tredje stycke få göras för ersättning för viss mervärdesskatt. Ersättning för viss mervärdesskatt ges enligt lag (2005:807) om ersättning för viss mervärdesskatt för kommuner, landsting, kommunalförbund och samordningsförbund. Kommunen eller landstinget nettoredovisar ersättning för viss mervärdeskatt. Kostnaden för inköp av varor och tjänster redovisas exklusive mervärdesskatt. Mervärdesskatten bokförs som en fordran mot Skatteverket och ersättningen minskar fordran i stället för att redovisas som en intäkt.

Ett införande av principen om väsentlighet i en generell bestämmelse i lag, motsvarande den som finns i ÅRL, föreslås inte av utredningen. Det har här beaktats att det redan av god redovisningssed torde följa att kommuner och landsting är skyldiga att utelämna betydelselös eller ovidkommande information om denna riskerar att gå ut över överskådligitet och läsbarhet av årsredovisningen.

Avslutande bokföringstransaktioner och andra grundläggande redovisningsprinciper

Förslag: Vid avslutande bokföringstransaktioner ska bestämmelsen om andra grundläggande redovisningsprinciper tillämpas.

Enligt 2 kap. 3 andra stycket KRL ska i samband med att den löpande bokföringen avslutas sådana poster som är nödvändiga för att bestämma räkenskapsårets intäkter och kostnader och den

finansiella ställningen på balansdagen bokföras. Utredningen konstaterar att redan i samband med att den löpande bokföringen avslutas måste kommunen eller landstinget tillämpa grundläggande redovisningsprinciper för att kunna utgå från bokföringen vid upprättandet av årsredovisningen. Annars krävs att det görs betydande korrigeringar i samband med att årsredovisningen upprättas.

Utredningen föreslår därför att bestämmelsen om andra grundläggande redovisningsprinciper ska tillämpas vid avslutande bokföringstransaktioner.

5.4 Årsredovisningens syfte

5.4.1 Utredningens överväganden och förslag

Förslag: Bestämmelsen om årsredovisningens syfte tas bort.

I 3 kap. 1 § KRL anges att årsredovisningens syfte är att den ska redogöra för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen vid räkenskapsårets slut. Bestämmelsen fanns ursprungligen i 8 kap. KL och flyttades över till KRL i samband med lagens tillkomst.

Utredningen anser att bestämmelsen om årsredovisningens syfte inte längre har någon funktion. Det beroende på att de krav som bestämmelsen innehåller numera täcks av andra mer detaljerade lagregleringar som gäller årsredovisningen, t.ex. om resultaträkningen, balansräkningen och kassaflödesanalysen. Utredningen föreslår därför att bestämmelsen tas bort.

5.5 Ansvaret för årsredovisningens upprättande

5.5.1 Utredningens överväganden och förslag

Förslag: Bestämmelserna om ansvaret för årsredovisningens upprättande tas bort.

I 3 kap. 4 § KRL regleras ansvaret för årsredovisningens upprättande. Enligt paragrafens första stycke ska årsredovisningen i en kommun upprättas av kommunstyrelsen och i ett landsting ska den upprättas av landstingsstyrelsen. Utredningen konstaterar att det redan av 8 kap. 16 § KL framgår att styrelsen ska upprätta en årsredovisning. Nämnda reglering i KRL framstår därmed som en dubbelreglering.

Enligt 3 kap. 4 § andra stycket KRL ska årsredovisningen i ett kommunalförbund med fullmäktige upprättas av styrelsen och i ett kommunalförbund med förbundsdirektion ska den upprättas av förbundsdirektionen. Som ovan anförlts framgår det av 8 kap. KL att styrelsen ska upprätta en årsredovisning. Enligt 3 kap. 25 § första stycket KL ska, om ett förbund är organiserat med förbundsdirektion, direktionen också vara förbundsstyrelse. Enligt 3 kap. 21 § KL gäller, om inget annat sägs eller följer av bestämmelserna om kommuner och landsting i KL, dessa i tillämpliga delar även för kommunalförbund. Utredningen anser att det genom dessa bestämmelser i KL är reglerat vem som har ansvaret för att upprätta årsredovisning i ett kommunalförbund. Även i detta fall kan bestämmelsen i KRL ses som en dubbelreglering.

Ansvaret för att årsredovisningen upprättas är redan reglerad i KL. Bestämmelsen i KRL kan därför ses som en dubbelreglering och utredningen föreslår att den tas bort ur lagen.

6 Resultaträkning och balansräkning

6.1 Resultaträkningens uppställningsform

6.1.1 Lagen om kommunal redovisning

Enligt 5 kap. 1 § KRL ska resultaträkningen redovisa samtliga intäkter och kostnader och hur det egna kapitalet har förändrats under räkenskapsåret. Den ska ställas upp i följande uppställningsform.

Verksamhetens intäkter

Verksamhetens kostnader

Avskrivningar

Verksamhetens nettokostnader

Skatteintäkter

Generella statsbidrag och utjämning

Finansiella intäkter

Finansiella kostnader

Resultat före extraordinära poster

Extraordinära intäkter

Extraordinära kostnader

Årets resultat

Uppställningsformen innehåller relativt få poster och endast två rader för delresultat. I förarbetena till KRL anförde regeringen att de scheman för resultaträkningen som finns i ÅRL inte är lämpliga i kommuners och landstings redovisning. I stället utformades

uppställningsformen för kommuner och landsting med utgångspunkt i normalreglementets krav och praxis inom det kommunala redovisningsområdet. Regeringen anförde vidare att en väsentlig utgångspunkt för utformningen av resultaträkningen var behovet av information samt kravet på överskådlighet. Summeringsnivåerna skulle utgöra underlag för information i form av t.ex. nyckeltal (prop. 1996/97:52 s. 53 och 78).

Någon kompletterande normgivning vad gäller resultaträkningens uppställningsform finns inte.

6.1.2 Årsredovisningslagen och kompletterande normgivning

ÅRL innehåller två alternativa uppställningsformer för resultaträkningen. I den kostnadsslagsindelade resultaträkningen finns det bara en resultatrad; årets resultat. I den funktionsindelade resultaträkningen finns ytterligare en resultatrad, nämligen bruttoresultat. Lagstiftaren har överlämnat till den kompletterande normgivningen och till företagen att delsumma i lämpliga resultatrader utifrån verksamhet.

Posterna Extraordinära intäkter och Extraordinära kostnader har tagits bort från uppställningsformerna för resultaträkningen i ÅRL. Det är en anpassning till det nya redovisningsdirektivet¹. Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2016. Fortsättningsvis ska extraordinära intäkter och extraordinära kostnader redovisas som normala intäkter och kostnader i resultaträkningen. Företagen ska enligt 5 kap. 19 § ÅRL i stället lämna notupplysning om beloppet och arten av enskilda intäkter eller kostnader som är exceptionellt i fråga om storlek eller förekomst.

De företag som tillämpar K2 använder en uppställningsform för resultaträkningen med fler resultatrader än vad ÅRL kräver. Tillämpas K3 får företag bl.a. lägga till fler delresultat än vad som anges i ÅRL, t.ex. Rörelseresultat och Resultat efter finansiella poster.

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/34/EU av den 26 juni 2013 om årsbokslut, koncernredovisning och rapporter i vissa typer av företag, om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/43/EG och om upphävande av rådets direktiv 78/660/EEG och 83/349/EEG.

6.1.3 Utredningens överväganden och förslag

Särskild bestämmelse om förändring av eget kapital tas bort

Förslag: Bestämmelsen om att resultaträkningen ska redovisa hur eget kapital har förändrats under räkenskapsåret tas bort.

I 5 kap. 1 § första stycket KRL anges att resultaträkningen ska redovisa hur det egna kapitalet har förändrats under räkenskapsåret. Det är ett uttryck för kongruensprincipen, dvs. att förändringar i eget kapital ska redovisas över resultaträkningen. Kongruensprincipen är en av de grundläggande redovisningsprinciper som utredningen föreslår ska regleras särskilt i lag (se avsnitt 5.3). Det finns således inte längre något behov att ha kvar en särskild bestämmelse om att resultaträkningen ska redovisa hur det egna kapitalet har förändrats. Utredningen föreslår därför att bestämmelsen om att resultaträkningen ska redovisa hur eget kapital har förändrats, ska tas bort. Förslaget innebär ingen ändring i sak eftersom kongruensprincipen lagstadgas.

Förändringar i resultaträkningens uppställning

Förslag: Resultaträkningen ska i sammandrag redovisa samtliga intäkter och kostnader under räkenskapsåret.

Resultaträkningen ska ställas upp i följande form.

Verksamhetens intäkter

Verksamhetens kostnader

Avskrivningar

Verksamhetens nettokostnader

Skatteintäkter

Generella statsbidrag och utjämning

Verksamhetens resultat

Poster från finansiella tillgångar

Poster från finansiella skulder

Resultat efter finansiella poster

Extraordinära poster

Årets resultat

I 5 kap. 1 § första stycket KRL anges att resultaträkningen ska redovisa samtliga intäkter och kostnader under räkenskapsåret. I paragrafens andra stycke anges vilken uppställningsform som ska användas.

Redan av nuvarande lydelse av 5 kap. 1 § KRL följer att resultaträkningens poster ska redovisas *i sammandrag*. Detta bör dock enligt utredningens mening tydliggöras.

Utredningen föreslår därför att det i lag anges att resultaträkningen i sammandrag ska redovisa samtliga intäkter och kostnader under räkenskapsåret. Förslaget innebär inte någon ändring i sak.

Uppställningsformen i KRL innehåller få delresultat. Genom att visa verksamhetens resultat före resultateffekter av finansiella placeringar och upplåning tydliggörs den ekonomiska effekten av den löpande verksamheten för läsaren av årsredovisningen. Utredningen föreslår därför en ny resultatrad med benämningen *Verksamhetens resultat*.

Finansiella poster

Den nuvarande ordningen med redovisning av finansiella intäkter och finansiella kostnader i egna poster bedöms inte vara lämplig som underlag för en analys av vilka resultateffekter som finansiella tillgångar eller finansiella skulder genererar var för sig. Exempelvis kan en valutakursförlust på en finansiell placering i utländsk valuta i dag redovisas som en finansiell kostnad trots att den härrör från en finansiell tillgång. Genom att i stället redovisa ett nettoresultat av kommunens eller landstingets placeringar i finansiella tillgångar kan en läsare av årsredovisningen direkt se resultatet av placeringar som redovisas i balansräkningen i posterna Finansiella anläggningstillgångar, Kortfristiga placeringar samt Kassa och bank. Utredningen föreslår därför att posterna Finansiella intäkter och Finansiella kostnader ersätts med posterna *Poster från finansiella tillgångar* respektive *Poster från finansiella skulder*.

Sammantaget kommer utredningens förslag att förenkla en analys av kommunens eller landstingets placeringsförmåga respektive förmåga att lånefinansiera investeringar.

Resultat efter finansiella poster

Utredningen anser att det är angeläget att det direkt av resultaträkningens uppställning framgår hur medelsförvaltning och upplåning har påverkat resultatet. Utredningen föreslår därför att resultatraden Resultat före extraordinära intäkter och kostnader ersätts med *Resultat efter finansiella poster*.

Extraordinära poster

Enligt 5 kap. 5 § första stycket KRL ska intäkter och kostnader i annan verksamhet än i kommunens eller landstingets normala verksamhet redovisas som extraordinära intäkter och extraordinära kostnader.

Utredningen anser inte att det finns skäl att införa motsvarande ändringar som de som införts i ÅRL vad gäller extraordinära intäkter och kostnader. Beteckningen extraordinär är väl inarbetad i kommunsektorn och bör därför inte ersättas av beteckningen exceptionell. Utredningen anser vidare att det finns en kommunal särart vad gäller extraordinära intäkter och kostnader. Det handlar om att synliggöra dessa intäkter och kostnader för att underlätta den enskilde kommunmedlemmens eller politikerns förståelse av den kommunala redovisningen och därmed den kommunala ekonomin. Det finns alltså en viktig demokratiaspekt.

Utredningen anser dock att det är tillräckligt att nettoredovisa sådana extraordinära intäkter och kostnader i en post i resultaträkningen. Utredningen föreslår därför att posterna Extraordinära kostnader och Extraordinära intäkter ersätts med posten *Extraordinära poster* i resultaträkningen.

Kravet på att upplysning ska lämnas om storlek och art för extraordinära intäkter och kostnader kvarstår.

6.2 Balansräkningens uppställningsform

6.2.1 Lagen om kommunal redovisning och kompletterande normgivning

Enligt 5 kap. 2 § KRL ska kommuner och landsting ta upp ställda panter och ansvarsförbindelser inom linjen. Bland ansvarsförbindelser märks, förutom sådana pensionsförpliktelser som inte redovisas som avsättningar, även vissa andra åtaganden, t.ex. borgensåtaganden.

RKR har gett ut en rekommendation 10.2 Avsättningar och ansvarsförbindelser (september 2011) som bland annat behandlar ansvarsförbindelser.

6.2.2 Årsredovisningslagen och kompletterande normgivning

Möjligheten att redovisa ställda panter och ansvarsförbindelser inom linjen har tagits bort i ÅRL. Lagändringen trädde i kraft den 1 januari 2016. I förarbetena anförde regeringen att det nya EU-direktivet inte tillåter redovisning inom linjen (prop. 2015/16:3 s. 145 f.).

Enligt 5 kap. 15 § ÅRL ska ett företag om det har garantiåtaganden, ekonomiska åtaganden eller eventuella förpliktelser som inte tas upp i balansräkningen (eventualförpliktelser), lämna en upplysning om summan av dessa. Begreppet eventualförpliktelser har tidigare inte funnits i ÅRL utan sådana åtaganden har betecknats som ansvarsförbindelser.

Det har också införts ett krav i 5 kap. 14 § ÅRL på att företagen ska lämna upplysningar om omfattningen, arten och formen av ställda säkerheter. Särskild upplysning ska lämnas om säkerheter ställda till förmån för koncernföretag, intresseföretag och gemensamt styrda företag som det redovisande företaget är samägare i enligt 5 kap. 16 § ÅRL.

6.2.3 Förordningen om årsredovisning och budgetunderlag

Enligt 4 kap. 2 § FÅB ska balansräkningen i sammandrag för en statlig myndighet redovisa myndighetens samtliga tillgångar och skulder samt kapital på balansdagen. Ställda panter och ansvarsförbindelser ska tas upp inom linjen.

6.2.4 Utredningens överväganden och förslag

Förslag: Möjligheten att redovisa poster inom linjen tas bort.

Kommuner och landsting ska i not till balansräkningen lämna upplysningar om panter och jämförliga säkerheter respektive ansvarsförbindelser.

Enligt såväl KRL som FÅB ska ställda panter och ansvarsförbindelser redovisas inom linjen. Efter lagändring har möjligheten att redovisa inom linjen tagits bort i ÅRL.

Utredningen anser att möjligheten att redovisa poster inom linjen även ska tas bort för kommuner och landsting. Det finns ingen kommunal särart som gör att redovisning inom linjen bör finnas kvar. Utredningen föreslår att det, som i ÅRL, ska ställas krav på att upplysningar i stället ska lämnas i not. Utredningen föreslår vidare att de inom sektorn väl inarbetade begreppen panter och därmed jämförliga säkerheter samt ansvarsförbindelser behålls med en mindre språklig justering.

De två nya bestämmelserna om upplysningar i not ersätter inom linjen posterna och innebär inte någon förändring av kraven på kommuner och landsting att lämna information.

6.3 Vad som får tas upp i balansräkningen som immateriell anläggningstillgång

6.3.1 Lagen om kommunal redovisning och kompletterande normgivning

Enligt 6 kap. 2 § KRL får utgifter för forsknings- och utvecklingsarbeten och liknande arbeten som är av väsentligt värde för verksamheten under kommande år, tas upp som immateriell anläggningstillgång. I förarbetena till KRL anförde regeringen att det endast i undantagsfall blir aktuellt att redovisa utgifter som immateriell anläggningstillgång (prop. 1996/97:52). Som exempel angavs utgifter för utveckling av datasystem och andra egna produkter som kan försäljas eller på annat sätt leda till intäkter för kommunen eller landstingen. För att utgifterna ska få aktiveras

måste de dock alltid vara av väsentligt värde för kommande års verksamhet.

RKR har i sin rekommendation 12.1 Redovisning av immateriella tillgångar (maj 2007) angett att en förutsättning för att aktivera utgifter för en immateriell tillgång i balansräkningen är att tillgången representerar framtidens ekonomiska fördelar. Rekommendationen utesluter att aktivering av forskningsutgifter kan göras. Enligt rekommendationen ska utgifter i ett projekt enbart anses tillhöra forskningsfasen om forskningsfasen inte kan särskiljas från utvecklingsfasen.

RKR anger en rad förutsättningar som måste vara uppfyllda för att en utgift som uppstår genom utveckling, eller i utvecklingsfasen av ett internt projekt, ska kunna tas upp som immateriell tillgång i balansräkningen. Det måste bl.a. vara tekniskt möjligt att färdigställa den immateriella tillgången så att den kan användas eller säljas.

Forskning och utveckling definieras av RKR i text som inte är markerad som normerande i rekommendationen. Forskning anges vara planerat och systematiskt sökande med utsikter till att ge ny vetenskaplig eller teknisk kunskap och insikt. Utveckling är enligt RKR tillämpning av forskningsresultat eller annan kunskap för att åstadkomma nya eller väsentligt förbättrade processer, system eller tjänster innan de med förväntad effekt kan användas i verksamheten.

6.3.2 Årsredovisningslagen

Enligt 4 kap. 2 § ÅRL får utgifter för koncessioner, patent, licenser, varumärken, hyresrätter och liknande rättigheter och tillgångar som är av betydande värde för rörelsen under kommande år tas upp som immateriella anläggningstillgångar. Detsamma gäller ersättning som vid förvärv av rörelse överstiger det behållna värdet av de tillgångar som förvärvats och de skulder som övertagits (goodwill). Även utgifter för företagets eget utvecklingsarbete får tas upp som immateriella anläggningstillgångar.

Tidigare fick företagen enligt ÅRL även aktivera utgifter för forskningsarbeten men denna möjlighet togs bort genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2016 (prop. 2015/16:3 s. 209).

6.3.3 Förordningen om årsredovisning och budgetunderlag

Enligt 5 kap. 2 § FÅB ska utgifter för utveckling som är av väsentligt värde för en statlig myndighets verksamhet tas upp som immateriell anläggningstillgång. Detsamma gäller utgifter för koncessioner, patent, licenser och liknande rättigheter. Utgifter för forskning får inte tas upp som anläggningstillgång.

Av ESV:s föreskrifter till 5 kap. 2 § FÅB framgår att utgifter för utveckling ska tas upp som immateriell anläggningstillgång om myndigheten kan visa att ett antal angivna förhållanden föreligger. Det ska bl.a. vara tekniskt möjligt att färdigställa den immateriella anläggningstillgången så att den kan användas. Den ska också medföra att framtida ekonomiska fördelar eller servicepotential för myndigheten sannolikt ökar och detta ska kunna påvisas med hög grad av säkerhet.

Om myndigheten inte kan särskilja utgifter för utveckling från forskning, anses utgifterna tillhöra forskningen och kostnadsförs då de uppkommer.

I ESV:s allmänna råd till 5 kap. 2 § FÅB anges att med forskning avses planerat och systematiskt sökande som kan ge ny vetenskaplig eller teknisk kunskap och insikt. Med utveckling avses i de allmänna råden, att tillämpa forskningsresultat eller annan kunskap för att åstadkomma nya eller väsentligt förbättrade system, processer, material, konstruktioner, produkter eller tjänster innan produktion eller användning påbörjas.

6.3.4 Utredningens överväganden och förslag

Förslag: Utgifter för utvecklingsarbete som är av väsentligt värde för kommunens eller landstingets verksamhet under kommande år får tas upp som immateriell anläggningstillgång. Detsamma gäller utgifter för koncessioner, patent, licenser och liknande rättigheter.

Utgifter för forskning får inte tas upp som immateriell anläggningstillgång.

I såväl ÅRL som FÅB finns det ingen möjlighet att ta upp utgifter för forskningsarbeten som immateriella anläggningstillgångar. Det är vidare särskilt reglerat i både ÅRL och FÅB att vissa utgifter

som koncessioner, patent, licenser och liknande rättigheter får tas upp som immateriella anläggningstillgångar.

Utredningen föreslår att möjligheten för kommuner och landsting att ta upp utgifter för forskningsarbeten som immateriella anläggningstillgångar tas bort. Utredningen förslår också att utgifter för koncessioner, patent, licenser och liknande rättigheter ska få tas upp som immateriella anläggningstillgångar.

Förslaget innebär en anpassning till vad som gäller enligt ÅRL och FÅB. Utredningen anser att det i detta fall inte finns någon kommunal särart som motiverar att ha kvar nuvarande reglering.

6.4 Underlåtelse av omräkning eller ändring av jämförelsetal

6.4.1 Lagen om kommunal redovisning

Enligt 5 kap. 6 § första stycket KRL ska för varje post eller delpost i resultaträkningen och balansräkningen, beloppet av motsvarande post för det närmast föregående räkenskapsåret anges. I paragrafens andra stycke anges att om principerna för värdering, klassificering eller indelning i poster eller delposter har ändrats, ska posterna för det närmast föregående räkenskapsåret räknas om eller ändras på det sätt som behövs för att de ska kunna jämföras med räkenskapsårets poster på ett meningsfullt sätt. Enligt tredje stycket i paragrafen behöver omräkning eller ändring enligt andra stycket inte göras om det finns särskilda skäl och är förenligt med god redovisningssed. Skälen för detta ska anges i en not.

6.4.2 Utredningens överväganden och förslag

Förslag: Det ska införas krav på att underlåtelse av omräkning eller ändring av jämförelsetal måste vara förenligt med bestämmelsen om rättvisande bild.

I motsvarande bestämmelse i 3 kap. 5 § ÅRL finns det krav på, utöver särskilda skäl och överskådlighet och god redovisningssed, att det ska vara förenligt med rättvisande bild för att omräkning

eller ändring ska kunna underlåtas. Utredningen har föreslagit att rättvisande bild ska föras in i lagen (se avsnitt 5.2). Det har inte framkommit något skäl för att ställa lägre krav på kommuner och landsting än privata företag i vad gäller underlåtelse av ändring eller omräkning.

Utredningen föreslår därför att det i bestämmelserna om jämförelsetal för resultaträkningen och balansräkningen ska införas ett krav på att det måste vara förenligt med bestämmelsen om rättvisande bild för att omräkning eller ändring ska kunna underlåtas.

6.5 Noternas ordningsföljd

6.5.1 Utredningens överväganden och förslag

Förslag: Om inte annat följer av kravet på överskådlighet ska noter som avser enskilda poster i resultaträkningen eller balansräkningen läggas fram i samma ordning som posterna. Hävnisning ska göras vid de poster till vilka noterna hänför sig.

Detta gäller även noter som avser poster i den sammanställda resultaträkningen och den sammanställda balansräkningen.

I 5 kap. 3 § ÅRL anges att om inte något annat följer av kravet på överskådlighet, ska noter som avser enskilda poster i balansräkningen eller resultaträkningen läggas fram i samma ordning som posterna. Hävnisning ska göras vid de poster som noterna hänför sig till.

I KRL finns ingen motsvarande bestämmelse om noternas ordningsföljd. Noternas placering bör visserligen följa av allmänna principer för upprättande av resultat- och balansräkningar. Utredningen anser dock att en bestämmelse om noternas ordningsföljd ska införas i lagen av tydlighetsskäl. Det underlättar förståelsen för hur noterna ska placeras. Bestämmelsen ska även gälla placering av noter som avser poster i den sammanställda resultaträkningen och i den sammanställda balansräkningen. Utredningen föreslår därför att en sådan bestämmelse om noternas ordningsföljd ska införas i lag. Bestämmelsen ska utformas med regleringen i ÅRL som förebild.

7 Redovisning av kommunala pensionsförpliktelser

Regeringen har ansett att det finns skäl att utreda frågan om kommunernas och landstingens redovisning av avtalspensioner. Utredaren har därför fått i uppdrag att

- ta ställning till om det med utgångspunkt i den kommunala särarten finns skäl att kommuner och landsting redovisar avtalspensioner på ett annat sätt än privata företag,
- utreda på vilket sätt den sammanställda redovisningen påverkas av sättet att redovisa de kommunala avtalspensionerna,
- utreda om det finns skäl att ändra redovisningen av kommunala avtalspensioner, och
- vid behov lämna författningsförslag.

7.1 Pensionsavtal i kommuner och landsting

Det svenska pensionssystemet består av flera olika delar; den allmänna pensionen, tjänstepension och eventuellt privat pensionssparande. Tjänstepensionen har sin grund i ett kollektivavtal eller i ett individuellt avtal mellan en arbetsgivare och en enskild arbetsstagare. Det stora flertalet anställda i Sverige har sina pensionsförmåner reglerade genom kollektivavtal. Det finns kollektivavtal inom olika sektorer, t.ex. för arbetare inom privat sektor, tjänstemän inom det privata näringslivet och anställda inom kommuner och landsting.

Två vanliga pensionsmodeller är avgiftsbestämda respektive förmånsbestämda pensioner. Avgiftsbestämda pensioner bestäms utifrån vad som betalats in i premier av arbetsgivaren, till exempelvis

ett försäkringsbolag, och avkastningen på inbetalade medel. Ofta får arbetstagaren själv välja mellan olika placeringsalternativ. Arbetsgivaren gör vid förmånsbestämd pension en utfästelse om en pension av en viss storlek. Förmånsbestämd pension beräknas utifrån den inkomst som arbetstagaren har haft under en viss tidsperiod innan beräkningstidpunkten (pensionsunderlaget).

Historiskt sett har förmånsbestämda pensioner varit den absolut vanligaste formen i Sverige. Trenden går dock numera mot att allt fler pensioner blir avgiftsbestämda. Det finns många olika varianter på hur pensioner bestäms och det är ibland svårt att definiera om en pension är avgiftsbestämd eller förmånsbestämd.

En pensionsutfästelse kan vara antingen oantastbar eller antastbar. En utfästelse är oantastbar när den inte är förenad med några villkor. Den enskilde tjänar fortlöpande in en fordran på framtida pension och arbetsgivaren påtar sig samtidigt motsvarande pensionsåtagande. För en antastbar pension gäller villkor, t.ex. att den anställda varit ett visst antal år hos arbetsgivaren eller att denne är anställd då pensionsåldern uppnås. Större delen av de svenska pensionsutfästelserna är oantastbara.

De kollektivavtalade pensionsavtalen inom kommun- och landstingssektorn har ändrats relativt ofta jämfört med avtalen inom den privata sektorn. Det finns många övergångsregler mellan de olika pensionsavtalen och även vissa tolkningsproblem, vilket skapar bristande överskådighet. Pensionsavtal är livsvariga vilket bidrar till komplexiteten.¹

Pensionsavtalen för anställda i kommuner och landsting var före 1998 helt förmånsbestämda och samordnade med den allmänna pensionen, t.ex. PA-KL². Utvecklingen har därefter gått mot avgiftsbestämda pensionsavtal. Större delen av anställda i kommuner och landsting tjänar i dag in enbart avgiftsbestämd pension. De två gällande kollektivavtalade pensionsavtalen är KAP-KL och AKAP-KL.

¹ Jfr. Stjernborg, Siv Analysrapporten. April 2008 Avtalspensioner i kommuner och landsting, SKL.

² PA-KL gällde 1985–1997.

7.1.1 Pensionsavtalet KAP-KL

Pensionsavtalet KAP-KL började gälla den 1 januari 2006 och är till största delen avgiftsbestämt. Arbetstagaren tjänar in en avgiftsbestämd pension från 21 års ålder. KAP-KL ger från 28 års ålder rätt till en förmånsbestämd pension för inkomster över taket i det allmänna pensionssystemet. Gränsen för att få förmånsbestämd pension är 7,5 inkomstbasbelopp, dvs. 435 750 kronor för 2015. På inkomster därutöver får de anställda motsvarande cirka 55 procent av pensionsunderlaget, respektive 27,5 procent på inkomster mellan 20 och 30 inkomstbasbelopp. För arbetstagare födda 1966 eller tidigare gäller gradvis en något högre andel av pensionsunderlaget. Om arbetstagaren har en anställningstid som understiger 30 år minskas förmånpensionen proportionellt utifrån antalet år som kan tillgodoräknas. Pensionen är helt avgiftsbestämd för inkomster under inkomstgränsen.

Det finns två former av särskild avtalspension enligt KAP-KL. Det är dels särskild avtalspension enligt överenskommelse med arbetsgivaren, dels särskild avtalspension för arbetstagare inom räddningstjänsten. Den sistnämnda avser förmånsbestämd pension mellan 58 och 65 års ålder.

7.1.2 Pensionsavtalet AKAP-KL

AKAP-KL trädde i kraft den 1 januari 2014. Det är ett i princip helt avgiftsbestämt pensionsavtal som gäller arbetstagare i landsting och kommuner som är födda 1986 eller senare, samt arbetstagare som överenskommit om övergång från KAP-KL. Arbetstagaren tjänar in pension under hela anställningen. Det finns även i AKAP-KL två former av särskild avtalspension. Det är dels särskild avtalspension enligt överenskommelse med arbetsgivaren, dels särskild avtalspension för arbetstagare inom räddningstjänsten. Den sistnämnda avser förmånsbestämd pension mellan 58 och 65 års ålder.

7.2 Modeller för redovisning av pensioner

En pensionsskuld är ett åtagande om framtida pension. I avgiftsbestämda system fullgör arbetsgivaren vanligtvis sitt åtagande genom en inbetalning. Avgiftsbestämda pensionsåtaganden medför därför som huvudregel inte att någon pensionsskuld hos arbetsgivaren byggs upp.³ Enligt lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader ska den som utfäst en tjänstepension betala särskild löneskatt med 24,26 procent. Den särskilda löneskatten ska som huvudregel betalas in till Skatteverket när pensionen betalas ut.

Vid förmånsbestämda pensioner byggs en pensionsskuld upp hos arbetsgivaren som måste redovisas. Som tidigare beskrivits var den kollektivavtalade avtalspensionen i kommun- och landstingssektorn fram till 1998 helt förmånsbestämd men därefter har utvecklingen gått mot avgiftsbestämda pensioner. Större delen av kommunernas och landstingens pensionsskuld är därför intjänad före 1998. Den redovisade pensionsskulden för hela sektorn uppgick 2014 till 495 miljarder kronor inklusive särskild löneskatt.

I diskussionerna kring redovisning av förmånsbestämda pensioner kan tre huvudmodeller urskiljas; fördelningsmodellen, fullfonderingsmodellen och blandmodellen.

7.2.1 Fördelningsmodellen

Fördelningsmodellen innebär att utbetalningar av pensioner redovisas som kostnad men att det inte görs några avsättningar för hittills intjänade pensionsförmåner. Det betyder att nuvarande skattebetalare finansierar pensionsutbetalningarna för tidigare intjänade pensionsförmåner. De pensionsförmåner som tjänas in i dag ska i sin tur finansieras av framtida skattebetalare.

³ Det finns dock undantag. Vid införandet 1998 av den avgiftsbestämda delen av tjänstepension genom PFA-avtalet kunde kommuner och landsting välja att bara betala en mindre del av premien. Resten av premien avsattes på kommunens skuldsida.

7.2.2 Fullfonderingsmodellen

Fullfonderingsmodellen innebär att hela pensionsåtagandet redovisas som avsättning i balansräkningen och det oavsett när pensionsförmånerna intjänats. Någon fondering av medel motsvarande skuldens storlek krävs inte vid redovisning enligt denna modell och därfor skulle egentligen benämningen fullskuldsmodell vara mer passande (SOU 2011:59 s. 138).

Årlig kostnad är nyintjänade pensioner (både förmånsbestämd och avgiftsbestämd pension) och värdesäkring av hela pensionsåtagandet. Värdesäkring innebär i detta sammanhang en uppräkning och samordning av intjänade pensionsförmåner enligt pensionsavtal samt diskonteringsränta.

Vid utbetalning av förmånsbestämda pensioner redovisas ingen kostnad.

7.2.3 Blandmodellen

Blandmodellen innebär en succesiv övergång från fördelningsmodell till fullfonderingsmodell i takt med att tidigare intjänade pensionsförmåner fasas ut. Årliga kostnader är nyintjänade pensioner (förmånsbestämd ålderspension och avgiftsbestämd ålderspension), värdesäkring av pensioner intjänade fr.o.m. en viss tidpunkt och utbetalning av pensioner intjänade före denna tidpunkt. Det totala pensionsåtagandet i balansräkningen redovisas genom att pensionsåtagande intjänat fr.o.m. den valda tidpunkten redovisas som en avsättning på balansräkningens skuldsida. Pensionsåtaganden intjänade före denna tidpunkt redovisas som en ansvarsförbindelse inom linjen i balansräkningen.

Figur 7.1 Skillnader mellan fördelningsmodell, fullfonderingsmodell och blandmodell avseende totalt pensionsåtagande i balansräkningen

Totalt pensionsåtagande i balansräkningen

Fördelningsmodell

1. Ingen skuld redovisas i balansräkningen.

Fullfonderingsmodell

1. Hela pensionsåtagandet redovisas som en avsättning på balansräkningens skuldsida.

Blandmodell

1. Pensionsåtagande intjänat fr.o.m. vald tidpunkt redovisas som en avsättning på balansräkningens skuldsida.
 2. Pensionsåtagande intjänat före vald tidpunkt redovisas som en ansvarsförbindelse utanför balansräkningen.
-

Figur 7.2 Skillnader mellan fördelningsmodell, fullfonderingsmodell och blandmodell avseende redovisade årliga kostnader

Årliga kostnader som påverkar resultatet

Fördelningsmodell

1. Utbetalning av pensioner.

Fullfonderingsmodell

1. Nyintjänade pensioner
 - förmånsbestämd ålderspension (FÅP)
 - avgiftsbestämd ålderspension.
2. Värdesäkring av hela pensionsåtagandet.

Blandmodell

1. Nyintjänade pensioner
 - förmånsbestämd ålderspension (FÅP)
 - avgiftsbestämd ålderspension.
 2. Värdesäkring av pensioner intjänade efter vald tidpunkt.
 3. Utbetalning av pension intjänad före vald tidpunkt.
-

7.3 Hur har de kommunala pensionerna tidigare redovisats?

Frågan om hur kommuner och landsting ska redovisa pensioner var länge inte särskilt stor eftersom sektorn hade en stor tillväxt och de pensioner som betalades ut var förhållandevis små. Sektorn expanderade dock kraftigt under 1970- och 1980-talen och pensionsåtagandet kom att bli en viktig finansiell faktor. När redovisningssystemen i kommunsektorn lades om till att bygga på bokföringsmässiga grunder, uppmärksammades problemet med den växande pensionsskulden.

7.3.1 Referensgruppen för samråd och samverkan i redovisningsfrågor

Den referensgrupp för samråd och samverkan i redovisningsfrågor inom kommunsektorn som bildats i samband med tillkomsten av Redovisningsreglementet för kommuner och landsting (se avsnitt 3.2) uttalade sig om redovisningen av pensioner i sin första rapport ”Redovisning av pensionsåtaganden i kommuner och landsting”, som utkom 1987. Referensgruppen förordade att pensionskulden skulle redovisas som en ansvarsförbindelse inom linjen i balansräkningen. Ett skäl till att skulden inte skulle bokföras som skuld i balansräkningen var att det var svårt att uppskatta pensionsskuldens storlek utifrån de relativt osäkra schablonberäkningar som då gjordes. Pensionen bokfördes i stället som en kostnad i samband med utbetalning. Det var en tillämpning av fördelningsmodellen. Modellen innebär att nuvarande skattekärrare finansierar pensionsutbetalningarna för tidigare intjänade pensionsförmåner. De pensionsförmåner som tjänas in i dag ska i sin tur finansieras av framtida skattekärrare. De framtida pensionsutbetalningarna anses vara säkrade genom beskattningsrätten.

Referensgruppen kom 1990 med en anvisning⁴ angående redovisning av pensionsskuld (nr 1 b). Kommunernas pensionsanstalt (KPA) ansågs då kunna göra individuella beräkningar baserade på enskilda kommuners förhållanden vilket kunde borga för en större precision vid beräkningen av pensionsskulden. Enligt referensgruppen uppgick

⁴ En anvisning var den tyngsta nivån av uttalanden och kan ses som en justering eller komplettering av redovisningsreglementet med dess kommentarer.

pensionsskulden till betydande belopp i kommuner och landsting. För att leva upp till god redovisningssed och ge en rättvisande bild av den ekonomiska ställningen borde därför, enligt referensgruppen, pensionsskulden redovisas som en långfristig skuld i balansräkningen.

Årets pensionsutbetalningar skulle enligt referensgruppen redovisas som kostnader. Referensgruppen redogjorde för två alternativa lösningar för hur pensionsskuldens förändring under året skulle redovisas. I det ena alternativet bokfördes pensionskuldens förändring i resultaträkningen under verksamhetens nettokostnader (resultat 1). Det andra alternativet innebar att pensionsskuldens förändring bokfördes i resultaträkningen mellan resultat efter skatteintäkter och finansnetto (resultat 2) och förändringar av eget kapital (resultat 3).⁵

Kommuner och landsting började successivt anpassa redovisningen efter referensgruppens anvisning. Det innebar att pensionsåtagandet stegvis aktiverades i balansräkningen och förändringen redovisades i resultaträkningen.

7.3.2 Arbetsgrupp för översyn

Regeringen beslutade 1994 att tillsätta en arbetsgrupp som skulle utreda hanteringen av avtalspensioner i kommuner och landsting. Arbetsgruppen kom att överlämna rapporten Kommunala avtalspensioner (Ds 1995:46).

Enligt arbetsgruppen beräknades pensionsåtagandet i kommuner och landsting 1991 uppgå till 120 miljarder kronor, varav 55 miljarder var skuldförda i deras balansräkningar. Pensionsåtaganden om 65 miljarder kronor redovisades alltså inte av kommunerna och landstingen.

Arbetsgruppen gjorde en undersökning av hur kommuner och landsting redovisade pensionsskulden. Utifrån undersökningen kunde det antas att 9 av 10 kommuner och landsting skuldförde pensionsåtagandet och redovisade förändringen i resultaträkningen⁶.

⁵ Uppställningen av resultaträkningen har förändrats efter denna anvisning.

⁶ En studie av 1993 års bokslut i Sveriges samtliga landsting och 49 slumpvis utvalda kommuner, dvs. totalt 73 granskade kommuner och landsting (Göteborg och Malmö är båda kommun och landsting). En snabbenkät avseende 1994 års bokslut skickades också ut i mars 1994 till de granskade kommunerna och landstingen.

Storleken på pensionsåtagandet gjorde att kommuner och landsting med svag ekonomi fick problem när åtagandet skulle föras in i balansräkningen. Enligt arbetsgruppen hade flera kommuner fått sitt eget kapital utraderat när pensionsåtagandet togs upp i balansräkningen och en underskottspost hade fått föras upp på tillgångssidan. Skulderna översteg alltså tillgångarna i dessa kommuner.

Enligt arbetsgruppen utgjorde stora fluktuationer i den årliga pensionskostnaden ett problem vid redovisningen. Fluktuationerna ansågs bero på KPA:s beräkningsmodell som inte var så ”förfinad” som man trott och på specifika egenskaper för det kommunala pensionsåtagandet. Arbetsgruppen menade att en tillgångs- eller skuldpst vid redovisningen måste vara bestämlig i tillräckligt hög grad och att det måste sökas lösningar som på bästa sätt kombinerar god redovisning och god styrefekt.

Arbetsgruppen identifierade tre olika modeller för redovisning av pensioner i kommuner och landsting; fördelningsmodellen, fullfonderingsmodellen och blandmodellen.

Blandmodellen innebär en successiv övergång från fördelningsmodellen till fullfonderingsmodellen i takt med att de tidigare intjänade pensionsförmånerna gradvis fasas ut.

Avisering om att övergå till blandmodell

I 1996 års ekonomiska vårproposition⁷ uttalade regeringen att det i kravet på ekonomisk balans i kommuner och landsting ligger att avtalspensionerna bör beaktas enligt blandmodellen. Det konstaterades samtidigt att nuvarande skattebetalare därigenom både finansierar sin del av de kommunala avtalspensionerna och därutöver en del som härrör från tidigare år. Sammantaget ansåg regeringen att denna hantering av pensionerna i balanskravet (blandmodellen) ger en rimlig avvägning mellan ekonomisk belastning på kort och på lång sikt.

⁷ Prop. 1995/96:150 s. 187 f.

7.4 Lagstiftning om hur kommunala pensionsförfliktelser ska redovisas

Tillkomsten av KRL innebar en lagreglering av hur avtalspensionerna ska redovisas av kommuner och landsting. Det betydde också en övergång till blandmodellen.

Enligt 5 kap. 4 § KRL ska en förfliktelse att betala ut pensionsförmåner som intjänats före år 1998 inte tas upp som skuld eller avsättning. Utbetalningar av pensionsförmåner som intjänats före år 1998 ska redovisas såsom kostnader i resultaträkningen. Av 6 kap. 11 § KRL följer att avsättning ska göras för pensionsförfliktelser som intjänats fr.o.m. 1998 och framåt. Av 5 kap. 2 § KRL om uppställningen av balansräkningen följer att pensionsförmåner intjänade före 1998 ska redovisas som en ansvarsförbindelse.

KRL trädde i kraft den 1 januari 1998 men genom en övergångsbestämmelse gavs möjlighet för kommuner och landsting att börja redovisa pensionerna enligt det nya systemet vid en senare tidpunkt. Landstingen skulle dock senast vid räkenskapsåret 2000, och kommunerna senast vid räkenskapsåret 1999, redovisa pensionerna enligt de nya bestämmelserna, vilket sammanföll med tidpunkten då balanskravet trätt i kraft.

7.4.1 Blandmodellen och balanskravet

I förarbetena till KRL⁸ anförde regeringen att problemet med att många kommuner hade övergått till fullfonderingsmodellen var att det innebar att en fondering i efterhand sker även för pensionsförmåner som tillkommit under en period när avtalspensionerna hanterades enligt fördelningsmodellen.

Ett starkt vägande skäl för förslaget om införande av en blandmodell var enligt regeringen att kommunernas och landstingens resultaträkning så långt som möjligt skulle kunna användas för avstämning mot kommunallagens bestämmelse om ekonomisk balans. Det konstaterades att om kommunerna och landstingen skulle fortsätta att redovisa pensionerna på sätt som då gjordes skulle resultatet enligt resultaträkningen väsentligt avvika från det

⁸ Prop. 1996/97:52 s. 62 f.

som ska ligga till grund för bedömningen av om kravet på ekonomisk balans är uppfyllt. En sådan situation kunde innebära att osäkerhet skapades om det ekonomiska resultatet och hur detta bör tolkas.

En övergångslösning

Regeringen konstaterade vidare att förslaget att införa blandmodellen innebär att alla nyintjänade pensionsförmåner beaktas på ett sätt som motsvarar god redovisningssed genom att en redovisningsmässig avsättning ska göras. Enligt beräkningar skulle den föreslagna hanteringen leda till att blandmodellen efter cirka 40 år vad gäller balansräkningen och cirka 15 år för resultaträkningen sammanfaller med den fullfonderade modellen. Av detta skäl kan blandmodellen betraktas som en övergångslösning⁹. Utredningen konstaterar att det i samband med införandet av blandmodellen skedde en övergång från ett helt förmånsbestämt pensionsavtal inom kommun- och landstingssektorn till ett, till stora delar, avgiftsbestämt pensionsavtal.

Några remissinstanser ville ha en utformning av regelverket som gör det möjligt för kommuner och landsting att ha högre ambitioner beträffande pensionssystemet. Regeringen ansåg att det inte fanns någon motsättning mellan lagförslaget och ett sådant önskemål. Att pensionerna redovisas enligt blandmodellen hindrar inte kommuner och landsting från att också ”täcka” hela eller delar av äldre åtaganden. Det ska i så fall ske genom att resultatet blir högre och posten eget kapital i balansräkningen därigenom ökar¹⁰.

Ett konjunkturellt perspektiv

Utredningen om kommunsektorn och konjunkturen bedömde i betänkandet Spara i goda tider – för en stabil kommunal verksamhet att det inte finns skäl att utifrån ett konjunkturperspektiv ändra redovisningen av de kommunala avtalspensionerna (SOU 2011:59). Det framhölls dock, i likhet med ett stort antal av

⁹ Prop. 1996/97:52 s. 62.

¹⁰ Prop. 1996/97:52 s. 63.

remissinstanserna, att det kan finnas andra skäl än konjunkturella att överväga ändringar i redovisningen av avtalspensionerna. Olika pensionsmodeller analyserades ur ett konjunkturperspektiv och det konstaterades att fullfonderingsmodellen är mer känslig för konjunkturvariationer än vad blandmodellen är. Detta eftersom beräkningen av pensionerna bl.a. påverkas av konjunkturkänsliga faktorer, såsom ränta samt pris- och inkomstbasbelopp. Även om faktorerna i normalfallet kan bidra till att pensionskostnaderna minskar i dåliga tider och ökar i goda tider är effekterna svåra att förutse. Det finns också andra faktorer, vars förändringar inte alltid går att förutspå, som i betydande grad påverkar kostnaderna för pensionerna. I och med att fullfonderingsmodellen genererar en mycket större avsättning i balansräkningen påverkas resultaträkningen mer av ändringar i beräkningsantagandena när denna modell används, jämfört med när blandmodellen tillämpas.

Regeringen gjorde i propositionen Kommunala resultatutjämningsreserver bedömningen att det inte fanns tillräckligt underlag för att regeringen skulle kunna ta ställning till behovet av ändrad pensionsredovisning (prop. 2011/12:172 s. 37). Det konstaterades samtidigt att frågan om hur den kommunala pensionsskulden redovisas har betydelse för kommunernas tillämpning av balanskravet och kravet på god ekonomisk hushållning. Ett mindre antal kommuner och landsting hanterar i dag sin pensionsredovisning genom att tillämpa fullfonderingsmodellen och inte den blandmodell som KRL föreskriver. Regeringen anförde att detta försvagar regelverkets trovärdighet, försvårar jämförelser av pensionskostnader, resultat och ekonomisk ställning samt påverkar den kommunala sektorns förutsättningar att hantera konjunktursvängningar.

Rådet för kommunal redovisning

I RKR:s rekommendation 7.1 Upplysningar om pensionsmedel och pensionsförfliktelser (januari 2006) anges vilka upplysningar som ska lämnas i årsredovisningen i syfte att ge en helhetsbild av pensionsförfliktelser och förvaltade pensionsmedel. RKR har även gett ut rekommendation 2.2 Särskild avtalspension, visstidspension och omställningsstöd m.m. (oktober 2015) som behandlar hur överenskommelser om särskild avtalspension och visstidspension

ska klassificeras och vilka upplysningar som ska lämnas. Rekommendation 2.2 behandlar dock inte särskild avtalspension som kan utgå till viss personal inom räddningstjänsten.

I RKR:s rekommendation 8.2 Sammanställd redovisning (juni 2009) anges att de sammanställda räkenskaperna ska upprättas med enhetliga redovisningsprinciper. Kommunens redovisningsprinciper ska vara vägledande. Om koncernföretagens redovisningsprinciper avviker från kommunens ska de justeras före konsolidering. Undantag från ovanstående princip ska enligt rekommendationen göras beträffande pensionsredovisningen. Pensionsåtaganden för de kommunala företagen ska i de sammanställda räkenskaperna redovisas enligt de principer och regler som gäller för företagen. Pensionsåtagandena i kommuner ska i den sammanställda redovisningen redovisas enligt blandmodellen.

7.4.2 Kritik mot blandmodellen

Det har under åren framförts kritik mot blandmodellen från olika håll, inte minst från kommunalekonomer och revisorer. Kritiken handlar bl.a. om bristande transparens. Förespråkare för modellen argumenterar utifrån den kommunala särarten och blandmodellens koppling till balanskravet.

Det har bl.a. kommit in två skrivelser till regeringen där behovet av översyn av den kommunala redovisningslagen framhålls. RKR framförde i sin skrivelse med förslag till lagändringar att redovisning av pensioner enligt blandmodellen gör det svårt för utomstående att analysera och tolka kommuner och landstings ekonomiska resultat och ställning (dnr Fi2011/1232). Vidare anförde RKR att redovisning enligt blandmodellen innebär ett undantag från vad som definieras som bokföringsmässiga grunder och att jämförbarheten, såväl mellan verksamheter som över tiden för en och samma verksamhet, går förlorad.

FAR, en branschorganisation för redovisningskonsulter, revisorer och rådgivare, anförde i sin skrivelse att en översyn bör göras av kommunernas redovisning av pensionsåtaganden (dnr Fi2012/3613). Det finns enligt FAR flera skäl till varför det bör göras en översyn av redovisningen av pensioner. Eftersom kommunernas pensionskulder till stor del redovisas för medborgarna som ansvars-

förbindelser menar FAR att transparensen inte är tillfyllest. Det är svårt för medborgarna att bedöma den egna kommunens finansiella ställning samtidigt som kommunpolitikernas beslutsunderlag försämras. Ett annat skäl är att god redovisningssed bjuder att pensionsskulder ska redovisas som skulder. Kommunal pensionsredovisning måste enligt FAR anses strida mot det som alltjämt kan sägas vara en grundläggande princip för communal redovisning, nämligen försiktighetsprincipen, samt mot god redovisningssed som bjuder att pensionsskulder ska skuldföras.

7.5 Hur redovisas pensionsskulden i praktiken av kommuner och landsting?

De allra flesta kommuner och landsting redovisar sin pensionsskuld enligt blandmodellen. Det finns dock kommuner och landsting som inte redovisar sin pensionsskuld på det sätt som lagen föreskriver.

I den bokslutsstatistik som kommuner och landsting lämnar till SCB respektive SKL, redovisas dock pensionsskulden enligt blandmodellen oavsett hur skulden hanteras i kommunens eller landstingets egen redovisning.

RKR lät genomföra en praxisundersökning utifrån 2013 års årsredovisningar. Det var 229 kommuner och landsting som besvarade enkäten. Av dessa var det 20 som svarade att de inte bokför all intjänad pension före 1998 som en ansvarsförbindelse utan tillämpar en fullfonderingsmodellen eller någon egen modell.

7.5.1 Hur redovisar kommunerna sin pensionsskuld?

Som angetts ovan redovisar de allra flesta kommuner sin pensionsskuld i enlighet med blandmodellen. Det finns dock ett antal exempel på kommuner som i årsredovisningen för 2014 redovisade pensionsskulden enligt fullfonderingsmodellen.

En av dessa kommuner anger i sin årsredovisning för 2014 följande kring valet av pensionsredovisning. Kommunens pensionsåtagande redovisas sedan 2007 enligt fullfonderingsmodellen. Motivet är att det ger en mer rättvisande bild av kommunens finansiella ställning och att de grundläggande principerna om öppen och tydlig redovisning följs

på ett bättre sätt. En annan kommun anger i sin årsredovisning för 2014 att kommunen har redovisat enligt fullfonderingsmodellen sedan 2006. Avsikten är att ge en rättvisande bild av kommunens finansiella ställning och utveckling samt god redovisning.

Det finns också kommuner som ”blandar” fullfondering med blandmodellen. Av de kommuner som redovisar enligt blandmodellen förekommer det att kommuner också väljer att呈现出 en alternativ beräkning enligt fullfonderingsmodellen.

7.5.2 Hur redovisar landstingen sin pensionsskuld?

Det framgår av den statistik som landstingen har lämnat till SKL för 2014 att det är tre landsting som valde att redovisa pensionskulden enligt fullfonderingsmodellen.

Ett av dessa landsting har under hela den tid som blandmodellen har varit stadgad i lag valt att redovisa även de pensionsskulder som avser förpliktelser som uppkommit före 1998 enligt fullfonderingsmodellen. Anledningen till detta är att landstinget anser att fullfonderingsmodellen ger en mer rättvisande bild. Stora förändringar av pensionsskulden har bokförts direkt mot eget kapital. Det handlar om förändringar av pensionsskuldens storlek beroende på bl.a. ändrad diskonteringsränta enligt RIPS 07, påverkan av den s.k. bromsen och förändringar av skulden på grund av ny antagande om medellivslängd. Exempelvis bokfördes 1 020 miljoner kronor direkt mot eget kapital då diskonteringsräntan ändrades under 2013. Argumentet för detta tillvägagångssätt är att de enskilda årens resultat skulle ha blivit missvisande om förändringarna redovisats över resultaträkningen.

De två andra landstingen har övergått från blandmodell till fullfonderingsmodell först under senare år (2008 respektive 2010). Argumentet som anges i ett av de två landstingens årsredovisning 2014 var att fullfonderingsmodellen ger en mer rättvisande bild än blandmodellen.

Det finns också landsting som i huvudsak har redovisat sina pensioner enligt blandmodellen men gjort enstaka extra pensionsavsättningar. Ett landsting gjorde i årsredovisningen 2007 ett avsteg från blandmodellen genom att göra en extra pensionsavsättning om 700 miljoner kronor för framtida pensionskostnader.

Ett annat landsting redovisar enligt årsredovisning 2014 pensionsförpliktelser som intjänats före 1998 som en ansvarsförbindelse. Landstinget valde dock att år 2006 göra en extra avsättning om 500 miljoner kronor till pensioner. Avsättningen värdesäkrades och uppgick vid utgången av 2013 till 666 miljoner kronor. Avsteget har enligt årsredovisningen ”korrigeras” 2014 och den ingående avsättningen har bokförts mot eget kapital och påverkar därför inte resultatet.

Förslag från landstingens ekonomidirektörsnätverk

Landstingens ekonomidirektörsnätverk föreslog i skrivelser till RKR den 2 oktober 2012 ändringar i den då gällande rekommendationen 17 Värdering av och upplysningar om pensionsförpliktelser (december 2007). I skrivelserna anges att huvudprincipen är att redovisningen ska vara rättvisande och speglar verkliga intäkter-/kostnader samt tillgångar/skulder. Pensionsskulden är dock inte jämförbar med någon annan post eftersom den avser ett långsiktigt åtagande och konsekvenserna av olika beräkningsantaganden i ett kort perspektiv kan vara mycket stora. Det finns därför starka motiv för att frångå principen att vid varje bokslutstillfälle värdera pensionsåtagandet enligt RIPS 07.

I en av skrivelserna preciseras förslaget enligt följande. Pensionsåtagandet ska beräknas på nuvarande sätt enligt RIPS 07. Denna beräkning ska redovisas öppet i årsredovisningen. Förändringen mot tidigare år utgör inte direkt grund för årets pensionskostnadsredovisning utan denna sker utifrån följande principer.

1. Försäkringstekniska förändringar som avser tidigare år (ränteförändringar och medellivslängd) ska specificeras och redovisas direkt mot eget kapital.
2. Kostnad för särskild avtalspension ska kostnadsföras det år som beslut fattas.
3. För kvarvarande skuldförändring ska pensionsadministratören redovisa en linjär utjämnad förändring av skulden som ska ligga till grund för redovisningen. Utjämning föreslås ske för innevarande år och följande tre år. Det innebär att skulden överens-

stämmer med pensionsadministratörens ”korrekt” beräknade skuld år tre. Vid varje nytt år flyttas utjämningen ett år.

RKR anförde i svar den 15 december 2012 att det är viktigt att särskilja ekonomistyrningsfrågan från redovisningsfrågan. Redovisning enligt bokföringsmässiga grunder bygger på att man vid bokslutet gör uppskattningar och bedömningar för att värdera tillgångar och skulder utifrån den information man har vid bokslutstillfället. Att kombinera den utjämning som finns i värderingsmodellen med ytterligare utjämning genom bokföringstransaktioner, såsom föreslås, är enligt RKR inte förenligt med grundläggande kriterier som begriplighet och transparens. RKR ställde sig tveksam till en redovisning av pensionsförfliktelser som inte bygger på en värdering utifrån uppskattningar och bedömningar gjorda vid bokslutstillfället.

7.6 Redovisning av pensioner inom privat sektor

ÅRL gäller i princip för alla företag som är skyldiga att upprätta och offentliggöra en årsredovisning.¹¹ I ÅRL finns bl.a. regler om hur skulder ska redovisas. Enligt 3 kap. 9 § ÅRL ska sådana förfliktelser som är hänförliga till räkenskapsåret eller tidigare räkenskapsår och som på balansdagen är säkra eller sannolika till sin förekomst men ovissa till belopp eller till den tidpunkt då de ska infrias, redovisas som avsättningar.

7.6.1 Bokföringsnämndens regelverk

BNF har tagit fram ett antal regelverk som omfattar alla redovisningsregler som ett företag ska tillämpa. Huvudregelverk är K3 som är obligatoriskt för större onoterade företag.¹²

Ersättningar till anställda regleras i K3 i kapitel 28. Där anges att ersättningar efter avslutad anställning, t.ex. pensioner, baseras på,

¹¹ Vissa företag måste dock i stället tillämpa bestämmelser om redovisning i andra lagar, t.ex. försäkringsbolag och banker.

¹² Se 1 kap. 3 § ÅRL för definitionen av större företag samt kapitel 1 i K3 där det framgår vilka företag som ska tillämpa regelverket.

och ska klassificeras som, antingen avgiftsbestämda planer eller förmånsbestämda planer. Klassificeringen får betydelse för hur ersättningen får redovisas. Avgiftsbestämda planer definieras som planer för ersättningar efter avslutad anställning enligt vilka ett företag betalar fastställda avgifter till ett annat företag och inte har någon legal förpliktelse eller informell förpliktelse att betala något ytterligare även om det andra företaget inte kan uppfylla sitt åtagande. Avgifter för avgiftsbestämda planer ska redovisas som skuld efter avdrag för eventuellt redan betalda avgifter, om de redan betalda avgifterna är mindre än de avgifter som ska betalas för tjänster som utförts före balansdagen. Avgifterna ska redovisas som en kostnad till den del dessa inte ska redovisas som del av anskaffningsvärdet för en tillgång.

Förmånsbestämda planer definieras i K3 som andra planer för ersättningar efter avslutad anställning än avgiftsbestämda planer. I det fallet har företaget en förpliktelse att lämna de överenskomna ersättningarna till nuvarande och tidigare anställda. Företaget bär i allt väsentligt risken för att ersättningarna kommer att kosta mer än förväntat och att avkastningen på tillgångarna avviker från förväntningarna.

Företaget ska göra ett val; att redovisa förmånsbestämda planer antingen enligt punkterna 57–131 i den internationella redovisningsstandarden IAS 19 Ersättningar till anställda som antagits genom EU-kommissionens förordning (EU) nr 475/2012 av den 5 juni 2012 eller enligt ett antal förenklingsregler i K3. Förenklingsregler finns för

- planer i de fall en pensionspremie betalas,
- pensionsförfliktelser som är tryggande genom överföring av medel till en pensionsstiftelse,
- pensionsförfliktelser som uteslutande är beroende av värdet på en av företaget ägd tillgång,
- planer som finansieras i egen regi, och
- pensionsförfliktelser i utländska dotterföretag.

Förenklingsreglerna innebär bl.a. att en förmånsbestämd plan ska redovisas som en avgiftsbestämd plan om en pensionspremie betalas.

Bestämmelserna i K3 och i det förenklade regelverket K2 innebär att fullfonderingsmodellen ska tillämpas. Enligt K2 ska ett åtagande om pension som uteslutande är beroende av värdet på en av företaget ägd tillgång tas upp till tillgångens redovisade värde. Övriga pensionsåtaganden ska tas upp till värdet enligt allmän pensionsplan eller kapitalvärdet beräknat enligt lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m. (tryggandelagen). Har företaget valt att trygga pensionsåtagandena genom överföring av medel till en pensionsstiftelse ska en avsättning redovisas endast om stiftelsens förmögenhet understiger åtagandet. Avsättningen ska tas upp till det värde som inte täcks av pensionsstiftelsens förmögenhet värderad enligt 3 kap. 3 § stiftselagen (1994:1220).

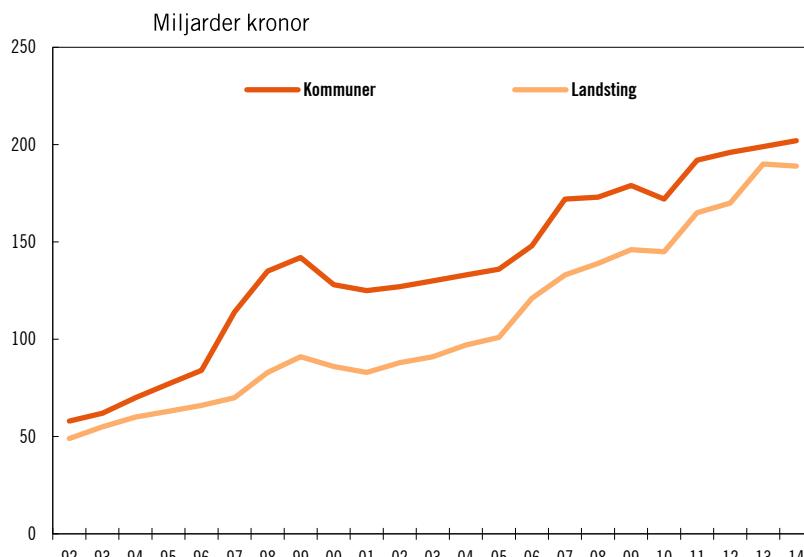
7.7 Pensionsskuldens storlek

Kommunernas och landstingens pensionsskuld är summan av alla intjänade framtidens pensionsutbetalningar, räknat i dagens pris- och lönenivå och omräknat till nuvärde. De uppgifter som utredningen har tillgång till avser endast den redovisade pensionsskulden, dvs. den skuld som finns i kommunernas och landstingens balansräkningar som avsättning eller ansvarsförbindelse.¹³ I praktiken är dock kommunernas och landstingens redovisade pensionsskuld lägre än den verkliga skulden. Det beror på att det finns kommuner och landsting som valt att sätta av medel i pensionsstiftelse eller teckna försäkring för pensionsförfliktelser. Dessa ingår i dag normalt inte i den redovisade pensionsskulden.

Som tidigare nämnts kom referensgruppen för samråd och samverkan i redovisningsfrågor 1990 med en anvisning angående redovisning av pensionsskuld (nr 1b). Kommuner och landsting började därför att under tidigt 1990-tal successivt redovisa sin pensionsskuld i balansräkningen. Förändringen av skulden redovisades över resultaträkningen.

¹³ SCB, Räkenskapssammandrag för kommuner och landsting.

Figur 7.3 Kommunernas och landstingens redovisade pensionsskuld (exklusive särskild löneskatt) 1992–2014

Källa: SCB och SKL.

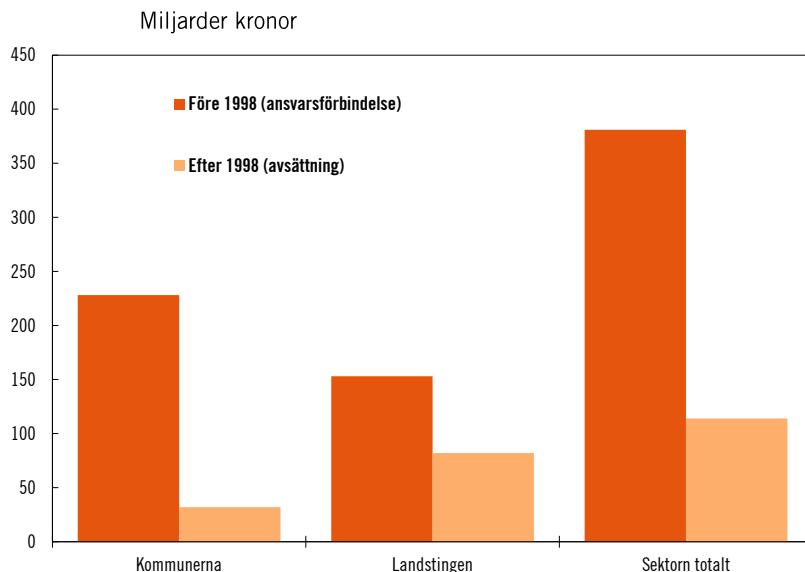
År 1997, dvs. det år då riksdagen lagstiftade om blandmodellen, uppgick den redovisade pensionsskulden enligt kommunerna och landstingens egen redovisning till 184 miljarder kronor. Det material utredningen tagit del av visar att samtliga landsting redovisade sina pensionsskulder i balansräkningen vid denna tid. Av kommunerna var det dock 4 kommuner som inte redovisade någon skuld alls och 56 som inte redovisade hela skulden i balansräkningen. Kommunerna redovisade 1997 därmed en skuld om totalt 90 miljarder kronor i balansräkningen och 24 miljarder kronor som ansvarsförbindelser.

Den redovisade pensionsskuldens utveckling mellan 1992–2014 framgår av figur 7.3. Skulden (exklusive särskild löneskatt) har mellan 1992–2014 ökat från 107 miljarder kronor till 398 miljarder kronor. Till följd av ändringar i avtal och beräkningsantaganden har det enskilda årtal skett kraftiga förändringar av skulden.

7.7.1 Aktuell pensionsskuld

I bokslutet för 2014 redovisade kommunerna och landstingen en pensionsskuld på totalt 495 miljarder kronor, inklusive särskild löneskatt.

Figur 7.4 Redovisad pensionsskuld (inklusive särskild löneskatt) intjänad före och efter 1998 i kommuner och landsting år 2014

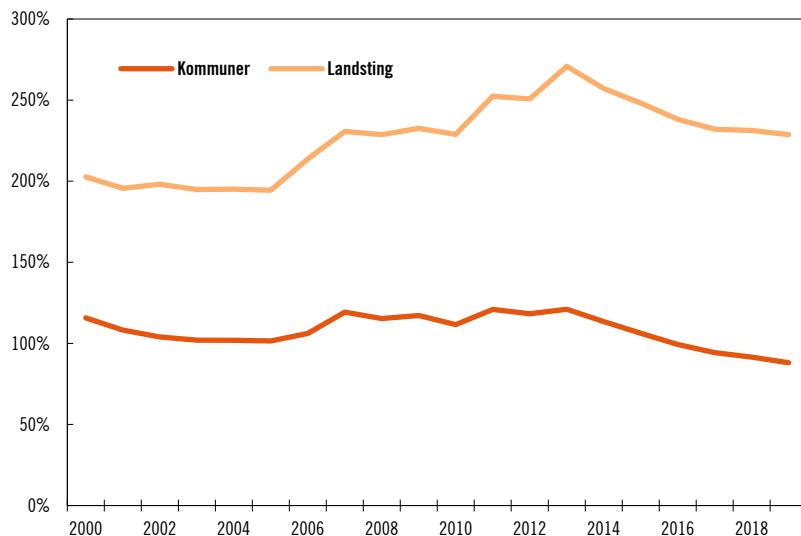
Källa: SCB.

Den del av pensionsskulden som avsåg pensionsförmåner intjänade före 1998, dvs. den del som ska redovisas som ansvarsförbindelse, uppgick 2014 till totalt 381 miljarder kronor (inklusive särskild löneskatt). Kommunernas ansvarsförbindelse uppgick till 228 miljarder kronor och landstingens till 153 miljarder kronor.

Pensionsskulden som redovisats som avsättning i balansräkningen, dvs. intjänade pensionsförmåner efter 1998, är betydligt lägre. Den delen av den redovisade pensionsskulden uppgår till 114 miljarder kronor totalt för kommunsektorn, varav 32 miljarder kronor för kommunerna och 82 miljarder kronor för landstingen.

Figur 7.5 Total pensionsskuld, inklusive särskild löneskatt, i kommuner och landsting som andel av respektive sektors lönesumma

Procent av lönesumman

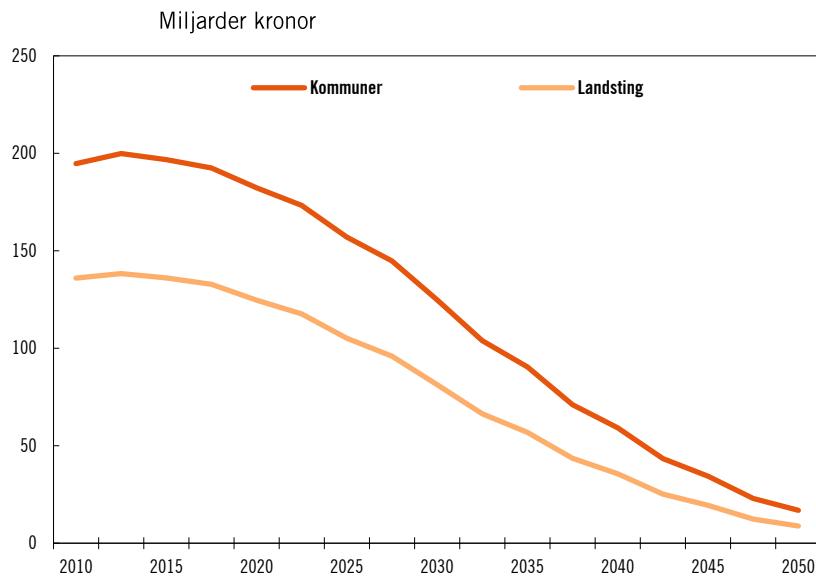

Källa: SKL, Ekonomirapporten April 2015.

Pensionsskulden har enligt SKL vuxit under den senaste tioårsperioden, i synnerhet för landstingen. Från och med 2014 minskar pensionsskulden enligt SKL:s bedömning. Denna utveckling blir särskilt tydligt vid en jämförelse av total redovisad pensionsskuld i kommuner och landsting som andel av respektive sektors lönesumma.

Omkring år 2050 beräknas pensionsförfliktelserna som redovisas som ansvarsförbindelse nästan vara helst utbetalade för både kommunerna och landstingen (se figur 7.6).

Figur 7.6 Kommunernas och landstingens ansvarsförbindelse, inklusive särskild löneskatt

Källa: KPA.

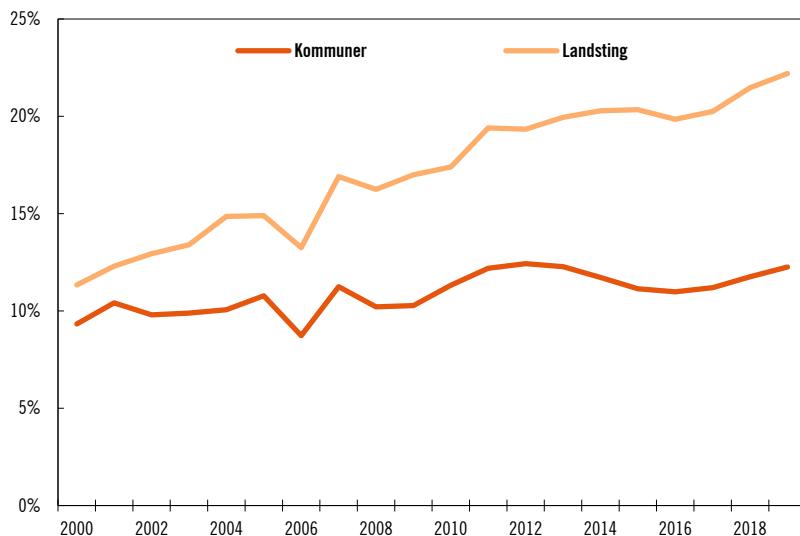
7.7.2 Årliga pensionskostnader

I kommunsektorns redovisning enligt blandmodellen motsvaras pensionskostnaderna av nyintjänade pensioner (förmånsbestämda och avgiftsbestämda) samt värdesäkring av tidigare redovisad pensionsskuld i balansräkningen (avsättning). Pensionskostnaderna består även av utbetalningar av pension som intjänats före 1998 och som redovisats som en ansvarsförbindelse inom linjen i balansräkningen. Ställt i relation till verksamhetens kostnader, som i räkenskapssammandraget för kommunerna 2014, uppgick till 872 miljarder kronor, motsvarar de totala pensionskostnaderna cirka 4 procent.

Pensionsutbetalningarna har ökat vartefter allt fler i den stora gruppen som anställdes på 1960- och 1970-talen har blivit pensionärer. I bokslut för 2014 uppgick pensionsutbetalningar för kommunsektorn till 16 miljarder kronor totalt, varav 9 miljarder kronor för kommunerna och 7 miljarder kronor för landstingen.

Figur 7.7 Total pensionskostnad i kommuner och landsting som andel av respektive sektors lönesumma, inklusive särskild löneskatt

Procent av lönesumman

Källa: SKL, Ekonomirapport April 2015.

Enligt SKL har det skett en markant ökning av pensionskostnaderna i landstingen från cirka 12 procent år 2000 till dagens dryga 20 procent. Att landstingens kostnader har ökat snabbare än kommunernas kostnader beror på att landstingen har fler högavlönade anställda som har förmånsbestämd pension.

7.7.3 Skulden i enskilda kommuner och landsting

Den totala redovisade pensionsskulden 2014 (avsättning och ansvarsförbindelse inklusive särskild löneskatt) uppgick till i genomsnitt 27 000 kronor per invånare i kommunerna och 24 000 kronor per invånare i landstingen. Den varierar i kommunerna¹⁴ från som lägst 19 000 kronor per invånare för kommungruppen förortskommuner till större städer till som högst

¹⁴ SKL har delat in Sveriges 290 kommuner i grupper. Den nuvarande kommungruppindelningen som används fr.o.m. 2011 består av 10 kommungrupper, se bilaga 2.

35 000 kronor per invånare för kommungrupperna glesbygdskommuner och turism- och besöksnäringsskommuner.

**Tabell 7.1 Pensionsskuld (inklusive särskild löneskatt) intjänad före 1998
Kommuner med högst respektive lägst skuld**

Ansvarsförbindelse (inklusive särskild löneskatt)

Tusental kronor per invånare

	2014 <i>prel.</i>	2013
Högst		
Pajala	41,6	43,9
Sorsele	40,7	42,4
Övertorneå	37,8	39,1
Gällivare	37,5	39,1
Bräcke	37,2	38,5
Åsele	36,3	40,2
Lycksele	36,2	37,8
Jokkmokk	36,1	37,9
Dorotea	36,0	37,8
Vilhelmina	35,9	36,8
Vägt snitt	22,4	23,6
Lägst		
Vellinge	15,7	16,6
Tidaholm	14,8	15,5
Värmdö	14,6	14,0
Vaxholm	13,8	14,7
Svedala	13,3	13,5
Trosa	13,2	14,0
Knivsta	10,6	11,2
Ästorp	8,7	9,4
Höör	4,3	4,6
Sjöbo	0,1	0,1

Källa: SKL, Ekonomirapporten April 2015.

Enligt SKL uppgår den genomsnittliga ansvarsförbindelsen till 22 400 kronor per invånare i kommunerna. Men det är stora skillnader mellan olika kommuner. Ansvarsförbindelsen är den del av pensionsskulden som har störst betydelse för kommunerna.

Anledningen är att få anställda i kommunerna har lönenivåer över gränsen för intjänande av förmånsbestämd pension enligt gällande pensionsavtal, vilket gör att avsättningen i många kommuner är väldigt låg. Vissa kommuner har, enligt SKL, valt att köpa försäkringslösningar för de fåtal anställda som har inkomster över taket. Sjöbo kommun har valt att försäkra bort hela sin pensionsskuld.

Det är ofta små kommuner med redan hög skatt som har hög total pensionsskuld per invånare. Glesbygdskommuner, ofta belägna i norra delen av landet, ligger i skuldetoppen. Det finns ett tydligt samband som visar att skulden per invånare är större i kommuner med negativ befolkningsutveckling. Det är ett bekymmer för kommuner med minskad befolkning att ett allt mindre skatteunderlag ska bärta kostnader för pensioner avseende gångna års verksamhet.

Det finns emellertid en faktor i det kommunala utjämningssystemet som tar hänsyn till de kostnader som en befolkningsminskning medför. Faktorn ger ett bidrag på 100 kronor per invånare per procent befolkningsminskning över 2 procent under den senaste tioårsperioden. Det betyder att en kommun som minskat med 12 procent får 1 000 kronor per invånare i kostnadsbidrag. Utjämningskommittén¹⁵ (år 2003) bedömde att det inte var aktuellt att införa en motsvarande kompensation för landstingen.

I landstingen varierar den totalt redovisade pensionsskulden från som högst 38 000 kronor per invånare i Västerbottens läns landsting till Hallands läns landsting som har lägst skuld med 21 000 kronor per invånare. Det är alltså mindre skillnad mellan olika landstings pensionsskulder per invånare än mellan kommunernas.

SKL skriver i Ekonomirapporten från april 2015 att något som skiljer landstingen från kommunerna är att det även efter 1998 byggts upp en betydande avsättning/skuld avseende pensioner i deras balansräkningar. Enligt SKL:s bedömning växer denna avsättning/skuld snabbt.

¹⁵ Regeringen beslutade den 27 september 2001 att tillkalla en kommitté (dir 2001:73) med uppgift att utreda vissa frågor rörande det kommunala statsbidrags- och utjämningssystemet. Kommittén antog namnet Utjämningskommittén (Fi 2001:14). Kommittén överlämnade sitt slutbetänkande Gemensamt finansierad utjämning i kommunsektorn (SOU 2003:88) i september 2003.

Tabell 7.2 Pensionsskuld (inklusive särskild löneskatt) intjänad före 1998 (ansvarsförbindelse) samt intjänad från 1998 (avsättning) i landsting år 2014

Tusental kronor per invånare

	Total pensionsskuld	Ansvars-förbindelse	Avsättning
Västerbotten	33,9	22,3	11,5
Örebro	30,4	20,3	10,2
Norrbotten	30,1	21,2	9,0
Blekinge	28,4	19,9	8,6
Värmland	28,3	20,8	7,6
Västernorrland	28,2	19,6	8,6
Jämtland	28,1	19,9	8,3
Uppsala	27,9	16,0	11,9
Dalarna	27,6	19,3	8,3
Gävleborg	27,1	19,2	7,9
Östergötland	27,1	18,1	9,0
Kalmar	26,1	18,3	7,8
Västmanland	24,8	16,4	8,4
Jönköping	24,2	15,4	8,8
Genomsnitt	24,2	15,7	8,5
Kronoberg	24,0	16,5	7,5
Västra Götaland	24,0	16,0	8,0
Skåne	23,2	14,7	8,6
Sörmland	22,5	15,2	7,3
Stockholm	20,0	11,6	8,4
Halland	18,9	12,4	6,5

Källa: SKL, Ekonomirapporten April 2015.

7.7.4 Orsaker till förändringar av pensionsskulden

Dagens intjänade pensionsförmåner påverkar inte kommuneras och landstingens pensionsskulder i någon större utsträckning eftersom de i huvudsak är avgiftsbestämda. Den största delen anställda tjänar in bara avgiftsbestämd pension. Förutom tillkomna pensionsförmåner och minskningar på grund av utbetalda pensioner, finns det även andra faktorer som påverkar pensionsskuldens storlek. Det handlar om uppräkningar och liknande på grund av avtal samt förändringar beroende på hur skulden värderas.

Värdesäkring

Uppräkning och samordning av pensionsförmåner enligt avtal

Det finns bestämmelser om uppräkning av intjänade pensionsförmåner i pensionsavtalet. Normalt sett ska pensionsförmånen räknas upp med prisbasbelopp. För intjänade pensionsförmåner före 1998 ska dock uppräkning ske med inkomstbasbeloppet före pensionering och därefter med prisbasbelopp. Livräntor enligt PA-KL¹⁶ och äldre avtal är som huvudregel värdesäkrade först efter pensionering.

För anställda som gick i pension 2002 eller tidigare ska tjänstepensionen fortfarande samordnas med den allmänna pensionen. Tjänstepensionen för dessa påverkas därför både av utvecklingen av prisbasbeloppet och av det följsamhetsindex som styr den allmänna pensionen. Tanken bakom följsamhetsindexeringen är att det ska finnas en koppling mellan inkomstutvecklingen för de förvärvsaktiva och pensionärerna. Utöver den vanliga följsamhetsindexeringen finns också regler för automatisk balansering. Om pensionssystemets tillgångar är lägre än skuldena utlöses en automatisk balansering, den s.k. bromsen, vilket påverkar pensionernas uppräkning. Detta för att pensionssystemets finansiella stabilitet ska säkras. Eftersom den allmänna pensionen är samordnad med tjänstepensionen blir den senare också påverkad. Det innebär att den kommunala tjänstepensionen höjs när den allmänna pensionen minskas och tvärtom.

Värdering av pensionsförfliktelser

Hur pensionsförfliktelsen ska värderas regleras inte särskilt i lag. Kommuner och landstings pensionsåtaganden enligt kollektivavtal började 1964 värderas i enlighet med de beräkningsmetoder som Pensionsfinansieringskommittén lagt fast i den s.k. P-finken.¹⁷ SKL har sedan verksamhetsåret 2007 rekommenderat RIPS 07 som är en särskild modell för pensionsskuldsberäkning. Modellen utarbetades inom SKL och anpassades till pensionsavtalet KAP-KL. RIPS 07

¹⁶ Kollektivavtalat pensionsavtal som gällde 1985–1997.

¹⁷ P-finken uppdaterades 1973, 1979, 1985 och 2000.

innebar förändrade beräkningsantaganden om livslängd och kalkylränta (framtida avkastning).

I RKR:s rekommendation 17.1 Värdering av och upplysningar om pensionsförfliktelser (oktober 2015) anges hur pensionskostnader och pensionsskulder ska värderas och vilka upplysningar som ska lämnas. Värdering av pensionsförfliktelser ska enligt RKR göras med tillämpning av SKL:s Riktslinjer för beräkning av pensionsskuld – RIPS 07. I redovisade pensionsförfliktelser, såväl i avsättning som i ansvarsförbindelse, ska särskild löneskatt inkluderas. Upplysning ska lämnas för pensionsförfliktelse som inte omfattas av RIPS 07 om tillämpade beräkningsgrunder samt vilket belopp förpliktelserna upptagits till.

RIPS-kommittén

Inom SKL finns en RIPS-kommitté som övervakar diskonteringsräntan i beräkningen av pensionsskulden. Ju högre den framtida avkastningen antas bli, desto lägre blir pensionsskulden och tvärtom. En sänkt diskonteringsränta innebär att den redovisade skulden i balansräkningen och i ansvarsförbindelse ökar. Det blir en negativ resultatpåverkan på grund av att den skuldökning som avser pensionsförmåner intjänade efter 1998 redovisas som en kostnad i resultaträkningen. Om diskonteringsräntan höjs sjunker den redovisade skulden i balansräkning och ansvarsförbindelsen, och det blir en positiv resultatpåverkan.

För att inte få så stor ryckighet i pensionsskulden beslutades att kalkylräntan skulle ligga fast så länge de fem senaste årens genomsnittliga marknadsränta ligger inom ett fastställt intervall på +/- en procentenhet kring normvärdet 4,5 procent.

RIPS 07 infördes för första gången verksamhetsåret 2007 och innebar en stor ökning av skulden detta år. Framförallt ökade skulden som var intjänad före 1998 eftersom kalkylräntan (diskonteringsräntan) på de intjänade pensionsförmånerna sänktes. Det handlade sammantaget om en skuldökning på mer än 40 miljarder kronor i den kommunala sektorn.

Diskonteringsräntan har därefter sänkts vid ytterligare två tillfällen, 2012 och 2014. Besluten om en sänkt diskonteringsränta dessa år påverkade den kommunala sektorns pensionsskuld i

boksluten för 2011 respektive 2013, då den totala pensionsskulden ökade med 33 respektive 40 miljarder kronor.

RIPS-kommittén tillsatte under 2015 en arbetsgrupp med uppdrag att göra en översyn av RIPS 07. Enligt committén finns det efter snart tio år ett behov av en utvärdering av hur modellen har fungerat och hur rättvisande beräkningarna numera är. Både ränteantagandena och antagandena om dödliget ska ses över. Målsättningen är att förslag till en ny RIPS kan presenteras för SKL:s styrelse i juni 2016.

7.8 Effekter vid byte från blandmodell till fullfonderingsmodell

SKL och KPA har på uppdrag av utredningen beräknat vilka effekterna skulle bli av ett byte från blandmodell till fullfonderingsmodell. I detta avsnitt redogörs för beräkningarna och SKL:s kommentarer till dessa.

Utgångspunkten för beräkningarna är SCB:s räkenskapssammandrag avseende pensioner för kommuner och landsting. Vissa justeringar har gjorts t.ex. när det gäller fördelning av pensionsutbetalningar på förmåner intjänade före respektive fr.o.m. 1 januari 1998.

KPA har bidragit med underlag för en prognos av pensionskulder och pensionskostnader för åren 2015–2052. Då deras beräkningar inte omfattar samtliga kommuner och landsting har en schablonmässig uppskalning gjorts så att prognosen avser hela kommunsektorn.

KPA har även gjort prognoser på lång sikt för två kommuner, och två landsting.

7.8.1 Kommunernas och landstingens pensionskostnader vid blandmodell respektive fullfonderingsmodell

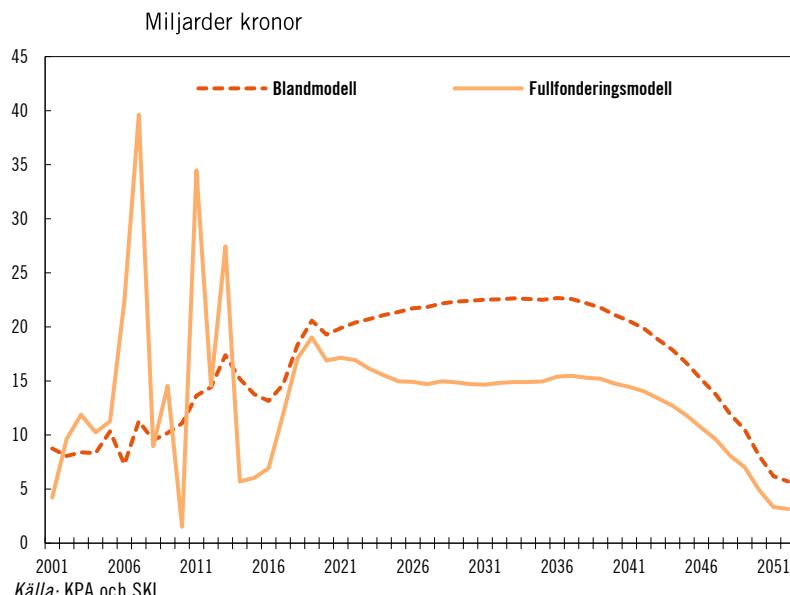
Kommunernas och landstingens pensionskostnader 2001–2014

Diagrammen nedan visar utvecklingen av pensionskostnaderna för kommunerna vid redovisning enligt blandmodellen respektive fullfonderingsmodellen. Om fullfonderingsmodellen hade använts

av kommunerna under 2001–2014, skulle kostnaderna ha varierat kraftigt under perioden.

I övrigt bör följande särskilt påpekas rörande pensionskostnaderna under vissa år. När RIPS 07 infördes 2007 ökade den gamla skulden till följd av nytt ränteantagande och övergång till nya livslångdsantaganden. Bromsen i det allmänna pensionssystemet slog till första gången år 2010, vilket innebar att kommunala pensionsåtaganden för bruttopensioner minskade. Ytterligare sänkningar av RIPS-räntan åren 2011 och 2013 höjde pensionsskulden dessa år.

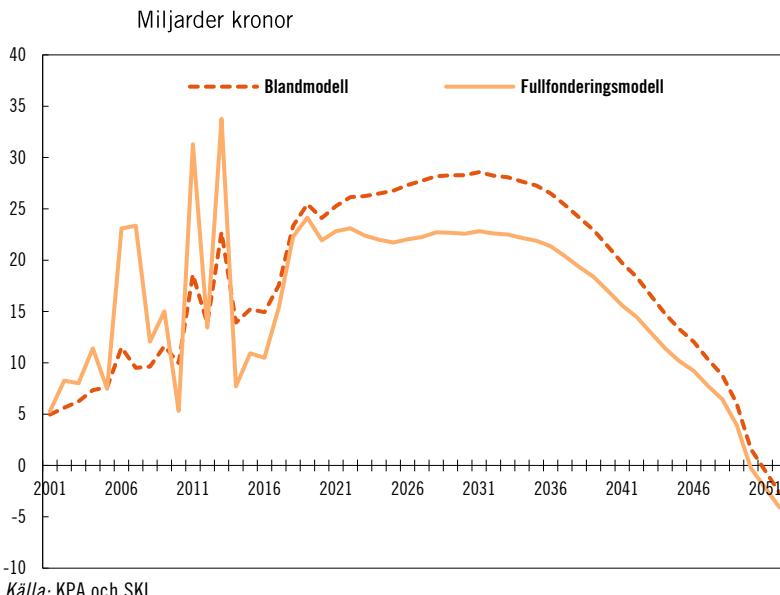
Figur 7.8 Blandmodellen jämfört med fullfonderingsmodellen vad gäller kommunernas pensionskostnader, inklusive särskild löneskatt (resultatpåverkan)

En större andel av landstingens pensionsskuld är intjänad fr.o.m. 1 januari 1998, jämfört med kommunernas. Det beror på att utvecklingen har gått från förmånsbestämda pensionsavtal mot avgiftsbestämda pensionsavtal. Det gör att förmånsbestämda pensioner i princip bara intjänas av anställda som är högavlönade, vilka är fler i landstingen. Omvänt kan sägas att kommunerna har en högre andel ansvarsförbindelse i sin pensionsskuld. Därför är fluktuationerna större i landstingen med en blandmodell. Men

kostnaderna skulle ha varierat kraftigare även i landstingen med en fullfonderingsmodell, fast skillnaden är inte lika stor.

Figur 7.9 Blandmodellen jämfört med fullfonderingsmodellen vad gäller landstingens pensionskostnader, inklusive särskild löneskatt (resultatpåverkan)

Källa: KPA och SKL.

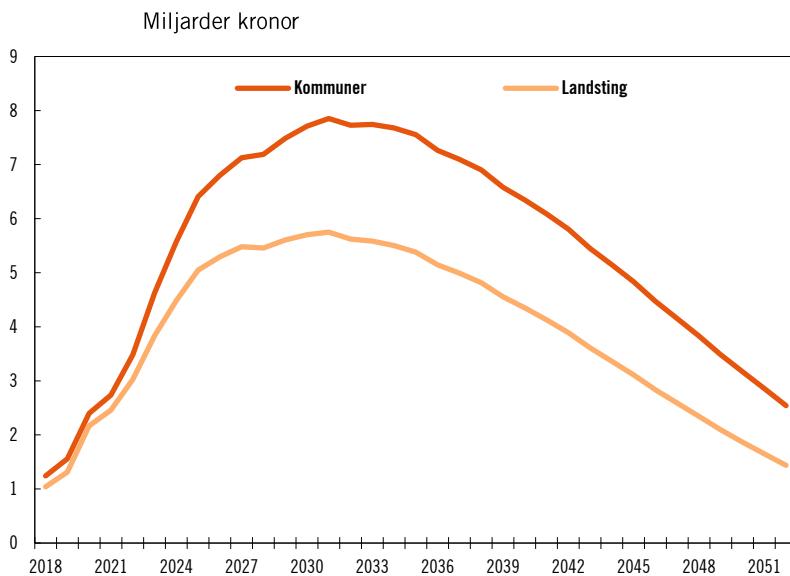
Kommunernas och landstingens pensionskostnader 2015–2052

Enligt prognoserna för 2015–2052 blir svängningarna inte lika stora som tidigare år vilket främst beror på att prognoserna bygger på jämna förlopp av indexuppräkningar m.m. Det innebär bland annat oförändrade regler och oförändrad RIPS-ränta. Sannolikt blir det enligt SKL i realiteten större fluktuationer i pensionskostnaderna mellan olika år. Verkliga förändringar i prisutveckling, ränteutveckling, regler m.m. brukar bli mer omfattande än vad som antas i en prognos på förhand. Det gäller oavsett val av modell. Det blir dock mer synligt med fullfonderingsmodellen eftersom den är mer känslig för variationer i bland annat konjunktur på grund av dess storlek. Utifrån de antaganden som gjorts i prognosen kan slutsatsen dras att fullfonderingsmodellen skulle medföra lägre kostnader än blandmodellen i framtiden.

7.8.2 Effekter på resultatet för kommuner och landsting

Figur 7.10 visar den resultateffekt som skulle uppstå vid en övergång från blandmodell till fullfonderingsmodell den 1 januari 2018.

Figur 7.10 Effekter på årets resultat för kommuner och landsting vid övergång från blandmodell till fullfonderingsmodell

Källa: KPA och SKL.

Effekter på kommunernas resultat

Enligt SKL:s prognos skulle en fullfonderingsmodell medföra lägre kostnader och därmed högre resultat än blandmodellen i framtiden, förutsatt att allt annat är lika. Ett möjligt scenario till följd av de minskade kostnaderna är att kommunerna skulle anpassa sina resultat, dvs. minska intäkterna eller låta andra kostnader öka. Det skulle ge upphov till en negativ finansiell effekt.

I de fall pensionsutbetalningarna överstiger redovisade pensionskostnader, kan finansiering genom minskade finansiella tillgångar eller upplåning krävas. Det leder till ett försämrat finansnetto. Denna finansiella effekt ökar successivt i takt med att de finansiella tillgångarna minskar eller upplåningen ökar. Situationen är dock olika för olika kommuner. Vissa kommuner har placerade

medel som syftar till att finansiera kommande pensionsutbetalningar. De flesta kommuner har dock inga sådana placerade medel och kan behöva låna. Totalt kan det enligt SKL:s beräkningar röra sig om upp till 150 miljarder kronor i minskade finansiella netto-tillgångar och ett försämrat finansnetto på upp till 6 miljarder kronor för kommunerna i slutet av perioden. Vid dessa beräkningar har inte någon hänsyn tagits till kommunernas eventuella anpassning av intäkter eller kostnader på grund av den finansiella effekten.

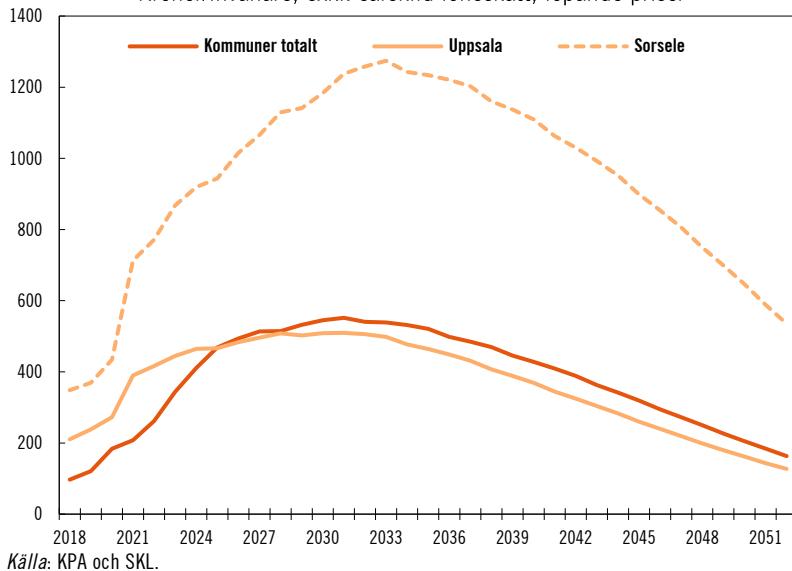
Effekter för två olika kommuner

Figur 7.11 nedan redovisar resultateffekten om pensionsförfliktelserna redovisas enligt fullfonderingsmodellen under 2018–2052 för två kommuner, Uppsala och Sorsele. Jämförelse görs med genomsnittet för samtliga kommuner.

I Sorsele väntas folkmängden minska med cirka 25 procent under perioden. Folkmängden väntas öka med ungefär lika mycket i Uppsala och något mer i riket som helhet (cirka 30 procent). Det medför att den redovisade pensionskostnaden räknat i kronor per invånare skulle minska betydligt mer i Sorsele än i Uppsala eller riket i stort.

Figur 7.11 Resultatutveckling vid övergång från blandmodell till fullfonderingsmodell

Kommuner totalt, Uppsala kommun och Sorsele kommun
Kronor/invånare, exkl. särskild löneskatt, löpande priser

Källa: KPA och SKL.

Effekter på landstingens resultat

Enligt SKL:s prognos skulle en fullfonderingsmodell medföra lägre kostnader och därmed högre resultat än blandmodellen i framtiden, förutsatt att allt annat är lika.

I de fall pensionsutbetalningarna skulle överstiga redovisade pensionskostnader kan landstingen, liksom kommunerna, behöva finansiering genom minskade finansiella tillgångar eller upplåning. Det kan leda till ett försämrat finansnetto. Denna finansiella effekt ökar successivt i takt med att de finansiella tillgångarna minskar eller upplåningen ökar.

Andelen finansiella tillgångar, som syftar till att finansiera kommande pensionsutbetalningar, i förhållande till pensionskulden är större i landstingen än i kommunerna. Det betyder emellertid inte att problemet med den finansiella effekten är mindre i landstingen än i kommunerna, utan snarare tvärtom. Det beror på att ansvarsförbindelsens relativa storlek är större i landstingen och detta uppvägs inte av en högre andel finansiella

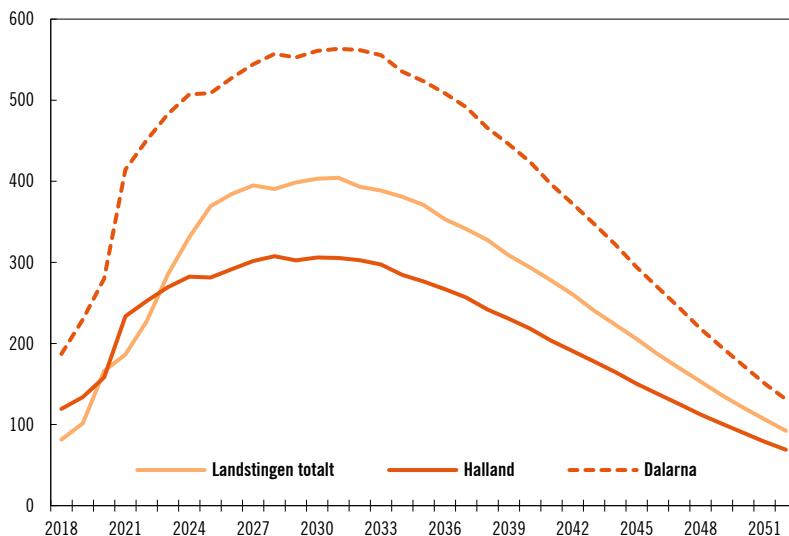
tillgångar. Totalt kan det enligt SKL:s beräkningar röra sig om upp till 100 miljarder kronor i minskade finansiella nettotillgångar och ett försämrat finansnetto på upp till 4 miljarder kronor i slutet av perioden. Vid dessa beräkningar har inte någon hänsyn tagits till landstingens eventuella anpassning av intäkter eller kostnader på grund av den finansiella effekten.

Effekter för två olika landsting

Figur 7.12 nedan visar beräknad effekt på resultatet vid övergång från blandmodell till fullfonderingsmodell för två landsting, Halland och Dalarna, i jämförelse med genomsnittet för samtliga landsting. I Dalarna väntas folkmängden minska med cirka 10 procent under perioden. Folkmängden väntas öka med cirka 25 procent i Halland och cirka 30 procent i riket. Det medför att den redovisade kostnaden räknat i kronor per invånare skulle minska mer i Dalarna än i Halland eller i riket i stort.

Figur 7.12 Resultateffekt vid övergång från blandmodell till fullfonderingsmodell

Landstingen totalt samt Hallands och Dalarnas läns landsting
Kronor/invånare, exkl. särskild löneskatt, löpande priser

Källa: KPA och SKL.

7.9 Utredningens förslag att införa fullfonderingsmodellen

Förslag: Pensionsförpliktelser ska redovisas enligt fullfonderingsmodellen. Det innebär att pensionsförpliktelser ska tas upp i balansräkningen som skuld eller avsättning.

Utredningen har fått uppdraget att utreda om det finns skäl att ändra redovisningen av kommunala avtalspensioner. Det finns i dag i praktiken två modeller för pensionsredovisning som kan vara aktuella; blandmodellen och fullfonderingsmodellen. Blandmodellen är i dag lagstadgad och unik för den kommunala sektorn. Den sågs vid sitt införande som en övergångslösning och den leder på sikt till en övergång till fullfonderingsmodellen.

Vid bedömningen av vilken modell för redovisning av pensionsförpliktelser som ska användas i kommuner och landsting måste en rad frågor beaktas. Utredningen diskuterar nedan följande frågor:

- Ger modellerna bra förutsättningar för en rättvisande och transparent redovisning av pensionsförpliktelser?
- Hur konjunkturkänsliga är modellerna?
- Hur påverkar modellerna ekonomisk ställning, resultat samt balanskravet?
- Hur påverkas den sammanställda redovisningen av valet av modell?

Vid bedömningen av dessa frågor måste den kommunala särarten beaktas särskilt.

7.9.1 Ger modellerna bra förutsättningar för en rättvisande och transparent redovisning av pensionsförpliktelser?

Varför är det viktigt att redovisningen är rättvisande och transparent?

Det är ur ett demokratiperspektiv viktigt att kommuninvånare, politiker och andra intressenter tillförsäkras insyn i den kommunala ekonomin. Ett sätt att bidra till insyn i kommuners och landstings

ekonomi är att ha en rättvisande och transparent redovisning. Det kan öka intressenters, som politikers och tjänstemäns, förståelse av ekonomisk ställning och resultat, vilket i sin tur underlättar planeringen av ekonomin och verksamheten. En låg transparens och tydlighet vid redovisningen medför en risk för att förtroendet och legitimiteten för den kommunala redovisningen minskar.

En rättvisande och transparent redovisning av pensionsförpliktelser

Enligt blandmodellen ska de pensionsförmåner som intjänats före 1998 inte tas upp som en avsättning utan redovisas som en ansvarsförbindelse. Om en förpliktelse på balansdagen är säker eller sannolik till sin förekomst men oviss till belopp eller till den tidpunkt då den ska infrias ska den annars redovisas som avsättning och inte som en ansvarsförbindelse. Att något redovisas som en ansvarsförbindelse indikerar vanligtvis på en ännu större osäkerhet om förplikten kommer att behöva regleras. Innebörden av att vissa pensionsförpliktelser redovisas som ansvarsförbindelse och inte som avsättning kan därför missförstås.

Det finns också en risk för att intressenter av årsredovisningen inte förstår att de totala redovisade pensionsförpliktelserna är större än vad som redovisas i balansräkningen. Det beror på att den enskilde riskerar förbise att det finns pensionsförpliktelser redovisade som en ansvarsförbindelse. Förfarandet med att pensionsförpliktelserna redovisas som en ansvarsförbindelse gör dessutom att det egna kapitalet inte återges på ett rättvisande sätt. Utredningen anser därför att blandmodellen har brister vad gäller dess förutsättningar för att bidra till en rättvisande bild och transparens vid redovisningen av pensionsförpliktelser. Den är också ett avsteg från bokföringsmässiga grunder.

Vid redovisning enligt fullfonderingsmodellen redovisas kommunernas och landstingens totala redovisade pensionsskuld i balansräkningen, dvs. även pensionsförpliktelser som intjänats före 1998. Att i balansräkningen korrekt redovisa de pensionsförpliktelser som en kommun eller ett landsting faktiskt har, är en rättvisande och transparent redovisning.

Enligt utredningens mening ger fullfonderingsmodellen bättre förutsättningar för en rättvisande och transparent redovisning av pensionsförpliktelserna i årsredovisningen än blandmodellen.

7.9.2 Hur konjunkturkänsliga är modellerna?

Varför är konjunkturkänsligheten viktig?

Upp- och nedgångar i konjunkturen påverkar storleken på den redovisade pensionsskulden i balansräkningen. Det beror på att pensionsskulden värdesäkras. Hur stor värdesäkring som måste göras beror på bl.a. räntenivå samt pris- och inkomstbasbelopp. Det är faktorer som i hög grad påverkas av konjunkturen.

När pensionsskulden som redovisas i balansräkningen ökar på grund av värdesäkring så ökar kostnaderna i resultaträkningen. Det motsatta gäller då pensionsskulden minskar. Det kan i normalfallet antas att kostnader på grund av värdesäkring av pensionerna minskar i dåliga tider och ökar i goda tider. Effekterna av dessa faktorer är dock svåra att förutse. Konjunktursvägningar kan alltså påverka resultat och därmed redovisad ekonomisk ställning för kommuner och landsting.

Är modellerna konjunkturkänsliga?

Kommuner och landsting ska i dag enligt lag redovisa sina pensionsförpliktelser enligt blandmodellen. Med blandmodellen är det bara värdesäkringen av pensionsförpliktelser fr.o.m. 1998, som redovisas som avsättningar i balansräkningen, som påverkar kostnaderna i resultaträkningen. Värdesäkring av pensionsförpliktelser som redovisas som ansvarsförbindelse på grund av faktorer som rör konjunkturen, har däremot ingen betydelse för hur kostnaderna utvecklas.

Det finns ingen särskild lagregel för hur pensionsavssättningar ska värderas. Enligt rekommendation från RKR ska pensionsskulden värderas enligt RIPS 07. Denna värderingsmodell har visat sig ge stora effekter på enskilda års resultat, trots att modellen har en inbyggd tröghet. Även mindre ändringar av beräknings-

antagandena i modellen har gett betydande förändringar av pensionsskuldenas storlek.

Sedan införandet av RIPS 07 har kalkylräntan (diskonteringsräntan) på de intjänade pensionsförmånerna sänkts vid flera tillfällen. Diskonteringsräntan sänktes t.ex. både 2012 och 2014 med 0,75 procentenheter vilket gjorde att den totalt redovisade pensionsskulden för kommunsektorn ökade med 33 miljarder kronor i bokslut 2011 och med 40 miljarder kronor i bokslut 2013. Största delen av dessa belopp avsåg de pensionsförfliktelser som intjänats före 1998 och som redovisas som ansvarsförbindelse (25 respektive 29 miljarder kronor). Resterande ökning (8 respektive 11 miljarder kronor) avsåg förändring av avsättningarna i kommunernas och landstingens balansräkningar, vilka också redovisades som kostnader i deras resultaträkningar. För kommunsektorn har dessa konjunkturvariationer varit svåra att hantera.

Fullfonderingsmodellen är mer känslig för konjunkturvariationer än vad blandmodellen är. Det beror på att hela pensionsskulden redovisas i balansräkningen, vilket leder till att ändrade beräkningsantaganden får större genomslag på kostnaderna och därmed årets resultat. Om fullfonderingsmodellen hade varit införd då diskonteringsräntan sänktes 2012 och 2014 skulle kommunsektorns resultat ha påverkats negativt med 33 respektive 40 miljarder kronor. Kommunsektorn skulle då haft ett negativt resultat på -18 miljarder kronor 2011 och -7 miljarder kronor 2013, i stället för de med blandmodellen positivt redovisade resultaten på 7 respektive 22 miljarder kronor.

Utdriften anser att en tydlig nackdel med fullfonderingsmodellen är att den är ännu mer konjunkturkänslig än blandmodellen. En modell för redovisning av pensionsförfliktelser med större inbyggd konjunkturkänslighet innebär en ökad osäkerhet kring storleken på pensionskostnaderna och därmed kommunernas resultat och ekonomiska ställning. Kommuner och landsting är i behov av viss förutsägbarhet och stabilitet för att kunna bedriva en effektiv ekonomistyrning och planera sin verksamhet.

7.9.3 Hur påverkar modellerna ekonomisk ställning, resultat samt balanskravet?

Varför är det viktigt hur modellen påverkar ekonomisk ställning, resultat samt balanskravet?

Den totala redovisade pensionsskulden hos kommuner och landsting uppgick 2014 till 495 miljarder kronor (inklusive särskild löneskatt). Eftersom det är en sådan stor skuld har den en betydande påverkan på kommunernas och landstingens resultat och ekonomiska ställning, oavsett om redovisningen av pensionsförpliktelser även fortsättningsvis sker med blandmodellen, eller om fullfonderingsmodellen införs. Utgångspunkten måste emellertid vara att redovisningen av pensionsskulden ska bidra till att ge ett bra underlag för planeringen av verksamheten.

I KL ställs krav på att kommuner och landsting ska ha en god ekonomisk hushållning och upprätta budgetar i balans. Om balanskravetsresultatet för ett visst räkenskapsår är negativt, ska det som huvudregel regleras under de närmast följande tre åren. Hur pensionsförpliktelserna redovisas kan påverka kommuners och landstings möjlighet att uppfylla dessa krav.

Hur påverkar modellerna balansräkningen?

Många kommuner och landsting får negativt eget kapital

Vid redovisning av pensionsförpliktelser enligt blandmodellen redovisas endast pensionsförpliktelser som intjänats fr.o.m. den 1 januari 1998 i balansräkningen. Pensionsförpliktelser intjänade före 1998 redovisas som en ansvarsförbindelse inom linjen i balansräkningen. Att alla pensionsförpliktelser inte redovisas som avsättningar gör att det redovisade egna kapitalet blir högre än vad det annars skulle ha varit. Ett motiv till detta tillvägagångssätt är att den kommunala beskattningsrätten ska garantera pensionsutbetalningarna och att avsättningar för dessa förpliktelser därför inte krävs.

En övergång från blandmodellen till fullfonderingsmodellen innebär således att pensionsskulden som avser pensionsförpliktelser som intjänats före 1998 (ansvarsförbindelsen) lyfts in i balansräkningen som skuld eller avsättning och att eget kapital därmed minskar.

Om fullfonderingsmodellen hade varit införd 2014 skulle nästan alla landsting (förutom ett), och 105 kommuner ha redovisat negativt eget kapital i sina årsredovisningar för 2014. Ett negativt eget kapital betyder att skuldena överstiger tillgångarna. Landstingen skulle totalt ha redovisat ett negativt eget kapital om -106 miljarder kronor och kommunerna skulle totalt ha redovisat ett positivt eget kapital om 167 miljarder kronor. Det är främst små kommuner med färre än 15 000 invånare i kommungrupperna pendlingskommuner och varuproducerande kommuner, som skulle få negativt eget kapital vid en övergång till fullfonderingsmodellen.

Vad blir följen av att eget kapital försämras för kommuner och landsting

Att cirka 100 kommuner och i stort sett alla landsting får negativt eget kapital vid införandet av fullfonderingsmodellen kan synas vara en allvarlig effekt. Dessa förändringar av eget kapital beror på att redan befintliga pensionsförfliktelser intjänade före 1998 också redovisas i balansräkningen. Det tillkommer inte några nya pensionsförfliktelser på grund av ett byte av modell för redovisning av pensionsförfliktelser. Det handlar endast om ett annat sätt att återge den faktiska ekonomiska ställningen för kommuner och landsting.

Det egna kapitalet i kommuner och landsting har en något annorlunda roll än vad det har i företag. Det är en kommunal särart som bl.a. beror på att kommuner och landsting inte kan gå i konkurs eller tvångslikvideras. Däremot är ett lågt eller negativt eget kapital naturligtvis en signal beträffande tillståndet för den kommunala ekonomin.

De kommuner och landsting som får en negativ påverkan på det egna kapitalet vid en övergång till fullfonderingsmodellen måste omarbeta sina finansiella mål för att kunna uppnå en god ekonomisk hushållning. En god ekonomisk hushållning innefattar att en kommun och ett landsting med negativt eget kapital ska sträva efter att förbättra detta.

Finansiering av pensionsutbetalningarna

Pensionsutbetalningarna är desamma oavsett hur kommuner och landsting redovisar sina pensionsförpliktelser. Kassaflödet påverkas därför inte.

Med blandmodellen redovisas utbetalningar som avser pensionsförpliktelser som intjänats före 1998 som kostnader. Vid en övergång till fullfonderingsmodellen skulle dessa pensionsutbetalningar inte redovisas som kostnader. Pensionsutbetalningarna som avser pensionsförpliktelser som intjänats före 1998 kommer då att överstiga redovisade pensionskostnader. Detta innebär att kommuner och landsting behöver finansiera utbetalningarna genom redovisade överskott, minskade finansiella tillgångar eller upplåning.

Kommuner och landsting måste även i detta fall omarbeta de finansiella målen för att få ett högre resultat för att kunna planera finansieringen av sina pensionsutbetalningar och uppnå en god ekonomisk hushållning.

Hur påverkar modellerna resultaträkningen?

En viktig fråga är hur redovisning enligt blandmodellen och fullfonderingsmodellen påverkar kommuners och landstings resultat. I blandmodellen består pensionskostnaderna av nyintjänade pensioner (förmånsbestämd ålderspension och avgiftsbestämd ålderspension), värdesäkring av pensioner intjänade fr.o.m. 1998 och utbetalning av pensioner intjänade före 1998. I en fullfonderingsmodell skulle pensionskostnaderna i stället bestå av kostnader för nyintjänade pensioner (både förmånsbestämd och avgiftsbestämd pension) och värdesäkring av hela pensionsförpliktelserna.

Som tidigare redogjorts för innebär införandet av fullfonderingsmodellen lägre redovisade pensionskostnader och därmed högre resultat än blandmodellen, förutsatt att allt annat är lika (se avsnitt 7.8). Resultaträkningen, och därmed resultatet, påverkas dock vid en förändring av den redovisade avsättningen för pensionsförpliktelser i balansräkningen till följd av värdesäkringar som görs utifrån bl.a. diskonteringsräntan. Avsättningen för pensionsförpliktelser i balansräkningen är större vid redovisning enligt fullfonderingsmodellen än vid blandmodellen. Det blir därför större variationer i kostnaderna för värdesäkring av avsättningen

redovisad enligt fullfonderingsmodellen än vid blandmodellen. När stora förändringar redovisas över resultaträkningen kan det ekonomiska utrymmet för övrig kommunal verksamhet påverkas. Det kan även påverka kommunens eller landstingets möjlighet att klara balanskravet.

God ekonomisk hushållning och balanskravet

Grunden för den ekonomiska styrningen i kommuner och landsting är i första hand att de ska upprätthålla en god ekonomisk hushållning bland annat genom att sätta mål som är finansiella såväl som verksamhetsmässiga. Det gäller oavsett om pensionsförfliktelserna redovisas enligt blandmodellen eller fullfonderingsmodellen.

Ett starkt vägande skäl vid införandet av blandmodellen var att kommunernas och landstingens resultaträkningar så långt som möjligt skulle kunna användas för avstämning mot kommunallagens balanskrav.

Vid ett införande av fullfonderingsmodellen skulle kommunernas och landstingens möjlighet att klara balanskravet påverkas. Det beror på att fullfonderingsmodellen är ännu mer konjunkturkänslig än blandmodellen. Det gör att kostnaderna kan variera relativt kraftigt mellan olika år. När en sådan förändring redovisas över resultaträkningen påverkas det ekonomiska utrymmet för övrig kommunal verksamhet och försvårar verksamhetsplaneringen. Dagens utformning av bestämmelserna om hur balanskravsresultat beräknas och hur ett negativt resultat ska återställas, gör att ett negativt resultat kan påverka kommunen eller landstingen flera år framöver.

7.9.4 Hur påverkas den sammanställda redovisningen av valet av modell?

Blandmodellen är unik för den kommunala sektorn. Företag redovisar sina pensionsförfliktelser enligt fullfonderingsmodellen. Det innebär att pensionsskulden i kommuner och landsting redovisas på olika sätt beroende på i vilken form som verksamheten bedrivs i. Ett kommunalt företag redovisar sina pensionsförfliktelser enligt fullfonderingsmodellen medan en kommunal

verksamhet som bedrivs i förvaltningsform redovisas enligt blandmodellen.

Allt större del av den kommunala verksamheten bedrivs genom andra juridiska personer. Att pensionsförpliktelserna redovisas enligt olika modeller beroende på hur kommunen eller landstinget har valt att bedriva verksamheten försvarar jämförelser, såväl över tid som mellan olika kommuner respektive landsting. En övergång till en fullfonderingsmodell skulle minska dessa svårigheter.

7.9.5 Sammanfattande bedömning

Utredningen vill inledningsvis poängtala att den faktiska pensionskuldens storlek och storleken på pensionsutbetalningarna inte förändras av hur skulden redovisas.

Det finns både för- och nackdelar med såväl blandmodellen som fullfonderingsmodellen. Fullfonderingsmodellen gör det enklare för politiker, tjänstemän och andra intressenter av årsredovisningen att förstå hur stor den redovisade pensionsskulden faktiskt är. Storleken på det egna kapitalet och soliditeten återges också på ett mer rättvisande sätt med fullfonderingsmodellen jämfört med blandmodellen. Utredningen anser därför att fullfonderingsmodellen ger en mer rättvisande bild av kommunens ekonomiska ställning och är att föredra ur transparenssynpunkt. En aspekt av den kommunala särarten som brukar framhållas som argument för blandmodellen är att beskattningsrätten garanterar pensionerna. Utredningen anser dock att beskattningsrätten inte minskar kommuners och landstings behov av en rättvisande redovisning av pensionsförpliktelserna och ett bra underlag för planeringen av verksamhet och ekonomi.

Både blandmodellen och fullfonderingsmodellen är konjunkturkänsliga, vilket bl.a. medför att det är svårt att förutsäga hur stora pensionskostnaderna under enskilda år blir. Pensionskostnaderna kan komma att variera relativt kraftigt mellan olika år bl.a. beroende på ändrad diskonteringsränta. Det innebär att pensionskostnaderna även kan minska beroende på konjunkturen. Svängningarna i pensionskostnaderna skulle göra det svårt för kommuner och landsting att veta hur stort verksamhetsutrymme de har. Svängningarna i pensionskostnaderna påverkar också deras resultat.

Fullfonderingsmodellen har en större redovisad avsättning för pensionsförfliktelser i balansräkningen. Eftersom avsättningen i balansräkningen är större med en redovisning enligt fullfonderingsmodellen jämfört med blandmodellen, är fullfonderingsmodellen mer konjunkturkänslig, vilket utredningen anser vara en tydlig nackdel. För de kommuner och landsting som har placerade medel kan en ökning av avsättningen för pensionsförfliktelser som beror på värdesäkring, komma att täckas av en eventuell avkastning på de placerade medlen.

Vid ett införande av fullfonderingsmodellen skulle många kommuner och landsting redovisa ett negativt eget kapital, vilket kan synas vara en allvarlig effekt. I detta sammanhang bör det emellertid påminnas om att balansräkningen och det egna kapitalet har en något annorlunda roll i den kommunala sektorn än för ett företag. Det finns inte något krav på likvidation eller konkurs vid ett negativt kapital för kommuner och landsting. Utredningen anser därför att det förhållandet att många kommuner och landsting får negativt eget kapital, inte förhindrar ett införande av fullfonderingsmodellen. Inte heller den effekten att fullfonderingsmodellen kan ge ett försämrat finansnettot är så allvarligt, anser utredningen, att den hindrar ett införande av fullfonderingsmodellen. Däremot behöver kommunens eller landstingens finansiella mål i så fall anpassas så att det egna kapitalet förbättras och att utrymme skapas för framtida pensionsutbetalningar.

En övergång från blandmodellen till fullfonderingsmodellen kan ge bättre förutsättningar för arbetet med sammanställd redovisning eftersom pensionsförfliktelserna kommer att redovisas på samma sätt som i kommunalgruppsföretagen. Detsamma gäller för det i förslaget benämnda sammanställda räkenskaperna.

Behovet av en mer transparent och rättvisande redovisning av pensionsförfliktelser överväger enligt utredningens mening de nackdelar som fullfonderingsmodellen kan medföra. Att redovisningen är transparent och rättvisande är särskilt viktigt ur en demokratisk synvinkel. Om redovisningen av pensionsförfliktelser även i fortsättningen skulle göras enligt blandmodellen kvarstår dagens problematik med bristande transparens och en redovisning av pensionsförfliktelser som inte ger rättvisande bild av kommunernas och landstingens totala åtaganden. Utredningen

anser därför vid en sammantagen bedömning att fullfonderingsmodellen ska införas.

Utredningen vill särskilt påminna om att det grundläggande kravet på god ekonomisk hushållning gäller oavsett modell för redovisning av pensionsförpliktelser. Det innebär bland annat att kommuner och landsting alltid måste sätta upp finansiella mål som tar hänsyn till hela pensionsåtagandet. Kommuner och landsting har också skyldighet att årligen i förvaltningsberättelsen utvärdera såväl om målen för god ekonomisk hushållning har uppnåtts som sin ekonomiska ställning och dess utveckling.

Balanskravet är att betrakta som ett minimikrav som ställs i lagen på den kommunala ekonomin. Ett införande av fullfonderingsmodellen förutsätter dock, enligt utredningens mening, att en ytterligare justering vid beräkningen av balanskravsresultatet görs (se avsnitt 7.11).

7.10 Utredningens förslag om upplysningar i not

Förslag: Upplysning ska lämnas i not om förändring av avsättning för pensionsförpliktelser sedan föregående balansdag. Av upplysningen ska framgå hur stor del av förändringen som beror på ändring av livslängdsantaganden eller diskonteringsränta.

Om avsättning för pensionsförpliktelser har minskat sedan föregående balansdag till följd av att försäkring har tecknats eller att medel har överförts till pensionsstiftelse, ska upplysning i not lämnas om vilka belopp som avsättningen har minskats med.

Hur stor avsättning som kommunen eller landstingen måste göra för sina pensionsförpliktelser ändras årligen beroende på nyintjänade förmånsbestämda pensioner, pensionsutbetalningar och ändringar av beräkningsantaganden (t.ex. om kalkyrlänta och livslängd). Förändringen av avsättningen ett enskilt år kan få stor påverkan på en kommunens eller ett landstings resultat. Utredningen anser att det på ett enkelt och transparent sätt ska kunna utläsas av årsredovisningen hur stor förändringen är. Det ska därför i lag finnas krav på upplysning om årets förändring av avsättning för pensionsförpliktelser.

Särskilt ändringar av beräkningsantaganden kan få stort utslag på avsättningens storlek och därmed betydande påverkan på resultatet. Det finns därför anledning att specificera att noten ska innehålla upplysning om hur stor del (beloppsmässigt) av förändringen som beror på ändrade beräkningsantaganden. Denna information kan sedan användas för att göra justeringar i balanskravsutredningen (se avsnitt 7.11).

Utredningen föreslår vidare att upplysning ska, om avsättning för pensionsförpliktelser har minskat sedan föregående balansdag till följd av att försäkring har tecknats eller att medel har överförts till pensionsstiftelse, lämnas i not om vilka belopp som avsättningen har minskats med. Motivet till att i lag ställa krav på sådana upplysningar i not är att få en ökad jämförbarhet mellan olika kommuner och landsting vad gäller finansiering av pensionsförpliktelser.

7.11 Utredningens förslag om ny balanskravsjustering

Förslag: Ökning eller minskning av pensionsförpliktelse till följd av ändring av livslängdsantaganden eller diskonteringsränta ska inte beaktas vid beräkningen av årets resultat efter balanskravsjusteringar.

Utredningen föreslår att kommuner och landsting i fortsättningen ska redovisa sina pensionsförpliktelser enligt fullfonderingsmodellen. Enligt SKL:s beräkningar innebär det lägre kostnader framöver och därmed ett bättre resultat förutsatt att allt annat är lika. Fullfonderingsmodellen är dock som tidigare nämnts mer känsligt för konjunkturvariationer. Även ändrade livslängdsantaganden kan få stor påverkan på kommuners och landstings resultat.

Den redovisade pensionsskuldens storlek gör att även mindre ändringar av beräkningsantaganden kan ge betydande påverkan på resultatet. Det skulle vara svårt för kommuner och landsting att hantera en sådan effekt av förändrad beräkningsantaganden inom ramen för balanskravet.

I 4 kap. 3 a § KRL regleras hur balanskravsresultatet ska beräknas. I dag görs ingen justering för ökning eller minskning av pensionsförpliktelse till följd av ändring av livslängdsantaganden

eller diskonteringsränta. Balanskravsresultatet används för avstämning mot kommunallagens krav på en ekonomi i balans. Dagens utformning av bestämmelserna om hur balanskravsresultat beräknas och hur ett negativt resultat ska återställas, gör att ett negativt resultat kan påverka kommunen eller landstinget under flera år. SKL har dock gjort bedömningen att den kostnadsmässiga engångseffekten av en sänkt diskonteringsränta bör vara möjlig att tolka som ett synnerligt skäl och att den kan exkluderas i en balanskravsavstämning.¹⁸

Utredningen kan se olika möjliga lösningar för att minska denna effekt. En möjlig lösning skulle vara att ändringar av beräkningsantaganden får redovisas direkt mot eget kapital och därmed inte påverkar resultatet och verksamhetsutrymmet. Det skulle dock innebära ett brott mot kongruensprincipen i de fall förändringar inte tas via resultaträkningen. Årets resultat skulle därmed bli missvisande eftersom värdeförändringarna inte skulle redovisas i resultaträkningen. En nackdel med det föreslagna tillvägagångssättet är att en kommun eller landsting kan förledas att tro att det finns ett större ekonomiskt utrymme för verksamheten än vad man egentligen har.

En annan möjlig lösning skulle kunna vara den som flera landsting har föreslagit i skrivelse till RKR (se avsnitt 7.5). Landstingens förslag innebar en utjämning av kostnaderna delvis genom att föra de försäkringstekniska förändringarna direkt mot eget kapital. Som ovan anförlts anser utredningen att det finns nackdelar med att föra delar av skuldförändringen mot eget kapital. Sammanfattningsvis anser utredningen att förslag till lösning där hela eller delar av skuldförändringen förs direkt mot eget kapital har sådana nackdelar att de inte är lämpliga.

Utredningen förslår i stället en lösning där resultaträkningen får avspeglar även ändringar av beräkningsantaganden för pensionskulden, men där en justering görs i balanskravsutredningen vid avstämningen mot KL:s balanskrav. En kritik som kan riktas mot detta tillvägagångssätt är att resultatet enligt resultaträkningen riskerar att väsentligt avvika från det som ska ligga till grund för bedömningen av om balanskravet är uppfyllt. Det kan leda till osäkerhet om kommunens eller landstingets ekonomiska resultat

¹⁸ SKL:s cirkulär 13:16.

och hur detta bör tolkas. Utredningen gör dock bedömningen att det är av större vikt att hela förändringen av pensionsskulden till följd av ändrade beräkningsantaganden, redovisas i resultaträkningen och därmed blir mer synlig för intressenter av den kommunala redovisningen, än att de justeringar som krävs för beräkningen av balanskravsresultatet minimeras.

7.12 Utredningens förslag om beräkning vid reservering till resultatutjämningsreserv

I 8 kap. 3 d § andra stycket 2 KL anges att kommuner och landsting får reservera medel till en resultatutjämningsreserv under vissa angivna förutsättningar.

För att hindra en urgröpning av ekonomin på sikt får reservering till resultatutjämningsreserven endast göras om både årets resultat och årets resultat efter balanskravsjusteringar uppgår till minst en procent av summan av skatteintäkterna, de generella statsbidragen och den kommunalekonomiska utjämningen. Reservering får göras med högst ett belopp som motsvarar det lägsta av den del av årets resultat eller årets resultat efter balanskravsjusteringar som överstiger en procent av summan av de ovan nämnda posterna.

Om kommunen eller landstinget redovisar ett negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser, är dock kraven för reservering högre än en procent. I dessa får reservering göras med högst ett belopp som motsvarar det lägsta av den del av årets resultat eller årets resultat efter balanskravsjusteringar som överstiger två procent av summan av skatteintäkter, de generella statsbidragen och den kommunalekonomiska utjämningen.

Förslag: Vid beräkningen av hur mycket som får reserveras till en resultatutjämningsreserv ska inte längre hänsyn tas till pensionsförpliktelser som redovisas som ansvarsförbindelse.

Eftersom utredningen föreslår att pensionsförpliktelser ska redovisas som skuld eller avsättning i balansräkningen enligt fullfonderingsmodellen behövs också en bestämmelse om att det inte längre behöver tas hänsyn till pensionsförpliktelser som redovisas som ansvars-

förbindelse. I samband med införandet av fullfonderingsmodellen kommer pensionsförpliktelser intjänade före 1998 och som i dag redovisas som ansvarsförbindelse, lyftas in i balansräkningen via eget kapital.

Utredningen förslår att vid beräkningen av hur mycket som får reserveras till en resultatutjämningsreserv ska inte längre hänsyn tas till pensionsförpliktelser som redovisas som ansvarsförbindelse. Förslaget innebär ingen förändring i sak.

7.13 Utredningens bedömning om värdering av avsättning för pensionsförpliktelse

Bedömning: Någon särskild lagregel om värdering av avsättning för pensionsförpliktelse föreslås inte.

Utredningen föreslår att det i lagen införs en generell regel om värdering av avsättningar som även är tillämplig ifråga om avsättningar för pensionsförpliktelse (se avsnitt 10.6). En avsättning ska motsvara den bästa uppskattning av det belopp som kommer att krävas för att reglera förpliktelsen. Utredningen anser att det inte finns skäl att i lag reglera själva metoden för värderingen av pensionsskulden. Frågan om metod för värdering av pensionsskuld bör lämpligen överlämnas till kompletterande normgivning som kan genomföra förändringar enklare och snabbare och därigenom fortlöpande möta de krav på förändringar som uppkommer. Det bör alltså förbli en fråga för den kompletterande normgivningen.

8 Finansiering av kommunala pensionsförpliktelser

Kommuner och landsting kan välja olika lösningar för förvaltning av pensionsmedel. De kan välja att förvalta i egen regi, en försäkringslösning eller att lösa förvaltningsfrågan genom en pensionsstiftelse.

Utdredaren har fått i uppdrag att utifrån behovet av jämförbarhet utreda om, och i så fall på vilket sätt, hänsyn ska tas till valet av finansieringsform för framtida pensionsutbetalningar vid redovisningen av kommunala avtalspensioner, och vid behov lämna författningsförslag.

8.1 Inget krav på finansiering av pensionsförpliktelse i lag eller kollektivavtal

För privata företag och försäkringsbolag finns krav på att pensionsmedel avseende förmånsbestämda pensionsförpliktelser ska finnas sparade i säkra placeringar eller försäkringar i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m. (tryggandelagen). Det finns inte några tvingande civilrättsliga regler för valet av tryggande, men de kollektivavtal som finns på området innehåller särskilda regler för hur detta ska ske. Skattelagstiftningen ställer dessutom särskilda krav på företags tryggande för att inbetalningar och avsättningar för tjänstepension ska godtas skatterättsligt.

Det finns inte något motsvarande krav på kommuner och landsting att trygga framtida pensionsförpliktelser. Säkerställandet av pensionsförpliktelserna anses ske genom beskattningsrätten. Kollektivavtalen inom kommunsektorn innehåller inte heller några krav på tryggande avseende förmånsbestämda pensioner för kommuner och landsting.

I de fall en kommun eller landsting valt att placera pensionsmedel i en pensionsstiftelse blir dock 9–22 §§ i tryggandelagen tillämpliga.

8.1.1 Arbetsgivaren står det yttersta ansvaret

Arbetsgivaren står det yttersta ansvaret för sina anställdas och tidigare anställdas förmånsbestämda pensioner enligt de avtal som träffats. Arbetsgivaren bär i allt väsentligt dels risken att ersättningarna kommer att kosta mer än förväntat (aktuariell risk), dels risken att avkastningen på tillgångarna avviker från förväntningarna (investeringsrisk). Investeringsrisk föreligger även om tillgångarna är överförda till ett annat företag. Varken stiftelse- eller försäkringsformen löser juridiskt arbetsgivaren från det ekonomiska åtagandet mot pensionstagaren som pensionsavtalet innebär.

8.2 Finansiering av framtida pensionsutbetalningar

Många kommuner och landsting vidtar olika åtgärder för att försöka finansiera sina pensionsförpliktelser. Det är bestämmelserna i KL som är styrande för den kommunala kapitalförvaltningen (medelsförvaltningen). Enligt 8 kap. 1 § KL ska kommuner och landsting ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Regeringen ansåg det inte vara meningsfullt att uttömmande i lag ange vad som kan anses höra till god ekonomisk hushållning (prop. 1990/91:117 s. 110). I 8 kap. 2 § KL finns ett exempel på vad som ligger i kravet på en sådan hushållning, nämligen att medelsförvaltningen ska ske på ett sådant sätt att kravet på god avkastning och betryggande säkerhet kan tillgodoses.

Det finns i huvudsak tre olika former för att finansiera framtida utbetalningar av förmånsbestämda pensioner; reservera (öronmärka) medel i egen balansräkning, sätta av medel i pensionsstiftelse och teckna försäkring. Kommuner och landsting kan naturligtvis också välja att inte reservera särskilda medel för kommande pensionsutbetalningar.

8.2.1 Reservera medel i egen balansräkning

Att reservera medel i egen balansräkning innebär att tillgångar för pensionsändamål byggs upp i balansräkningen. Det kan ske antingen genom engångsfinansiering till följd av försäljning av tillgångar eller genom att med stöd av de finansiella målen årligen skapa överskott. Dessa medel skulle annars kunna användas för att t.ex. amortera skulder och finansiera investeringar s.k. återlån¹, eller bygga upp den allmänna likviditetsreserven.

Det är reglerna i KL som är styrande för pensionsmedelsförvaltning i egen balansräkning. Fullmäktige ska enligt 8 kap. 3 a § KL meddela särskilda föreskrifter för denna förvaltning av medel avsatta för pensionsförfliktelser. I föreskrifterna ska det anges hur medlen ska förvaltas. Tillåten risk vid placering av medlen ska då fastställas. Vidare ska det anges hur uppföljning och kontroll av förvaltningen ska ske. Föreskrifterna ska omprövas så snart det finns skäl för det. Bestämmelserna i KL ger den enskilda kommunen och landstinget stor frihet vid utformningen av placeringsriktlinjerna.

Någon tillsynsmyndighet finns inte för kommuners och landstings förvaltning av medel. Däremot har revisorerna enligt 9 kap. 9 § KL i uppgift att årligen granska all verksamhet som bedrivs inom nämndernas verksamhetsområden. Revisorerna ska pröva om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den interna kontrollen som görs inom nämnderna är tillräcklig.

8.2.2 Tryggande av pensioner genom pensionsstiftelse

Kommuner och landsting kan välja att finansiera pensionsförfliktelser genom att överföra medel till en pensionsstiftelse. En pensionsstiftelse är en självständig juridisk person med uppgift att säkra arbetsgivares pensionsförfliktelser. Pensionsstiftelsen kan vara enskild (en arbetsgivare bildar ensam en pensionsstiftelse) eller gemensam (flera arbetsgivare har tillsammans bildat en pensionsstiftelse).

¹ Jämför 11 § tryggandelagen. Bestämmelsen avser möjligheten för en arbetsgivare att låna tillbaka tidigare avsatta medel från en pensionsstiftelse.

Väljer kommunen eller landstinget att placera pensionsmedel i en pensionsstiftelse blir 9–22 §§ tryggandelagen tillämpliga. En pensionsstiftelse har enligt 9 § tryggandelagen som uteslutande ändamål att trygga utfästelser om pension till arbetstagare eller arbetstagares efterlevande. Stiftelsen får inte tjäna något biändamål, t.ex. driva näringsverksamhet (prop. 1967:83 s. 120 och prop. 1989/90:110 s. 706). Den har en egen styrelse där arbetsgivaren och de anställda är till lika delar representerade.

Styrelsen ska förvalta stiftelsens kapital så att lämplig riskspridning uppnås, och på ett aktsamt sätt som bäst gagnar de som omfattas av stiftelsen. Styrelsen ska också pröva arbetsgivares begäran om utbetalning (gottgörelse) för pensionsutgifter som kommunen eller landstinget har. Pensionsstiftelser är bokförings skyldiga enligt BFL och ska upprätta årsredovisning.

Överföring av medel till en pensionsstiftelse och inbetalning av särskild löneskatt² till Skatteverket innebär en likviditetsbelastning för kommunen eller landstinget. Den särskilda löneskatten kostnadsförs i samband med överföringen av medel till pensionsstiftelsen.

Kommuner och landsting betalar som huvudregel själv ut pension till de pensionsberättigade, eller via pensionsinstitut, och kan sedan vända sig till pensionsstiftelsen och begära gottgörelse för sina pensionskostnader. Av 15 § tryggandelagen framgår att gottgörelse får avse årets löpande utgifter eller utgifter som arbetsgivaren haft under närmast föregående räkenskapsår. Enligt samma paragraf ska värdet på pensionsstiftelsens tillgångar värderas enligt 3 kap. 3 § stiftselagen (1994:1220) vid bedömningen om det finns sådant överskott på kapitalet att gottgörelse kan lämnas. Det innebär att pensionsstiftelsens tillgångar värderas till ett värde som motsvarar vad tillgången kan anses betinga vid en försäljning under normala förhållanden. Undantaget är fastigheter och byggnader som är lös egendom som tas upp till taxeringsvärdet om ett sådant finns.

² Enligt lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader ska den som utfäst en tjänstepension betala särskild löneskatt med 24,26 procent på kostnaden för pensionsutfästelsen till staten.

Tillsynen över pensionsstiftelser delas mellan Finansinspektionen (FI) och länsstyrelserna. Den stiftelserättsliga tillsynen ligger på länsstyrelserna medan FI står för den finansiella tillsynen.

8.2.3 Teckna pensionsförsäkring hos försäkringsbolag

Kommuner och landsting kan välja att finansiera pensionsförfliktelser genom att teckna pensionsförsäkring hos försäkringsbolag. I dag erbjuder försäkringsbolagen försäkringslösningar för de förmånsbestämda förpliktelserna som intjänats efter 1998 (förmånsbestämd ålderspension samt efterlevandeskyddet som finns i KAP-KL). I stället för att göra avsättningar i kommunens eller landstingets balansräkning, betalas en löpande premie till försäkringsbolaget. Betalningen för premien redovisas som en kostnad i resultaträkningen i stället för kostnaden för en ökad avsättning för pensionsförfliktelser. Premien ska täcka den pensionsförmån som vid var tid är utfäst samt försäkringsbolagets förvaltningskostnader och vinstmarginal.

Försäkringsbolagen erbjuder också försäkringslösningar för pensionsförfliktelser som finns redovisade som ansvarsförbindelser, dvs. pensionsförfliktelser som intjänats före 1998. Försäkringen omfattar i regel hela årgångar, dvs. pensionsberättigade födda visst år.

Försäkringsbolaget betalar ut pensionerna direkt till den pensionsberättigade. Den inbetalda särskilda löneskatten kostnadsförs vid premiebetalningen till försäkringsbolaget. På samma sätt som vid överföring av medel till en pensionsstiftelse blir betalningen till försäkringsbolaget och Skatteverket en likviditetspåfrestning för kommunen respektive landstinget.

Värdesäkring görs till följd av att det i pensionsavtalet finns reglerat att en pension ska räknas om med hänsyn till hur priser eller löner har utvecklats. Vid sådana omräkningar (indexeringar) används till exempel prisbasbeloppet eller inkomstbasbeloppet. Många förmånsbestämda tjänstepensioner är värdesäkrade.

Indexeringar ingår inte alltid i en pensionsförsäkring. Försäkringslösningarna tecknas normalt med avtal om överskottsfond. Genom överskottsfonden kan kommunen eller landstinget få del av eventuell meravkastning på försäkringen. I första hand används de medel som eventuellt finns i kommunens eller landstingets

överskottsfond för att finansiera kostnaden för indexering. I andra hand faktureras kommunen eller landstinget för indexeringen.

FI ansvarar för tillsynen av samtliga försäkringsbolag.

8.3 Hur redovisas finansiering av pensionsförfliktelser i dag?

8.3.1 Hur redovisar privat sektor?

I privat sektor ska arbetsgivaren redovisa det aktuella värdet av sina pensionsförfliktelser i balansräkningen om dessa inte försäkrats eller tryggts av pensionsstiftelse. Har företaget valt att trygga pensionsförfliktelserna genom överföring av medel till en pensionsstiftelse ska en avsättning redovisas endast om stiftelsens förmögenhet understiger åtagandet.³

8.3.2 Hur trygger kommuner och landsting sina pensionsförfliktelser?

Enkätundersökning 2010

Enligt den enkätundersökning⁴ som SKL genomförde 2011 var årliga överskott eller andra finansiella mål det vanligaste sättet för kommuner att förbereda sig för ökade pensionsutbetalningar. Av de 238 kommuner (82 procent) som besvarade enkäten var det två tredjedelar (157) som använde sig av den strategin. Det var 60 kommuner (25 procent) av de som svarade som angav att de gjorde regelbundna placeringar som öronmärkts för framtida pensionsutbetalningar. Nästan lika många kommuner gjorde sina placeringar på ett mer ad hoc-mässigt sätt.

Omkring 40 procent (95) av kommunerna uppgav att de hade öronmärkta tillgångar i egen balansräkning för kommande pensionsutbetalningar. De öronmärkta tillgångarna var dock i allmänhet mycket små i förhållande till den totala skulden. Sammantaget hade de kommuner som besvarade enkäten tillgångar för pensions-

³ Se K2 och K3.

⁴ SKL Enkätredovisning: Kommuner och landstings pensionsskuld – Ekonomi, hantering och redovisning, november 2011.

ändamål som uppgick till totalt 14 miljarder kronor, vilket motsvarade cirka 7 procent av den sammanlagda pensionsskulden. Merparten av dessa tillgångar (50 procent eller 7 miljarder kronor) var placerade i räntebärande papper medan en tredjedel (4 miljarder kronor) var placerade i aktier.

Det var ett 60-tal kommuner (25 procent) som svarade att de hade försäkrat bort delar av pensionsskulden, vanligast den del som avsåg nyintjänade pensionsrädder. Många kommuner (50) hade även försäkrat bort delar av pensionsförfliktelser som redovisas under ansvarsförbindelsen (pensionsrädder före 1998). Det rörde sig då oftast om förhållandevis små belopp.

Av de 19 (95 procent) landsting som besvarade enkäten var det inget landsting som hade valt försäkringslösning. Däremot hade flertalet landsting finansiella portföljer, dvs. öronmärkta medel i egen balansräkning. Dessa tillgångar var dock små i förhållande till landstingens totala skuld. Pensionsportföljen motsvarade ungefär den del av pensionsskulden som redovisades som avsättning i de flesta landsting. Landstingen uppgav att de 2010 sammantaget hade öronmärkt medel om cirka 13 miljarder kronor. Det var 2 landsting som hade valt att återlåna medel motsvarande hela pensionsskulden eftersom de hade stora lånebehov för finansiering av investeringar. Landstingen redovisade 2010 en total pensionsskuld, antingen som avsättning eller ansvarsförbindelse, som uppgick till cirka 180 miljarder kronor.

Praxisundersökning 2013

RKR lät genomföra en praxisundersökning om kommuners och landstings årsredovisning för 2013 (se avsnitt 15.3). Det var 109 kommuner och 2 landsting som svarade att de hade tryggat någon del av pensionsförfliktelsen genom försäkring. Samtidigt var det 7 kommuner, men inget landsting, som svarade att de hade tryggat någon del av pensionsförfliktelserna genom att överföra medel till en pensionsstiftelse.

Enligt praxisundersökningen var det 63 kommuner och landsting som lämnade upplysning i årsredovisningen om vad som tryggats genom försäkring. Av dessa lämnade 56 upplysning om utbetalat belopp, och 50 lämnade uppgift om överskottsmedel.

Vad gäller tryggande i pensionsstiftelse var det 3 kommuner som hade redovisat avsättning till pensionsstiftelse som en kostnad i resultaträkningen. Det var 2 kommuner som hade redovisat avsättningen till pensionsstiftelse som en tillgång i balansräkningen och 1 kommun som redovisade en skuldminskring. Det var 1 kommun som hade redovisat gottgörelse från pensionsstiftelse brutto som verksamhetens intäkter. Det var 3 kommuner som ännu inte tagit ut någon gottgörelse och 2 kommuner svarade att gottgörelsen redovisats på annat sätt. Hur ej uttagen gottgörelse hade redovisats framgår inte av praxisundersökningen.

8.3.3 Hur redovisar kommuner och landsting pensionsmedel som finns i pensionsstiftelse eller i försäkring?

En tillgång definieras som en resurs som kontrolleras till följd av inträffade händelser och som förväntas ge ekonomiska fördelar eller servicepotential i framtiden. En förutsättning för att en tillgång ska redovisas i balansräkningen är att kontrollkriteriet är uppfyllt. Det innebär att kommunen eller landstinget har beslutsrättighet över tillgångens nyttjande och användning. En pensionsstiftelse är en egen juridisk person och kommunen eller landstinget har ingen sådan kontroll över pensionsstiftelsens tillgångar. En pensionsstiftelse kan dock ingå i kommunens eller landstingets sammanställda redovisning. Även om kommunen eller landstinget äger sin försäkring har de inte sådan kontroll att kontrollkriteriet kan anses vara uppfyllt.

Däremot påverkas den redovisade pensionsförfliktelsens storlek av valet av finansieringsform, dvs. om kommuner och landsting har valt att sätta av medel i en pensionsstiftelse eller tecknat försäkring för pensionsförfliktelser. I dag redovisas denna del varken som avsättning eller ansvarsförbindelse. Enligt RKR:s rekommendation 17.1 Värdering av och upplysningar om pensionsförfliktelser (oktober 2015) ska i det fall någon del av pensionsförfliktelsen tryggats genom försäkring upplysning lämnas om vilka förfliktelser som tryggats och det belopp varmed den totala redovisade förfliktelsen minskats på grund av försäkringen. Upplysningsar ska också lämnas om storleken av överskottsmedel. I bakgrund och övervägande till rekommendationen har RKR angett att syftet med en försäkringslösning är att överföra kommande

utbetalningar som är hämförliga till den aktuella förfliktelsen till försäkringsgivaren, vartefter åtagandet inte längre behöver finnas kvar bland redovisade förfliktelser.

8.4 Utredningens överväganden och bedömning

8.4.1 Kan ökad jämförbarhet uppnås vid redovisning av tryggandet av pensionsförfliktelser?

Bedömning: Det föreslås inga åtgärder för att öka jämförbarheten mellan olika finansieringsformer för framtida pensionsutbetalningar.

Enligt nuvarande regler ska inte pensionsförsäkringar eller pensionsstiftelser tas upp som tillgångar i kommunens eller landstingets balansräkning. Det leder till svårigheter vid jämförelser mellan kommuner respektive landsting som valt att finansiera sina pensionsförfliktelser helt eller delvis genom försäkring eller pensionsstiftelselösning. Medel som placeras i pensionsförsäkring eller överförs till pensionsstiftelse är små i förhållande till den totalt redovisade pensionsskulden i kommunsektorn som helhet. I enskilda kommuner och landsting kan det emellertid röra sig om avsevärda belopp.

En möjlig lösning för att öka jämförbarheten skulle vara en lagreglering om att kommuner och landsting ska ta upp pensionsförsäkring och/eller pensionsstiftelse som tillgång i balansräkningen. Därmed skulle dessa alternativ för finansiering av pensionsförfliktelser bli mer jämförbara med att öronmärka pensionsmedel i egen balansräkning. Tillvägagångssättet förutsätter att den redovisade pensionsskulden i balansräkningen inte får reduceras vid en överföring av medel till pensionsstiftelse eller tecknande av pensionsförsäkring.

Utredningen ser dock vissa svårigheter med att redovisa pensionsförsäkring och pensionsstiftelse som tillgång i balansräkningen. Det gäller frågan om kontrollkriteriet är uppfyllt vid bedömningen av vad som är en tillgång. Kontroll är ett grundläggande kriterium vid definitionen av en tillgång. Det innebär att huvudmannen ska ha beslutsrättighet över tillgångens nyttjande och användning.

En pensionsstiftelse är en egen juridisk person utan ägare. Kommunen eller landstinget har därför inte sådan kontroll över stiftelsens tillgångar att de ska redovisas som tillgång i balansräkningen. Även om kommunen eller landstinget äger sin försäkring har de inte sådan kontroll att kontrollkriteriet kan anses vara uppfyllt. Det uppstår inga motsvarande problem med kontrollkriteriet för medel som öronmärkts i egen balansräkning.

Eftersom den kommunala redovisningen används för utkrävande av ansvar (exempelvis genom allmänna val) är kravet på kontroll över resurser som tas upp i balansräkningen av stor betydelse. Utredningen anser inte att det finns någon kommunal särart i detta fall som motiverar ett frångående från det grundläggande kravet på kontroll över tillgången för att kunna ta upp den i balansräkningen. Även med beaktande av behovet av ökad jämförbarhet gör utredningen bedömningen att det inte är lämpligt att redovisa medel avsatta till pensionsstiftelser eller försäkring som tillgång i den kommunala balansräkningen. Någon sådan lagreglering föreslås därför inte av utredningen.

Sammantaget innebär ovanstående att utredningen inte förslår några åtgärder för att öka jämförbarheten mellan olika finansieringsformer för framtida pensionsutbetalningar. I avsnitt 7.10 lämnar utredningen emellertid lagförslag om att upplysning ska lämnas i not om avsättning för pensionsförpliktelser har minskat sedan föregående balansdag till följd av att försäkring har tecknats eller att medel har överförts till pensionsstiftelse. Av noten ska framgå vilka belopp som avsättningen har minskats med. Noten ger på så sätt viss information om kommunens eller landstingets finansiering av pensionsförpliktelser.

9 Kartläggning av kommunala bidrag till infrastruktur

Kommunal medfinansiering av statlig verksamhet innebär att kommuner eller landsting finansierar delar av en statlig huvudmans investering eller verksamhet.

Enligt KRL ska bidrag till viss infrastruktur, dvs. väg, järnväg, allmän farled och inrättande av forskningsinfrastruktur vid Eric-konsortier¹, tas upp i balansräkningen och upplösas under högst 25 år eller redovisas som en kostnad i resultaträkningen.

Regeringen anser att det är angeläget att staten har kunskap om tillämpningen av redovisningsreglerna för bidrag till infrastruktur. Utredaren ska därför kartlägga hur dessa redovisningsregler tillämpas.

9.1 Bestämmelser i lag om kommunala bidrag till infrastruktur

9.1.1 Lagen om vissa kommunala befogenheter

Enligt 2 kap. 1 § befogenhetslagen får kommuner och landsting lämna bidrag till byggande av väg och järnväg som staten ansvarar för. Bidrag får även lämnas till anläggande av allmän farled som staten ansvarar för. Vad som avses med byggande av väg och järnväg framgår av väglagen (1971:948) respektive lagen (1995:1649) om byggande av järnväg. Med anläggande av farled avses att anlägga en ny farled och att i farled göra fysiska ingrepp som utgör förbättringar av den ursprungliga anläggningen.

¹ Eric-konsortium, dvs. konsortium som avses i rådets förordning (EG) nr 723/2009 av den 25 juni 2009 om gemenskapens rättsliga ram för ett konsortium för europeisk forskningsinfrastruktur.

Bestämmelsen utvidgade kommunernas och landstingens befogenheter i förhållande till kompetensbestämmelsen i 2 kap. 1 § KL, om att uppgifter som ankommer på annan inte får hanteras av kommunen eller landstinget. Bestämmelsen gäller även om åtgärden som finansieras ligger geografiskt utanför den administrativa gränsen för verksamhetsområdet i fråga. Det förutsatt att det är till nytta för kommunens eller landstingets invånare. Bestämmelsen trädde i kraft den 1 mars 2009 avseende bidrag till byggande av statlig väg och järnväg, och den 1 december 2013 avseende bidrag till anläggande av statlig farled.

Enligt 2 kap. 2 § andra stycket befogenhetslagen får kommuner och landsting lämna bidrag till inrättande och drift av forskningsinfrastruktur vid Eric-konsortier. Bestämmelsen trädde i kraft den 1 september 2014.

9.1.2 Lagen om kommunal redovisning

I samband med förslaget om medfinansiering av infrastruktur i propositionen Kommunala kompetensfrågor m.m. väcktes frågan hur kommunerna ska redovisa medfinansiering (prop. 2008/09:21 s. 40). Finansiellt stöd till en annan huvudmans verksamhet eller investering klassificeras normalt som bidrag och ska kostnadsföras i bidragsgivarens resultatredovisning. Bidragen ska resultatredovisas i sin helhet när eventuella avtal undertecknas. Detta innebär att hela kostnaden tas direkt under det aktuella året. Anledningen till detta är att den tillgång som bidraget ska finansiera inte kan kontrolleras av bidragsgivaren. Detta betyder att ett grundläggande kriterium för tillgångar inte är uppfyllt².

Bestämmelsen i befogenhetslagen, som redogjorts för ovan, innebar endast en kompetensenlig möjlighet att medfinansiera. Det kunde då inte uteslutas att de redovisningsregler som dittills hade gällt kunde hämma viljan att delta i finansieringen, oavsett att infrastruktursatsningen i övrigt ansågs angelägen att genomföra (prop. 2008/09:228 s. 9).

² I Konceptuellt ramverk av RKR (s. 24) definieras tillgång som en resurs som kontrolleras till följd av inträffade händelser och som förväntas ge framtida nytta i form av servicepotential och/eller ekonomiska fördelar.

Mot denna bakgrund ansåg regeringen det viktigt att finna en redovisningslösning som inte motverkade en önskvärd utveckling. Kommunerna och landstingen kunde förväntas vilja ha en redovisningsmetod som innebär att den resultatmässiga effekten av medfinansiering kan fördelas över flera år.

Bidrag till byggande av statlig väg och järnväg och till anläggande av statlig farled, samt till Eric-konsortier, ska enligt 5 kap. 7 § KRL³ tas upp i balansräkningen under posten Bidrag till infrastruktur efter kommunens eller landstingets beslut. Alternativt kan sådana bidrag redovisas som en kostnad i resultaträkningen. Kommuner och landsting kan alltså med stöd av denna bestämmelse välja att periodisera bidrag till viss infrastruktur, till skillnad från andra bidrag.

Varje bidrag som redovisas i balansräkningen ska enligt paragrafen upplösas med årliga enhetliga belopp under högst 25 år. Upplösningen ska enligt bestämmelsen påbörjas det år bidraget beslutas. För bidrag som har beslutats under år 2009 får dock upplösning påbörjas det år första utbetalningen av bidraget görs.

Upplösningen av bidrag som tagits upp i balansräkningen ska påbörjas det år beslut har fattats. Detta är en skillnad jämfört med bestämmelser för materiella anläggningstillgångar där avskrivning påbörjas först då tillgången har tagits i bruk. Skillnaden beror på att det är fråga om periodisering av ett bidrag och inte en tillgång som kommunen eller landstinget kontrollerar.

I förarbetena till lagen anfördes att det inte är möjligt att efter att bidraget fôrts upp på balansräkningen och viss tid valts för bidragets upplösning, ändra detta val vid ett senare tillfälle. Inte heller ska det vara möjligt att vid en senare tidpunkt frångå beslut om upplösning av bidrag till förmån för direkt kostnadsföring av det återstående beloppet. Avsikten är att medfinansiering till statlig infrastruktur inte ska användas som en resultatregleringspost (2009/10:FiU15).

Enligt 5 kap. 7 § tredje stycket KRL ska det i not till balansräkningen och resultaträkningen för varje projekt anges det sammanlagda beloppet och vad bidraget avser. Därutöver ska i not till balansräkningen anges den valda tiden för bidragets upplösning, hur mycket av bidraget som upplösts och i balansräkningen upptaget belopp.

³ Den lagstiftning som föreslogs i propositionen fick efter riksdagsbehandlingen sin slutliga utformning (2009/10:FiU15).

9.2 Kartläggningen

Som underlag för kartläggningen har utredningen använt Statskontorets rapport Kommunal medfinansiering av statlig infrastruktur och högskoleverksamhet, den praxisundersökning som RKR låtit göra, samt bokslutsstatistik från SCB för kommuner och landsting för räkenskapsåren 2009–2014. Utredningen har också tagit del av RiR:s granskningsrapport Citybanans regionala medfinansiering (RiR 2012:8).

Statskontoret fick i september 2013 i uppdrag att kartlägga omfattningen av den kommunala medfinansieringen och föreslå hur staten fortsättningsvis kan följa utvecklingen inom detta område (dnr Fi2013/3356). I uppdraget ingick att göra en kartläggning av hur medfinansieringen, dvs. bidrag till statlig infrastruktur redovisas i kommuner och landstings bokföring. Underlag till rapporten inkluderade statistik från SCB, Trafikverkets sammanställningar av avtalad och avsiktsförklarad medfinansiering samt enkätundersökningar till kommuner och landsting.

Statskontoret redovisade uppdraget i rapporten Kommunal medfinansiering av statlig infrastruktur och högskoleverksamhet (2014:8). Statskontorets rapport ledde till att Trafikverket fick i sitt regleringsbrev för 2015⁴ i uppdrag att redovisa erhållen och förväntad medfinansiering av statlig infrastruktur uppdelat på enskilda kommuner, landsting och företag. Redovisningen ska även omfatta erhållen eller förväntad medfinansiering genom räntefria lån, så kallad förskottering. I fall där medfinansiering sker i form av marköverlåtelser eller motsvarande ska Trafikverket redovisa i vilka kommuner detta sker. Redovisningen av uppdraget ska ske i samband med årsredovisningen för 2015.

KEF har på uppdrag av RKR genomfört en studie av tillämpningen av RKR:s rekommendationer i 2013 års årsredovisningar. Frågor ställdes även om tillämpningen av bestämmelser i KRL, däribland om redovisningen av bidrag till infrastruktur.

Det bör tilläggas att kartläggningen gjorts under en period då kommunsektorn haft tämligen goda år. År 2009 fick kommunsektorn konjunkturstöd om 14 miljarder kronor. Ytterligare 3 miljarder

⁴ Regleringsbrev för budgetåret 2015 avseende Trafikverket inom utgiftsområde 22 Kommunikationer.

kronor i konjunkturstöd utbetalades 2010. Återbetalning av försäkringspremier från AFA Försäkring för kollektivavtalade sjukförsäkringspremier för 2005–2008 påverkade resultaten positivt 2012 och 2013 med 11 miljarder kronor per år.

9.2.1 Hur många kommuner och landsting lämnar bidrag till infrastruktur?

Som tidigare nämnts har möjligheterna för kommuner och landsting att medfinansiera statlig verksamhet successivt ökat de senaste åren. Enligt befogenhetslagen kan kommuner och landsting bl.a. medfinansiera viss statlig infrastruktur och högskoleverksamhet. Allt fler, både kommuner och landsting, väljer också att lämna bidrag och på så sätt medfinansiera statlig infrastruktur.

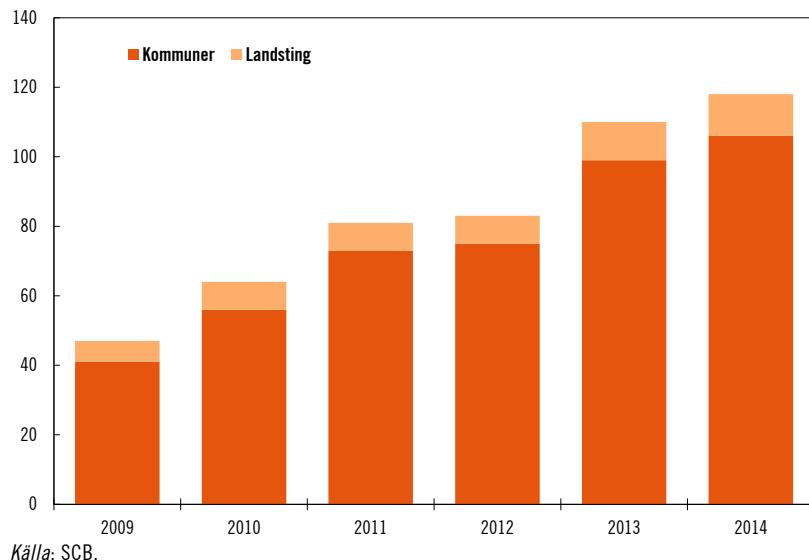
Enligt den statistik som kommuner och landsting lämnat till SCB var det 36 procent (105) av kommunerna och 65 procent (13) av landstingen som valt att medfinansiera, dvs. lämna bidrag till statlig infrastruktur. De har alltså vid ett eller flera tillfällen under perioden 2009–2014 beslutat att lämna bidrag för byggande av väg, järnväg eller allmän farled som staten ansvarar för.

Som framgår av diagrammet nedan har antalet kommuner och landsting som medfinansierar statlig infrastruktur succesivt ökat under åren 2009–2014. Antalet kommuner har ökat från 41 till 105 under denna period. Antalet landsting som medfinansierar har ökat från 6 till 13.

Det är vanligast bland kommuner med 50 000 eller fler invånare och i kommuner i kommungrupperna⁵ storstäder, större städer och förortskommuner till större städer att lämna bidrag till statlig infrastruktur. Här återfinns 30 procent av alla kommuner som valt att medfinansiera. Kommuner med färre än 20 000 invånare och i kommungrupperna glesbygdskommuner, turism- och besöksnäringsskommuner samt kommuner i glesbefolkad region, har i mindre utsträckning valt att lämna bidrag till statlig infrastruktur. Här återfinns endast en liten del (8 procent) av de kommuner som väljer att medfinansiera.

⁵ SKL har delat in Sveriges 290 kommuner i grupper. Den nuvarande kommungruppindelningen som används fr.o.m. 2011 består av tio kommungrupper (se bilaga 2).

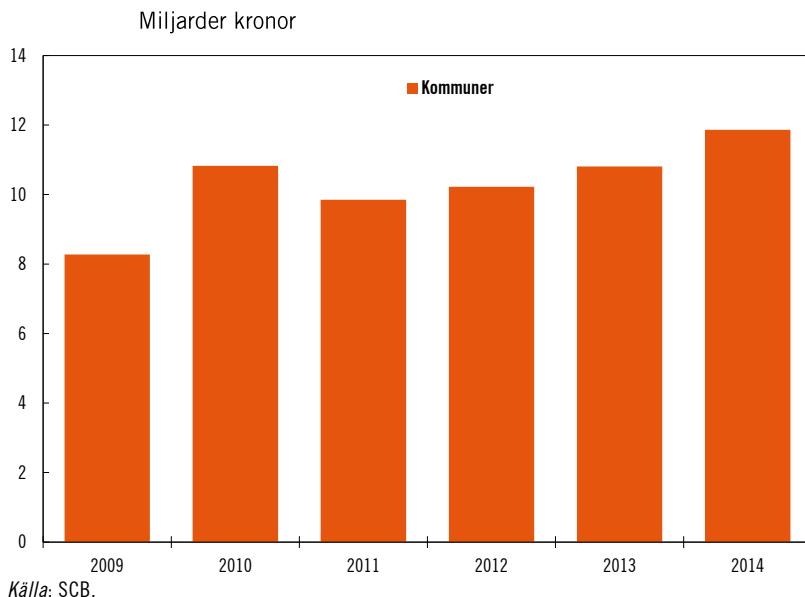
Figur 9.1 Antal kommuner respektive landsting som lämnade bidrag till infrastruktur åren 2009–2014

Av landstingen är det främst landstingen i och omkring storstäderna Stockholm och Malmö som medfinansiering åtminstone hittills har varit aktuellt. Det är t.ex. 6 landsting som beslutat om att lämna bidrag till staten för Citybanan i Stockholm.

9.2.2 Hur mycket bidrag lämnas till infrastruktur?

Enligt Statskontorets rapport hade Trafikverket under perioden april 2010–2012 bidragsintäkter från kommunsektorn på totalt 4,1 miljarder kronor. Kommunsektorn planerade att bidra med ytterligare 9,4 miljarder kronor år 2013 och senare. Av dessa belopp avser 50 procent järnvägar, 29 procent vägar, 19 procent väg och järnväg och 2 procent sjöfart.

Figur 9.2 Kommunernas bidrag till infrastruktur åren 2009–2014

Kommunernas sammanlagda bidrag till infrastruktur har under perioden ökat med 3,5 miljarder kronor. Motsvarande uppgift saknas för landstingen.

I SCB:s bokslutsstatistik för 2009 uppgav 24 kommuner att de hade beslutat medfinansiera med 8,3 miljarder kronor. Enligt bokslutsstatistiken för 2014, hade 103 kommuner beslutat att ge bidrag till infrastruktur med sammanlagt 11,9 miljarder kronor.

9.2.3 Hur mycket bidrag till infrastruktur tas upp i balansräkningen?

Enligt SCB:s bokslutsstatistik för 2014 avseende kommuner och landsting, fanns sammanlagt 4,0 miljarder kronor i balansräkningarna på raden för Bidrag till infrastruktur. Under 2014 aktiverade 69 kommuner sammanlagt 2,2 miljarder kronor och 6 landsting aktiverade tillsammans 1,8 miljarder kronor. Det innebär att det var två tredjedelar av kommunerna och ungefär hälften av landstingen som valde att redovisa ett eller flera bidrag till infrastruktur i balansräkningen och på så sätt fördela kostnaden över flera år.

Det är en liten andel av de bidrag som kommunerna lämnar för infrastruktursatsningar, som tas upp i balansräkningen, cirka 20 procent. Största delen av bidragsbeloppet, cirka 80 procent, bokfördes därmed direkt som en kostnad i resultaträkningen. Det är dock oklart om kommuner och landsting ändrat vald redovisningsprincip mellan åren, dvs. frångått tidigare beslut om upplösning av bidrag till förmån för direkt kostnadsföring av det återstående beloppet eller ändrat antal år för upplösning av bidrag.

Det var enligt bokslutsstatistiken 50 kommuner som under 2014 upplöste sammanlagt 69 miljoner kronor av aktiverade bidrag respektive, 6 landsting som sammanlagt upplöste 234 miljoner kronor.

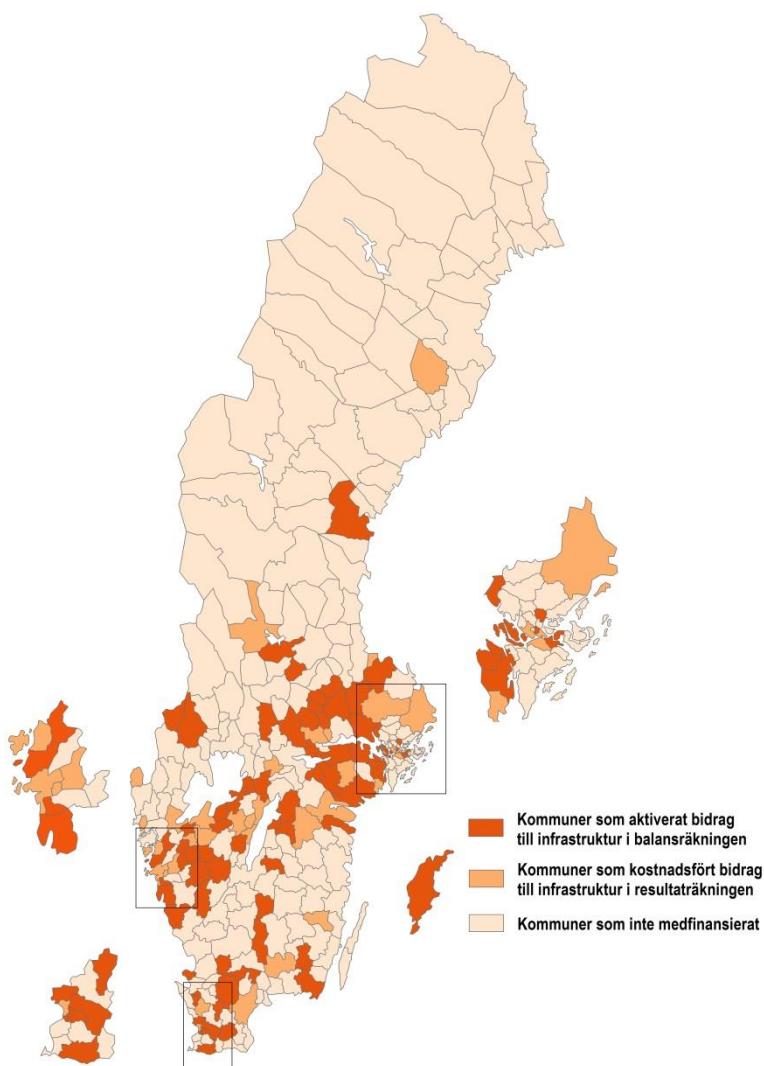
Tabell 9.1 Kommuner som redovisade bidrag till infrastruktur i balansräkningen åren 2009–2014

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Summa bidrag, miljoner kronor	647,7	893,3	1 159,0	1 179,0	1 184,6	2 226
Antal kommuner	11	19	41	46	52	69

Källa: SCB.

Både antalet kommuner som har aktiverat bidrag till infrastruktur i balansräkningen och de sammanlagda bidragen har successivt ökat. Det var 11 kommuner som 2009 valde att aktivera bidrag om totalt 0,6 miljarder kronor. 2014 var det 69 kommuner som valde att aktivera totalt 2,2 miljarder kronor.

Figur 9.3 Kommuner som aktiverade bidrag till infrastruktur i balansräkningen respektive kostnadsförde direkt i resultaträkningen åren 2009–2014

Källa: SCB.

De 105 kommuner som valde att lämna bidrag till infrastruktur återfinns främst i och kring storstäderna. Valet mellan att kostnadsföra direkt eller att aktivera bidragen beror inte på vilken kommungrupp kommunen tillhör eller på storleken, dvs. antal invånare. Däremot kan utredningen konstatera att resultat och ekonomisk ställning påverkar valet. Enligt den T-test⁶ som utredningen låtit göra väljer kommuner med låg soliditet och låga resultat att aktivera bidrag till infrastruktur, medan kommuner med hög soliditet och höga resultat väljer att direkt kostnadsföra bidragen.

Tabell 9.2 Landsting som redovisade bidrag till infrastruktur i balansräkningen åren 2009–2014

	Miljoner kronor					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Uppsala läns landsting	317,0	298,0	298,0	298,0	286,0	274,0
Södermanlands läns landsting	317,2	332,7	344,3	349,8	340,0	330,0
Skåne läns landsting	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0
Hallands läns landsting	180,0	180,0	180,0	173,0	170,0	166,0
Västra Götalands läns landsting	-	-	-	-	-	667,0
Västmanlands läns landsting	306,6	321,8	287,8	288,0	276,0	265,0
Summa bidrag	1 170,8	1 182,5	1 160,1	1 158,8	1 122,0	1 752,0

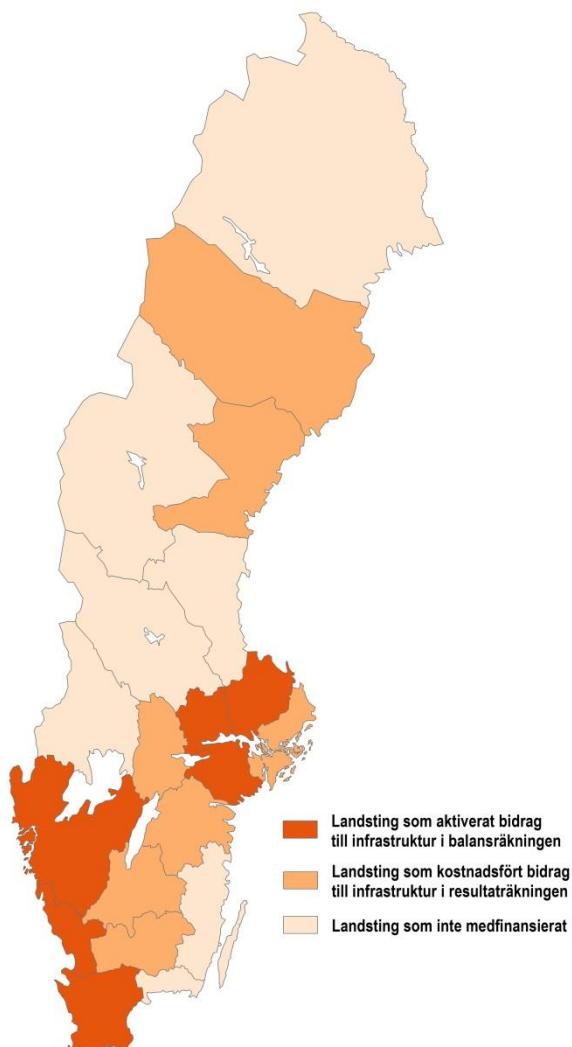
Källa: Statskontoret och SCB.

Det var 6 landsting som valde att ta upp bidrag till infrastruktur i balansräkningen och på så sätt fördela kostnaden över flera år. Sammanlagt aktiverade de totalt 1,8 miljarder kronor.

Av de 6 landsting som valde att aktivera bidragen till infrastruktur var det 2 landsting som hade beslutat att lämnat bidrag till Citybanan i Stockholm.

⁶ T-test är inom statistiken beteckningen på en hypotesprövning.

Figur 9.4 Landsting som aktiverade bidrag till infrastruktur i balansräkningen respektive kostnadsförde direkt i resultaträkningen åren 2009–2014

Källa: SCB.

Bilden ovan visar att även landstingen som valde att lämna bidrag till infrastruktur återfinns i och om kring storstäderna.

Av de totalt 247 kommuner och landsting som svarade på praxisundersökningen från RKR, motsvarande en svarsfrekvens på 80 procent, var det 22 procent (55 stycken) som angav att man hade lämnat bidrag till infrastruktur under 2013. Ungefär hälften av dessa (23 stycken) angav att bidraget hade aktiverats i balansräkningen. Enligt Statskontoret var det fler kommuner som valde att direkt kostnadsföra sina bidrag än det var kommuner som valde att aktivera bidragen i balansräkningen. Minst 63 kommuner hade enligt Statskontorets källor haft kostnader för bidrag till statlig infrastruktur 2009–2012 som de inte valde att fördela över flera år, dvs. kostnadsförde direkt i resultaträkningen.

Statskontorets rapport omfattar inte 2013 till skillnad mot praxisundersökningen från RKR och bokslutstatistiken från SCB. RKR hade inte information från alla kommuner och landsting. Trots detta visar praxisundersökningen, Statskontorets rapport och bokslutstatistiken på samma tendenser, dvs. att ungefär hälften av kommunerna och landstingen valde att aktivera något av sina bidrag till infrastruktur i balansräkningen.

9.2.4 Under hur många år upplöses bidrag till infrastruktur?

Av RKR:s praxisundersökning och Statskontorets rapport framgår att 25 år är den vanligaste tiden för upplösning av bidrag till infrastruktur i balansräkningen.

I RKR:s praxisundersökning var det 90 procent av de kommuner och landsting som svarade, som valde att upplösa bidrag till infrastruktur under 25 år.

Av Statskontorets rapport framkommer att endast ett mindre antal kommuner använde en upplösningstid mellan 15 eller 20 år, och att ett fåtal kommuner använde 5 år. Någon enstaka kommun valde en ännu kortare tid.

Alla de 4 landsting som uppgav tid för upplösning i sina årsredovisningar hade valt 25 år.

9.2.5 Hur vanligt är det med förskotteringar?

En annan typ av medfinansiering är förskottering, vilket innebär att kommuner och landsting initialt står för investeringskostnaden genom ett lån till staten. Staten återbetalar dessa medel utan ränta när medel finns tillgängliga för detta ändamål.

Ett vanligt motiv för förskottering är att medfinansiärerna vill få till stånd en tidigareläggning av en statlig investering som är angelägen.

Enligt Statskontorets rapport var det 31 kommuner och 5 landsting som vid årsskiftet 2012/13 hade pågående förskotteringar. Omfattningen på dessa var totalt 1,4 miljarder kronor. Kommunernas och landstingens beräknade kostnader för förskotteringarna är, enligt Statskontorets uppskattning, 59,5 miljoner kronor per år i ränte-kostnader (eller uteblivna ränteintäkter). Kommunernas pågående förskotteringar uppgick sammantaget till 0,5 miljarder kronor, varav 84 procent avsåg vägar och 16 procent järnvägar. Det var 5 landsting som hade pågående förskotteringar vid årsskiftet 2012/13 om totalt 0,9 miljarder kronor. Av dessa avsåg 38 procent vägar och 62 procent järnvägar.

9.3 Vad anser Rådet för kommunal redovisning om bidrag till infrastruktur?

RKR⁷ har framfört kritik mot möjligheten att redovisa bidrag till infrastruktur i balansräkningen i skrivelser och remissvar. RKR:s bedömning är att redovisningen av medfinansiering inte är i linje med bokföringsmässiga grunder. Ett viktigt kriterium för att en utgift ska få aktiveras som en tillgång, bärande även hos andra nationella och internationella normgivare, är att resursen ska kontrolleras av huvudmannen, dvs. huvudmannen ska ha beslutsrättighet över tillgångens nyttjande och användning. Därmed anser RKR att sådana bidrag ska kostnadsföras i sin helhet direkt i resultaträkningen. RKR menar att kravet på kontroll över resurser som aktiveras är fundamental eftersom redovisningen inte bara ska ligga till grund för beslut om enhetens framtida utveckling, utan

⁷ Exempelvis brev till regeringen 2007-12-20 angående redovisningsaspekter på kommunal medfinansiering och remissvar på SOU 2009:21 Redovisning av kommunal medfinansiering.

också för utkrävande av ansvar. Ett problem enligt RKR är också hur det ska kunna säkerställas att samma resurs inte aktiveras som tillgång i två olika redovisningsenheter.

9.4 Riksrevisionens granskning av Citybanan

RiR har i sin granskningsrapport undersökt den regionala medfinansieringen av Citybanan. RiR anser att reglerna i KRL gör att de faktiska kostnaderna som kommunerna får i och med medfinansieringen inte framgår av den kommunala redovisningen. Kommunerna kan öka sina utgifter för medfinansiering utan att begränsas av balanskravet. Enligt RiR döljs den ökade skuld-sättningen och förtroendet för de offentliga finanserna kan därfor komma att urholkas.

9.5 Sammanfattning

Utredningen har fått i uppdrag att kartlägga tillämpningen av redovisningsreglerna avseende kommunala bidrag till infrastruktur, men ska inte lämna några författningsförslag i denna del.

Utredningens kartläggning visar att det var 105 kommuner och 13 landsting som lämnade bidrag till infrastruktur vid ett eller flera tillfällen under perioden 2009–2014. Antalet kommuner och landsting som medfinansierat har successivt ökat under perioden. I bokslutet för 2014 redovisade kommunerna sammanlagt bidrag till infrastruktur med 11,9 miljarder kronor. Någon motsvarande uppgift finns inte för landstingen.

Ungefär hälften av kommunerna och landstingen som gav bidrag till infrastruktur 2009–2014 valde att aktivera bidrag i balansräkningen. Den vanligaste tiden för upplösning var 25 år.

Det var dock beloppsmässigt en mindre andel av bidragen som togs upp i balansräkningarna för kommunerna och landstingen, endast cirka 20 procent. Största delen av bidragsbeloppen, cirka 80 procent, redovisades därmed direkt som en kostnad i resultat-räkningarna.

10 Värdering

10.1 Begreppet nyttjandeperiod ersätter ekonomisk livslängd

Avskrivningar används i redovisningen för att fördela utgiften för en tillgång över tid. Motivet är att ge en rättvisande bild av redovisningsenhetens förbrukning för respektive redovisningsperiod. Avskrivningskostnaderna ska speglar den faktiska resursförbrukningen.

Avgörande betydelse vid bedömning av vilken avskrivningstid som ska tillämpas för en tillgång är hur den relevanta livslängden bedöms, dvs. över vilken tidsperiod tillgångens anskaffningsvärde ska periodiseras/skrivas av. Det blir därför viktigt att identifiera vad som avses med livslängd i detta sammanhang. Med ekonomisk livslängd avses den tidsperiod som en investering är lönsam att ha i drift för det ändamål som den ursprungligen anskaffades, alltså de antal år (eller redovisningsperioder) som den bedöms kunna bidra till verksamheten på ett ekonomiskt försvarbart sätt. Det är viktigt att skilja den ekonomiska livslängden från den tekniska livslängden som i stället anger hur länge en tillgång faktiskt håller. Nyttjandeperiod är den tid under vilken en tillgång förväntas bli använd för sitt ändamål.

10.1.1 Lagen om kommunal redovisning

I 6 kap. 4 § KRL används begreppet ekonomisk livslängd i samband med avskrivning av anläggningstillgångar. Där anges att anläggningstillgångar med begränsad ekonomisk livslängd ska skrivas av systematiskt över denna livslängd. Den ekonomiska livslängden för en immateriell anläggningstillgång ska anses uppgå till högst fem år.

RKR använder begreppet nyttjandeperiod i stället för ekonomisk livslängd i samtliga sina rekommendationer som berör avskrivningar¹. När det gäller avskrivningstiden för en immateriell tillgång är det, enligt RKR:s rekommendation 12.1 Redovisning av immateriella tillgångar (maj 2007), inte dess ekonomiska livslängd som är avgörande utan den bedömda nyttjandeperioden. Den i KRL angivna regeln om avskrivningstid för immateriella tillgångar på högst fem år gäller, enligt RKR:s bedömning, inte generellt för alla immateriella tillgångar. Enligt rekommendationen kan en annan, och längre, nyttjandeperiod än fem år förekomma för anskaffade immateriella tillgångar, exempelvis den tid under vilken tillgången enligt avtal med leverantören får utnyttjas. En internt upparbetad immateriell tillgång som redovisas i balansräkningen ska, enligt RKR, däremot vara helt avskriven efter fem år.

10.1.2 Årsredovisningslagen

I ÅRL ersattes 2005² begreppet ekonomisk livslängd med begreppet nyttjandeperiod som en anpassning till den terminologi som används i bl.a. IFRS (International Financial Reporting Standards). Enligt 4 kap. 4 § ÅRL ska anläggningstillgångar med begränsad nyttjandeperiod skrivas av systematiskt över denna period. Om nyttjandeperioden för immateriella anläggningstillgångar som utgörs av utgifter för företagets eget utvecklingsarbete inte kan fastställas med en rimlig grad av säkerhet, ska perioden anses uppgå till fem år. I 5 kap. ÅRL finns det krav på upplysningar vad gäller avskrivningar av anläggningstillgångar.

¹ RKR:s rekommendationer 11.4 Materiella anläggningstillgångar (december 2013), 12.1 Redovisning av immateriella tillgångar (maj 2007), 13.2 Redovisning av hyres-/leasingavtal (september 2013) och 19 Nedskrivningar (september 2011).

² Prop. 2004/05:24, bet. 2004/05:LU3, rskr. 2004/05:89, EGTL178/2003 s. 16.

10.1.3 Förordningen om årsredovisning och budgetunderlag

I FÅB ersattes 2014³ begreppet ekonomisk livslängd med begreppet nyttjandeperiod eftersom det ansågs lämpligt att använda samma benämning i FÅB som i ÅRL. Enligt 5 kap. 4 § FÅB ska nyttjandeperioden för en immateriell anläggningstillgång anses uppgå till högst fem år, om inte en annan längre tid med rimlig grad av säkerhet kan fastställas. Om en sådan längre avskrivningstid tillämpas, ska upplysning om och skälen för detta lämnas i en not.

10.1.4 Utredningens överväganden och förslag

Förslag: Begreppet ekonomisk livslängd ersätts med begreppet nyttjandeperiod.

Upplysning ska lämnas om bedömd genomsnittlig nyttjande-period för varje post som tas upp som materiella anläggningstillgångar.

Immateriella anläggningstillgångar ska som huvudregel skrivas av på samma sätt som anläggningstillgångar med begränsad nyttjandeperiod. Om nyttjandeperioden för en immateriell anläggningstillgång inte med rimlig grad av säkerhet kan fastställas, ska den anses uppgå till fem år.

Upplysning ska även lämnas om nyttjandeperioden för en immateriell anläggningstillgång bestäms till längre tid än fem år.

I både ÅRL och FÅB har begreppet ekonomisk livslängd ersatts av begreppet nyttjandeperiod. Utredningen föreslår att begreppet nyttjandeperiod även ska användas i lagstiftningen för kommuner och landsting. Utifrån den kommunala särarten finns det inte något behov av att behålla begreppet ekonomisk livslängd i lagen.

Det finns i dag inget särskilt krav i lag på att kommuner och landsting ska lämna upplysning om avskrivningar. Krav på sådana upplysningar finns dock i både ÅRL och FÅB. Utredningen anser att upplysningen om bedömd genomsnittlig nyttjandeperiod tillför viktig information och ger läsaren av årsredovisningen en ökad

³ Rapport ESV 2014:30 Förfogande till förordningsändringar – Redovisning av regeringsuppdrag rörande förslag till förordningsändringar inom området finansiell redovisning.

förståelse för tillgångarnas redovisade värde i balansräkningen. Krav på upplysning i lag kan också underlätta jämförelser både över tid och mellan olika kommuner och landsting.

Enligt dagens bestämmelse i KRL ska den ekonomiska livslängden för en immateriell anläggningstillgång anses uppgå till högst fem år. Utredningen föreslår att det införs en regel i lag för avskrivning av immateriella anläggningstillgångar enligt bedömd nyttjandeperiod. Förslaget innebär en anpassning till vad som enligt ÅRL gäller för privata företag. Genom att även immateriella anläggningstillgångar som huvudregel skrivs av utifrån bedömd nyttjandeperiod, ges kommuner och landsting ett större utrymme för individuella bedömningar.

Utredningen föreslår i de fall nyttjandeperioden för immateriella anläggningstillgångar inte med rimlig grad av säkerhet kan fastställas, ska den anses uppgå till fem år. Utredningen föreslår vidare att upplysning ska lämnas om nyttjandeperioden för en immateriell anläggningstillgång bestäms till längre tid än fem år. Av upplysningen ska skälen för detta framgå.

10.2 Möjligheten att skriva upp finansiella anläggningstillgångar tas bort

10.2.1 Lagen om kommunal redovisning

Enligt 6 kap. 6 § i KRL får finansiella anläggningstillgångar som har ett tillförlitligt och bestående värde, som väsentligt överstiger bokfört värde, skrivas upp till högst detta värde om det står i överensstämmelse med god redovisningssed. Beloppet får inte tas upp i resultaträkningen. I samband med uppskrivningen ska det i en not lämnas upplysning om storleken på det uppskrivna beloppet. Nedskrivning av tillgång som har skrivits upp ska efter uppskrivningen beräknas med utgångspunkt i det uppskrivna värdet. Regeringen har i förarbetena till bestämmelsen bl.a. angett att kravet på att värdet ska vara tillförlitligt innebär att värdet måste kunna bestämmas på ett objektivt och säkert sätt (prop. 1996/97:52).

10.2.2 Årsredovisningslagen och kompletterande normgivning

Enligt 4 kap. 6 § ÅRL får ett aktiebolags eller en ekonomisk förenings anläggningstillgångar som har ett tillförlitligt och bestående värde som väsentligt överstiger bokfört värde under vissa givna förutsättningar skrivas upp till högst detta värde. Uppskrivning får dock ske endast om uppskrivningsbeloppet används för avsättning till en uppskrivningsfond eller, i aktiebolag, för ökning av aktiekapitalet genom fondemission eller nyemission. Reglerna om uppskrivning kan således inte tillämpas i andra associationsformer än aktiebolag eller ekonomiska föreningar, t.ex. stiftelser eller ideella föreningar. I samband med uppskrivningar ska det i en not lämnas upplysning om hur uppskrivningsbeloppet har behandlats skattemässigt. I K3 anger BFN att kravet på bestående värde i 4 kap. 6 § ÅRL och de finansiella anläggningstillgångarnas karaktär gör att uppskrivning av sådana tillgångar endast undantagsvis blir aktuell.

10.2.3 Förordningen om årsredovisning och budgetunderlag samt kompletterande normgivning

Materiella eller finansiella anläggningstillgångar som har ett tillförlitligt och bestående värde som väsentligt överstiger bokfört värde får skrivas upp till högst detta värde enligt 5 kap. 6 § första stycket FÅB. I ESV:s föreskrifter till paragrafen anges följande:

Som riktpunkt för vad som ska anses vara väsentligt kan anges att det verkliga värdet bör överstiga det bokförda värdet med minst 20 procent. Det uppskrivna värdet ska också vara bestående. Uppskrivningen får därför inte baseras på tillfälligt höga priser. Vidare ska det högre värdet dokumenteras på ett tillförlitligt sätt. (...)

Uppskrivning får heller inte ske om den återstående livslängden understiger 10 år. En uppskrivning kan därför knappast bli aktuell för maskiner och inventarier. En uppskrivning torde därmed komma i fråga huvudsakligen beträffande mark och vissa andra värdebeständiga tillgångar samt byggnader.

10.2.4 Utredningens överväganden och förslag

Förslag: Möjligheten att skriva upp en finansiell anläggningstillgång under vissa särskilda förhållanden tas bort.

Utredningen föreslår att möjligheten för kommuner och landsting att skriva upp finansiella anläggningstillgångar ska tas bort. Ett skäl är att utredningen föreslår införande av en ny bestämmelse som innebär att vissa finansiella instrument ska värderas till verkligt värde. Ett annat skäl är svårigheten att bedöma om en värdeuppgång på en finansiell anläggningstillgång är bestående. Sammanlagt bedömer utredningen därfor att möjligheten att skriva upp finansiella anläggningstillgångar ska tas bort.

10.3 Vissa finansiella instrument ska värderas till verkligt värde

Ett finansiellt instrument är varje form av avtal som ger upphov till en finansiell tillgång hos en part och en finansiell skuld eller ett egetkapitalinstrument hos en annan part. En finansiell tillgång är en tillgång i form av kontanter, en avtalsenlig rätt att erhålla kontanter eller annan finansiell tillgång från en annan part, en avtalsenlig rätt att byta finansiella instrument med en annan part enligt villkor som kan komma att visa sig förmånliga, eller eget kapitalinstrument utgivna av annan part. En finansiell skuld är en avtalsenlig skyldighet att erlägga kontanter eller annan finansiell tillgång till en annan part, eller byta finansiella instrument med ett annat företag enligt villkor som kan komma visa sig oförmånliga.

10.3.1 Lagen om kommunal redovisning

Finansiella tillgångar ska enligt KRL, klassificeras som antingen anläggningstillgångar eller omsättningstillgångar. År syftet med en finansiell tillgång att den ska innehållas stadigvarande ska den klassificeras som anläggningstillgång, annars som omsättningstillgång. Om handel bedrivs i syfte att få avkastning på värdepappren ska de klassificeras som omsättningstillgång. Detta oberoende av om

förvaltningen sker internt eller externt såväl som om det är en depåförvaltning (portfölj) eller inte.⁴ Till finansiella anläggnings-tillgångar som innehålls långsiktigt hör ofta aktier i egna bolag.

Omsättningstillgångar ska som huvudregel tas upp till det längsta av anskaffningsvärdet och det verkliga värdet på balansdagen (lägsta världets princip). Med det verkliga värdet avses enligt KRL försäljningsvärdet efter avdrag för beräknad försäljningskostnad. Om det finns särskilda skäl får det verkliga värdet bestämmas till återanskaffningsvärdet, i förekommande fall med avdrag för inkurans, eller något annat värde som är förenligt med god redovisningssed. Med återanskaffningsvärdet avses det belopp som motsvarar den utgift för anskaffandet som kommunen eller landstinget skulle ha haft om tillgången anskaffats på balansdagen.

Anläggningsstillgångar ska som huvudregel tas upp till anskaffningsvärdet. Anläggningsstillgångar ska efter nedskrivningsprövning skrivas ner om det verkliga värdet understiger anskaffningsvärdet och värdenedgången kan antas vara bestående.

En finansiell anläggningsstillgång får skrivas ner till det lägre värdet även om det inte kan antas att värdenedgången är bestående. Uppskrivning är enligt KRL endast möjlig vad gäller finansiella anläggningstillgångar. Finansiella anläggningstillgångar som har ett tillförlitligt och bestående värde, som väsentligt överstiger bokfört värde (anskaffningsvärde justerat med eventuella nedskrivningar) får skrivas upp till högst detta värde om det står i överensstämmelse med god redovisningssed. En uppskrivning får inte påverka resultaträkningen. Uppskrivningsbeloppet ska alltså inte resultatföras utan i stället föras direkt till posten eget kapital i balansräkningen. Möjligheten att skriva upp finansiella anläggningstillgångar föreslås av utredningen tas bort.

⁴ Brorström, Björn m.fl. (2014) Kommunal redovisningslag – beskrivning och tolkning, Studentlitteratur, s. 89.

10.3.2 Årsredovisningslagen och kompletterande normgivning

ÅRL ändrades 2003 på så sätt att finansiella instrument får värderas till verkligt värde i företagen. Det gäller dock inte för finansiella instrument som till exempel hålls till förfall, för lånefordringar och för andelar i dotter- och intresseföretag.

Det finns två olika redovisningsprinciper för redovisning av finansiella instrument enligt ÅRL; värdering utifrån anskaffningsvärde eller värdering till verkligt värde. Enligt K3 ska den valda principen tillämpas konsekvent för redovisning av företagets samtliga finansiella instrument.

10.3.3 Förordningen om årsredovisning och budgetunderlag

Den 1 januari 2015 genomfördes förändringar i FÅB som innebar att vissa finansiella instrument, aktier och andra värdepapper, som innehålls främst för att ge avkastning eller värdestegringar, med vissa specifika undantag ska värderas till marknadsvärde (verkligt värde) i stället för som tidigare till anskaffningsvärde. Det gäller oberoende av om tillgångarna klassificeras som anläggningstillgångar eller omsättningstillgångar.

10.3.4 Utredningens överväganden och förslag

Vissa finansiella instrument ska värderas till verkligt värde

Förslag: Finansiella instrument som innehålls för att generera avkastning eller värdestegring ska värderas till verkligt värde.

Följande finansiella instrument får inte värderas till verkligt värde:

1. finansiella instrument som ett tillförlitligt verkligt värde inte kan fastställas för,
2. finansiella instrument som hålls till förfall,
3. fordringar som härrör från verksamheten och som inte innehålls för handelsändamål,
4. aktier och andelar i hel- eller delägda företag, samt

5. skulder som inte ingår som en del i en handelsportfölj.

Värdeförändringen av de finansiella instrumenten sedan föregående balansdag ska redovisas i resultaträkningen.

Upplysning ska lämnas om värdeförändringen av de finansiella instrumenten.

Ett finansiellt instrument är, som tidigare nämnts, varje form av avtal som ger upphov till en finansiell tillgång hos en part och en finansiell skuld eller ett egetkapitalinstrument hos en annan part.

RKR har i sin hemställan om lagändringar tagit upp problematiken med att pensionsmedel som placerats i finansiella instrument värderas på ett annat sätt än den redovisade pensionsskulden som värderas till verkligt värde på balansdagen. I kommuner och landsting används i första hand finansiella instrument för att säkra kommuners och landstings pensionsförpliktelser. Det är därför RKR:s uppfattning att även de finansiella instrumenten bör få värderas till verkligt värde.

Att pensionsmedel placerade i finansiella instrument och pensionsskuld värderas på olika sätt i redovisningen kan ge oönskade effekter. Det kan vara svårt att bedöma hur väl en kommun eller ett landsting har lyckats finansiera sina pensionsförpliktelser. Även om försiktighetsprincipen påbjudar att tillgångar ska värderas lågt och skulder högt måste det göras med rimlig försiktighet.

Utredningen anser att det är olämpligt att införa särskilda värderingsregler för finansiella instrument som innehålls som pensionsmedel. Det beror på att regelverket i dag tillåter fullmäktige att ändra vilka medel som betecknas som pensionsmedel i balansräkningen både mellan och under räkenskapsår. Det gör att vad som kan anses vara pensionsmedel är föränderligt över tid. Att mot denna bakgrund införa särskilda regler för värdering av pensionsmedel placerade i finansiella instrument kan inbjuda till bokslutspolitik. Utredningen anser inte heller att det finns tillräckliga skäl för att inskränka den kommunala självstyrelsen genom att begränsa möjligheten för kommuner och landsting att själva bedöma vad som är pensionsmedel. Någon särskild regel för värdering av pensionsmedel föreslås därför inte. Det innebär att samma regler föreslås gälla för värdering av finansiella instrument oavsett om det är fråga om pensionsmedel eller inte.

Utredningen föreslår att huvudregeln ska vara att finansiella instrument som innehås för att ge avkastning eller värdestegring ska värderas till verkligt värde på balansdagen. Undantag från huvudregeln att värdera till verkligt värde ska dock göras för finansiella instrument som ett tillförlitligt verkligt värde inte kan fastställas för, finansiella instrument som hålls till förfall, fordringar som härrör från verksamheten och som inte innehås för handelsändamål, aktier och andelar i hel- eller delägda företag samt skulder som inte ingår som en del i en handelsportfölj. De föreslagna bestämmelserna har utformats med reglerna i FÅB som förebild.

Utredningen föreslår att upplysning om värdeförändringen ska lämnas i not.

Orealiserade vinster i värdepapper ska inte beaktas i balanskravsutredningen

Förslag: Orealiserade vinster i värdepapper ska inte beaktas vid beräkningen av årets resultat efter balanskravsjusteringar.

Orealiserade förluster i värdepapper ska enligt 4 kap. 3 a § KRL inte beaktas vid beräkningen av balanskravsresultatet. Regeringen anförde i förarbetena att det inte är rimligt att kortsiktiga nedgångar i marknadsvärden på värdepapper som enligt placeringspolicy har ett långsiktigt syfte ska påverka förutsättningarna att uppnå balanskravet (prop. 2003/04:105 s. 21).

Utredningen har lämnat förslag som innebär att vissa finansiella instrument ska värderas till verkligt värde. Till följd av detta kan även orealiserade vinster i värdepapper komma att uppstå. Med beaktande av återgivet förarbetssuttalandet ovan anser utredningen inte att kortsiktiga uppgångar i marknadsvärden på värdepapper ska få påverka balanskravsresultatet. Det innebär att vid beräkningen av balanskravsresultatet i balanskravsutredningen ska varken orealiserade vinster eller förluster i värdepapper beaktas. Det samma gäller även återföring av orealiserade vinster och förluster i värdepapper. Utredningen föreslår mot bakgrund av det anförda att orealiserade vinster i värdepapper inte ska beaktas vid beräkningen av årets resultat efter balanskravsjusteringar.

10.4 Värdering av tillgångar som erhålls som gåva

10.4.1 Lagen om kommunal redovisning och kompletterande normgivning

Det finns i dag inga särskilda regler i KRL för hur en tillgång som erhålls som gåva ska värderas. Enligt RKR:s rekommendation 11.4 Materiella anläggningstillgångar (december 2013) är anskaffningsvärdet för en materiell anläggningstillgång som förvärvats genom byte av icke monetär tillgång, gåva eller på annat sätt erhållits genom överlåtelse utan eller mot symboliskt vederlag, är tillgångens verkliga värde. Det verkliga värdet motsvaras av den utgift som vid anskaffningstillfället skulle krävts för att anskaffa en identisk eller likvärdig tillgång.

10.4.2 Årsredovisningslagen och kompletterande normgivning

Det finns inte heller i ÅRL några särskilda regler för värdering av gåvor, varför de värderingsprinciper som gäller vid redovisning av tillgångar också gäller för gåvor. I K3 finns dock regler för värdering av gåvor. Anskaffningsvärdet för en materiell eller immateriell anläggningstillgång som förvärvats genom gåva är tillgångens verkliga värde.

10.4.3 Förordningen om årsredovisning och budgetunderlag

När en statlig myndighet tar emot en tillgång som gåva eller som en donation finns inte något anskaffningsvärde. Enligt 5 kap. 3 § FÅB ska tillgångar som tas emot utan vederlag, eller till ett vederlag som väsentligt understiger tillgångens marknadsvärde, redovisas till marknadsvärdet.

10.4.4 Utredningens överväganden och förslag

Förslag: Tillgång som tas emot utan vederlag, eller till ett vederlag som väsentligt understiger tillgångens verkliga värde, ska redovisas till det verkliga värdet vid förvärvstidpunkten.

Utredningen anser att det av lag bör framgå hur kommuner och landsting vid förvärvstidpunkten ska värdera en tillgång som erhålls som gåva. Motsvarande reglering som gäller för statliga myndigheter anser utredningen även ska gälla för kommuner och landsting. Utredningen föreslår därför att tillgångar som tas emot utan vederlag, eller till ett vederlag som väsentligt understiger tillgångens verkliga värde, ska redovisas till verkligt värde.

10.5 Omräkning av fordringar och skulder i utländsk valuta

10.5.1 Lagen om kommunal redovisning och kompletterande normgivning

I 6 kap. 9 § KRL anges att fordringar i utländsk valuta får omräknas enligt balansdagens kurs, om det står i överensstämmelse med god redovisningssed. Vad gäller omräkning av skulder i utländsk valuta har en restriktion med hänsyn tagen till försiktighetsprincipen införts. Bestämmelsen innebär att omräkning alltid ska ske om kurserna på balansdagen är högre än vid skuldens uppkomst. I det motsatta fallet, dvs. då kurserna är lägre och omräkningen således leder till att skulden upptas till ett lägre belopp, får omräkning endast ske om den uppkomna kursvinsten kan kvittas mot en tidigare bokförd kursförlust avseende samma skuld och om en sådan avräkning står i överensstämmelse med god redovisningssed.

RKR har 2011 i en skrivelse till regeringen hemställt om lagändringar i KRL⁵. RKR anser att skulder i utländsk valuta bör kunna omräknas till växelkurserna på balansdagen, oavsett om kurserna är högre eller lägre än vid skuldens uppkomst.

10.5.2 Årsredovisningslagen

Enligt 4 kap. 13 § ÅRL får fordringar och skulder i annan valuta än redovisningsvalutan omräknas till redovisningsvalutan enligt växelkurserna på balansdagen, om detta överensstämmer med god redovisningssed och kraven på överskådlighet och rättvisande bild.

⁵ Hemställan om lagändringar, dnr. Fi2011:1232.

Redovisningsutredningen har i sitt betänkande En översyn av årsredovisningslagarna föreslagit att fordringar och skulder i annan valuta än redovisningsvalutan ska omräknas till redovisningsvalutan enligt växelkursen på balansdagen. I övrigt föreslås samma förutsättningar gälla som tidigare (SOU 2015:8 s. 523).

10.5.3 Förordningen om årsredovisning och budgetunderlag

För staten finns motsvarande redovisningsregler i 5 kap. 12 § FÅB. Enligt bestämmelsen ska fordringar och skulder i utländsk valuta omräknas enligt växelkursen på balansdagen om detta står i överensstämmelse med god redovisningssed och kraven på överskådlighet och rättvisande bild. Värdeförändringen sedan föregående balansdag ska redovisas i resultaträkningen.

10.5.4 Utredningens överväganden och förslag

Förslag: Fordringar och skulder i utländsk valuta ska omräknas enligt växelkursen på balansdagen om inte annat följer av god redovisningssed och rättvisande bild.

Utredningen anser att regleringarna för omräkning av fordringar och skulder i utländsk valuta ska vara enhetliga för de statliga myndigheterna och för kommunal sektor. Det förslag som Redovisningsutredningen har lämnat skulle innebära att regleringen i ÅRL blir densamma som i FÅB.

Utredningen förslår därför att fordringar och skulder i utländsk valuta ska omräknas enligt växelkursen på balansdagen om inte annat följer av god redovisningssed och rättvisande bild. Utredningen föreslår en ny bestämmelse med en enklare utformning än den nuvarande bestämmelsen i KRL. Detta kan underlätta kommunernas och landstingens arbete med omräkning av fordringar och skulder i utländsk valuta.

10.6 Värdering av avsättningar

10.6.1 Lagen om kommunal redovisning och kompletterande normgivning

Enligt 6 kap. 11 § KRL ska avsättning göras för förpliktelser som på balansdagen är säkra eller sannolika till sin förekomst men ovissa till belopp eller tidpunkt då de ska infrias. I förarbetena till KRL bedömdes detta få störst praktisk betydelse vid redovisning av pensionsförpliktelser (prop. 1996/97:52 s. 55 och s. 88). Det finns ingen bestämmelse i KRL om hur avsättningar ska värderas.

RKR har gett ut rekommendation 17.1 Värdering av och upplysningar om pensionsförpliktelser (oktober 2015). Övriga avsättningar regleras i RKR:s rekommendation 10.2 Avsättningar och ansvarsförbindelser (september 2011).

Enligt RKR:s rekommendation 10.2 kan en avsättning endast göras för legala förpliktelser, dvs. sådana förpliktelser som utgörs av kontrakt eller avtal genom dess uttryckliga eller underförstådda villkor, lagstiftning eller annan laglig grund. En avsättning ska, enligt rekommendationen, göras med det belopp som är den bästa uppskatningen av det som krävs för att reglera den befintliga förpliktselns på balansdagen.

10.6.2 Årsredovisningslagen och förordningen om årsredovisning och budgetunderlag

Enligt 3 kap. 9 § ÅRL är avsättningar sådana förpliktelser som på balansdagen är säkra eller sannolika till sin förekomst men ovissa till belopp eller den tidpunkt då de ska infrias. Enligt 4 kap. 15 a § ÅRL ska en avsättning motsvara den bästa uppskatningen av det belopp som kommer att krävas för att reglera förpliktselns. Värderingen ska enligt förarbetena baseras på en försiktig bedömning och en objektiv värdering, understödd av erfarenheter från liknande transaktioner samt, i vissa fall, bedömningar av externa experter (prop. 2015/16:3 s. 149 f.). Värderingen ska utgå från förhållanden på balansdagen. Denna bestämmelse trädde i kraft den 1 januari 2016.

FÅB har ingen motsvarande reglering av värdering av en avsättning.

10.6.3 Utredningens överväganden och förslag

Förslag: En avsättning ska motsvara den på balansdagen bästa uppskattningen av det belopp som kommer att krävas för att reglera en förpliktelse.

Utredningen anser att värdering av avsättningar är en fråga som lämpligen bör regleras i lag. Eftersom utredningen föreslår att samtliga pensionsförpliktelser ska redovisas som avsättning eller skuld i balansräkningen, blir frågan om avsättningens värdering extra viktig.

Utredningen föreslår således att det i lag införs en bestämmelse om att en avsättning ska motsvara den på balansdagen bästa uppskattningsvärde av det belopp som kommer att krävas för att reglera förpliktelserna. Bestämmelsen har utformats utifrån RKR:s rekommendation och ÅRL:s bestämmelse om hur avsättning ska värderas.

11 Förvaltningsberättelsen

11.1 Förvaltningsberättelsen i kommuner och landsting

11.1.1 Lagen om kommunal redovisning

I kapitel 4 i KRL finns bestämmelser om förvaltningsberättelsens innehåll. Enligt 4 kap. 1 § KRL ska förvaltningsberättelsen innehålla en översikt över utvecklingen av kommunens eller landstingets verksamhet. Upplysningar ska även lämnas om

1. sådana förhållanden som inte ska redovisas i balansräkningen eller resultaträkningen men som är viktiga för bedömningen av kommunens eller landstingets resultat eller ställning,
2. sådana händelser av väsentlig betydelse för kommunen eller landstinget som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dess slut,
3. kommunens eller landstingets förväntade utveckling,
4. väsentliga personalförhållanden,
5. andra förhållanden som är av betydelse för styrningen och uppföljningen av den kommunala verksamheten.

Enligt 4 kap. 1 a § KRL ska förvaltningsberättelsen, under avsnittet väsentliga personalförhållanden, särskilt innehålla upplysningar om de anställdas frånvaro på grund av sjukdom under räkenskapsåret.

Av 4 kap. 2 och 3 §§ KRL framgår att förvaltningsberättelsen ska innehålla en samlad redovisning av kommunens eller landstingets investeringsverksamhet samt en redovisning av hur utfallet förhåller sig till den budget som fastställts för den löpande verksamheten.

Förvaltningsberättelsen ska enligt 4 kap. 3 a § KRL även innehålla upplysningar om dels årets resultat efter balanskravsjusteringar, dels detta resultat med justering för förändring av resultatutjämningsreserven (balanskravsresultat). Om balanskravsresultatet för ett visst räkenskapsår är negativt, ska det i förvaltningsberättelsen enligt 4 kap. 4 § KRL för det året anges när och på vilket sätt man avser att göra den i 8 kap. 5 a § KL föreskrivna regleringen av det negativa balanskravsresultatet. Om fullmäktige har beslutat att en sådan reglering inte ska ske, ska upplysning lämnas om detta. Därvid ska skälen till beslutet anges. Upplysning ska också lämnas om hur tidigare räkenskapsårs negativa balanskravsresultat har reglerats och om det balanskravsresultat som återstår att reglera.

I 4 kap. 5 § KRL anges att förvaltningsberättelsen ska innehålla en utvärdering av om målen och riktlinjerna för god ekonomisk hushållning enligt 8 kap. 5 § andra stycket KL har uppnåtts och följs. Förvaltningsberättelsen ska därutöver även innehålla en utvärdering av kommunens eller landstingets ekonomiska ställning.

Enligt bestämmelserna om gemensam förvaltningsberättelse i 8 kap. 1 § KRL ska sådana upplysningar som avses i 4 kap. 1 § KRL omfatta också sådan kommunal verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer. Särskilda upplysningar om ekonomi och verksamhet ska lämnas om sådana juridiska personer i vilka kommunen eller landstinget har ett betydande inflytande.

Av förarbetena till KRL framgår att förvaltningsberättelsen är styrelsens översikt över och analys av utvecklingen av kommunens eller landstingets verksamhet. Den bör därför vara framåtsyftande och ange förutsättningar och strategier för framtiden. Regeringen anförde vidare att den också bör innehålla upplysning om sådan kommunal verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer. Den närmare utformningen och omfattningen av styrelsens förvaltningsberättelse menade regeringen bör överlämnas till praxisutvecklingen och prövas inom ramen för vad som är god redovisningssed. Regeringen föreslog därför att bestämmelserna i lagen skulle ge ramen för dess innehåll och utformning (prop. 1996/97:52 s. 52).

11.1.2 Rådet för kommunal redovisning

Enligt RKR:s rekommendation 8.2 Sammanställd redovisning (juni 2009) ska den gemensamma förvaltningsberättelsen innehålla en översikt över utvecklingen av kommunens samlade verksamhet.

Upplysningar ska lämnas om viktiga förhållanden för bedömning av ekonomin, händelser av väsentlig betydelse som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dess slut, den samlade verksamhetens förväntade utveckling, väsentliga personalförhållanden samt andra förhållanden som är av betydelse för styrningen och uppföljningen av den samlade kommunala verksamheten. Den gemensamma förvaltningsberättelsen ska också innehålla en redogörelse över de enheter som ingår i den samlade kommunala verksamheten.

11.2 Förvaltningsberättelsen i privat sektor

11.2.1 Årsredovisningslagen

En årsredovisning ska enligt 2 kap. 1 § ÅRL innehålla bl.a. en förvaltningsberättelse. I 6 kap. 1 § ÅRL finns grundläggande bestämmelser om förvaltningsberättelsen. Av paragrafen framgår att förvaltningsberättelsen ska innehålla en rätvisande översikt över utvecklingen av företagets verksamhet, ställning och resultat. När det behövs för förståelsen av årsredovisningen ska översikten innehålla hänvisningar till och ytterligare upplysningar om de belopp som tas upp i andra delar av årsredovisningen.

Upplysningar ska även lämnas om

1. sådana förhållanden som inte ska redovisas i balansräkningen, resultaträkningen eller noterna, men som är viktiga för bedömningen av utvecklingen av företagets verksamhet, ställning och resultat,
2. sådana händelser av väsentlig betydelse för företaget som har inträffat under räkenskapsåret,
3. företagets förväntade framtida utveckling inklusive en beskrivning av väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer som företaget står inför,
4. företagets verksamhet inom forskning och utveckling,

5. företagets filialer i utlandet,
6. antal och kvotvärde för de egna aktier som innehås av företaget, den andel av aktiekapitalet som dessa aktier utgör samt storleken av den ersättning som har betalats för aktierna,
7. antal och kvotvärde för de egna aktier som har förvärvats under räkenskapsåret, den andel av aktiekapitalet som dessa aktier utgör samt storleken av den ersättning som har betalats,
8. antal och kvotvärde för de egna aktier som har överlätts under räkenskapsåret, den andel av aktiekapitalet som dessa aktier utgör samt storleken av den ersättning som har erhållits, och
9. skälen för de förvärv eller överlåtelser av egna aktier som har skett under räkenskapsåret.

Om det är väsentligt för bedömningen av företagets ställning och resultat, ska det även lämnas följande upplysningar om användningen av finansiella instrument:

1. mål och tillämpade principer för finansiell riskstyrning och, för varje viktig typ av planerad affärshändelse där säkringsredovisning används, tillämpade principer för säkring, och
2. exponering för prisrisker, kreditrisker, likviditetsrisker och kassaflödesrisker.

Förvaltningsberättelsen ska innehålla sådana icke-finansiella upplysningar som behövs för förståelsen av företagets utveckling, ställning eller resultat och som är relevanta för den aktuella verksamheten, däribland upplysningar om miljö- och personalfrågor. Företag som bedriver verksamhet som är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt miljöbalken ska alltid lämna upplysningar om verksamhetens påverkan på den yttre miljön. Ekonomiska föreningar stiftelser och noterade företag ska lämna fler upplysningar.

Koncernredovisningen enligt ÅRL är en egen finansiell rapport med egen förvaltningsberättelse. I 7 kap. 31 § ÅRL regleras vad en förvaltningsberättelse och kassaflödesanalys i koncernredovisningen som huvudregel ska innehålla. Bestämmelsen hänvisar till

ett antal bestämmelser i 6 kap. om förvaltningsberättelsen, bl.a. 6 kap. 1 § ÅRL som utredningen har redovisat ovan.

11.3 Utredningens överväganden och förslag

11.3.1 Redovisning av sjukfrånvaro

Förslag: Det särskilda kravet på upplysningar om anställdas sjukfrånvaro tas bort i sin nuvarande form.

Krav på att redovisa uppgifter om anställdas sjukfrånvaro infördes 2003 i KRL, ÅRL och FÅB. Enligt förarbetena var syftet att öka medvetenheten om frånvarons fördelning på olika verksamheter (prop. 2002/03:6 s. 17 ff.). Ökade kunskaper på området ansågs kunna påverka arbetsgivare att vidta åtgärder för att minska sjukfrånvaron. Det anfördes vidare att redovisningen av sjukfrånvaron bör vara enhetlig för privata verksamheter samt för kommuner och statliga myndigheter.

Kravet i ÅRL på redovisning av sjukfrånvaro togs bort 2011. Som skäl angavs i förarbetena att EU:s bolagsrättsliga direktiv inte kräver en sådan redovisning och att det inte finns några starka skäl som talar för att behålla upplysningskravet (prop. 2009/10:235 s. 53 ff.). Det uppfattades även som betungande och svårforståeligt av företagen.

Enligt 4 kap. 1 a § KRL ska upplysningar lämnas om de anställdas frånvaro på grund av sjukdom under räkenskapsåret. Den totala sjukfrånvaron ska anges i procent av de anställdas sammanlagda ordinarie arbetstid.

Uppgift ska också lämnas om

1. den andel av sjukfrånvaron som avser frånvaro under en sammanhängande tid av 60 dagar eller mer,
2. sjukfrånvaron för kvinnor respektive män, samt
3. sjukfrånvaron för anställda i åldrarna 29 år eller yngre, 30–49 år och 50 år eller äldre.

Sjukfrånvaron för varje sådan grupp som avses i punkterna 2 och 3 ska anges i procent av gruppens sammanlagda ordinarie arbetstid. Sådan uppgift ska inte lämnas om antalet anställda i gruppen är högst tio eller om uppgiften kan härföras till en enskild individ. Bestämmelserna gäller inte kommuner och landsting i vilka antalet anställda under de senaste två räkenskapsåren i medeltal uppgått till högst tio. Det finns i 7 kap. 3 § FÅB en motsvarande bestämmelse för statliga myndigheter.

Utredningen anser att det som en allmän utgångspunkt bör gälla att organisationer i Sverige, både inom offentlig och privat verksamhet, inte bör åläggas mer betungande skyldigheter än vad som är nödvändigt. Ett syfte med redovisningsreglerna är att ge intressenter av en årsredovisning, t.ex. fullmäktige, skattebetalare, investerare, borgenärer och anställda, information som är av betydelse för bedömningen av verksamhetens ekonomiska förhållanden och utvecklingsmöjligheter. Sådana skyldigheter som inte kan motiveras utifrån intressenternas behov, eller där intressenternas behov inte är så starka att de uppväger de kostnader som är förenade med skyldigheten, bör undvikas. Efterfrågas information som inte är av betydelse för den externa redovisningen kan den samlas in på annat sätt. Enligt utredningen har uppgifter om sjukfrånvaron inte sådan betydelse för den externa redovisningen att de måste finnas i årsredovisningen. Dessa uppgifter kan således samlas in på annat sätt, t.ex. genom att införa ett krav beträffande sjukfrånvaron i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken. Det finns vidare inget som hindrar kommuner och landsting att ta fram sådana uppgifter till sin interna redovisning om de ser behov av det.

Redovisningen av sjukfrånvaron bör vara enhetlig för kommunsektorn och för privata verksamheter. Utifrån den kommunala särarten finns det, enligt utredningen, inte behov av att i lag ställa andra krav på redovisning av sjukfrånvaron för den kommunala sektorn än de krav som finns i ÅRL för den privata sektorn.

Utredningen vill dock påminna om att det i förvaltningsberättelsen ska lämnas upplysning om väsentliga personalförhållanden. Hit hör, om det är relevant, uppgifter om sjukfrånvaro.

11.3.2 Drift- och investeringsredovisning

Förslag: Investeringsredovisning och driftredovisning ska redovisas i egna delar i årsredovisningen.

Som tidigare nämnts ska förvaltningsberättelsen innehålla en samlad redovisning av kommunens eller landstingets investeringsverksamhet samt en redovisning av hur utfallet förhåller sig till den budget som fastställts för den löpande verksamheten. Det brukar benämnas drift- och investeringsredovisning, vilket är väl inarbetade begrepp i den kommunala redovisningen. Redan i normalreglementet, som i stora delar låg till grund för KRL, fanns drift- och investeringsredovisningen nämnda. I kommentarer till reglerna om drift- och investeringsredovisning i normalreglementet angavs att utfallet ska redovisas i förhållande till av fullmäktige fastlagd driftbudget och investeringsbudget.

Bakgrunden till bestämmelserna i KRL är budgetens centrala roll för styrning och uppföljning av ekonomin i kommuner och landsting. Förvaltningsberättelsen ska innehålla en redogörelse för investeringsprojekt och möjliggöra en avstämning mellan den av fullmäktige fastställda årsbudgeten och det verkliga utfallet. Förvaltningsberättelsen ska också innehålla en redogörelse där fullmäktiges beslutade anslag jämförs med verkligt utfall. Det ligger också i den enskilde medborgarens intresse att kunna få reda på till vad och hur skattebetalarnas medel använts (prop. 1996/97:52 s. 77).

Budgetens roll och den betydelse som driftredovisningen och investeringsredovisningen därmed får, är en kommunal särart. Utredningen anser att det finns anledning att särskilt synliggöra driftredovisningen och investeringsredovisningen i kommunernas och landstingens årsredovisningar. Utredningen föreslår därför att driftredovisning och investeringsredovisning ska ges egna delar i årsredovisningen i stället för att ingå i förvaltningsberättelsen. Det innebär en utökning av antalet delar i årsredovisningen jämfört med i dag. Det är också en skillnad mot för privat sektor som inte har några krav på sådana delar i årsredovisningen. Utredningen vill dock påpeka att förslaget inte innebär någon utökning av kravet på information vad gäller driftredovisning och investeringsredovisning.

En effekt av förslaget kan också bli att kommuners och landstings förvaltningsberättelser blir mindre belastade med information och därför lättare att överblicka för användaren.

11.3.3 Skyldighet att lämna upplysningar om kommunalgruppen och uppdragsföretagen i förvaltningsberättelsen

Förslag: Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om kommunalgruppen. De bestämmelser som reglerar vilka upplysningar som kommunen och landstinget ska lämna om sin verksamhet i förvaltningsberättelsen ska gälla även i förhållande till kommunalgruppen, med undantag för bestämmelserna som rör balanskravsresultatet.

Förvaltningsberättelsen ska även innehålla upplysningar om sådana förhållanden avseende uppdragsföretag som är av väsentlig betydelse för bedömningen av kommunens eller landstingets verksamhet eller ekonomiska ställning.

Enligt 8 kap. 1 § första stycket KRL ska sådana upplysningar som avses i 4 kap. 1 § omfatta också sådan communal verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer.

Någon möjlighet att underlåta att lämna sådana upplysningar finns inte enligt dagens lydelse av bestämmelsen i KRL.

I utredningens förslag ställs olika krav på upplysningarna i förvaltningsberättelsen beroende på om verksamheten bedrivs av communalgruppen, dvs. kommunen eller landstinget och dess communalgruppsföretag, eller av uppdragsföretag. Förslaget om definitioner av communalgrupp, communalgruppsföretag och uppdragsföretag finns i avsnitt 12.4.

För communalgruppen föreslår utredningen att upplysningskraven ska vara desamma som i nuvarande lag förutom att upplysningar även ska lämnas vad gäller utvärdering av målen för god ekonomisk hushållning och ekonomisk ställning. Syftet med förslaget i denna del är att ge läsaren av årsredovisningen en ökad inblick i, och förståelse för den samlade kommunala verksamheten. Om inte förslaget skulle genomföras uteblir den positiva effekten att läsaren av årsredovisningen får bättre underlag vid bedömningen av målen för god

ekonomisk hushållning är uppfyllda och den ekonomiska ställningen för kommunen eller landstinget.

De krav på särskilda upplysningar om ekonomi och verksamhet som i dag finns i 8 kap. 1 § andra stycket KRL föreslås tas bort. Det innebär dock i praktiken inget minskat upplysningskrav för kommuner och landsting. Det beror på att de upplysningar som enligt utredningens förslag ska lämnas om kommunalgruppen i förvaltningsberättelsen, måste anses omfatta sådana särskilda upplysningar som avses i 8 kap. 1 § andra stycket KRL.

Utredningen föreslår att kraven i lag på upplysningar om uppdragsföretag inskränks till att endast gälla förhållanden avseende dessa som är av väsentlig betydelse för bedömningen av kommunens eller landstingets verksamhet eller ekonomiska ställning. I dag ställs relativt omfattande krav i KRL på upplysningar om uppdragsföretag. Dessa krav kan ge upphov till både praktiska svårigheter för kommuner och landsting vid insamlingen av informationen om uppdragsföretagen, och kostnader för att sammanställa den. Om det finns ett större antal uppdragsföretag i en kommun eller landsting riskerar mängden upplysningar som krävs enligt lag göra att förvaltningsberättelsen blir svåröverskådlig. Dessa mer omfattande krav ger enligt utredningen inte ett sådant informationsmervärde för kommuner och landsting att det finns skäl att behålla dessa.

12 Sammanställd redovisning

Ju större del av verksamheten som bedrivs i företag, desto större betydelse får den sammanställda redovisningen. I den sammanställda redovisningen beskrivs den kommunala verksamheten, oberoende av i vilken organisationsform som denna bedrivs. Syftet är att ge en så rättvisande bild som möjligt av verksamhetens utveckling och ställning för att åstadkomma en organisationsneutral redovisning som möjliggör jämförbarhet mellan kommuner och landsting.

Utdredaren ska därför

- utreda förutsättningarna för och behovet av att ändra kraven på den sammanställda redovisningen samt vid behov lämna författningsförslag, och
- analysera om och i så fall hur detta påverkar kommunallagens balanskrav och kravet på god ekonomisk hushållning.

12.1 Kommunal verksamhet

Kommuner och landsting har stor frihet att själva välja vilken form som verksamheten ska bedrivas i. Förutom förvaltningsform kan verksamheten bedrivas i företagsform, t.ex. i aktiebolag. Det finns också möjligheter att låta privata utförare sköta kommunal verksamhet. I stort sett alla kommuner bedriver i dag del av sin verksamhet i företagsform men hur stor del av verksamheten som bedrivs i företagsform varierar mellan olika kommuner. Det finns också företag som är gemensamt ägda av flera kommuner och/eller landsting. Det fanns 2013 cirka 1 900 kommun- och landstingsägda företag. Av de kommunägda företagen var 80 procent helägda. De delägda företagen är till största delen ägda tillsammans med andra kommuner eller

landsting. Ett sådant exempel är länstrafikbolagen. Den absolut vanligaste företagsformen var aktiebolag. De kommun- och lands-tingsägda företagen hade cirka 67 000 anställda och den sammanlagda omsättningen uppgick till 228 miljarder kronor.

Den ekonomiska utvecklingen för de kommunala företagen har stor betydelse för kommunsektorns ekonomi. I KL finns ett allmänt krav på god ekonomisk hushållning som gäller både verksamhet som kommuner och landsting bedriver i förvaltningsform och verksamhet som de bedriver genom annan juridisk person. I övrigt fokuserar lagstiftningen rörande den kommunala ekonomin i hög grad på den kommunala förvaltningen. Det gäller såväl reglerna för budgetering som redovisning. Det saknas t.ex. lagreglering om budgetering för verksamheter som bedrivs i kommunala företag.

God ekonomisk hushållning

Enligt 8 kap. 1 § KL ska kommuner och landsting ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och i sådan verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer. Kravet på god ekonomisk hushållning gäller således även verksamhet som bedrivs i helägda kommunala företag. I företag som kommunen eller landstingen är delägare i, får frågan om de ska omfattas av god ekonomisk hushållning i kommunallagens mening bedömas enligt vad som är rimligt med hänsyn till andelsförhållanden, verksamhetens art och omständigheterna i övrigt (se prop. 1999/2000:115 s. 68).

Kravet på god ekonomisk hushållning är en målsättningsregel. I förarbetena anförde regeringen att det inte var meningsfullt att uttömande i lag ange vad som kan anses höra till god ekonomisk hushållning. Ett exempel som gavs i förarbetena på vad som utgör en god ekonomisk hushållning, är att sett över någon tid av inte alltför lång varaktighet ha balans mellan inkomster och utgifter (prop. 1990/91:117 s. 210 f.).

Med god ekonomisk hushållning i den samlade kommunala verksamheten avses även att den ekonomiska utvecklingen i företagen kontinuerligt ska analyseras och att de åtgärder som krävs för att åstadkomma en god ekonomi ska vidtas.

Balanskravet

I 8 kap. 4 § tredje stycket KL anges att budgeten ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. Undantag får enligt paragrafens fjärde stycke ske i den utsträckning som medel från en resultatutjämningsreserv tas i anspråk eller om det finns synnerliga skäl.

Balanskravet innebär i normalfallet att årets resultat enligt resultaträkningen, och förändringen av det egna kapitalet, ska vara positivt. Införandet av kravet på en budget i balans syftade till att förstärka det krav på god ekonomisk hushållning som redan fanns för kommunerna. Balanskravet ska ses som en miniminivå. Att balanskravet är uppfyllt innebär inte nödvändigtvis att kravet på god ekonomisk hushållning är uppfyllt.

Balanskravet gäller bara den verksamhet som bedrivs av kommuner och landsting i förvalningsform. Balanskravet berör dock indirekt de kommunala företagen eftersom bidrag för förlusttäckning samt avkastning från de kommunala företagen redovisas som en kostnad respektive intäkt i kommunens eller landstingets resultaträkning (prop. 2011/12:172 s. 54 f.).

12.2 Sammanställd redovisning

I KRL finns bestämmelser om sammanställd redovisning vilket är den kommunala motsvarigheten till det som benämns koncernredovisning inom den privata sektorn. Lagregleringen av sammanställd redovisning i KRL är översiktlig och består i dag bara av två paragrafer. I jämförelse kan nämnas att 7 kap. ÅRL om koncernredovisning består av 33 paragrafer.

I förarbetena till KRL¹ anförde regeringen att i den sammanställda redovisningen ges en möjlighet att skapa en samlad bild av kommunens eller landstingets totala ekonomiska engagemang. Den sammanställda redovisningen spelar därför en viktig roll i den finansiella analysen.

Av 3 kap. 2 § KRL framgår att årsredovisningen bl.a. ska bestå av en sammanställd redovisning som omfattar även kommunal verk-

¹ Prop. 1996/97:52 s. 47.

samhet som bedrivs genom en annan juridisk person. Innehållet i den sammanställda redovisningen regleras i 8 kap. KRL.

I RKR:s rekommendation 8.2 Sammanställd redovisning (juni 2009) ges en vägledning avseende den sammanställda redovisningens innehåll.

Den faktiska omfattningen av den sammanställda redovisningen varierar mellan olika kommuner och landsting beroende på i vilken eller vilka juridiska former som den enskilda kommunen eller landstingen valt att bedriva sin verksamhet i.

12.2.1 Gemensam förvaltningsberättelse

I 8 kap. 1 § KRL regleras den gemensamma förvaltningsberättelsen. I paragrafen anges att sådana upplysningar som avses i 4 kap. 1 § KRL ska omfatta också sådan kommunal verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer. Kravet på upplysning i förvaltningsberättelsen kan läsas tillsammans med kravet i 8 kap. 1 § KL på att kommuner och landsting ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och i sådan verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer.

Av förarbetena framgår att de upplysningar som krävs enligt i 8 kap. 1 § KRL gäller sådan kommunal verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer, t.ex. i form av aktiebolag, stiftelse, ekonomisk förening, ideell förening eller handelsbolag samt verksamhet som bedrivs inom ramen för ett kommunalförbund (prop. 1996/97:52 s. 59 och 90). Upplysningsarna bör ingå i kommunens eller landstingets förvaltningsberättelse, oberoende av graden av kommunens eller landstingets inflytande, och bör vara av samma karaktär som övriga upplysningar i denna. I förarbeten hänvisade regeringen till konstitutionsutskottets betänkande över förslaget till ny kommunallag där det anfördes att en kommunens eller ett landstings andel i t.ex. en ideell förening kan vara liten eller t.o.m. mycket liten (bet. 1990/91:KU38 s. 77). Utskottet ansåg därför att det ligger i sakens natur att årsredovisningen i sådana fall kan inskränkas med hänsyn till omständigheterna. Regeringen fann dock inte något skäl till annat ställningstagande i detta fall.

I 4 kap. KRL finns bestämmelser om kommuners och landstings förvaltningsberättelser. I 4 kap. 1 § KRL anges att förvaltnings-

berättelsen ska innehålla en översikt över utvecklingen av kommunens eller landstingets verksamhet. Vidare framgår av paragrafen att upplysningar ska lämnas om sådana förhållanden som inte ska redovisas i balansräkningen eller resultaträkningen men som är viktiga för bedömningen av kommunens eller landstingets resultat eller ställning, och sådana händelser av väsentlig betydelse för kommunen eller landstinget som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dess slut. Upplysningar ska också lämnas om kommunens eller landstingets förväntade utveckling, väsentliga personalförhållanden, och andra förhållanden som är av betydelse för styrningen och uppföljningen av den kommunala verksamheten.

Av RKR:s rekommendation 8.2 framgår att förvaltningsberättelsen ska innehålla en redogörelse över de enheter som ingår i den samlade kommunala verksamheten.

Särskilda upplysningar och betydande inflytande

I 8 kap. 1 § andra stycket KRL anges att särskilda upplysningar om ekonomi och verksamhet ska lämnas om sådana juridiska personer i vilka kommunen eller landstinget har ett betydande inflytande. Bestämmelsen i andra stycket infördes den 1 juli 2003 och tillämpades första gången för räkenskapsåret 2003.

I förarbetena anfördes att rekvisitet betydande inflytande är hämtat från ÅRL där ett sådant inflytande presumeras föreligga om ett företag innehåller minst tjugo procent av rösttalet i en annan juridisk person (prop. 1999/2000:115 s. 73 f.). Denna regel ansågs kunna tillämpas även vad gäller innebördens av betydande inflytande i KRL. Den utgör dock inte någon absolut gräns utan särskilda upplysningar kan lämnas även om företag i vilka kommunens eller landstingets ägarandel är mindre än tjugo procent. De särskilda upplysningarna ska grundas på en analys av verksamheten samt den ekonomiska och finansiella utvecklingen i företagen. I analysen ska ingå en bedömning av affärs- och marknadsrisker samt finansiella risker. För kommuners och landstings borgensåtaganden ska en värdering göras av de risker som följer av åtagandet gentemot företagen.

Enligt RKR:s rekommendation 8.2 ska särskilda upplysningar om ekonomi och verksamhet lämnas om koncernföretagen. De särskilda upplysningarna ska ge en samlad bild av de ekonomiska engagemangen i koncernföretagen. RKR har inte normerat vad ett koncernföretag är. RKR har dock gjort följande definition av ett kommunalt koncernföretag utan att markera det som normerande text:

En juridisk person där kommunen själv eller med stöd av andra koncernföretag har ett varaktigt, bestämmande eller betydande inflytande som ger möjlighet att påverka utformningen av koncernföretagets verksamhet, mål och strategier etc.

Som tumregler för att bestämma när inflytandet över en juridisk person är betydande eller bestämmande används följande gränser:

- Bestämmande inflytande uppnås vid mer än 50 % röstinnehav i företagens beslutande organ. Ett sådant företag kallas dotterföretag.
- Betydande inflytande uppnås vid mer än 20 % och upp till 50 % röstinnehav i företagens beslutande organ. Ett sådant företag kallas intresseföretag.

Enligt RKR är dessa gränser i form av röstetal tumregler. Det betyder att vid fastställandet av inflytandets grad så ska även frågor som avtal, hur övrigt ägande är fördelat, ekonomisk betydelse och andra faktorer som begränsar eller inskränker inflytandet beaktas. RKR använder också begreppet den kommunala koncernen som beteckning på den kommunala förvaltningsorganisationen och kommunens koncernföretag.

RKR har också en definition av kommunalt uppdragsföretag utan att markera det som normerande text. Det är enligt RKR en annan juridisk person till vilken kommunen med stöd av KL har överlämnat vården av en kommunal angelägenhet, men där överlämnandet skett på ett sätt så att ett betydande inflytandet inte erhållits. Överlämnandet kan t.ex. ske genom upphandling. Bland uppdragsföretagen ingår företag där kommunens röstandelar understiger 20 procent och kommunala entreprenader, dvs. företag som helt ägs av andra juridiska personer än kommunen och till vilka kommunen överlämnat vården av en kommunal angelägenhet. Kommunala entreprenader finns numera inte som begrepp i KL.

12.2.2 Sammanställda resultat- och balansräkningar

Enligt 8 kap. 2 § första stycket KRL ska den sammanställda redovisningen innehålla en resultaträkning som utgör en sammanställning av kommunens eller landstingets resultaträkning och resultaträkningarna för de övriga juridiska personer i vilka kommunen eller landstinget har ett betydande inflytande. Enligt paragrafens andra stycke ska redovisningen vidare innehålla en balansräkning som utgör en sammanställning av kommunens eller landstingets balansräkning och balansräkningarna för de övriga juridiska personer i vilka kommunen eller landstinget har ett betydande inflytande. Rekvisitet betydande inflytande finns även i 8 kap. 1 § andra stycket KRL. Innebördens enligt utredningens uppfattning är densamma i båda paragraferna.

Kassaflödesanalys och tilläggssupplysningar

Den sammanställda redovisningen ska enligt bestämmelserna i KRL bestå av en gemensam förvaltningsberättelse samt sammanställda resultat- och balansräkningar. Enligt RKR:s rekommendation 8.2 ska även en kassaflödesrapport och tilläggssupplysningar ingå.

Enligt rekommendationen ska tilläggssupplysningar lämnas enligt följande:

- Noter till resultat- och balansräkningens poster ska i årsredovisningen utgöras av specifikationer till resultat- och balansposterna och vara av samma typ som kommunens samt redovisas jämte dessa.
- Upplysningar om hur den kommunala koncernen definierats/avgränsats, vilka juridiska personer den består av och hur den förändrats i sin sammansättning under året.

Jämförelsesiffror och räkenskapsschema

Enligt RKR:s rekommendation 8.2 ska den kommunala koncernens räkenskaper ställas upp jämte kommunens eller landstingets, och jämföras med föregående års siffror. Samma räkenskapsscheman som kommunens eller landstingets ska användas för koncernen

med tilläggsposter för sådant som inte täcks av KRL:s räkenskaps-scheman.

12.2.3 Undantag från skyldigheten att upprätta sammanställda räkenskaper

Enligt 8 kap. 2 § KRL ska sammanställda resultat- och balansräkningar upprättas om kommunen eller landstinget har ett betydande inflytande i andra juridiska personer. Något undantag från denna skyldighet finns inte i lag.

RKR har emellertid i sin rekommendation infört en begränsning. I rekommendationen anges att kommuner är skyldiga att upprätta sammanställd redovisning om ett av nedanstående villkor är uppfyllda:

- a) Kommunens andel av de kommunala koncernföretagens omsättning (högsta värdet av intäkter eller kostnader) uppgår till 5 % eller mer av kommunens skatteintäkter och generella statsbidrag, eller om
- b) Kommunens andel av de kommunala koncernföretagens balansomslutning uppgår till 5 % eller mer av kommunens balansomslutning.

12.2.4 Möjligheter att undanta juridiska personer från den sammanställda redovisningen

Något undantag från kravet att alla företag, som kommunen eller landstinget har betydande inflytande i, ska ingå i de sammanställda balans- och resultaträkningarna finns inte i lag.

RKR har i sin rekommendation angett att de företag som uppfyller följande krav inte ska eller kan ingå i de sammanställda räkenskaperna:

- Följande företag ska (a och b) eller kan (c) undantas från den sammanställda redovisningen:
- a) Företag som förvärvats i syfte att avyttras inom ett år.
 - b) Företag där det finns ett betydande och varaktigt hinder att utöva det kommunala inflytandet.

- c) Företag vars verksamhet är av obetydlig omfattning, vilket definieras som företag där kommunens andel av omsättning och omslutning är mindre än 2 % av skatteintäkter och generella statsbidrag. Den sammanlagda kommunala andelen av omsättningen/omslutningen hos de företag som undantas, får dock inte överstiga 5 % av skatteintäkter och generella statsbidrag.

12.2.5 Konsolideringsmetod

Vilken metod för konsolidering som ska användas vid den sammanställda redovisningen regleras inte i lag. I rekommendationen från RKR anger att de sammanställda räkenskaperna ska med hänsyn till värdering upprättas enligt förvärvsmetoden, och med hänsyn till specificering enligt proportionell metod.

Förvärvsmetoden och den proportionella metoden (klyvningsmetoden) beskrivs av RKR enligt följande:

Förvärvsmetoden: Konsolideringsmetod som innebär att tillgångar och skulder ska värderas med kommunkoncernens anskaffningsvärde som grund och att det egna kapital koncernföretaget har vid förvärvet ska elimineras. Det betyder att endast eget kapital intjänat i koncernföretaget efter förvärvet får medräknas i kommunkoncernens egen kapital.

Proportionell konsolidering: Konsolideringsmetod som innebär att endast ägd andel av koncernföretagens räkenskapsposter medtas i den sammanställda redovisningen. Minoritetsandelar av räkenskapsposter i dotterföretag och andra externa intressen i intresseföretags räkenskapsposter ska inte ingå i den sammanställda redovisningen.

Justereringar för skillnader i redovisningsprinciper

I RKR:s rekommendation 8.2 anges att de sammanställda räkenskaperna ska upprättas med enhetliga redovisningsprinciper och att kommunens redovisningsprinciper ska vara vägledande. Om koncernföretagens redovisningsprinciper avviker från kommunens ska de justeras före konsolidering. Ett undantag från ovanstående princip görs för pensionsredovisningen. Pensionsåtaganden för de kommunala företagen ska i de sammanställda räkenskaperna redovisas enligt de principer och regler som gäller för företagen. Pensions-

åtaganden i kommuner och landsting ska i de sammanställda räkenskaperna redovisas enligt den s.k. blandmodellen.

Räkenskapsåret

Enligt RKR utgörs räkenskapsåret för den kommunala koncernen av kalenderåret. Enligt rekommendationen ska periodbokslut per den 31 december utgöra underlag till de sammanställda räkenskaperna om koncernföretaget tillämpar brutet räkenskapsår.

Förvärvsanalys, förvärvskalkyl och övrig dokumentation

Enligt RKR:s rekommendation 8.2 ska en förvärvsanalys göras vid ett förvärv eller första gången en sammanställd redovisning upprättas. Analysen ska sammanfattas i en förvärvskalkyl som sedan ligger till grund för eliminering av kommunens eller landstingets aktier i koncernföretaget och det egna kapital företaget hade vid förvärvstillsfället. Minst följande ska framgå av förvärvskalkylen:

- Förvärvspris,
- beskattat eget kapital,
- obeskattat eget kapital och dess fördelning på uppskjuten skatt respektive eget kapital, och
- koncernmässiga över- och undervärden och deras fördelning på balansposter.

Till kalkylen ska enligt rekommendationen även avskrivnings- och upplösningsplaner till koncernmässiga över- och undervärden fogas.

12.3 Koncernredovisning

Koncernredovisning är en finansiell rapport som avser flera företag inom samma koncern. Redovisningen görs som om det var ett enda företag. Det innebär att interna mellanhavanden som skulle medföra dubbelräkningar ska justeras eller elimineras. Koncern-

redovisningen ingår inte i moderföretagets årsredovisning utan ska upprättas separat från denna.

I ÅRL finns bestämmelser om koncernredovisning för privata företag. Bestämmelserna om koncernredovisning i ÅRL grundar sig till stor del på EU:s redovisningsdirektiv². Noterade bolag ska upprätta koncernredovisning enligt internationella redovisningsstandarder, IFRS (International Financial Reporting Standards), som antagits av EU. I följande avsnitt redogörs för bestämmelser om koncernredovisning i ÅRL.

12.3.1 Definitioner

Koncerner m.m.

Definitioner av moderföretag, dotterföretag, koncern och koncernföretag finns i 1 kap. 4 § ÅRL. Moderföretag och dotterföretag utgör tillsammans en koncern. Med koncernföretag avses företag i samma koncern. I paragrafen anges följande fyra situationer då ett företag är moderföretag och en juridisk person är dotterföretag.

- Ett företag innehavar mer än hälften av rösterna för samtliga andelar i den juridiska personen.
- Ett företag äger andelar i den juridiska personen och på grund av avtal med de andra delägarna förfogar över mer än hälften av rösterna för samtliga andelar.
- Ett företag äger andelar i den juridiska personen och har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i dess styrelse eller motsvarande ledningsorgan.
- Ett företag äger andelar i den juridiska personen och har rätt att ensamt utöva ett bestämmande inflytande över denna på grund av avtal med den juridiska personen eller på grund av föreskrift i dess bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar.

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/34/EU av den 26 juni 2013 om årsbokslut, koncernredovisning och rapporter i vissa typer av företag, om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/43/EG och om upphävande av rådets direktiv 78/660/EEG och 83/349/EEG.

Det finns även bestämmelser i paragrafen om när en juridisk person är dotterföretag till dotterföretag till moderföretaget.

BNF anger i K3 att bestämmende inflytande innebär en rätt att utforma ett annat företags finansiella och operativa strategier i syfte att erhålla ekonomiska fördelar. Vid bedömningen av om ett företag har ett bestämmende inflytande ska hänsyn tas till innehav av finansiella instrument som är potentiellt röstberättigade och som utan dröjsmål kan utnyttjas eller konverteras till röstberättigade egetkapitalinstrument. Hänsyn ska också tas till om företaget genom agent har möjlighet att styra verksamheten.

Ägarintresse och intresseföretag

I 1 kap. 5 § ÅRL anges att om ett företag har ett ägarintresse i en juridisk person och utövar ett betydande inflytande över dess driftsmässiga och finansiella styrning, är som huvudregel den juridiska personen ett intresseföretag till företaget. I 1 kap. 4 a § ÅRL ges definitionen av ägarintresse. Med ägarintresse avses ett innehav av andelar i ett annat företag som är avsett att främja verksamheten i ägarföretaget genom att skapa en varaktig förbindelse med det andra företaget. En juridisk person som i och för sig uppfyller kriterierna för intresseföretag, är ändå inte att anse som ett sådant om det i stället utgör ägarföretagets dotterföretag eller är ett gemensamt styrt företag som ägarföretaget samäger. Innehar företaget minst 20 procent av rösterna för samtliga andelar i den juridiska personen, ska det anses ha ett betydande inflytande över denna, om inte något annat framgår av omständigheterna. Detsamma gäller om företagets dotterföretag eller företaget tillsammans med ett eller flera dotterföretag eller flera dotterföretag tillsammans innehar minst 20 procent av rösterna.

Ett innehav av minst 20 procent av kapitalet i det andra företaget presumeras utgöra ett ägarintresse, om inte något annat framgår av omständigheterna. Ett exempel som ges i förarbetena på när presumptionen kan frångås är att det står klart att ett andelsinnehav som uppgår till 20 procent endast är en investering som inte är avsedd att främja verksamheten i ägarföretaget (prop. 2015/16:3 s. 196).

I 1 kap. 5 a § ÅRL finns definitionen av gemensamt styrt företag. Tidigare inrymdes sådana företag i begreppet intresseföretag. Med gemensamt styrt företag avses en juridisk person som två eller flera

parter enligt ett avtal utövar ett gemensamt bestämmende inflytande över. I förarbetena sägs att ett gemensamt bestämmende inflytande föreligger när styrningen av det samägda företaget kräver samtycke från samtliga parter som utövar inflytande över företaget. Det krävs inte att inflytandet följer av ett andelsinnehav, utan det kan även följa av avtal (prop. 2015/16:3 s. 197).

12.3.2 Skyldighet att upprätta koncernredovisning

Huvudregeln är att ett moderföretag måste upprätta koncernredovisning för varje år. Om ett moderföretag är ett dotterföretag som, tillsammans med dess samtliga dotterföretag, omfattas av en koncernredovisning som upprättas av ett överordnat moderföretag, behöver det under vissa förutsättningar inte upprätta koncernredovisning. Vidare behöver inte moderföretag i mindre koncerner upprätta koncernredovisning (7 kap. 1–3 §§ ÅRL).

Det finns även ytterligare fall angivna i lagen då moderföretag inte behöver upprätta en koncernredovisning. Det är i fall samtliga dotterföretag, sedda såväl var för sig som tillsammans, är utan väsentlig betydelse. Ett moderföretag behöver inte heller upprätta någon koncernredovisning om moderföretagets samtliga dotterföretag inte omfattas av en koncernredovisning av vissa angivna skäl. Det handlar om betydande och varaktiga hinder i väsentlig grad begränsar moderföretagets möjligheter att utöva sitt inflytande över dotterföretaget, nödvändig information för att upprätta koncernredovisningen inte kan fås utan oskälig kostnad eller inom rimlig tid, eller om andelarna i dotterföretaget innehålls tillfälligt och uteslutande i avsikt att säljas vidare (7 kap. 3 a § ÅRL).

12.3.3 Dotterföretag som ska omfattas av koncernredovisningen

En koncernredovisning ska som huvudregel omfatta samtliga dotterföretag. Ett dotterföretag behöver dock inte omfattas av koncernredovisningen, om

1. betydande och varaktiga hinder i väsentlig grad begränsar moderföretagets möjligheter att utöva sitt inflytande över dotterföretaget,

2. nödvändig information för att upprätta koncernredovisningen inte kan fås utan oskälig kostnad eller inom rimlig tid, eller
3. andelarna i dotterföretaget innehålls tillfälligt och uteslutande i avsikt att säljas vidare.

Ett företag som tillämpar undantagsreglerna ska i en not upplysa om skälen för detta (7 kap. 5 § ÅRL).

Den generella väsentlighetsprincipen i 2 kap. 3 a § ÅRL ger ett utrymme att utelämna dotterföretag som är utan väsentlig betydelse från koncernredovisningen (prop. 2015/16:3 s. 241).

12.3.4 Koncernredovisningens delar och principer för upprättande av koncernredovisning m.m.

En koncernredovisning ska bestå av en koncernbalansräkning, en koncernresultaträkning, noter, en förvaltningsberättelse och en kassaflödesanalys (7 kap. 4 § ÅRL). Koncernredovisningen ska upprättas på ett överskådligt sätt och i enlighet med god redovisningssed. Koncernbalansräkning, koncernresultaträkning och noter ska upprättas som en helhet och ge en rättvisande bild av ställningen och resultatet för de företag, betraktade som en enhet, som omfattas av koncernredovisningen. Om det behövs för att en rättvisande bild ska ges, ska tilläggssupplysningar lämnas. Om avvikelse görs från vad som följer av allmänna råd eller rekommendationer från normgivande organ, ska upplysning om detta och om skälen för avvikelsen lämnas i en not (7 kap. 6 § ÅRL).

I 7 kap. 7 § ÅRL anges vilka bestämmelser i 2 kap. som ska tillämpas för koncernredovisning. Det gäller bestämmelser om grundläggande redovisningsprinciper (4 §, se avsnitt 5.3), väsentlighet (3 a §), form m.m. (5 §), valuta (6 §) och om undertecknande (7 §). Av paragrafen framgår också att beloppen i koncernredovisningen ska anges i samma valuta som i moderföretagets årsredovisning.

12.3.5 Koncernbalansräkning och koncernresultaträkning

Av 7 kap. 8 § ÅRL framgår bl.a. att koncernbalansräkningen och koncernresultaträkningen var för sig ska utgöra en samman-

ställning av balansräkningarna respektive resultaträkningarna för moderföretaget och de dotterföretag som omfattas av koncernredovisningen. Det framgår också av paragrafen vilka bestämmelser i 3 kap. om resultat- och balansräkningen som ska tillämpas vid koncernredovisningen.

Innehav utan bestämmande inflytande och balansdag

Den del av eget kapital i ett dotterföretag som är att hänföra till andelar ägda av någon annan än de koncernföretag som omfattas av koncernredovisningen ska i koncernbalansräkningen redovisas som innehav utan bestämmande inflytande. Den del av årets resultat i ett dotterföretag som är att hänföra till sådana andelar ska i koncernresultaträkningen redovisas som vinst eller förlust hänförlig till innehav utan bestämmande inflytande (7 kap. 9 § ÅRL). Koncernredovisningen ska hänföra sig till moderföretagets balansdag (7 kap. 10 § ÅRL).

Värderingsregler

Bestämmelserna i 4 kap. ÅRL om värderingsregler ska tillämpas vid koncernredovisning (7 kap. 11 § ÅRL). Huvudregeln är att koncernredovisningen och årsredovisningen ska upprättas med tillämpning av gemensamma principer för värderingen av tillgångar, avsättningar och skulder. Om det finns särskilda skäl får olika värderingsprinciper användas. I sådant fall ska upplysning om det lämnas i not med angivande av skälen för avvikelsen.

För det fall något av de koncernföretag som omfattas av koncernredovisningen har tillämpat andra principer för värderingen av tillgångar, avsättningar och skulder än de som tillämpas i koncernbalansräkningen, ska dessa tillgångar, avsättningar och skulder räknas om enligt sistnämnda principer. Om det finns särskilda skäl och det är förenligt med bestämmelserna i 7 kap. 6 § ÅRL om överskådlighet, god redovisningssed och rättvisande bild, får avvikelse göras. En upplysning om skälen för avvikelsen ska anges i en not (7 kap. 12 § ÅRL).

Elimineringar mellan koncernföretag

Enligt 7 kap. 13 § ÅRL ska fordringar och skulder mellan koncernföretag, liksom internvinster, elimineras i koncernbalansräkningen. Intäkter och kostnader, som härför sig till transaktioner mellan koncernföretag, liksom förändring av internvinst under räkenskapsåret, ska elimineras i koncernresultaträkningen. Med internvinst avses en vinst vid överlätelse av en tillgång inom koncernen i den utsträckning tillgången inte därefter har överlätts till en köpare utanför koncernen eller har förbrukats eller dess värde har satts ned hos det företag inom koncernen som har förvärvat tillgången.

Förvärvsmetoden

Förvärvsmetoden ska användas när dotterföretag ska räknas in i koncernredovisningen. Den grundläggande principen för förvärvsmetoden är att dotterföretagets tillgångar och skulder tas in i koncernredovisningen till marknadsvärdet vid förvärvstidpunkten.

När ett dotterföretag förvärvas ska en förvärvsanalys göras för att fastställa värdet på dotterföretagets tillgångar och skulder, dvs. vad moderföretaget har betalat för. Konsolidering ska sedan ske rad för rad efter justering i enlighet med förvärvsanalysen. Det innebär att alla poster i dotterföretagets balansräkning påverkar koncernredovisningen (7 kap. 18–23 §§ ÅRL).

Kapitalandelsmetoden

Andelar i intresseföretag ska enligt huvudregeln räknas in i koncernredovisningen genom kapitalandelsmetoden. Bestämmelserna i 7 kap. 26–29 §§ ÅRL ska då tillämpas (7 kap. 25 § första stycket ÅRL). Ägarandelar i gemensamt styrda företag ska redovisas enligt kapitalandelsmetoden eller klyvningsmetoden.

Enligt 7 kap. 26 § ÅRL ska moderföretaget göra en beräkning av värdet av andelarna i ett intresseföretag enligt 4 kap. 3 § första och andra styckena, 5 § första–tredje styckena och 6 § första stycket ÅRL, första gången som andelarna redovisas i koncernbalansräkningen. Skillnaden mellan det värde som följer av beräkningen

och den andel av intresseföretagets eget kapital som belöper på andelarna ska anges särskilt i balansräkningen eller i en not. Om ett intresseföretag är moderföretag i en koncern avses, enligt 7 kap. 27 § ÅRL, med eget kapital vad som redovisats som sådan post i intresseföretagets koncernredovisning.

Skillnadsbeloppet ska beräknas med utgångspunkt i förhållandena vid förvärvstidpunkten. Om det finns särskilda skäl, får skillnadsbeloppet beräknas med utgångspunkt i förhållandena vid den tidpunkt då kapitalandelsmetoden tillämpas första gången.

Vid ett positivt skillnadsbelopp, ska det belopp som har räknats fram enligt beräkningen minskas med avskrivningar eller nedskrivningar enligt 4 kap. 4 och 5 §§ ÅRL, beräknade på grundval av det angivna skillnadsbeloppet. Den del av skillnadsbeloppet som inte kan härföras till något särskilt slag av tillgång, avsättning eller skuld ska anses som goodwill.

Det belopp som har räknats fram ska vidare justeras med tillägg eller avdrag för den andel av intresseföretagets vinst eller förlust för räkenskapsåret som belöper på andelarna. Vidare ska avdrag göras för mottagen utdelning från intresseföretaget. Hänsyn ska också tas till andra förändringar i intresseföretagets eget kapital. Andelarna ska i koncernbalansräkningen tas upp till det värde som motsvarar återstående belopp.

I efterföljande koncernbalansräkningarna ska enligt 7 kap. 28 § ÅRL de andelar som avses i 7 kap. 25 § ÅRL, tas upp till det värde som de är upptagna till i närmast föregående koncernbalansräkning. Detta värde ska justeras med tillämpning av 7 kap. 26 § ÅRL.

Enligt 7 kap. 29 § ÅRL ska vid redovisning enligt 7 kap. 26–28 §§ ÅRL den andel av intresseföretagets vinst eller förlust som belöper på andelarna redovisas som intäkt eller kostnad i koncernresultaträkningen. Mottagen utdelning från intresseföretaget får inte redovisas som intäkt.

Klyvningsmetoden

Vid redovisning av ägarandelar i gemensamt styrda företag ska klyvningsmetoden eller kapitalandelsmetoden användas. Då klyvningsmetoden tillämpas får så stor andel av det gemensamt styrda

företagets tillgångar, avsättningar och skulder tas upp som avser ägarandelen. I koncernresultaträkningen får det tas upp en så stor andel av det gemensamt styrda företagets intäkter och kostnader som avser ägarandelen (7 kap. 30 § ÅRL).

Övriga bestämmelser

Utöver de bestämmelser som utredningen har redogjort för ovan finns i 7 kap. ÅRL fler bestämmelser rörande koncernredovisningen, bl.a. avseende krav på notupplysningar, upprättande av förvaltningsberättelse och kassaflödesanalys.

12.4 Utredningens överväganden och förslag

I dag bedrivs en relativt stor andel av kommunernas och landstingens verksamheter genom andra juridiska personer. Det handlar t.ex. om företag som är hel- eller delägda av kommunen eller landstinget och om privata utförare. Hur stor del av verksamheten och vilka verksamheter som bedrivs av andra juridiska personer varierar dock mellan olika kommuner och landsting.

Det kan argumenteras för att den sammanställda redovisningen är viktig ur ett demokrati-, effektivitets och styrningsperspektiv. Dessa är sammankopplade med varandra.³ Demokratiperspektivet handlar om rätt till insyn i kommunens ekonomi och åtaganden. Fullmäktige har ett politiskt och ekonomiskt ansvar för kommunens eller landstingets samlade verksamhet. Det är därför viktigt att det i den kommunala redovisningen finns information som kan ge intressenter som medborgare och politiker en helhetsbild av kommunens ekonomiska förutsättningar och vilken verksamhet som kommunen ansvarar för. Styrningsperspektivet handlar om att kommunens ledning måste planera och följa upp den samlade verksamheten, vilket är en utmaning när verksamheten drivs i flera olika organisations-

³ RKR:s idéskrift om sammanställd redovisning (2014) och Carlsson, Jörgen m.fl. (2016) Sammanställd redovisning i förgrunden, bakgrunden eller avgrunden – en kartläggning av Skånes kommuners årsredovisningar (Skriftserie 2016:1), Institutet för ekonomisk forskning vid Lunds universitet.

former. Det finns också ett effektivitetsintresse, dvs. att resurser ska användas på ett ändamålsenligt sätt.

Ett sätt att undersöka effektivitet är att göra jämförelser mellan olika kommuner och landsting. Om redovisningen ger en helhets-syn på kommunens eller landstingets verksamhet och ekonomi, som är organisationsneutral underlättar det jämförelser. Samtidigt måste det poängteras att det finns problem med jämförelser som inte den sammanställda redovisningen ensam kan lösa. Det handlar om skillnader i redovisningen som beror på att kommuner och landsting kan välja att bedriva sin verksamhet i förvaltningsform, genom kommunala företag eller genom att överlämna skötseln av en kommunal angelägenhet till privata utförare. När verksamheten drivs i förvaltningsform redovisar kommunen eller landstinget tillgångarna och skuldrerna i balansräkningen och alla kostnader och eventuella intäkter i resultaträkningen. Bedrivs verksamheten genom en privat utförare påverkas kommunens eller landstingets resultaträkning endast av kostnaderna för den privata utföraren. Detta innebär att årsredovisningen måste kompletteras med ytterligare information för att ge en helhetsbild av verksamheten.

Bedrivs verksamheten genom företag som kommunen helt eller delvis äger framgår endast värdet på andelarna i den juridiska personen i balansräkningen och i resultaträkningen redovisas endast intäkter från och kostnader för den juridiska personen. I den sammanställda redovisningen framgår i stället tillgångarna, skuldrerna, intäkterna och kostnaderna för verksamheten i förhållande till kommunens eller landstingets ägarandel i den juridiska personen, dvs. som om kommunen hade drivit verksamheten i egen regi.

Innehållet i den sammanställda redovisningen är i dag endast översiktligt reglerat i KRL. Rekommendation 8.2 om sammanställd redovisning från RKR är ändemot relativt detaljerad. Utredningen anser att de grundläggande bestämmelserna om, det som utredningen benämner, sammanställda räkenskaper ska framgå direkt av lag. Utredningen föreslår därför att fler frågor om sammanställda räkenskaper ska regleras i lag.

Vid utformningen av regelverket för de sammanställda räkenskapserna måste hänsyn tas till den kommunala särarten, bl.a. att det grundläggande syftet med verksamheten är att sköta de kommunala angelägenheterna, och inte att skapa vinst. Informationen i års-

redovisningen ska vara densamma oavsett hur kommunen eller landstinget väljer att organisera sin verksamhet.

Förslagen innebär att jämförbarheten mellan olika kommuners och landstings årsredovisningar ökar. Förslaget kan också medföra större insyn i, och överblick över, kommunens eller landstingets samlade ekonomi och verksamhet.

Balanskravets utformning gör att dess praktiska omfattning varierar beroende på hur kommunen eller landstinget har valt att organisera sin verksamhet. Balanskravet gäller inte kommunal verksamhet som bedrivs i företag utan bara den verksamhet som bedrivs i förvaltningsform. De kommunala företagen omfattas dock indirekt av balanskravet eftersom transaktioner mellan kommunen respektive landstinget och dess företag, som är resultatpåverkande, ska ingå i resultaträkningen. Utredningens förslag rörande de sammanställda räkenskaper och vilka upplysningar som ska lämnas i förvaltningsberättelsen om kommunalgruppsföretag och uppdragsföretag bedöms inte påverka balanskravet.

Kravet på en god ekonomisk hushållning gäller både i den verksamhet som kommuner eller landsting bedriver i förvaltningsform, och sådan verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer. Innehållet i de sammanställda räkenskaperna och de upplysningar som lämnas om kommunalgruppsföretag och uppdragsföretag i förvaltningsberättelsen är viktiga underlag vid bedömningen av om kommunens eller landstingets samlade verksamhet uppfyller kravet på god ekonomisk hushållning. Utredningens förslag bedöms dock inte ha en direkt påverkan på kravet på god ekonomisk hushållning.

12.4.1 Definition av kommunalgruppsföretag

Förslag: Med ett kommunalgruppsföretag avses en juridisk person vars verksamhet, mål och strategier en kommun eller ett landsting, själv eller tillsammans med ett eller flera kommunalgruppsföretag, har ett varaktigt betydande inflytande över.

Betydande inflytande ska anses finnas vid ett innehav av minst tjugo procent av rösterna i en juridisk persons beslutande organ, om inte annat framgår av omständigheterna.

Om inflytandet inte är betydande ska den juridiska personen ändå anses vara ett kommunalgruppsföretag om den har särskild betydelse för kommunens eller landstingets verksamhet eller ekonomi.

Av 8 kap. 2 § KRL följer att sammanställda resultaträkningar och balansräkningar ska upprättas om kommunen eller landstinget har ett *betydande* inflytande i en annan juridisk person. För sådana juridiska personer ska också särskilda upplysningar om ekonomi och verksamhet lämnas. Någon samlingsbeteckning för dessa juridiska personer finns inte i KRL.

I ÅRL görs åtskillnad mellan dotterföretag och intresseföretag. Betydande inflytande krävs för att ett företag ska kunna betecknas som ett intresseföretag och bestämmande inflytande för att ett företag som kunna ses som ett dotterföretag. Klassificeringen av ett företag som dotterföretag eller intresseföretag har i ÅRL betydelse för hur konsolideringen ska ske.

Utredningen föreslår bestämmelser om konsolideringsmetod vars tillämpning inte är beroende av hur stort inflytandet ifråga är över kommunalgruppsföretaget. Något behov av att i lagen införa begreppen dotterföretag eller intresseföretag bedöms därför inte finnas. I stället föreslår utredningen att samlingsbegreppet kommunalgruppsföretag införs i lag för andra juridiska personer än kommunen och landstinget, som enligt huvudregeln ska ingå i de sammanställda räkenskaperna.

Utredningen föreslår att kommunalgruppsföretag ska definieras som en juridisk person som kommunen själv, eller med stöd av andra kommunalgruppsföretag, har ett varaktigt betydande inflytande över vad gäller verksamhet, mål och strategier. Av lagen ska framgå att betydande inflytande ska anses finnas vid ett innehav av *minst* 20 procent av rösterna i en juridisk persons beslutande organ, om inte annat framgår av omständigheterna. Det är samma procentuella gräns som finns i ÅRL för när inflytandet ska anses som betydande. Denna gräns anges också i förarbetena till bestämmelserna om sammanställda resultat- och balansräkningar och för betydande inflytande i 8 kap. 2 § KRL (prop. 1996/97:52 s. 90).

Vid bedömningen av inflytandets grad bör avtal, hur övrigt ägande är fördelat och andra faktorer som begränsar eller

inskränker inflytandet beaktas. Tillfälliga innehav i andra juridiska personer bör inte kunna leda till att dessa ska ingå i de sammanställda räkenskaperna. Utredningen föreslår därför att det ska finnas ett krav på varaktighet vad gäller inflytandet.

Det kan också finnas situationer där det, trots att inflytandet inte bedöms vara betydande, finns skäl för att inkludera den juridiska personen i de sammanställda räkenskaperna. Kravet att det ska finnas ett inflytande och att inflytandet ska vara varaktigt ska dock kvarstå. Det kan handla om att den juridiska personen har särskild ekonomisk betydelse för kommunen och landstinget och därför bör kunna ingå i de sammanställda räkenskaperna. Den ekonomiska betydelsen för kommunen kan bedömas utifrån mått som t.ex. kommunens andel av den juridiska personens omsättning och omslutning, i förhållande till kommunens skatteintäkter och generella statsbidrag. Det kan också finnas fall där den juridiska personen har en särskild betydelse för den kommunala verksamheten och därför bör ingå i de sammanställda räkenskaperna. Det kan t.ex. vara fråga om renhållningsverksamhet som drivs i ett företag som ägs av flera kommuner och som den enskilda kommunen har ett varaktigt inflytande över. Inflytandet är dock inte betydande. Renhållningsverksamheten är en sådan verksamhet som generellt sett har särskild betydelse för kommunens verksamhet och företaget kan därför ses som ett kommunalgruppsföretag. Ett annat exempel på verksamhet som typiskt sett har särskild betydelse för kommunens verksamhet är räddningstjänsten.

Utredningen föreslår därför att en juridisk person även ska anses vara ett kommunalgruppsföretag om den har särskild betydelse för kommunens eller landstingets verksamhet eller ekonomi, även om inflytandet inte är betydande. Krav på att det ska finnas ett varaktigt inflytande över kommunalgruppsföretaget gäller dock alltjämt.

12.4.2 Definition av kommunalgrupp

Förslag: Med en kommunalgrupp avses den kommunala förvaltningsorganisationen och kommunalgruppsföretagen.

Upplysningar ska lämnas i not om hur kommunalgruppen avgränsas, vilka juridiska personer den består av och hur den förändrats i sin sammansättning under räkenskapsåret.

I dag är det vanligt att kommuners och landstings verksamhet bedrivs i andra former än förvaltningsform. Begreppet koncern har hittills inte använts i KRL. I förarbetena till lagen anförde regeringen att begreppet koncern avser moderföretag och dotterföretag inom associationsrätten. Regeringen ansåg därför att koncernbegreppet inte skulle införas i KRL (prop. 1996/97:52 s. 57).

Utredningen anser att begreppet koncern även fortsättningsvis inte ska användas i lagstiftningen om kommunal bokföring och redovisning. Innebördens av begreppet koncern skulle få en annan innebörd i den kommunala sektorn jämfört med inom den privata sektorn. Att samma begrep ges olika betydelse i olika sektorer riskerar att medföra missförstånd. I stället för koncern föreslås att ett nytt begrepp, kommunalgrupp, används som ett samlingsbegrepp för den kommunala förvaltningen och kommunalgruppföretagen.

För att underlätta förståelsen av de sammanställda räkenskaperna är det viktigt att upplysningar ges om kommunalgruppens sammansättning i årsredovisningen. Utredningen föreslår därför att det i lag införs krav på att upplysningar i not ska lämnas om hur kommunalgruppen avgränsas, vilka juridiska personer den består av och hur den förändrats i sin sammansättning under räkenskapsåret.

12.4.3 Definition av uppdragsföretag

Förslag: Med uppdragsföretag avses en juridisk person eller en enskild individ som kommunen eller landstinget har överlämnat vården av en kommunal angelägenhet till.

Med ett uppdragsföretag avses inte ett kommunalgruppföretag.

Utredningen anser att det finns behov av ett samlingsbegrepp i lagen för andra juridiska personer, utöver kommunalgruppföretagen, som det krävs upplysningar om i kommunens eller landstingets förvaltningsberättelse. Detsamma gäller för enskilda individer som av en kommun eller ett landsting har fått uppdrag att bedriva kommunal verksamhet. Utredningen föreslår att samlingsbegreppet uppdragsföretag ska användas, vilket är samma begrepp som återfinns i RKR:s rekommendation 8.2.

Ett uppdragsföretag ska enligt utredningens förslag definieras som en juridisk person eller enskild individ som kommunen eller landstinget har överlämnat vården av kommunal angelägenhet till enligt 3 kap. 16 § KL. Kommuner och landsting får enligt 3 kap. 16 § KL lämna över vården av en kommunal angelägenhet till en juridisk person eller en enskild individ. Om det i lag eller förordning anges att angelägenheten ska bedrivas av en kommunal nämnd eller om den innefattar myndighetsutövning får den dock inte överlämnas med stöd av denna bestämmelse.

Uppdragsföretagen kan bedriva sin verksamhet i olika företagsformer. Exempel är samägda företag, privata utförare enligt KL, kommunalförbund och finansiella samordningsförbund enligt lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser. Ett kommunalgruppsföretag är dock aldrig ett uppdragsföretag.

12.4.4 De sammanställda räkenskapernas delar

Förslag: Med sammanställda räkenskaper för kommunalgruppen avses en sammanställning av kommunens eller landstingets och kommunalgruppsföretagens resultaträkningar, balansräkningar och kassaflödesanalyser samt noter.

Sammanställd redovisning är en del av årsredovisningen enligt KRL. Enligt dagens bestämmelser i 8 kap. KRL ingår sammanställda resultaträkningar och balansräkningar, samt upplysningar i en gemensam förvaltningsberättelse, i den sammanställda redovisningen. Enligt RKR:s rekommendation 8.2 ska även en kassaflödesrapport och tilläggsupplysningar ingå.

Utredningen föreslår att gemensam förvaltningsberättelse som begrepp tas bort från lagen. Alla lagbestämmelser om förvaltningsberättelsen ska samlas i ett kapitel. Detta för att tydliggöra att det endast finns en förvaltningsberättelse i årsredovisningen. Förvaltningsberättelsen, som är en egen del av årsredovisningen, ska innehålla upplysningar om dels kommunen eller landstinget, dels kommunalgruppen och uppdragsföretagen (se avsnitt 11.3).

Utredningen anser att begreppet Sammanställd redovisning ska tas bort från lagen. Att behålla begreppet med annan innehörd än tidigare, dvs. att den numera bl.a. inte längre omfattar delar av

förvaltningsberättelsen, framstår som mindre lämpligt. Utredningen föreslår i stället att begreppet sammanställda räkenskaper införs som benämning på en del av årsredovisningen. Sammanställda räkenskaper består av den sammanställda resultaträkningen och den sammanställda balansräkningen, som redan i dag krävs i lag, samt en sammanställd kassaflödesanalys och noter.

I en kassaflödesanalys förklaras årets förändring av likvida medel genom att räkenskapsårets inbetalnings- och utbetalningsströmmar presenteras. Denna del av årsredovisningen underlättar förståelsen för de olika posterna i resultat- och balansräkningen. Upplysningar i noter är ett nödvändigt komplement till årsredovisningens övriga delar, framför allt för att det finns få lagstadgade poster i resultat- och balansräkningen. Utredningen har därför valt att tillföra krav på att de sammanställda räkenskaperna även ska innehålla sammanställd kassaflödesanalys och noter.

Kravet på att upprätta sammanställda räkenskaper finns för att möjliggöra jämförelser mellan kommuner och landsting oavsett hur dessa har valt att organisera sin verksamhet. Om det inte ställs krav i lag på att även sammanställd kassaflödesanalys och noter ska ingå riskerar jämförbarheten mellan olika kommuner och landsting att minska och positiva effekter ur styrnings- och demokratisynpunkt uteblir.

12.4.5 Skyldighet att upprätta sammanställda räkenskaper

Förslag: En kommun eller ett landsting ska upprätta sammanställda räkenskaper för kommunalgruppen.

Sammanställda räkenskaper behöver inte upprättas för kommunalgruppen om samtliga kommunalgruppsföretag, såväl var för sig som tillsammans, är utan väsentlig betydelse för kommunen eller landstinget.

Utredningen föreslår att kommunen eller landstinget ska upprätta sammanställda räkenskaper om de ingår i en kommunalgrupp. Förslaget innebär inte någon förändring i förhållande till nuvarande reglering i 8 kap. 2 § KRL vad gäller skyldigheten att upprätta sammanställd resultaträkning och balansräkning. En förändring är

dock att skyldighet att upprätta noter och sammanställd kassaflödesanalys föreslås införas (se förslag ovan).

I dag finns inget undantag i KRL från skyldigheten att upprätta sammanställda resultaträkningar och balansräkningar. Utredningen anser att det bör finnas undantag från skyldigheten att upprätta sammanställda räkenskaper. Det för att undvika att kommuner och landsting måste upprätta sammanställda räkenskaper trots att deras kommunalgruppsföretag har en mycket liten betydelse ur ekonomisk synvinkel. Undantagen ska regleras i lag.

Sammanställda räkenskaper behöver enligt förslaget inte upprättas för kommunalgruppen om samtliga kommunalgruppsföretag, såväl var för sig som tillsammans, är utan väsentlig betydelse för kommunen eller landstinget. Ett exempel är en mindre stiftelse som en kommun har ett varaktigt betydande inflytande över, men som ur ekonomisk synvinkel är utan väsentlig betydelse för kommunen.

Om en undantagsbestämmelse inte införs måste kommuner och landsting enligt lag upprätta sammanställda räkenskaper även när kommunalgruppsföretaget, eller kommunalgruppsföretagen, är utan väsentlig betydelse för kommunen. De sammanställda räkenskaperna kan under sådana förhållanden inte anses tillföra något informationsmervärde för kommunen eller landstinget. Ett sådant krav leder till en onödig administrativ börd för kommuner och landsting.

12.4.6 Kommunalgruppsföretag som inte behöver omfattas av de sammanställda räkenskaperna

Förslag: Ett kommunalgruppsföretag behöver inte omfattas av de sammanställda räkenskaperna om det är utan väsentlig betydelse för kommunen eller landstinget. Om kommunalgruppsföretag inte ingår i de sammanställda räkenskaperna ska upplysning om det lämnas i not.

Om två eller flera av dessa kommunalgruppsföretag tillsammans bedöms ha väsentlig betydelse för kommunen eller landstinget ska de dock ingå i de sammanställda räkenskaperna.

Enligt dagens bestämmelser i 8 kap. 2 § KRL ska samtliga andra juridiska personer som kommunen eller landstinget har ett betydande inflytande i ingå i de sammanställda resultat- och balansräkningarna.

Enligt RKR:s rekommendation behöver inte vissa företag omfattas av de sammanställda räkenskaperna. Företag som förvärvats i syfte att avyttras inom ett år, och företag där det finns ett betydande och varaktigt hinder att utöva det kommunala inflytandet behöver inte ingå i de sammanställda räkenskaperna. I rekommendationen görs också undantag för företag vars verksamhet är av obetydlig omfattning. Det definieras som företag där kommunens andel av omsättning och omslutning är mindre än 2 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag. Enligt rekommendationen får dock den sammanlagda kommunala andelen av omsättningen/omslutningen hos de företag som undantas inte överstiga fem procent av skatteintäkter och generella statsbidrag.

I ÅRL finns bestämmelser som reglerar när dotterföretag inte behöver tas med i koncernredovisningen.

Utredningen anser att det finns skäl att i vissa fall tillåta att ett kommunalgruppsföretag undantas från de sammanställda räkenskaperna. Undantaget ska regleras i lag. Utredningen föreslår att ett kommunalgruppsföretag inte behöver ingå i de sammanställda räkenskaperna om företaget är utan väsentlig betydelse. Om två eller flera av dessa kommunalgruppsföretag tillsammans bedöms ha väsentlig betydelse ska de dock ingå i de sammanställda räkenskaperna.

Utredningen föreslår att om kommunalgruppsföretag inte ingår i de sammanställda räkenskaperna ska upplysning om det lämnas i not. Av upplysningen ska skälen för det framgå.

Utgångspunkten vid bedömningen om kommunalgruppsföretaget ska ingå i de sammanställda räkenskaperna är dess ekonomiska betydelse för kommunen eller landstinget. Utredningen anser det vara mindre lämpligt att i lag ange specifika ekonomiska mått för när ett kommunalgruppsföretag inte behöver tas med i de sammanställda räkenskaperna. Men det kan t.ex. handla om mindre stiftelser eller samordningsförbund av begränsad ekonomisk betydelse för kommunen eller landstinget.

Om en sådan undantagsbestämmelse inte införs riskerar kommuners och landstings arbete med de sammanställda räkenskaperna tyngas av konsolidering av juridiska personers resultat- och balansräkningar som inte ger någon nämnvärd påverkan på de sammanställda räkenskaperna. Det leder till en onödig administrativ bördor för kommuner och landsting.

12.4.7 Förvärvsanalys

Förslag: Vid förvärv av en juridisk person eller första gången som ett kommunalgruppsföretag ska ingå i de sammanställda räkenskaperna ska en förvärvsanalys göras. I förvärvsanalysen ska anskaffningsvärdet på det förvärvade kommunalgruppsföretagets identifierbara tillgångar och skulder, fastställas.

I dag framgår det inte av bestämmelserna i KRL att en förvärvsanalys ska upprättas. Det är en skillnad gentemot ÅRL som innehåller bestämmelser om förvärvsanalys. RKR har i sin rekommendation 8.2 angett att en förvärvsanalys ska göras vid förvärv eller första gången som en sammanställd redovisning upprättas.

Ett förvärv av ett kommunalgruppsföretag innebär att kommunen i sin balansräkning tar upp en finansiell anläggningstillgång i form av aktier, andelskapital eller motsvarande. Den ekonomiska innebördens för kommunen är att den övertar tillgångar och skulder i förhållande till hur stor andel av kommunalgruppsföretaget som förvärvats. Förvärvas andelarna i en redan existerande juridisk person kan det bokförda värdet på tillgångarna och skuldena i det förvärvade företaget skilja sig från de verkliga värdena vilka utgör kommunens anskaffningsvärdet. Det är de verkliga värdena på identifierbara nettotillgångar som ska konsolideras in i den sammanställda balansräkningen utifrån hur stor del som kommunen eller landstinget har förvärvat.

Utdriften anser att krav på att en förvärvsanalys ska upprättas är en sådan grundläggande bestämmelse som ska framgå direkt av lag.

12.4.8 Konsolideringsmetod

Förslag: Kommunalgruppsföretag ska räknas in i de sammanställda räkenskaperna enligt klyvningsmetoden (proportionell metod). Kapitalandelsmetoden får dock användas om det finns särskilda skäl och är förenligt med rättvisande bild.

Upplysning ska lämnas om kapitalandelsmetoden används. Av upplysningen ska framgå vilka kommunalgruppsföretag som har konsolideras med denna metod och skälen för det.

Av KRL framgår i dag inte vilken konsolideringsmetod som ska användas när kommunalgruppsföretag räknas in i den sammanställda resultaträkningen och den sammanställda balansräkningen. Det är en skillnad jämfört med ÅRL som innehåller krav på konsolideringsmetoder. Att reglera vilken konsolideringsmetod som ska användas bedömer utredningen vara en åtgärd som bidrar till ökad jämförbarhet mellan olika kommuners och landstings årsredovisningar. Vilken konsolideringsmetod som ska användas är en sådan grundläggande fråga som ska regleras i lag.

Vid valet av konsolideringsmetod måste hänsyn tas till den kommunala särarten. Ett grundläggande syfte med att bedriva ett privat företag är att ge ägarna avkastning på satsat kapital och att generera medel för att kunna driva verksamheten vidare. I koncernredovisningen för privata företag blir information om vilka tillgångar som kontrolleras i syfte att skapa lönsamhet och annan information som gör det möjligt att beräkna avkastning särskilt intressant. Förvärvsmetoden används i normalfallet när dotterföretag ska räknas in i koncernredovisningen. Däremot räknas andelar i intresseföretag in i koncernredovisningen genom kapitalandelssmetoden eller klyvningsmetoden.

Kommunernas och landstingens uppdrag, och syftet med verksamheten, är att sköta angelägenheter av allmänt intresse. I de sammanställda räkenskaperna blir det därför mer intressant att ge en bild av de samlade kostnaderna och åtagandena.

Enligt RKR:s rekommendation 8.2 ska kommuner och landsting använda klyvningsmetoden (proportionell metod). Ett argument för klyvningsmetoden är att bilden av de samlade kostnaderna och åtagandena blir tydligare när endast kommunens eller landstingets andel av tillgångar, skulder, intäkter och kostnader i kommunalgruppsföretaget tas med i redovisningen.

Klyvningsmetoden ger vidare ett bättre underlag för jämförelser än kapitalandelssmetoden. En aspekt är att kostnaderna blir bättre återgivna när klyvningsmetoden används. Kapitalandelssmetoden gör att kostnaderna blir för lågt återgivna medan förvärvsmetoden enligt full konsolidering gör att kostnaderna blir överskattade. Det är inte ovanligt att kommuner har samägda företag, vilket gör att en regelmässig användning av förvärvsmetoden eller kapitalandelss-

metoden skulle försvåra jämförelser mellan olika kommuner och landsting som valt olika sätt att organisera verksamheten.⁴

Utredningen anser mot denna bakgrund att klyvningsmetoden är mest lämpad för den kommunala sektorn och föreslår att den som huvudregel ska användas vid konsolidering av kommunalgruppsföretag. Om konsolideringsmetod inte skulle regleras i lag finns en fortsatt risk för bristande jämförbarhet mellan olika kommuner och landstings årsredovisningar.

Utredningen föreslår således att ett kommunalgruppsföretags identifierbara tillgångar och skulder enligt förvärvsanalysen ska räknas in i den sammanställda resultaträkningen och den sammanställda balansräkningen i proportion till kommunens eller landstingets ägda andel av kommunalgruppsföretaget. Är kommunalgruppsföretag en juridisk person som det inte går att äga andelar i ska konsolidering ske i proportion till kommunens eller landstingets andel av kommunalgruppsföretagets tillgångar och skulder. Det gäller stiftelser, kommunalförbund och samordningsförbund enligt lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser.

Utredningen skulle med hänsyn till behovet av jämförbarhet kunna välja att föreslå att förvärvsmetoden alltid ska användas vid konsolidering. Det kan dock finnas vissa situationer där det finns särskilda skäl som gör att kapitalandelsmetoden är mer lämplig än förvärvsmetoden. Det gäller t.ex. fall där en kommun eller ett landsting äger delar av stora företag som bedriver verksamhet på affärsmässiga grunder. Om kommunens eller landstingets andel av ett sådant företags tillgångar, skulder, intäkter och kostnader tas med i de sammanställda räkenskaperna skulle dessa dominera hela redovisningen. Det innebär risk för att förändringar i tillgångar, skulder, intäkter och kostnader i kommunens eller landstingets övriga verksamheter riskerar att förbises. Det kan därför vara mer lämpligt att använda kapitalandelsmetoden vid konsolideringen i sådana fall. Det är också förenligt med rättsvisande bild.

Utredningen föreslår därför att kapitalandelsmetoden ska få användas om det finns särskilda skäl och det är förenligt med rättsvisande bild. En grundläggande förutsättning för att kapitalandelsmetoden ska kunna användas är dock alltid att kommunen

⁴ Tagesson, Torbjörn (2009) Arguments for proportional consolidation; the case of Swedish local government, Public Money & Management, juli 2009.

eller landstinget äger en andel av kommunalgruppsföretaget. I ÅRL har kapitalandelsmetoden beskrivits på mycket utförligt sätt. Kapitalandelsmetoden är i grunden densamma oavsett om det gäller ett kommunalgruppsföretag eller ett privat företag som ska konsolideras. Eftersom att kapitalandelsmetoden endast kommer att användas i undantagsfall anser utredningen att lagen inte bör tyngas av detaljerade bestämmelser om metoden. Utredningen väljer därför att i lag hänvisa till relevanta bestämmelser i ÅRL om kapitalandelsmetoden.

Upplysning i not ska lämnas om kapitalandelsmetoden används. Detta för att underlätta läsarens förståelse av innehållet i de sammanställda räkenskaperna. Av upplysningen ska framgå vilka kommunalgruppsföretag som har konsolideras med denna metod och skälen för det.

12.4.9 Uprättandet av de sammanställda räkenskaperna

Förslag: Bestämmelserna i 5 kap. ska i regel tillämpas när den sammanställda resultaträkningen upprättas, och bestämmelserna i 6 kap. tillämpas när den sammanställda balansräkningen upprättas. Bestämmelsen om specifikation till balansräkningsposter i 4 kap. 5 § gäller även för posterna i den sammanställda balansräkningen.

Vid upprättande av den sammanställda kassaflödesanalysen ska bestämmelsen i 8 kap. tillämpas.

Vid upprättande av noter till den sammanställda resultaträkningen och den sammanställda balansräkningen ska bestämmelserna i 9 kap. 11 och 16 §§ inte tillämpas.

Om inte annat följer av kravet på överskådlighet enligt 4 kap. 2 §, ska noter som avser enskilda poster i den sammanställda resultaträkningen eller i den sammanställda balansräkningen läggas fram i samma ordning som posterna. Hänvisning ska göras vid de poster till vilka noterna hänför sig.

I KRL finns i dag ingen reglering av hur den sammanställda resultaträkningen och den sammanställda balansräkningen ska ställas upp. I ÅRL finns däremot relativt detaljerade bestämmelser

om innehållet i de olika delarna i koncernredovisningen och krav på uppställning.

Det är viktigt att det i den kommunala redovisningen finns information som kan ge intressenter som medborgare och politiker en helhetsbild av kommunens ekonomiska förutsättningar och vilken verksamhet som kommunen ansvarar för. Utgångspunkten vid en reglering av innehållet i de sammanställda räkenskapernas delar bör vara att informationen i årsredovisningen ska vara densamma oavsett om kommunen eller landstinget väljer att driva verksamheten i förvaltningsform eller i ett kommunalgruppsföretag. Utredningen anser att de grundläggande kraven ställs på de sammanställda räkenskapernas innehåll bör framgå av lagen. Det kan också underlätta jämförelser mellan olika kommuner och landsting. Utredningen föreslår därför att krav på innehållet i de sammanställda räkenskapernas delar ska ställas i lagen. De föreslagna lagbestämmelserna har utformats utifrån tanken att det, i så hög grad som möjligt, ska finnas samma information i de sammanställda räkenskaperna om kommunalgruppsföretagen som det finns om kommunen eller landstinget i deras resultaträkning, balansräkning, kassaflödesanalys och noter.

13 Delårsrapport

Med delårsrapport avses en uppföljning av resultat och ställning vid ytterligare en tidpunkt under året förutom vid årsskiftet, dvs. faktiska förhållanden för en given period.

Innehållet i delårsrapporten är endast översiktligt reglerat i KRL. De praxisundersökningar som RKR låtit göra visar att variationen är mycket stor när det gäller både innehållet i delårsrapporterna och hur delårsrapporterna tidsmässigt fördelar över räkenskapsåret.

Utredaren har därför fått i uppdrag att

- utreda förutsättningarna för och behovet av att ändra kraven på delårsrapporterna vad gäller innehåll och omfattning,
- utreda hur delårsrapporterna tidsmässigt bör fördelas över räkenskapsåret, och
- vid behov lämna författningsförslag.

13.1 Krav på delårsrapporter i lag för kommuner och landsting

Innan tillkomsten av KRL fanns det inte någon reglering i lag om delårsrapporter för kommuner och landsting. Det fanns inte heller någon bestämmelse om delårsrapporter i normalreglementet. Referensgruppen hade dock gjort ett uttalande om att åtminstone en delårsrapport borde upprättas under redovisningsåret (prop. 1996/97:52 s. 60). Referensgruppen ansåg att delårsrapporten borde omfatta kommunen respektive landstinget och de kommunala företagen. Uppställningen borde också överensstämma med normalreglementets utformning av resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys. Graden av specifikation angavs dock kunna vara lägre än i årsredovisningen.

I förarbetena till KRL anförde regeringen att kravet på ekonomisk balans och på att återställa ett negativt resultat ställer stora krav på den löpande ekonomiska uppföljningen. Därutöver menade regeringen att kommunernas och landstingens finansiella villkor även i övrigt ställer allt större krav på uppföljning. Det konstaterades att det i ÅRL finns bestämmelser om att större företag ska upprätta delårsrapport. Regeringen menade att det inte fanns skäl som talade för att kraven i detta avseende borde vara lägre på kommuner, landsting och kommunalförbund än på företag. Regeringen såg inga skäl att i lag detaljreglera utformningen av delårsrapporter. Det överlämnades till praxis att inom ramen för god redovisningssed ange den närmare utformningen av delårsrapporter (prop. 1996/97:52 s. 60).

Bestämmelser om delårsrapporter infördes därför i KRL. Enligt 9 kap. 1 § KRL ska kommuner och landsting minst en gång under räkenskapsåret upprätta en särskild redovisning (delårsrapport) för verksamheten från räkenskapsårets början. Minst en rapport ska omfatta en period av minst hälften och högst två tredjedelar av räkenskapsåret. I 9 kap. 2 § KRL anges att delårsrapporten ska innehålla en översiktig redogörelse för utvecklingen av kommunens eller landstingets verksamhet och resultat sedan föregående räkenskapsårs utgång. Enligt 9 kap. 3 § KRL ska det i anslutning till uppgifterna enligt 2 § även lämnas motsvarande uppgifter för samma rapportperiod under det närmast föregående räkenskapsåret, om det inte finns särskilda hinder. Begrepp och termer ska så långt som möjligt stämma överens med dem som har använts i den senast framlagda årsredovisningen.

13.1.1 Fullmäktige ska behandla delårsrapporter

Enligt 8 kap. 20 a § KL ska minst en delårsrapport behandlas av fullmäktige. Av propositionen God ekonomisk hushållning i kommuner och landsting, framgår att regeringen ansåg att uppföljning av ekonomi och verksamhet är viktiga medel i strävan att uppnå en god ekonomisk hushållning och att delårsrapporten är ett viktigt uppföljningsdokument som är väsentlig för ekonomistyrningen (prop. 2003/04:105). Genom att fullmäktige behandlar delårsrapporten ansåg regeringen att fullmäktiges möjligheter till bedömning av det ekonomiska läget och förmågan att upprätthålla

en god ekonomisk hushållning under löpande verksamhetsår skulle förbättras. Med en behandling av fullmäktige markerades delårsrapportens politiska betydelse för den ekonomiska förvaltningen. Delårsrapporten skulle på detta sätt bli ett viktigt inslag i kommunernas och landstingens uppföljningssystem. Informationen i delårsrapporten bör leda till åtgärder om utvecklingen inte följer planen. Av rapporten bör det också framgå om prognoserna enligt gällande förutsättningar visar om ekonomisk balans kommer att uppnås under räkenskapsåret. En sådan avstämning bör göras av alla kommuner och landsting, oavsett hur det ekonomiska resultatet i delårsrapporten ser ut (prop. 2003/04:105 s. 14).

13.1.2 Revisorerna ska bedöma måluppfyllelsen

Enligt 9 kap. 9 a § KL ska revisorerna bedöma om resultatet i delårsrapporten är förenligt med de mål fullmäktige beslutat. Av bestämmelsen framgår att revisorernas skriftliga bedömning ska lämnas till fullmäktige inför behandlingen av delårsrapporten. Avsikten med att i lag införa en sådan skyldighet var att stärka den kommunala revisionens ställning och att säkerställa att revision av mål för den ekonomiska förvaltningen sker i landets alla kommuner och landsting. I arbetet för en god ekonomisk hushållning ansåg regering att det var viktigt att tillvarata de kunskaper och erfarenheter som finns hos de kommunala revisorerna (prop. 2003/04:105 s. 15).

13.2 Kompletterande normgivning och upprättandet av delårsrapport

RKR redovisade 2003 i en idéskrift, Kommunala delårsrapporter – praxis och idéer, en studie av praxis när det gäller upprättande och användning av delårsrapporter i kommuner och landsting. Enligt studien fanns det stora skillnader vad gäller innehållet, ambitionsnivån och utformningen av delårsrapporterna.

Mot bakgrund av studiens resultat gav RKR ut rekommendation 22 Delårsrapport (maj 2013). Den behandlar vad en delårsrapport ska bestå av, vilka poster som ska tas med i de finansiella rapporterna i en delårsrapport och vilka värderingsprinciper som ska tillämpas. Rekommendationen anger vad minst en delårsrapport ska innehålla.

Det finns inget hinder för en kommun eller ett landsting att lämna ytterligare information i sin delårsrapport.

Enligt rekommendationen ska en delårsrapport minst innehålla följande delar:

- a) Fölkortad förvaltningsberättelse
- b) Balansräkning
- c) Resultaträkning
- d) Vissa andra upplysningar.

13.2.1 Fölkortad förvaltningsberättelse

Med hänsyn till behovet av tidig information och med beaktande av kostnadsaspekter behöver delårsrapporten enligt rekommendationen inte innehålla en fullständig förvaltningsberättelse. Följande avsnitt ska dock alltid inkluderas i delårsrapportens förvaltningsberättelse enligt RKR:

- a) Händelser av väsentlig betydelse som inträffat under eller efter delårsperiodens slut, men innan delårsrapporten upprättas, och som inte på annat sätt beaktas i delårsrapporten.
- b) Upplysningar om kommunens förväntade utveckling avseende ekonomi och verksamhet.
- c) En samlad, men övergripande, redovisning av kommunens investeringsverksamhet.
- d) En redovisning av hur helårsprognosens förhåller sig till den budget som fastställts för den löpande verksamheten.
- e) En samlad bedömning om huruvida målen för god ekonomisk hushållning kommer att kunna uppnås.
- f) En bedömning av balanskravsrésultatet utifrån helårsprognosens.
- g) Upplysningar om hur den kommunala koncernen definierats/avgränsats, vilka juridiska personer den består av och hur den förändrats i sin sammansättning under delårsperioden.

13.2.2 Resultaträkning och balansräkning

Enligt RKR:s rekommendation ska delårsrapport också innehålla:

- a) En balansräkning per den aktuella delårsperiodens slut och jämförelsetal för närmast föregående räkenskapsårs utgång.
- b) En resultaträkning för delårsperioden med jämförelsetal för motsvarande period närmast föregående räkenskapsår, helårsprognos samt årsbudget.

Enligt RKR ska den kommunala koncernens räkenskaper presenteras jämte kommunens om minst ett av nedanstående villkor är uppfyllda:

- a) De kommunala koncernföretagens andel av kommunkoncernens intäkter, vilket omfattar såväl verksamhetsintäkter som skatteintäkter och statsbidrag, uppgår till minst 30 procent.
- b) De kommunala koncernföretagens balansomslutning uppgår till minst 30 procent av kommunkoncernens balansomslutning.

13.2.3 Vissa andra upplysningar

En användare av en delårsrapport förutsätts ha tillgång till kommunens senaste årsredovisning. I delårsrapporten räcker det därför enligt rekommendationen med en förklaring av händelser och transaktioner som är väsentliga för att man ska kunna förstå kommunens eller landstingets prestationer och förändring av dess finansiella ställning sedan den senaste årsredovisningen.

I rekommendationen finns också krav på att upplysningar ska lämnas om händelser och transaktioner som är betydelsefulla för att förstå utvecklingen under den aktuella rapportperioden. En delårsrapport ska minst innehålla följande upplysningar:

- a) Ett uttalande om att samma redovisningsprinciper och beräkningsmetoder har använts i delårsrapporten som i den senaste årsredovisningen eller, om dessa principer eller metoder har ändrats, en beskrivning av karaktären på och effekten av förändringen.
- b) Kommentarer som förklrar säsongsvariationer eller cykliska effekter som påverkat verksamheten.

- c) Karaktären och storleken på jämförelsestörande och extraordnära poster samt effekten härav på tillgångar, skulder, eget kapital och resultat.
- d) Uppgifter om de effekter av ändrade uppskattningar och bedömningar som har redovisats under tidigare räkenskapsår om ändringarna har en väsentlig effekt på den aktuella rapportperioden.
- e) Förändringar i väsentliga ansvarsförbindelser som inträffat efter räkenskapsårets början.

13.3 Ekonomisk information om kommunsektorn i den officiella statistiken

Vid sidan av kommunernas och landstingens interna behov av lopande uppföljning och prognoser, finns andra intressenter som vill få ekonomisk information om kommunsektorn. SCB samlar in uppgifter till den officiella statistiken och nationalräkenskaperna från kommuner och landsting med stöd av lagen (2001:99) om den officiella statistiken.

Av förordningen (2001:100) om den officiella statistiken framgår vilken information som ska lämnas till SCB. Enligt förordningen ska kommuner och landsting bl.a. årligen lämna uppgifter om de preliminära och definitiva boksluten i de s.k. räkenskapssammandragen och uppgifter om budget och plan för resultat- och balansräkning. Uppgiftarna i SCB:s räkenskapssammandrag ska ge allmänhet och beslutsfattare tillförlitlig information om kommunsektorns ekonomi, nuläge och utveckling.

Kommuner och landsting ska dessutom enligt förordningen lämna uppgifter om utfall av kommunernas och landstingens resultaträkningar för räkenskapsårets första tertial samt årsprognoser för innevarande år vid utgången av samma tertial. Dessa uppgifter används regeringen i budgetpropositionen för att beskriva kommunsektorns ekonomi.

Samtliga landsting och kommuner med fler än 30 000 invånare ska för den officiella statistiken och nationalräkenskaperna därutöver lämna kvartalsvisa uppgifter om intäkter och kostnader, finansiella tillgångar och skulder, balansräkningsposter, investerings-

utgifter samt kvartalsvisa årsprognoser för dessa. Uppgifterna används vid beräkningen av BNP.

13.4 Utredningens överväganden och förslag

13.4.1 Inget krav på fler delårsrapporter eller förändring av vilken period som måste omfattas

Bedömning: Det finns inget behov av att ändra kraven gällande antalet delårsrapporter som ska upprättas och vilken period av räkenskapsåret som delårsrapporten ska omfatta.

En delårsrapport är i första hand ett internt styrdokument som används av fullmäktige för uppföljning av målen för ekonomi och verksamhet. Kommuner och landsting bör därför få ha kvar utrymme att själva utforma sin interna ekonomistyrning.

Utredningen anser att det i hög grad kan överlämnas till kommuner och landsting att själva bedöma hur många delårsrapporter som behövs per räkenskapsår och vilka tidsperioder dessa bör omfatta. Utredningen bedömer att dagens krav på antal delårsrapporter och vilken tidsperiod som delårsrapporten ska omfatta inte behöver ändras. Vid bedömningen har utredningen beaktat att externa intressenter såsom staten kan få tillgång till ytterligare information om kommunsektorns ekonomi under pågående räkenskapsår genom de uppgifter som lämnas till SCB.

13.4.2 När fullmäktige och revisorerna senast ska få tillgång till delårsrapporter

Förslag: Styrelsen ska inom två månader efter utgången av den period av räkenskapsåret som delårsrapporten omfattar, överlämna delårsrapport till fullmäktige och revisorer.

I dag är det inte reglerat i lag när styrelsen senast ska ha överlämnat en delårsrapport till fullmäktige och revisorer. Däremot är det reglerat i KL att styrelsen snarast möjligt och senast den 15 april

året efter det år som redovisningen avser, ska överlämna årsredovisning till fullmäktige och revisorer.

En delårsrapport är ett viktigt styrdokument som används av fullmäktige för uppföljning av målen för ekonomi och verksamhet. I propositionen God ekonomisk hushållning i kommuner och landsting, påpekade regeringen vikten av att informationen i delårsrapporten tas till vara och att den leder till åtgärder om utvecklingen inte följer det som planerats. För att kunna vidta nödvändiga åtgärder är det därför, enligt regeringen, viktigt att få information så tidigt som möjligt (prop. 2003/04:105 s. 20).

Det är enligt utredningens mening angeläget att fullmäktige och revisorer tar del av delårsrapporten så tidigt som möjligt. Det för att eventuella beslut om åtgärder ska kunna tas i sådan tid att det fortfarande finns möjligheter att åstadkomma förändringar under pågående räkenskapsår.

Utredningen föreslår därför att styrelsen ska överlämna delårsrapporten till fullmäktige och revisorer inom två månader efter utgången av den period av räkenskapsåret som delårsrapporten omfattar. Bestämmelsen bör införas i KL.

13.4.3 Innehållet i en delårsrapport

Resultat- och balansräkning samt förenklad förvaltningsberättelse

Förslag: Delårsrapporten ska innehålla

- en resultaträkning,
- en balansräkning, och
- en förenklad förvaltningsberättelse.

Som utredningen tidigare nämnt är delårsrapporten ett viktigt styrdokument som används av fullmäktige för uppföljning av ekonomi och verksamhet. Även om det främst är fråga om ett internt styrdokument bör det säkerställas att delårsrapport har visst grundläggande innehåll. Det bör regleras i lag vilka delar en delårsrapport minst ska innehålla. Med hänsyn till arbetsbördan, behovet av tidig information och kostnadsaspekter för kommuner och landsting

anser utredningen att det i lag inte ska ställas för höga krav på en delårsrapport.

Utredningen föreslår därför att det i lag bara ska ställas krav på att en delårsrapport ska innehålla en resultaträkning och en balansräkning samt en förenklad förvaltningsberättelse. Med förenklad menas att informationen kan vara mer översiktlig jämfört med den information som lämnas i årsredovisningen.

Utredningen har övervägt om det i lag ska ställas krav på att även kommunalgruppsföretagen ska omfattas av delårsrapporten. Eftersom delårsrapporten i första hand är ett internt uppföljningsdokument anser dock utredningen att kommuner respektive landsting även fortsättningsvis själva får avgöra om kommunalgruppen ska ingå i delårsrapporten.

Det nuvarande kravet på att upplysningar ska lämnas om sådana förhållanden som är viktiga för bedömningen av kommunens resultat eller ställning och sådana händelser av väsentlig betydelse för kommunen eller landstinget som har inträffat under rapportperioden eller efter dennas slut tas därför bort.

Jämförelse och avstämning

Förslag: I delårsrapporten ska jämförelsetal lämnas.

I resultaträkningen ska belopp för motsvarande period under närmast föregående räkenskapsår, prognos för räkenskapsårets resultat och budget för innevarande räkenskapsår redovisas.

I balansräkningen ska belopp för motsvarande post för närmast föregående räkenskapsårs utgång redovisas.

Bestämmelsen om att begrepp och termer ska överensstämma med de som används i årsredovisningen tas bort.

Av 9 kap. 2 § KRL framgår vad en delårsrapport ska innehålla. I 9 kap. 3 § KRL anges att det i anslutning till uppgifter enligt 2 § även ska lämnas motsvarande uppgifter för samma rapportperiod under det närmast föregående räkenskapsåret, om det inte finns särskilda hinder.

Skyldigheten att lämna jämförelsetal får ses som omfattande eftersom bestämmelsen avser samtliga uppgifter som anges i 9 kap. 2 § KRL. Som tidigare nämnts anser utredningen att det med

hänsyn till arbetsbördan, behovet av tidig information och kostnadsaspekter för kommuner och landsting inte ska ställas för höga krav på en delårsrapport. Utredningen föreslår därför att jämförelsetal för motsvarande period föregående räkenskapsår bara behöver lämnas för resultaträkningen. Balansräkningen ska innehålla jämförelsetal för närmast föregående räkenskapsårs utgång. Skälet för detta är att värdet vid årsskiftet utgör den ingående balansen för rapportperioden.

För avstämning mot kommunallagens krav på en ekonomi i balans är det viktigt att kommuner och landsting tar fram en prognos för helårsresultatet. Att göra avstämning mot budgeterat resultat är centralt för arbetet med att upprätthålla en god ekonomisk hushållning.

Utredningen föreslår därför att det i lagen införs krav på att kommuner och landsting i resultaträkningen ska redovisa prognos för helårsresultatet samt gällande årsbudget.

Utredningen anser att det är tillräckligt att det av lag framgår vilka delar och jämförelsetal som delårsrapporten ska bestå av. Det nuvarande kravet på att begrepp och termer ska så långt som möjligt stämma överens med de som har använts i den senast framlagda årsredovisningen, tas därför bort.

14 Samordningsförbund

Lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser ger Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan samt enskilda landsting och kommuner möjlighet att finansiellt samordna sina insatser avseende individer som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser. Enligt 24 § i nämnda lag svarar ett samordningsförbunds styrelse för samordningsförbundets räkenskaper och ska årligen upprätta årsbokslut och årsredovisning. KRL gäller i tillämpliga delar.

14.1 Utredningens överväganden och förslag

Förslag: Kravet på att samordningsförbundets styrelse ska upprätta årsbokslut tas bort.

Den 1 januari 2001 togs kravet på att kommuner och landsting ska upprätta ett årsbokslut bort. I förarbetena anförde regeringen att det inte behövde ställas större krav på kommuner och landsting än på privata företag i detta avseende (prop. 1999/2000:115 s. 33). En ny bestämmelse tillkom i stället i 3 kap. 5 § KRL som innebär att poster i balansräkningen som är sammanslagna ska specificeras i en särskild förteckning.

Då kommuner och landsting inte behöver upprätta årsbokslut bör kravet på årsbokslut även tas bort för samordningsförbund. Utredningen anser att det inte behöver ställas större krav på samordningsförbund än på kommuner och landsting i detta avseende. Utredningen föreslår därför att kravet på att samordningsförbundets styrelse ska upprätta ett årsbokslut tas bort ur lagen.

15 Efterlevnad av lag och kompletterande normgivning

Regeringen uttryckte i samband med införandet av KRL avsikten att följa tillämpningen och vid behov överväga ytterligare skärpta krav eller en annan utformning av reglerna (prop. 1996/97:52 s. 46).

Utdredaren har därför fått i uppdrag att

- undersöka hur lagstiftning samt allmänna råd och rekommendationer från normgivande organ på det kommunala området följs,
- utreda förutsättningarna och behovet av åtgärder för att förbättra efterlevnaden, och
- vid behov lämna författningsförslag.

15.1 Lagen om kommunal redovisning

15.1.1 Ramlagstiftning

Lagregleringarna om redovisning för såväl den kommunala sektorn som den privata sektorn är avsedda att vara ramlagstiftningar, t.ex. ÅRL och KRL. Ramlagstiftningen innehåller grundläggande riktlinjer för redovisningen samt vissa minimikrav på denna. Lagstiftningen ska sedan kompletteras med annan normgivning. Detta kommer bl.a. till uttryck genom bestämmelser om skyldighet att iakta god redovisningsssed.

Extern redovisning är ett område under ständig utveckling, bl.a. till följd av den fortgående utvecklingen av normering på internationell nivå. Användningen av ramlagstiftning medför att den kompletterande normgivningen får större betydelse och utrymme än vid en detaljreglerande lagstiftning. En fördel med ramlagstiftning som brukar framhållas är att den är mer flexibel än lagstiftning

som har hög detaljeringsgrad. Lagstiftningsprocessen tar relativt lång tid medan ett normgivande organ kan genomföra förändringar enklare och snabbare, och därigenom fortlöpande möta de krav på förändringar som uppkommer.

I förarbetena till KRL anförde regeringen bl.a. att lagen endast bör reglera områden där det finns ett behov av lagregler och där det är möjligt att ställa generella krav. Det gäller i första hand frågor om löpande bokföring och sådana årsredovisningsfrågor som kan anses falla inom ramen för kommunstyrelsens respektive landsstingsstyrelsens ansvar enligt 6 kap. 1–2 §§ KL. Vidare anförde regeringen att lagen inte heller bör ge någon uttömmande reglering av alla de redovisningsprinciper som bör ligga till grund för kommunernas och landstingens bokföring och redovisning. Regeringen menade att det är omöjligt att i lag reglera alla frågor som kan uppkomma om bokföringens och redovisningens utformning. Det är knappast heller önskvärt, eftersom en långtgående detaljreglering skulle hämma den utveckling inom redovisningsområdet som är både nödvändig och positiv. Regeringen anförde att lagen därför bör utformas så att den ger utrymme för normbildning och att det kan ske genom att man i lagen tar in ett krav på iakttagande av god redovisningssed (prop. 1996/97:52 s. 44).

15.1.2 God redovisningssed

God redovisningssed kan beskrivas som en allmän rättslig standard vars innehåll har förskjutits under tid. God redovisningssed infördes för första gången i svensk lagstiftning genom tillkomsten av bokföringslagen (1976:125). I förarbetena beskrevs god redovisningssed som en faktiskt förekommande praxis i en kvalitativt representativ krets av redovisningsskyldiga (prop. 1975:104 s. 148).

I förarbetena till 1995 års ÅRL uttalade regeringen att god redovisningssed givetvis innehåller en skyldighet att följa i lag intagna redovisningsprinciper. Bland dessa kan särskilt nämnas kravet på rättvisande bild. Innehållet i god redovisningssed bör liksom hittills också bestämmas mot bakgrund av faktiskt förekommande praxis hos en kvalitativt representativ krets av bokföringsskyldiga. Särskild betydelse måste tillämpas allmänna råd och rekommendationer av auktoritativa organ såsom BFN och Redovisningsrådet

samt, såvitt gäller finansiella företag, FI. På så vis kommer hänvisningen till god redovisningssed bl.a. att innehära en skyldighet för företagen att anpassa sig till den praxis som utvecklas för att fylla ut och tolka lagens regler. Det kan däremot lika lite som tidigare komma i fråga att åsidosätta lagens bestämmelser med hänvisning till god redovisningssed (prop. 1995/96:10 del 2 s. 181).

I förarbetena till BFL nyanserades synen på begreppet god redovisningssed ytterligare. Det anfördes att vad som utgör god redovisningssed måste så långt möjligt bestämmas genom traditionell lagtolkning av föreskrifter i lag och andra författningsar på området, en tolkning som främst bör grundas på föreskrifternas ordalydelse lästa i ljuset av deras syften och de allmänna principer som reglerna ger uttryck för. När en traditionell lagtolkning inte räcker för att besvara en viss fråga, måste en utfyllande tolkning göras. En sådan utfyllande tolkning bör lämpligen ha en förankring i faktisk förekommande bokföring eller redovisning och alltså i någon mån ge uttryck för en redovisningssed hos bokföringsskyldiga. Det är naturligt att de uttalanden som ett kvalificerat normgivande organ gör tillmäts mycket stor betydelse när man tar ställning till vad som utgör god redovisningssed men vad som utgör god redovisningssed bestäms i sista hand av domstol med utgångspunkt från BFL:s och ÅRL:s regler (prop. 1998/99:130).

God redovisningssed i kommunsektorn

Enligt 1 kap. 3 § första stycket KRL ska bokföring och redovisning fullgöras på ett sätt som överensstämmer med god redovisningssed. I förarbetena till KRL¹ anförde regeringen att god redovisningssed även i fortsättningen bör vara ett centralt begrepp i den kommunala redovisningen. I lagen bör inte läggas fast vad som är god redovisningssed. I stället bör det oberoende normgivande organ som regeringen har för avsikt att inrätta i sin uttolkning av lagen lägga fast den närmare innebördens av denna sed. Liksom tidigare bör god redovisningssed inte tillämpas betydelse i de fall en fråga har blivit uttryckligen reglerad i lagen; i sådana fall ska givetvis lagen gälla. Det

¹ Prop. 1996/97:52 s. 45.

är med andra ord aldrig god redovisningssed att avvika från uttryckliga lagregler.

15.2 Kompletterande normgivning

Inom redovisningsområdet finns det både statliga organ och privata organisationer som agerar normgivare. Den anglosaxiska redovisningstraditionen lägger vikt vid självreglering genom privata normgivare som agerar vid sidan av de statliga organen. De privata normgivarna är då ofta sammanslutningar av starka professionella intresseorganisationer, t.ex. för revisorer. Internationellt sett finns det ett flertal starka privata normgivare som bidrar till normgivningen, främst avseende redovisning för privata företag. På den privata sidan är IASB dominerande. För den offentliga sektorn är motsvarande normgivare IPSASB.

Statliga respektive privata normgivare har dock delvis olika förutsättningar för sitt normeringsarbete. I 8 kap. RF finns de grundläggande bestämmelserna om normgivningsmakten. En myndighet har inte någon på regeringsformen direkt grundad rätt att meddela föreskrifter. Regeringen och riksdagen kan dock delegera viss normgivningskompetens till en myndighet. Sådan normgivningsmakt som avses i 8 kap. RF kan inte delegeras till enskilda som t.ex. ideella föreningar. Det utgör dock inte hinder för att ett normgivande offentligt organ i lag eller annan bindande föreskrift hänvisar till s.k. standarder, dvs. regler som har utarbetats av ett internationellt eller svenska standardiseringsorgan. En hänvisning till en sådan standard torde dock inte kunna omfatta framtidens ändringar av denna.

Enligt 1 § förfatningssamlingsförordningen (1976:725) definieras förfatningar som lagar, förordningar och andra rättsregler som i 8 kap. RF betecknas som föreskrifter. Enligt denna bestämmelse är allmänna råd sådana generella rekommendationer om tillämpningen av en förfatning som anger hur någon kan eller bör handla i ett visst hänseende. Allmänna råd skiljer sig alltså från föreskrifter på så sätt att de inte är bindande för myndigheter eller enskilda. Det behövs inte heller något särskilt bemyndigande för att en myndighet ska få besluta om allmänna råd inom sitt område (prop. 1983/84:119 s. 24).

15.2.1 Privata företag

Enligt 8 kap. 1 § BFL ansvarar BFN för utvecklandet av god redovisningssed. BFN är en statlig myndighet som ger ut allmänna råd om tillämpningen av BFL och ÅRL. De allmänna råden är inte formellt bindande men måste i praktiken tillämpas stor betydelse vid bedömning av vad som utgör god redovisningssed. BFN ger också ut vägledningar och uttalanden. Nämndens arbete är inriktat på frågor om löpande bokföring och arkivering samt bokslutsfrågor som rör icke-noterade företag. Vad som är god redovisningssed varierar beroende på företagsform och företagets storlek (företagskategori).

FI ansvarar för utvecklandet av god redovisningssed i företag som omfattas av lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag och lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag. FI är en statlig myndighet och utfärdar både bindande föreskrifter och allmänna råd.

Rådet för finansiell rapportering är en privat normgivare som verkar för att anpassa och utveckla god redovisningssed samt regelbunden finansiell rapportering för företag vars värdepapper på balansdagen är noterade på en reglerad marknad i Sverige.²

I förarbetena till BFL (prop. 1998/99:130 s. 187) diskuterades förhållandet mellan statlig och privat normgivning. Regeringen ansåg att staten bör ha huvudansvaret för utvecklandet av god redovisningssed. Det skulle komma till uttryck genom att en utpekad statlig myndighet anges som ansvarig för utvecklandet av god redovisningssed. Att staten bär huvudansvaret för utvecklandet av god redovisningssed bör enligt regeringen förstås så att staten tillhandahåller en yttersta garanti för att verksamheten i praktiken fungerar och att de normgivande organens uttalanden ligger i linje med lagar eller andra föreskrifter. Det ansågs inte utgöra något hinder mot att privata organ deltar i det praktiska arbetet med att utarbeta vägledande uttalanden. Vidare anförde regeringen att det på flera områden inte bör vara nödvändigt att det statliga organet självt utfärdar uttalanden om innebördens i god redovisningssed.

² Jfr BFN:s allmänna råd om tillämpning av rekommendationer från Rådet för finansiell rapportering (BFNAR 2012:3).

Sådana uttalanden bör i stället kunna komma till stånd genom privata organ.

15.2.2 Rådet för kommunal redovisning

Frågan om tillskapandet av ett normerande organ inom kommunal redovisning diskuterades i samband med tillkomsten av KRL. En viktig fråga var vilken form som organet skulle få. I promemorian Kommunal redovisning föreslog en arbetsgrupp att ett oberoende organ för redovisningsfrågor inom kommunsektorn skulle bildas av staten, Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet (Ds 1996:30). En majoritet av styrelsens ledamöter föreslogs komma från den kommunala sektorn. Alternativa verksamhetsformer redovisades men ideell förening respektive myndighet bedömdes av arbetsgruppen ha störst förutsättningar att passa för den tilltänkta verksamheten. Det anfördes att det vid valet av associationsform finns skäl som talar för att associationsformen ideell förening är att föredra framför statlig myndighet. Det främsta skälet var att redovisningsområdet tidigare inte varit föremål för lagreglering av den omfattning som då föreslogs. De båda kommunalförbunden hade hittills spelat en aktiv roll i den frivilliga normbildningen inom sektorn. Regeringen menade att om de båda kommunalförbunden bildade en ideell förening tillsammans med staten skulle det innebära att dessa organisationer även fortsättningsvis finns med som aktörer inom redovisningsområdet för kommuner och landsting. Detta bör kunna borga för att det oberoende organet kan nå en hög acceptans och ges legitimitet i kommunsektorn, vilket i sin tur bör ge goda förutsättningar för hög följsamhet till lämnade rekommendationer etc. Enligt regeringen borde detta vara ett för parterna gemensamt intresse (Ds 1996:30 s. 80 f.).

Av propositionen Den kommunala redovisningen, som innehöll förslag till KRL, framkom regeringens avsikt att skapa ett oberoende organ för kommunala redovisningsfrågor (prop. 1996/97:52). Regeringen ansåg att organet bör ha till uppgift att främja och utveckla god redovisningssed i kommuner och landsting i enlighet med redovisningslagen och att organets form, uppgifter och sammansättning skulle bli föremål för överläggningar mellan regeringen och Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet.

Efter överläggningar bildades RKR sommaren 1997. Det är en ideell förening vars medlemmar inledningsvis var staten, Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet. Kommunförbunden gick samman i mars 2007 och blev SKL. RKR har därför numera bara två medlemmar; staten och SKL. Av stadgarna framgår att det inte finns några hinder mot att ta in andra organisationer som medlemmar. KEF, som är en yrkesförening för ekonomer i kommuner och landsting, har ansökt om medlemskap men fått avslag. RKR har efter sin tillkomst angetts som normerande organ inom kommunal redovisning i förarbeten på området (se t.ex. prop. 1997/98:52).

Huvuduppgiften för RKR är enligt stadgarna att främja och utveckla god redovisningssed i enlighet med KRL. RKR ska inom ramen för detta göra uttolkningar av god redovisningssed och utarbeta rekommendationer i redovisningsfrågor som är av principiell betydelse eller av större vikt. Vidare ska RKR sprida information om sådana uttolkningar och rekommendationer samt följa genomslaget i kommuners och landstings externa redovisning. Det anges även i stadgarna att RKR ska följa utvecklingsarbetet inom redovisningsområdet i Sverige och internationellt, samt ta initiativ till utveckling av god redovisningssed i kommuner och landsting.

RKR ska enligt dess stadgar ledas av en styrelse med kompetens på redovisningsområdet från olika samhällssektorer. En majoritet av styrelsens ledamöter bör enligt stadgarna ha anknytning till den kommunala sektorn. En expertgrupp biträder styrelsen i frågor som rör främjande och utveckling av god redovisningssed. Det finns ett kansli som har hand om RKR:s löpande arbete.

RKR ger ut rekommendationer, idéskrifter och informationer samt publicerar regelbundet nyhetsbrev. RKR har gjort flera undersökningar av kommunernas och landstingens efterlevnad av KRL och RKR:s rekommendationer. RKR deltar i informations- och utbildningsdagar som anordnas av bl.a. SKL och KEF. I stort sett allt som publiceras av RKR och som fortfarande äger någon form av aktualitet finns tillgängligt på RKR:s webbplats.

15.3 Efterlevnad av lagen om kommunal redovisning och kompletterande normgivning

15.3.1 Rådet för kommunal redovisning följer efterlevnaden

RKR följer upp den egna verksamhetens genomslag på kommuners och landstings externa redovisningar och som ett led i uppföljningen har RKR låtit göra praxisundersökningar avseende 2002, 2006, 2008 och 2013 års årsredovisningar.

RKR hade före det genomfört enkätundersökningar av kommuners och landstings efterlevnad av gällande normgivning. Slutsatserna av dessa var att kommunerna följde normgivningen i hög utsträckning. En granskning av 2002 års upprättade årsredovisningar visade dock på en sämre efterlevnad än vad enkätundersökningarna hade visat. Detta ledde till att RKR valde att göra förändringar av sin metod för informationsinsamling.

Praxisundersökningarna innehöllde enkätundersökningar och granskningar av årsredovisningar. Det var 70 årsredovisningar som granskades vid 2003 års undersökning. Vid 2008 års undersökning granskades 30 årsredovisningar och det gjordes ”vissa punktinsatser” gällande övriga årsredovisningar. Vid 2003 års praxisundersökning genomfördes även intervjuer.

Praxisundersökning 2013

KEF har på uppdrag av RKR genomfört en praxisundersökning av tillämpningen av RKR:s rekommendationer i 2013 års årsredovisningar. Praxisundersökningen av 2013 års årsredovisningar innehöll en enkät och ”ett begränsat antal dokumentstudier”. Enkäten innehöll i huvudsak frågor om tillämpningar av redovisningsprinciper kopplade till RKR:s rekommendationer. Det ställdes även några frågor om tillämpningar av bestämmelser i KRL. Frågor om tilläggssupplysningar ställdes endast i begränsad omfattning eftersom detta granskades i en separat studie (se nedan). Enkäten skickades till samtliga kommuners ekonomichefer och samtliga landstings redovisningschefer. Sammanlagt 247 kommuner och landsting svarade, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 80 procent.

Av inkomna svar framgår att 48 kommuner/landsting (19 procent) öppet angav i årsredovisningen att de bröt mot KRL. Det var

121 kommuner och landsting som angav att de inte följt en eller upp till fyra av RKR:s rekommendationer.

Tabell 15.1 Avvikeler från RKR:s rekommendationer enligt praxisundersökningen avseende 2013 års årsredovisningar

Rekommendation	Antal kommuner /landsting
2.1 Särskild avtalspension och visstidspension	4
3.1 Redovisning av extraordinära poster och upplysningar för jämförelse- ändamål	2
4.2 Redovisning av skatteintäkter	2
6.2 Redovisning av bidrag till infrastrukturella investeringar	2
7.1 Upplysningsar om pensionsmedel och pensionsförpliktelser	7
8.2 Sammanställd redovisning	14
10.2 Avsättningar och ansvarsförbindelser	17
11.4 Materiella anläggningstillgångar	37
12.1 Redovisning av immateriella tillgångar	4
13.2 Redovisning av hyres-/leasingavtal	43
14.1 Byte av redovisningsprinciper, ändringar i uppskattningar och bedömningar samt rättelser av fel	3
15.1 Redovisning av lånekostnader	3
16.2 Redovisning av kassaflöden	0
17 Värdering av och upplysningar om pensionsförpliktelser	5
18 Intäkter från avgifter, bidrag och försäljningar	43
19 Nedskrivningar	2
20 Redovisning av finansiella tillgångar och finansiella skulder	8
21 Redovisning av derivat och säkringsredovisning	1

Källa: RKR.

Enligt praxisundersökningen gjordes flest avvikeler avseende RKR:s rekommendationer om sammanställd redovisning, avsättningar och ansvarsförbindelser, materiella anläggningstillgångar, redovisning av hyres-/leasingavtal, och intäkter från avgifter, bidrag och försäljningar. Enligt den separata studie som genomfördes var de genomsnittliga avvikelserna från de krav på obligatoriska

upplysningar som framgår av KRL och RKR:s rekommendationer cirka 26 procent.³

Enligt de slutsatser som drogs i praxisundersökningen tog sig den bristande efterlevnaden i huvudsak uttryck i avvikelse rörande värderingsprinciper, och innehåll eller avsaknad av tilläggsupplysningar. I de fall bristerna avsåg värderingsprinciperna konstaterades det att det fanns en betydande risk att den rättvisande bilden gått förlorad och att jämförbarheten påverkats negativt.

15.3.2 Rådets för kommunal redovisning syn på efterlevnaden

RKR:s styrelse har i en kommentar från december 2015 som publicerats på dess hemsida gett sin syn på efterlevnaden av lag och normering inom den kommunala redovisningen. RKR anför bland annat följande:

En grundläggande förutsättning för finansiering av verksamheten inom kommuner och landsting är att den som betalar skatt lämnar riktiga uppgifter som underlag för beräkningen av denna. På samma sätt är det självklart att skattebetalare och samhället i övrigt får en öppen och korrekt redovisning av hur denna skatt sedan använts. Hur detta ska gå till framgår av lagen om kommunal redovisning.

Ur ett demokratiskt perspektiv är transparens och jämförbarhet avgörande för möjligheten att föra en saklig politisk debatt, och för att journalister ska kunna ha en rimlig möjlighet att granska hur kommuner och landsting fullgör sina uppdrag. Vidare ligger redovisningsinformation till grund för fördelning av resurser till fristående utförare av tjänster, inom exempelvis skola och primärvård. Den används som besluts- och dataunderlag i en mängd andra sammanhang, exempelvis av banker och andra långivare, i nationalräkenskaperna och i statistikuppgifter som lämnas till EU. I förlängningen kan felaktig, bristfällig eller på annat sätt missvisande redovisning få sociala och ekonomiska konsekvenser som påverkar många individer. Sammanfattningsvis finns såväl demokratiska, moraliska som ekonomiska argument för att redovisningen från kommuner och landsting måste fullgöras på ett korrekt och transparent sätt, i enlighet med lagstiftning och normering.

Rådet för kommunal redovisning (...) granskade jämförbarhet mellan hur den kommunala sektorn tillämpar lagstiftning och normering på

³ Adolfsson och Karlsson (2014) Upplysningar i kommunala årsredovisningar – medborgarnas rätt att veta, Linköpings Universitet.

redovisningsområdet. Den senaste undersökningen avsåg 2013 års årsredovisningar. En generell iakttagelse är att följsamheten har förbättrats.

Problemen vi vill lyfta i detta sammanhang är mer principiella och visar sig inom områden där det inte borde råda någon otydighet om vad som faktiskt gäller. Innan lagen om kommunal redovisning infördes år 1998 var det i praktiken upp till fullmäktige att besluta om hur redovisningen skulle fullgöras. Den gamla ordningen kan vara en förklaring till att det, trots att lagen nu funnits i 17 år, finns exempel där egna regler tillämpas. I några fall redovisas intäkter till för höga eller för låga belopp. I andra fall används inte regelverken vid bedömningen av hur länge tillgångar kommer att användas och därmed hur stora de årliga kostnaderna för avskrivningar blir. Felaktig tillämpning av detta slag uppmuntrar till att den som läser årsredovisningen drar felaktiga slutsatser, t.ex. i fråga om hur budgeten följs.

(...) Det är hög tid för hela sektorn att bejaka att externredovisning i kommuner och landsting är ett lagreglerat område som ska garantera medborgare och samhälle insyn i verksamheten genom att man har tillgång till en redovisning av hög kvalitet. Detta skulle kunna åstadkommas av respekt för befintlig lagstiftning, inte att staten ska behöva införa sanktioner och skärpt lagstiftning.

15.3.3 En kartläggning av Skånes kommuners årsredovisningar

Vid Institutet för ekonomisk forskning vid Lunds universitet har en praxisundersökning gjorts avseende sammanställd redovisning⁴. Den bygger på en dokumentstudie av Skånes kommuners årsredovisningar för 2014. Praxis har dokumenterats utifrån en checklista som utformats för att mäta bl.a. informationsinnehåll i förhållande till normering. Underlaget till utformningen av checklistan utgörs i första hand av RKR:s rekommendation om sammanställd redovisning, RKR:s idéskrift Sammanställd redovisning samt KL och KRL.

Resultatet av undersökningen visar enligt författarna på att det inte finns någon likartad praxis om var i årsredovisningen uppgifter, uppställningar och analyser för den samlade kommunala verksamheten ska lämnas, eller hur dessa ska utformas. På den mest basala nivån upprättar alla skånska kommuner en sammanställd redovisning i

⁴ Carlsson, Jörgen m.fl. (2016) Sammanställd redovisning i förgrunden, bakgrunden eller avgrunden – en kartläggning av Skånes kommuners årsredovisningar (Skriftserie 2016:1), Institutet för ekonomisk forskning vid Lunds universitet.

form av resultat- och balansräkningar samt kassaflödesanalys. Det finns normalt sett noter till dessa rapporter. Tilläggssupplysningarnas förekomst, omfattning och kvalitet varierar dock stort mellan olika kommuners årsredovisningar. Kvalitet och ambition för tilläggssupplysningarna för förvaltningsorganisation avspeglas generellt sett i den sammanställda redovisningen. Vad gäller den sammanställda redovisningen saknas dock det i många fall upplysningar som gör det möjligt att förstå t.ex. förändringar i balansposter under året. Den sammanställda redovisningen kan både ur en redovisningsteoretisk och tekniskt synvinkel vara svårt att förstå för läsaren. Det ökar betydelsen av välutvecklade redovisningsprinciper. Författarna bedömer sammantaget att redovisningsprinciperna avseende den sammanställda redovisningen inte är tillräckligt omfattande och tydliga i årsredovisningarna.

En förutsättning för att den sammanställda redovisningen ska kunna svara mot ställda krav och tillföra värde, är enligt författarna att den har en grundläggande kvalitet. Vid analysen av de skånska kommunernas årsredovisningar för 2014 anser författarna att det är svår att se att den sammanställda redovisningen, generellt sett, håller denna kvalitet eller att den kan användas för sina syften. Det saknas dessutom riktlinjer, mål, information, nyckeltal, förklaringar och analyser avseende kommunkoncernens utfall och hur detta förhåller sig till de olika delverksamheter som bedrivs. Att det finns betydande avvikelser från normering vägs också in vid bedömningen av den övergripande kvalitén. Redovisningsprinciperna är inte tillräckligt omfattande och tydliga. Författarna konstaterar att det är relativt svårt att både hitta och förstå den information som finns i den sammanställda redovisningen, även för den som är insatt i normeringen och redovisningstekniken.

15.3.4 Bokslutspolitik

En kritik som ofta riktas mot kommuners och landstings årsredovisningar är att det finns inslag av bokslutspolitik. Med bokslutspolitik avses här sådana transaktioner som påverkar resultatet men som enligt normer och regler är tveksamma utifrån god redovisningssed eller direkt lagstridiga (SOU 2011:59 s. 129). Det kan vara redovisningsåtgärder som vidtas för att göra ett redan svagt resultat ännu

svagare eller för att göra stora överskott mindre. Bokslutspolitik handlar om att anpassa resultat för att få ett bättre ekonomiskt utgångsläge inför kommande år. Exempel på detta är avsättningar för framtida projekt, avsättningar för pensioner intjänade före 1998, ogrundade nedskrivningar och felaktiga periodiseringar.

Det finns ett antal undersökningar gjorda som påvisar förekomsten av bokslutspolitik i svenska kommuner och landsting. Enligt en enkätundersökning som Utredningen kommunsektorn och konjunkturen lät genomföra hade nästan hälften av kommunerna och cirka 80 procent av landstingen någon gång under perioden 2005–2009 gjort tveksamma avsättningar i balansräkningen (SOU 2011:59 bilaga 3). De vanligaste förekommande tveksamma avsättningarna var enligt undersökningen extra pensionsavsättningar och avsättning för framtida omstruktureringar. Det framkom också att 3 procent av de som svarade hade gjort avsättningar för resultatutjämningar.

I en fallstudie av två kommuner påvisades att dessa under perioden 2005–2011 hade jämnat ut resultatmått. Utjämningen hade framförallt gjorts genom att i efterhand, när det underliggande ekonomiska resultatet var känt, bestämma beloppen för avsättningar till ett antal förpliktelser. Dessutom klassificerade den ena kommunen realisationsvinster som extraordinära intäkter i stället för jämförelsestörande intäkter, vilket bidrog till att jämma ut resultatet före extraordinära kostnader. Tänkbara orsaker till bokslutspolitik är att politiker och tjänstemän inte vill redovisa stora överskott eftersom de då riskerar kritik för överbeskattning eller för att inte ha gjort tillräckligt stora satsningar på verksamheterna. Genom att redovisa tveksamma avsättningar kan stora redovisade överskott undvikas. Att försöka förhindra att respekten för ekonomiska begränsningar och prognosar minskar kan också vara ett motiv för bokslutspolitik.⁵

Överskott medför vidare en inlåsingseffekt i det egna kapitalet på grund av balanskravet. Genom bokslutspolitik sätts balanskravet i praktiken ur spel.

⁵ Donatella, Pierre (2012) När resultatet blev för bra – Earnings management som lösning, rapport 10 i det nationella kommunforskningsprogrammet rapportserie.

15.4 Tillsyn och ansvarsutkrävande

15.4.1 Tillsyn

Det finns ingen statlig myndighet med tillsynsansvar över den kommunala redovisningen. Granskningen av årsredovisningarna sker därför i huvudsak av kommunerna och landstingen själva. Däremot finns det statliga myndigheter som på grund av bestämmelser om särredovisning gällande viss verksamhet inhämtar s.k. årsrapporter från bl.a. kommunala förvaltningar (se avsnitt 16.1).

Kommunal revision

Det är styrelsen som ska upprätta årsredovisningen. Årsredovisningen ska sedan läggas fram till fullmäktige som godkänner årsredovisningen och beslutar om ansvarsfrihet ska beviljas. Den kommunala revisionen är fullmäktiges organ för att granska den kommunala verksamheten.

Den kommunala revisionen regleras i första hand i KL. Fullmäktige måste utse minst fem revisorer för varje mandatperiod (9 kap. 2 § KL). Revisorerna ska varje år lämna en revisionsberättelse till fullmäktige och de sakkunnigas rapporter ska bifogas (9 kap. 16 och 17 §§ KL). Varje revisor fullgör sitt uppdrag självständigt och kan därför anföra en egen mening i revisionsberättelsen eller avge en egen revisionsberättelse (9 kap. 7 § KL). Granskningen sker utifrån en risk- och väsentlighetsanalys.

Granskningen omfattar all den verksamhet, med undantag från myndighetsutövning mot enskild, som bedrivs inom nämndernas verksamhetsområden och i den omfattning som följer av god revisionssed. Revisorerna granskar på samma sätt, genom de revisorer eller lekmannarevisorer som utsetts i kommunala företag, även verksamheten i de juridiska personerna. Revisorernas prövning ska omfatta om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den interna kontrollen som görs inom nämnderna är tillräcklig. Om revisorerna i sin granskning finner att det föreligger misstanke om att brott av förmögenhetsrättslig karaktär förövats eller om att allmän förvaltningsdomstols avgörande åsidosatts, ska de anmäla förhållandet till berörd nämnd.

Om nämnden efter en sådan anmälan inte vidtar åtgärder utan oskäligt dröjsmål, är revisorerna skyldiga att rapportera det till fullmäktige. Revisorerna får dock underlåta att anmäla misstanke om brott till fullmäktige om nämnden funnit att det inte föreligger en sådan misstanke (9 kap. 9 och 10 §§ KL).

Revisorerna ska också bedöma om resultatet i delårsrapporten och årsbokslutet är förenligt med de mål fullmäktige beslutat. Revisorernas skriftliga bedömning ska biläggas delårsrapporten och årsbokslutet (9 kap. 9 a § KL).

Det har skett flera förändringar i lag i syfte att stärka den kommunala revisionen. Bland annat ställs numera krav på att de förtroendevalda revisorerna ska biträdas av sakkunniga och att de sakkunniga ska ha viss kompetens (9 kap. 8 § KL). Det har också införts ett förbud mot att välja ledamöter i fullmäktige till revisorer i den kommunen eller landstinget (4 kap. 6 a § första stycket KL).

Det finns även krav som rör den kommunala revisionen i andra lagar. Revisorer ska t.ex. intyga om öppen eller separat särredovisning har upprättats i enlighet med lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m., samt granska och intyga särredovisning och årsrapport för fjärrvärme enligt förordningen (2006:1203) om redovisning av fjärrvärmeverksamhet.

Förslag till en ny kommunallag

I betänkandet En kommunallag för framtiden⁶ föreslår utredningen om en kommunallag för framtiden att de sakkunnigas roll ska stärkas genom att de alltid ska beredas tillfälle att yttra sig när fullmäktige behandlar revisionsberättelsen. De sakkunniga föreslås också få rätt till upplysningar från nämnder och fullmäktigeberedningar. Vidare föreslår utredningen att fullmäktiges presidium ska upprätta förslaget till budget för revisorer.

Det framgår av ovan nämnda betänkande att det varierar mycket mellan olika kommuner och landsting vilka belopp dessa anslår för revision. Framförallt vissa små kommuner anslår mycket låga belopp. Dessa kommuner har inte egna anställda revisorer, varför sakkunniga måste upphandlas. I betänkandet konstaterades det att

⁶ SOU 2015:24 Del A s. 634.

de resurser som anslås endast räcker till en mycket begränsad granskning och att det inte är rimligt med så begränsade resurser för granskningen. Det konstaterades att om en god revision ska kunna ske utifrån alla de aspekter som god kommunal revisionssed kräver, måste tillfredsställande resurser anslås.

I betänkandet konstaterades vidare att det inte finns någon självklar nivå för vad som krävs för att uppnå god revision. Behovet av resurser för revision kan variera t.ex. beroende på lokala förhållanden. Ett krav i lag på att anslå ett visst andelstal, t.ex. 0,7 promille av kommunens eller landstingets budget, till revision skulle medföra en risk för att de kommuner och landsting som egentligen borde anslå mer medel betraktar kravet som ett tak snarare än ett golv. Mot denna bakgrund menade utredningen om en kommunallag för framtiden att det inte är möjligt att föreslå en bestämmelse i kommunallagen som reglerar vilka resurser som revisionen ska få. Utredningen betonade dock att redan med nuvarande ordning ska revisorerna enligt 9 kap. 8 § KL anlita sak-kunniga i den omfattning som behövs för att fullgöra granskning enligt god revisionssed.

15.4.2 Personligt ansvar för kommunalpolitiker

Ansvaret för redovisningens innehåll för den förtroendevalde i en kommunal styrelse eller nämnd är i första hand politiskt. I förlängningen kan dock förtroendevalda vägras ansvarsfrihet och entledigas.

Förtroendevalda kan, liksom andra, dömas till ansvar för brott som trolöshet mot huvudman och tagande av muta. Även personlig skadeståndsskyldighet kan komma ifråga. En skillnad mellan privat och kommunal sektor är att den som åsidosätter bokförings-skyldighet enligt BFL under vissa förutsättningar kan dömas till ansvar för bokföringsbrott (11 kap. 5 § brottsbaliken). Det finns ingen motsvarande straffbestämmelse avseende KRL.

15.5 Laglighetsprövning

Kommunala beslut kan överklagas genom laglighetsprövning eller förvaltningsrättsligt överklagande. Enligt 10 kap. 3 § KL gäller inte bestämmelserna om laglighetsprövning om det i lag eller annan

författning finns särskilda föreskrifter om överklagande. Det innebär att en prövning enligt bestämmelserna i 10 kap. KL och ett förvaltningsrättsligt överklagande utesluter varandra.

Det finns ingen särskild möjlighet att överklaga beslut enligt KRL genom förvaltningsrättsligt överklagande. I förarbetena till KRL anfördes att det inte föreslogs några sanktioner för de fall reglerna inte följs. Regeringen angav dock att den hade för avsikt följa tillämpningen och vid behov överväga ytterligare skärpta krav eller en annan utformning av reglerna (prop. 1996/97:52 s. 46).

Det finns vissa förhållanden som är utmärkande för laglighetsprövningsmål. Endast kommun- eller landstingsmedlemmar får överklaga och besluten kan bara angripas på de grunder som anges i 10 kap. 8 § KL. Förvaltningsdomstolens prövning är begränsad till lagligheten och inte lämpligheten av ett beslut, och om överklagandet bifalls kan domstolen endast upphäva beslutet men inte ersätta det med något nytt beslut. Det är alltså fråga om en begränsad prövning.

Frågor om kommunal redovisning kan bli aktuella i mål om laglighetsprövning. Det är dock ovanligt att innehållet i en kommunens eller landstings årsredovisning blir föremål för en domstolsprövning.

På grund av det samband som finns mellan kommunens eller landstingets externredovisning och budget kan det ske en indirekt prövning av redovisningen genom en laglighetsprövning av budgeten. Fullmäktiges budgetbeslut kan nämligen som huvudregel bli föremål för en fullständig laglighetsprövning. Vissa budgetbeslut har dock uttryckligen i lag undantagits från en fullständig laglighetsprövning; beslut att åberopa synnerliga skäl för att inte balansera budgeten (8 kap. 4 § tredje och fjärde styckena KL), beslut om ianspråktagande av resultatutjämningsreserver (8 kap. 3 d § tredje stycket KL) och beslut om reglering av ett negativt balanskravsresultat (8 kap. 5 a och 5 b §§ KL). Undantagen innebär att prövning inte ska göras om det organ som har fattat beslutet har överskridit sina befogenheter eller om beslutet strider mot lag eller annan författning. Lagstiftaren har ansett att dessa beslut ska prövas inom ramen för det politiska systemet. Enligt uttalanden i förarbeten och praxis kan inte heller bestämmelserna i 8 kap. 1 och 2 §§ KL om god ekonomisk hushållning och god avkastning angripas genom laglighetsprövning.

Utredningen om en kommunallag för framtiden har i sitt slutbetänkande En kommunallag för framtiden föreslagit att den begränsning i vilka prövningsgrunder som kan tillämpas vid laglighetsprövning för vissa budgetbeslut tas bort (SOU 2015:24).

15.6 Intresseorganisationer

Det finns intresseorganisationer som arbetar med redovisningsfrågor som rör kommuner och landsting. Det är bland annat SKL och KEF.

Sveriges Kommuner och Landsting

SKL är en arbetsgivar- och intresseorganisation. Alla kommuner och landsting har valt att vara medlemmar i SKL. SKL erbjuder bland annat rådgivning inom kommunal redovisning, samt arbetar med utveckling och intressebevakning.

I regelbundna cirkulär (för kommuner) och EkonomiNytt (för landsting) informerar SKL om förändringar i lag samt förändringar i RKR:s rekommendationer, t.ex. inför bokslutsarbetet. De anordnar konferenser och kurser inom redovisningsområdet. SKL ger ut normalkontoplaner för externredovisningen i kommuner och landsting (Kommun-Bas respektive L-Bas). Strukturen i kontoplanen grundas på de i KRL reglerade uppställningsformerna för resultat- och balansräkningen. Den Bas-kontoplan som finns för näringslivet har alltid varit och är en förebild för olika versioner av Kommun-Bas.

Genom detta arbete kan det uppfattas om SKL i praktiken fått en normerande roll inom kommunal redovisning.

Kommunalekonomernas förening

Merparten av Sveriges ekonomer inom kommuner och landsting är medlemmar i KEF. Föreningens syfte är att genom olika insatser för kompetensutveckling stödja medlemmarna i deras yrkesroller och på så sätt vara till nytta för utvecklingen inom det kommunala området. KEF tillhandahåller kurser och konferenser inom

området samt stödjer forskning om utveckling inom området. KEF vill verka för ett nationellt och internationellt kollegialt erfarenhetsutbyte. Föreningen medverkar aktivt i debatten om kommunal redovisning.

KEF har utvecklat en yrkesetisk kodex för kommunekonomer. På KEF:s webbplats finns också Ta steget, som är ett verktyg som ska hjälpa enskilda medlemmar i KEF att kunna skatta sitt kompetens- och utvecklingsbehov.

15.7 Utredningens överväganden och förslag

KRL är en ramlagstiftning och innehåller, jämfört med redovisningslagstiftningen för privata företag, förhållandevis få lagregleringar. Det finns inte heller någon statlig myndighet som kan utfärda allmänna råd eller föreskrifter om den kommunala redovisningen.

De förslag som utredningen lämnar ökar antalet lagregleringar. Karaktären som ramlag kommer dock att kvarstå och även fortsättningsvis lämnas ett stort utrymme till det normgivande organet på området. Utredningens förslag innebär tillkomsten av fler bestämmelser i lagen. Därigenom ges en tydligare struktur för den kommunala redovisningen, vilket kan underlätta RKR:s arbete. Vidare kan även lagstadgade redovisningsprinciper bidra till att förenkla RKR:s arbete.

Det finns såväl demokratiska som effektivitetsskäl till varför kvaliteten på den kommunala redovisningen måste säkerställas. En målsättning måste vara att kommuners och landstings årsredovisning i största möjliga utsträckning ska vara jämförbar och enhetlig. En viktig faktor för att uppnå jämförbarhet är efterlevnaden av normeringen på området.

Bristande efterlevnad

Som tidigare nämnts har RKR genomfört flera undersökningar av kommunernas och landstingens efterlevnad av KRL och de rekommendationer som RKR har gett ut. Dessa undersökningar visar på bristande efterlevnad av RKR:s rekommendationer. Undersökningarna tyder visserligen på att det skett förbättringar av

kommunernas och landstingens efterlevnad. Det kan dock enligt utredningens mening inte anses vara ett tillfredsställande resultat.

15.7.1 Behov av utbildningsinsatser?

Bristen på efterlevnad kan till viss del bero på bristande kompetens på redovisningsområdet i kommuner och landsting. Informations- och utbildningsinsatser är viktiga för att hålla sektorns redovisningsansvariga informerade om lag och rekommendationer.

De aktörer som finns inom området är bland annat RKR, SKL och KEF. Även revisionsbolag har utbildningsinsatser både för sina egna revisorer och för ekonomer i kommuner och landsting.

En av RKR:s uppgifter är enligt stadgarna att sprida information om uttolkningar och rekommendationer som RKR gett ut. SKL erbjuder rådgivning inom området redovisning samt arbetar med utveckling och intressebevakning. I cirkulär (för kommuner) och EkomiNytt (för landsting) informerar SKL om förändringar och rekommendationer inför bokslutsarbetet. KEF tillhandahåller bland annat kurser och konferenser. Sammanfattningsvis bedrivs i dag utbildningsinsatserna för verksamma ekonomer i kommuner och landsting i hög grad av de aktörer som finns på området. Mot denna bakgrund ser utredningen inte skäl att lämna något förslag i denna del.

15.7.2 Upplysning om kostnaden för räkenskapsrevision

Förslag: Upplysning ska lämnas i not om sammanlagd kostnad för de kommunala revisorernas granskning av bokföring, delårsrapport och årsredovisning.

Ett antal lagändringar har under senare tid gjorts för att stärka den kommunala revisionen. Det har därutöver lagts fram förslag från Utredningen om en kommunallag för framtiden som syftar till att ytterligare förstärka den kommunala revisionen. Däribland kan nämnas förslaget om att de sakkunniga alltid ska beredas tillfälle att yttra sig när fullmäktige behandlar revisionsberättelsen. Den kommunala

revisionens organisering och arbetssätt är en kommunallagsfråga som ligger utanför denna utrednings uppdrag.

För intressenter av den kommunala redovisningen är det naturligtvis intressant att få kunskap om vilka förutsättningar som har funnits för revisionsarbetet. En viktig förutsättning för revisionsarbetet är tilldelningen av tillräckliga medel. Utredningen föreslår därför att upplysning om sammanlagd kostnad för de kommunala revisorernas granskning av bokföring, delårsrapport och årsredovisning ska finnas i årsredovisningen. Upplysningen ska lämnas i not.

Utredningen vill i detta sammanhang påminna om att det redan i dag finns ett krav i 9 kap. 8 § KL på att sakkunniga ska anlitas i den omfattning som behövs för att fullgöra granskning enligt god revisionssed.

15.7.3 Inga sanktioner föreslås

Bedömning: Det föreslås inga sanktioner i det fall de föreslagna reglerna inte följs.

Kommunerna och landstingen är skyldiga att följa KRL och måste därmed också iaktta god redovisningssed. Undersökningar på området har visat att det finns brister i efterlevnaden av framförallt rekommendationer från RKR. Undersökningarna tyder dock på att det skett förbättringar av kommunernas och landstingens efterlevnad. Utredningen vill understryka styrelsens och fullmäktiges politiska ansvar för efterlevnaden av normeringen på området. Till sin hjälp har fullmäktige den kommunala revisionen.

Det finns i dag ingen statlig myndighet med tillsynsansvar över den kommunala redovisningen. När det gäller normgivande organ på området är RKR en viktig uttolkare av vad som är god redovisningssed. För att kunna införa sanktioner i de fall en kommun eller ett landsting frångår normeringen inom kommunal redovisning krävs, enligt utredningens mening, någon form av institutionell förändring, t.ex. i form av tillskapandet av en statlig tillsynsmyndighet.

Med beaktande av den kommunala självstyrelsen finns dock, enligt utredningen, anledning att även i fortsättningen låta kommuner och

landsting själva sköta tillsynen av externredovisningen. Utredningen ser här möjligheter till en förbättrad kommunal redovisning genom den förstärkta kommunala revisionen.

Utredningen föreslår således inte några sanktionsmöjligheter i det fall lagstiftningen inte följs.

Utvecklingen vad gäller efterlevnaden av lag och kompletterande normgivning måste dock även fortsättningsvis följas.

16 Särredovisning

Verksamheter som traditionellt skötts av det offentliga bedrivs i allt större utsträckning av privata företag. I en konkurrens-situation är redovisningen en viktig källa till information.

Utdredaren ska därför

- utreda förutsättningarna för och behovet av att samordna reglerna kring särredovisning samt beakta risken för motverkande skillnader, och
- vid behov lämna författningsförslag.

16.1 Bakgrund

Kommuner och landsting har med stöd av den kommunala självstyrelsen en relativt stor frihet att själva organisera sin verksamhet (se avsnitt 3.1). Numera bedriver i stort sett alla kommuner delar av sin verksamhet i företagsform.

Utdredningen använder fortsättningsvis begreppet kommunala företag som en samlingsbeteckning för hel- och delägda kommunala bolag, stiftelser som bildats av en kommun eller ett landsting ensamt eller tillsammans med någon annan, och föreningar där kommunen eller landstinget bestämmer tillsammans med någon annan (3 kap. 16 a och 18 b §§ KL).

De kommunägda företagen finns främst inom områdena fastigheter, energi, vatten, avlopp och avfallshantering. Men det finns även kommunägda företag inom områdena transporter, näringslivsutveckling, kultur, fritid, turism och försäkring. De landstingsägda företagen finns huvudsaklig inom områdena transporter och sjukvård,

men återfinns också inom områdena kultur, turism och näringslivsutveckling.¹

Kommuner och landsting använder sig av möjligheten att anlita privatägda företag för att utföra verksamhet. I 3 kap. 18 c § KL definieras en privat utförare som en juridisk person eller en enskild individ som har hand om vården av en kommunal angelägenhet. Med en privat utförare avses inte kommunala företag. I 3 kap. 16 § KL regleras när kommuner och landsting får överlämna vården av en kommunal angelägenhet till en juridisk person eller en enskild individ.

Under 2014 köpte kommunerna verksamhet för 110 miljarder kronor och landstingen för 55 miljarder kronor. Det inkluderar såväl köp från privata utförare som köp från andra kommuner och landsting.²

Utvecklingen går mot att gränsen mellan privat och offentlig sektor blir allt mindre markerad. Det kan då uppstå konkurrenskonflikter beroende på skilda grundförutsättningar för privat och offentlig verksamhet. Det handlar t.ex. om när kommuner och landsting bedriver en blandning av monopolskyddad och konkurrensutsatt verksamhet (risk för korssubventionering, dvs. att intäkterna från en verksamhet bekostar en annan), säljer överskottskapacitet, gynnar egen verksamhet vid offentlig upphandling, samt kommunal försäljning över kommungränsen.

Ölka åtgärder för att skapa konkurrensneutralitet har vidtagits från lagstiftarens sida. Det har t.ex. införts regler om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet i 3 kap. konkurrenslagen (2008:579). Dessa bestämmelser innebär att domstol kan förbjuda visst förfarande i offentligt bedriven säljverksamhet om konkurrensen begränsas. Förbud kan också meddelas för viss offentligt bedriven säljverksamhet som sådan, om konkurrensen begränsas. Bestämmelserna omfattar även kommunala företag i det fall en kommun eller ett landsting direkt eller indirekt har ett dominerande inflytande över företaget. Enligt 5 kap. 1 § konkurrenslagen får Konkurrensverket genom åläggande inhämta utredningsmaterial om det behövs för att verket ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt konkurrenslagen. Konkurrensverket får bl.a. med stöd av denna paragraf ålägga ett

¹ Statistik om offentligt ägda företag, SCB.

² Räkenskapssammandrag för kommuner och landsting, SCB.

företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat, och en kommun eller ett landsting som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur att redovisa kostnader och intäkter i verksamheten. Åläggandet kan enligt 6 kap. 1 § konkurrenslagen förenas med vite.

Ett sätt att skapa konkurrensneutralitet som lagstiftaren har använt är att införa lagkrav på särredovisning inom olika områden. Det finns en rad olika kommunala verksamheter som träffas av krav på särredovisning.

16.1.1 Den kommunala kompetensen

Som utredningen tidigare har redovisat (se avsnitt 3.1) styrs kommunal verksamhet av vad som brukar benämnas den kommunala kompetensen. Den utgör ramen för vilken verksamhet som kommuner och landsting kan bedriva. I 2 kap. 1 § KL finns bestämmelser som reglerar kommunens s.k. allmänna kompetens, vilka bl.a. påverkar deras möjlighet att bedriva näringssverksamhet. I befogenhetslagen finns bestämmelser som ger kommuner och landsting ökade befogenheter i förhållande till vad som gäller enligt KL. Även när kommunen bedriver verksamhet inom den kommunala kompetensen finns det principer som begränsar dess handlingsfrihet, till exempel självkostnadsprincipen och likställighetsprincipen.

I olika speciallagstiftningar finns det också kompetensutvidgande bestämmelser. Det brukar benämnas den specialreglerade kommunala kompetensen. Kompetensutvidgande bestämmelser behöver inte bara gälla verksamheten som sådan, de kan också innehålla tydliggöranden om att t.ex. den kommunala självkostnads-, lokaliseringss- eller likställighetsprincipen undantas.

Näringsverksamhet

Kommunernas och landstingens möjligheter att engagera sig på näringsslivsområdet styrs i huvudsak av den allmänna kompetensregeln. Enligt denna får kommuner och landsting själva ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar och

som inte ska handhas enbart av staten, en annan kommun, ett annat landsting eller någon annan. Den s.k. lokaliseringsprincipen kommer till uttryck i 2 kap. 1 § KL, dvs. kravet att en kommunal åtgärd måste vara knuten till kommunens eller landstingets eget område eller medlemmar.

Det finns också särskilda regler om näringsverksamhet i 2 kap. 7 och 8 §§ KL. Enligt 2 kap. 7 § KL får kommuner och landsting driva näringsverksamhet, om den drivs utan vinstdsyfte och går ut på att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt medlemmarna i kommunen eller landstinget. Sådana verksamheter är att anse som sedvanlig kommunal affärsverksamhet. Det handlar om att producera nyttigheter av mer kollektiv natur. Den del av näringslivet, som av tradition är förbehållen den enskilda företagsamheten, brukar kallas det egentliga näringslivet.

En kommun får inte driva s.k. spekulative företag. Det är dock inte fråga om något absolut vinstdförbud i den meningen att något överskott i verksamheten aldrig kan tillåtas. Det centrala är att verksamheten inte inrättas eller drivs i det huvudsakliga syftet att vara vinstbringande. Bedömningen av om överskott som ibland uppkommer är tillåtet eller inte får göras enligt självkostnadsprincipen.

Av praktiska skäl har det ansetts rimligt att tillåta viss verksamhet av anknytande karaktär, trots att verksamheten i sig faller utanför den kommunala kompetensen. Enligt 2 kap. 8 § KL får kommuner och landsting genomföra åtgärder för att allmänt främja näringslivet i kommunen eller landstinget. Individuellt inriktat stöd till enskilda näringsidkare får lämnas bara om det finns synnerliga skäl.

Det finns dock specialförfattningar som tillåter kommuner och landsting att bedriva vissa verksamheter på affärsmässiga grunder, vilket innebär undantag från både förbjudet mot spekulativ verksamhet och självkostnadsprincipen.

Självkostnadsprincipen

Även när kommuner och landsting agerar inom sin kompetens begränsas de av självkostnadsprincipen, vilket gör att de inte har fri avgiftssättning. Självkostnadsprincipen gäller som huvudregel för

all kommunal verksamhet, dvs. både i den frivilliga verksamheten och i den specialreglerade verksamheten.

Principen har utvecklats i rättspraxis och finns numera uttryckt i 8 kap. 3 c § KL. Enligt denna bestämmelse får inte kommuner och landsting ta ut högre avgifter än som svarar mot kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som kommunen eller landstinget tillhandahåller (självkostnaden). Det är fråga om ett maximipris som inte får överskridas, men får underskridas. Syftet med självkostnadsprincipen är att hindra att kommuner utnyttjar den monopol situation som ofta föreligger.

Utgångspunkten i svensk kommunalrätt är att kommunens medelsbehov ska täckas av kommunalskatt. Det råder alltså inte något avgiftsvång. En kommun kan därför underläta att avgiftsfinansiera en verksamhet eller besluta om avgifter som understiger självkostnaden. Självkostnad innebär, om inte annat är särskilt föreskrivet, de sammanlagda kostnaderna för hela den avgiftsupptagande verksamheten eller rörelsen. I rättspraxis har principen fått en karaktär av målsättningsprincip. Ett tillfälligt överuttag av avgifter kan godtas förutsatt att avgifterna inte till väsentlig eller påtaglig del överstiger en för verksamheten beräknad självkostnad.³

I förarbetena till bestämmelsen i KL har angetts vad som ska räknas med i självkostnaden (prop. 1993/94:188, s. 85). Regeringen anförde att det rent allmänt kan sägas att i princip samtliga kostnader som vid en normal affärsmässig drift är motiverade från företags-ekonomisk synpunkt bör kunna läggas till grund för självkostnadsberäkningen. Alla relevanta direkta och indirekta kostnader som verksamheten ger upphov till ska ingå i en självkostnadsberäkning. Regeringen anförde vidare att det utöver externa kostnader och intäkter är självklart att även ta med alla relevanta interna eller kalkylerade poster. Verksamhetens eventuella andel av kommunens centrala service- och administrationskostnader ska även räknas med.

I speciallagstiftning finns undantag från självkostnadsprincipen. Det finns undantag vad gäller t.ex. el, fjärrvärme, naturgas och kollektivtrafik som innebär att verksamhet ska prissättas på affärsmässig grund. Självkostnadsprincipen anses inte heller gälla i den medels- och egendomsförvaltande kommunala verksamheten.

³ Bohlin, Alf (2011) Kommunalrättens grunder, Norstedts Juridik, s. 114 ff.

Likställighetsprincipen

En annan restriktion för den kommunala kompetensen är den s.k. likställighetsprincipen som finns lagfäst i 2 kap. 2 § KL. Den innebär att kommunmedlemmar i samma situation ska behandlas lika om det inte finns någon saklig grund för annat (jfr t.ex. RÅ 1977 ref. 55). Likställighetsprincipen blir bl.a. aktuell när kommuner ska bestämma avgifter.

Principen gäller endast i relation till kommunens egna medlemmar. Det är alltså möjligt för en kommun att särbehandla de som inte är kommunmedlemmar, t.ex. genom att ta ut högre avgifter av dessa än av sina kommunmedlemmar.

16.2 Krav på särredovisning i lag och förordning

I följande avsnitt redogörs för krav på särredovisning i lagstiftningen som berör kommuner och landsting. Det ska dock inte betraktas som en heltäckande redogörelse av alla de krav på särredovisning som kan träffa kommunal verksamhet. Lagstiftning som innehåller krav på särredovisning, men som endast träffar enstaka eller ett fåtal kommuner eller landsting, omfattas inte av redogörelsen då dess innehåll får antas ha begränsad betydelse för utredningen.

16.2.1 Kollektivtrafik

Kommunala aktiebolag fick i mitten av 1990-talet möjlighet att på försök bedriva uppdragsverksamhet inom kollektivtrafiken.⁴ Det innebar en utvidgning av den kommunala kompetensen inom kollektivtrafiken. För att aktiebolagen skulle få bedriva uppdragsverksamhet i en annan kommun eller i ett annat landsting uppställdes ett antal villkor. Krav på särredovisning av uppdragsverksamheten infördes för att se till att konkurrensneutralitet rådde och för att kommuner och landsting inte subventionerade verksamheten med skattemedel. Regeringen anförde i

⁴ Försöksverksamheten bedrevs med stöd av lagen (1996:637) om försöksverksamhet med rätt för kommunala aktiebolag att bedriva uppdragsverksamhet inom viss trafik enligt yrkestrafiklagen (1998:490).

propositionen att det borde säkerställas att den verksamhet som bedrivs åt annan ges en sådan utformning att det går att utläsa resultat samt de kostnader och intäkter som hänför sig till uppdragsverksamheten (prop. 1995/96:167 s. 30).

Lagstiftaren valde att i lagen (2005:952) om vissa kommunala befogenheter i fråga om kollektivtrafik permanenta den tidigare försöksverksamheten. Lagen ifråga har därefter förts samman med ett antal andra ”smålagar” avseende den kommunala kompetensen i befogenhetslagen (se avsnitt 3.1). Det finns bara en bestämmelse om särredovisning i befogenhetslagen och den avser kollektivtrafik.

Lagen om vissa kommunala befogenheter

I 3 kap. 3 § befogenhetslagen anges att kommunala aktiebolag får ingå avtal med regionala kollektivtrafikmyndigheter om att utföra lokal och regional linjetrafik med buss samt motsvarande trafik med tåg, tunnelbana eller spårvagn. Av 1 kap. 3 § framgår att sådan verksamhet ska bedrivas på affärsmässiga grunder. Enligt 3 kap. 4 § befogenhetslagen ska en kalkyl göras som ska vara underlag till bedömningen av uppdragsersättningens affärsmässighet.

Särredovisning av uppdragsverksamhet

I 3 kap. 5 § befogenhetslagen anges att i aktiebolagets årsredovisning ska intäkterna, kostnaderna och resultatet av den uppdragsverksamhet som avses i 3 § redovisas särskilt. Av särredovisningen ska det enligt bestämmelsen framgå följande: omsättning och resultat efter finansnetto för uppdragsverksamheten, borgensförbindelser och övriga ansvarsförbindelser som kommuner eller landsting har ingått för bolaget och för uppdragsverksamheten samt kostnaderna för förbindelserna, kapital som kommuner eller landsting tillskjutit uppdragsverksamheten, och kapital som sysselsätts i uppdragsverksamheten. Kravet på särredovisning i årsredovisningen gäller endast den uppdragsverksamhet som de kommunala trafikaktiebolagen bedriver med stöd av befogenhetslagen. För årsredovisningen för det kommunala trafikaktiebolaget som helhet gäller vad som är föreskrivet i ÅRL.

Regeringen anförde i förarbetena till lagen om vissa kommunala befogenheter i fråga om kollektivtrafik att det bör preciseras vilka krav som uppställs på särredovisning i den externa redovisningen (prop. 2004/05:159). Regeringen anförde vidare att det är viktigt att beakta vilken typ och mängd av information som kan lämnas för att ge externa parter möjlighet att bedöma verksamheten, utan att detta är till nackdel för de berörda bolagen. Regeringen menade att det är rimligt att ställa krav på att redovisa uppgifter om omsättning och resultat efter finansnetto för uppdragsverksamheten, vilka ansvarsförbindelser som ingåts för bolaget respektive uppdragsverksamheten och kostnaderna för dessa, kapitaltillskott samt kapital som sysselsätts i verksamheten. Dessa uppgifter ska alltid ingå i särredovisningen avseende uppdragsverksamheten i årsredovisningen. Det är således, enligt regeringen, inte förenligt med den föreslagna lagen att särredovisa uppdragsersättningen på något annat sätt, exempelvis internt i bolaget.

16.2.2 El

Elmarknaden avreglerades 1996 i Sverige. Försäljning av el är konkurrensutsatt men distribution av el är ändemot ett monopol. Det är olika företag som ansvarar för olika delar av elnätet i Sverige.

Elförsörjning anses falla under den allmänna kommunala kompetensen. Kommunala elföretag gavs i samband med avregleringen av elmarknaden en vidgad kompetens genom ellagen (1997:857) att agera på affärsstässig grund utanför den egna kommunen.

Ellagen

Av 7 kap. 1 § ellagen framgår att ett kommunalt företag, trots lokaliseringsprincipen, utanför kommunens område får bedriva produktion av och handel med el samt därmed sammanhängande verksamhet, eller nätverksamhet i geografisk närhet till företagets nätverksamhet inom kommunen i syfte att uppnå en ändamålsenlig nätverksamhet.

En förutsättning för att undantag från lokaliseringsprincipen ska vara tillåten är att verksamheten bedrivs i en egen juridisk person,

dvs. det är inte tillåtet att bedriva verksamheten i ett kommunalt verk (prop. 1996/97:136 s. 168).

Särredovisning av produktion och handel med el samt därmed sammanhangande verksamhet

Enligt 7 kap. 2 § ellagen ska ett kommunalt företags produktion av och handel med el samt därmed sammanhangande verksamhet utanför kommunens område drivas på affärsmässig grund och redovisas särskilt. Om verksformen väljs måste verksamheten bedrivas med iakttagande av gällande kommunala principer. Bestämmelserna infördes för att göra konkurrensvillkoren för kommunala elföretag likvärdiga dem som gäller för övriga företag på elmarknaden (prop. 1996/97:136 s. 72 f.).

Kravet på särredovisning avser den samlade verksamheten som bedrivs på affärsmässig grund. I förarbetena anförde regeringen att det är viktigt att den konkurrensutsatta verksamheten hålls klart åtskild från annan kommunal verksamhet så att konkurrenssnedvridande effekter undviks (prop. 1993/94:162 s. 128). Verksamhet som bedrivs med undantag från självkostnads- och likställighetsprinciperna ska redovisas särskilt. För att tillgodose kravet på insyn i verksamheten och skapa bättre förutsättningar för särredovisning föreslog regeringen att aktuella undantag från kommunalrättsliga principer endast ska medges under förutsättning att verksamheten bedrivs i form av ett sådant företag, i praktiken vanligen ett aktiebolag, som avsågs i den då gällande lydelsen av 3 kap. 16–18 §§ KL.

Särredovisning av nätverksamhet

I ellagen finns också en reglering om särredovisning som inte bara avser kommunala företag utan alla som bedriver nätnätsverksamhet⁵. Enligt 3 kap. 2 § ellagen ska nätnätsverksamhet ekonomiskt redovisas

⁵ Av 1 kap. 4 § ellagen framgår vad som avses med nätnätsverksamhet. Med nätnätsverksamhet avses att ställa elektriska starkströmsledningar till förfogande för överföring av el. Till nätnätsverksamheten hör också projektering, byggande och underhåll av ledningar, ställverk och transformatorstationer, anslutning av elektriska anläggningar, mätning av överförd effekt och energi samt annan verksamhet som behövs för att överföra el på det elektriska näten.

skilt från annan verksamhet. I 3 kap. 3 och 3 a §§ finns bl.a. bestämmelser om verksamhet som grundas på nätkoncession för område eller linje ska redovisas samlat eller skilt från varandra.⁶

I 3 kap. 4 § ellagen anges att regeringen eller, efter regeringens bemynthigande, nätkoncessionen får meddela närmare föreskrifter om redovisning av nätverksamhet.

Förordningen om redovisning av nätverksamhet

Regeringen har genom förordningen (1995:1145) om redovisning av nätverksamhet meddelat närmare föreskrifter om bl.a. särredovisning av nätverksamhet enligt 3 kap. 2 § ellagen.

Den som bedriver nätverksamhet ska enligt 2 § förordningen om redovisning av nätverksamhet särskilt för nätverksamheten upprätta årsrapport för varje räkenskapsår. Denna ska bestå av balansräkning, resultaträkning, noter och förvaltningsberättelse. I årsrapporten ska även ingå en finansieringsanalys om det krävs enligt 3 §. I årsrapporten ska balansräkning och resultaträkning från närmast föregående räkenskapsår ingå, sammanställda så att de är jämförbara med motsvarande redovisning för året. Årsrapporten ska i övrigt upprättas enligt god redovisningssed som den tillämpas av aktiebolag. I 3–4 a §§ och 6–8 §§ anges vilka krav som ställs på årsrapportens innehåll och utformning.

I 9–16 §§ finns bl.a. regler om anläggningsregister och särskilda bestämmelser för vissa former av nätverksamhet. Årsrapporten ska enligt 16 a § undertecknas i enlighet med vad som gäller för undertecknande av årsredovisningar enligt ÅRL. Om nätverksamheten bedrivs av en kommun, ska årsrapporten i stället beslutas av kommunfullmäktige eller av den som fullmäktige utsett. Om någon årsredovisning enligt ÅRL eller KL inte upprättas, ska årsrapporten undertecknas av den som bedriver nätverksamheten eller av behöriga ställföreträdare för den som bedriver nätverksamheten. Årsrapporten ska innehålla uppgift om den dag då den undertecknades.

⁶ Bestämmelser om särredovisning infördes till följd av Europaparlamentets och rådets direktiv 96/92/EG av den 19 december 1996 om gemensamma regler för den inre marknaden för el (elmarknadsdirektivet), se prop. 1997/98:159 s. 26.

Energimarknadsinspektionen har utfärdat föreskrifter och allmänna råd om redovisning av nätverksamhet (EIFS 2012:4).

16.2.3 Fjärrvärme

Fjärrvärmeverksamhet⁷ innefattar produktion och distribution av hetvatten. Distribution av hetvatten har stordriftsfördelar som gör att det inte anses kostnadseffektivt att konkurrera med parallella rörsystem. Distributionsverksamheten har därför karaktären av ett naturligt monopol. Det är ofta bara en aktör, ett fjärrvärmeföretag, som har tillgång till distributionsnätet vilket gör att andra aktörer i praktiken blir uteslagna från att konkurrera på den marknaden (jfr rapporten Prisförändringsprövning och likabehandlingsprincip för fjärrvärme av Energimarknadsinspektionen, Ei R2013:07).

Före elmarknadsreformen 1996 omfattades fjärrvärmeverksamhet av självkostnads- och likställighetsprinciperna. Det innebar bl.a. att verksamheten inte kunde drivas i vinstdrift. Kommunala elföretag gavs i samband med avregleringen av elmarknaden vidgad kompetens att agera på affärsmässig grund och utanför den egna kommunen. Samtidigt infördes motsvarande reglering i ellagen för kommunala företag som bedrev fjärrvärmeverksamhet i syfte att bibehålla konkurrensneutraliteten mellan el och fjärrvärme.

Innan tillkomsten av fjärrvärmelagen (2008:263) fanns endast ett fåtal bestämmelser i lag som särskilt avsåg fjärrvärmeverksamhet. Fjärrvärmelagen innebar att tidigare gällande bestämmelser om fjärrvärmeverksamhet i ellagen samordnades med nya bestämmelser om fjärrvärmeverksamhet, dvs. en sammanhållen reglering av fjärrvärmeverksamhet.

Fjärrvärmelagen

Enligt 38 § fjärrvärmelagen ska, om ett kommunalt företag bedriver fjärrvärmeverksamhet, verksamheten bedrivs på affärsmässig grund. Ett kommunalt företag får med stöd av 39 § fjärrvärmelagen

⁷ Fjärrvärme är vatten som värmes upp i ett värmeverk och sedan överförs via rörsystem och värmeväxlare till en fastighets element och varmvattenkranar (hämtat från Energimarknadsinspektionens hemsida).

bedriva fjärrvärmeverksamhet utanför kommunen, vilket är ett undantag från lokaliseringssprincipen (se avsnitt 3.1). Det måste dock göras i geografisk närhet till fjärrvärmeverksamheten inom kommunen och i syfte att uppnå en ändamålsenlig fjärrvärmeverksamhet.

Särredovisning av fjärrvärmeverksamhet

Ett fjärrvärmeföretag ska enligt 40 § första och andra styckena fjärrvärmelagen ekonomiskt redovisa fjärrvärmeverksamheten särskilt genom att för varje år upprätta en årsrapport. Vid redovisning av fjärrvärmeverksamhet ska produktion av el som har skett samtidigt med produktion av den värme som distribueras i fjärrvärmeverksamheten anses ingå i verksamheten. Detsamma gäller försäljning av sådan el. Bestämmelsens första och andra stycke motsvaras av tidigare reglering i ellagen. Enligt 41 § fjärrvärmelagen har fjärrvärmeföretag skyldighet att lämna uppgifter om drift- och affärsförhållanden i fjärrvärmeverksamhet. Detta kan, enligt förarbetena till lagen, ses som en komplettering av kravet på särredovisning.

Syftet med en särredovisning av fjärrvärmeverksamhet är att skapa insyn i de ekonomiska förutsättningarna för en fjärrvärmeverksamhet och att motverka att intäkter från en fjärrvärmeverksamhet subventionerar annan verksamhet som ett fjärrvärmeföretag eventuellt bedriver inom en mera konkurrensutsatt marknad (prop. 2007/08:60 s. 21).

Vid tillkomsten av fjärrvärmelagen infördes en bestämmelse som bemyndigade regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, att meddela ytterligare föreskrifter om redovisning av fjärrvärmeverksamheten. Ett skäl till att införa föreskriftsrätten var intresset av en enhetlig reglering på fjärrvärme-, el- och naturgasområdet (prop. 2007/08:60 s. 96).

Förordningen om redovisning av fjärrvärmeverksamhet

Regeringen har genom förordningen (2006:1203) om redovisning av fjärrvärmeverksamhet meddelat ytterligare föreskrifter om redovisning av fjärrvärmeverksamhet enligt 40 § fjärrvärmelagen.

Årsrapporten ska enligt 2 § upprättas i enlighet med god redovisningssed som den tillämpas vid upprättande av årsredovisning enligt ÅRL om inte annat följer av förordningen. Det gäller även om den som bedriver fjärrvärmeverksamheten inte upprättar någon årsredovisning. Om fjärrvärmeverksamheten bedrivs av en kommun ska årsrapporten i stället upprättas i enlighet med god redovisningssed som den tillämpas vid upprättande av årsredovisning enligt KRL.

Årsrapporten ska enligt 3 § ge en rätvisande bild av fjärrvärmeverksamhetens ställning och resultat. I 4 § anges vad årsrapporten ska bestå av, bl.a. en balansräkning för räkenskapsåret och för det föregående räkenskapsåret, en kostnadsslagsindelad resultaträkning för räkenskapsåret och för det föregående räkenskapsåret, noter och en förvaltningsberättelse. I 5–11 §§ finns krav på årsrapportens innehåll och utformning samt regler kring undertecknandet. I 12 och 15 §§ finns bestämmelser om granskning av årsrapporten m.m. Energimarknadsinspektionen får med stöd av 16 § meddela närmare föreskrifter i vissa frågor. Energimarknadsinspektionen har utfärdat föreskrifter och allmänna råd om redovisning av fjärrvärmeverksamhet (EIFS 2010:1).

16.2.4 Naturgas

Naturgas introducerades i Sverige 1985 när det danska naturgas-systemet byggdes ut till södra Sverige. Naturgasmarknaden kan delas upp i handel med naturgas och överföring av naturgas. Den svenska naturgashandeln sker på en helt konkurrensutsatt marknad sedan 2007. Överföringen av gas är däremot ett naturligt monopol eftersom det endast finns ett nätföretag som driver ledningarna i ett geografiskt område.

Naturgaslagen

Ett kommunalt företag får med stöd av 5 kap. 1 § naturgaslagen (2005:403), trots lokaliseringssprincipen, utanför kommunens område bedriva handel med naturgas samt därmed sammanhangande verksamhet, eller överföring av naturgas i geografisk närhet till

företagets överföringsverksamhet inom kommunen i syfte att uppnå en ändamålsenlig överföringsverksamhet.

Särredovisning av handel med naturgas samt därmad sammanhangande verksamhet

Om ett kommunalt företag bedriver handel med naturgas samt därmad sammanhangande verksamhet, ska verksamheten enligt 5 kap. 2 § naturgaslagen drivas på affärsmässig grund och redovisas särskilt. Om företaget även bedriver sådan verksamhet som avses i 7 kap. 1 § 1 ellagen, får företaget redovisa de berörda verksamheterna tillsammans.

I förarbetena (prop. 1999/2000:72 s. 63) anförde regeringen bl.a. följande. Den bestämmelse för kommunal handelsverksamhet med naturgas som föreslås innehåller undantag från grundläggande kommunala principer. Det ska inte vara möjligt att i denna verksamhet räkna in verksamheter från andra icke konkurrensutsatta områden. Det är också viktigt att konkurrensutsatt verksamhet hålls klart åtskild från annan kommunal verksamhet så att konkurrenssnedvridande effekter undviks. Med hänsyn till detta ska den verksamhet som bedrivs med ett uttryckligt undantag från självkostnads- och likställighetsprinciperna redovisas särskilt.

Särredovisning av överföring av naturgas, lagring av naturgas och drift av förgasningsanläggning

Det finns även regleringar om särredovisning i naturgaslagen som inte bara avser kommunal verksamhet. Av 3 kap. 3 § naturgaslagen framgår att verksamhet som rör överföring av naturgas ska ekonomiskt redovisas skilt från annan verksamhet. Transmission och distribution ska då redovisas var för sig. Nuvarande lydelse av bestämmelsen är en anpassning till gasmarknadsdirektivet⁸.

I 4 kap. 3 § naturgaslagen anges att verksamhet som rör lagring av naturgas och drift av en förgasningsanläggning ekonomiskt ska

⁸ Den 22 juni 1998 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 98/30/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas, se prop. 1999/2000:72 s. 24.

redovisas så att lagringen av naturgas och driften av förgasningsanläggningen redovisas var för sig och skilt från annan verksamhet.

Förordningen om redovisning och revision av överföring av naturgas, lagring av naturgas och drift av förgasningsanläggning

Regeringen har genom förordningen (2006:1051) om redovisning och revision av överföring av naturgas, lagring av naturgas och drift av förgasningsanläggning meddelat närmare föreskrifter om den redovisning som ska göras enligt 3 kap. 3 § och 4 kap. 3 § naturgaslagen samt även om revision.

Enligt 2 § ska den som bedriver överförings-, lagrings- eller förgasningsverksamhet för varje verksamhet upprätta en årsrapport. Av 3 § framgår vad årsrapporten ska innehålla, bl.a. balansräkning för det aktuella räkenskapsåret samt den från det närmast föregående räkenskapsåret, en resultaträkning för det aktuella räkenskapsåret samt den från det närmast föregående räkenskapsåret, noter och en förvaltningsberättelse. Av bestämmelsen framgår att årsrapporten ska upprättas för varje räkenskapsår och enligt god redovisningsssed så som den tillämpas av aktiebolag. I 4–12 §§ anges vilka krav som ställs på årsrapportens innehåll och utformning, bl.a. avseende ingångsbalansräkning.

I 13–16 §§ finns bestämmelser om anläggnings-register samt särskild granskning av överförings-, lagrings- och förgasningsverksamhet. I 17 § finns vidare regleringar om insändande av årsraports-handlingar och vem som ska underteckna årsrapporten, samt krav på att dagen för underskrift ska anges. Energimarknadsinspektionen får med stöd av 18 § meddela närmare föreskrifter i vissa frågor.

16.2.5 Allmänna vattentjänster

Lagen om allmänna vattentjänster

Enligt LAV har kommuner långtgående skyldigheter att ordna vattentjänster genom allmänna va-anläggningar. Enligt 2 § LAV avses med allmän va-anläggning en va-anläggning över vilken en kommun har ett rättsligt bestämmande inflytande över och som har ordnats och

använts för att uppfylla kommunens skyldigheter enligt LAV.⁹ I 3 § LAV finns bestämmelser om när en kommun anses ha ett rättsligt inflytande över en va-anläggning. Enligt 2 § LAV är huvudman den som äger en allmän va-anläggning. Huvudmannen har vissa skyldigheter enligt LAV och ska bl.a. ordna ledningar för vattenförsörjning. VA-avgifter får enligt 30 § första stycket LAV inte överskrida det som behövs för att täcka de kostnader som är nödvändiga för att ordna och driva va-anläggningen.

Särredovisning av verksamheten att ordna och driva en allmän va-anläggning

Enligt 50 § LAV ska en huvudman, i fråga om verksamheten med att ordna och driva en allmän va-anläggning, se till att verksamheten bokförs och redovisas i enlighet med god redovisningssed där resultat- och balansräkningar redovisas särskilt¹⁰ och där det av tilläggsupplysningar framgår hur huvudmannen har fördelat kostnader som varit gemensamma med annan verksamhet. Vidare ställs krav på att redovisningen, när den är fastställd, ska finnas tillgänglig för fastighetsägarna.

Lagen innehåller inte någon detaljreglering av särredovisningen utan det har överlämnats till praxis.¹¹ Regeringen anförde i förarbetena att hur huvudmannen väljer att redovisningstekniskt genomföra särredovisningen bör kunna överlämnas till den redovisningspraxis som utvecklas inom ramen för vad som ska anses vara god redovisningssed (prop. 2005/06:78 s. 101). Det viktiga ansågs vara att det går att klart utläsa verksamhetens kostnader, intäkter, resultat och förmögenhet och att redovisningen gör det möjligt att härleda uppkomna överskott och gjorda avsättningar över tiden. Regeringen

⁹ Numera kan endast kommunala anläggningar vara allmänna va-anläggningar. Möjligheten att allmänförlklara enskilda va-anläggningar finns inte längre kvar i LAV. Allmänna va-anläggningar som inte är kommunala ska omvandlas i gemensamhetsanläggningar eller på annat sätt avvecklas inom viss tid.

¹⁰ I författningskommentaren till bestämmelsen noterades att kravet på att huvudmannen ska fullgöra bokföring och redovisning enligt god redovisningssed följer redan av BFL och ÅRL när det gäller de kommunala bolagen och av KRL när det gäller kommunerna och kommunalförbunden. Redovisningsreglerna kräver inte särredovisning av VA-verksamheten. Därför infördes ett sådant krav (prop. 2005/06:78).

¹¹ I ”Särredovisning inom VA-branschen” av Mattias Haraldsson (Svenskt Vatten Utveckling, Rapport nr 2013-21) gjordes ett försök att kartlägga befintlig praxis för särredovisning inom VA-sektorn utifrån särredovisningar i sektorn för redovisningsåret 2010.

anförde vidare att denna verksamhet måste redovisas för sig, skild från annan verksamhet som huvudmannen driver, inte minst om huvudmannen är en särskild juridisk person. Regeringen menade att en sådan särredovisning är nödvändig för att huvudmannen ska få grepp om avgiftsunderlaget och kunna beräkna avgifternas storlek i enlighet med kommunens taxeföreskrifter.

Särredovisning av drift av en allmän VA-anläggning i andra kommuner

I 57 § LAV finns ett undantag från lokaliseringssprincipen. En kommun får sköta driften av en allmän VA-anläggning i andra kommuner, om driften sker på affärsmässiga grunder och ekonomiskt redovisas skilt från annan verksamhet. Bestämmelsen avser både kommunal verksamhet som drivs i förvaltningsform och i företagsform.

I förarbetena till bestämmelsen anförde regeringen att det är viktigt att undvika underprissättning och snedvridning av konkurrensen vid driftsentreprenader där kommuner tillåts delta (prop. 2005/06:78 s. 115 f.). Att bedriva uppdragsverksamhet innebär även ett ekonomiskt risktagande. En kommun som åtar sig att sköta driften av en va-anläggning i en annan kommun bör därför bedriva den driftsverksamheten på affärsmässiga grunder. Regeringen anförde vidare att det främst innebär att kommunen ska tillämpa ett affärsmässigt beteende och en korrekt prissättning. För neutrala spelregler på marknaden bör också krävas att en kommunal aktör som bedriver driftsverksamhet i en annan kommun tydligt redovisar driftsverksamheten skilt från annan verksamhet. Regeringen ansåg att en sådan redovisning är viktig för att ge insyn i verksamheten, vilket i sin tur minskar riskerna för korssubventionering och underprissättning. Det framhölls också att en sådan redovisning också är viktig för att tillgodose medborgarnas krav på tydlighet avseende användningen av skattemedel i kommunen.

16.2.6 Transparenslagstiftningen

EU-kommissionen utövar tillsyn över att medlemsstaterna följer EU:s statsstödsregler. Det övergripande syftet med det s.k. transparensdirektivet¹² är att ge kommissionen tillgång till den ekonomiska information som behövs för att kontrollera att företag inte får statliga stöd eller andra fördelar av en medlemsstat som strider mot EU:s konkurrensregler. I direktivet finns bestämmelser om särredovisning som kan träffa kommunal affärsverksamhet. I Sverige har direktivet genomförts bl.a. genom tillkomsten av lagen (2005:590) om finansiella förbindelser m.m., även kallad transparenslagen.

Lagen om finansiella förbindelser m.m.

Transparenslagen innehåller bestämmelser som syftar till att ge EU-kommissionen insyn i de finansiella förbindelserna mellan det allmänna och offentliga företag samt i vissa företags ekonomiska verksamhet. Med offentligt företag avses ett företag som det allmänna direkt eller indirekt har ett dominerande inflytande över på grund av ägarskap, finansiell medverkan eller de regler som gäller för företaget.

En förutsättning för att redovisningsskyldighet enligt transparenslagen ska kunna föreligga är att företagets nettoomsättning för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren har överstigit 40 miljoner euro. Vid beräkningen av omsättningen ska all omsättning som är kopplad till företagsverksamheten ingå. Omsättningen av annan verksamhet, som exempelvis förvaltningsuppgifter och myndighetsutövning, ska inte ingå i beräkningen. Det finns också andra undantag från när redovisningsskyldighet föreligger, bl.a. avseende företag som tillhandahåller tjänster som inte kan påverka handeln med andra EES-länder. I transparenslagen ställs bl.a. krav på att det tydligt ska redovisas vilka offentliga medel som det allmänna har tillfört företagsverksamheten och hur medlen har använts (öppen redovisning). Under vissa förutsättningar kan också företag vara

¹² Kommissionens direktiv 80/723/EEG av den 25 juni 1980 om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag.

skyldiga att upprätta en separat redovisning, det gäller bl.a. företag som bedriver ekonomisk verksamhet med ett legitimt monopol.

16.3 Frivillig särredovisning

Det finns kommunala verksamhetsområden som saknar särskilda lagkrav på särredovisning men som många kommuner och landsting på frivillig bas upprättar särredovisningar inom. Exempel på sådana områden är avfall och folktandvård som kommer att redogöras närmare för nedan.

16.3.1 Avfall

Varje kommun har enligt 15 kap. 8 § miljöbalken ansvar för att hushållsavfall inom kommunen transportereras till en behandlingsanläggning, om det behövs för att tillgodose såväl skyddet för människors hälsa och miljön som enskilda intressen, och att hushållsavfall från kommunen återvinns eller bortskaffas.

Kommunernas ansvar gäller inte det avfall som omfattas av bestämmelser om producentansvar. Hanteringen av hushållsavfallet finansieras genom avgifter från berörda fastighetsägare.

Utöver sitt lagstadgade avfallsuppdrag, agerar många kommuner och kommunala företag på den konkurrensutsatta marknaden. I propositionen Kommunernas roll i avfallshanteringens föreslog regeringen att det skulle göras tydligt att kommuner får transportera och ta hand om sådant avfall som inte är hushållsavfall (prop. 2005/06:176). För sådan hantering föreslogs ett uttryckligt undantag från lokalisering- och självkostnadsprinciperna. För att det tydligt ska framgå att ingen korssubventionering sker föreslogs att kommunen ska redovisa den konkurrensutsatta delen och annan avfallshantering skilt från varandra och skilt från övrig verksamhet inom kommunen. Regeringen återkallade propositionen i en skrivelse (Skr. 2005/06:211).

Avfall Sverige, den svenska intresse- och branschorganisationen inom avfallshantering och återvinning, har gett ut rekommendationer om särredovisning; Särredovisning inom kommunal avfallshantering–Motiv och rekommendationer (RVF Utveckling 2005:22).

16.3.2 Folktandvård

Landstingen är enligt tandvårdslagen (1985:125) skyldiga att erbjuda en god tandvård bl.a. åt dem som är bosatta inom landstinget. Denna skyldighet finns också för kommuner som inte ingår i ett landsting. Tandvård som landsting bedriver benämns folktandvård.

Det finns ett stort inslag av privata aktörer inom tandvårdsmarknaden. De offentliga och privata aktörerna konkurrerar till stor del om samma patienter. Regeringen gav 2008 Statskontoret i uppdrag att följa upp landstingens ekonomiska redovisning av folktandvården och dess olika verksamheter. Uppdragets syfte var att ge underlag för en bedömning av graden av transparens och risken för konkurrenssnedvridande subventioner till folktandvården. I delrapporten Uppföljning av landstingens ekonomiska redovisning av folktandvården (dnr 2008/207-5) från 2009 anförde Statskontoret att folktandvården saknade tillräcklig grad av transparens för bedömningar om det förekommer konkurrenssnedvridande subventioner till folktandvården och förordade en lagreglering kring huvudmännens ekonomiska redovisning av folktandvården. Landstingen tog därefter gemensamt fram en modell för en enhetlig särredovisning av tandvårdsverksamhet. Modellen presenterades av SKL i december 2011 och avsikten var att den skulle införas samtidigt av samtliga landsting från och med 2012. Åtagandet har inte formaliseras genom beslut eller överenskommelse landstingen emellan. Modellen innebär bl.a. att en detaljerad resultaträkning ska göras. Av den detaljerade resultaträkningen ska tydligt framgå vilka fördelningar som har gjorts. Om andra fördelningar har gjorts än utifrån tidsredovisning ska en komplettering med kolumner göras. Under respektive verksamhetsgren/uppdrag ska eventuella överföringar såsom avkastningskrav och amorteringsfria lån anges.

Statskontoret har följt upp landstingens tillämpning av den gemensamma redovisningsmodellen bl.a. i promemorian Uppföljning av landstingens ekonomiska redovisning av folktandvården (dnr 2014/20-5). Statskontorets samlade bedömning var att landstingens ekonomiska redovisning av folktandvården generellt sett har förbättrats betydligt, samt att den kan fortsätta på frivillig väg. Redovisningen behöver dock enligt Statskontoret utvecklas för att den i sin helhet ska kunna bedömas som tillfredsställande. Av

Statskontorets rapport framgår att Norrbottens läns landsting och Stockholms läns landsting inte har upprättat någon särredovisning baserad på den gemensamma modellen.

16.4 Utredningens överväganden och bedömning av förutsättningarna för samordning

Bedömning: Det finns inte, inom ramen för utredningens uppdrag, förutsättningar för att samordna bestämmelserna om särredovisning i lag.

Av utredningens genomgång av den lagstiftning som innehåller krav på särredovisning som kan träffa kommunal verksamhet framgår att någon enhetlig definition av vad särredovisning innebär saknas, annat än att det rör sig om någon form av ekonomisk redovisning som ska särskilja en verksamhet.

16.4.1 Form och innehåll

Både den föreskrivna formen för, och kraven på innehållet i, särredovisningen varierar mellan olika lagar. Särredovisning enligt 3 kap. 5 § befogenhetslagen ska göras i det kommunala aktiebolagets årsredovisning. I lagstiftning inom energiområdet, bl.a. 40 § fjärrvärmelagen, anges att särredovisningen ska göras i form av en årsrapport. Den ska sedan skickas till Energimarknadsinspektionen. Det finns även exempel på krav på särredovisning i lag där det helt saknas närmare reglering av i vilken form som redovisningen ska ske och det bara anges att verksamheten ska ”redovisas särskilt”. Det finns i dessa fall inte alltid någon ledning i förarbetena för vilken form som särredovisning ska ske. Ett exempel på en sådan reglering är bestämmelsen i 5 kap. 2 § naturgaslagen. Formen för särredovisning varierar inte bara mellan olika lagar utan även inom specifika lagar. Ett exempel på detta är de krav på särredovisning som ställs i ellagen.

Motsvarande variationer finns mellan olika regleringar avseende innehållet i särredovisningen. Vissa regleringar är detaljerade kring innehållet medan andra regleringar inte innehåller någon närmare

information alls om vad lagstiftaren efterfrågar. Exempel på detaljerade regleringar är 3 kap. 3 § och 4 kap. 3 § naturgaslagen och förordningen om redovisning och revision av överföring av naturgas, lagring av naturgas och drift av förgasningsanläggning.

Utredningen konstaterar att bristen på samordning av vilka krav på form- och innehåll som ska ställas på en särredovisning gör att de olika regelverken är svåröverskådliga. Bristen på ledning i vissa bestämmelser gällande vad lagstiftaren egentligen efterfrågar avseende form och innehåll, riskerar enligt utredningen att negativt påverka jämförbarheten och kvalitén på särredovisningarna.

16.4.2 Förutsättningar för samordning av lagstiftning

Motiven till varför lagstiftaren valt att i lag ställa krav på särredovisning varierar, inte bara mellan lagar utan ibland också mellan olika bestämmelser i samma lag. Utredningens genomgång visar att det vanligaste är att krav på särredovisning har tillkommit av olika konkurrensskäl.

Vissa krav på särredovisning gäller bara kommunal verksamhet medan andra regleringar gäller samtliga aktörer på en viss marknad. Regleringarna som avser kommunal verksamhet gäller ibland bara när verksamheten bedrivs i viss juridisk form.

Särredovisning vid undantag från kommunala principer och för att kontrollera efterlevnaden av självkostnadsprincipen

Krav på särredovisning har införts i lag ibland när undantag har gjorts från kommunala principer inom en viss verksamhet och lagstiftaren på så sätt vill motverka att kommuner eller landsting får otillbörliga konkurrensfördelar. Flertalet av dessa regleringar kan bara bli tillämpliga då kommuner eller landsting bedriver verksamheten i företagsform. Det gäller t.ex. regleringarna för kommunala aktiebolag i 3 kap. 5 § befogenhetslagen och för kommunala företag i 7 kap. 2 § ellagen.

Kravet på särredovisning av verksamheten att ordna och driva en allmän VA-anläggning i 50 § LAV har tillkommit för att efterlevnaden av självkostnadsprincipen ska kunna kontrolleras. Bestämmelsen i 57 § LAV gäller krav på särredovisning av konkurrensskäl. Båda

bestämmelserna gäller kommunal verksamhet oavsett om den bedrivs i förvaltningsform eller i företagsform. Utredningen bedömer att det inte finns något behov av att samordna form eller innehåll i dessa två bestämmelser med varandra eller med någon annan existerande lagstiftning.

Utredningen gör bedömningen att den, inom ramen för uppdraget, inte kan lägga förslag som gäller företags redovisning med undantag för den sammanställda redovisningen. Utredningen kan därför inte föreslå samordningsåtgärder vad gäller form och innehåll i kommunala företags särredovisning. Det betyder att inga förslag kan läggas för att samordna de regleringar som bara blir tillämpliga då kommunen eller landstinget bedriver verksamheten i en företagsform.

Särredovisning av andra skäl än konkurrensskäl

I lagstiftningen ställs ibland krav på särredovisning som en del av de åtgärder som vidtas för att åstadkomma en fungerande marknad i stort. Det gäller bl.a. många av de regleringar om särredovisning som finns på energimarknaden. Det finns inte sällan bakomliggande EU-direktiv på området. Dessa krav på särredovisning tenderar att vara förhållandevise detaljerade.

Regleringarna kan ibland träffa verksamhet som drivs inom ramen för den kommunala förvaltningen. Det finns svårigheter vad gäller samordning av regleringarna inom ramen för den av utredningen föreslagna lagen, om kraven i så fall även ska gälla företag. Som ovan anförs har utredningen inte möjlighet att, inom ramen för uppdraget, lägga förslag som gäller kommunala företags redovisning med undantag för den sammanställda redovisningen.

Det är här fråga om lagstiftning som syftar till att åstadkomma en välfungerande marknad i stort. Utredningen anser att det inte är lämpligt att i sådan lagstiftning införa särskilda regler för viss kommunal verksamhet som bedrivs i förvaltningsform. Det kan också vara svårt att införa sådana ändringar i befintliga regler om det finns bakomliggande EU-direktiv som har styrt utformningen av reglerna om särredovisning. Vidare skulle sådana särskilda bestämmelser bara gälla när verksamheten bedrivs av kommunen eller landstinget i förvaltningsform och inte när den bedrivs i

företagsform. Effekten av en sådan samordning skulle därför bli mer begränsad. Utredningen föreslår därför inte några regler om samordning av dessa bestämmelser.

16.5 Utredningens överväganden och förslag om upplysning om särredovisningar

Förslag: Upplysning ska lämnas i not om vilka särredovisningar som upprättats under räkenskapsåret till följd av bestämmelse i lag eller förordning.

Utredningens genomgång av de krav på särredovisning i lagstiftningen som kan träffa kommunal verksamhet visar på ett svåröverskådligt regelverk. En orsak till detta är att kraven på särredovisning finns i en mängd olika lagar inom skilda verksamheter. Det gör det svårt för den enskilde att få vetskapp om vilken kommunal verksamhet som har krav på särredovisning.

Det finns i dag inte något lagkrav som gör det möjligt att utifrån den kommunala årsredovisningen få en samlad bild över den särredovisning som upprättats av kommunen och de kommunalgruppsföretag som ingår i de sammanställda räkenskaperna. Det finns anledning att, av insyns- och tillgänglighetsskäl, försöka underlätta för enskilda som vill ta del av särredovisningar. Utredningen föreslår därför att det i lag regleras att upplysning ska lämnas i årsredovisningen om vilka särredovisningar som upprättats till följd av bestämmelse i lag eller förordning av kommunen eller landstinget, och de kommunalgruppsföretag som ingår i de sammanställda räkenskaperna.

17 Lagteknisk översyn

17.1 Nuvarande struktur

KRL är indelad i nio kapitel som reglerar bland annat följande frågor:

1 kap. Inledande bestämmelser

I kapitlet regleras lagens tillämpningsområde, god redovisningssed och vissa definitioner.

2 kap. Bokföring

I kapitlet finns bl.a. bestämmelser om bokföring, räkenskapernas bevarande och arkivering.

3 kap. Allmänna bestämmelser om årsredovisning

I detta kapitel finns bestämmelser om årsredovisningens syfte, delar, form, ansvaret för årsredovisningens upprättande och specifikation till årsredovisning.

4 kap. Förvaltningsberättelse

I detta kapitel regleras innehållet i förvaltningsberättelsen.

5 kap. Resultaträkning och balansräkning

Här finns bestämmelser om resultat- och balansräkning, bl.a. regleras uppställningsformer.

6 kap. Värdering

I detta kapitel finns bestämmelser om hur värdering ska göras.

7 kap. Kassaflödesanalys

I detta kapitel finns bestämmelse om kassaflödesanalys.

8 kap. Sammanställd redovisning

Här finns bestämmelser om gemensam förvaltningsberättelse och sammanställda resultat- och balansräkningar.

9 kap. Delårsrapporter

I detta kapitel finns bestämmelser om delårsrapport, bl.a. om innehållet i delårsrapporter.

17.2 En ny lag om kommunal bokföring och redovisning

KRL är en ramlagstiftning och innehåller, jämfört med redovisningslagstiftningen för privata företag, förhållandevis få lagregleringar. Det finns inte någon statlig myndighet som kan utfärda allmänna råd eller föreskrifter om den kommunala redovisningen. Lagstiftaren har därmed lämnat ett betydande utrymme till normgivande organ att tolka lagen och utveckla god redovisningssed inom den kommunala redovisningen. RKR är det normgivande organ som finns inom den kommunala redovisningen.

Det är naturligtvis inte möjligt för lagstiftaren att i den alltmer komplicerade verkligheten förutse och i lag detaljreglera alla redovisningsfrågor som kan dyka upp. Där har det normgivande organet inom kommunal redovisning en viktig roll och kan förhållandevis snabbt anpassa sina rekommendationer i en föränderlig omvärld. Vissa frågor är dock lämpligare att reglera i lag. Det gäller bl.a. bestämmelser som enligt utredningen måste anses som grundläggande. Förslaget innebär att det blir en tydligare ram för den kommunala redovisningen, fler lagregleringar och en bättre struktur.

Skälen till förslagen om införande av enskilda lagregleringar framgår av respektive avsnitt. De förslag som utredningen lämnar ökar dock antalet lagregleringar inom den kommunala redovisningen. Lagens karaktär som ramlag kvarstår även med dessa föreslagna förändringar. Mot bakgrund av antalet nya paragrafer och behovet av en tydligare struktur föreslås en ny lag.

Namnet har ändrats till lagen om kommunal bokföring och redovisning för att bättre återspeglar innehållet i lagen.

17.3 En tydligare struktur

Förslag: Lagen innehåller bestämmelser om bokföring och redovisning. Lagen är indelad i följande kapitel:

- inledande bestämmelser (1 kap.),
- definitioner (2 kap.),
- bokföring och arkivering (3 kap.),
- allmänna bestämmelser om årsredovisning (4 kap.),
- resultaträkning (5 kap.),
- balansräkning (6 kap.),
- värdering (7 kap.),
- kassaflödesanalys (8 kap.),
- noter (9 kap.),
- drift- och investeringsredovisning (10 kap.),
- förvaltningsberättelse (11 kap.),
- sammanställda räkenskaper (12 kap.), och
- delårsrapporter (13 kap.).

Utdriningens förslag till ny lag om kommunal bokföring och redovisning bygger till stora delar på nuvarande KRL. Den nya lagen har dock tillfört ett stort antal nya bestämmelser. Vidare har lagtexten fått en ny utformning; regelmassan har delats upp på ett större antal kapitel och paragrafer, språket har moderniseringats och mellan paragraferna har förts in flera nya rubriker.

Följande kapitel föreslås finnas i lagen:

1 kap. Inledande bestämmelser

Av kapitlet framgår lagens innehåll inklusive kapitelindelning. Kapitlet innehåller även bestämmelser om lagens tillämplighet vad gäller kommunalförbund, god redovisningssed och räkenskapsår.

2 kap. Definitioner

I kapitlet finns definitioner av vissa begrepp som används i lagen.

3 kap. Bokföring och arkivering

I kapitlet finns bl.a. bestämmelser om bokföring, räkenskapernas bevarande och arkivering.

4 kap. Allmänna bestämmelser om årsredovisning

I detta kapitel finns bestämmelser om årsredovisningens delar, rättvisande bild, andra redovisningsprinciper, årsredovisningens form och specifikation till balansräkningspost.

5 kap. Resultaträkning

Här finns bestämmelser om resultaträkning, bl.a. regleras uppställningsformen.

6 kap. Balansräkning

Här finns bestämmelser om balansräkning, bl.a. regleras uppställningsformen. Regler för klassificeringen av tillgångar som anläggnings- eller omsättningstillgångar finns i detta kapitel.

7 kap. Värdering

I detta kapitel finns bestämmelser om hur värdering ska göras.

8 kap. Kassaflödesanalys

I detta kapitel finns bestämmelse om kassaflödesanalys.

9 kap. Noter

I detta kapitel finns bestämmelser om upplysningar som ska lämnas i not.

10 kap. Drift- och investeringsredovisning

I detta kapitel finns bestämmelser om driftredovisning och investeringsredovisning.

11 kap. Förvaltningsberättelse

I detta kapitel regleras innehållet i förvaltningsberättelsen.

12 kap. Sammanställda räkenskaper

Här finns bestämmelser om de sammanställda räkenskaperna, bl.a. vilka delar som de sammanställda räkenskaperna ska innehålla.

13 kap. Delårsrapport

I detta kapitel finns bestämmelser om delårsrapport, bl.a. om vilka delar som en delårsrapport ska innehålla.

17.4 Földändringar i andra författningar

Hänvisningar till KRL i andra författningar:

- Kommunallagen (1991:900), 8 kap. 3 d, 5 a, 14, 16 och 20 a §§.
- Lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser, 24 §.
- Lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m., 6 §.
- Förordningen (2001:100) om den officiella statistiken, 5 c §.
- Förordningen (2006:1203) om redovisning av fjärrvärmeverksamhet, 2, 4, 6, 11 och 12 §§.

18 Konsekvensanalys

18.1 Kraven på konsekvensanalysen

Enligt 14–15 a §§ kommittéförordningen (1998:1474) ska en utredning redovisa vilka konsekvenser som utredningens förslag får för kostnader och intäkter för staten, kommuner, landsting, företag eller andra enskilda. En beräkning av eventuella konsekvenser samt, i förekommande fall, förslag till finansiering ska också redovisas i betänkandet. Om förslagen innehåller samhällsekonomiska konsekvenser i övrigt ska dessa redovisas.

Utdelningen ska belysa förslagens konsekvenser för det kommunala självstyret. Av 14 kap. 3 § RF framgår att en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte bör gå utöver vad som nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranlett den. Bestämmelsen ger uttryck för en proportionalitetsprincip vad gäller inskränkningar i den kommunala självstyrelsen.

Om förslagen i övrigt har betydelse för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företags, för jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen, ska detta också redovisas.

Om ett betänkande innehåller förslag till nya eller ändrade regler ska föreskrifternas konsekvenser redovisas i en konsekvensutredning i enlighet med bestämmelserna i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Enligt 6 § konsekvensutredningsförordningen ska en konsekvensutredning innehålla bl.a. en beskrivning av vad man vill uppnå, en beskrivning av vilka alternativa lösningar som finns för det man vill uppnå och vilka effekterna blir om någon reglering inte

kommer till stånd. Vidare ska uppgifter om vilka som berörs av regleringen och om förslagen överensstämmer med, eller går utöver, de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen, och en bedömning av om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser.

Kan regleringen få effekter av betydelse för företagens arbetsförutsättningar ska konsekvensutredningen också, enligt 7 §, bl.a. innehålla en beskrivning av antalet företag som berörs, vilka branscher företagen är verksamma i samt storleken på företagen, och vad regleringen innebär för företagens administrativa kostnader. Vidare ska beröras i vilken utsträckning regleringen kan komma att påverka konkurrensförhållandena för företagen, hur regleringen i andra avseenden kan komma att påverka företagen, och om särskilda hänsyn behöver tas till små företag vid reglernas utformning.

18.2 Övergripande konsekvenser av en ny lag om bokföring och redovisning för kommuner och landsting

Utredningen lämnar ett förslag till en ny lag om kommunal bokföring och redovisning. Konsekvenserna av förslaget bör därför bedömas ur ett helhetsperspektiv.

Syftet med översynen är att åstadkomma en ändamålsenlig bokförings- och redovisningslagstiftning för kommuner och landsting. Utgångspunkten ska bl.a. vara att de redovisningsprinciper som är av vikt för kommuner och landsting särskilt beaktas, dvs. att lagstiftningen även fortsättningsvis ska vara anpassad till den kommunala särartan.

Utredningen har genomgående lagt förslag som syftar till en mer rättvisande redovisning, ökad insyn och en ökad jämförbarhet. Det gäller både jämförbarhet över tid och jämförbarhet mellan olika kommuner respektive landsting. Värdet av jämförbarhet visar sig i möjligheten att bedöma effektivitet och underlätta för politiker och medborgare att bedöma den ekonomiska utvecklingen.

Utredningen har beakta de förändringar som skett i BFL och i ÅRL som har bärning på det kommunalekonomiska området, då

dessa lagar i hög grad påverkat utformningen av lagen om kommunal redovisning.

Utredningen har förutom de materiella lagförslagen gjort en lagteknisk översyn. Denna översyn har innefattat en språklig och redaktionell genomgång av bestämmelserna i lagen. Utredningens målsättning har varit att få en tydligare struktur som kan underlätta för läsaren att hitta i lagen. Det handlar bland annat om en delvis ny kapitelindelning och fler underrubriker.

Vad utredningen vill uppnå med förslagen och vad som händer om reglering inte sker, har behandlats i förslagsavsnitten i (4–8 och 10–17). Även alternativa lösningar som funnits till utredningens förslag har behandlats i respektive avsnitt.

Utredningen lämnar vissa förslag som kommer att öka de administrativa kostnaderna för kommuner och landsting. Men det finns också förslag som innebär lättanden. Sammantaget gör utredningen bedömningen att förslaget inte medför några ytterligare administrativa kostnader för kommuner och landsting.

Vissa av förslagen påverkar även kommunernas och landstingens resultat och ekonomiska ställning. Utredningen anser att förändringarna kan motiveras med att det blir en mer rättvisande redovisning, bättre insyn och en ökad jämförbarhet.

Utredningens förslag innebär en ökad lagreglering av framför allt den kommunala redovisningen. Det minskar i viss mån kommuners och landstings utrymme att själva utforma sin redovisning. Det samlade förslaget bidrar dock till en välfungerade kommunal bokföring och mer rättvisande redovisning samt ökar insynen och jämförbarheten. Utredningen anser därför att förslaget inte innehåller något oproportionerligt ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

I de följande avsnitten kommer utredningen närmare kommentera konsekvenserna av de olika förslagen.

18.3 Konsekvenser för kommuner och landsting

18.3.1 Redovisning av kommunala pensionsförpliktelser

Förslaget

Utredningen föreslår att kommuners och landstings pensionsförpliktelser ska redovisas enligt fullfonderingsmodellen. Det innebär att alla redovisade pensionsförpliktelser ska tas upp i balansräkningen som skuld eller avsättning. Pensionsförpliktelser intjänade före 1998 överförs från ansvarsförbindelser till skuld eller avsättning via eget kapital.

Balanskravsjustering ska göras genom att årliga förändringar av avsättning för pensionsförpliktelser som beror på ändrade livslängdsantaganden eller diskonteringsränta inte ska beaktas vid beräkningen av årets resultat efter balanskravsjusteringar (dvs. vid avstämning mot balanskravet).

Konsekvenser

Kommunal självstyrelse

Hur kommunala avtalspensioner ska redovisas är redan i dag reglerat i lag. Mot bakgrund av detta bedömer utredningen att förslagen i denna del inte innebär någon inskränkning av den kommunala självstyrelsen.

Ekonomiska konsekvenser

Årets resultat i resultaträkningen påverkas som tidigare nämnts av pensionsredovisningen eftersom storleken på pensionskostnaderna skiljer sig beroende på val av pensionsmodell (se avsnitt 7.2). En övergång till fullfondering innebär i normalfallet lägre kostnader och högre årliga resultat även om utbetalningarna är desamma. Det i sin tur innebär ett annat sätt att förhålla sig till årets resultat.

Fullfonderingsmodellen är dock mer känslig för konjunkturvariationer än vad blandmodellen är (se avsnitt 7.8). När externa förändringar i beräkningsförutsättningarna sker, t.ex. ändrad ränta eller ändrade livslängdsantaganden, påverkas pensionsåtagandet och

pensionskostnaderna. I en fullfonderingsmodell blir effekterna av sådana förändringar mer påtagliga eftersom ett större pensionsåtagande i balansräkningen medför större förändringar och därmed större resultatpåverkan.

Eftersom ansvarsförbindelsen föreslås överföras till balansräkningen via eget kapital kommer cirka 100 kommuner och merparten av landstingen få negativa egna kapital vid en övergång till fullfonderingsmodellen. Det finns inte någon fastställd norm för hur stort det egna kapitalet bör vara. En naturlig inriktning är dock att det egna kapitalet bör stärkas om det understiger noll i utgångsläget. Hur stort det egna kapitalet bör vara, liksom strategin för att nå den eftersträvade nivån, måste bedömas och utformas utifrån kommunens eller landstingets individuella förutsättningar.

Oavsett val av modell för redovisning av pensionsförpliktelser påverkas inte pensionsutbetalningarna. Enligt förslaget ska pensionsförpliktelser som i dag finns redovisade som ansvarsförbindelse överföras till skuld eller avsättning i balansräkningen via eget kapital. En effekt av detta är att kostnaden för utbetalningar från skulden inte redovisas över resultaträkningen med en positiv resultatpåverkan som följd (se avsnitt 7.8). De faktiska pensionsutbetalningarna belastar fortfarande likviditeten varför en kommun kan behöva vidta åtgärder för att öka likviditeten. Utredningen anser därför att det är viktigt att kommuner och landsting ser över sina finansiella mål, som allt annat lika, bör vara utformade så att resultatet täcker kommande pensionsutbetalningar.

Utredningen föreslår att upplysning ska lämnas om förändring av avsättning för pensionsförpliktelser sedan föregående balansdag. Av upplysningen ska framgå hur stor del av förändringen som beror på ändrade beräkningsantaganden.

18.3.2 Finansiering av kommunala pensionsförpliktelser

Förslaget

Utredningen föreslår inga åtgärder för att öka jämförbarheten mellan olika finansieringsformer för framtida pensionsutbetalningar.

Om avsättning för pensionsförpliktelser har minskat sedan föregående balansdag till följd av att försäkring har tecknats eller

att medel har överförts till pensionsstiftelse, ska upplysning lämnas om vilka belopp som avsättningen har minskats med.

Konsekvenser

Förslaget innebär att ett nytt upplysningskrav blir särskilt reglerat i lag. Utredningen bedömer dock att konsekvenserna för kommuner och landsting är begränsade då det redan i dag följer av god redovisningssed att informera om avsättningen för pensionsförfliktelser har minskat till följd av att försäkring har tecknats eller att medel har överförts till pensionsstiftelse.

18.3.3 Sammanställd redovisning

Förslagen

Nya begrepp, delar och undantagsmöjligheter

Utredningen föreslår att begreppet sammanställd redovisning tas bort. Istället införs begreppet sammanställda räkenskaper. De sammanställda räkenskaperna består av en sammanställd resultaträkning, en sammanställd balansräkning, en sammanställd kassaflödesanalys och noter.

Det införs fler nya begrepp för att underlätta förståelsen av lagen; kommunalgrupp, kommunalgruppsföretag och uppdragsföretag. Den föreslagna definitionen av kommunalgruppsföretag kan komma att innebära att fler juridiska personer ingår i de sammanställda balans- och resultaträkningarna än tidigare. Samtidigt införs undantagsmöjlighet för när sammanställda räkenskaper inte måste upprättas trots att kommunen eller landstinget har kommunalgruppsföretag. Det föreslås också undantag från kravet att alla kommunalgruppsföretag ska ingå i de sammanställda räkenskaperna. Någon sådan undantagsmöjlighet finns inte i KRL i dag.

Vad som ska ingå i den sammanställda resultaträkningen och den sammanställda balansräkningen preciseras i högre grad än tidigare. I ÅRL finns bara krav på kassaflödesanalys för större företag. Det innebär att alla kommunalgruppsföretag som ska konsolideras inte behöver upprätta en kassaflödesanalys enligt ÅRL. Kassaflödesanalys

för kommunalgruppsföretag kan därför behövas upprättas särskilt för att uppfylla kraven i den föreslagna lagen.

Konsolideringsmetod

Förslaget innebär att vilken konsolideringsmetod som ska användas blir reglerat i lag. Klyvningsmetoden blir huvudregel men om det finns särskilda skäl och är förenligt med rätvisande bild kan kapitalandelsmetoden användas. Det tillkommer också ett krav i lag på att förvärvsanalys alltid ska upprättas.

Konsekvenser

Kommunal självstyrelse

Sammantaget innebär förslagen som rör den sammanställda redovisningen att utrymmet för kommuner och landstinget att själva utforma den sammanställda redovisningen minskar jämfört med i dag. Förslaget innebär således en inskränkning av kommunernas och landstingens självbestämmanderätt, och utgör därmed ett visst ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Utredningen anser dock att behovet av ökad insyn och därmed en förbättrad jämförbarhet mellan kommuners respektive landstings sammanställda redovisningar väger tyngre än deras självstyrelseintresse (se avsnitt 12.4). Detta behov bedöms inte heller kunna tillgodoses på ett för det kommunala självbestämmandet mindre ingripande sätt. Utredningen anser därmed att förslaget utgör ett proportionellt ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

Administrativa kostnader

Förslaget innebär sammantaget i denna del att fler krav ställs i lag på att information om kommunalgruppen ska lämnas i årsredovisningen. Det medför en ökad administrativ börla för kommuner och landsting då denna information ska samlas in och sammanställas. Att konsolideringsmetod regleras i lag kan innebära en större administrativ börla för de kommuner och landsting som måste byta konsolideringsmetod. Utredningen bedömer i denna del

att förslagen kommer att medföra merkostnader för kommuner och landsting.

18.3.4 Särredovisning

Förslaget

Utredningen lämnar ett förslag om ett nytt upplysningskrav rörande särredovisning. Förslaget innebär att upplysning ska lämnas i not om vilka särredovisningar som har gjorts av kommuner och landsting, samt de kommunalgruppsföretag som omfattas av de sammanställda räkenskaperna, till följd av krav i lag eller förordning under räkenskapsåret.

Konsekvenser

Förslaget innebär ett nytt krav på kommuner och landsting att lämna upplysningar om särredovisningarna. Det innebär en viss inskränkning av det kommunala självstyret. Förslaget syftar till att underlätta för enskilda som vill ta del av särredovisningar. Detta bedöms inte kunna tillgodoses på ett för det kommunala självbestämmendet mindre ingripande sätt. Utredningen anser därmed att förslaget utgör ett proportionellt ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

Förslaget bedöms endast medföra begränsade administrativa kostnader för kommuner och landsting.

18.3.5 Delårsrapport

Förslaget

Utredningen föreslår att det ska regleras i lag vilka delar som en delårsrapport ska bestå av. Den tidigare regleringen av vilka upplysningar som ska lämnas i delårsrapporten tas bort. Förslaget innebär en utökad reglering i lag om vilka jämförelsetal som ska finnas i en delårsrapport.

Konsekvenser

Sammantaget innebär förslagen att utrymmet för kommuner och landstinget att själva utforma delårsrapporten minskar i viss mån jämfört med i dag. Förslaget innebär således en mindre inskränkning av kommunernas och landstingens självbestämmanderätt, och utgör därmed ett visst ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Det finns ett värde av att reglera vilka delar en delårsrapport ska bestå av ur ett demokratiperspektiv. Det underlättar för politiker och medborgare att hitta informationen samt säkerställer att grundläggande ekonomisk information lämnas. Att kraven regleras i lag underlättar också jämförelser över tid och mellan kommuner respektive landsting. Dessa behov bedöms inte kunna tillgodoses på ett för det kommunala självbestämmendet mindre ingripande sätt. Utredningen anser därmed att förslaget utgör ett proportionellt ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

Den delen av förslaget som avser vilka delar som ska ingå och kravet på att ett ökat antal jämförelsetal ska lämnas bedömer inte utredningen medföra några administrativa kostnader med hänsyn till att det krav på innehåll i delårsrapporten som finns i 9 kap. 2 § KRL samtidigt tas bort.

18.3.6 Efterlevnad

Förslaget

Utredningen har lämnat förslag om att upplysning ska lämnas om sammanlagd kostnad för de kommunala revisorernas granskning av bokföring, delårsrapport och årsredovisning (räkenskapsrevision).

Konsekvenser

Kommunal självstyrelse

Att kommuner och landsting nu behöver lämna särskild upplysning om kostnaden för räkenskapsrevision är en ny uppgift och innebär en viss inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Syftet är att synliggöra vilka resurser som läggs på räkenskapsrevision. Förslaget kan också ge möjligheter till jämförelser inte bara över tid utan också

mellan olika kommuner respektive landsting. Dessa behov bedöms inte kunna tillgodoses på ett för det kommunala självbestämmandet mindre ingripande sätt. Utredningen anser därmed att förslaget utgör ett proportionellt ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

Administrativa kostnader

Förslaget innebär en viss begränsad ökning av den administrativa bördan för kommuner och landsting eftersom de måste särskilja kostnaden för räkenskapsrevision från övriga kostnader för den kommunala revisionen.

18.3.7 Arkiveringstid

Förslaget

Arkiveringstiden för räkenskapsinformation föreslås minska från tio till sju år. Även tiden som maskinutrustning och system, som behövs för att呈现出 räkenskapsinformation i vanlig läsbar form (dokument) eller mikroskrift som kan läsas med förstoringshjälpmedel, ska hållas tillgängliga ändras från tio till sju år.

Konsekvenser

Förslaget att minska arkiveringstiden från tio år till sju år är en lättnad för kommuner och landsting samt bidrar till att den administrativa bördan minskar. Det kan innebära minskade kostnader för kommuner och landsting.

18.3.8 Allmänna bestämmelser om årsredovisning

Förslagen

Fler delar i årsredovisningen

Utredningens förslag innebär att årsredovisningen får fler delar. Drift- och investeringsredovisningen flyttas från förvaltningsberättelsen och får egna delar i årsredovisningen.

Förändringen innebär inte något ökat informationskrav och bör därför inte medföra några särskilda kostnader för kommuner och landsting. Mot bakgrund av den nuvarande regleringen bedöms förslaget inte heller utgöra en begränsning av kommunala självstyrelsen.

Principen om rättvisande bild och andra grundläggande redovisningsprinciper

Principen om rättvisande bild och andra grundläggande redovisningsprinciper lagfästs enligt förslaget. Dessa redovisningsprinciper kan ge hjälp åt såväl normgivande organ som de som upprättar årsredovisningar, med tolkningen av befintliga lagregleringar samt att fastställa vad som kan anses vara god redovisningssed i fall där det saknas lagregler.

Konsekvenser

Förslaget bedöms inte i denna del ha några kostnadseffekter. Tvärtom torde regleringarna kunna underlätta arbetet med avslutande bokföringstransaktioner, att upprätta årsredovisningar och att utforma den kompletterande normgivningen.

Den kommunala självstyrelsen torde inte heller påverkas då det redan sedan tidigare fanns ett övergripande krav på att bokföringen och redovisningen ska göras i enlighet med god redovisningssed.

18.3.9 Resultaträkning och balansräkning

Förslagen

I uppställningen av resultaträkningen har införts en ny resultatnivå.

Posterna Finansiella intäkter och Finansiella kostnader har ersatts med Poster från finansiella tillgångar respektive Poster från finansiella skulder.

Posterna Extraordinära kostnader och Extraordinära intäkter har ersatts av en post, Extraordinära poster, för nettoredovisning.

Möjligheten att ta upp förpliktelser som inte tas upp i själva balansräkningen, inom linjen föreslås tas bort. Det ersätts med ett

krav på att i not lämna upplysningar om ställda säkerheter och ansvarsförbindelser.

Konsekvenser

Förändringen innebär inget nytt informationskrav och bedöms inte medföra några merkostnader eller något ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

18.3.10 Värdering

Förslagen

Nyttjandeperiod

I förslaget har begreppet ekonomisk livslängd ersatts med begreppet nyttjandeperiod. Det finns ett nytt upplysningskrav avseende genomsnittlig bedömd nyttjandeperiod för varje post som tas upp som materiell anläggningstillgång. Nyttjandeperioden för en immateriell anläggningstillgång ska anses uppgå till högst fem år, om inte en annan längre tid med rimlig grad av säkerhet kan fastställas. Det finns även ett upplysningskrav vad gäller immateriella anläggningstillgångar om nyttjandeperioden bedöms till längre tid än fem år.

Immateriella anläggningstillgångar

Utgifter för utveckling som är av väsentligt värde för kommunens eller landstingets verksamhet under kommande år får tas upp som immateriell anläggningstillgång. Detsamma gäller utgifter för koncessioner, patent, licenser och liknande rättigheter. Utgifter för forskning föreslås inte få tas upp som anläggningstillgång.

Möjligheten till uppskrivning tas bort

Det finns enligt nuvarande 6 kap. 6 § möjlighet att under vissa särskilda förutsättningar få skriva upp finansiella anläggningstillgångar. Denna möjlighet har i förslaget tagits bort.

Finansiella instrument

Som huvudregel föreslås att vissa finansiella instrument som primärt innehås för att genererera avkastning eller värdestegring ska värderas till verkligt värde. Undantag från denna huvudregel gäller bland annat för finansiella instrument som hålls till förfall dvs. som det förväntas att kommunen eller landstinget kommer att innehå fram till dess att de förfaller till betalning och regleras.

En värdering till verkligt värde får inte göras om en sådan värdering inte skulle ge ett tillförlitligt värde på det finansiella instrumentet. Det finansiella instrumentet ska då värderas enligt sedvanliga regler om värdering av anläggnings- respektive omsättningstillgångar.

Värdeförändringar sedan föregående balansdag ska redovisas som kostnad eller intäkt i resultaträkningen på raden för Poster från finansiella tillgångar. I de fall anskaffningen skett under pågående räkenskapsår är det värdeförändringen sedan anskaffningstillfället som ska redovisas.

Gåvor

Förslaget innebär att tillgång som tas emot utan vederlag, eller till ett vederlag som väsentligt understiger tillgångens verkliga värde, ska redovisas till det verkliga värdet vid förvärvstidpunkten. Detta har inte tidigare varit särskilt reglerat i lag. Förslaget innebär ett klargörande och förhindrar tveksamheter vid värdering av gåvor.

Fordringar och skulder i utländsk valuta

Fordringar och skulder i utländsk valuta ska omräknas enligt växelkurserna på balansdagen om inte annat följer av bestämmelserna om god redovisningsbild och rätvisande bild.

Avsättning

En avsättning ska motsvara den på balansdagen bästa uppskattningen av det belopp som kommer att krävas för att reglera förpliktelser. Värderingen avser samtliga avsättningar därmed även avsättningar för pensionsförpliktelser.

Konsekvenser

Kommunal självstyrelse

Förslaget att vissa finansiella instrument ska värderas till verkligt värde innebär en viss inskränkning av den kommunala självstyrelsen. Detta genom att möjligheten tas bort för kommuner och landsting att själva välja i vilken period en värdeökning av finansiella instrument ska redovisas. Förslaget ger dock en mer rättvisande redovisning och ökar jämförbarheten. Utredningen anser därmed att förslaget utgör ett proportionellt ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

Genom att även immateriella anläggningstillgångar som huvudregel skrivs av utifrån bedömd nyttjandeperiod, ges kommuner och landsting ett större utrymme för individuella bedömningar.

Utredningen anser att övriga förslag i denna del inte medför någon inskränkning av det kommunala självstyret.

Administrativa kostnader

De nya upplysningskraven vad gäller bedömd nyttjandeperiod kommer medföra vissa begränsade administrativa kostnader. Förslaget för hur fordringar och skulder i utländsk valuta ska värderas innebär att arbetet underlättats betydligt bland annat vid konsidering av de sammanställda räkenskaperna.

Förslaget om värdering av vissa finansiella instrument innebär ingen förändring mot dagens lagkrav eftersom verkligt värde krävs för att tillämpa lägsta värdets princip och vid bedömning av uppskrivningsbehov av finansiella anläggningstillgångar.

Utredningen anser dock att förslagen sammantaget inte medför några merkostnader för kommuner och landsting.

Ekonomiska konsekvenser

Värdering till verkligt värde kommer att påverka kommunernas och landstingens resultat. Om marknadsvärdet är högre än anskaffningsvärdet vid införandet kommer resultatet att förbättras och tillgångarna öka. Det finns skäl att tro att resultatet därefter kommer att variera mer, både i positiv och i negativ riktning.

Utredningen bedömer dock att det leder till en mer rättvisande bild och en ökad jämförbarhet. Värdering till verkligt värde möjliggör också en matchning av ökning av pensionsskulden med värdeökning av placerade medel (exklusive diskonteringsränta).

18.3.11 Förvaltningsberättelsen

Förslaget

Utredningen har lämnat en rad olika förslag som berör förvaltningsberättelsen.

Drift- och investeringsredovisningen får egna delar i årsredovisningen (se avsnitt 11.3).

Kravet på redovisning av sjukfrånvaro i den relativt detaljerade form som i dag finns i 4 kap. 1 a § KRL föreslås tas bort. Liksom tidigare krävs dock att väsentliga personalförhållanden ska redovisas i förvaltningsberättelsen, vilket kan inbegripa viss information om sjukfrånvaro.

Kravet på att lämna information om kommunalgruppsföretag i förvaltningsberättelsen har utökats. Utvärderingen av mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning, och utvärderingen av ekonomisk ställning ska enligt förslaget även omfatta kommunalgruppsföretag.

Förslaget innebär en betydande minskning av vilka upplysningar som ska lämnas i förvaltningsberättelsen om uppdragsföretag. I dag ska upplysningar om de juridiska personer som faller under begreppet uppdragsföretag lämnas enligt 4 kap. 1 § KRL. Det innebär ett högt ställt upplysningskrav avseende uppdragsföretag. Nu begränsas upplysingsskyldigheten till upplysningar om sådana förhållanden avseende uppdragsföretag som är av väsentlig betydelse för bedömningen av kommunens eller landstingets verksamhet eller ekonomi. Förslaget innehåller därför en lättnad i denna del.

Balanskravsutredningen utökas enligt förslaget. I balanskravsutredningen har lagts till att även orealiserade vinster i värdepapper inte ska beaktas vid beräkningen av årets resultat. Detta till följd av att vissa finansiella instrument ska värderas till verkligt värde på balansdagen. Balanskravsjustering ska göras för den ökning eller

minskning av pensionsförpliktelse som skett till följd av ändrade livslängdsantaganden eller diskonteringsränta.

Konsekvenser

Kommunal självstyrelse

Kravet på att lämna information om kommunalgruppsföretag i förvaltningsberättelsen har utökats samtidigt innebär förslaget en betydande minskning av vilka upplysningar som ska lämnas i om uppdragsföretag.

Att kravet på redovisning av sjukfrånvaro i den relativt detaljerade form finns i dag föreslås tas bort och att balanskravsutredningen utökas påverkar inte den kommunala självstyrelsen.

Utredningen anser sammantaget att förslagen i denna del inte innebär någon inskränkning av det kommunala självstyret.

Administrativa kostnader

Förslaget innebär en minskad administrativ bönda för kommuner och landsting till följd av att det särskilda kravet på redovisning av sjukfrånvaron tas bort. Det finns också andra förändringar som medför minskad administration för vissa kommuner och landsting. Det gäller vilka upplysningar som måste lämnas om uppdragsföretag.

Förslaget innebär samtidigt att de kommuner och landsting som ska lämna upplysningar i förvaltningsberättelsen om kommunalgruppen nu även måste lämna uppgifter om god ekonomisk hushållning och ekonomisk ställning avseende communalgruppen.

Sammantaget gör utredningen bedömningen att förändringarna leder till minskade administrativa kostnader för kommuner och landsting.

18.4 Konsekvenser för kommunalförbund och samordningsförbund

Kommunalförbund och till viss del även samordningsförbunden kommer att påverkas av utredningens förslag om en ny lag om kommunal bokföring och redovisning.

Kommunalförbunden måste även fortsättningsvis tillämpa lagbestämmelserna om kommunal bokföring och redovisning på samma sätt som kommuner och landsting. Utredningen anser att förslagen, liksom för kommuner och landsting, sammantaget inte innebär några ökade kostnader för kommunalförbund. Det ska i detta sammanhang påpekas att de föreslagna regleringarna om sammanställd redovisning inte kommer att påverka kommunalförbund i någon högre grad.

Enligt lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser svarar samordningsförbunds styrelser för samordningsförbundets räkenskaper och ska årligen upprätta årsbokslut och årsredovisning. KRL gäller i tillämpliga delar. Enligt förslaget ska lagbestämmelserna om kommunal bokföring och redovisning även fortsättningsvis gälla samordningsförbund i tillämpliga delar. Utredningen föreslår dock att kravet på att samordningsförbundens styrelse ska upprätta årsbokslut tas bort. Det kan i viss mån innebära en kostnadsbesparing för samordningsförbunden.

18.5 Konsekvenser för offentliga finanser

Balanskravet utgör, tillsammans med överskottsmålet och statens utgiftstak, det finanspolitiska ramverket.

Skillnaden mellan inkomster och utgifter enligt nationalräkenskaperna utgör det finansiella sparandet. Kommunsektorns finansiella sparande utgör en del av den offentliga sektorns finansiella sparande och omfattas av överskottsmålet. Överskottsmålet innebär att det offentliga finansiella sparandet över en konjunkturcykel bör motsvara en procent av bruttonationalprodukten. Kommunernas och landstingens finansiella sparande är därmed av betydelse för uppfyllandet av överskottsmålet.

Balanskravet avser det ekonomiska resultatet, inte det finansiella sparandet. Ekonomiskt resultat är det begrepp som används i den kommunala redovisningen.

Kommunsektorns finansiella sparande utvecklas i allmänhet i samma riktning som det ekonomiska resultatet i kommuner och landsting, vilket styrs av både av balanskravet och av kravet på god ekonomisk hushållning. Det senare är överordnat balanskravet men ingår inte i det finanspolitiska ramverket. Olika redovisningsprinciper medför att det kan uppstå skillnader mellan resultat och finansiellt sparande för enskilda år, bland annat till följd av att investeringarna redovisas som en utgift i sin helhet i finansiellt sparande men periodiseras som en avskrivning i resultatet. Det är därför möjligt att kommunsektorn uppvisar t.ex. ett negativt finansiellt sparande och ett positivt resultat samma år.

En övergång till fullfondering skulle inte påverka det finansiella sparandet eftersom pensionsutbetalningarna är desamma i både blandmodell och fullfonderingsmodell. En övergång till fullfonderingsmodell leder dock i normalfallet till lägre kostnader och ett högre resultat. Ett möjligt scenario skulle kunna vara att kommuner och landsting använder det ökade utrymmet till utökad verksamhet (dvs. en ökad konsumtion). Det skulle i så fall ge upphov till en negativ effekt på det finansiella sparandet. Som ovan redovisats anser dock utredningen att det är viktigt att kommuner och landsting ser över sina finansiella mål och att dessa bör vara utformade så att resultatet även täcker kommande pensionsutbetalningar.

18.6 Konsekvenser för statliga myndigheter

18.6.1 Statistiska centralbyrån

Uppgifter i kommunernas och landstingens årsredovisningar har betydelse för den ekonomiska statistik som SCB tar fram och för underlaget för nationalräkenskaperna (t.ex. beräkning av BNP).

Delar av utredningens förslag innebär att de underlag som SCB använder vid insamling av uppgifter från kommuner, landsting och kommunalförbund måste ses över och uppdateras. Motsvarande översyner måste SCB dock göra även av andra orsaker som t.ex. förändringar i kodplaner m.m.

18.6.2 Skatteverket

Utredningen bedömer att förslaget om en förkortad tid för arkivering kommer att minska antalet ärenden hos Skatteverket rörande tillåtelse att förstöra dokument m.m. i förtid.

18.7 Konsekvenser för Rådet för kommunal redovisning

Bokförings- och redovisningslagstiftningens karaktär av ramlag påverkas inte av lagändringarna. RKR kommer även i fortsättningen att spela en viktig roll i utvecklandet av god redovisningssed. Att fler frågor är direkt reglerade i lag bör underlätta RKR:s arbete.

De förhållandevis stora förändringar i lagstiftningen som föreslås medför att RKR blir tvungen att se över betydande delar av sina rekommendationer, idéskrifter och informationer. RKR kommer på grund av detta att få tillfälligt ökade arbetsuppgifter.

18.8 Konsekvenser för övriga

Utredningen gör bedömningen att förslaget inte har betydelse för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företags, för jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

19 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

19.1 Förslag till lag om kommunal bokföring och redovisning

Förslag: Den nya lagen om kommunal bokföring och redovisning ska träda i kraft den 1 januari 2018.

Genom lagen upphävs lagen (1997:614) om kommunal redovisning.

Pensionsförpliktelser intjänade före 1998 ska överföras från ansvarsförbindelser till skuld eller avsättning via eget kapital.

Bestämmelsen i 5 kap. 7 § lagen (1997:614) om kommunal redovisning avseende bidrag som har beslutats under år 2009 ska fortsatt gälla.

19.1.1 Ikraftträdande

Enligt 13 § lagen om kungörande av lagar och andra förfatningar ska det framgå av en författning när den träder i kraft. Vid bedömningen av när en ny lag om kommunal bokföring och redovisning ska träda i kraft bör beaktas att den reglerar bokföring och redovisning för kommuner och landsting och därfor har ett brett tillämpningsområde. Hänsyn måste också tas bl.a. till tiden för lagstiftningsprocessen och den tid det som behövs för kommuner och landsting att förbereda sig. Ikraftträdandedatum bör därfor inte sättas alltför nära i tiden.

Utredningen föreslår mot den bakgrund att den nya lagen träder i kraft den 1 januari 2018 och att den börjar tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 december 2017.

19.1.2 Övergångsbestämmelser

Det saknas särskilda författningskrav för övergångsbestämmelser. Kraven är i stället ofta betingade av praktiska skäl.

Lagen om kommunal redovisning upphävs

Genom att ny lag (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning träder i kraft 1 januari 2018 upphävs samtidigt lagen (1997:614) om kommunal redovisning.

Överföring av ansvarsförbindelser avseende pensionsförpliktelser till skuld eller avsättning

En viktig fråga är hur pensionsförpliktelser som i dag finns redovisat under ansvarsförbindelser ska föras över till skuld eller avsättning i balansräkningen. Huvudregeln, i enlighet med kongruensprincipen, är att det ska ske över resultaträkningen. Storleken på ansvarsförbindelsen (inklusive särskild löneskatt) som ska föras över till skuld eller avsättning uppgick 2014 till 228 miljarder kronor för kommunerna och 153 miljarder kronor för landstingen. En överföring över resultaträkningen skulle i princip betyda att de allra flesta kommuner och landsting får negativt resultat under det första räkenskapsåret som fullfonderingsmodellen tillämpas.

Det är i detta sammanhang viktigt att poängtala den framskjutna roll som resultaträkningen har i den kommunala redovisningen och dess koppling till balanskravet. Det skulle vara svårt för kommuner och landsting att hantera en sådan effekt av förändrad redovisning av pensioner inom det ekonomiska ramverk som finns. Det riskerar att dramatiskt påverka utrymmet för övrig verksamhet.

Utredningen anser att den lagändring som föreslås för hur pensioner ska redovisas inte har någon tydlig koppling till ett enskilt års verksamhet och borde därför inte påverka ett enskilt räkenskapsårs resultat. Om hela den befintliga skulden i ansvarsförbindelsen i stället lyfts in i balansräkningen via eget kapital blir det inte någon sådan effekt på resultatet.

Bidrag till infrastruktur

Bestämmelsen i 5 kap. 7 § KRL innebär att kommuner och landsting får påbörja upplösning av bidrag till infrastruktur som beslutats under 2009 det år som första utbetalningen görs.

Vid införandet av regeln angav Finansutskottet i sitt betänkande 2009/10:FiU15, att hänsyn skulle tas till att flera kommuner och landsting stod i begrepp att delta i medfinansiering till statlig infrastruktur och att de redan har kommit långt i processen med den treåriga ekonomiska planeringen. Därför gjordes det möjligt att avseende beslut som fattades under 2009 senarelägga påbörjandet av upplösningen av bidrag som har tagits upp i balansräkningen till dess att den första utbetalningen görs.

Utredningen kan inte utesluta att kan finnas kommuner och landsting som fortfarande är berörda av bestämmelsen och därför behövs en övergångsbestämmelse som innebär att bestämmelsen i 5 kap. 7 § KRL avseende bidrag som har beslutats under år 2009 fortsatt ska gälla.

19.2 Förslag till övriga lagändringar

Förslag: Ändringarna i kommunallagen, lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser, lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. och övriga följdändringar i andra författningsar ska träda i kraft den 1 januari 2018.

De föreslagna ändringarna i kommunallagen, lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser, lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m., förordningen om den officiella statistiken och förordningen om redovisning av fjärrvärmeverksamhet utgör följdändringar och måste därför träda i kraft samtidigt som den nya lagen om kommunal bokföring och redovisning trär i kraft, dvs. den 1 januari 2018.

20 Författningskommentarer

20.1 Förslag till lag (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning

Utredningens förslag till ny lag om kommunal bokföring och redovisning bygger till stora delar på den nuvarande KRL. Den nya lagen har dock tillförts ett antal nya bestämmelser. Vidare har lagtexten fått en ny utformning; regelmassan har delats upp på ett större antal kapitel och paragrafer, språket har moderniseras och mellan paragraferna har förts in flera nya rubriker. I författningskommentaren hänvisas till sådana uttalanden från äldre förarbeten som har bedömts fortfarande ha relevans. Givetvis kan även det som i övrigt har uttalats i äldre förarbeten i viss utsträckning tjäna till ledning vid tillämpningen av sådana bestämmelser som går tillbaka på bestämmelser i tidigare lagar.

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om bokföring och redovisning för kommuner och landsting. Lagen är indelad i följande kapitel:

- *inledande bestämmelser (1 kap.)*,
- *definitioner (2 kap.)*,
- *bokföring och arkivering (3 kap.)*,
- *allmänna bestämmelser om årsredovisning (4 kap.)*,
- *resultaträkning (5 kap.)*,
- *balansräkning (6 kap.)*,
- *värdering (7 kap.)*,
- *kassaflödesanalys (8 kap.)*,
- *noter (9 kap.)*,

- drift- och investeringsredovisning (10 kap.),
- förvaltningsberättelse (11 kap.),
- sammanställda räkenskaper (12 kap.), och
- delårsrapport (13 kap.).

Paragrafen är ny och innehåller en innehållsförteckning.

Lagens tillämpningsområde

2 § Kommuner och landsting är bokföringsskyldiga enligt 3 kap. De är också skyldiga att upprätta en årsredovisning för varje räkenskapsår enligt 4–12 kap. och en delårsrapport enligt 13 kap.

Paragrafen motsvarar nuvarande 1 kap. 1 § och anger kommuners och landstings bokförings- och redovisningsskyldighet.

3 § Bestämmelserna i denna lag om kommuner och landsting gäller även kommunalförbund.

Paragrafen motsvarar nuvarande 1 kap. 2 §.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 46 f. och 67.

God redovisningssed

4 § Bokföring och redovisning ska fullgöras på ett sätt som överensstämmer med god redovisningssed.

Paragrafen motsvarar nuvarande 1 kap. 3 § första stycket.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 68 f.

Räkenskapsår

5 § Ett räkenskapsår omfattar ett kalenderår.

Paragrafen motsvarar nuvarande 1 kap. 4 §.

2 kap. Definitioner

Bokföring

1 § *Med bokföringspost avses varje enskild notering i grundbokföringen eller huvudbokföringen.*

Paragrafen motsvarar nuvarande 1 kap. 5 § 1.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:115 s. 68.

2 § *Med ekonomisk händelse avses alla förändringar i storleken och sammansättningen av en kommunens eller ett landstings förmögenhet som beror på kommunens eller landstingets ekonomiska relationer med omvärlden, såsom in- och utbetalningar, uppkomna fordringar och skulder samt andra åtgärder eller transaktioner som påverkar förmögenhetens storlek eller sammansättning.*

Paragrafen motsvarar nuvarande 1 kap. 5 § 2.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 70 och prop. 1999/2000:115 s. 68 f.

3 § *Med verifikation avses de uppgifter som dokumenterar en ekonomisk händelse eller en vidtagen justering i bokföringen.*

Paragrafen motsvarar nuvarande 1 kap. 5 § 3.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:115 s. 68.

Räkenskapsinformation

4 § *Med räkenskapsinformation avses:*

- 1. sådana sammanställningar av uppgifter som avses i*
 - 3 kap. 3 § (grundbokföring och huvudbokföring),*
 - 3 kap. 6 § (sidoordnad bokföring),*
 - 3 kap. 8 § (verifikation och handling m.m. som en verifikation hänvisar till),*
 - 3 kap. 11 § (systemdokumentation och behandlingshistorik),*
 - 4 kap. 1 § (årsredovisning),*
 - 4 kap. 5 § (specifikation till balansräkningspost),*
 - 13 kap. 2 § (delårsrapport),*

2. avtal och andra handlingar av särskild betydelse för att belysa verksamhetens ekonomiska förhållanden, samt

3. sådana uppgifter i övrigt som är av betydelse för att det ska gå att följa och förstå de enskilda bokföringsposternas behandling i bokföringen.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 1 kap. 5 § 4.

I förslaget har hänvisningen till 3 kap. 2 § andra stycket om noter till balansräkningen och resultaträkningen, tagits bort. Det innebär dock ingen skillnad i sak eftersom noterna enligt förslaget är en del av årsredovisningen. Ett tillägg har gjorts om att delårsrapport är räkenskapsinformation. Det har också gjorts redaktionella ändringar.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:115 s. 33 f. och s. 69.

Kommunalgrupp

5 § *Med en kommunalgrupp avses den kommunala förvaltningsorganisationen och kommunalgruppsföretagen.*

Paragrafen är ny.

I en kommunalgrupp ingår kommunen eller landstinget, samt kommunalgruppsföretagen enligt 6 §.

I 9 kap. 17 § i förslaget finns krav på upplysning om hur kommunalgruppen avgränsats och vilka juridiska personer den består av och hur den förändrats i sin sammansättning under räkenskapsåret.

Förslaget har behandlats i avsnitt 12.4.2.

Kommunalgruppsföretag

6 § *Med ett kommunalgruppsföretag avses en juridisk person vars verksamhet, mål och strategier en kommun eller ett landsting, själv eller tillsammans med ett eller flera kommunalgruppsföretag, har ett varaktigt betydande inflytande över.*

Betydande inflytande ska anses finnas vid ett innehav av minst tjugo procent av rösterna i en juridisk persons beslutande organ, om inte annat framgår av omständigheterna.

Om inflytandet inte är betydande ska den juridiska personen ändå anses vara ett kommunalgruppsföretag om den har särskild betydelse för kommunens eller landstingets verksamhet eller ekonomi.

Paragrafen är ny.

Begreppet juridisk person omfattar t.ex. aktiebolag, stiftelse, ekonomisk förening, ideell förening, handelsbolag, samordningsförbund enligt lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser och kommunalförbund.

Enligt *första stycket* ska inflytandet vara varaktigt och betydande. Med varaktigt avses att det inte får vara fråga om ett tillfälligt innehav i en juridisk person utan syftet måste vara ett längre innehav.

Begreppet betydande inflytande används i dag i KRL men dess betydelse framgår inte av lagen. *Andra stycket* innehåller en presumtionsregel om betydande inflytande. Den anger att betydande inflytande ska anses finnas vid ett innehav av minst 20 procent av rösterna i en juridisk persons beslutande organ, om inte annat framgår av omständigheterna. Vid fastställandet av inflytandets grad ska frågor som; avtal, hur övrigt ägande är fördelat och andra faktorer som begränsar eller inskränker inflytandet beaktas.

Enligt *tredje stycket* kan en juridisk person anses vara ett kommunalgruppsföretag, trots att betydande inflytande inte finns, om den har särskild betydelse för kommunens eller landstingets verksamhet eller ekonomi. Det kvarstår dock ett krav på ett varaktigt inflytande.

Den ekonomiska betydelsen för kommunen eller landstinget kan bedömas utifrån mått som t.ex. kommunens andel av den juridiska personens omsättning och omslutning, i förhållande till kommunens skatteintäkter och generella statsbidrag. Vad gäller särskild betydelse för verksamheten kan t.ex. vara fråga om ett renhållningsföretag som den enskilda kommunen har ett varaktigt inflytande över. Inflytandet är dock inte betydande. Renhållningsverksamhet har generellt sett särskild betydelse för kommunens verksamhet och företaget kan därför ses som ett kommunalgruppsföretag. Andra exempel på verksamhet som generellt sett har särskild betydelse för kommunens eller landstingets verksamhet är räddningstjänst, VA-verksamhet och ambulanssjukvård.

Förslaget har behandlats i avsnitt 12.4.1.

Uppdragsföretag

7 § Med uppdragsföretag avses en juridisk person eller en enskild individ som kommunen eller landstinget har överlämnat vården av en kommunal angelägenhet till enligt 3 kap. 16 § kommunallagen (1991:900). Med ett uppdragsföretag avses inte ett kommunalgruppsföretag.

Paragrafen som är ny.

Uppdragsföretag kan bedriva sin verksamhet i olika former. Exempel är delägda kommunala bolag, stiftelser och ekonomiska föreningar enligt 3 kap. 18 b § KL, privata utförare enligt 3 kap. 18 c § KL, kommunalförbund och samordningsförbund enligt lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser. Ett kommunalgruppsföretag är dock aldrig ett uppdragsföretag.

En förutsättning för att en juridisk person eller en enskild individ ska kunna anses vara ett uppdragsföretag är att kommunen eller landstinget till denne har överlämnat vården av en kommunal angelägenhet enligt 3 kap. 16 § KL. Det innebär bl.a. att en enskild individ som driver en fristående skola inte kan vara ett uppdragsföretag. Det beror på att den enskilde individen får sitt tillstånd av Skolinspektionen och att denne inte sluter något avtal enligt 3 kap. 16 § KL med den kommun där skolan är belägen.

Bestämmelse som gäller uppdragsföretag finns i 11 kap. 12 § i förslaget.

Förslaget har behandlats i avsnitt 12.4.3.

3 kap. Bokföring och arkivering

Allmänna bestämmelser om bokföring

1 § Bokföringsskyldigheten innehåller att

1. löpande bokföra alla ekonomiska händelser enligt bestämmelserna i 3 §,

2. se till att det finns verifikationer enligt 8 § för alla bokföringsposter samt systemdokumentation och behandlingshistorik enligt 11 §,

3. vid räkenskapsårets utgång avsluta den löpande bokföringen med en årsredovisning, och

4. bevara all räkenskapsinformation och sådan utrustning och sådana system som behövs för att presentera räkenskapsinformationen i den form som anges i 12 § första stycket 1 eller 2.

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 kap. 1 §.

Paragrafen har språkligt justerats och punkternas ordningsföljd har ändrats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 69 och prop. 1999/2000:115 s. 33.

2 § Bokföringen ska vara ordnad så att

1. det ekonomiska utfallet av verksamheten kan jämföras med den budget som fullmäktige har fastställt,

2. det finns förutsättningar för kontroll av kommunens eller landstingets ekonomi, och

3. statistik kan lämnas enlig lag och förordning.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 2 kap. 2 §.

Punkten 2 har ändrats så att den avser kontroll av ekonomin i stället för kontroll av verksamheten.

Punkten 3 har ändrats så att kravet begränsas till att bokföringen ska vara ordnad så att den statistik som krävs enligt lag och förordning kan lämnas. Det ställs bl.a. krav på att statistik ska lämnas i lagen (2001:99) om den offentliga statistiken och förordningen (2001:100) om den offentliga statistiken.

Paragrafen har också språkligt justerats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 70.

Förslaget har behandlats i avsnitt 4.2.

Grundbokföring och huvudbokföring

3 § De ekonomiska händelserna ska bokföras så att de kan presenteras i registreringsordning (grundbokföring) och i systematisk ordning (huvudbokföring). Detta ska ske på ett sådant sätt att det är möjligt att kontrollera fullständigheten i bokföringsposterna och överblicka verksamhetens förlopp, ekonomiska ställning och resultat.

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 kap. 3 § första stycket.

Paragrafen har språkligt justerats. Det innebär ingen ändring i sak.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 72 f. och prop. 1999/2000:115 s. 69.

Tidpunkten för bokföring

4 § *Kontanta in- och utbetalningar ska bokföras senast påföljande arbetsdag. Andra ekonomiska händelser ska bokföras så snart det kan ske.*

Ekonomiska händelser får bokföras senare än som anges i första stycket, om det finns särskilda skäl och är förenligt med god redovisningssed enligt 1 kap. 4 §.

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 kap. 8 §.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:115 s. 71.

Avslutande bokföringstransaktioner

5 § *I samband med att den löpande bokföringen avslutas ska sådana poster som är nödvändiga för att bestämma räkenskapsårets intäkter och kostnader och den finansiella ställningen på balansdagen bokföras.*

Vid sådan bokföring ska andra grundläggande redovisningsprinciper enligt 4 kap. 4 § tillämpas.

Paragrafens första stycke motsvarar nuvarande 2 kap. 3 § andra stycket. Andra stycket är nytt.

Första stycket har språkligt och redaktionellt justerats. Det innebär dock ingen ändring i sak.

Andra stycket innebär att de andra grundläggande redovisningsprinciperna i 4 kap. 4 § i förslaget ska tillämpas när sådana poster som är nödvändiga för att bestämma räkenskapsårets intäkter och kostnader och den finansiella ställningen på balansdagen bokförs i samband med att den löpande bokföringen avslutas (se avsnitt 5.3.4). Det innebär bl.a. att intäkter och kostnader inte får kvittas mot varandra (principen om kvittningsförbud).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 72 f och prop. 1999/2000:115 s. 69.

Sidoordnad bokföring

6 § Vid bokföringen ska konton över tillgångar, avsättningar och skulder specificeras i en sidoordnad bokföring i den utsträckning det behövs för att ge en tillfredsställande överblick och kontroll.

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 kap. 9 §.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 73 och prop. 1999/2000:115 s. 71.

Rättelse av bokföringspost

7 § Om en bokförfd post rättas, ska det anges när rättelsen har skett och vem som har gjort den. Sker rättelse genom en särskild rättelsepost, ska det samtidigt säkerställas att det vid en granskning av den rättade bokföringsposten utan svårighet går att få kännedom om rättelsen.

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 kap. 6 §.

Paragrafen har språkligt justerats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:115 s. 70.

Verifikationer

8 § För varje ekonomisk händelse ska det finnas en verifikation. Har en kommun eller ett landsting tagit emot en uppgift om den ekonomiska händelsen i den form som anges i 12 § första stycket, ska denna uppgift, i förekommande fall kompletterad med uppgifter enligt 9 § första stycket, användas som verifikation. Om det behövs med hänsyn till arten av den mottagna verifikationen, får bokföringen i stället grundas på en särskilt upprättad hänvisningsverifikation.

Flera likartade ekonomiska händelser får dokumenteras genom en gemensam verifikation.

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 kap. 4 § första och tredje styckena.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:115 s. 69 f.

9 § *Verifikationen ska innefatta uppgift om när den har sammantälts, när den ekonomiska händelsen har inträffat, vad denna avser, vilket belopp den gäller och vilken motpart den berör. I förekommande fall ska verifikationen även innefatta upplysning om handlingar eller andra uppgifter som har legat till grund för den ekonomiska händelsen samt var dessa finns tillgängliga.*

I verifikationen ska det ingå ett verifikationsnummer eller annat identifieringstecken samt sådana övriga uppgifter som är nödvändiga för att sambandet mellan verifikationen och den bokförda ekonomiska händelsen utan svårighet ska kunna fastställas.

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 kap. 4 § andra stycket och 5 § första stycket.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:115 s. 69 f.

10 § *Om en verifikation rättas, ska det anges när rättelsen har skett och vem som har gjort den.*

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 kap. 5 § andra stycket.

Paragrafen har språkligt justerats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:115 s. 70.

Systemdokumentation och behandlingshistorik

11 § *Varje kommun och landsting ska upprätta sådana beskrivningar över bokföringssystemets organisation och uppbyggnad som behövs för att ge överblick över systemet (systemdokumentation). En kommun eller ett landsting ska också upprätta sådana beskrivningar över genomförda bearbetningar inom systemet som gör det möjligt att utan svårighet följa och förstå de enskilda bokföringsposternas behandling (behandlingshistorik).*

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 kap. 7 §.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:115 s. 70 f.

Former för bevarande av räkenskapsinformation

12 § Räkenskapsinformation ska bevaras i

1. vanlig läsbar form (dokument),
2. mikroskrift som kan läsas med förstoringshjälpmmedel, eller
3. annan form som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmmedel (maskinläsbart medium) och som genom omedelbar utskrift kan tas fram i sådan form som avses i 1 eller 2.

Dokument, mikroskrift och maskinläsbart medium med räkenskapsinformation som kommunen eller landstinget har tagit emot från någon annan ska bevaras i det skick materialet hade när det kom till kommunen eller landstinget. Dokument, mikroskrift och maskinläsbart medium med räkenskapsinformation som en kommun eller ett landsting självt har upprättat ska bevaras i det skick materialet fick när räkenskapsinformationen sammanställdes.

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 kap. 10 §.

Paragrafen har språkligt justerats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:115 s. 72.

Arkivering m.m.

13 § Dokument, mikroskrift och maskinläsbbara medier som används för att bevara räkenskapsinformation ska vara varaktiga och lätt åtkomliga. De ska minst bevaras fram till och med det sjunde året efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades. De ska både före och efter bokföringen förvaras ordnade och på ett betryggande och överskådligt sätt.

Maskinutrustning och system som behövs för att presentera räkenskapsinformationen i den form som anges i 12 § första stycket 1 eller 2 ska hållas tillgängliga under hela den tid som anges i första stycket.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 2 kap. 11 §.

I första stycket har tiden för bevarande av dokument, mikroskrift och maskinläsbbara medier som används för att bevara räkenskapsinformation minskats från tio till sju år. Påminnelsen om att arkivlagen (1990:782) i övrigt gäller för dessa handlingar har i förslaget tagits bort från paragrafen. Det innebär dock ingen ändring i sak. Det finns bestämmelser i andra lagar som ställer krav

som berör kommuners och landstings arkivering av räkenskapsinformation. Exempel på sådana lagar är arkivlagen och socialtjänstlagen (2001:453).

Innebördens av bestämmelsen om maskinutrustning och system i *andra stycket* påverkas av ändringen i första stycket eftersom dessa ska hållas tillgängliga under motsvarande tid.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:115 s. 37 f.

14 § *En kommun eller ett landsting får förstöra ett maskinläsbart medium som används för att bevara räkenskapsinformation, om räkenskapsinformationen på ett betryggande sätt överförs till dokument, mikroskrift eller annat maskinläsbart medium. Om räkenskapsinformationen består av uppgifter som en kommun eller ett landsting har tagit emot från någon annan, får det maskinläsbbara mediet dock förstöras först från och med det fjärde året efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades.*

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 kap. 12 §.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:115 s. 37 f.

15 § *Om det finns särskilda skäl, får Skatteverket för visst fall tillåta att dokument, mikroskrift och maskinläsbara medier som används för att bevara räkenskapsinformation förstörs före utgången av den tid som anges i 13 §.*

Även om ett tillstånd enligt första stycket har meddelats, får dokument, mikroskrift och maskinläsbara medier som används för att bevara information som omfattas av lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. inte förstöras förrän tidigast fem år efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades. Förstöring får dock ske om informationen bevaras på annat sätt.

Paragrafen motsvarar nuvarande 2 kap. 13 §.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:115 s. 37 f.

4 kap. Allmänna bestämmelser om årsredovisning

Årsredovisningens delar

1 § *En årsredovisning ska bestå av*

- en förvaltningsberättelse,
- en resultaträkning,
- en balansräkning,
- en kassaflödesanalys,
- noter,
- en driftredovisning, och
- en investeringsredovisning.

Sammanställda räkenskaper ska ingå i årsredovisningen om kommunen eller landstinget är skyldiga att upprätta sådana enligt 12 kap. 2 §.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 3 kap. 2 §.

Förslaget innebär att det blir fler obligatoriska delar i årsredovisningen jämfört med i dag. Driftredovisningen och investeringsredovisningen ingår i dag i förvaltningsberättelsen. Kravet på att noter ska ingå som del i årsredovisningen är nytt.

Enligt *andra stycket* ska även sammanställda räkenskaper ingå i årsredovisningen om kommunen eller landstinget är skyldigt att upprätta sådana enligt 12 kap. 2 § i förslaget. Detta ersätter det nuvarande kravet på att sammanställd redovisning ska ingå i årsredovisningen.

Förslaget har behandlats i avsnitten 11.3.2 och 11.3.3.

Överskådlighet

2 § *Årsredovisningen ska upprättas på ett överskådligt sätt.*

Paragrafen är ny.

I kravet på överskådlighet bör tolkas in att kommuners och landstings årsredovisningar ska upprättas på sådant sätt att de är lättillgängliga för användaren. Presentationen av informationen i en årsredovisning ska göras på sådant sätt att det underlättar användarens överblick av en årsredovisning och dess delar.

Förslaget har behandlas i avsnitt 5.1.1.

Rättvisande bild

3 § Årsredovisningens delar ska upprättas som en helhet och ge en rättvisande bild av verksamhetens resultat och ekonomiska ställning.

Om kommunen eller landstinget i årsredovisningen med stöd av rättvisande bild enligt första stycket, avviker från det som följer av rekommendation från normgivande organ på det kommunala området, ska upplysning om detta och om skälen för avvikelsen lämnas i not.

Paragrafen är ny.

Kravet på att årsredovisningen ska upprättas som en helhet i *första stycket* innebär att dess olika delar ska utformas som en sammanhållen enhet. Kravet på rättvisande bild kan förstås som ett överordnat krav på att årsredovisningen ska i det enskilda fallet innehålla sådan ekonomisk information att läsaren kan få en så riktig bild som möjligt av kommunen eller landstingets ekonomiska situation. I normalfallet kan förutsättas att information som lämnas med tillämpning av god redovisningssed också ger en rättvisande bild.

Paragrafens *andra stycke* motsvarar närmast nuvarande 1 kap. 3 § andra stycke. Det är ett upplysningskrav. Ett tillägg har gjorts i bestämmelsen om att det avser fall då avvikelse har gjorts med stöd av principen om rättvisande bild. Bestämmelsen gäller enligt förslaget bara rekommendationer, och inte som i dag även allmänna råd.

Förslaget har behandlats i avsnitt 5.2.

Andra grundläggande redovisningsprinciper

4 § När årsredovisningen upprättas ska följande iakttas:

1. Kommuner och landsting ska förutsättas fortsätta sina verksamheter.

2. Samma principer för värdering, klassificering och indelning av de olika posterna ska konsekvent tillämpas från ett räkenskapsår till ett annat.

3. Värdering av de olika posterna ska göras med iaktagande av rimlig försiktighet.

4. Intäkter och kostnader som är hänpörliga till räkenskapsåret ska tas med oavsett tidpunkten för betalningen.

5. De olika beståndsdelar som balansräkningens poster består av ska värderas var för sig.

6. Tillgångar och skulder får inte kvittas mot varandra. Inte heller får intäkter och kostnader kvittas mot varandra.

7. Den ingående balansen för ett räkenskapsår ska stämma överens med den utgående balansen för det närmast föregående räkenskapsåret.

8. Förändringar i eget kapital ska redovisas över resultaträkningen.

Om annat är särskilt föreskrivet i denna lag ska avvikelse från första stycket göras.

Om det finns särskilda skäl och det är förenligt med god redovisningssed enligt 1 kap. 4 § och rättvisande bild enligt 4 kap. 3 §, får avvikelse från första stycket göras.

Paragrafen är ny.

I paragrafens *första stycke* regleras åtta grundläggande redovisningsprinciper som ska iakttas vid upprättandet av årsredovisningen.

Kommuner och landsting ska förutsättas fortsätta sina verksamheter enligt *fortlevnadsprincipen*. Samma principer för värdering, klassificering och indelning av de olika posterna i årsredovisningen ska konsekvent tillämpas från ett räkenskapsår till ett annat enligt *konsekvensprincipen*. Värdering av de olika posterna ska enligt *försiktighetsprincipen* göras med iakttagande av rimlig försiktighet. Detta innebär bl.a. att hänsyn ska tas till alla ekonomiska förpliktelser som är hänförliga till räkenskapsåret eller tidigare räkenskapsår, även om dessa förpliktelser blir kända först efter räkenskapsårets utgång men före upprättandet av årsredovisningen. Intäkter och kostnader som är hänförliga till räkenskapsåret ska enligt *periodiseringsprincipen* tas med oavsett tidpunkten för betalningen. De olika beståndsdelar som balansräkningens poster består av ska värderas var för sig enligt principen om *post-för postvärdering*. Tillgångar och skulder får inte kvittas mot varandra. Inte heller får intäkter och kostnader kvittas mot varandra enligt *principen om kvittningsförbud*. Den ingående balansen för ett räkenskapsår ska stämma överens med den utgående balansen för det närmast föregående räkenskapsåret enligt *kontinuitetsprincipen*. *Kongruensprincipen* innebär att förändringar i eget kapital ska redovisas över resultaträkningen.

Enligt *andra stycket* gäller att avvikelse ska göras från redovisningsprinciperna om en fråga är särskilt reglerad i lagen. Ett exempel är 7 kap. 9 § i förslaget som gäller omräkning av fordringar och skulder i utländsk valuta. Bestämmelsen kan innehåra ett frångående av försiktighetsprincipen.

I *tredje stycket* finns en bestämmelse om att kommunen eller landstinget får avvika från redovisningsprinciperna om det finns särskilda skäl och är förenligt med god redovisningssed och rättvisande bild. Ett exempel där undantag med stöd av tredje stycket får göras gäller ersättning för viss ersättningsskatt enligt lag (2005:807) om ersättning för viss mervärdesskatt för kommuner, landsting, kommunalförbund och samordningsförbund. Kommunen eller landstinget nettoredovisar ersättning för viss mervärdeeskatt. Kostnaden för inköp av varor och tjänster redovisas exklusive mervärdesskatt. Mervärdesskatten bokförs som en fordran mot Skatteverket och ersättningen minskar fordran i stället för att redovisas som en intäkt. Detta är ett undantag från principen om kvittningsförbud.

Förslaget har behandlats i avsnitt 5.3.

Årsredovisningens form

5 § *En årsredovisning ska upprättas i vanlig läsbar form.*

Paragrafen motsvarar nuvarande 3 kap. 3 §.

Paragrafen har språkligt justerats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 75.

Specifikation till balansräkningspost

6 § *För varje sammandragen post i den balansräkning som ska ingå i årsredovisningen ska, om inte postens sammansättning klart framgår av bokföringen i övrigt, de belopp som ingår i postens sammansättning specificeras i en särskild förteckning.*

Paragrafen motsvarar nuvarande 3 kap. 5 §.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1999/2000:115 s. 73.

5 kap. Resultaträkning

Resultaträkningens innehåll

1 § Resultaträkningen ska i sammandrag redovisa samtliga intäkter och kostnader under räkenskapsåret.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 5 kap. 1 § första stycket.

Paragrafen har utökats med ett tillägg om att resultaträkningen *i sammandrag* ska redovisa samtliga intäkter och kostnader under räkenskapsåret. Tillägget innebär inte någon förändring i sak.

Bestämmelsen om att resultaträkningen ska redovisa hur eget kapital har förändrats, har tagits bort. Det innebär dock inte någon förändring i sak. Hur det egna kapitalet har förändrats under räkenskapsåret är ett uttryck för kongruensprincipen, dvs. att alla intäkter och kostnader ska redovisas över resultaträkningen. Kongruensprincipen är en av de grundläggande redovisningsprinciper som utredningen föreslår ska regleras särskilt i lag.

Förslaget behandlas i avsnitt 6.1.3.

Uppställningsform

2 § Resultaträkningen ska ställas upp i följande form.

Verksamhetens intäkter

Verksamhetens kostnader

Avskrivningar

Verksamhetens nettokostnader

Skatteintäkter

Generella statsbidrag och utjämning

Verksamhetens resultat

Poster från finansiella tillgångar

Poster från finansiella skulder

Resultat efter finansiella poster

Extraordinära poster

Årets resultat

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 5 kap. 1 § andra stycket.

I uppställningen har införts en ny resultatnivå *Verksamhetens resultat*.

Posterna Finansiella intäkter och Finansiella kostnader har ersatts med *Poster från finansiella tillgångar* respektive *Poster från finansiella skulder*. I poster från finansiella tillgångar ska både kostnader och intäkter som härrör från balansräkningens tillgångssida redovisas. Ett exempel är förändringar av verkligt värde på finansiella instrument sedan föregående balansdag som redovisas som kostnad eller intäkt i posten Poster från finansiella tillgångar. I posten redovisas även valutakursförluster på fordringar i utländsk valuta. På motsvarande sätt ska både kostnader och intäkter som härrör från balansräkningens skuldsida redovisas i poster från finansiella skulder. Hit hör t.ex. räntor på lån och valutakursvinster på lån i utländsk valuta.

Resultat före extraordinära intäkter och kostnader har i uppställningen ersatts med *Resultat efter finansiella poster*.

Posterna Extraordinära kostnader och Extraordinära intäkter har ersatts av en post, *Extraordinära poster*, för nettoredovisning. Vad extraordinära poster består av framgår av 4 §.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 54 f. och 78 f.

Förslaget har behandlats i avsnitt 6.1.3.

3 § Posterna i resultaträkningen ska tas upp var för sig i den ordningsföljd som anges i uppställningsformen.

Andra poster än de som finns upptagna i resultaträkningens uppställningsform får tas upp, om de nya posternas innehåll inte täcks av uppställningsformens poster. Posterna får delas in i delposter. Kompletterande poster ska ges beteckningar som tydligt anger vad som ingår i posten.

Paragrafen motsvarar nuvarande 5 kap. 3 § vad gäller resultaträkningen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 80 f.

Extraordinära poster

4 § Intäkter eller kostnader i annan verksamhet än kommunens eller landstingets normala verksamhet ska redovisas i posten Extraordinära poster.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 5 kap. 5 § första stycket.

Paragrafen innebär att kommuner och landsting ska netto-redovisa extraordinära intäkter och kostnader i posten *Extraordinära poster* i resultaträkningen.

Extraordinära intäkter och kostnader ska specificeras till storlek och art i en not, se 9 kap. 15 § i förslaget.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 81 f.

Jämförelsetal

5 § För varje post eller delpost i resultaträkningen ska beloppet av motsvarande post för det närmast föregående räkenskapsåret anges.

Om principerna för värdering, klassificering eller indelning i poster eller delposter har ändrats, ska posterna för det närmast föregående räkenskapsåret räknas om eller ändras på det sätt som behövs för att de ska kunna jämföras med räkenskapsårets poster på ett meningsfullt sätt.

Om det finns särskilda skäl och är förenligt med god redovisningssed enligt 1 kap. 4 § och rättvisande bild enligt 4 kap. 3 §, behöver omräkning eller ändring enligt andra stycket inte göras.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 5 kap. 6 § vad gäller resultaträkningen.

I paragrafens *tredje stycke* har tillkommit ett krav på att det måste vara förenligt med bestämmelsen om rättvisande bild för att omräkning eller ändring enligt andra stycket ska kunna underlåtas (se avsnitt 6.4).

Det finns ett krav på upplysning i not i det fall en kommun eller ett landsting inte räknar om eller ändrar jämförelsetalen, se 9 kap. 9 § i förslaget.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 55 och 82.

Bidrag till infrastruktur

6 § Efter kommunens eller landstingets beslut ska sådana bidrag som avses i 2 kap. 1 § och sådana bidrag till inrättande av forskningsinfrastruktur som avses i 2 § andra stycket lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter redovisas som en kostnad i resultaträkningen eller tas upp i balansräkningen under posten Bidrag till infrastruktur.

Paragrafen motsvarar nuvarande 5 kap. 7 § första stycket.

Paragrafen har redaktionellt justerats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 2008/09:228 s. 13 f. och prop. 2013/14:136 s. 15 f. och 28.

6 kap. Balansräkning

Balansräkningens innehåll

1 § Balansräkningen ska i sammandrag redovisa kommunens eller landstingets samtliga tillgångar, avsättningar och skulder samt eget kapital på dagen för räkenskapsårets utgång (balansdagen).

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 5 kap. 2 § första stycket.

Bestämmelsen om att ställda panter och ansvarsförbindelser ska tas upp inom linjen har tagits bort. Upplysningar ska i stället lämnas i noter om Ställda säkerheter och Ansvarsförbindelser enligt 9 kap. 6 och 7 §§ i förslaget.

Förslaget har behandlats i avsnitt 6.2.

Uppställningsform

2 § *Balansräkningen ska ställas upp i följande form.*

Tillgångar

A. Anläggningstillgångar

- I. Immateriella anläggningstillgångar*
- II. Materiella anläggningstillgångar*
 - 1. Mark, bygnader och tekniska anläggningar*
 - 2. Maskiner och inventarier*
 - 3. Övriga materiella anläggningstillgångar*
- III. Finansiella anläggningstillgångar*

B. Bidrag till infrastruktur

C. Omsättningstillgångar

- I. Förråd m.m.*
- II. Fordringar*
- III. Kortfristiga placeringar*
- IV. Kassa och bank*

Eget kapital, avsättningar och skulder

A. Eget kapital

- I. Årets resultat*
- II. Resultatutjämningsreserv*
- III. Övrigt eget kapital*

B. Avsättningar

- I. Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser*
- II. Andra avsättningar*

C. Skulder

- I. Långfristiga skulder*
- II. Kortfristiga skulder*

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 5 kap. 2 § andra stycket.

Uppställningsformen för balansräkningen i den nuvarande lagen innehåller poster inom linjen som enligt förslaget tas bort. Dessa är Panter och därmed jämförliga säkerheter och Ansvarsförbindelser (med tillhörande underposter). Upplysningar ska i stället lämnas i noter om Ställda säkerheter och Ansvarsförbindelser enligt 9 kap. 6 och 7 §§ i förslaget.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 54 f. och 79 f., prop. 2008/09:228 s. 10 f., prop. 2011/12:172 s. 36 och 43 samt prop. 2013/14:136 s. 22 f. och 28.

Förslaget har behandlats i avsnitt 6.2.

3 § Posterna i balansräkningen ska tas upp var för sig i den ordningsföljd som anges i uppställningsformen.

Andra poster än de som finns upptagna i balansräkningens uppställningsform får tas upp, om de nya posternas innehåll inte täcks av uppställningsformens poster. Posterna får delas in i delposter. Kompletterande poster ska ges beteckningar som tydligt anger vad som ingår i posten.

Paragrafen motsvarar nuvarande 5 kap. 3 § vad gäller balansräkningen.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 80 f.

Jämförelsetal

4 § För varje post eller delpost i balansräkningen ska beloppet av motsvarande post för det närmast föregående räkenskapsåret anges.

Om principerna för värdering, klassificering eller indelning i poster eller delposter har ändrats, ska posterna för det närmast föregående räkenskapsåret räknas om eller ändras på det sätt som behövs för att de ska kunna jämföras med räkenskapsårets poster på ett meningsfullt sätt.

Om det finns särskilda skäl och är förenligt med god redovisningssed enligt 1 kap. 4 § och rättvisande bild enligt 4 kap. 3 §, behöver omräkning eller ändring enligt andra stycket inte göras.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 5 kap. 6 § vad gäller balansräkningen.

I paragrafens *tredje stycke* har tillkommit ett krav på att det måste vara förenligt med bestämmelsen om rättvisande bild för att omräkning eller ändring enligt andra stycket ska kunna underlåtas (se avsnitt 6.4). Det finns ett krav på upplysning i not i det fall en kommun eller ett landsting inte räknar om eller ändrar jämförelsetalen, se 9 kap. 9 § i förslaget.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 55 och 82.

Vad som ska tas upp som anläggningstillgångar och omsättningstillgångar

5 § Tillgång som är avsedd för stadigvarande bruk eller innehav ska tas upp som anläggningstillgång. Annan tillgång ska tas upp som omsättningstillgång.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 1 §.

Paragrafen har språkligt justerats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 57 och 82 f.

6 § Utgifter för utvecklingsarbete som är av väsentligt värde för kommunens eller landstingets verksamhet under kommande år får tas upp som immateriell anläggningstillgång. Detsamma gäller utgifter för koncessioner, patent, licenser och liknande rättigheter.

Utgifter för forskning får inte tas upp som immateriell anläggningstillgång.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 6 kap. 2 §.

Bestämmelsen har dels utvidgats så att även utgifter för koncessioner, patent, licenser och liknande rättigheter får tas upp som immateriell anläggningstillgång, dels har bestämmelsen begränsats genom att möjligheten att ta upp utgifter för forskning tas bort.

Paragrafen har också språkligt justerats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 83.

Förslaget har behandlats i avsnitt 6.3.

Avsättningar

7 § Som avsättning ska tas upp sådan förpliktelse som är hänförlig till räkenskapsåret eller tidigare räkenskapsår och som på balansdagen är säker eller sannolik till sin förekomst men oviss till belopp eller till den tidpunkt då den ska infrias.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 6 kap. 11 §.

Undantaget för redovisningen av pensionsförpliktelser som intjänats före 1998 har tagits bort till följd av förslaget att pensioner ska redovisas enligt fullfonderingsmodellen (se avsnitt 7.9).

Paragrafen har också språkligt justerats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 88 f.

Upplösning av bidrag till infrastruktur

8 § Varje bidrag som redovisas i balansräkningen enligt 5 kap. 6 § ska upplösas med årliga enhetliga belopp under högst 25 år. Upplösningen ska påbörjas det år bidraget beslutats.

Paragrafen motsvarar nuvarande 5 kap. 7 § andra stycket första och andra meningarna.

Enligt paragrafen ska, efter kommunens eller landstingets beslut, bidrag till infrastruktur redovisas som en kostnad i resultaträkningen eller tas upp i balansräkningen under posten Bidrag till infrastruktur.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur bidrag som tagits upp i balansräkningen ska upplösas. När bidrag till infrastruktur tas upp i balansräkningen ska upplysning lämnas enligt 9 kap. 11 § i förslaget.

Paragrafen har redaktionellt ändrats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 2008/09:228 s. 13 f, bet. 2009/10:FiU15 s. 10 f. och prop. 2013/14:136 s. 22 f. och 28.

7 kap. Värdering

Allmänna bestämmelser om anläggningstillgångar

Värdering av anläggningstillgångar

1 § En anläggningstillgång ska tas upp till belopp som motsvarar utgifterna för tillgångens förvärv eller tillverkning (anskaffningsvärdet), om inte annat följer av 3, 4, 6, 8 eller 10 §§.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 3 § första stycket.

I paragrafen föreskrivs att anläggningstillgångar ska tas upp till det belopp som motsvarar utgifterna för tillgångens förvärv eller

tillverkning med vissa angivna undantag. Nya undantag från huvudregeln har tillkommit för värdering av vissa finansiella instrument (6 §) och värdering av gåvor (10 §).

Bestämmelsen har också språkligt justerats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 83.

Anskaffningsvärde för anläggningstillgångar

2 § I anskaffningsvärdet för en förvärvad anläggningstillgång ska räknas in, utöver inköpspriset, utgifter som är direkt hänförliga till förvärvet.

I anskaffningsvärdet för en tillverkad anläggningstillgång ska räknas in, utöver sådana kostnader som direkt kan härföras till produktionen av tillgången, en skälig andel av indirekta tillverkningskostnader.

Ränta på kapital som har lånats för att finansiera tillverkningen av en anläggningstillgång får räknas in i anskaffningsvärdet till den del räntan härför sig till tillverkningsperioden.

Utgifter för värdehöjande förbättringar av en anläggningstillgång får räknas in i anskaffningsvärdet, om de har lagts ned under räkenskapsåret eller balanserats från tidigare år.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 3 § andra–fjärde styckena.

Paragrafen har språkligt justerats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 83.

Avskrivning av anläggningstillgångar

3 § Anläggningstillgångar med begränsad nyttjandeperiod ska skrivas av systematiskt över denna period.

Nyttjandeperioden för en immateriell anläggningstillgång som avses i 6 kap. 6 § ska anses uppgå till högst fem år, om inte en annan längre tid med rimlig grad av säkerhet kan fastställas.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 6 kap. 4 §.

Begreppet ekonomisk livslängd har ersatts med begreppet nyttjandeperiod. Med nyttjandeperiod avses den tid under vilken en anläggningstillgång förväntas bli använd för sitt ändamål.

I *andra stycket* har införts en möjlighet att fastställa nyttjande-perioden för en immateriell anläggningstillgång till mer än fem år. En förutsättning är att den längre nyttjandeperioden med rimlig grad av säkerhet kan fastställas. Rimlig grad av säkerhet kan anses föreligga om kommunen eller landstinget kan呈现出 underlag som ger stöd för att tillgången kommer att vara av värde för kommunen eller landstinget under en viss tid.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 84.

Förslaget har behandlats i avsnitt 10.1.

Nedskrivning av anläggningstillgångar

4 § *Har en anläggningstillgång vid räkenskapsårets utgång ett lägre värde än vad som följer av 1–3 §§, ska tillgången skrivas ned till detta lägre värde, om värdenedgången kan antas vara bestående.*

En finansiell anläggningstillgång får skrivas ned till det lägre värde som tillgången har på balansdagen även om det inte kan antas att värdenedgången är bestående.

En nedskrivning enligt första eller andra stycket ska återföras, om det inte längre finns skäl för den.

Nedskrivningar och återföringar som avses i första-tredje styckena ska redovisas i resultaträkningen.

Bestämmelserna i första-fjärde styckena gäller inte anläggningstillgångar som är finansiella instrument och är värderade till verkligt värde enligt 6 §.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 6 kap. 5 §.

Femte stycket har tillkommit till följd av bestämmelsen i 9 kap. 6 § i förslaget om att vissa finansiella instrument ska värderas till verkligt värde. Av 9 kap. 7 § i förslaget framgår vilka finansiella instrument som inte får värderas till verkligt värde.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 84 f.

Allmänna bestämmelser om omsättningstillgångar

Värdering av omsättningstillgångar

5 § *Omsättningstillgångar ska tas upp till det längsta av anskaffningsvärdet och det verkliga värdet på balansdagen, om inte annat följer av 6, 8 eller 10 §§.*

Med anskaffningsvärde avses utgifterna för tillgångens förvärv eller tillverkning. Anskaffningsvärdet för omsättningstillgångar ska bestämmas enligt 2 § första–tredje styckena.

Med det verkliga värdet avses försäljningsvärdet efter avdrag för beräknad försäljningskostnad. Om det finns särskilda skäl, får det verkliga värdet bestämmas till återanskaffningsvärdet, i förekommande fall med avdrag för inkurans, eller något annat värde som är förenligt med god redovisningssed enligt 1 kap. 4 §.

Med återanskaffningsvärdet avses det belopp som motsvarar den utgift för anskaffandet som kommunen eller landstinget skulle ha haft om tillgången anskaffats på balansdagen.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 6 kap. 7 §.

I första stycket föreskrivs att omsättningstillgångar ska tas upp till det längsta av anskaffningsvärdet och det verkliga värdet på balansdagen med vissa angivna undantag. Nya undantag från huvudregeln har tillkommit för värdering av vissa finansiella instrument (6 §) och värdering av gåvor (10 §).

Bestämmelsen har språkligt och redaktionellt justerats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 86 f.

Vissa finansiella instrument

6 § *Finansiella instrument som innehas för att generera avkastning eller värdestegring ska värderas till verkligt värde, om inte annat följer av 7 §.*

Värdeförändringen av de finansiella instrumenten sedan föregående balansdag ska redovisas i resultaträkningen.

Paragrafen är ny.

Enligt första stycket ska som huvudregel vissa finansiella instrument som innehas för att generera avkastning eller värdestegring värderas

till verkligt värde. Ett finansiellt instrument är varje form av avtal som ger upphov till en finansiell tillgång hos en part och en finansiell skuld eller ett egetkapitalinstrument hos en annan part.

Undantag från denna huvudregel finns i 9 kap. 7 § i förslaget. Med verkligt värde avses detsamma som för omsättningstillgångar enligt 9 kap. 5 § i förslaget.

Redovisningen i resultaträkningen enligt *andra stycket* innebär att värdeförändringar sedan föregående balansdag redovisas som kostnad eller intäkt på raden för *Poster från finansiella tillgångar*. I de fall anskaffningen skett under pågående räkenskapsår är det värdeförändringen sedan anskaffningstillfället som ska redovisas. Värdeförändringen avser i det fallet skillnaden mellan det finansiella instrumentets anskaffningsvärde och verkligt värde på balansdagen.

Förslaget har behandlats i avsnitt 10.3.

7 § Följande finansiella instrument får inte värderas enligt 6 §:

1. *finansiella instrument som ett tillförlitligt verkligt värde inte kan fastställas för,*
2. *finansiella instrument som hålls till förfall,*
3. *fordringar som härrör från verksamheten och som inte innehålls för handelsändamål,*
4. *aktier och andelar i hel- eller delägda företag, samt*
5. *skulder som inte ingår som en del i en handelsportfölj.*

Paragrafen är ny.

Paragrafen anger vilka finansiella instrument som inte får värderas till verkligt värde. Det finansiella instrumentet ska då värderas enligt sedvanliga regler för värdering av anläggningsrespektive omsättningstillgångar.

Punkten 1 innebär att värdering enligt 9 kap. 6 § i förslaget inte får göras om en sådan värdering inte skulle ge ett tillförlitligt värde på det finansiella instrumentet.

Att ett finansiellt instrument hålls till förfall enligt *punkten 2* innebär att det kan förväntas att kommunen eller landstinget kommer att inneha det finansiella instrumentet fram till dess att det förfaller till betalning och regleras. En obligation som är avsedd att innehålls till dess att den löses in är därmed ett exempel på ett

finansiellt instrument som inte får värderas enligt 9 kap. 6 § i förslaget.

Till kategorin fordringar som härrör från verksamheten och som inte innehås för handelsändamål i *punkten 3* hör t.ex. lån som kommunen eller landstingen själv har beviljat förutsatt att instrumentet inte innehås för handelsändamål.

Förslaget har behandlats i avsnitt 10.3.

Redovisning till bestämd mängd och fast värde

8 § Materiella anläggningstillgångar, råvaror och förmödenheter som omsätts och vars sammantagna värde är av underordnad betydelse för kommunen eller landstingen, får tas upp till en bestämd mängd och ett fast värde, om deras kvantitet, värde och sammansättning inte varierar väsentligt.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 8 §.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 87.

Omräkning av fordringar och skulder i utländsk valuta

9 § Fordringar och skulder i utländsk valuta ska omräknas enligt växelkursen på balansdagen om inte annat följer av god redovisningsred med enligt 1 kap. 4 § och rättvisande bild enligt 4 kap. 3 §.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 6 kap. 9 §.

Monetära fordringar och skulder i utländsk valuta ska räknas om till balansdagens växelkurs. Däremot t.ex. en fordran eller skuld som ska regleras i form av en leverans av en vara eller tjänst ska inte räknas om till balansdagens växelkurs eftersom det inte skulle ge en rättvisande bild av mellanhavandet. Kursdifferenser ska redovisas i resultaträkningen det räkenskapsår som de uppkommer. De valutakurser som bör användas är de som publiceras på Riksbankens webbplats och som är ett beräknat medelvärde av olika bankers säljkurser.

Förslaget har behandlats i avsnitt 10.5.

Gåvor

10 § Tillgång som tas emot utan vederlag, eller till ett vederlag som väsentligt understiger tillgångens verkliga värde, ska redovisas till det verkliga värdet vid förvärvstidpunkten.

Paragrafen är ny.

Tillgångar som tas emot utan vederlag eller till ett vederlag som väsentligt understiger tillgångens verkliga värde ska vid förvärvet redovisas till det verkliga värdet. Därefter ska tillgången värderas enligt allmänna regler om värdering av anläggnings- eller omsättningstillgångar beroende på vilken tillgång det är frågan om.

Med verkligt värde avses den utgift som vid förvärvstillfället skulle krävts för att anskaffa en identisk eller likvärdig tillgång.

Förslaget har behandlats i avsnitt 10.4.

Avsättningar

11 § En avsättning ska motsvara den på balansdagen bästa uppskattningen av det belopp som kommer att krävas för att reglera en förpliktelse.

Paragrafen är ny.

Vad som ska tas upp som en avsättning framgår av 6 kap. 7 § i förslaget. Paragrafen reglerar värderingen av samtliga avsättningar och därmed även avsättningar för pensionsförpliktelser. Värderingen ska utgå från förhållandena på balansdagen. Avsättningar är relativt osäkra poster i balansräkningen. Det bör därför göras en försiktig bedömning och en objektiv värdering som tar hänsyn till eventuell tidigare erfarenhet av liknande transaktioner. Det kan i vissa fall behövas bedömningar av externa experter. Avsättningar som avser pensionsförpliktelser bör nuvärdesberäknas.

Förslaget har behandlats i avsnitt 10.6.

Periodisering av vissa belopp vid upptagande av lån

12 § Kapitalrabatter och direkta emissionsutgifter vid upptagande av lån ska periodiseras, dock längst över tiden till dess skulden förfaller till betalning. Sådan periodisering behöver dock inte göras om den är utan väsentlig betydelse.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 10 §.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 88.

8 kap. Kassaflödesanalys

Kassaflödesanalysens innehåll

1 § I kassaflödesanalysen ska in- och utbetalningar under räkenskapsåret redovisas.

Paragrafen motsvarar nuvarande 7 kap. 1 §.

Tidigare förarbeten finns i prop. 2013/14:86 s. 84 f. och 109.

9 kap. Noter

Allmänt om noter

1 § Upplysningar enligt detta kapitel ska lämnas i noter. Ytterligare krav på upplysning i not finns i 4 kap. 3 § andra stycket.

Paragrafen är ny.

2 § Om inte annat följer av kravet på överskådlighet enligt 4 kap. 2 §, ska noter som avser enskilda poster i resultaträkningen eller balansräkningen läggas fram i samma ordning som posterna. Hänvisning ska göras vid de poster till vilka noterna hänför sig.

Första stycket gäller även noter som avser poster i den sammanställda resultaträkningen och den sammanställda balansräkningen.

Paragrafen är ny.

Paragrafen innebär att noter som utgångspunkt ska presenteras i samma ordning som de poster de hänför sig till och att hänvisning ska göras vid posterna.

Paragrafen ska tillämpas endast på noter som hänför sig till enskilda poster. Det innebär att noter med mer allmän information inte behöver knytas till en viss post. Undantagsvis kan det förekomma att det för överskådighetens skull är önskvärt med en något annan ordningsföljd än den som de motsvarande posterna har. Kravet på viss ordningsföljd gäller därför inte heller om det i det enskilda fallet skulle stå i strid med kravet på överskådighet i 4 kap. 2 § i förslaget.

Förslaget har behandlats i avsnitt 6.5.1.

Notupplysningskrav

Rättvisande bild

3 § *Upplysningskravet ska lämnas om det behövs för att en rättvisande bild enligt 4 kap. 3 § första stycket ska ges.*

Paragrafen är ny.

Om tillämpningen av lag och andra grundläggande redovisningsprinciper i det enskilda fallet inte leder till en rättvisande bild ska ytterligare upplysningar lämnas.

Förslaget har behandlats i avsnitt 5.2.5

Avvikelse från grundläggande redovisningsprinciper

4 § *Upplysningskravet ska lämnas om avvikelse görs med stöd av 4 kap. 4 § tredje stycket. Av upplysningen ska skälen för avvikelsen och en bedömning av effekten på ekonomisk ställning och resultat lämnas.*

Paragrafen är ny.

I 4 kap. 4 § första stycket anges de grundläggande redovisningsprinciper som ska iakttas vid upprättandet av årsredovisningen. I 4 kap. 4 § tredje stycket anges att avvikelse från grundläggande redovisningsprinciper får göras om det finns särskilda skäl och det är förenligt med god redovisningssed och rättvisande bild. Enligt

denna paragraf ska upplysning lämnas om sådan avvikelse görs. Det ska också göras en bedömning av effekten på kommunens eller landstingets ekonomiska ställning och resultat.

Förslaget har behandlas i avsnitt 5.3.4.

Värderings- och omräkningsprinciper

5 § Upplysing ska lämnas om principerna för värdering av tillgångar, avsättningar och skulder.

För poster i årsredovisningen som avser tillgångar, avsättningar och skulder i utländsk valuta ska det anges enligt vilka principer beloppen har räknats om till svenska kronor.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 kap. 12 § första och andra styckena.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 89.

Ställda säkerheter

6 § Upplysing ska lämnas om panter och jämförliga säkerheter.

Paragrafen är ny.

Bestämmelsen ersätter kravet på redovisning av inom linjenposten Panter och därmed jämförliga säkerheter i nuvarande 5 kap. 2 § KRL. De upplysningar som tidigare lämnats under denna inom-linje post ska i stället lämnas i not. Det innebär inte någon ändring i sak beträffande vilken information som ska lämnas om panter och jämförliga säkerheter.

Förslaget har behandlats i avsnitt 6.2.4.

Ansvarsförbindelser

7 § Upplysing ska lämnas om ansvarsförbindelser.

Paragrafen är ny.

Bestämmelsen ersätter kravet på redovisning av inom linjenposten Ansvarsförbindelser i 5 kap. 2 § KRL. De upplysningar som

tidigare lämnats under inom-linjen posten Ansvarsförbindelser ska i stället lämnas i not. Det innebär inte någon ändring i sak beträffande vilken information som ska lämnas om ansvarsförbindelser.

Däremot innebär utredningens förslag om övergång till fullfonderingsmodellen vid pensionsredovisning att pensionsförpliktelser som tjänats in före 1998 i fortsättningen ska redovisas som avsättning eller skuld, och inte som ansvarsförbindelse.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 55.

Förslaget har behandlats i avsnitt 6.2.4.

Särredovisning

8 § *Upplysning ska lämnas om vilka särredovisningar som upprättats under räkenskapsåret till följd av bestämmelse i lag eller förordning.*

Paragrafen är ny.

Bestämmelsen är tillämplig på särredovisningar som upprättats på grund av krav i lag eller förordning. Krav på särredovisning finns bl.a. i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter, ellagen (1997:857), fjärrvärmelagen (2008:263), naturgaslagen (2005:403), lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. och LAV.

Upplysningskravet omfattar verksamhet som bedrivs av kommuner eller landsting, samt kommunalgruppsföretag som ingår i de sammanställda räkenskaperna.

Förslaget har behandlats i avsnitt 16.5.

Jämförelsetal

9 § *Upplysning ska lämnas om omräkning eller ändring av jämförelsetalen med stöd av 5 kap. 5 § tredje stycket eller 6 kap. 4 § tredje stycket inte görs. Av upplysningen ska skälen för detta framgå.*

Paragrafen motsvarar nuvarande 5 kap. 6 § tredje stycket andra meningens.

Paragrafen har språkligt justerats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 55 f. och 82.

Finansiella instrument

10 § *Upplysning ska lämnas om värdeförändringen av de finansiella instrumenten enligt 7 kap. 6 § andra stycket.*

Paragrafen är ny.

Redovisningen i resultaträkningen enligt 7 kap. 6 § andra stycket innebär att värdeförändringar sedan föregående balansdag redovisas som kostnad eller intäkt på raden för Poster från finansiella tillgångar. I de fall anskaffningen skett under pågående räkenskapsår är det värdeförändringen sedan anskaffningstillfället som ska redovisas. Värdeförändringen avser i det fallet skillnaden mellan det finansiella instrumentets anskaffningsvärde och verkligt värde på balansdagen.

Förslaget har behandlats i avsnitt 10.3.4.

Bidrag till infrastruktur

11 § *Upplysning om det sammanlagda bidraget till infrastruktur enligt 5 kap. 6 § och vad det avser, ska lämnas för varje projekt.*

Upplysning om den valda tiden enligt 6 kap. 8 § för bidragets upplösning, hur mycket av bidraget som upplösts och upptaget belopp under posten Bidrag till infrastruktur, ska lämnas.

Paragrafen motsvarar nuvarande 5 kap. 7 § tredje stycket.

Paragrafen har språkligt justerats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 2008/09:228 s. 9 f. och prop. 2013/14:136 s. 28.

Nyttjandeperiod för materiella anläggningstillgångar

12 § *Upplysning ska lämnas om bedömd genomsnittlig nyttjande-period för varje post som tas upp som materiella anläggningstillgångar.*

Paragrafen är ny.

Förslaget har behandlats i avsnitt 10.1.4.

Nyttjandeperiod för immateriella anläggningstillgångar

13 § *Upplysning ska lämnas om nyttjandeperioden för en immateriell anläggningstillgång bestäms till längre tid än fem år enligt 7 kap. 3 § andra stycket. Av upplysningen ska skälen för detta framgå.*

Paragrafen är ny.

Förslaget har behandlats i avsnitt 10.1.4.

Avsättning för pensionsförpliktelser

14 § *Upplysning ska lämnas om förändring av avsättning för pensionsförpliktelser sedan föregående balansdag. Av upplysningen ska framgå hur stor del av förändringen som beror på ändrade livslängdsantaganden eller ändrad diskonteringsränta.*

Om avsättning för pensionsförpliktelser har minskat till följd av att försäkring har tecknats eller att medel har överförts till pensionsstiftelse, ska upplysning lämnas om vilka belopp som avsättningen har minskats med sedan föregående balansdag.

Paragrafen är ny.

Förslaget har behandlats i avsnitt 7.10.

Extraordinära poster

15 § *Upplysning ska lämnas om sådana extraordinära poster som avses i 5 kap. 4 §. I upplysningen ska posterna specificeras till belopp och art.*

Paragrafen motsvarar nuvarande 5 kap. 5 § andra stycket.

Paragrafen har språkligt justerats bland annat till följd av 5 kap. 4 § om extraordinära poster i förslaget. Det innebär inte någon ändring i sak beträffande upplysningens innehåll.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 82.

Räkenskapsrevision

16 § *Upplysning ska lämnas om sammanlagd kostnad för de kommunala revisorernas granskning av bokföring, delårsrapport och årsredovisning.*

Paragrafen är ny.

Bestämmelsen avser den totala kostnaden för de kommunala revisorernas granskning av bokföring, delårsrapport och årsredovisning. Det innebär bl.a. att kostnaden för sakkunnigt biträde ska tas med.

Förslaget har behandlats i avsnitt 15.7.2.

Kommunalgrupp

17 § *Upplysningar ska lämnas om hur communalgruppen avgränsas, vilka juridiska personer den består av och hur den förändrats i sin sammansättning under räkenskapsåret.*

Paragrafen är ny.

Paragrafen innehåller bl.a. krav på upplysning om hur communalgruppen har avgränsats. Det innebär att uppgift ska lämnas om skälen till att en eller flera juridiska personer bedömts vara ett communalgruppsföretag. Information om vilka juridiska personer som communalgruppen består av kan lämpligen lämnas i form av ett organisationsschema.

Förslaget har behandlats i avsnitt 12.4.2.

18 § *Upplysning ska lämnas om ett eller flera communalgruppsföretag inte omfattas av de sammanställda räkenskaperna med stöd av 12 kap. 3 § och skälen för det.*

Paragrafen är ny.

Enligt 12 kap. 3 § i förslaget kan communalgruppsföretag undantas från de sammanställda räkenskaperna under vissa förutsättningar.

Förslaget har behandlats i avsnitt 12.4.6.

Konsolideringsmetod

19 § *Upplysning ska lämnas om kommunalgruppsföretag konsolideras enligt 12 kap. 5 § tredje stycket. Av upplysningen ska framgå vilka kommunalgruppsföretag som har konsoliderats med denna metod och skälen för det.*

Paragrafen är ny.

Enligt 12 kap. 5 § i förslaget är huvudregeln att klyvningsmetoden (proportionell metod) ska användas vid konsolidering av kommunalgruppsföretag. Om det finns särskilda skäl och att det är förenligt med kravet på rättvisande bild, får kapitalandelsmetoden enligt 12 kap. 5 § tredje stycket i förslaget användas vid konsolidering.

Förslaget har behandlats i avsnitt 12.4.8.

10 kap. Drift- och investeringsredovisning

Driftredovisningens innehåll

1 § *Driftredovisningen ska innehålla en redovisning av hur utfallet förhåller sig till den budget som fastställts för den löpande verksamheten.*

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 3 §.

Det är den budget som fastställs av fullmäktige som avses i paragrafen. För kommunalförbund är det den budget som fastställts av förbundsfullmäktige eller förbundsdirektionen som avses.

Driftredovisningen är inte en del av förvaltningsberättelsen utan en egen del av årsredovisningen, se 4 kap. 1 § om årsredovisningens delar i förslaget.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 52 och 77.

Förslaget behandlas i avsnitt 11.3.2.

Investeringsredovisningens innehåll

2 § *Investeringsredovisningen ska innehålla en samlad redovisning av kommunens eller landstingets investeringsverksamhet.*

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 2 §.

Investeringsredovisningen är inte en del av förvaltningsberättelsen utan en egen del av årsredovisningen, se 4 kap. 1 § om årsredovisningens delar i förslaget.

Tidigare förarbetens finns i prop. 1996/97:52 s. 76 f.

Förslaget behandlas i avsnitt 11.3.2.

11 kap. Förvaltningsberättelse

Utvecklingen av verksamheten

1 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla en översikt över utvecklingen av kommunens eller landstingets verksamhet.

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 1 § första stycket.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 52.

Viktiga förhållanden för resultat och ekonomisk ställning

2 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om sådana förhållanden som inte ska redovisas i balansräkningen eller i resultaträkningen, men som är viktiga för bedömningen av kommunens eller landstingets resultat eller ekonomiska ställning.

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 1 § andra stycket 1.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 52.

Händelser av väsentlig betydelse

3 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om sådana händelser av väsentlig betydelse för kommunen eller landstinget som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dess slut.

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 1 § andra stycket 2.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 52.

Förväntad utveckling

4 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om kommunens eller landstingets förväntade utveckling.

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 1 § andra stycket 3.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 52.

Väsentliga personalförhållanden

5 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om väsentliga personalförhållanden.

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 1 § andra stycket 4.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 52.

Andra förhållanden av betydelse för styrning och uppföljning

6 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om andra förhållanden än de som avses i 2–5 §§, som är av betydelse för styrningen och uppföljningen av den kommunala verksamheten.

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 1 § andra stycket 5.

Paragrafen har redaktionellt justerats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 52.

God ekonomisk hushållning

7 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla en utvärdering av om målen och riktlinjerna enligt 8 kap. 5 § andra stycket kommunallagen (1991:900) har uppnåtts och följts.

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 5 § första stycket.

Paragrafen har språkligt justerats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 2003/04:105 s. 10 f.

Ekonomin ställning

8 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla en utvärdering av kommunens eller landstingets ekonomiska ställning.

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 5 § andra stycket.

Tidigare förarbeten finns i prop. 2011/12:172 s. 36 f. och 43.

Balanskravsresultat

Balanskravsutredning

9 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om dels årets resultat efter balanskravsjusteringar, dels detta resultat med justering för förändring av resultatutjämningsreserven (balanskravsresultat).

Balanskravsjusteringar görs genom att följande uppgifter inte beaktas vid beräkningen av årets resultat:

1. realisationsvinster som inte står i överensstämmelse med god ekonomisk hushållning,
2. realisationsförluster till följd av försäljning som står i överensstämmelse med god ekonomisk hushållning,
3. orealiseraade vinster och förluster i värdepapper,
4. återföring av orealiseraade vinster och förluster i värdepapper, och
5. ökning eller minskning av pensionsförpliktelse till följd av ändring av livslängdsantaganden eller diskonteringsränta.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 4 kap. 3 a §.

Punkterna 3 och 4 har kompletterats och punkten 5 är ny.

I punkterna 3 och 4 har lagts till att även orealiseraade vinster i värdepapper inte ska beaktas vid beräkningen av årets resultat. Detta till följd av att vissa finansiella instrument ska värderas till verkligt värde på balansdagen (se avsnitt 10.3.4).

Av punkten 5 framgår att balanskravsjustering ska göras för den ökning eller minskning av pensionsförpliktelse som skett till följd av ändrade livslängdsantaganden eller diskonteringsränta (se avsnitt 7.11).

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 32 f. och prop. 2011/12:172 s. 33 f. och 42 f.

Negativt balanskravsresultat

10 § Om balanskravsresultatet enligt 9 § för ett visst räkenskapsår är negativt, ska det i förvaltningsberättelsen för det året anges när och på vilket sätt man avser att göra den i 8 kap. 5 a § kommunallagen (1991:900) föreskrivna regleringen av det negativa balanskravsresultatet.

Upplysning ska lämnas om fullmäktige har beslutat att en sådan reglering inte ska ske. Skälen för beslutet ska framgå.

Upplysning ska också lämnas om hur tidigare räkenskapsårs negativa balanskravsresultat har reglerats och om det balanskravsresultat som återstår att reglera.

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 kap. 4 §.

Paragrafens andra stycke har språkligt justerats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 52 f. och prop. 2011/12:172 s. 43.

Kommunalgrupp

11 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar enligt 1–8 §§ om kommunalgruppen.

Paragrafen är ny.

Om kommunen eller landstinget ingår i en kommunalgrupp ska de upplysningar som krävs enligt 1–8 §§ även lämnas om kommunalgruppen. Definitionen av en kommunalgrupp framgår av 2 kap. 5 § i förslaget.

Förslaget har behandlatis i avsnitt 11.3.3.

Uppdragsföretag

12 § Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om sådana förhållanden avseende uppdragsföretag som är av väsentlig betydelse för bedömningen av kommunens eller landstingets verksamhet eller ekonomiska ställning.

Paragrafen är ny.

Av paragrafen framgår upplysningskrav beträffande uppdragsföretag. Definitionen av ett uppdragsföretag framgår av 2 kap. 7 § i förslaget.

Förslaget har behandlats i avsnitt 11.3.3.

12 kap. Sammanställda räkenskaper

De sammanställda räkenskapernas delar

1 § *Med sammanställda räkenskaper för kommunalgruppen avses en sammanställning av kommunens eller landstingets och kommunalgruppsföretagens resultaträkningar, balansräkningar och kassaflödesanalyser samt noter.*

Paragrafen är ny.

Förslaget har behandlats i avsnitt 12.4.4.

Skyldighet att upprätta sammanställda räkenskaper

2 § *Sammanställda räkenskaper ska upprättas för kommunalgruppen.*

Sammanställda räkenskaper behöver dock inte upprättas för kommunalgruppen om samtliga kommunalgruppsföretag, såväl var för sig som tillsammans, är utan väsentlig betydelse för kommunen eller landstingen.

Paragrafen är ny.

Av första stycket framgår att sammanställda räkenskaper ska upprättas för kommunalgruppen. Om en kommun eller ett landsting har ett eller flera kommunalgruppsföretag så är det en kommunalgrupp.

Av paragrafens andra stycke framgår undantag från skyldigheten att upprätta sammanställda räkenskaper.

Förslaget har behandlats i avsnitt 12.4.5.

Kommunalgruppsföretag som inte behöver omfattas av de sammanställda räkenskaperna

3 § Ett kommunalgruppsföretag behöver inte omfattas av de sammanställda räkenskaperna om det är utan väsentlig betydelse för kommunen eller landstinget.

Om två eller flera av dessa kommunalgruppsföretag tillsammans bedöms ha väsentlig betydelse för kommunen eller landstinget ska de dock ingå i de sammanställda räkenskaperna.

Paragrafen är ny.

Huvudregeln är att samtliga kommunalgruppsföretag ska omfattas av de sammanställda räkenskaperna. Kommunen eller landstinget har dock möjlighet att undanta kommunalgruppsföretag under de förutsättningar som framgår av paragrafen. Utgångspunkten för bedömningen om ett kommunalgruppsföretag ska ingå i de sammanställda räkenskaperna är dess ekonomiska betydelse för kommunen eller landstinget.

Förslaget har behandlats i avsnitt 12.4.6.

Förvärvsanalys

4 § Vid förvärv av en juridisk person eller första gången som ett kommunalgruppsföretag ska ingå i de sammanställda räkenskaperna ska en förvärvsanalys göras. I förvärvsanalysen ska anskaffningsvärdet på det förvärvade kommunalgruppsföretagets identifierbara tillgångar och skulder fastställas.

Paragrafen är ny.

Förvärvsanalysen ligger till grund för konsolidering. En förvärvsanalys innebär en analys av det förvärvade kommunalgruppsföretagets identifierbara tillgångar och skulder värderade till verkligt värde. Eventuell skillnad mellan de identifierbara tillgångarnas och skuldernas verkliga värde och det som betalats för företaget blir positiv eller negativ goodwill.

Förslaget har behandlats i avsnitt 12.4.7.

Konsolideringsmetod

5 § *Ett kommunalgruppsföretags identifierbara tillgångar och skulder enligt 4 § (förvärvsanalysen) ska räknas in i den sammanställda resultaträkningen och i den sammanställda balansräkningen.*

Konsolidering ska ske i proportion till kommunens eller landstingets ägda andel av kommunalgruppsföretaget. Om kommunalgruppsföretaget är en stiftelse, ett kommunalförbund eller ett samordningsförbund enligt lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser, ska konsolidering ske i proportion till kommunens eller landstingets andel av kommunalgruppsföretagets tillgångar och skulder.

Om det finns särskilda skäl och det är förenligt med rättvisande bild enligt 4 kap. 3 §, får 7 kap. 26 §, 27 §, 28 § första stycket och 29 § årsredovisningslagen (1995:1554) tillämpas vid konsolidering.

Paragrafen är ny.

Enligt *första stycket* anges att kommunalgruppsföretag ska konsolideras in i den sammanställda resultaträkningen och den sammanställda balansräkningen.

Enligt *andra stycket* anges att huvudregeln för konsolidering är att kommunalgruppsföretag ska räknas in i de sammanställda räkenskaperna enligt klyvningsmetoden (proportionell metod). Konsolidering sker utifrån ägd andel av kommunalgruppsföretaget. Det finns dock vissa kommunalgruppsföretag, bl.a. kommunalförbund, som kommuner eller landsting inte kan äga. De kan dock ha rätt till en andel av kommunalgruppsföretagets tillgångar och skulder.

Enligt *tredje stycket* får kapitalandelssmetoden användas om det finns särskilda skäl och är förenligt med rättvisande bild. Det gäller t.ex. fall där en kommun eller ett landsting äger delar av stora företag som bedriver verksamhet på affärsmässiga grunder. Om kommunens eller landstingets andel av ett sådant företags tillgångar, skulder, intäkter och kostnader tas med i de sammanställda räkenskaperna skulle dessa dominera hela redovisningen. Vid bedömningen kan mått som kommunens eller landstingets andel av kommunalgruppsföretagets omsättning och omslutning i förhållande till kommunens eller landstingets skatteintäkter och generella statsbidrag vara intressanta.

Kapitalandelsmetoden förutsätter att kommunen eller landstinget äger andel i kommunalgruppsföretaget. Kommunalgruppsföretag som kommunen eller landstinget inte äger måste följaktligen alltid konsolideras med klyvningsmetoden.

Alla kommunalgruppsföretag i en kommunalgrupp måste inte alltid konsolideras med samma metod.

Förslaget har behandlats i avsnitt 12.4.8.

Sammanställd resultaträkning och sammanställd balansräkning

6 § Om inte annat följer av detta kapitel ska bestämmelserna i 5 kap. tillämpas när den sammanställda resultaträkningen upprättas, och bestämmelserna i 6 kap. tillämpas när den sammanställda balansräkningen upprättas.

Bestämmelsen om specifikation till balansräkningsposten i 4 kap. 6 § gäller även för posterna i den sammanställda balansräkningen.

Paragrafen är ny.

Förslaget har behandlats i 12.4.9.

Sammanställd kassaflödesanalys

7 § Vid upprättande av den sammanställda kassaflödesanalysen ska bestämmelsen i 8 kap. tillämpas.

Paragrafen är ny.

Förslaget har behandlats i avsnitt 12.4.9.

Noter

8 § Vid upprättande av noter i de sammanställda räkenskaperna ska bestämmelserna i 9 kap. 11 § och 16 § inte tillämpas.

Paragrafen är ny.

Alla bestämmelser i 9 kap. i förslaget om upplysningar i noter ska inte tillämpas vid upprättandet av noterna i de sammanställda räkenskaperna. Undantag görs i paragrafen för bestämmelserna i

9 kap. 11 § (Bidrag till infrastruktur) och 9 kap. 16 § (Räkenskapsrevision).

Förslaget har behandlats i avsnitt 12.4.9.

13 kap. Delårsrapport

Antal delårsrapporter

1 § Minst en gång under räkenskapsåret ska en delårsrapport upprättas för verksamheten och ekonomin från räkenskapsårets början. Minst en rapport ska omfatta en period av minst hälften och högst två tredjedelar av räkenskapsåret.

Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 9 kap. 1 §.

Det har gjorts ett tillägg i paragrafen som innebär att delårsrapporten inte bara ska omfatta verksamheten utan också ekonomin.

Paragrafen har språkligt justerats.

Tidigare förarbeten finns i prop. 1996/97:52 s. 60 f. och 91.

Förslaget har behandlats i avsnitt 13.4.1.

Delårsrapportens delar

2 § Delårsrapporten ska innehålla

- en resultaträkning,*
- en balansräkning, och*
- en förenklad förvaltningsberättelse.*

Paragrafen är ny.

Av paragrafen framgår att förvaltningsberättelsen ska vara förenklad. Med förenklad menas att informationen kan vara mer översiktlig jämfört med den information som lämnas i årsredovisningen.

Förslaget har behandlats i avsnitt 13.4.3.

Jämförelsetal m.m.

3 § För varje post eller delpost i resultaträkningen i en delårsrapport ska belopp för motsvarande period under närmast föregående räken-

skapsår, prognos för resultatet för räkenskapsåret och budget för innevarande räkenskapsår redovisas.

För varje post eller delpost i balansräkningen i en delårsrapport ska belopp för motsvarande post för närmast föregående räkenskapsårs utgång redovisas.

Paragrafen motsvarar närmast nuvarande 9 kap. 3 § första stycket.

Första stycket är nytt och innebär att det för resultaträkningen ska lämnas jämförelsetal för samma period under närmast föregående räkenskapsår, samt helårsprognos och årsbudget.

Andra stycket är nytt och anger att för varje post eller delpost i balansräkningen ska beloppet för motsvarande post för närmast föregående räkenskapsårs utgång redovisas.

Det nuvarande kravet på att begrepp och termer ska så långt som möjligt stämma överens med de som har använts i den senast framlagda årsredovisningen, har tagits bort.

Förslaget har behandlats i avsnitt 13.4.3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. *Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.*
2. *Genom lagen upphävs lagen (1997:614) om kommunal redovisning.*

I punkterna anges ikraftträddedagen och vilken författnings som den nya lagen ersätter.

3. Pensionsförpliktelser intjänade före 1998 ska överföras från ansvarsförbindelser till skuld eller avsättning via eget kapital.

Pensionsförpliktelser som i dag finns redovisat under ansvarsförbindelser ska föras över till skuld eller avsättning i balansräkningen.

4. Bestämmelsen i 5 kap. 7 § lagen (1997:614) om kommunal redovisning avseende bidrag som har beslutats under år 2009 ska fortsatt gälla.

Ändringarna i lagen är föranledda av förslaget till ny lag om kommunal bokföring och redovisning och träder i kraft samtidigt som den. Övergångsbestämmelsen anger att bidrag som har beslutats under år 2009 får upplösning påbörjas det år första utbetalningen av bidraget görs.

20.2 Förslag till lag om ändring i kommunallagen (1991:900)

8 kap.

3 d § Kommuner och landsting får reservera medel till en resultatutjämningsreserv under de förutsättningar som anges i andra stycket.

Reservering till en resultatutjämningsreserv får göras för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel, med högst ett belopp som motsvarar det längsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravsjustereringar enligt 11 kap. 9 § lagen (2018:000) om *kommunal bokföring och redovisning*, som överstiger

1. en procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, eller

2. två procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, om kommunen eller landstinget har ett negativt eget kapital.

Medel från en resultatutjämningsreserv får användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel.

Paragrafen har redaktionellt justerats.

I paragrafens *andra stycke* 2 har förutsättningen för ett negativt eget kapital till följd av att ansvarsförbindelsen för pensionsförfärlitelser inräknas, tagits bort eftersom pensionsförfärlitelser inte längre ska redovisas som ansvarsförbindelse. Enligt förslaget ska pensionsförfärlitelser redovisas som skuld eller avsättning. Vid övergång till fullfonderingsmodellen kommer de pensionsförfärlitelser som enligt KRL redovisats som ansvarsförbindelse lyftas in i balansräkningen via eget kapital. Förändringen i denna paragraf innebär därmed ingen ändring i sak.

I paragrafen har hänvisningen till 4 kap. 3 a § KRL ändrats till 11 kap. 9 § lagen (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning.

Tidigare förarbeten finns i prop. 2011/12:172 s. 26 f.

Förslaget har behandlats i avsnitt 7.12.

5 a § Om balanskravsresultatet enligt 11 kap. 9 § *lagen (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning* för ett visst räkenskapsår är negativt, ska det regleras under de närmast följande tre åren.

Fullmäktige ska anta en åtgärdsplan för hur regleringen ska ske.

Beslut om reglering ska fattas senast i budgeten det tredje året efter det år då det negativa balanskravsresultatet uppkom.

Paragrafen har redaktionellt justerats.

Paragrafens hänvisning till 4 kap. 3 a § KRL har ändrats till 11 kap. 9 § *lagen (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning*.

14 § Styrelsen och övriga nämnder ska fortlöpande föra räkenskaper över de medel som de förvaltar.

Närmare bestämmelser om kommuners och landstings bokföring finns i *lagen (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning*.

Paragrafen har språkligt justerats.

Paragrafens hänvisning till KRL har ändrats till *lagen (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning*.

16 § När styrelsen har fått övriga nämnders redovisningar, ska den upprätta en årsredovisning.

Närmare bestämmelser om årsredovisningen finns i *lagen (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning*.

Paragrafen har redaktionellt justerats.

Paragrafens hänvisning till KRL har ändrats till *lagen (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning*.

20 a § Minst en delårsrapport som ska upprättas i enlighet med bestämmelserna i 13 kap. 1 § *lagen (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning* ska behandlas av fullmäktige.

Styrelsen ska inom två månader efter utgången av den period av räkenskapsåret som delårsrapporten omfattar, överlämna delårsrapporten till fullmäktige och revisorer.

Paragrafen har redaktionellt justerats.

Hänvisningen i paragrafens *första stycke* till 9 kap. 1 § KRL har ändrats till 13 kap. 1 § lagen (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning.

I paragrafens *andra stycke* införs en bestämmelse som reglerar när delårsrapporten senast ska överlämnas till fullmäktige och revisorer.

Förslaget har behandlats i avsnitt 13.4.2.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

20.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser

24 § Styrelsen ska svara för samordningsförbundets räkenskaper och årligen inom tre månader från räkenskapsårets slut upprätta årsredovisning. *Lagen (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning* ska gälla i tillämpliga delar.

Paragrafen har redaktionellt justerats.

Förslaget innebär att kravet på att samordningsförbundens styrelse ska upprätta årsbokslut tas bort.

Paragrafens hänvisning till KRL har ändrats till lagen (2018:000) om kommunal redovisning.

Förslaget har behandlats i avsnitt 14.1.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

Särskilda yttranden

Särskilt yttrande av experten Anders Nilsson

Hittillsvarande redovisning av pensionskostnader och pensionskulder enligt blandmodellen har skapat en otydlighet om vilka pensionsförpliktelser som kommuner och landsting faktiskt har. Det är därför bra att denna utredning nu föreslår att hela pensionsåtagandet ska redovisas i balansräkningen, detta leder till en rättvisande bild av de faktiska skuldrerna samt till en enhetlighet med hur andra organisationsformer redovisar liknande förpliktelser.

För flertalet kommuner och landsting blir pensionsskulden den enskilt största posten i balansräkningen. En nuvärdesberäkning av denna mycket långfristiga skuld (cirka 40 år) innehåller svårkalkylerade antaganden om försäkringstekniska grunder rörande räntor och livslängder. Sedan 2006 har de försäkringstekniska grunderna förändrats vid tre tillfällen. Hur ofta detta kan bli aktuellt i framtiden är svårt att förutse. När grunderna uppdateras kommer effekten av detta under ett enstaka år att påverka resultaträkningen med betydande belopp. I och med att hela skulden redovisas blir dessa effekter också betydligt större än vad de tidigare varit. Utredningen föreslår att denna post ska redovisas över resultaträkningen. Den ska dock justeras i en sidoordnad uträkning av det s.k. balanskravsräkningen. Jag anser att denna post i stället ska bokföras direkt mot eget kapital vilket innebär att denna del av skuldförändringen inte redovisas över resultaträkningen.

Redovisningsmässigt, men också analys- och styrningsmässigt är pensionsskulden en speciell post, dels beroende av dess storlek och långsiktighet, dels beroende av osäkerhetsfaktorer vid skuldberäkningen. Resultaträkningens nära koppling till regelverken om god ekonomisk hushållning, bl.a. med mer kort siktiga finansiella

resultatmål och balanskrav innebär enligt mig att uppdateringar och förändringar av försäkringstekniska grunder inte är lämpliga att redovisa över resultaträkningen. Om skulden t.ex. ökar med ett väsentligt belopp av detta skäl behöver det inte betyda att det är nödvändigt att finansiera detta på den relativt korta sikt som många av de finansiella resultatmålen definierar. På längre sikt blir det naturligtvis aktuellt att beakta konsekvenserna av en förändrad skuldsättning. En redovisning enligt utredningsförslaget innebär därför att förståelsen och användbarheten av resultaträkningen försvåras på ett onödigt sätt.

En väl fungerande finansiell analys bör i första hand bygga på de finansiella rapporterna resultaträkning, balansräkning och kassaflödesrapport. En framräkning av ett balanskravsresultat m.m. ska också göras, men för de som med marginal klarar denna miniminivå bör denna uträkning ges en underordnad roll i förhållande till analysen av de finansiella rapporterna.

Att förändringar av tillgångar och skulder ska redovisas över resultaträkningen är en grundläggande redovisningsprincip. I detta fall är det dock motiverat att göra ett undantag från denna regel. Även i andra redovisningsregelverk, som t.ex. i K3, finns poster med särskilda egenskaper som kan redovisas direkt mot eget kapital.

Särskilt yttrande av experten Ola Eriksson

Överföring av räkenskapsinformation

I utredningen föreslås en viss anpassning av reglerna om arkivering av räkenskapsinformation till vad som gäller i bokföringslagen. Utredningen går dock inte hela vägen och väljer att inte föreslå motsvarigheten till 7 kap. 6 § bokföringslagen.

6 § Ett företag får förstöra sådant material för bevarande av räkenskapsinformation som avses i 1 §, om räkenskapsinformationen på ett betryggande sätt överförs till något annat sådant material. Om materialet är sådant som avses i 1 § andra stycket, får det dock förstöras först från och med det fjärde året efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades. Lag (2010:1514).

Det innebär att kommuner och landsting även fortsättningsvis kommer att tvingas spara ursprunglig räkenskapsinformation även om den överförts på ett säkert sätt till annan databärare, om man inte söker och erhåller dispens från skatteverket. Detta till skillnad från organisationer som omfattas av bokföringslagen. Jag ställer mig frågande till varför det ska ställas högre krav på kommuners och landstings arkivering av räkenskapsinformation. Den lättnad som utredningen föreslår är att arkivtiden kortas från tio till sju år.

Av prop. 1999/2000:115 s. 37 framgår att regeringen ansåg att samma regler för arkivering och förstörelse av räkenskaps-information bör gälla för kommuner och landsting som för bokföringsskyldiga i den privata sektorn. Därutöver ska en kommun eller ett landsting beakta arkivlagens (1990:782) bestämmelser. Av prop. 1999/2000:115 framgår också att vid beslut om dispens ska Skatteverket utgå från rättskipningens behov.

När bokföringslagens regler ändrades 2010 gjordes ingen motsvarande ändring i lag om kommunal redovisning. Jag anser att en sådan ändring ska ske nu eftersom jag inte kan se några skäl till att bokföringslagstiftningen ska vara olika för privat och kommunal sektor i detta avseende.

Min uppfattning är att bokföringslagen ska slå fast vad som behöver arkiveras för att säkerställa tillräckliga underlag för de ekonomiska händelser som bokförts. Om bokföringslagstiftningen tillåter att material får förstöras innebär inte att materialet med automatik kan förstöras. Vid beslut om gallring måste arkivlagens

bestämmelser beaktas. För merparten av alla allmänna handlingar i en kommun eller ett landsting faller det inom ramen för det kommunala självstyret att göra bedömningen om vad som ska gallras. Utredningens förslag innebär därmed enligt min uppfattning en onödig inskränkning av det kommunala självstyret.

Förslaget innebär också som jag ser det onödiga kostnader för dispensisförfarande hos kommuner och landsting och skatteverket. Jag har svårt att se att skatteverket ska kunna neka dispensis till en kommun eller ett landsting om ansökan avser sådan förtida förstöring som enligt Bokföringslagen är tillåtet utan dispensis. Observeras bör dock att skatteverkets allmänna råd A:2005:30 om förtida förstöring av räkenskapsinformation inte innebär dispensismöjlighet för alla de situationer som är tillåtna enligt bokföringslagen idag.

Efterlevnad av lag och kompletterande normgivning

Enligt utredningsdirektiven ska utredaren

- undersöka hur lagstiftning samt allmänna råd och rekommendationer från normgivande organ på det kommunala området följs,
- utreda förutsättningarna och behovet av åtgärder för att förbättra efterlevnaden, och
- vid behov lämna författningsförslag.

Jag anser det viktigt att fastställa att den kommunala externredovisningen inte är en självstyrelsefråga. Därför instämmer jag i utredarens påstående att ”Det finns såväl demokratiska som effektivitetsskäl till varför kvaliteten på den kommunala redovisningen måste säkerställas.”

Enligt min uppfattning är det inte givet att föreslagna ändringar i lagstiftningen kommer att leda till en bättre efterlevnad. Det jag kan konstatera är, att både egna och andras praxisstudier pekar på, att i alltför många fall är externredovisningen så bristfällig att det påverkar den externe intressentens förutsättningar för analys och bedömning.

Det jag saknar i utredningen är en ordentlig analys av varför lagstiftning och normgivning inte efterlevs. Det är först med den kunskapen som rätt åtgärder kan föreslås.

Tillsynen och den formella hanteringen hanteras i dag som om externredovisningen är en självstyrelsefråga. Det är kommunens egna förtroendevalda revisorer som granskas årsredovisningen med hjälp av sakkunniga revisorer och fullmäktige godkänner årsredovisningen. Laglighetsprövning av godkännandet kan bara ske av kommunmedlemmar, dvs. intressenter som inte är kommunmedlemmar är undantagna från påverkan.

De brister vi ser i dag finns på alla nivåer i den kommunala organisationen. Det finns exempel på att:

- Fullmäktige godkänner årsredovisningen trots att revisorerna avstyrkt godkännande.
- De förtroendevalda revisorerna intygar att årsredovisningen är upprättad i enlighet med den kommunala redovisningslagen trots att de sakkunniga revisorerna är av annan uppfattning.
- De förtroendevalda revisorerna konstaterar att årsredovisningen inte upprättats i enlighet med lagen men ändå uppmanar fullmäktige att godkänna den felaktiga redovisningen.
- De sakkunniga inte påpekar uppenbara och väsentliga fel.
- De redovisningsskyldiga medvetet år efter år upprepar felaktigheter av större eller mindre dignitet ofta utan att detta påpekas av revisorerna.

För mig förefaller det orimligt att ha ett system där revisorer kan uppmana till godkännande av lagbrott utan att andra än kommunmedlemmar kan få det laglighetsprövat. Men frågan är större än så, det handlar också om revisorernas resurser och de sakkunnigas kompetens. Men framförallt handlar det om styrelsens och fullmäktiges attityder.

Jag är medveten om att lösningen på problemet knappast finns inom ramen för bokförings- och redovisningslagen utan snarare hör hemma inom kommunallagen. Det kan också vara så att aktiv attitydpåverkan är en del av lösningen. Av det skälet anser jag någon form av mer aktiv övervakning av kvaliteten på redovisning

och revision är önskvärd samt att någon form av sanktioner bör införas för allvarliga avvikelser.

Jag anser därför att frågan om efterlevnad bör utredas vidare där en ordentlig analys av orsakerna till de avvikelser som finns kartläggs och att det därefter lämnas förslag som motverkar dessa orsaker.

Kommittédirektiv 2014:125

En ändamålsenlig kommunal redovisning

Beslut vid regeringssammanträde den 28 augusti 2014

Sammanfattning

En särskild utredare ska se över lagen (1997:614) om kommunal redovisning. Syftet med översynen är att åstadkomma en ändamålsenlig redovisningslagstiftning för kommuner och landsting. Utgångspunkten ska bl.a. vara att de redovisningsprinciper som är av vikt för kommuner och landsting särskilt beaktas, dvs. att redovisningslagstiftningen även fortsättningsvis är anpassad till den kommunala särarten.

Utredaren ska bl.a.

- utreda om det finns skäl att ändra redovisningen av kommunala avtalspensioner,
- utreda om, och i så fall på vilket sätt, hänsyn ska tas till valet av finansieringsform för framtida pensionsutbetalningar vid redovisningen av kommunala avtalspensioner,
- utreda förutsättningarna för och behovet av att ändra kraven på den sammanställda redovisningen, samt hur detta påverkar kommunallagens (1991:900) balanskrav och kravet på en god ekonomisk hushållning,
- utreda förutsättningarna för och behovet av att ändra kraven på delårsrapporterna vad gäller innehåll och omfattning, och

- utreda behovet av åtgärder för att förbättra efterlevnaden av lag samt allmänna råd och rekommendationer från normgivande organ på det kommunala redovisningsområdet.

Utdredaren ska lämna de lagförslag som övervägandena leder fram till.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 mars 2016.

Regelverket för den kommunala redovisningen

Bestämmelser om bl.a. god ekonomisk hushållning, krav på att upprätta en budget i balans, det s.k. balanskravet, samt bestämmelser om räkenskapsföring och redovisning finns i kommunallagen. Bestämmelserna är dock relativt översiktliga.

Närmare reglering av kommuner och landstings bokföring och redovisning (externredovisning) finns i lagen om kommunal redovisning som trädde i kraft den 1 januari 1998. Utgångspunkten för lagens tillkomst var att det grundläggande synsättet på redovisningen ska vara detsamma såväl i privat som i kommunal sektor, men att den kommunala särartan kan motivera särskilda krav på den kommunala redovisningen. Den kommunala externredovisningens syfte bör enligt lagens förarbeten vara att ge fullmäktige, kommuninvånarna och andra intressenter relevant information om verksamhetens finansiella resultat och ekonomiska ställning. Denna information måste utformas så att den underlättar styrning och uppföljning av den kommunala verksamheten (prop. 1996/97:52 s. 42).

Bokföring och redovisning ska enligt 1 kap. 3 § lagen om kommunal redovisning fullgöras på ett sätt som överensstämmer med god redovisningssed. För att främja och utveckla god redovisningssed för kommuner, landsting och kommunalförbund inom ramen för gällande lagstiftning har Rådet för kommunal redovisning (RKR) bildats. I sitt arbete med att utforma rekommendationer för svensk kommunal sektor vägledsrådet av såväl nationell normgivning från Bokföringsnämnden som av internationell normgivning, exempelvis från International Public Sector Accounting Standards Board (IPSASB). De ekonomiska och legala förutsättningarna skiljer sig emellertid åt mellan olika länder och olika sektorer. Krav på likformighet måste därför betraktas med hänsyn tagen till de

specifika förutsättningar som gäller för den svenska kommunala sektorn.

Den kommunala särarten

Syftet med kommunal verksamhet skiljer sig i väsentliga avseenden från syftet med privat företagande. Det är därför viktigt att den kommunala särarten beaktas och hanteras på ett för sektorn relevant sätt.

Kommuner och landsting bedriver allmännyttig verksamhet som till stor del finansieras kollektivt genom kommunalskatt och statliga bidrag. Samtliga åtaganden säkras genom beskattningsrätten i kommuner och landsting.

En kommun eller ett landsting kan därutöver inte upphöra att existera utan vidare eftersom grunderna för kommunerna och landstingens existens finns intagen i regeringsformen. Styrelseskicket bygger på den representativa demokratins principer, vilket bl. a. innefattar ett politiskt ansvarstagande för dem som genom allmänna val valts att leda verksamheten.

Den kommunala särarten får även genomslag i redovisningssammanhang, exempelvis har balansräkningen i kommunal redovisning en förhållandevis underordnad betydelse jämfört med resultaträkningen. Värdering av tillgångar och skulder i balansräkningen sker utifrån kravet på att få en rättvisande resultaträkning. Med rättvisande avses bl.a. att mätningen är konsekvent över tiden och att jämförbarhet råder mellan enskilda år. I redovisningssammanhang betraktas därför verksamheten som om den ska fortsätta i all oändlighet (fortlevnadsprincipen). Till detta kommer komplikationen med att värdera kommunala tillgångar. Tillgångarna är ofta av s.k. allmännyttig karaktär och saknar marknadsvärden. Sammantaget med balansräkningens resultatutredande roll innebär detta att en restriktiv hållning bör iakttas vid värdering av balansräkningens poster (försiktighetsprincipen). Kommuner och landsting bör också alltid sträva efter en så öppen redovisning som möjligt (principen om öppenhet). Denna princip utgör en av grundförutsättningarna för det demokratiska systemet. Därför är det viktigt att redovisningen även i detta avseende ansluter till det grundläggande syftet med kommunal verksamhet. I förarbetena till

lagen om kommunal redovisning anges att de principer som styr den kommunala redovisningen och som nämns ovan, bör beaktas även i fortsättningen. Något behov av att lagfesta principerna ansågs inte finnas vid införandet av den kommunala redovisningslagen, eftersom de antogs bli en del av god redovisningssed (samma prop. s. 44 f.).

Behovet av en översyn

Lagen om kommunal redovisning har sedan den infördes 1998 ändrats och uppdaterats på en del punkter, men någon större samlad översyn har inte gjorts. Samtidigt har förändringar i omvärlden och politiska beslut medfört att förutsättningarna för den kommunala redovisningen har förändrats.

Regeringen anförde i budgetproposition för 2012 att en förutsättning för att det ska vara långsiktigt hållbart att driva privata företag i konkurrens med offentliga aktörer är konkurrens på lika villkor. Regeringen ansåg därför att frågan om särredovisning av konkurrensutsatt kommunal verksamhet bör utredas (prop. 2011/12:1 utg.omr. 24 avsnitt 3.7).

Det har även kommit in två skrivelser till regeringen där behovet av översyn av den kommunala redovisningslagen framhålls. RKR har bl.a. framfört att de anser att även om lagen har uppdaterats vid ett antal tillfällen sedan den trädde i kraft, kan det med anledning av omvärldsförändringar och utvecklingen på redovisningsområdet finnas anledning att se över och uppdatera lagstiftningen (dnr Fi2011/1232). Vidare har Branschorganisation för redovisningskonsulter, revisorer och rådgivare (FAR) anfört att en översyn bör göras av kommunernas redovisning av pensionsåtaganden (dnr Fi2012/3613). Därutöver har det under senare år aktualiseras ytterligare ett antal frågor av betydelse för lagen om kommunal redovisning.

Mot bakgrund av ovanstående anser regeringen att en samlad översyn av regelverket för den kommunala redovisningen bör ske. Utgångspunkten ska även fortsättningsvis vara att redovisningen ska vara anpassad till den kommunala särartan. Det innebär att vid förslag om lagändringar ska de redovisningsprinciper som är av vikt för kommuner och landsting särskilt beaktas.

Uppdraget att utreda den kommunala redovisningen av avtalspensioner

Fullfonderingsmodell eller blandmodell?

Det kommunala pensionssystemet har historiskt varit ett fördelningssystem vilket innebär att nuvarande skattebetalare betalar pensionerna för dagens pensionärer och att framtida skattebetalare betalar de pensioner som intjänats under året. I ett fördelningssystem är det utbetalningarna av pensioner som påverkar verksamhetsutrymmet. Teorin bakom fördelningssystemet utgår från den kommunala verksamhetens varaktiga karaktär vilket minskar behovet av att genom sparande trygga de framtida pensionsutgifterna. Framtida pensionsutbetalningar anses i fördelningssystemet vara säkerställda genom beskattningsrätten.

I ett fonderat system (en s.k. fullfonderingsmodell) är det i stället nya intjänade pensionsrätter och ränteuppräkningen som påverkar verksamhetsutrymmet. Systemet innebär att respektive generation fullt ut finansierar den kommunala service de tagit del av.

Fördelningssystem och fonderat system kan sägas vara ytterligheterna vad gäller valet av pensionssystem. Vid införandet 1998 av lagen om kommunal redovisning valdes i stället en s.k. blandad modell för redovisning av de kommunala avtalspensionerna. I ett sådant system redovisas utbetalningarna avseende pensionsrättigheter som intjänats i det tidigare fördelningssystemet, dvs. före övergången till ett fonderat system, som en kostnad. Pensionsrätter i det fonderade systemet kostnadsförs däremot samma år som de intjänas. Kostnaden som belastar resultatet blir därigenom en blandning av pensionsutbetalningar från fördelningssystemet och nyintjänande i det fonderade systemet. Systemet innebär således att pensioner som intjänats före år 1998 inte tas upp som skuld utan redovisas som en ansvarsförbindelse utanför balansräkningen.

Tidpunkten för övergången till den blandade modellen sammantöcknades med när kommunsektorn gick från ett helt förmånsbestämt pensionssystem till ett, i stora delar, avgiftsbestämt pensionssystem. Den blandade modellen introducerades i kölvattnet av 1990-talskrisen och samtidigt med införandet av det lagstadgade balanskravet för kommuner och landsting. Ett starkt vägande skäl vid valet av redovisningsmodell för kommunala pensioner, var att så långt som möjligt kunna använda kommunerna och lands-

tingens resultaträkning för avstämning mot kommunallagens bestämmelse om ekonomisk balans (prop. 1996/97:52 s. 62).

Under hösten 2011 lämnade Utredningen att främja en stabil kommunal verksamhet över konjunkturcykeln (Fi 2010:02) sitt betänkande Spara i goda tider – för en stabil kommunal verksamhet (SOU 2011:59). Utredningen gjorde bedömningen att det inte finns skäl att utifrån ett konjunkturperspektiv ändra redovisningen av de kommunala avtalspensionerna. Utredningen framhöll dock, i likhet med ett stort antal av remissinstanserna, att det kan finnas andra skäl än konjunkturella att överväga ändringar i redovisningen av avtalspensionerna. Regeringen gjorde i propositionen Kommunala resultatutjämningsreserver bedömningen att det inte fanns tillräckligt underlag för att regeringen skulle kunna ta ställning till behovet av sådana ändringar (prop. 2011/12:172 s. 37).

RKR påpekar i sin skrivelse med förslag om lagändringar, att redovisningen av pensioner enligt blandmodellen gör det svårt för utomstående att analysera och tolka kommuner och landstings ekonomiska resultat och ställning. Vidare anför RKR att redovisning enligt blandmodellen innebär ett undantag från vad som definieras som bokföringsmässiga grunder och att jämförbarheten, såväl mellan verksamheter som över tiden för en och samma verksamhet, går förlorad.

Det finns, bl.a. med hänsyn till det som RKR lyfter fram, skäl för att utreda frågan om kommunerna och landstingens redovisning av avtalspensioner.

Utredaren ska därför

- ta ställning till om det med utgångspunkt i den kommunala särarten finns skäl att kommuner och landsting redovisar avtalspensioner på ett annat sätt än privata företag,
- utreda på vilket sätt den sammanställda redovisningen påverkas av sättet att redovisa de kommunala avtalspensionerna,
- utreda om det finns skäl att ändra redovisningen av kommunala avtalspensioner, och
- vid behov lämna författningsförslag.

Tryggande av framtida pensionsutbetalningar

För företag och försäkringsbolag finns det tryggandekrav på att pensionsmedel ska finnas sparade i säkra placeringar eller försäkringar (lagen [1967:531] om tryggande av pensionsutfästelse m.m.). I kommuner och landsting anses pensionsförpliktelser vara säkerställda genom beskattningsrätten. Pensionsavtalen för kommuner och landsting (KAP-KL och AKAP-KL), ställer inga krav på tryggande för kommuner och landsting.

Det finns i huvudsak tre olika former för tryggande av framtida pensionsutbetalningar; skapa medel i egen balansräkning, sätta av medel i pensionsstiftelse eller teckna en försäkring. Ett fjärde alternativ är att inte bygga upp några särskilda medel för kommande pensionsutbetalningar. Detta alternativ innebär att alla framtida pensionsutbetalningar belastar resultatet det år de inträffar.

Oavsett vilket alternativ som väljs har arbetsgivaren det yttersta ansvaret för sina anställda och före detta anställdas pensioner enligt de avtal som ingåtts. Varken tryggande i stiftelseform eller försäkringsform löser arbetsgivaren från det ekonomiska åtagande som pensionsavtalen innebär. Skulle inbetalat kapital till en stiftelse eller kapital som via en premie betalats till ett försäkringsbolag inte räcka måste arbetsgivaren tillföra ytterligare medel eller betala en högre premie.

Trots att det inte finns något formellt krav på att trygga kommunala pensionsutbetalningar har vissa kommuner och landsting ändå olika tryggandeformer för detta, främst i syfte att öronmärka arbetsgivarens avsatta medel eller för andra behov av ekonomistyrning. Det finns vidare inget krav på att öronmärka medel för pensionsändamål i egen balansräkning.

För att undvika att pensionskostnaderna tränger undan verksamhet kan sådana åtgärder, dvs. att exempelvis sätta undan medel för att klara pensionskostnader eller pensionsutbetalningar, ändå behöva vidtas.

Kommuner och landsting kan välja olika lösningar för förvaltning av pensionsmedel. De kan välja att förvalta pensionsmedel i egen regi, en försäkringslösning eller att lösa förvaltningsfrågan genom en pensionsstiftelse.

Utredaren ska därför

- utifrån behovet av jämförbarhet utreda om och i så fall på vilket sätt hänsyn ska tas till valet av finansieringsform för framtidiga pensionsutbetalningar vid redovisningen av kommunala avtalspensioner, och
- vid behov lämna författningsförslag.

Uppdraget att utreda innehåll och omfattning för den sammanställda redovisningen

Allt större del av den kommunala verksamheten bedrivs i dag av kommunalt ägda företag och den ekonomiska utvecklingen för dessa företag har därmed kommit att få stor betydelse för kommunsektorns ekonomi. För att få en korrekt bild av den ekonomiska utvecklingen i kommunsektorn finns därför anledning att även följa utvecklingen i de kommunala företagen.

Antalet kommun- och landstingsägda företag, dvs. företag där 50 procent eller mer ägs av kommuner eller landsting, har nästan tredubblats sedan 1975. Den största ökningen skedde i slutet av 1980-talet och i början av 1990-talet. Totalt fanns det 1 853 kommun- och landstingsägda företag 2012, vars sammanlagda omsättning uppgick till cirka 225 miljarder kronor, och som hade cirka 67 000 anställda. Cirka 75 procent av dessa företag är helägda av kommuner eller landsting och många av de delägda företagen ägs tillsammans med andra kommuner och landsting. De kommun- och landstingsägda företagen finns företrädesvis inom områdena fastigheter, energi, vatten, avlopp och avfallshantering, respektive inom områdena transport och sjukvård.

En jämförelse mellan en kommun som bedriver en stor del av verksamheten genom kommunala företag och en kommun som driver merparten av verksamheten i förvaltningsform kan ge en missvisande bild om jämförelsen inte görs med utgångspunkt i den sammanställda redovisningen. Kommunallagens krav på god ekonomisk hushållning omfattar kommunerna och landstingens samlade verksamhet, vilket också innefattar de företag i vilka kommunerna eller landstingen har ett betydande inflytande (prop. 1999/2000:115 s. 29). Med undantag för detta krav i kommunallagen fokuserar regelverken för den kommunala ekonomin dock endast på den kommunala förvaltningen.

Det finns t.ex. inga regler om budgetering för verksamheter som bedrivs utanför den kommunala förvaltningsorganisationen, t.ex. i form av kommunala företag.

Bestämmelserna i lagen om kommunal redovisning om sammanställd redovisning, den s.k. koncernredovisningen för kommuner och landsting, är av översiktig karaktär och skiljer sig därmed väsentligt från motsvarande bestämmelser om koncernredovisning i årsredovisningslagen (1995:1554). Kommuner och landsting är i stället hänvisade till den praxis som utvecklats på området.

RKR ger genom rekommendationen 8.2 Sammanställd redovisning (juni 2009) vägledning avseende lagens krav på den sammanställda redovisningen.

Ju större del av verksamheten som bedrivs i företag, desto större betydelse får den sammanställda redovisningen. I den sammanställda redovisningen beskrivs den kommunala verksamheten, oberoende av i vilken organisationsform som denna bedrivs. Syftet är att ge en så rättvisande bild som möjligt av verksamhetens utveckling och ställning för att åstadkomma en organisationsneutral redovisning som möjliggör jämförbarhet mellan kommuner och landsting.

Utredaren ska därför

- utreda förutsättningarna för och behovet av att ändra kraven på den sammanställda redovisningen samt vid behov lämna författningsförslag, och
- analysera om och i så fall hur detta påverkar kommunallagens balanskrav och kravet på god ekonomisk hushållning.

Uppdraget att utreda likvärdiga villkor för s.k. särredovisning

Verksamheter som traditionellt skötts av det offentliga bedrivs i allt större utsträckning av privata företag. I en konkurrenssituation är redovisningen en viktig källa till information.

Regeringen angav i budgetpropositionen för 2012 att frågan om särredovisning av kommunal verksamhet som konkurrensutsatts bör utredas. I propositionen tog regeringen upp vissa problem med konkurrens mellan privata aktörer och offentlig sektor (prop. 2011/12:1 utg.omr. 24, avsnitt 3.7).

Vissa krav på den kommunala redovisningen uttrycks i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter, lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, ellagen (1997:857) och i förordningen (2006:1203) om redovisning av fjärrvärmeverksamhet. Dessa krav handlar generellt om att vissa typer av verksamheter ska särredovisas från annan kommunal verksamhet. Kraven ser dock olika ut i olika lagar. Det kan även noteras att kraven på redovisning som följer av lagen (2005:590) om finansiella förbindelser kan träffa kommunala verksamheter i den mån tröskelbeloppen i lagen överstigs.

Utdredaren ska därfor

- utreda förutsättningarna för och behovet av att samordna reglerna kring särredovisning samt beakta risken för motverkande skillnader, och
- vid behov lämna författningsförslag.

Uppdraget att utreda behovet av att förtydliga kraven på delårsrapporteringen

Enligt lagen om kommunal redovisning ska minst en delårsrapport omfatta en period av mellan sex och åtta månader från räkenskapsårets början. Enligt kommunallagen ska delårsrapporten behandlas av fullmäktige.

Innehållet i delårsrapporten är endast översiktligt reglerat. RKR har tagit fram en idéskrift (Kommunala delårsrapporter, praxis och idéer januari 2003) och en rekommendation (RKR 22 Delårsrapport juni 2013) som vägledning i detta avseende. De praxisundersökningar som RKR låtit göra visar att variationen är mycket stor när det gäller både innehållet och tidpunkten för lämnande av delårsrapporterna.

Utredaren ska därför

- utreda förutsättningarna för och behovet av att ändra kraven på delårsrapporterna vad gäller innehåll och omfattning,
- utreda hur delårsrapporterna tidsmässigt bör fördelas över räkenskapsåret, och
- vid behov lämna författningsförslag.

Uppdraget att utreda behovet av förbättrad efterlevnad av lag samt allmänna råd och rekommendationer

RKR har, som framgått ovan, som huvuduppgift att främja och utveckla god redovisningssed i kommuner, landsting och kommunalförbund. RKR gör i sina allmänna råd och rekommendationer bedömningar av vad som är god redovisningssed. Det är alltid god redovisningssed att följa regler som finns angivna i lag. Kommuner, landsting och kommunalförbund ska förutom lagens bestämmelser även ta hänsyn till allmänt accepterade normer för kommunal bokföring och redovisning (prop. 1996/97:52 s. 26). Enligt 1 kap. 3 § lagen om kommunal redovisning ska skälen till avvikelse från det normerande organet, dvs. RKR:s allmänna råd eller rekommendationer, redovisas.

RKR ska inom ramen för huvuduppgiften bl.a. följa upp den egna verksamhetens genomslag på kommuner och landstings externa redovisning. RKR har gjort flera undersökningar av efterlevnaden av lag och rådets rekommendationer, den senaste baserad på bokslutet för 2008. RKR anför i sitt nyhetsbrev i juni 2010 att efterlevnaden fortfarande inte är tillfredsställande. En ny undersökning som baseras på bokslutet för 2013, genomförs för närvarande.

Regeringen uttryckte i samband med införandet av lagen om kommunal redovisning avsikten att följa tillämpningen och vid behov överväga ytterligare skärpta krav eller en annan utformning av reglerna (prop. 1996/97:52 s. 46).

Utredaren ska därför

- undersöka hur lagstiftning samt allmänna råd och rekommendationer från normgivande organ på det kommunala området följs,
- utreda förutsättningarna och behovet av åtgärder för att förbättra efterlevnaden, och
- vid behov lämna författningsförslag.

Uppdraget att kartlägga tillämpningen av reglerna i redovisningslagstiftningen gällande bidrag till infrastruktur

Möjligheterna för kommuner och landsting att medfinansiera statlig verksamhet har succesivt ökat de senaste åren. Enligt lagen om vissa kommunala befogenheter kan kommuner och landsting bl.a. medfinansiera viss statlig infrastruktur och högskoleverksamhet. Regeringen anser att det är angeläget att staten har god kunskap om utvecklingen av den kommunala medfinansieringen. Statskontoret fick mot denna bakgrund i september 2013 i uppdrag att kartlägga omfattningen av den kommunala medfinansieringen och föreslå hur staten fortsättningsvis kan följa utvecklingen inom detta område (dnr Fi2013/3356).

Enligt lagen om kommunal redovisning ska bidrag till viss infrastruktur dvs. väg, järnväg, allmän farled och inrättande av forskningsinfrastruktur vid Eric-konsortier, tas upp i balansräkningen och upplösas under högst 25 år eller redovisas som en kostnad i resultaträkningen. Regeringen anser att det är angeläget att staten har kunskap om tillämpningen av redovisningsreglerna för bidrag till infrastruktur. Utredaren ska därför kartlägga hur dessa redovisningsregler tillämpas.

Uppdraget att utreda övriga redovisningsfrågor

Utöver de ovan angivna uppdragen är utredaren oförhindrad att göra andra analyser och lämna ytterligare förslag med bärning på den kommunala redovisningen som kan anses motiverade inom ramen för utredningsuppdraget.

Utredaren ska även beakta de förändringar som skett i bokföringslagen (1999:1078) och i årsredovisningslagen som har bärning på det kommunalekonomiska området, då dessa lagar i hög grad påverkat utformningen av lagen om kommunal redovisning.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska redogöra för ekonomiska och administrativa konsekvenser av sina förslag. Förslagens konsekvenser ska redovisas enligt 14–15 a §§ kommittéförordningen (1998:1474). Förslagen ska kostnadsberäknas.

I 14 kap. 3 § regeringsformen anges att en inskränkning av den kommunala självstyrelsen inte bör gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen. Det innebär att en proportionalitetsprövning ska göras under lagstiftningsprocessen. Om något av förslagen i betänkandet påverkar det kommunala självstyret ska därför, utöver dess konsekvenser, också de särskilda avvägningar som lett fram till förslagen särskilt redovisas.

Genomförande och redovisning av uppdraget

Utredaren ska föra en dialog med Utredningen om en kommunallag för framtiden (Fi 2012:07).

Utredaren ska även inhämta synpunkter från andra utredningar och myndigheter som har betydelse för uppdraget samt med berörda intressenter.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 mars 2016.

(Finansdepartementet)

Kommungrupper

Sveriges Kommuner och Landsting har delat in Sveriges 290 kommuner i grupper. Den kommungruppsindelning som används fr.o.m. 2011 innehåller följande grupper.

1. Storstäder (3 kommuner).
2. Kommuner med en folkmängd som överstiger 200 000 invånare.
3. Förortskommuner till storstäder (38 kommuner) Kommuner där mer än 50 procent av nattbefolkningen pendlar till arbetet i någon annan kommun. Det vanligaste utpendlingsmålet ska vara någon av storstäderna.

Större städer (31 kommuner).

4. Kommuner med 50 000–200 000 invånare och en tätortsgrad överstigande 70 procent.

Förortskommuner till större städer (22 kommuner)

Kommuner där mer än 50 procent av nattbefolkningen pendlar till arbetet i en annan kommun. Det vanligaste utpendlingsmålet ska vara någon av de större kommunerna i grupp 3.

5. Pendlingskommuner (51 kommuner).

Kommuner där mer än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till en annan kommun.

6. Turism- och besöksnäringskommuner (20 kommuner). Kommuner där antalet gästnätter på hotell, vandrarhem och campingar per år överstiger 21 per invånare eller där antalet fritidshus överstiger 0,20 per invånare.

7. Varuproducerande kommuner (54 kommuner).

Kommuner där 34 procent eller mer av nattbefolkningen mellan 16 och 64 år är sysselsatta inom tillverkning och utvinning, energi och miljö samt byggverksamhet.

8. Glesbygdskommuner (20 kommuner).

Kommuner med en tätortsgrad understigande 70 procent och mindre än åtta invånare per kvadrat-kilometer.

9. Kommuner i tätbefolkad region (35 kommuner) Kommuner med fler än 300 000 personer inom en radie på 112,5 kilometer.

10. Kommuner i glesbefolkad region (16 kommuner)

Kommuner med färre än 300 000 personer inom en radie om 112,5 kilometer.

Hur de enskilda kommunerna är inplacerade i dessa kategorier framgår av sammanställningen nedan.

Tabell 1.1 Kommungrupper**1. Storstäder**

Göteborg	Malmö	Stockholm
----------	-------	-----------

2. Förrortskommuner till storstäder

Ale	Järfälla	Partille	Upplands Väsby
Bollebygd	Kungsbacka	Salem	Upplands-Bro
Botkyrka	Kungälv	Skurup	Vallentuna
Burlöv	Lerum	Sollentuna	Vaxholm
Danderyd	Lidingö	Solna	Vellinge
Ekerö	Lilla Edet	Staffanstorp	Värmdö
Haninge	Lomma	Sundbyberg	Öckerö
Huddinge	Mölndal	Svedala	Österåker
Håbo	Nacka	Tyresö	
Härryda	Nynäshamn	Täby	

3. Större städer

Borås	Kalmar	Nyköping	Uppsala
Eskilstuna	Karlskrona	Skellefteå	Varberg
Falun	Karlstad Kristianstad	Skövde	Västerås
Gävle	Linköping	Sundsvall	Växjö
Halmstad	Luleå	Södertälje	Örebro
Helsingborg	Lund	Trollhättan	Örnsköldsvik
Hässleholm	Norrköping	Uddevalla	Östersund
Jönköping		Umeå	

4. Förrortskommuner till större städer

Bjuv	Hammarö	Kävlinge	Timrå
Eslöv	Hörby	Lekeberg	Trosa
Forshaga	Höör	Mörbylånga	Åstorp
Gnesta	Kil	Nykvarn	Älvkarleby
Grästorp	Knivsta	Sjöbo	
Habo	Kumla	Söderköping	

5. Pendlingskommuner

Alingsås	Hjo	Orust	Tomelilla
Alvesta	Höganäs	Osby	Trelleborg
Aneby	Högsby	Sigtuna	Vadstena
Bjurholm	Klippan	Skinnskatteberg	Vingåker
Boxholm	Krokom	Smedjebacken	Vårgårda
Bromölla	Kungsör	Stenungsund	Vänernsborg
Degerfors	Lessebo	Storfors	Vännäs
Essunga	Mullsjö	Strängnäs	Ydre
Färgeleda	Munkedal	Surahammar	Åtvidaberg
Gagnef	Nora	Svalöv	Ängelholm
Hallsberg	Norberg	Säter	Ödeshög
Hallstahammar	Ockelbo	Tibro	Östra Göinge
Heby	Orsa	Tjörn	

6. Turism- och besöksnäringsskommuner

Arjeplog	Gotland	Norrälje	Tanum
Berg	Härjedalen	Rättvik	Valdemarsvik
Borgholm	Jokkmokk	Sotenäs	Åre
Båstad	Lysekil	Storuman	Älvdalens
Dorotea	Malung-Sälen	Strömstad	Östhammar

7. Varuproducerande kommuner

Arboga	Götene	Markaryd	Tingsryd
Arvika	Hagfors	Munkfors	Torsås
Askersund	Herrljunga	Mönsterås	Tranemo
Avesta	Hofors	Norsjö	Tranås
Bengtsfors	Hultsfred	Nybro	Töreboda
Emmaboda	Hylte	Olofström	Uppvidinge
Fagersta	Karlskoga	Oskarshamn	Vaggeryd
Filipstad	Köping	Ovanåker	Vara
Finspång	Laxå	Oxelösund	Vetlanda
Gislaved	Lindesberg	Perstorp	Vimmerby
Gnosjö	Ljungby	Sandviken	Värnamo
Grums	Ljusnarsberg	Sävsjö	Örkelljunga
Gullspång	Ludvika	Tidaholm	
Gällivare	Malå	Tierp	

8. Glesbygdskommuner

Bräcke	Pajala	Strömsund	Ånge
Dals-Ed	Ragunda	Torsby	Årjäng
Ljusdal	Robertsfors	Vansbro	Åsele
Nordanstig	Sollefteå	Vilhelmina	Överkalix
Nordmaling	Sorsele	Vindeln	Övertorneå

9. Kommuner i tätbefolkad region

Borlänge	Karlshamn	Mark	Svenljunga
Eksjö	Katrineholm	Mellerud	Säffle
Enköping	Kinda	Mjölby	Söderköping
Falkenberg	Kristinehamn	Motala	Ulricehamn
Falköping	Laholm	Nässjö	Västervik
Flen	Landskrona	Ronneby	Ystad
Hedemora	Leksand	Sala	Åmål
Hällefors	Lidköping	Simrishamn	Älmhult
Karlsborg	Mariestad	Skara	

10. Kommuner i glesbefolkad region

Arvidsjaur	Haparanda	Kiruna	Piteå
Boden	Hudiksvall	Kramfors	Sunne
Bollnäs	Härnösand	Lycksele	Söderhamn
Eda	Kalix	Mora	Älvbyn

Jämförelsetabell mellan förslaget till lag om kommunal bokföring och redovisning och lagen (1997:614) om kommunal redovisning

**Förslaget till lag (2018:000)
om kommunal bokföring och
redovisning**

**Lagen (1997:614) om
kommunal redovisning**

1 kap.

1 §	---
2 §	1 kap. 1 §
3 §	1 kap. 2 §
4 §	1 kap. 3 § första stycket
5 §	1 kap. 4 §

2 kap.

1 §	1 kap. 5 § 1
2 §	1 kap. 5 § 2
3 §	1 kap. 5 § 3
4 §	1 kap. 5 § 4
5 §	---
6 §	---
7 §	---

3 kap.

1 §	2 kap. 1 §
2 §	2 kap. 2 §
3 §	2 kap. 3 § första stycket
4 §	2 kap. 8 §
5 §	2 kap. 3 § andra stycket
6 §	2 kap. 9 §
7 §	2 kap. 6 §
8 §	2 kap. 4 § första och tredje styckena
9 § första stycket	2 kap. 4 § andra stycket
9 § andra stycket	2 kap. 5 § första stycket
10 §	2 kap. 5 § andra stycket
11 §	2 kap. 7 §
12 §	2 kap. 10 §
13 §	2 kap. 11 §
14 §	2 kap. 12 §
15 §	2 kap. 13 §

4 kap.

1 §	3 kap. 2 §
2 §	---
3 §	---
4 §	---
5 §	3 kap. 3 §
6 §	3 kap. 5 §

5 kap.

1 §	5 kap. 1 § första stycket
2 §	5 kap. 1 § andra stycket
3 §	5 kap. 3 §
4 §	5 kap. 5 § första stycket
5 §	5 kap. 6 §
6 §	5 kap. 7 § första stycket

6 kap.

1 §	5 kap. 2 § första stycket
2 §	5 kap. 2 § andra stycket
3 §	5 kap. 3 §
4 §	5 kap. 6 §
5 §	6 kap. 1 §
6 §	6 kap. 2 §
7 §	6 kap. 11 §
8 §	5 kap. 7 § andra stycket första och andra meningarna

7 kap.

1 §	6 kap. 3 § första stycket
2 §	6 kap. 3 § andra–fjärde styckena
3 §	6 kap. 4 §
4 §	6 kap. 5 §
5 §	6 kap. 7 §
6 §	---
7 §	---
8 §	6 kap. 8 §
9 §	6 kap. 9 §
10 §	---
11 §	---
12 §	6 kap. 10 §

8 kap.

1 §	7 kap. 1 §
-----	------------

9 kap.

1 §	---
2 §	---
3 §	---
4 §	---

5 §	6 kap. 12 § första och andra styckena
6 §	---
7 §	---
8 §	---
9 §	5 kap. 6 § tredje stycket andra mening
10 §	---
11 §	5 kap. 7 § tredje stycket
12 §	---
13 §	---
14 §	---
15 §	5 kap. 5 § andra stycket
16 §	---
17 §	---
18 §	---
19 §	---

10 kap.

1 §	4 kap. 3 §
2 §	4 kap. 2 §

11 kap.

1 §	4 kap. 1 § första stycket
2 §	4 kap. 1 § andra stycket 1
3 §	4 kap. 1 § andra stycket 2
4 §	4 kap. 1 § andra stycket 3
5 §	4 kap. 1 § andra stycket 4
6 §	4 kap. 1 § andra stycket 5
7 §	4 kap. 5 § första stycket
8 §	4 kap. 5 § andra stycket
9 §	4 kap. 3 a §
10 §	4 kap. 4 §
11 §	---
12 §	---

12 kap.

1 §	---
2 §	---
3 §	---
4 §	---
5 §	---
6 §	---
7 §	---
8 §	---

13 kap.

1 §	9 kap. 1 §
2 §	---
3§	9 kap. 3 § första stycket

Jämförelsetabell mellan lagen (1997:614) om kommunal redovisning och förslaget till lag om kommunal bokföring och redovisning

Lagen (1997:614) om kommunal redovisning

Förslaget till lag (2018:000) om kommunal bokföring och redovisning

1 kap.

1 §	1 kap. 2 §
2 §	1 kap. 3 §
3 § första stycket	1 kap. 4 §
3 § andra stycket	Utgår (se avsnitt 5.2)
4 §	1 kap. 5 §
5 § första stycket 1	2 kap. 1 §
5 § första stycket 2	2 kap. 2 §
5 § första stycket 3	2 kap. 3 §
5 § första stycket 4	2 kap. 4 §

2 kap.

1 §	3 kap. 1 §
2 §	3 kap. 2 §
3 § första stycket	3 kap. 3 §
3 § andra stycket	3 kap. 5 §r
4 § första och tredje styckena	3 kap. 8 §
4 § andra stycket	3 kap. 9 § första stycket
5 § första stycket	3 kap. 9 § andra stycket

5 § andra stycket	3 kap. 10 §
6 §	3 kap. 7 §
7 §	3 kap. 11 §
8 §	3 kap. 4 §
9 §	3 kap. 6 §
10 §	3 kap. 12 §
11 §	3 kap. 13 §
12 §	3 kap. 14 §
13 §	3 kap. 15 §

3 kap.

1 §	Utgår (se avsnitt 5.4)
2 §	4 kap. 1 §
3 §.	4 kap. 5 §
4 §	Utgår (se avsnitt 5.5)
5 §	4 kap. 6 §

4 kap.

1 § första stycket	11 kap. 1 §
1 § andra stycket 1	11 kap. 2 §
1 § andra stycket 2	11 kap. 3 §
1 §andra stycket 3	11 kap. 4 §
1 §andra stycket 4	11 kap. 5 §
1 §andra stycket 5	11 kap. 6 §
1 a §	Utgår (se avsnitt 11.3)
2 §	10 kap. 2 §
3 §	10 kap. 1 §
3 a §	11 kap. 9 §r
4 §	11 kap. 10 §
5 § första stycket	11 kap. 7 §
5 § andra stycket	11 kap. 8 §

5 kap.

1 § första stycket	5 kap. 1 §
--------------------	------------

1 § andra stycket	5 kap. 2 §
2 § första stycket	6 kap. 1 §
2 § andra stycket	6 kap. 2 §
2 § andra stycket	9 kap. 6 §
2 § andra stycket	9 kap. 7 §
3 §	5 kap. 3 §
3 §	6 kap. 3 §
4 §	Utgår (se avsnitt 7.9)
5 § första stycket	5 kap. 4 §
5 § andra stycket	9 kap. 15 §
6 § första och andra styckena	5 kap. 5 §
6 § första och andra styckena	6 kap. 4 §
6 § tredje stycket	9 kap. 9 §
7 § första stycket	5 kap. 6 §
7 § andra stycket	6 kap. 8 §
7 § andra stycket	Övergångsbestämmelse
7 § tredje stycket	9 kap. 11 §

6 kap.

1 §	6 kap. 5 §
2 §	6 kap. 6 §
3 § första stycket	7 kap. 1 §
3 § andra–fjärde styckena	7 kap. 2 §
4 §	7 kap. 3 §
5 §	7 kap. 4 §
6 §	Utgår (se avsnitt 10.2)
7 §	7 kap. 5 §
8 §	7 kap. 8 §
9 §	7 kap. 9 §
10 §	7 kap. 12 §
11 §	6 kap. 7 §
12 §	9 kap. 5 §

7 kap.

1 §	8 kap. 1 §
-----	------------

8 kap.

1 §	Utgår (se avsnitt 12.4)
2 §	Utgår (se avsnitt 12.4)

9 kap.

1 §	13 kap. 1 §
2 §	Utgår (se avsnitt 13.4)
3 §	13 kap. 3 §

Statens offentliga utredningar 2016

Kronologisk förteckning

1. Statens bredbandsinfrastruktur som resurs. N.
2. Effektiv vård. S.
3. Höghastighetsjärnvägens finansiering och kommersiella förutsättningar. N.
4. Politisk information i skolan – ett led i demokratiuppdraget. U.
5. Låt fler forma framtiden!
Del A + B. Ku.
6. Framtid sökes –
Slutredovisning från den nationella samordnaren för utsatta EU-medborgare. S.
7. Integritet och straffskydd. Ju.
8. Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Fjärde penningtvättsdirektivet – samordning – ny penningtvättslag – m.m.
Del 1 + 2. Fi.
9. Plats för nyanlända i fler skolor. U.
10. EU på hemmaplan. Ku.
11. Olika vägar till föräldraskap. Ju.
12. Ökade möjligheter till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål. U.
13. Palett för ett stärkt civilsamhälle. Ku.
14. En översyn av tobakslagen. Nya steg mot ett minskat tobaksbruk. S.
15. Arbetsklausuler och sociala hänsyn i offentlig upphandling
– ILO:s konvention nr 94 samt en internationell jämförelse. Fi.
16. Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2016. Risker, osäkerheter och framtidsutmaningar. M.
17. EU:s reviderade insolvensförordning m.m. Ju.
18. En ny strafftidslag. Ju.
19. Barnkonventionen blir svensk lag. S.
20. Föräldraledighet för statsråd? Fi.
21. Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige. M.
22. Möjlighet att begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade växter i Sverige. M.
23. Beskattning av incitamentsprogram. Fi.
24. En ändamålsenlig kommunal redovisning. Fi.

Statens offentliga utredningar 2016

Systematisk förteckning

Finansdepartementet

Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Fjärde penningtvättsdirektivet – samordning – ny penningtvättslag – m.m.
Del 1 + 2. [8]

Arbetsklausuler och sociala hänsyn i offentlig upphandling
– ILO:s konvention nr 94 samt en internationell jämförelse. [15]

Föräldraledighet för statsråd? [20]

Beskattning av incitamentsprogram. [23]

En ändamålsenlig kommunal redovisning. [24]

Högastighetsjärnvägens finansiering och kommersiella förutsättningar. [3]

Socialdepartementet

Effektiv vård. [2]

Framtid sökes – Slutredovisning från den nationella samordnaren för utsatta EU-medborgare. [6]

En översyn av tobakslagen. Nya steg mot ett minskat tobaksbruk. [14]

Barnkonventionen blir svensk lag. [19]

Utbildningsdepartementet

Politisk information i skolan – ett led i demokratiuppdagaget. [4]

Plats för nyanlända i fler skolor. [9]

Ökade möjligheter till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål. [12]

Justitiedepartementet

Integritet och straffskydd. [7]

Olika vägar till föräldraskap. [11]

EU:s reviderade insolvensförordning m.m. [17]

En ny strafftidslag. [18]

Kulturdepartementet

Låt fler forma framtiden! Del A + B. [5]

EU på hemmaplan. [10]

Palett för ett starkt civilsamhälle. [13]

Miljö- och energidepartementet

Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2016.

Risker, osäkerheter och framtidsutmaningar. [16]

Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige. [21]

Möjlighet att begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade växter i Sverige. [22]

Näringsdepartementet

Statens bredbandsinfrastruktur som resurs. [1]

Finansdepartementet

Kommunenheten

Karin Gustafsson

08-405 27 82

karin.gustafsson@regeringskansliet.se

NACKA KOMMUN

2016 -05- 02

Dnr

Dpl

En ändamålsenlig kommunal redovisning (SOU 2016:24)**Remissinstanser:**

1. Riksdagens ombudsmän
2. Riksrevisionen
3. Kammarrätten i Stockholm
4. Förvaltningsrätten i Jönköping
5. Ekonomistyrningsverket
6. Skatteverket
7. Bokföringsnämnden
8. Statistiska centralbyrån
9. Statskontoret
10. Konkurrensverket
11. Riksarkivet
12. Arjeplogs kommun
13. Bjuvs kommun
14. Borlänge kommun
15. Dals Eds kommun
16. Eda kommun
17. Gnosjö kommun
18. Gotlands kommun
19. Göteborgs kommun
20. Helsingborgs kommun
21. Härnösands kommun
22. Katrineholms kommun
23. Kiruna kommun
24. Knivsta kommun
25. Kungälvs kommun
26. Köpings kommun
27. Lerums kommun
28. Lomma kommun
29. Malmö kommun
30. Nacka kommun
31. Oskarshamns kommun

- 32. Sandvikens kommun
- 33. Smedjebackens kommun
- 34. Sollefteå kommun
- 35. Stockholms kommun
- 36. Södertälje kommun
- 37. Tanums kommun
- 38. Timrå kommun
- 39. Umeå kommun
- 40. Ystads kommun
- 41. Åtvidabergs kommun
- 42. Ängelholms kommun
- 43. Överkalix kommun
- 44. Dalarnas läns landsting
- 45. Jönköpings läns landsting
- 46. Norrbottens läns landsting
- 47. Skåne läns landsting
- 48. Västra Götalands läns landsting
- 49. Östergötlands läns landsting
- 50. FAR (Föreningen för auktoriserade revisorer)
- 51. Institutet för kommunal ekonomi
- 52. Kommunalekonomernas förening
- 53. Kommunforskning i Västsverige
- 54. KPA Pension
- 55. Rådet för kommunalekonomisk forskning och utbildning
- 56. Rådet för kommunal redovisning
- 57. Skandikon
- 58. SKYREV (Sveriges Kommunala Yrkesrevisorer)
- 59. STAREV (Föreningen för kommuner och landsting med eget revisionskontor)
- 60. Sveriges Kommuner och Landsting

Remissvaren ska ha inkommit till Finansdepartementet senast den 1 september 2016. De bör helst skickas i elektronisk form, i både word-format och pdf-format. Remissvaren ska skickas till följande e-postadress: fi.registrator@regeringskansliet.se. I remissvaren ska Finansdepartementets diarienummer Fi2016/01153/K anges.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet. Om remissen är begränsad till en viss del av betänkandet, anges detta inom parentes efter remissinstansens namn i remisslistan. En sådan begränsning hindrar givetvis inte att remissinstansen lämnar synpunkter också på övriga delar.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För andra remissinstanser innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria *Svara på remiss – hur och varför* (SB PM 2003:2). Den kan laddas ner eller beställas från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Magnus Bengtson
Departementsråd

Kopia till

Wolters Kluwers kundservice, 106 47 Stockholm

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 122

Dnr KFKS 2016/563

Nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga

Yttrande till regeringen över promemoria A2016/01307/I

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen antar föreslaget yttrande med följande tillägg (Inledningsstycke före "Schablonersättning per dygn...")

Inledningsvis vill Nacka kommun markera ett starkt missnöje med både förslaget i sig och det löftesbrott som det innehåller.

Först krävde staten att kommunerna skulle ta emot många fler ensamkommande ungdomar än man avtalat om och lovade uttryckligen full ersättning för detta. Nacka ställde upp efter bästa förmåga och ökade sitt mottagande från avtalade 48 till 401 ungdomar under 2015. Nu, ett knappt år senare, föreslår regeringen kraftigt och snabbt minskad ersättning för detta mottagande. Nacka skulle över en natt förlora 57 miljoner kronor, utan tillräcklig möjlighet till omställning.

Utifrån detta menar Nacka kommun att förslaget är oskäligt och vittnar om avsaknad av förståelse för hur en seriös kommun agerar för att kunna ta ansvar för att driva verksamhet med hög kvalitet. Kommunerna behöver god framförhållning och stabila regler. Flyktingpolitiken är ett statligt ansvar och det enda rimliga är att staten ersätter kommunerna fullt ut för det arbete man utför åt staten och ger kommunerna tid att ställa om sin organisation inför eventuella förändringar av regler och ersättningsnivåer.

Flyktning situationen har sedan hösten 2015 satt både staten och kommunerna under stor press, med utmaningar som förutsätter bred samverkan sinsemellan och med civilsamhället. "Sverige tillsammans" har regeringen deklarerat, den ambitionen förpliktigar! Nacka kommun anser att förslaget skadar tilliten mellan parterna och försvarar de långvarigt förtroedefulla relationer som är grunden för allt gott samarbete.

Ärende

Regeringen har tagit fram ett förslag till nytt system för ersättning till kommunerna för mottagande av ensamkommande barn och unga. En viktig skillnad mot dagens system är att ersättningen för boendeplatser för ensamkommande barn kommer att schabloniseras i

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

större utsträckning och att ersättningen för boendeplatser sänks till 1 350 kronor per boendeplats oavsett boendeform.

I det föreslagna yttrandet konstateras att den ersättning som promemorian föreslår för boendeplatser är för låg för ett hållbart mottagande av ensamkommande barn. Den föreslagna ersättningen för mottagandet av ensamkommande, där utrednings- och uppföljningskostnaderna utgör den största delen, anser arbetsutskottet också vara för låg. Kommunen kan inte minska sina utrednings- och uppföljningsresurser utan att äventyra rättssäkerheten och barnets bästa.

Kommunerna behöver god framförhållning och stabila regler. Flyktingpolitiken är ett statligt ansvar och det enda rimliga är att staten ersätter kommunerna fullt ut för det arbete man utför åt staten och ger kommunerna tid att ställa om sin organisation inför eventuella förändringar av regler och ersättningsnivåer.

Handlingar i ärendet

Arbets- och företagsenhetens tjänsteskrivelse den 9 augusti 2016

Promemoria A2016/01307/I Nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga

Förslag till yttrande

Ordförandebeslut för arbets- och företagsnämnden, 2016-08-09

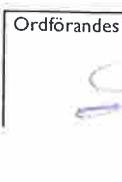
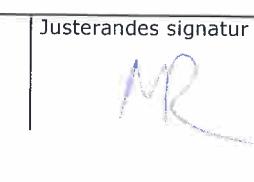
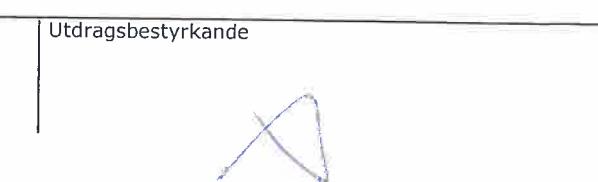
Yrkanden

Mats Gerdau (M) yrkade, med instämmande av Hans Peters (C), Jan-Eric Jansson (KD) och Gunilla Grudevall Sten (L), att arbetsutskottet föreslår att kommunstyrelsen antar föreslaget yttrande med följande tillägg (Inledningsstycke före ”Schablonersättning per dygn...”)

”Inledningsvis vill Nacka kommun markera ett starkt missnöje med både förslaget i sig och det löftesbrott som det innebär.

Först krävde staten att kommunerna skulle ta emot många fler ensamkommande ungdomar än man avtalat om och lovade uttryckligen full ersättning för detta. Nacka ställde upp efter bästa förmåga och ökade sitt mottagande från avtalade 48 till 401 ungdomar under 2015. Nu, ett knappt år senare, föreslår regeringen kraftigt och snabbt minskad ersättning för detta mottagande. Nacka skulle över en natt förlora 57 miljoner kronor, utan tillräcklig möjlighet till omställning.

Utifrån detta menar Nacka kommun att förslaget är oskäligt och vittar om avsaknad av förståelse för hur en seriös kommun agerar för att kunna ta ansvar för att driva verksamhet

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

med hög kvalitet. Kommunerna behöver god framförhållning och stabila regler. Flyktingpolitiken är ett statligt ansvar och det enda rimliga är att staten ersätter kommunerna fullt ut för det arbete man utför åt staten och ger kommunerna tid att ~~ställa~~ om sin organisation inför eventuella förändringar av regler och ersättningsnivåer.

Flyktingsituationen har sedan hösten 2015 satt både staten och kommunerna under stor press, med utmaningar som förutsätter bred samverkan inomsejlan och med civilsamhället. "Sverige tillsammans" har regeringen deklarerat, den ambitionen förpliktigar! Nacka kommun anser att förslaget skadar tilliten mellan parterna och försvårar de långvarigt förtroedefulla relationer som är grunden för allt gott samarbete."

Maria Raner (S) yrkade att följande yttrande antas.

"Utredaren föreslår att överenskommelserna mellan kommunerna och Migrationsverket avskaffas

Vår uppfattning är att dessa överenskommelser har varit papperstigrar utan någon reell verkan. Det är positivt att överenskommelserna mellan kommunerna och Migrationsverket avskaffas.

Utredaren föreslår ett schabloniserat ersättningssystem med automatiska utbetalningar

Nacka kommun ser positivt på de förenklingar som föreslås, i form av ett schabloniserat och ett automatiskt ersättningssystem införs, vilket även minskar den administrativa arbetsbördan. Det ger bättre möjligheter att täcka kostnader för mottagandet. Nacka kommun tycker dock att den föreslagna ersättningen är för låg i synnerhet för kommuner som Nacka som inte har någon större erfarenhet eller rutin av att ta emot flyktingar. Det är också bra att specifika återsökningsmöjligheter kvarstår för ensamkommande barn med särskilda vårdbehov. Det är dock oklart hur redan placerade familjer ska hanteras som idag får den högre ersättningen.

Utredaren lyfter särskilt upp stödboende som en framtida boendeform för ensamkommande barn

Familjehem är en bra boendeform men är inte lämplig för alla barn. Dessutom är det svårt att rekrytera familjehem i den omfattning som motsvarar behovet. För att klara sig genom grundskolan och gymnasiet behöver de ensamkommande barn och ungdomar som Nacka kommun ansvarar för vuxenstöd, precis som andra ungdomar. Att barnen lyckas väl med sina studier och slutför gymnasieskolan är avgörande för deras framtida möjligheter att bli självförsörjande. Detta framkommer bland annat i Statistiska centralbyråns senaste rapport om integration. Verksamhetscheferna på Nackas HVB-hem vittnar om att de barn som bor på deras hem har ett stort behov av att vuxna finns på plats, bland annat för att förebygga och hantera incidenter. Detta skapar trygghet för de barn som bor på boendena och för dem som bor i närområdet."

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

Beslutsgång

Med avslag på Maria Raners yrkande beslutade arbetsutskottet i enlighet med Mats Gerdau's yrkande.

Protokollsanteckningar

Sidney Holm (MP) lät anteckna följande för Miljöpartiets arbetsutskottsgrupp.

"Den sänkta ersättningen innebär att det ställs högre krav på kommunerna att ordna en bra placering istället för att bara "köpa sig fria" via någon "entreprenör", vilket kan vara en bra drivkraft för att effektivisera verksamheten. Dock är det helt fel att införa ett nytt ersättningssystem så snabbt att kommunerna inte får tid på sig att förändra sin verksamhet efter de nya förutsättningarna. Nacka kommun har ställt upp och relativt sett tagit mot väldigt många ensamkommande barn sedan den stora flyktingvägen förra året och drabbas därmed extra hårt ekonomiskt om det nya ersättningssystemet införs som planerat. Flyktingpolitiken är ett statligt ansvar och eftersom mottagandet är så ojämnt fördelat mellan landets kommuner, borde staten se till att fullt ut kompensera de kommuner som hjälper till och tar emot människor på flykt. Ett flyktingmottagande som blir en belastning i den kommunala ekonomin, riskerar ge luft åt främlingsfientliga strömningar som kan underminera den lokala demokratin."

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

TJÄNSTESKRIVELSE

KFKS 2016/563

Kommunstyrelsen

Nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga

Yttrande till regeringen över promemoria A2016/01307/I

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar föreslaget yttrande över promemorian om ”Nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga”, A2016/01307/I.

Sammanfattning

Regeringen har tagit fram ett förslag till nytt system för ersättning till kommunerna för mottagande av ensamkommande barn och unga. En viktig skillnad mot dagens system är att ersättningen för boendeplatser för ensamkommande barn kommer att schabloniseras i större utsträckning och att ersättningen för boendeplatser sänks till 1 350 kronor per boendeplats oavsett boendeform.

I arbets- och företagsnämndens föreslagna yttrande konstateras att den ersättning som promemorian föreslår för boendeplatser är för låg för ett hållbart mottagande av ensamkommande barn. Den föreslagna ersättningen för mottagandet av ensamkommande, där utrednings- och uppföljningskostnaderna utgör den största delen, anser nämnden också vara för låg. Kommunen kan inte minska sina utrednings- och uppföljningsresurser utan att äventyra rättssäkerheten och barnets bästa.

Ärendet

Regeringen avisade i vårpropositionen 2016 att den avsåg att komma med förslag för att förenkla regelverket, förbättra kommunernas planeringsförutsättningar, minska den administrativa bördan och öka kostnadseffektiviteten kring mottagandet av ensamkommande barn och unga. Regeringen anser att dagens system för ersättning till kommunerna inte är ändamålsenligt utan har lett till ett svåröverskådligt regelverk som även är administrativt betungande. I promemorian ”Nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga” (2016/01307/I) beskrivs nu ett nytt ersättningssystem.

Regeringen föreslår att det nya ersättningssystemet ska träda i kraft den 1 januari 2017.

För kostnader som uppkommit under 2016 är förslaget att ersättning lämnas enligt nuvarande reglering. Förslaget innebär att det ska vara möjligt att ansöka om ersättning för kostnader som uppstått före den 1 januari 2017 fram till den 1 juli 2017.

Förslaget i promemorian

Förslagen i promemorian innebär en rad förändringar i ersättningen till kommunerna. Idag gäller följande statliga ersättningar till kommunerna:

- 500 000 kronor per kommun och år som tecknat avtal
- 1 600 kronor per dygn för obelagda platser inom överenskommelsen (ök)
- 1 900 kronor per dygn för belagd plats inom ök och HVB utanför ök
- Faktiska kostnader för familjehem utanför ök och LVU-placeringar
- 1 000 kronor per dygn i stödboende
- HVB utanför ök ersätts för faktiska kostnader för barn med uppehållstillstånd
- Ersättning för faktisk kostnad för ankomstcommuner.
- 31 000 och 39 000 engångsbelopp för socialtjänstens utredning inför placering
- Faktisk kostnad för ersättning till gode män

Promemorian föreslår följande ersättningar från och med 2017:

- 500 000 till alla kommuner per år fast ersättning
- Rörlig ersättning i sju dygn i enlighet med kommunens fastställda andel.
- 3 000 kronor per dygn för barn till ankomstcommuner
- 52 000 per barn till anvisningscommun för transportkostnader, utredningar, uppföljningar tolk, god man mm.
- 1 350 kronor per dygn för boende för ensamkommande barn som är asylsökande eller har uppehållstillstånd, anvisningscommun
- Faktiska kostnader för unga asylsökande 18-20 år för LVU-placeringar eller motsvarande behov av placering med stöd av Socialtjänstlagen.
- 750 kronor per dygn för ensamkommande unga 18-20 år som har uppehållstillstånd

Det föreslagna yttrandet

I det föreslagna yttrandet lyfter kommunen fram att den ersättning som föreslås i promemorian är för låg för ett hållbart mottagande av ensamkommande barn.

Förutsättningarna för att omplacera barn till boenden med lägre kostnad, dvs stödboende, begränsas av det faktum att många barn behöver det stöd som erbjuds på HVB-hem.

Dessutom har kommunerna upphandlat fleråriga avtal med HVB-hem, vilket kommer att innebära att kommunen inte får ersättning för kostnaderna för boendeplatser på dessa hem.

Nacka kommun föreslås även framhålla att den ersättning som promemorian föreslår för mottagandet av ensamkommande, där utrednings- och uppföljningskostnaderna utgör den

största delen, är för låg. Utrednings- och uppföljningsresurserna kan kommunen inte minska utan att äventyra rättssäkerheten och barnets bästa.

Promemorian är på remiss till den 24 augusti 2016. För att Nacka kommun ska hinna yttra sig har förslag till yttrande beslutats av arbets- och företagsnämndens ordförande med stöd av reglerna om ordförandens rätt att fatta beslut i brådkande ärenden. Förslaget från arbets- och företagsnämnden kan därefter beredas i kommunstyrelsens arbetsutskott den 16 augusti, varefter ett preliminärt yttrande ges in. Kommunen kan därefter komplettera med det slutliga yttrandet när kommunstyrelsen har beslutat om yttrandet den 29 augusti 2016.

Bilagor

1. Nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga, promemoria A2016/01307/I
2. Förslag till yttrande
3. Ordförandebeslut för arbets- och företagsnämnden, 2016-08-09

Malin Westerback
Arbetsmarknadsdirektör
Arbets- och företagsenheten

Jenny Rivas
Etableringsutvecklare
Arbets- och företagsenheten

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över promemorian ”Nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga” (A2016/01307/I)

Inledningsvis vill Nacka kommun markera ett starkt missnöje med både förslaget i sig och det löftesbrott som det innehåller.

Först krävde staten att kommunerna skulle ta emot många fler ensamkommande ungdomar än man avtalat om och lovade uttryckligen full ersättning för detta. Nacka ställde upp efter bästa förmåga och ökade sitt mottagande från avtalade 48 till 401 ungdomar under 2015. Nu, ett knappt år senare, föreslår regeringen kraftigt och snabbt minskad ersättning för detta mottagande. Nacka skulle över en natt förlora 57 miljoner kronor, utan tillräcklig möjlighet till omställning.

Utifrån detta menar Nacka kommun att förslaget är oskäligt och vittnar om avsaknad av förståelse för hur en seriös kommun agerar för att kunna ta ansvar för att driva verksamhet med hög kvalitet. Kommunerna behöver god framförhållning och stabila regler. Flyktingpolitiken är ett statligt ansvar och det enda rimliga är att staten ersätter kommunerna fullt ut för det arbete man utför åt staten och ger kommunerna tid att ställa om sin organisation inför eventuella förändringar av regler och ersättningsnivåer.

Flyktning situationen har sedan hösten 2015 satt både staten och kommunerna under stor press, med utmaningar som förutsätter bred samverkan sinsemellan och med civilsamhället. ”Sverige tillsammans” har regeringen deklarerat, den ambitionen förpliktigar! Nacka kommun anser att förslaget skadar tilliten mellan parterna och försvårar de långvarigt förtroendefulla relationer som är grunden för allt gott samarbete.

Schablonersättning per dygn för mottagandet av ensamkommande barn (3.4)

Nacka kommun anser att den ersättning som föreslås i promemorian är för låg för ett hållbart mottagande av ensamkommande barn. Förslaget bygger på ett antagande om att fler

barn ska kunna bo i stödboenden istället för i hem för vård eller boende (HVB-hem), vilket inte är möjligt mer än för en begränsad andel av barnen.

Kommunen gör i varje enskilt fall en individuell bedömning av vilken placeringsform som är det bästa för barnet. Inom Nacka kommun kan det konstateras att endast en begränsad andel av de barn som bor i HVB-hem skulle kunna placeras i stödboenden, eftersom barnen bedöms vara i behov av den omsorg som ges på HVB-hem.

Familjehem är en bra boendeform men är inte lämplig för alla barn. Dessutom är det svårt att rekrytera familjehem i den omfattning som motsvarar behovet.

Kommunen har ett ansvar att säkerställa att de ensamkommande barnens behov tillgodoses och att de har bra uppväxtvillkor under placeringstiden. För att klara sig genom grundskolan och gymnasiet behöver de ensamkommande barn och ungdomar som Nacka kommun ansvarar för vuxenstöd, precis som andra ungdomar. Att barnen lyckas väl med sina studier och slutför gymnasieskolan är avgörande för deras framtida möjligheter att bli självförsörjande. Detta framkommer bland annat i Statistiska centralbyråns senaste rapport om integration¹. Verksamhetscheferna på Nackas HVB-hem vittnar om att de barn som bor på deras hem har ett stort behov av att vuxna finns på plats, bland annat för att förebygga och hantera incidenter. Detta skapar trygghet för de barn som bor på boendena och för dem som bor i närområdet. Personalen kan också stötta och hjälpa de barn som mår dåligt och som behöver stöd av olika slag och att de får hjälp att söka vård i tid och hos rätt instans.

Långa avtal med boende försvårar en snabb omställning

Eftersom flyktingpolitiken är ett statligt ansvar är det skäligt att staten ger längre omställningstid eller ersätter kommunerna för den uppsägningstid som följer utav avtalen.

Nacka kommun hade förra året tecknade avtal med staten om 48 platser för ensamkommande barn, men tog emot 401 ungdomar. Den kraftiga ökningen innebar stora påfrestningar för kommunen för att lösa den akuta situationen. Det stora antalet anvisningar tvingade fram snabba upphandlingar av boendeplatser från kommunens sida som i många fall blev mycket kostsamma.

Under 2015 upphandlade Nacka kommun boenden för ensamkommande barn och ingick i samband med detta fleråriga avtal med ett antal leverantörer av HVB-hem. En omställning till stödboenden kan göras i viss mån men endast på längre sikt.

Långsiktiga konsekvenser för individer och samhället

Sammanfattningsvis kommer förslaget om minskade ersättningar för att motivera kommunerna att omplacera barn i stödboenden innehålla kortsiktiga vinster för staten

¹ SCB, Integration rapport 9: Integration– utrikes föddas etablering i arbets- och samhällslivet.

medan kommunernas nettokostnader kommer att öka. För Nacka kommuns del beräknas kostnaderna öka med cirka 55 miljoner kronor per år.

Schablonersättning för mottagandet av asylsökande ensamkommande barn i anvisningskommun (3.3)

Nacka kommun anser att den ersättning som promemorian föreslår för mottagandet av ensamkommande, där utrednings- och uppföljningskostnaderna utgör den största delen, är för låg. Kommunen kan inte minska utrednings- och uppföljningsresurserna utan att äventyra rättssäkerheten och barnets bästa.

Ekonomiska konsekvenser

För Nacka kommun kommer förslagen om förändrat ersättningssystem sammantaget innebära minskade intäkter för Nacka kommun med 57 miljoner kronor beräknat på antalet barn i kommunen i nuläget. De minskade intäkterna kan kommunen inte möta med kostnadssänkningar mer än i mycket begränsad omfattning. Den marginella minskning av kostnader som kommunen kan göra genom att ett antal barn flyttas till en annan boendeform kan dock inte göras till den 1 januari 2017. Omställning av boenden kräver mer tid på grund av att kommunen har fleråriga avtal med våra leverantörer av boenden.

På Nacka kommuns vägnar

Mats Gerdau
Kommunstyrelsens ordförande
Nacka kommun

Lena Dahlstedt
Stadsdirektör
Nacka kommun

Nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga

Yttrande till regeringen över promemoria A2016/01307/I

Beslut

Arbets- och företagsnämnden föreslår att kommunstyrelsen antar föreslaget yttrande över promemorian om ”Nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga”, A2016/01307/I.

Detta beslut fattas av arbets- och företagsnämndens ordförande med stöd av 6 kap 36 § kommunallagen och punkten 4.1 i arbets- och företagsnämndens delegationsordning.

Skäl för beslutet

Regeringen har remitterat promemorian ”Nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga”, A2016/01307/. I promemorian föreslås ett nytt system för ersättning till kommunerna för mottagande av ensamkommande barn och unga. Nacka kommun är inte remissinstans, men eftersom förslagen till förändringar kommer att medföra stora konsekvenser för kommunens mottagande av ensamkommande barn finns det skäl för kommunen att yttra sig. I det föreslagna yttrandet redovisas kommunens synpunkter över föreslagna ersättningssystemet.

Huvudsakligen föreslås att kommunen lyfter fram att den ersättning som föreslås i promemorian är för låg för ett hållbart mottagande av ensamkommande barn. Nacka kommun föreslås även påpeka att den ersättning som promemorian föreslår för mottagandet av ensamkommande, där utrednings- och uppföljningskostnaderna utgör den största delen, är för låg. Utrednings- och uppföljningsresurserna kan kommunen inte minska utan att äventyra rättsäkerheten och barnets bästa. Sammantaget kommer förslagen att innebära kortsiktiga vinster för staten medan kommunernas nettokostnader kommer att öka avsevärt.

Beslutet kan inte avvakta arbets- och företagsnämndens sammanträde eftersom yttrandet ska ha inkommit till regeringen senast den 24 augusti 2016. Ärendet ska beredas av

kommunstyrelsens arbetsutskott den 16 augusti 2016, varefter ett preliminärt yttrande ges in. Kommunen kompletterar därefter med det slutliga yttrandet när kommunstyrelsen har antagit yttrandet. Detta beslut behöver därför fattas av ordförande i arbets- och företagsnämnden som ett brådkande beslut.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Jan-Eric Jansson".

Jan-Eric Jansson
Ordförande i arbets- och företagsnämnden

Ett nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga

Promemoria

2016-06-21

Innehåll

1	Utgångspunkter för ett nytt ersättningssystem	6
1.1	Ett ökat antal ensamkommande barn och unga	7
1.2	Ett stort behov av ett förändrat ersättningssystem	8
1.3	Barnperspektivet är en viktig utgångspunkt	10
1.4	Asylsökande ensamkommande barn som fyller 18 år	11
1.5	Ersättning för ensamkommande unga över 18 år som har uppehållstillstånd	12
1.6	Behovet av administrativ förenkling.....	13
1.7	Behovet av ett kostnadseffektivt regelverk	14
1.8	Utgångspunkter och inriktning för ett nytt ersättningssystem.....	15
2	Nuvarande regler om ersättning för mottagandet av ensamkommande barn och unga	17
2.1	Kommuner och landstings rätt till ersättning för mottagandet av ensamkommande barn och unga	17
2.1.1	Allmänt om kommuner och landstings rätt till ersättning.....	17
2.1.2	Överenskomna platser och kommunala ersättningar	18
2.1.3	Ersättning för asylsökande.....	18
2.1.4	Ersättning för mottagandet av personer med uppehållstillstånd	21
2.2	Ersättning till asylsökande och personer med uppehållstillstånd	25
2.2.1	Ersättning till asylsökande	25
2.2.2	Ersättning till personer med uppehållstillstånd	26
2.2.3	Asylsökande och unga med uppehållstillstånd som studerar.....	27
2.3	Övriga lagar som har betydelse för ensamkommande barn	28

2.3.1	Ansvar och skyldigheter för föräldrar och vårdnadshavare	28
2.3.2	Kommunernas ansvar utifrån anvisning och placering.....	29
3	Ett nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga	31
3.1	Ny ersättning för beredskap och kapacitet för mottagandet av ensamkommande barn.....	31
3.2	Schablonersättning till ankomstkommuner för tillfälligt mottagande av asylsökande ensamkommande barn	34
3.3	Schablonersättning för mottagandet av asylsökande ensamkommande barn i anvisningskommun.....	35
3.4	Schablonersättning per dygn för mottagandet av ensamkommande barn.....	36
3.5	Begränsad möjlighet till ersättning för asylsökande ensamkommande unga i åldern 18–20 år	38
3.6	Schablonersättning för ensamkommande unga i åldern 18–20 år med uppehållstillstånd.....	39
3.7	Ersättning för ensamkommande barn och unga som är placerade i annan kommun än anvisningskommunen	43
3.8	Ersättning för faktiska kostnader i vissa särskilda situationer	45
3.9	Ikraftträdande m.m.....	47
4	Konsekvensanalys	48
4.1	Inledning	48
4.2	Antalet ensamkommande barn och unga.....	49
4.3	Ekonomiska konsekvenser för staten	50
4.4	Övriga konsekvenser för staten.....	52
4.5	Konsekvenser för kommunerna	53

4.6	Konsekvenser för ensamkommande barn och unga	60
4.7	Övriga konsekvenser	61

1 Utgångspunkter för ett nytt ersättningssystem

Den stora ökningen av antalet ensamkommande barn under 2015 medför utmaningar för kommunerna. Det är viktigt att värna kvalitet och säkerhet i mottagandet av ensamkommande barn och unga. Samtidigt måste regelverken ta hänsyn till kommunernas förutsättningar och bidra till en effektiv användning av skattemedel.

Dagens system för ersättning till kommunerna för mottagandet av ensamkommande barn och unga är inte ändamålsenligt utan har lett till ett svåröverskådligt regelverk som även är administrativt betungande. Ersättningen för mottagandet av ensamkommande barn och unga bör därför i större utsträckning än i dag utgöras av schabloner.

Regeringen avisera i vårpropositionen 2016 att man avsåg att återkomma med förslag för att förenkla regelverket, förbättra kommunernas planeringsförutsättningar, minska den administrativa bördan och öka kostnadseffektiviteten.

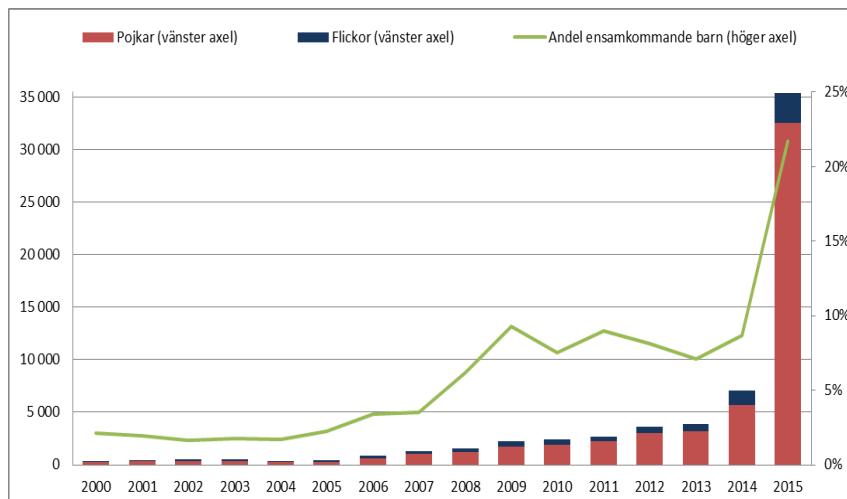
I denna promemoria beskrivs ett nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga. I avsnitt 1 redovisas utgångspunkter och i avsnitt 2 sammanfattas nuvarande regler om ersättning för mottagandet av ensamkommande barn och unga. Bedömningar och motiveringar för det nya ersättningssystemet redovisas i avsnitt 3. Konsekvensanalys redovisas i avsnitt 4.

1.1 Ett ökat antal ensamkommande barn och unga

Sverige är det land i Europa som under de senaste tio åren har tagit emot flest asylsökande ensamkommande barn, dvs. personer som vid ankomsten inte hade fyllt 18 år och som anlånt utan sin vårdnadshavare eller någon som anses ha trätt i vårdnadshavarens ställe. Antalet är särskilt stort i relation till landets befolkningsmängd, men Sverige har också varit största mottagarland i absoluta tal. Under 2015 tog dock Tyskland emot fler asylansökningar från ensamkommande barn än Sverige.

Diagram 1.1 visar antalet och andelen asylsökande ensamkommande barn i Sverige sedan år 2000.

Diagram 1.1 Antal asylsökande ensamkommande barn 2000–2015 och andel ensamkommande barn av det totala antalet asylsökande

Källa: Migrationsverket

År 2005 sökte knappt 400 ensamkommande barn asyl i Sverige. Fem år senare hade antalet asylsökande ensamkommande barn ökat till nästan 2 400. På tre år, 2010–2013, skedde en 60-procentig ökning av antalet asylsökande ensamkommande barn och 2013 uppgick antalet till 3 852. Under 2014 kom 7 049 asylsökande ensamkommande barn till Sverige, vilket var en ökning med drygt 80 procent jämfört med föregående år. I början av 2015 var bedömningen att både antalet asylsökande totalt sett och antalet ensamkommande barn skulle minska. Utvecklingen under

sommaren och hösten blev emellertid den motsatta. Sammantaget sökte 35 369 ensamkommande barn asyl i Sverige under 2015. Antalet asylsökande ökade totalt, men framför allt ökade andelen ensamkommande barn av de asylsökande som kom till Sverige. 2015 var andelen ensamkommande barn av de asylsökande drygt 20 procent. Prognoserna för de närmaste åren är mycket osäkra, men Migrationsverkets bedömning (april 2016) är att antalet asylsökande kommer att ligga på en fortsatt hög nivå i ett historiskt perspektiv.

Majoriteten av de asylsökande ensamkommande barnen har under hela perioden varit pojkar och andelen pojkar har ökat. Under perioden 2000–2005 var i genomsnitt 34 procent av de ensamkommande barnen som sökte asyl i Sverige flickor. Sedan 2006 fram till 2014 har andelen flickor varit i genomsnitt 19 procent per år.

2015 minskade andelen flickor till 8 procent och därmed var 92 procent av de ensamkommande barnen som sökte asyl i Sverige pojkar. Nästan alla var ungdomar i åldern 13–17 år (93 procent) och en tredjedel var i åldern 16–17 år. Afghanistan är sedan länge det vanligaste ursprungslandet, varifrån två tredjedelar kom 2015. Syrien var näst vanligaste ursprungsland med 10 procent. Andra vanliga ursprungsländer är Somalia, Eritrea och Irak.

1.2 Ett stort behov av ett förändrat ersättningssystem

Den kraftiga ökningen av antalet ensamkommande barn som kommit till Sverige under 2015 har inneburit att bl.a. kommunerna ställts inför betydande påfrestningar i sin verksamhet. Regelverken för mottagandet av ensamkommande barn har förändrats under den senaste tioårsperioden, men någon samlad utvärdering har inte gjorts. Under 2015 tillsattes en utredning som har i uppdrag att ta ett helhetsgrepp om mottagande och bosättning av asylsökande och nyanlända, inklusive ensamkommande barn (dir. 2015:107). Utvecklingen av antalet asylsökande ensamkommande barn under 2014 och 2015 har emellertid gjort det nödvändigt att omgående se över regelverket och utformningen av de statliga ersättningarna till kommunerna. En översyn av kommunersättningarna aviserades i

budgetpropositionen för 2015 och förändringar presenterades i budgetpropositionen för 2016. Under hösten 2015 stod det klart att ytterligare förändringar var nödvändiga och ett arbete inom Regeringskansliet har lett fram till bedömningar om nya former för kommunersättningar vid mottagandet av ensamkommande barn och unga som presenteras i denna promemoria.

Det stora antalet ensamkommande barn och unga innebär att behovet av att förenkla regelverket, dämpa kostnadsutvecklingen och minska den administrativa bördan är stort. Staten ansvarar för finansieringen av mottagandet av ensamkommande barn och unga. Genom de statliga ersättningarna ska kommunerna ges ekonomisk ersättning för mottagandet av ensamkommande barn och unga så att trygghet och kvalitet i mottagandet kan upprätthållas. Det är även viktigt att säkerställa att skattemedel används på ett kostnads-effektivt sätt. Regelverket för ersättningen bör vara utformat så att den administrativa bördan blir mindre för såväl kommuner som Migrationsverket. Planeringsförutsättningarna för kommunerna behöver förbättras genom ökad förutsägbarhet i fråga om vilken ekonomisk ersättning de är berättigade till och när utbetalningen kommer att ske. På så vis förbättras också kommunernas förutsättningar för mottagandet.

Den snabba och kraftiga ökningen av antalet asylsökande ensamkommande barn har inneburit att behovet av olika boendealternativ har ökat kraftigt. Kommunernas ansträngda situation och behov av att snabbt hitta boende har bidragit till att efterfrågan på boenden har ökat. Behovet av bostäder ledde till att utbudet av boenden ökade då många privata aktörer såg en expanderande marknad med möjligheter att ta ut ett högt pris. Regelverkets utformning och den ansträngda situationen för kommunerna har bidragit till att orimligt höga priser har kunnat tas ut. För att förbättra de ekonomiska drivkrafterna för kostnads-effektiva boenden behöver regelverket ses över och förändras. Skattemedel måste användas ansvarsfullt och de samlade statliga utgifterna för mottagandet av ensamkommande barn och unga måste vara rimliga i förhållande till andra offentliga utgifter.

I utformningen av ett regelverk för statliga ersättningar till kommunerna är det flera aspekter som behöver beaktas. Inte minst är barnperspektivet viktigt. Mottagandet av ensamkommande barn ska hålla hög kvalitet och utgå från barnets bästa. Statens,

kommuners och landstings resurser är begränsade. Regelverket bör vara utformat så att det möjliggör ett bra mottagande utan att det sker en undanträning av andras behov. Utformningen behöver också vara långsiktigt hållbar eftersom mottagandet av ensamkommande barn är ett flerårigt åtagande för kommunen.

1.3 Barnperspektivet är en viktig utgångspunkt

Det stora antal asylsökande ensamkommande barn som kommit till Sverige under senare tid innebär en stor utmaning för kommunerna som har ansvaret för att säkerställa att varje barn får det stöd han eller hon behöver. Barn utan vårdnadshavare har många gånger behov av stora insatser från samhället för att de ska kunna växa upp under förutsättningar som i så stor utsträckning som möjligt motsvarar de förutsättningar som barn som bor med sina föräldrar eller andra vårdnadshavare har. En viktig utgångspunkt för förändringar i ersättningssystemet för ensamkommande barn är att inte försämra förutsättningarna för att barn ska få ett bra omhändertagande. Barn under 18 år har särskilda rättigheter enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och det är därför viktigt att särskilja barn från vuxna.

Vid åtgärder inom socialtjänsten som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas. Vid beslut eller andra åtgärder som avser vård- eller behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande. När resurserna inom kommunen är begränsade finns en risk för undanträning av utredningar av bl.a. oros-anmälningar om barn som far illa. Nuvarande regelverk innebär att kommunerna har ekonomiska drivkrafter att placera ensamkommande unga med stöd av socialtjänstlagen (2001:453), förkortat SoL, upp till 21 års ålder, eftersom placeringsbeslut har krävts för statlig ersättning för mottagandet till kommunerna. Återkommande placeringsbeslut och därmed följande uppföljning innebär en upplåsning av resurser vid socialtjänsten som inte alltid är motiverade utifrån den enskildes vårdbehov. Fortsatt placering av ensamkommande barn som blivit unga vuxna riskerar därför att försvåra kommunernas möjlighet att ge tillräckligt stöd till barn som är i behov av stöd eller vård- eller behandlingsinsatser.

Med barnperspektivet som utgångspunkt är det naturligt att förändra ersättningssystemet så att en tydligare skillnad görs mellan ensamkommande barn och unga vuxna, dvs. ensamkommande unga som har fyllt 18 år. Förändringar av ersättningar som kan påverka vilka former av boenden som erbjuds bör därfor i första hand avse unga över 18 år.

1.4 Asylsökande ensamkommande barn som fyller 18 år

Migrationsverket har enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) ansvar för att erbjuda plats på förläggning¹ åt asylsökande som inte bor i eget boende. För ensamkommande barn ska Migrationsverket i stället anvisa en kommun som ska ordna boendet.

För dem som söker asyl som ensamkommande barn och fyller 18 år innan asylprövningen är avgjord finns med nuvarande regler ett dubbelt ansvarssystem. Migrationsverkets ansvar för att erbjuda plats på förläggning omfattar alla som är över 18 år och söker asyl i Sverige. Kommunens ansvar för dem som sökt asyl som ensamkommande barn kvarstår i normalfallet genom att socialtjänsten fattar beslut om fortsatt placering med stöd av SoL innan en asylsökande fyller 18 år. När beslut om fortsatt placering tas har kommunen också rätt till fortsatt statlig ersättning för mottagandet som längst till den unga fyller 21 år. Vid fortsatt placering efter 18 års ålder är ersättningsvillkoren desamma som ersättningsvillkoren som gäller för placering av ensamkommande barn under 18 år. Drivkrafterna för kommunen att förlänga placeringsbeslut efter 18 års ålder är stora eftersom det leder till fortsatt statlig ersättning med 1 900 kronor per dygn för överenskomna platser eller ersättning för faktiska kostnader för placerade ensamkommande unga utöver överenskomna platser. Majoriteten av de asylsökande som fyller 18 år är därfor även fortsättningsvis placerade fram till 21 års ålder. Bedömningen är att detta snarare är en följd av

¹ Förläggning är det begrepp som används i LMA. Numera används begreppet anläggningsboende. Dessa kan drivas i både Migrationsverkets regi, hyras eller handlas upp av privata entreprenörer.

ersättningsreglernas utformning än att alla unga har behov av att vara fortsatt placerade.

I prop. 2005/06:46 Mottagande av ensamkommande barn framgår det att barn som blir myndiga innan ansökan om uppehållstillstånd slutligt prövats i normalfallet inte bör bo kvar vid ett kommunalt ungdomsboende utan ska beredas plats inom Migrationsverkets anläggningsboenden.

De nuvarande reglerna innebär också att den som söker asyl strax före 18 års ålder omfattas av ett helt annat system för omhändertagande än den som söker asyl strax efter 18–årsdagen. Att behovet av stöd skulle vara helt olika för den som sökt asyl strax före respektive efter 18–årsdagen är svårt att motivera. För staten innebär regelverket höga kostnader i förhållande till mottagandet av en asylsökande som har fyllt 18 år vid ankomsten till Sverige.

1.5 Ersättning för ensamkommande unga över 18 år som har uppehållstillstånd

Kommunen har med nuvarande regler rätt till ersättning för mottagandet av unga som har fyllt 18 men inte 21 år om den unga är placerad enligt SoL och om vården påbörjats före 18 års ålder. Enligt SoL finns sedan den 1 januari 2016 tre olika former av boenden, s.k. placeringsformer: familjehem, hem för vård eller boende (HVB) och stödboende. Eftersom ersättningen baseras på beslut om vård enligt SoL saknar kommunen ekonomiska drivkrafter för att avsluta placeringar av unga som har fyllt 18 men inte 21 år. Då ersättningens storlek i stor utsträckning är kopplad till olika former av boende saknas drivkrafter för att placera unga över 18 år i ett boende med lägre kostnad även när den unges behov ger möjlighet till detta.

Ekonomiska drivkrafter för kommunen kan leda till boende- och placeringslösningar som inte motsvarar den enskildes behov. Placering enligt SoL är inte alltid det bästa boendet för en ung vuxen som saknar vårdbehov.

Bedömningen är att regelverket bör vara så konstruerat att unga över 18 år inte behöver vara placerade enligt SoL för att statlig ersättning för mottagandet ska utgå till kommunen. En del av de

unga kommer även framöver att ha behov av fortsatt placering enligt SoL. Det är viktigt att beslut om fortsatt placering fattas utifrån individens behov och inte påverkas av regelverket för statlig ersättning till kommunen.

Stödboende har som målgrupp ungdomar i åldern 16–20 år som av olika skäl behöver placeras men bedöms klara ett självständigt boende i kombination med socialt och/eller praktiskt stöd. Unga som kan få sina behov tillgodosedda i ett stödboende bör inte placeras i hem för vård eller boende. Enligt 6 kap. 1 § SoL krävs särskilda skäl för att placera barn i åldern 16–17 år i stödboende.

Slutligen innebär de nuvarande reglerna att barn som söker asyl före 18 års ålder omfattas av ett helt annat system upp till 21 års ålder eftersom de mottas som ensamkommande barn, medan unga som söker asyl strax efter 18 års ålder behandlas som vuxna.

1.6 Behovet av administrativ förenkling

Med nuvarande regler behöver kommunerna ansöka om ersättningar för en stor andel av de mottagna ensamkommande barnen. Kommunernas ansökningar om ersättning för faktiska kostnader för placeringar utöver överenskomna platser om mottagande motsvarade 2014 hälften av alla mottagna barn och unga. Ansökningsförfarandet för 2015 är ännu ofullständigt, eftersom kommunerna enligt gällande regelverk kan ansöka om ersättning upp till ett år efter att kostnaden har uppstått.

Ansökan och beslut om ersättning för faktiska kostnader är administrativt krävande för både kommunerna och Migrationsverket som handlägger och fattar beslut om utbetalning av ersättning. Dessa ersättningar skapar dessutom en osäkerhet och dåliga planeringsförutsättningar för kommunerna eftersom det inte är säkert att alla delar i ersättningssanspråken beviljas. Kommunerna tvingas också bära kostnaderna i väntan på utbetalning av ersättningen under tiden för Migrationsverkets handläggning. Den tidsmässiga förskjutningen mellan utgifter och intäkter kan vara kännbar för den kommunala ekonomin, särskilt i små kommuner med omfattande mottagande.

Systemet med boendedifferentierade schabloner som till viss del finns i nuvarande regelverk är också administrativt betungande

eftersom kommunen måste redovisa exakt hur många dygn en individ bott i familjehem, hem för vård eller boende respektive stödboende. I det fall det handlar om hem för vård eller boende för barn och unga som har uppehållstillstånd och som är mottagna utöver överenskomna platser, måste även de faktiska kostnaderna redovisas. För familjehemsplaceringar utöver överenskomna platser måste faktiska kostnader redovisas både för asylsökande barn och unga och för barn och unga med uppehållstillstånd.

Systemet med överenskommelser är administrativt betungande för länsstyrelserna som för dialoger med kommunerna i syfte att de ska ingå överenskommelser med Migrationsverket om mottagande av ensamkommande barn. För kommunerna krävs resurser då de fattar beslut om överenskommelserna. Även ersättningarna för de överenskomna platserna är administrativt betungande eftersom det innebär utbetalningar i två steg där bara den ena delen betalas ut automatiskt utan föregående ansökan. Den andra delen betalas ut efter ansökan. Detta kräver i sig administrativa resurser för Migrationsverket som betalar ut ersättningen men även för kommunerna som måste ansöka om ersättning för de belagda platserna.

För att minska den administrativa bördan bör ersättningarna baseras på schabloner som inte är kopplade till överenskommelser. För att komma ifrån redovisning av antalet dygn i olika former av boenden bör ersättningen inte heller vara kopplad till placeringsform. Ersättningarna bör dessutom konstrueras så att de i så stor utsträckning som möjligt kan betalas ut automatiskt utan ett ansökningsförfarande.

1.7 Behovet av ett kostnadseffektivt regelverk

Kommunen ansöker om ersättning för faktiska kostnader för hälften av alla mottagna ensamkommande barn och unga. När en kommun upphandlar olika former av boenden eller bygger upp verksamhet i egen regi och får ersättning för faktiska kostnader, kan det medföra att det inte finns tillräckliga drivkrafter för att hålla nere verksamheternas kostnader. Schabloner för ersättning till kommunerna skulle leda till förenklad administration, men kan också bidra till ökad kostnadseffektivitet. För att bidra till

ekonomiska drivkrafter för mindre kostsamma lösningar vid valet av placeringsform bör ersättningarna vara oberoende av vilken placeringsform som väljs, vilket också är motiverat utifrån ett administrativt perspektiv.

1.8 Utgångspunkter och inriktning för ett nytt ersättningssystem

Sammantaget finns det ett stort behov av att förändra det statliga systemet för ersättning till kommunerna för mottagandet av ensamkommande barn och unga.

Utgångspunkten för utformningen av det nya ersättningssystemet bör vara att kommunerna sammantaget ska kunna erbjuda ett mottagande för ensamkommande barn och unga med hög kvalitet och säkerhet. Ett schabloniserat ersättningssystem skulle innebära att ersättningen till kommunerna i någon situation kan vara för hög och i en annan för låg, men att den i genomsnitt avser täcka kommunens kostnader.

Mottagandet av ensamkommande barn och unga är ett obligatoriskt åtagande för kommunerna enligt LMA. Statlig ersättning utgår till kommunerna för mottagandet. Utgångspunkten för de förändringar av ersättningssystemet som presenteras i denna promemoria är att en förändring av ersättningssystemet inte innebär bindande förändringar i form av förändrade regler för kommunernas verksamhet. Kraven på kommunernas verksamhet bör därför vara oförändrade. Den s.k. kommunala finansieringsprincipen beträffande ersättning för nya åtaganden eller åtaganden som tas bort från kommunerna blir därför inte tillämplig. Utformningen av de nya ersättningarna till kommunerna bör täcka kostnaderna för de uppgifter som kommunerna sedan tidigare har ansvarat för.

Inriktningen för det nya ersättningssystemet är att förenkla regelverket, minska den administrativa bördan och förbättra planeringsförusättningarna. Nuvarande ansökningsförfarande leder till eftersläpningar i utbetalning av ersättningar eftersom kommunen har förhållandevis lång tid på sig att ansöka om ersättning och till följd av långa handläggningstider hos Migrationsverket. Bedömningen är att ett system som i huvudsak

är baserat på schabloner som innebär att ersättningen kan betalas ut automatiskt bidrar till att förbättra både för kommunerna och för Migrationsverket som utbetalande myndighet. Ett välfungerande ersättningssystem bör också leda till att kommunerna får drivkrafter att hitta kostnadseffektiva former av boenden. Det bör också kunna bidra till boendelösningar som är anpassade till behoven hos ensamkommande barn och unga och till ökad flexibilitet i kommunernas mottagande.

2 Nuvarande regler om ersättning för mottagandet av ensamkommande barn och unga

2.1 Kommuner och landstings rätt till ersättning för mottagandet av ensamkommande barn och unga

2.1.1 Allmänt om kommuner och landstings rätt till ersättning

En kommun har rätt till ersättning för vissa kostnader för barn under 18 år som vid ankomsten till Sverige är skilda från båda sina föräldrar eller från någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe eller som efter ankomsten står utan sådan ställföreträdare. Denna grupp omnämns fortsättningsvis som ensamkommande barn. De som kommit hit som ensamkommande barn, men som har fyllt 18 år omnämns som ensamkommande unga. Ersättning lämnas för kommunens kostnader för sådan vård i annat hem än barnets eget som ges med stöd av socialtjänstlagen (2001:453), förkortat SoL, eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga(LVU). Kommunen kan även få ersättning för ungdomar som har fyllt 18 men inte 21 år, men då krävs att beslut om vård enligt SoL eller LVU har fattats före 18 års ålder. Staten ansvarar för finansieringen för mottagandet av ensamkommande barn. Ansvaret för mottagandet av ensamkommande barn är ett obligatoriskt åtagande för kommunerna. Mottagandet och placeringen av ensamkommande barn och unga innebär ansvar för boende, omsorg, skola samt hälso- och sjukvård m.m.

2.1.2 Överenskomna platser och kommunala ersättningar

Kommuner sluter överenskommelser med Migrationsverket om platser för mottagande av ensamkommande barn. Överenskommelserna omfattar både asylsökande ensamkommande barn och ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd. Länsstyrelserna för dialog med kommunerna om platser för mottagande utifrån Migrationsverkets bedömningar av platsbehovet för kommande år. Systemet med kommunernas överenskomna platser ligger i stor utsträckning till grund för nuvarande bestämmelser om statlig ersättning till kommunerna för kostnader för mottagandet av ensamkommande barn.

2.1.3 Ersättning för asylsökande

För personer i Migrationsverkets mottagningssystem har kommuner och landsting rätt till statlig ersättning enligt förordningen (2002:1118) om statlig ersättning för asylsökande m.fl., förordningen (1996:1357) om statlig ersättning för hälso- och sjukvård till asylsökande och förordningen (2014:946) om statlig ersättning för utbildning i svenska som ges till vissa utlänningar i Migrationsverkets anläggningsboenden.

Ersättning för överenskomna platser

En kommun som träffat en överenskommelse om mottagande av asylsökande ensamkommande barn får en årlig ersättning om 500 000 kronor. Ersättningen ska betalas ut i januari varje helår som överenskommelsen gäller eller månadsvis inom en månad från det att överenskommelsen träder i kraft. När en överenskommelse träffas under året, betalas ersättningen ut med en tolftedel per månad under resterande tiden av året. De kommuner som har tecknat överenskommelse om tillfälligt mottagande, s.k. ankomstboende, får ersättning med ytterligare 500 000 kronor årligen.

Kommuner som träffar en särskild överenskommelse med Migrationsverket om att tillhandahålla platser för ensamkommande barn som är asylsökande har rätt till ersättning med 1 600 kronor per dygn för varje överenskommen plats. Ersättningen för de

överenskomna platserna betalas ut månaden efter varje passerat kvartal, utan ansökningsförfarande. Kommunen kan därutöver få 300 kronor per dygn för varje belagd plats. Beviljad ersättning för de belagda platserna betalas ut löpande i efterskott efter att kommunen ansökt om ersättning. Inom de överenskomna platserna kan placeringar ske i familjehem eller hem för vård eller boende. Ersättningen är oberoende av placeringsformen.

Ersättning för hem för vård eller boende

För belagda platser utöver överenskommelse kan kommunen få ersättning med 1 900 kronor per dygn för vård i hem för vård eller boende eller ersättning för faktiska kostnader om barnet vistas i familjehem. Kommunen har även rätt till ersättning för sina faktiska kostnader för vård enligt LVU.

Stödboende

Den nya boendeformen stödboende infördes som en placeringsform enligt SoL den 1 januari 2016. För placeringar i stödboende utgår en ersättning med 1 000 kronor per dygn. Ett stödboende får inte ingå i överenskomna platser för boende för ensamkommande barn.

Ersättning för resekostnader, utredningskostnader och kostnader för gode män

Kommunen har rätt till ersättning för kostnader för god man till ensamkommande barn. Det är överförmyndaren i kommunen som beslutar om ersättning till en god man enligt bestämmelser i föräldrabalken. Kommunen kan söka ersättning för denna kostnad hos Migrationsverket. Migrationsverket kan inte överpröva överförmyndarens beslut om ersättning.

Kommuner som anvisats ett barn av Migrationsverket har även rätt till ersättning för utredningar om lämplig placeringsform. Begreppet utredning omfattar all den verksamhet som syftar till att göra det möjligt för socialnämnden att fatta beslut i ett ärende hos

nämnden (prop. 1979/80:1 s. 562). Även om kommunen därefter har ett fortlöpande ansvar för vården och omsorgen för barnet och det kan uppstå nya omständigheter som leder till nya utredningar och nya beslut, så är det den första utredningen som ersätts med stöd av 7 a § förordningen om statlig ersättning för asylsökande m.fl.

Ankomstcommuner ansöker om ersättning för faktiska kostnader för sina kostnader för tillfälligt mottagande.

Ersättning för förskola och skola för asylsökande.

Kommunen får ersättning för skola och barnomsorg för asylsökande barn. Ersättning lämnas med schablonbelopp som för 2016 är 60 800 kronor per år för barn i förskola från och med höstterminen det år barnet fyller 3 år, 49 700 kronor per år för en elev i förskoleklass, 97 500 kronor per år för en elev i grundskola, grundsärskola, specialskola eller sameskola och 110 800 kronor per år för en elev i gymnasieskola eller gymnasiesärskola. För ett barn i förskola eller en elev som inte genomgår utbildning under ett helt år betalas ersättningen med ett belopp som för varje påbörjad fyra veckorsperiod utgör en tiondel av de ovan angivna beloppen. Efter särskild prövning får Migrationsverket betala ersättning för t.ex. extra skolkostnader för barn eller elever med behov av extra stöd.

Stödinsatser av förebyggande karaktär

Ersättning får ges till kommuner som har asylsökande barn under 18 år boende inom kommunen. Ersättningen avser stödinsatser av förebyggande karaktär enligt SoL. Ersättningen består av en fast och en rörlig del. Den fasta delen motsvarar 10 procent av 50 miljoner kronor delat med antalet aktuella kommuner. Den rörliga delen motsvarar 90 procent av 50 miljoner kronor delat med antalet barn som är registrerade hos Migrationsverket enligt LMA och som vistas i respektive kommun den 30 april varje år. Ersättningen betalas ut under maj månad.

*Ersättning till landsting för personer i Migrationsverkets
mottagningssystem*

Landstingen kan få ersättning för asylsökande personer som har fyllt 18 år för vård som inte kan anstå, mödrahälsovård, förlossningsvård, preventivmedelsrådgivning, vård vid abort, vård och åtgärder enligt smittskyddslagen (2004:168) samt tandvård som inte kan anstå. För asylsökande personer som inte har fyllt 18 år ges ersättning för fullständig hälso- och sjukvård samt tandvård. Ersättningen består av ett visst fastställt schablonbelopp som betalas ut per kvartal. Schablonbeloppet för 2016 är 3 550 kronor för personer till och med 18 år, 4 205 kronor för personer mellan 19 och 60 år och 5 340 kronor för personer som har fyllt 61 år. Schablonbeloppet avser landstingens kostnader för hälso- och sjukvård, tandvård samt landstingets kostnader för t.ex. tolk, hjälpmedel, sjuktransport eller sjukresa i samband med vården. Ett landsting kan få ersättning för hälso- och sjukvård för asylsökande (inklusive tolkkostnader) för den del av en vårdkontakt som överstiger 100 000 kronor.

Ett landsting kan få ersättning för en genomförd hälsoundersökning av en asylsökande som vid tiden för hälsoundersökningen var registrerad i Migrationsverkets mottagnings-system. Ersättningen består av ett fastställt schablonbelopp som för 2016 är 2 060 kronor och betalas ut en gång per person efter genomförd hälsoundersökning. Ersättningen avser landstingens kostnader för hälsoundersökning med hälsosamtal och eventuella tolkkostnader i samband med undersökningen.

2.1.4 Ersättning för mottagandet av personer med uppehållstillstånd

Kommuner som tagit emot skyddsbehövande eller vissa andra utlännningar för bosättning har rätt till ersättning enligt förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlännningar samt enligt förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktingmottagande m.m. som omfattar dem som togs emot före den 1 december 2010. Personer som har beviljats uppehållstillstånd enligt de grunder som nämns i förordningen och är kommunmottagna omnämns nyanlända i denna promemoria.

Kommunerna har rätt till olika typer av ersättningar för nyanlända. För ensamkommande barn och unga som har beviljats uppehållstillsänd har kommunen rätt till motsvarande ersättning som för andra nyanlända. Utöver det har kommunen rätt till vissa särskilda av ersättningar som enbart avser ensamkommande barn och unga.

Schablonersättning för mottagande av nyanlända

Kommunen får en schablonersättning för varje nyanländ person som tas emot. Schablonersättningen avser kommunens kostnader för mottagande och praktisk hjälp i samband med bosättning, särskilda introduktionsinsatser inom skola, förskola och fritidshem, utbildning i svenska för invandrare, samhällsorientering, tolkning och andra insatser för att underlätta etablering i samhället. För 2016 är schablonersättningen 125 000 kronor för personer som inte har fyllt 65 år och 78 200 kronor för personer som har fyllt 65 år. Schablonersättningen betalas ut i omgångar under en tvåårsperiod och om den nyanlända flyttar får den nya kommunen återstoden av ersättningen.

Ersättning för initiala kostnader för ekonomiskt bistånd

Eftersom etableringsersättningen betalas ut i efterskott har den kommun som en nyanländ först tas emot i rätt till ersättning för initiala kostnader för ekonomiskt bistånd. För nyanlända som har anvisats från ett anläggningsboende är ersättningen 7 500 kronor för en person som har fyllt 20 men inte 65 år. För nyanlända som har fyllt 20 men inte 65 år och har bosatt sig på egen hand är ersättningen 4 000 kronor. För personer under 20 år är ersättningen 3 000 kronor oavsett boendeform.

Hyreskostnader

En kommun som har anmält tillgängliga bostäder har rätt till ersättning för hyreskostnader som uppstår innan nyanlända som anvisas med stöd av lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning flyttar in.

Grundersättning för mottagande av nyanlända

Kommuner som har tecknat en överenskommelse om mottagande av nyanlända får en grundersättning på fem prisbasbelopp per år, vilket för 2016 innebär 221 500 kronor. Den 1 mars 2016 trädde lagen om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning i kraft. Detta innebär att även kommuner som inte har överenskommelser kommer att anvisas nyanlända. För 2016 kommer därför alla kommuner att få grundersättningen oavsett om de hade en överenskommelse om mottagande eller inte när lagen trädde i kraft.

Ersättning för ekonomiskt bistånd, stöd och service samt hälso- och sjukvård

För personer som vid mottagandet har en sjukdom eller funktionsnedsättning får kommunen även ersättning för ekonomiskt bistånd och stöd och hjälp i boendet enligt SoL. För denna grupp får kommunen även ersättning för kostnader som uppgår till minst 60 000 kronor under en tolvmånadersperiod och avser insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken, bostadsanpassning enligt lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m. och kostnader för hälso- och sjukvård.

Ersättning lämnas även för ekonomiskt bistånd som kommunen lämnat till utlänningar som har fyllt 18 men inte 21 år, saknar föräldrar här i landet, går i gymnasieskola och inte är föremål för sådan vård i annat hem än deras eget som ges med stöd av SoL eller LVU.

Ersättning för mottagande av ensamkommande barn med uppehållstillstånd

För ensamkommande barn som har beviljats uppehållstillstånd får kommunen en schablonersättning på 30 000 kronor som ett engångsbelopp.

Rätten till ersättning för ensamkommande barns vård och boende är densamma för ensamkommande barn med uppehålls-

tillstånd som för asylsökande, dock med undantaget att kommunen i stället för en schablonersättning om 1 900 kronor per dygn för placering i hem för vård eller boende får ersättning för faktiska kostnader för placeringar utöver överenskommelser om platser för mottagande.

Ersättning för vissa särskilda kostnader

Kommunerna kan ansöka om ersättning för särskilda kostnader för mottagande av nyanlända som t.ex. avser initiala kostnader i samband med mottagning av kvotflyktingar och mottagande av personer med särskilda behov eller olika typer av insatser inom socialtjänstens område. Ersättning lämnas i mån av tillgång på medel.

Ersättning för hälso- och sjukvård för nyanlända

Ett landsting har rätt till ersättning för kostnader för hälso- och sjukvård för nyanlända om det gäller en sjukdom eller en funktionsnedsättning som den nyanlände hade när han eller hon först togs emot i en kommun, om vårdbehovet bedöms vara i minst tre år och de sammanlagda vårdkostnaderna uppgår till minst 60 000 kronor under en tolvmånadersperiod. Landstingen har rätt till en schablonersättning för hälsoundersökning som görs inom tolv månader från att en person tagits emot i en kommun. Under 2016 uppgår ersättningen till 2 060 kronor per hälsoundersökning. Landsting kan också, efter ansökan till Migrationsverket, få ersättning för betydande särskilda kostnader för insatser för personer eller familjer som har särskilda behov eller extraordinära kostnader, som t.ex. vårdinsatser. Ersättning lämnas i mån av tillgång på medel.

Sfi i anläggningsboende

En kommun har rätt till ersättning för kostnader för utbildning i svenska för invandrare som erbjuds nyanlända som vistas i anläggningsboende.

Ersättning för att skapa beredskap och mottagningskapacitet m.m.

Länsstyrelserna disponerar medel som får lämnas till kommuner och kommunalförbund för insatser för att skapa beredskap och kapacitet för mottagande av nyanlända. Ersättning lämnas i mån av tillgång på medel. Länsstyrelserna disponerar även medel som får lämnas till flyktingguider och familjekontakter som syftar till att underlätta etablering i samhället, skapa nätverk, stödja språkinlärning eller ge socialt stöd till ensamkommande barn. Ersättning lämnas i mån av tillgång på medel.

Uppgiftsskyldighet till Migrationsverket

Kommuner och landsting är enligt 12 § förordningen om statlig ersättning för asylsökande m.fl. och 38 § förordningen om statlig ersättning för insatser för vissa utlännningar skyldiga att lämna Migrationsverket de uppgifter som krävs för att verket ska kunna bedöma deras rätt till ersättning enligt förordningarna.

2.2 Ersättning till asylsökande och personer med uppehållstillstånd

2.2.1 Ersättning till asylsökande

I LMA regleras frågor om bistånd till vissa utlännningar som ansökt om uppehållstillstånd i Sverige. Bistånd lämnas under förutsättning att utlänningen är registrerad vid en förläggning. Rätten till bistånd gäller också efter det att uppehållstillstånd har beviljats om utlänningen inte anvisats eller har kunnat utnyttja en anvisad plats i en kommun. Bistånd lämnas i form av logi, bostadsersättning, särskilt bidrag och dagersättning. För utlännningar som inte vistas på förläggning gäller rätt till bistånd även under en månad från den dag de har beviljats uppehållstillstånd.

Dagersättningen ska täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror. Även viss hälso- och sjukvård samt tandvård ska täckas av ersättningen. Ersättningen regleras i förordningen (1994:361) om

mottagande av asylsökande m.fl. Beloppet varierar från 19 till 71 kronor per dag för vuxna ensamstående, beroende på om fri mat ingår i inkvarteringen. Barnfamiljer får även dagersättning per barn, där beloppet varierar beroende på bl.a. barnets ålder.

2.2.2 Ersättning till personer med uppehållstillstånd

Flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga som beviljas uppehållstillstånd och är mellan 20 och 64 år ingår i målgruppen för Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag. Om man inom etableringsuppdraget deltar i aktiviteter enligt en etableringsplan, har man rätt till etableringsersättning och under vissa förutsättningar även etableringstillägg och bostadsersättning. Även unga mellan 18 och 20 år som saknar föräldrar i landet kan delta i etableringsinsatser. Frågor om ersättning regleras i förordningen (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare. Etableringsersättningen uppgår till 308 kronor per dag och ges för fem dagar per vecka. Ersättningen blir lägre vid deltagande på deltid.

Etableringstillägg lämnas med 800 kronor per månad för varje hemmavarande barn som inte har fyllt 11 år och med 1 500 kronor per månad för barn som har fyllt 11 men inte 20 år. Sådan ersättning kan lämnas för högst tre barn. Bostadsersättning lämnas till den som är ensamstående utan hemmavarande barn för den bostad där han eller hon är bosatt och folkbokförd. Ersättningen kan som mest utgå för den del av bostadskostnaden per månad som överstiger 1 800 men inte 5 700 kronor.

En nyanländ som medverkar till upprättandet av en etableringsplan och som inte har rätt till bistånd enligt LMA har också rätt till etableringsersättning. Sådan ersättning uppgår till 231 kronor per dag fem dagar per vecka.

Nedsättning av ersättningen kan ske vid viss frånvaro från aktiviteter som ingår i en etableringsplan. Etableringsersättningen får inte lämnas för samma tid som en nyanländ får vissa förmåner enligt socialförsäkringsbalken.

Arbetsförmedlingen prövar frågor om etableringsersättning och Försäkringskassan prövar frågor om etableringstillägg och bostads-

tillägg. Försäkringskassan ansvarar för utbetalningen av samtliga ersättningar.

Nyanlända som bor kvar i anläggningsboende efter att uppehållstillstånd har beviljats har rätt till samma ersättningar som under tiden de är asylsökande till dess att de blir kommunmottagna. Om en person med uppehållstillstånd bor kvar i anläggningsboende i ett år, har personen rätt till etableringsplan och då upphör rätten till bistånd enligt LMA.

En nyanländ som inte har rätt till etableringsersättning eller bistånd enligt LMA och som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt, se 4 kap. 1 § SoL. Den enskilde ska genom biståndet tillförsakras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

2.2.3 Asylsökande och unga med uppehållstillstånd som studerar

Asylsökande som har påbörjat en gymnasieutbildning före 18 års ålder har enligt skollagen (2010:800) rätt att fortsätta med studierna även efter 18 års ålder. Asylsökande har dock inte rätt till studiehjälp utan har rätt till bistånd enligt LMA även om de studerar.

Personer som har uppehållstillstånd har samma rätt till skolgång som svenska medborgare. Den som är bosatt i Sverige, har permanent uppehållstillstånd och har bosatt sig i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här har enligt 2 kap. 4 § studiestödslagen (1999:1395) rätt till studiehjälp. Studiehjälp får lämnas även om kravet på permanent uppehållstillstånd inte är uppfyllt, om det finns särskilda skäl för det. Studiebidraget inom studiehjälpen uppgår till 1 050 kronor per månad och betalas ut under 10 månader om året. Inom studiehjälpen finns även ett extra tillägg som prövas mot elevens och föräldrarnas ekonomiska förhållanden. Den som har en särskilt förordnad vårdnadshavare, eller hade det före 18 års ålder, kan få ett extra tillägg som beräknas enbart på den egna ekonomin. Har barnet eller den unga en årsinkomst som understiger 85 000 kronor är tillägget 855 kronor per månad. Vid en årsinkomst i intervallet

85–105 000 kronor är bidraget 570 kronor per månad och vid en årsinkomst som understiger 125 000 kronor är bidraget 285 kronor per månad. För att familjehemsplacerade barn och unga ska ha rätt till extra tillägg krävs att familjens inkomst understiger 125 000 kronor. Studiehjälp lämnas längst till och med det första kalenderhalvåret det år den studerande fyller 20 år (2 kap. 3 § studiestödslagen).

2.3 Övriga lagar som har betydelse för ensamkommande barn

2.3.1 Ansvar och skyldigheter för föräldrar och vårdnadshavare

Utgångspunkten för mottagandet av ensamkommande barn är att dessa kommit till Sverige och står utan föräldrar eller annan vårdnadshavare. I avsaknad av vårdnadshavare måste samhället genom det allmänna säkerställa att ensamkommande barn och unga får rätt till motsvarande stöd, omsorg och omvärdnad.

Den som har vårdnaden om ett barn ska enligt 6 kap. 1 och 2 §§ föräldrabalken se till att barnets behov av omvärdnad, trygghet och en god fostran blir tillgodosedda. Vårdnadshavaren ansvarar för att se till att barnet får den tillsyn som behövs, liksom tillfredsställande försörjning och utbildning. Vårdnadshavaren har även underhållsskyldighet gentemot barnet. Vårdnadsansvaret upphör när barnet fyller 18 år, men underhållsskyldigheten fortsätter så länge barnet eller den unga går i skolan, dock längst till dess han eller hon fyller 21 år.

Socialnämnden ska bl.a. verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden och i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om barnets eller den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet.

Många unga bor kvar hos sina föräldrar eller andra vårdnadshavare i flera år efter 18-årsdagen. Det finns ingenting som hindrar att barn som av olika anledningar inte bor med föräldrarna, på egen

hand ansöker om ekonomiskt bistånd. För att ungdomar över 18 år ska anses ha rätt till bistånd till boendekostnad har det dock krävts starka sociala skäl (se SOU 2009:68 s. 344).

Den gode man som förordnas när ett ensamkommande barn kommer till Sverige ersätts normalt av en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare när barnet har fått uppehållstillstånd. Ansvar och skyldigheter regleras i föräldrabalken. En särskilt förordnad vårdnadshavare har ingen underhållsskyldighet, men ska bevaka att barnet får tillfredsställande försörjning genom de bidrag som det har rätt till, 6 kap. 2 § föräldrabalken. Förordnandet upphör med automatik när barnet fyller 18 år.

2.3.2 Kommunernas ansvar utifrån anvisning och placering

När Migrationsverket har anvisat en kommun ett ensamkommande barn enligt 3 § andra stycket LMA anses barnet vistas i den kommunen i den mening som avses i 2 a kap. 1 § SoL. Kommuner får med stöd i 2 kap. 5 § SoL sluta avtal med någon annan om att utföra uppgifter inom socialtjänsten. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun. Uppgifter som innefattar myndighetsutövning får dock inte med stöd av denna bestämmelse överlämnas till andra juridiska personer eller en enskild individ. Det innebär att anvisningskommunen kan besluta om placering i en annan kommun (placeringskommun). Under 2015 var 34 procent av alla anvisade asylsökande ensamkommande barn placerade i en annan kommun än anvisningskommunen.

Anvisningskommunen ansvarar för att barnet får det stöd och den hjälp som hon eller han behöver även om barnet placeras i ett boende i en annan kommun. Regeln om anvisningskommunens ansvar bygger på principen om ett sammanhållet vårdansvar, vilket kvarstår tills vårdbehovet är uppfyllt eller ärendet flyttats till en annan kommun enligt 2 a kap. 4 § SoL (se prop. 1996/97:124 Ändring i Socialtjänstlagen s. 157).

En kommun behåller ansvaret för stöd och hjälp åt en enskild som till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i exempelvis hem för vård eller boende enligt 2 a kap. 4 § SoL.

Placeringskommunen, dvs. den kommun där barnet bor, får dock ansvar för att ordna skolgång för barn som placerats i

kommunen. Detta ansvar baseras på vistelsebegreppet i skollagen och gäller även i de fall när anvisningskommunen inte har kommit överens med placeringskommunen om placeringen av barnet, vilket innebär att placeringskommunen i vissa fall inte känner till placeringen.

När ensamkommande barn placeras i boenden i en annan kommun än anvisningskommunen kan det vara svårbedömt hur långt fram i tiden placeringskommunens ansvar sträcker sig. Det kan därmed uppstå oklarheter kring vilken kommun som ansvarar för stödinsatser efter avslutad placering. Socialstyrelsen anger i vägledningen Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn och ungdomar (2013) att en bedömning måste göras från fall till fall utifrån omständigheterna i det enskilda ärendet.

Kommuner kan komma överens om överflyttning av ärenden, vilket innebär att socialnämnden i placeringskommunen tar över myndighetsansvaret från socialnämnden i anvisningskommunen.

Inom Regeringskansliet bereds förslag som avser att begränsa möjligheten för en anvisningskommun att placera barn i andra kommuner. Inriktningen är att en departementspromemoria (Ds) med förslag om ändring i LMA ska remitteras.

3 Ett nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga

3.1 Ny ersättning för beredskap och kapacitet för mottagandet av ensamkommande barn

Bedömning: En ny ersättning för kommunernas beredskap och kapacitet för mottagandet av ensamkommande barn bör införas. Ersättningen bör bestå av en fast del och en del som baseras på kommunens beräknade andel av mottagandet enligt Migrationsverkets anvisningsmodell.

Systemet med överenskommelser samt de ersättningar kommunerna får för att ingå överenskommelser om mottagande och ersättningar för överenskomna platser bör tas bort.

Nuvarande ersättningar

Den nuvarande regleringen ger varje kommun som träffat en överenskommelse om mottagande av asylsökande ensamkommande barn en årlig ersättning på 500 000 kronor. Ersättningen betalas ut inom en månad från det att överenskommelsen träder i kraft. Med nuvarande regler får en kommun enligt förordningen (2002:1118) om statlig ersättning för asylsökande m.fl. ersättning med 1 600 kronor per dygn för

överenskomna platser och därutöver 300 kronor per dygn om platsen är belagd. Detsamma gäller för ensamkommande barn och unga som har beviljats uppehållstillstånd enligt förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlännningar.

Överenskomna platser och anvisning till kommun

Anvisning av asylsökande ensamkommande barn till kommuner byggde tidigare på frivilliga överenskommelser mellan Migrationsverket och kommuner. Den 1 januari 2014 fick Migrationsverket genom en ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) möjlighet att anvisa ensamkommande barn även till kommuner som saknar överenskommelser om mottagande. Genom denna förändring är en överenskommelse inte längre nödvändig för möjligheten att anvisa en kommun att ta emot ett ensamkommande barn. Efter lagändringen fanns de frivilliga överenskommelserna kvar för att anvisning till överenskomna platser skulle kunna göras i första hand. När antalet ensamkommande barn ökade kraftigt under sommaren och hösten 2015 gjordes de flesta anvisningarna utöver de överenskomna platserna. Anvisningsmodellen som tillämpades innebar också att anvisningar utifrån anknytning skedde utöver överenskomna platser.

Den 1 april 2016 införde Migrationsverket, på uppdrag av regeringen, en ny anvisningsmodell i vilken överenskommelsernas betydelse minskar ytterligare. Avsikten med den nya modellen är att uppnå en jämnare fördelning av ensamkommande barn mellan kommunerna. Den nya anvisningsmodellen kommer också att ge kommunerna bättre planeringsförutsättningar eftersom den innebär att varje kommun kommer att få anvisningar som motsvarar en fastställd andel av alla asylsökande ensamkommande barn. Andelen är uträknad utifrån kommunens folkmängd, mottagande av nyanlända, mottagande av ensamkommande barn och antalet asylsökande inom kommunen, mätt som antalet dygn i Migrationsverkets mottagningssystem. Andelarna för anvisning av ensamkommande barn fastställs i samband med Migrationsverkets prognos i februari varje år och löper under tolv månader med start den 1 mars. Antalet asylsökande barn som respektive kommun

anvisas bestäms således av kommunens beräknade andel av det totala antalet asylsökande ensamkommande barn under året.

Systemet med överenskommelser är ineffektivt och bör tas bort

Systemet med överenskomna platser är av flera skäl ineffektivt och kostnadsdrivande. Utöver den administrativa bördan det innebär att ta fram och förhandla om överenskommelserna för samtliga involverade aktörer innebär regelverket för ersättningen för överenskomna platser ett ineffektivt system. Eftersom överenskommelserna om platser för mottagandet av ensamkommande barn kan vara inriktade mot vissa barn, t.ex. flickor eller barn med uppehållstillstånd, kan det medföra att Migrationsverket behöver anvisa asylsökande pojkar utöver de överenskomna platserna till vissa kommuner och ersätta kommunen för deras kostnader samtidigt som en annan kommun ersätts för tomma platser med 1 600 kronor per dygn med anledning av överenskommelserna. Komplexiteten i systemet med överenskommelser medför också att det är svårt för Migrationsverket att veta exakt vilka överenskomna platser som är belagda och vilka det går att anvisa till.

Systemet med ersättning för ej belagda överenskomna platser leder till stora utgifter för staten. Därutöver är kostnaden för en belagd plats 1 900 kronor, vilket är mer än den genomsnittliga kostnaden för en plats som ersätts utöver överenskommelserna.

Systemet för ersättningen är vidare administrativt komplicerat eftersom utbetalningen sker i två steg, dvs.dels automatiskt för den överenskomna platsen, dels efter ansökan om den varit belagd.

För att kunna skapa ett effektivt ersättningssystem som i hög grad kan automatiseras bör systemet med överenskommelser och ansökan om ersättning för belagda platser tas bort.

Ny ersättning för beredskap och kapacitet i mottagandet

Den nuvarande ersättningen för att ha en överenskommelse om mottagande och ersättningen för de överenskomna platserna som inte är belagda bör ersättas med dels en fast del som är lika för alla kommuner, dels en rörlig del som är större ju fler barn kommunen beräknas anvisas under året. Den fasta delen bör göra det möjligt

även för små kommuner med ett lågt förväntat mottagande att upprätthålla beredskap och kapacitet för mottagandet. Nuvarande ersättning på 500 000 kronor per kommun och år bör betalas ut även fortsättningsvis, men ersättningen bör inte längre vara kopplad till en överenskommelse om mottagande. Ersättningen bör betalas ut till alla kommuner i början av året och utgöra den fasta delen av ersättningen för beredskap och kapacitet.

Utöver detta bör kommunerna, i stället för ersättning för obelagda platser, få en annan form av rörlig ersättning för att ha viss beredskap och kapacitet för mottagandet av ensamkommande barn och unga. Ersättningen bör motsvara 7 dagars ersättning för obelagda platser för samtliga asylsökande ensamkommande barn som kommunen beräknas få anvisade i enlighet med Migrationsverkets fastställda andel för kommunen. Den rörliga ersättningen för beredskap och kapacitet avser att göra det möjligt för kommunerna att ha beredskap för att ta emot nya barn och viss outnyttjad kapacitet för att exempelvis kunna hantera att ett barn behöver placeras om.

I syfte att begränsa antalet ersättningar bör ersättningen för stödinsatser av förebyggande karaktär som enligt nuvarande reglering betalas ut till kommunerna inkluderas i schablonen.

3.2 Schablonersättning till ankomstcommuner för tillfälligt mottagande av asylsökande ensamkommande barn

Bedömning: Ankomstcommuner bör få en schablonersättning på 3 000 kronor per dygn och mottaget barn för tillfälligt mottagande av asylsökande ensamkommande barn. Ersättningen bör innehålla ersättning för att säkerställa beredskap och betalas ut kvartalsvis i efterskott efter ansökan.

Med nuvarande regler ansöker s.k. ankomstcommuner om ersättning för faktiska kostnader för tillfälligt mottagande. Flera ankomstcommuner ansöker även om ersättning för extraordinära kostnader.

Ersättningar för tillfälligt mottagande av asylsökande ensamkommande barn i ankomstcommunerna bör i stället betalas ut i form av en schablonersättning på 3 000 kronor per dygn och mottaget barn. I schablonen bör nuvarande årliga ersättning om 500 000 kronor för tillfälligt mottagande inräknas. Schablonen bör också avse de kostnader som kommunerna i dag ansöker om som extraordinära kostnader. Den nya schablonersättningen bör motsvara den ersättning som kommunerna ansöker om enligt både 7 och 11 §§ i förordningen om statlig ersättning för asylsökande m.fl.

Ersättningen bör betalas ut kvartalsvis i efterskott efter ansökan. Ersättning bör utgå för de dygn barnet vistas i ankomstcommunen, dvs. till dess att barnet har tagits om hand av den anvisade kommunen.

3.3 Schablonersättning för mottagandet av asylsökande ensamkommande barn i anvisningskommun

Bedömning: En enhetlig schablonersättning till anvisningskommunen på 52 000 kronor som avser mottagandet av asylsökande ensamkommande barn bör införas. Ersättningen bör avse transportkostnader, socialtjänstens utrednings- och uppföljningskostnader, tolkkostnader samt kostnader för god man och andra relaterade kostnader. Ersättningen bör betalas ut automatiskt till anvisningskommunen när barnet har tagits emot.

Enligt 4 § förordningen om statlig ersättning för asylsökande m.fl. får en kommun ersättning för transport av ensamkommande barn. Enligt 8 § har en kommun rätt till ersättning för kostnader för god man till ensamkommande barn. Kommunen får ersättning för faktiska kostnader som avser detta. Kommunen har också rätt till ersättning för utredningskostnader enligt 7 a § med 39 000 kronor om en placering görs i familjehem och med 31 000 kronor för en placering i hem för vård eller boende.

Dessa ersättningar bör ersättas med en schablonersättning om 52 000 kronor per asylsökande ensamkommande barn som betalas ut automatiskt till anvisningskommunen när barnet har tagits emot i anvisningskommunen. Ersättningen bör avse transportkostnader, socialtjänstens utrednings- och uppföljningskostnader, tolkkostnader samt kostnader för god man och andra relaterade kostnader.

Om den unga beviljas uppehållstillstånd ges enligt 31 § förordningen om statlig ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare ytterligare ett bidrag i form av en schablonersättning på 30 000 kronor som avser särskilt förordnad vårdnadshavare och särskilda kostnader inom socialtjänsten. Denna ersättning bör kvarstå.

3.4 Schablonersättning per dygn för mottagandet av ensamkommande barn

Bedömning: För ensamkommande barn som är asylsökande eller har uppehållstillstånd bör anvisningskommunen få en automatiskt utbetalad schablonersättning på 1 350 kronor per dygn.

Enligt nuvarande regler för ersättning till anvisningskommuner vid mottagande av ensamkommande barn och unga finns en kombination av ersättningar enligt schablon och ersättningar utifrån faktiska kostnader. Reglerna är dessutom till viss del olika för asylsökande ensamkommande barn respektive ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd.

Bedömningen är att anvisningskommunen bör få en enhetlig och automatiskt utbetalad ersättning per dygn för ensamkommande barn som anvisats kommunen. Ersättningen bör vara densamma för ensamkommande barn som är asylsökande respektive har uppehållstillstånd.

Den nya placeringsformen stödboende som infördes i januari 2016 innebär att det finns en ökad flexibilitet och möjlighet till placeringar utifrån individens behov och mognad. I propositionen om den nya placeringsformen (prop. 2015/16:43 Stödboende en ny placeringssform för barn och unga) skrev regeringen att stödboende är tänkt som ett placeringsalternativ för unga i åldern 18–20 år,

men om det finns särskilda skäl ska även 16- och 17-åringar kunna bli aktuella för placering i ett stödboende. Barn i åldern 16–17 år ska endast kunna placeras i stödboende om det finns särskilda skäl. Socialnämnden ska i varje enskilt fall bedöma om det kan finnas särskilda skäl. Särskilda skäl kan vara att barnet bedöms vara moget och förberett för att på ett bra sätt klara av att bo och leva i ett eget boende, att barnet anses moget i övrigt och att barnet själv har uttryckt en önskan att bo i ett eget boende. När Socialstyrelsens föreskrifter är utfärdade och Inspektionen för vård och omsorg har prövat ansökningar om tillstånd för stödboenden, bedöms den nya placeringsformen kunna tillämpas i betydligt större utsträckning.

Gruppen 16–17-åringar är stor och en betydande andel av dem kommer sannolikt att placeras i stödboende. Däriigenom kommer de genomsnittliga kostnaderna för placeringarna av ensamkommande barn kunna sänkas. Den genomsnittliga ersättningen för asylsökande ensamkommande barn och ensamkommande barn under 18 år med uppehållstillstånd som betalades ut under 2014 motsvarade 1 500 kr per dygn efter justering för prisutvecklingen (se vidare avsnitt 4.4). Bedömningen är att schablonen för mottagandet av asylsökande ensamkommande barn och ensamkommande barn med uppehållstillstånd bör vara 1 350 kronor per dygn.

Ersättningen bör betalas ut automatiskt i efterskott för ett kvartal i taget fram tills barnet fyller 18 år eller tills kommunen meddelar att kommunen inte längre har kostnader för barnet. Rätten till ersättning bör upphöra om kommunens kostnader för barnet upphör t.ex. för att barnet lämnar landet. Rätten till ersättning bör också upphöra om barnet återförenas med sina föräldrar.

3.5 Begränsad möjlighet till ersättning för asylsökande ensamkommande unga i åldern 18–20 år

Bedömning: När det gäller asylsökande ensamkommande unga som har fyllt 18 men inte 21 år bör kommunen enbart ha rätt till ersättning för dem som är placerade med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och för dem med motsvarande vårdbehov men som är placerade med stöd av socialtjänstlagen (SoL). Ersättning för faktiska kostnader bör betalas ut i efterskott efter ansökan.

När asylsökande fyller 18 år trär de bestämmelser som gäller vuxna asylsökande in. Den som är 18 år har enligt 14 § LMA rätt till logi på en förläggning. Bedömningen är att asylsökande ensamkommande unga som har fyllt 18 år i normalfallet ska bo på en förläggning enligt LMA.

Bedömningen är att enbart asylsökande ensamkommande unga som har fyllt 18 men inte 21 år som har ett omfattande vård- och behandlingsbehov bör vara fortsatt placerade. För asylsökande ensamkommande unga som har fyllt 18 år men inte 21 år har en kommun enligt förordningen om statlig ersättning för asylsökande m.fl. rätt till ersättning för kostnader för vård enligt socialtjänstlagen (2001:453), förkortat SoL, eller lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortat LVU, om vården påbörjats före 18 års ålder. Rätten till ersättning för fortsatt placering bör begränsas till dem som är placerade med stöd av LVU eller för dem med motsvarande vårdbehov men som är placerade med stöd av SoL. De placeringar enligt SoL som ersätts bör vara de placeringar som görs med samma grund som en placering med stöd av LVU, men där den enskilde samtycker till vården vilket innebär att beslutet då fattas med stöd av SoL. Dessa kostnader bör ersättas efter ansökan om ersättning för faktiska kostnader (se vidare avsnitt 3.8).

3.6 Schablonersättning för ensamkommande unga i åldern 18–20 år med uppehållstillstånd

Bedömning: Anvisningskommunen eller den kommun som ärendet flyttats över till bör få en automatiskt utbetalad ersättning på 750 kronor per dygn för ensamkommande unga som har fyllt 18 men inte 21 år och har uppehållstillstånd.

Rätten till ersättning bör förutsätta att den unga är folkbokförd i anvisningskommunen eller den kommun som ärendet har flyttats över till. Den unga bör också ha fått studiehjälp för studier på gymnasial nivå under någon av månaderna i det kvartal som ersättningen avser. Kommunens rätt till ersättning bör upphöra när en person beviljas etableringsersättning eller om den ungas föräldrar anländer till Sverige.

Med nuvarande regler är placering med stöd av SoL eller LVU en förutsättning för att kommunen ska ha rätt till ersättning för mottagandet av ensamkommande unga som har fyllt 18 men inte 21 år och har uppehållstillstånd. Enligt 29 § i förordningen om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar har kommunen rätt till ersättning för kostnader för sådan vård i annat hem än barnets eget som ges med stöd av SoL eller LVU.

Schablonersättning för ensamkommande unga i åldern 18–20 år med uppehållstillstånd

Nuvarande regelverks utformning innebär att kommunerna inte har ekonomiska drivkrafter att ompröva ett placeringsbeslut även när den unga inte längre har sådana vårdbehov som motiverar en placering. Bedömningen är att ensamkommande unga i åldern 18–20 år i normalfallet inte skulle behöva vara placerade med stöd av SoL eller LVU. Med ensamkommande unga avses här ensamkommande barn som har fyllt 18 men inte 21 år.

Bedömningen är att statlig ersättning till kommunerna för mottagandet av ensamkommande unga i åldern 18–20 år med uppehållstillstånd bör betalas i form av en enhetlig schablon utan att placeringsbeslut krävs. Det innebär att kommunerna får ökad

flexibilitet att hitta olika former av boenden utifrån individens behov. De boenden som kan vara aktuella för unga som har fyllt 18 men inte 21 år och som inte har behov av att vara placerade kan vara hyreslägenheter i kommunalt ägda bolag eller lägenheter som kommunen hyr av privata fastighetsägare. Andra former av boenden som kan bli aktuella är studentlägenheter. Det kan även handla om att skapa lösningar som motsvarar elevhem eller boende på folkhögskolor med internat. I de fall det finns särskilda vårdbehov kan placeringsbeslut med stöd av SoL eller LVU vara motiverat (se även avsnitt 3.8).

Olika former av boenden kommer att innebära att kostnaderna per dygn får en större spridning. Schablonen bör motsvara de genomsnittliga kostnaderna för boende, omsorg och eventuell vård eller behandling som kommunerna kan förväntas ha för unga som har fyllt 18 men inte 21 år. Under 2014 betalade Migrationsverket i genomsnitt 1 500 kronor per dygn för placeringar enligt SoL som kommunerna ansökte om ersättning för utifrån faktiska kostnader. En schablonersättning på 750 kronor per dygn bedöms täcka kommunernas genomsnittliga kostnader framöver, eftersom kravet på placering tas bort och kommunen därigenom kommer att kunna erbjuda mindre kostsamma boendelösningar. Genomsnittskostnaden bör också kunna minska i förhållande till tidigare år till följd av den nya placeringsformen stödboende som finns från och med 2016. När föreskrifter för placeringsformen finns klara och verksamhet har kunnat byggas upp i kommunerna, bedöms stödboende kunna svara för en betydande andel av placeringarna av unga i åldern 18–20 år.

Schablonen bör utbetalas till anvisningskommunen eller den kommun som har tagit över socialnämndens ansvar för den unge. Ersättningen bör betalas ut automatiskt kvartalsvis i efterskott.

Automatisk utbetalning av schablon

För att möjliggöra en automatisk utbetalning av schablonen är bedömningen att utbetalningen bör kopplas till att den person som ersättningen avser har fått studiehjälp för studier på gymnasial nivå från Centrala studiestödsnämnden (CSN) under någon av de månader som den kvartalsvisa utbetalningen avser.

Kommunens ersättning bör kopplas till att studiehjälp har betalats ut under någon månad i det kvartal som ersättningen avser. Migrationsverket behöver då inte kontrollera vilken månad utbetalningen avser. Även om ansökan om studiehjälp tar tid kan utbetalningen ha hunnit göras innan den kvartalsvisa utbetalningen görs. Ersättningen till kommunen behöver inte heller korrigeras retroaktivt om den unges studiehjälp skulle korrigeras retroaktivt.

Kravet på studiehjälp bör förhindra att ersättning betalas ut automatiskt för unga som är självförsörjande eftersom det kan antas att en person som studerar på gymnasial nivå i normalfallet inte samtidigt kan försörja sig själv. Uppgiften leder dock inte till någon fullständig överensstämmelse i detta avseende men mot bakgrund av den administrativa förenkling som uppnås bedöms detta vara godtagbart. Studiehjälp kan lämnas som längst till och med det första kalenderhalvåret det år den studerande fyller 20 år. Kravet på att den unga ska ha fått studiehjälp för att kommunen ska ha rätt till schablonersättning bör därför leda till att den tid kommunerna kan få schablonersättning för blir kortare än den tid för vilken den nuvarande ersättningen kan lämnas. Unga som fortsätter att studera efter vårterminen det år han eller hon fyller 20 år har rätt till studiemedel som består av studiebidrag och studielån som är anpassat för att en person ska kunna betala för eget boende. Att kommunen får schablonersättning för denna grupp är inte rimligt och därför bör schablonersättning inte lämnas för unga som får studiemedel.

Att schablonersättningen betalas ut så länge som den unge har möjlighet att få studiehjälp ger ekonomiska drivkrafter för kommunen att erbjuda gymnasieutbildning som är utformad så att den enskilde kan och vill fortsätta studera så länge han eller hon kan få studiehjälp.

För att inte kopplingen till studiehjälpen ska leda till att kostnader för en grupp som med nuvarande regler täcks av staten helt och hållet tas bort bör kommunen ha rätt till ersättning för kostnader för försörjningsstöd till nyanlända som har fyllt 18 men inte 21 år efter att möjligheten till studiehjälp har upphört enligt vad som beskrivs i avsnitt 3.8.

Schablonersättningen bör inte betalas ut om den unga har rätt till etableringsersättning. När en person beviljas etableringsersättning lämnar Arbetsförmedlingen uppgift till Migrationsverket

och CSN om bl.a. under vilken tidsperiod etableringsersättning lämnas eller har lämnats. Kommunens rätt till ersättning bör upphöra från och med den dag en person beviljas etableringsersättning.

För den automatiska ersättningen bör det vidare krävas att den unga är folkbokförd i anvisningskommunen vilket förhindrar att ersättning betalas ut automatiskt för unga som flyttat ifrån kommunen och som kommunen därmed inte har några kostnader för. Däremot kommer ersättningen att betalas ut för unga som ordnat boende på egen hand i anvisningskommunen.

Till skillnad från den automatiska schablonersättningen för barn bör kommunen ha rätt till denna ersättning när förutsättningarna för ersättning är uppfyllda. Detta ska gälla även om det i teorin kan finnas unga där förutsättningarna är uppfyllda utan att kommunen har några kostnader, t.ex. om en ung person bor kvar i anvisningskommunen men bor tillsammans med någon och klarar sig på studiehjälpen. Kommunerna bör därför inte vara skyldiga att anmäla att kostnader upphört.

Ensamkommande unga över 18 år som anvisas till kommun efter beslut om uppehållstillstånd

Asylsökande ensamkommande barn som fyller 18 år är med nuvarande regler vanligtvis fortsatt placerade i kommunen. Enligt de bedömningar som presenteras i denna promemoria kommer asylsökande ensamkommande barn som fyller 18 år under asyltiden i normalfallet att vistas på anläggningsboende (se avsnitt 3.5). Det innebär att ensamkommande unga som beviljas uppehållstillstånd efter att de har fyllt 18 år kommer att anvisas med stöd av lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Dessa individer bör även efter att de blivit anvisade till kommun med stöd av denna lag omfattas av schablonersättningen.

Om denna grupp inte skulle omfattas av schablonersättningen, skulle enbart det faktum att Migrationsverket har långa handläggningstider leda till att kommunen blir utan ersättning för en grupp som annars skulle omfattas av statlig ersättning till kommunerna om handläggningstiderna var kortare.

3.7 Ersättning för ensamkommande barn och unga som är placerade i annan kommun än anvisningskommunen

Bedömning: När ensamkommande barn och unga är placerade i en annan kommun än anvisningskommunen och ansvaret för ärendet har flyttats över till socialnämnden i den kommun där barnet eller den unga bor, bör ersättningen betalas ut till den kommun där barnet eller den unga bor.

När socialnämnden i anvisningskommunen har kvar ansvaret för barnet eller den unga och placeringen är i en annan kommun, bör ersättningen betalas till anvisningskommunen.

Begränsning av anvisningskommunernas möjlighet att placera anvisade barn i annan kommun

För att alla kommuner ska kunna fullgöra sitt ansvar när det gäller mottagandet av ensamkommande barn och unga behövs en jämnnare fördelning av mottagandet mellan kommunerna. Regeringen gav den 28 januari 2016 Migrationsverket i uppdrag att ta fram en ny modell för anvisning av asylsökande ensamkommande barn med syfte att en jämnnare fördelning av mottagandet mellan kommunerna skulle uppnås. Den nya anvisningsmodellen tillämpas sedan den 1 april 2016.

Utgångspunkten för mottagandet av ensamkommande barn och unga bör vara att anvisningskommunen behåller ansvaret samt att placering sker i den kommunen. Bedömningen är att möjligheten att placera ensamkommande barn och unga i annan kommun bör begränsas. Inom Regeringskansliet bereds förslag som avser att begränsa möjligheten för en anvisningskommun att placera barn i andra kommuner. Inriktningen är att en departementspromemoria (Ds) med förslag om ändring i LMA ska remitteras.

Ersättning när ensamkommande barn och unga är placerade i annan kommun än anvisningskommunen

Utgångspunkten i denna promemoria är att ersättningen till kommuner för mottagandet av ensamkommande barn och unga i huvudsak ska baseras på schabloner. När ensamkommande barn och unga är placerade i en annan kommun än anvisningskommunen, kan problem uppstå gällande vilken kommun som ska ha rätt till ersättningen för mottagandet. Det kommer därför att finnas behov av att reglera hur ersättningen i sådant fall ska betalas ut.

Schablonersättning för ensamkommande barn och unga utbetalas som grundregel till anvisningskommunen (se avsnitt 3.4 och 3.6). Om anvisningskommunen placerar ensamkommande barn och unga i en annan kommun, kan kommunerna träffa en överenskommelse om att socialnämndens ansvar övergår till den kommun där barnet bor. I det fall s.k. överflyttning av ärendet sker enligt 2 a kap. 10 § SoL bör anvisningskommunen anmäla det till Migrationsverket, så att ersättningen i stället kan utbetalas till bosättningskommunen.

Såväl asylsökande ensamkommande barn som ensamkommande barn med uppehållstillstånd placeras med stöd av SoL och i vissa fall med stöd av LVU. För asylsökande ensamkommande unga är bedömningen att de i normalfallet inte ska vara placerade utan i stället bo på förläggning (se avsnitt 3.5). I de fall asylsökande ensamkommande unga är placerade med stöd av LVU eller har motsvarande vårdbehov men är placerade med stöd av socialtjänstlagen (SoL) bör ersättning för faktiska kostnader betalas efter ansökan. När ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd är placerade i annan kommun bör ersättning motsvarande respektive schablon utbetalas (se vidare avsnitt 3.4 och 3.6).

3.8 Ersättning för faktiska kostnader i vissa särskilda situationer

Bedömning: För asylsökande ensamkommande barn samt ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd som är placerade med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) eller med stöd av socialtjänstlagen (SoL) i fråga om de som har motsvarande vårdbehov, bör kommunen få ersättning för faktiska kostnader. Ersättning för faktiska kostnader bör betalas ut i efterskott efter ansökan. Kommunen bör ansöka om ersättningen kvartalsvis i efterskott, senast inom sex månader efter den sista månaden i det kvartal som ersättningen avser. Har kommunen fått automatiskt utbetalad ersättning för den person och den tidsperiod som ansökan avser, bör inte ersättning för faktiska kostnader betalas ut.

För unga som har fyllt 18 men inte 21 år, saknar föräldrar i landet och som kommunen inte har rätt till schablonersättning för bör kommunen ha rätt till ersättning för kostnader för försörningsstöd. Ersättning för kostnader för försörningsstöd bör betalas ut i efterskott efter ansökan. Ansökan bör göras senast sex månader efter den månad som ersättningen avser.

Bedömningen är att den nuvarande möjligheten till ersättning för faktiska kostnader för placering enligt LVU bör finnas kvar för både asylsökande och ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd. Antalet placeringar är litet, men de kan vara mycket kostsamma för kommunen. Möjligheten bör även omfatta de placeringar som görs på motsvarande grunder som för placering enligt LVU men där samtycke från den enskilde, dennes gode man eller särskild förordnad vårdnadshavare innebär att placeringen kan göras frivilligt enligt SoL. För asylsökande över 18 år bedöms detta i enlighet med beskrivningen i avsnitt 3.5 vara de enda kostnader som kommunen har möjlighet att få ersättning för, eftersom asylsökande över 18 år i normalfallet ska vistas i anläggningsboende.

Kommunen bör ansöka om ersättningen kvartalsvis i efterskott, senast inom sex månader efter den sista månaden i det kvartal som ersättningen avser. Har kommunen fått schablonersättning för den

person och den tidsperiod som ansökan avser bör ansökan om ersättning för faktiska kostnader inte beviljas.

För ensamkommande unga som har fyllt 18 men inte 21 år och har uppehållstillstånd samt saknar föräldrar i landet, men som inte omfattas av någon av de andra ersättningarna för att de inte har studiehjälp eller är folkbokförda i anvisningskommunen, bör folkbokföringskommunen ha rätt till ersättning för kostnader för försörjningsstöd. Utan denna möjlighet skulle det finnas unga som omfattas av det nuvarande ersättningssystemet, men som kommunen inte får ersättning för med de nya bestämmelserna. Eftersom gymnasieskolan är en skolform som är frivillig för unga att delta i kan det handla om ensamkommande unga med uppehållstillstånd som väljer att inte gå i gymnasieskolan. Det kan också handla om ensamkommande unga som inte klarar av att gå i gymnasieskolan. Eftersom den schablonersättning som kommunen bedöms få för unga som får studiehjälp kommer att vara högre än den ersättning de kan få för faktiska kostnader för ekonomiskt bistånd för dem som inte går i gymnasieskolan får kommunen dock starka drivkrafter att erbjuda gymnasieutbildning som är anpassad till den unges behov och förutsättningar. Sådana drivkrafter är önskvärda för att den enskilde ska ges möjlighet till gymnasiestudier och därmed bättre förutsättningar för etablering på arbetsmarknaden och i samhällslivet. Kommunen bör inte bli helt utan ersättning för att en nyanländ väljer att avstå eller inte klarar av att bedriva gymnasiestudier. Mot bakgrund av detta bedöms det vara en rimlig avvägning att kommunen har rätt till ersättning för försörjningsstöd till denna grupp.

Kravet på studiehjälp för schablonersättningen innebär att kommunen får schablonersättning för en kortare tid än den tid som den nuvarande ersättningen för boendekostnader kan betalas ut. Det är rimligt att kommunens ersättning blir lägre när den unga har uppnått den ålder då han eller hon inte längre har rätt till studiehjälp men det är inte önskvärt att kommunen ska bli helt utan ersättning för personer som omfattas av det nuvarande ersättningssystemet. En rimlig avvägning bör därför vara att möjligheten att få ersättning för försörjningsstöd sträcker sig lika långt i tid som den nuvarande ersättningen.

Kommunen bör ansöka om ersättning för försörjningsstöd kvartalsvis i efterskott senast inom sex månader efter den sista månaden i det kvartal som ersättningen avser.

3.9 Inkraftträdande m.m.

Bedömning: Det nya ersättningssystemet bör träda i kraft den 1 januari 2017.

För kostnader som uppkommit under 2016 bör ersättning lämnas enligt nuvarande reglering. Det bör vara möjligt att ansöka om ersättning för kostnader som uppstått före den 1 januari 2017 fram till den 1 juli 2017.

Ändringarna i ersättningssystemen bör avse ersättningar för kostnader som uppstår från och med den 1 januari 2017. Ersättningar som betalas ut under 2017 och som avser kostnader för placeringar under 2016 omfattas därför inte.

Med nuvarande regler har kommunerna möjlighet att en lång tid i efterhand ansöka om ersättning för belagda överenskomna platser och ersättning för faktiska kostnader för placeringar utöver överenskomna platser. För att undvika en långvarig och betungande administration bör en övergång från de nuvarande reglerna ske så snart som möjligt. För att begränsa tidsperioden som Migrationsverket måste hantera parallella ersättningssystem, bör en ansökan om ersättning för kostnader som uppstått före den 1 januari 2017 ha inkommit till Migrationsverket senast den 1 juli 2017 för att kommunen ska ha rätt till ersättning.

4 Konsekvensanalys

4.1 Inledning

De senaste årens ökningar av antalet asylsökande ensamkommande barn medför att det är och kommer att vara många barn och unga som omfattas av kommunernas mottagande. Den kraftiga och snabba ökningen av antalet asylsökande har medfört att handläggningstiderna har ökat och det innebär en längre period som asylsökande. När ensamkommande barn och unga beviljas uppehållstillstånd är de ofta inom kommunens mottagande under flera år, oftast 3–5 år. Sammantaget omfattar mottagandet av ensamkommande barn och unga många individer under en lång tidsperiod.

Det är nödvändigt med ett hållbart och förenklat regelverk för de statliga ersättningarna till kommunerna för mottagandet, så att kvaliteten och säkerheten för barn och unga kan upprätthållas samtidigt som statens sammantagna utgifter för mottagandet måste stå i proportion till behov hos individerna. Utgifterna för mottagandet av ensamkommande barn och unga kan inte tillåtas öka okontrollerat och måste också ställas i relation till andra prioriterade områden. Skatemedel ska användas på ett kostnadseffektivt sätt och omotiverat höga kostnadsökningar måste motverkas.

Avsikten med statlig ersättning till kommunerna som i huvudsak baseras på schabloner är att begränsa statens sammantagna utgifter för mottagandet av ensamkommande barn och unga samtidigt som kommunerna ges ersättning för att klara av ett mottagande med hög kvalitet och säkerhet. Schabloner bedöms bidra till att effektivitetsvinster uppstår både för staten och för

kommunerna bl.a. till följd av att den administrativa bördan minskar.

4.2 Antalet ensamkommande barn och unga

Enligt nuvarande regler för statlig ersättning till kommunerna omfattas asylsökande och ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd av samma regler när de är minderåriga som när de är unga vuxna, eftersom ersättningen till kommunerna betalas ut för unga som har fyllt 18 men inte 21 år förutsatt att placeringen skett före 18 års ålder.

Till följd av att ett mycket stort antal ensamkommande barn har kommit till Sverige under de senaste åren kommer de statliga ersättningarna till kommunerna för mottagandet av ensamkommande barn att omfatta ett stort antal barn och unga. I tabell 4.1 redovisas en uppskattning av antalet asylsökande ensamkommande barn samt ensamkommande barn och unga som har beviljats uppehållstillstånd och som beräknas omfattas av de nya reglerna under perioden 2017–2020. Uppskattningen baseras på Migrationsverkets prognos (februari 2016) över antalet asylsökande som kommit hit som ensamkommande barn och beräknas omfattas av ersättningssystemet under tidsperioden 2017–2020. Beräkningarna som redovisas i tabell 4.1 baseras på antagandet att 25 procent av de asylsökande i gruppen kommer att vara över 18 år. Denna grupp består av individer som sökt asyl före 18 års ålder men fortfarande väntar på besked om uppehållstillstånd i första instans, men även av individer som väntar på besked i andra eller tredje instans respektive väntar på ett återvändande.

Bedömningen att kommunen ska kunna få schablonersättning för unga över 18 år som får studiehjälp innebär att kommunen får ersättning för unga som inte är placerade, vilket kan öka gruppen som kommunen har rätt till ersättning för. Studiehjälp betalas ut som längst till och med vårterminen då den unga fyller 20 år. Denna begränsning av schablonersättningen innebär att antalet personer som kommunen får schablonersättning för minskar jämfört med nuvarande ersättning som ges som längst till och med att den unga fyller 21 år. Den sammantagna effekten är svår att bedöma.

Förändringarna innebär att kommunen får rätt till ersättning för försörjningsstöd för unga som är placerade men inte går i gymnasieskolan och som de med nuvarande regler kan få schablonersättning för.

Tabell 4.1 Antalet barn och unga i åldern 18–20 år som beräknas omfattas av nya regler för ersättning vid mottagandet av ensamkommande barn och unga

Antal	2017	2018	2019	2020
Asylsökande Ensamkommande barn under 18 år	25 500	25 000	16 000	13 000
Ensamkommande barn med UT under 18 år	10 000	22 000	16 000	11 000
Asylsökande fd. ensamkommande barn över 18 år	4 500	4 500	3 000	2 500
Ensamkommande unga med UT över 18 år	5 000	14 000	31 000	40 000
Summa under 18 år	35 500	47 000	32 000	24 000
Summa över 18 år	9 500	18 500	34 000	42 500

Källa: Migrationsverket (prognos i februari 2016) och egna beräkningar.

4.3 Ekonomiska konsekvenser för staten

Till följd av den stora ökningen av antalet ensamkommande barn har statens utgifter för ersättning till kommuner för mottagandet av ensamkommande barn ökat avsevärt och förväntas fortsätta öka under kommande år. Förutom ett stort antal nya asylsökande ensamkommande barn, bidrar varaktigheten i mottagandet att kostnaderna blir höga både nu och under de kommande åren. Under 2016 beräknas statens utgifter för placeringskostnaderna för asylsökande ensamkommande barn och ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd bli ca 28 miljarder kronor (baserat på Migrationsverkets prognos i februari 2016). Förändringarna som redovisas i denna promemoria skulle dämpa kostnadsutvecklingen.

Vissa av åtgärderna skulle innebära minskade utgifter i förhållande till nuvarande regler. Andra syftar till administrativ

förenkling men avser att täcka motsvarande kostnader som nuvarande ersättningar. Ingen enskild åtgärd beräknas ge ökade utgifter.

Den rörliga ersättningen för kommunernas beredskap och kapacitet baseras på antalet ensamkommande barn som kommunen beräknas få anvisade. Denna ersättning skulle ersätta nuvarande ersättning för ej belagda platser och beräknas kosta 630 miljoner kronor 2017, vilket är lägre än beräknade utgifter enligt nuvarande regelverk.

Schablonersättningen för barn på 1 350 kronor per dygn är lägre än den genomsnittliga ersättningen för kommunernas faktiska kostnader vid mottagande utöver de överenskomna platserna 2014 uppräknat till 2017 års priser. Den nya placeringsformen stödboende förväntas bidra till att de genomsnittliga kostnaderna ska kunna sänkas. Eftersom ersättningen för de överenskomna platserna i nuvarande system är 1 900 kronor per belagd plats uppstår en besparing när ersättningen för de belagda överenskomna platserna tas bort.

Schablonersättningen till ankomstcommunerna är lagd på en nivå som är något högre i förhållande till det nuvarande systemet där ankomstcommunerna ansöker om ersättning för faktiska kostnader. Genom en ökad ersättning i schablonen bedöms ankomstcommunernas behov av att ansöka om ersättning med hänvisning till extraordnära kostnader minska. Schablonersättningen för utredning, transportkostnad och god man för asylsökande skulle betalas ut en gång i stället för att kommunerna behöver ansöka om ersättning för faktiska kostnader. Schablonen ger även kommunen ökad flexibilitet i hur medlen ska priorteras och användas inom kommunen. Sammantaget bidrar det till att minska den administrativa bördan för både kommunerna och Migrationsverket. Schablonersättningen bidrar även till att kommunerna snabbare får ersättning för sina kostnader.

Att ungdomar som fyller 18 år under asyltiden hänvisas till anläggningsboenden innebär att staten kommer att ha kostnader för anläggningsboenden på ca 350 kronor per dygn fram till dess att den unga beviljas uppehålltillstånd eller får avslag på ansökan. Med nuvarande regler betalar staten i stället en betydligt högre ersättning per dygn och dessutom upp till 21 års ålder.

Schablonersättning på 750 kronor per dygn för unga vuxna som kommit som ensamkommande barn, har fyllt 18 men inte 21 år och som har beviljats uppehållstillstånd medför en utgiftsminskning för staten eftersom denna ersättning är lägre än både ersättningen för de överenskomna platserna och lägre än utgifterna för statlig ersättning utifrån faktiska kostnader för platser utöver de överenskomna platserna.

Den enhetliga schablonen för dem som har fyllt 18 men inte 21 år skulle ge kommunerna ekonomiska drivkrafter att starta och upphandla stödboenden. Den nya placeringsformen bedöms göra det möjligt för kommunerna att sänka sina genomsnittliga kostnader. Om placering inte längre ska vara ett krav för ersättning bidrar det också till att kommunerna kommer att kunna sänka kostnaderna. Schabloner som inte är kopplade till placeringsform bedöms också bidra till att motverka kostnadsdrivande effekter. Eftersom de förändringar som beskrivs i promemorian ger kommunen både möjlighet och drivkraft att minska sina kostnader är bedömningen att statens kostnader bör kunna sänkas utan att kostnader väldras över på kommunerna.

4.4 Övriga konsekvenser för staten

Om man skulle begränsa möjligheten till ersättning för faktiska kostnader för placering av asylsökande som har fyllt 18 men inte 21 år, skulle det innebära att Migrationsverkets ansvar för asylsökande personer i behov av anläggningsboende kommer att öka. De långa handläggningstiderna hos Migrationsverket gör att det rör sig om uppskattningsvis 7 000 unga över 18 år som beräknas bli hänvisade till anläggningsboende under 2017 och 2018 som med nuvarande regler i stället skulle varit inskrivna i mottagningssystemet som ensamkommande barn. Med de nya ersättningsregler som beskrivs i promemorian kommer dessa personer i stället att erbjudas boende i Migrationsverkets anläggningsboende. Så långt det är möjligt bör anläggningsboende erbjudas i närheten av anvisningskommunen. Detta kommer att kräva såväl ökade personella resurser som behov av boenden för asylsökande ensamkommande unga vuxna inom Migrationsverkets mottagningsverksamhet.

Att överenskommelserna om mottagande av asylsökande ensamkommande barn och ensamkommande barn med uppehållstillstånd avskaffas bedöms leda till minskad administrativ börd för både länsstyrelserna och Migrationsverket.

Åldersbaserade automatiskt utbetalade schabloner bedöms minska Migrationsverkets administrativa bördar avsevärt eftersom handläggningen av ersättning för faktiska kostnader begränsas.

4.5 Konsekvenser för kommunerna

Enligt de bedömningar som presenteras i denna promemoria ska statlig ersättning för kommunens mottagande av ensamkommande unga som har uppehållstillstånd och har fyllt 18 år utbetalas som en schablon. Det bör inte längre krävas placering med stöd av socialtjänstlagen (2001:453), förkortat SoL, för att statlig ersättning ska utbetalas till kommunen. Följdeffekten blir att kommunernas socialtjänster kommer att kunna fokusera på barn som är under 18 år samt de unga som har fyllt 18 år och har behov av fortsatt placering. Avsikten är att styra resurser till barn och till dem som är i störst behov av samhällets stöd. Bedömningen är att samhället i första hand bör fokusera på stöd och omsorg för barn under 18 år framför unga som har fyllt 18 år.

Administrativt bör en automatiskt utbetalad schablonersättning leda till förenklingar för kommunerna eftersom redovisning av belagda platser inte behöver ske och ansökan om ersättning för faktiska kostnader endast behöver ske i vissa särskilda situationer.

Över 80 procent av de ensamkommande barnen har hittills varit i åldern 15–17 år när de söker asyl i Sverige. Andelen ensamkommande unga som har fyllt 18 år utgör därmed och kommer under kommande år att utgöra en stor andel av de ensamkommande barn och unga som är mottagna i kommunerna. Ett ersättningssystem som innebär att unga över 18 år i lägre utsträckning är placerade med stöd av SoL förväntas därför innebära en betydande avlastning för kommunernas socialtjänster.

Den enskildes behov och mognadsnivå ska vara utgångspunkt för beslut om placering av barn och unga och för beslut om vilken form av boende som är bäst. Omkring hälften av de mottagna ensamkommande barnen har tagits emot utöver antalet överens-

komna platser och har därmed ersatts utifrån de faktiska kostnader som kommunerna har redovisat. Den oförutsedda kraftiga ökningen av antalet ensamkommande barn i kombination med nuvarande regelverk har medfört relativt dyra boendelösningar som inte har varit kopplade till högre kvalitet för ensamkommande barn och unga. Bedömningarna i denna promemoria innebär att kommunen får drivkrafter att hitta så kostnadseffektiva lösningar som möjligt.

Tabell 4.2 Boendeformer 2014 och genomsnittlig faktisk kostnad för ensamkommande barn under 18 år, placering utöver överenskommelser

	Asylsökande		Med uppehållstillstånd	
	Andel	Snittkostnd	Andel	Snittkostnd
Familjehem	27%	1 041	46%	824
HVB	53%	1 900	40%	2 535
Jourhem	10%	887	5%	788
LVU	3%	4 869	1%	4 041
Privat	6%	265	6%	280
Utslussning	0%	0	2%	1 331
Genomsnittlig kostnad exkl LVU		1 442		1 495
Genomsnittlig kostnad, KPI-uppräknat till 2017		1 476		1 530

Anm.: För asylsökande som placeras i HVB utgår schablonersättning 1 900 kr/dygn enligt gällande regelverk. Privat är Migrationsverkets benämning på placeringar i släktninghem. Innan förändringen i SoL 1 januari 2016, var det möjligt att placera unga över 18 år i s.k. utslussningsboenden.

Källa: Migrationsverket och egna beräkningar.

I tabell 4.2 redovisas andel barn som var placerade i olika former av boenden under 2014 och utbetald ersättning för faktiska kostnader för placeringar utöver de överenskomna platserna. Redovisningen i tabell 4.2 baseras på Migrationsverkets redovisning av utbetalda ersättningar för faktiska kostnader och indelning i olika former av boenden, vilket innebär att jourhem, LVU, privat placering och

utslussningsboende särredovisas även om de inte är några placeringsformer i formell mening.

Schablonen för ensamkommande barn är inte avsedd att förändra kommunernas förutsättningar för kvalitet och säkerhet i mottagandet. Schablonen är något lägre än den genomsnittliga ersättningsnivån för mottagandet som kommunen med nuvarande regler fick ersättning för utifrån faktiska kostnader år 2014 uppräknat till 2017 års priser.

Tabell 4.3 Räkneexempel 1: Genomsnittliga kostnad vid fördelning på olika former av boenden för ensamkommande barn under 18 år med uppehållstillstånd

	Antagen fördelning	Genomsnittlig dygnskostnad	Dygnskostnad, KPI-uppräknat till 2017
Familjehem	38%	824	843
HVB	26%	2 535	2 593
Jourhem	1%	788	806
Privat	1%	280	286
Stödboende	34%	1 000 ¹	1 000 ¹
Genomsnittlig kostnad	100%	1 323	1 345

Anm.: Genomsnittlig dygnskostnad avser utbetalda ersättningar för faktiska kostnader 2014 för barn under 18 år med uppehållstillstånd som var placerade utöver överenskomna platser i respektive form av boende. LVU-placeringar eller motsvarande placeringar enligt SoL ingår inte i räkneexemplet.

¹ Nuvarande schablon för stödboende.

Källa: Migrationsverket och egna beräkningar.

I tabell 4.3 och 4.4 redovisas två olika räkneexempel för ensamkommande barn under 18 år med uppehållstillstånd. Det bör noteras att nuvarande regelverk för ersättning skiljer sig åt mellan asylsökande ensamkommande barn och dem med uppehållstillstånd (se tabell 4.2). Asylsökande ensamkommande barn som placeras i HVB ersätts enligt schablon med 1 900 kronor per dygn. Detta innebär att genomsnittliga faktiska kostnader för HVB-placeringar utöver överenskommelser i räkneexemplen nedan, är betydligt högre än kostnaderna för HVB-placeringar för asylsökande. Under 2014 var ungefär hälften av de ensamkommande barnen med

uppehållstillstånd placerade utöver antalet överenskomna platser. Räkneexempel 1 baseras på genomsnittliga faktiska kostnader 2014 utöver överenskomna platser för de olika formerna av boenden som Migrationsverket registrerar för utbetalda ersättningar. I räkneexempel 2 används nuvarande schablon för överenskomna platser för HVB. I båda fallen används schablonen för stödboende. Räkneexemplen illustrerar möjliga fördelningar på olika former av boenden utifrån olika kostnadsnivåer som innebär att kommunen i genomsnitt får täckning för sina kostnader för sammansättningen av boenden.

Tabell 4.4 Räkneexempel 2: Genomsnittliga kostnad vid fördelning på olika former av boenden för ensamkommande barn under 18 år med uppehållstillstånd

	Antagen fördelning	Genomsnittlig dygnskostnad	Dygnskostnad, KPI-uppräknat till 2017
Familjehem	24%	824	843
HVB	44%	1 900 ¹	1 900 ¹
Jourhem	1%	788	806
Privat	1%	280	286
Stödboende	30%	1 000 ²	1 000 ²
Genomsnittlig kostnad	100%	1 344	1 349

Anm.: Genomsnittlig dygnskostnad avser utbetalda ersättningar för faktiska kostnader 2014 för barn under 18 år med uppehållstillstånd som var placerade utöver överenskomna platser i respektive form av boende. LVU-placeringar eller motsvarande placeringar enligt SoL ingår inte i räkneexemplet.

¹ Nuvarande schablon för HVB.

² Nuvarande schablon för stödboende.

Källa: Migrationsverket och egna beräkningar.

Användning av den nya placeringsformen stödboende för barn i åldern 16–17 år bedöms kunna bidra till kommunernas flexibilitet och individanpassning av placeringar. Placeringar i stödboenden kommer också att innebära att de genomsnittliga kostnaderna kommer att bli lägre i jämförelse med 2014 års kostnader (uppräknade till 2017 års prisnivå), då det tidigare endast fanns familjehem och hem för vård eller boende som placeringsformer.

Bedömningen är att ersättningen kommer att öka kommunernas efterfrågan på boendelösningar som ryms inom schablonen.

Eftersom schablonen för unga som har fyllt 18 men inte 21 år bör vara lägre än nuvarande genomsnittliga ersättning, kommer kommunerna att behöva anpassa sina boendelösningar för dem som har fyllt 18 år. I tabell 4.5 redovisas boendeformer och genomsnittliga faktiska kostnader för unga över 18 år.

Tabell 4.5 Boendeformer 2014 och genomsnittlig faktisk kostnad för ensamkommande unga i åldern 18–21 år, placering utöver överenskommelser

	Asylsökande		Med uppehållstillstånd	
	Andel	Snittkostnd	Andel	Snittkostnd
Familjehem	24%	1 072	20%	974
HVB	60%	1 900	41%	2 153
Jourhem	6%	1 023	1%	950
LVU	4%	4 386	1%	4 317
Privat	5%	402	1%	305
Utslussning	0%	0	37%	1 044
Genomsnittlig kostnad exkl. LVU		1 558		1 476
Genomsnittlig kostnad, KPI-uppräknat till 2017		1 594		1 510

Anm.. För asylsökande som placeras i HVB utgår schablonersättning 1 900 kr/dygn enligt gällande regelverk. Privat är Migrationsverkets benämning på placeringar i släktninghem. Innan förändringen i SoL 1 januari 2016, var det möjligt att placera unga över 18 år i s.k. utslussningsboenden.

Källa: Migrationsverket och egna beräkningar.

I tabell 4.6 och 4.7 redovisas två olika räkneexempel för ensamkommande unga över 18 år med uppehållstillstånd. Räkneexemplen illustrerar möjliga fördelningar på olika former av boenden utifrån olika kostnadsnivåer som innebär att kommunen i genomsnitt får täckning för sina kostnader för sammansättningen av boenden. Beräkningen baseras på genomsnittliga faktiska dygnskostnader för placering av unga i åldern 18–20 år med uppehållstillstånd utöver

överenskomna platser 2014 samt nuvarande schabloner för överenskomna platser respektive stödboende.

Tabell 4.6 Räkneexempel 3: Genomsnittliga kostnad vid fördelning på olika former av boenden för ensamkommande unga över 18 år med uppehållstillstånd

	Antagen fordelning	Genomsnittlig dygnskostnad	Dygnskostnad, KPI-uppräknat till 2017
Familjehem	10%	974	997
HVB	5%	2 153	2 203
Jourhem	1%	950	973
Privat	1%	305	324
Stödboende	33%	1 000 ¹	1 000 ¹
Ej placerade med stöd av SoL	50%	400 ²	409
Genomsnittlig kostnad	100%	748	757

Anm.: Genomsnittlig dygnskostnad avser utbetalda ersättningar för faktiska kostnader 2014 för unga i åldern 18–21 år med uppehållstillstånd som var placerade utöver överenskomna platser i respektive form av boende. LVU-placeringar eller motsvarande placeringar enligt SoL ingår inte i räkneexemplet.

¹ Nuvarande schablon för stödboende.

² Motsvarar genomsnittlig månadskostnad 12 000 kr/mån för boende som inte kräver placering enligt SoL.

Källa: Migrationsverket och egna beräkningar.

Tabell 4.7 Räkneexempel 4: Genomsnittliga kostnad vid fördelning på olika former av boenden för ensamkommande unga över 18 år med uppehållstillstånd

	Antagen fördelning	Genomsnittlig dygnskostnad	Dygnskostnad, KPI-uppräknat till 2017
Familjehem	10%	974	997
HVB	8%	1 900	1 900
Jourhem	1%	950	973
Privat	1%	305	324
Stödboende	40%	800	800
Ej placerade med stöd av SoL	40%	400 ¹	409
Genomsnittlig kostnad	100%	748	757

Anm.: I detta räkneexempel baseras genomsnittligt dygnskostnad för HVB på nuvarande schablon för överenskomna platser, dvs. 1 900 kr/dygn. För stödboende antas dygnskostnaden i genomsnitt vara 800 kr/dygn. Genomsnittlig dygnskostnad när det gäller familjehem, jourhem och privat avser utbetalda ersättningar för faktiska kostnader för unga i åldern 18–21 år med uppehållstillstånd 2014. LVU-placeringar eller motsvarande placeringar enligt SoL ingår inte i räkneexemplet.

¹ Motsvarar genomsnittlig månadskostnad 12 000 kr/mån för boende som inte kräver placering enligt SoL.

Källa: Migrationsverket och egna beräkningar.

Schablonerna bedöms leda till att efterfrågan på stödboenden kommer att öka. Att ersättningssystemet utformas så att asylsökande som har fyllt 18 men inte 21 år i normalfallet inte ska vara placerade enligt SoL innebär att efterfrågan på boenden för placeringar dämpas. De som får uppehållstillstånd före 18 års ålder kommer att vara kvar i kommunens omsorg. Regeländringarna innebär att de efter 18 års ålder inte behöver vara placerade med stöd av SoL för att statlig ersättning ska betalas ut till kommunen. Bedömningen är att ensamkommande unga som har fyllt 18 men inte 21 år kommer att vara placerade i lägre utsträckning än i dag. Antalet placerade barn och unga kommer dock sammantaget att fortsätta att öka mycket eftersom det skett en så stor ökning av antalet asylsökande ensamkommande barn.

En del av gruppen ensamkommande unga i åldern 18–20 år kommer att få uppehållstillstånd efter att de har fyllt 18 år och har bott en tid i anläggningsboende. De kommer då att kunna omfattas

av en anvisning till en kommun enligt lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Kommunen kommer därmed att vara skyldig att ta emot den nyanlände för bosättning i kommunen. För denna grupp ensamkommande unga bör kommunen få samma schablonersättning som för den grupp som är kvar i kommunen när de får uppehållstillsstånd. De kommer därför att kunna erbjuda dem olika former av boenden utifrån individens behov.

De boenden som kan vara aktuella för unga som har fyllt 18 men inte 21 år och som inte har behov av att vara placerade, kan vara hyreslägenheter i kommunalt ägda bolag eller lägenheter som kommunen hyr av privata fastighetsägare. Andra former av boenden som kan bli aktuella är studentlägenheter. Det kan även handla om att skapa lösningar som motsvarar elevhem eller boende på folkhögskolor med internat.

Om individen bedöms ha behov av placering enligt SoL ges samma förutsättningar som för de ensamkommande unga som sedan tidigare är placerade i kommunen.

Den schablonersättning som kommunen skulle få för unga som får studiehjälp, kommer att vara högre än den ersättning de kan få för faktiska kostnader för ekonomiskt bistånd för dem som inte går i gymnasieskolan. Därmed förstärks kommunens drivkrafter att erbjuda gymnasieutbildning som är anpassad till den nyanländes behov.

Administrativt bör en automatiskt utbetalad schablonersättning leda till förenkling för kommunerna eftersom redovisning av belagda platser och ansökan om ersättning för faktiska kostnader inte behöver göras.

4.6 Konsekvenser för ensamkommande barn och unga

Nuvarande regelverk kan innehålla negativa konsekvenser för ensamkommande barn till följd av att det krävs att även ensamkommande unga ska vara placerade med stöd av SoL för att kommunerna ska få statlig ersättning. Kommunerna har haft ekonomiska drivkrafter att placera unga som fyller 18 år även när det har saknats vårdbehov. Möjligheten för kommunerna att få

statlig ersättning upp till den unga fyller 21 år har sannolikt medfört ett större antal pågående ärenden att hantera och följa upp för socialtjänsten än vad som är motiverat utifrån individernas vårdbehov.

Med de bedömningar som görs i denna promemoria, kommer kommunerna kunna få en schablonersättning för ensamkommande unga över 18 år som beviljats uppehållstillstånd utan krav på beslut om placering enligt SoL. Bedömningen är att det kommer att frigöra resurser vid socialtjänsten i kommunerna som i stället kan användas till stöd- och vårdinsatser för barn och unga som är i behov av det.

Bedömningarna i denna promemoria innebär att kommunen får drivkrafter att hitta så kostnadseffektiva lösningar som möjligt, vilket endast är en nackdel för den enskilde om det samtidigt innebär dåliga lösningar. Utvecklingen på senare tid har visat att dyrast inte alltid innebär bästa kvalitet i detta sammanhang. Regelverkets utformning och stor efterfrågan på boenden har gjort det möjligt att ta ut höga priser per dygn, men som inte har motsvarat högre kvalitet när det gäller boende och omsorg.

Ungdomar som fyller 18 år under asyltiden kommer att behöva flytta till anläggningsboenden. De behöver dessutom flytta igen när de får uppehållstillstånd och anvisas med stöd av lagen om gemensamt mottagande. I möjligaste mån bör de erbjudas anläggningsboende i den kommun de vistats i, men det kommer inte att finnas några garantier för att så alltid blir fallet.

4.7 Övriga konsekvenser

Fortsatt ökning av antalet ensamkommande barn inom mottagandet kommer att innehålla en fortsatt stor efterfrågan på olika former av boenden. Det innebär att det sannolikt kommer att behövas både boenden i kommunal och privat regi.

Bedömningarna som görs i denna promemoria har inte några nämnvärda konsekvenser för det civila samhällets organisationer.

Bedömningen i denna promemoria är att överenskomna platser har spelat ut sin roll när de inte längre har någon större betydelse för anvisningen av asylsökande barn och inte heller ligger till grund

för statlig ersättning till kommunerna. En övervägande majoritet av de ensamkommande barnen är pojkar. De överenskomna platserna i det nuvarande regelverket kan avse olika grupper, t.ex. finns det särskilda överenskommelser för flickor. Även när de överenskomna platserna tas bort bör det vara möjligt för Migrationsverket att beakta att alla kommuner kanske inte kan ha boenden för flickor. Kommunens möjlighet att erbjuda boenden för flickor bör kunna vägas in vid valet av kommun som ska anvisas att ta emot barnet. Borttagandet av överenskommelser om platser för mottagandet bedöms därför inte ha några nämnvärda effekter på jämställdheten.

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens verksamhetsutskott

§ 40

Dnr KFKS 2016/384

En försöksverksamhet med betyg från årskurs 4

Yttrande till regeringen över promemoria U2016/02376/S

Beslut

Kommunstyrelsens verksamhetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen antar föreslaget yttrande över promemorian om en försöksverksamhet med betyg från årskurs 4.

Ärende

Regeringen föreslår att det i skollagen (2010:800) införs ett bemyndigande för regeringen att besluta om en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan. Det förslås också en förordning i vilken försöksverksamheten regleras.

Lagändring och förordning förslås träda i kraft den 1 april 2017, tillämpas på utbildning från och med läsåret 2017/2018 och upphöra att gälla vid utgången av juni 2021.

Verksamhetsutskottet är i grunden positiv till en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4. Syftet med försöksverksamheten, vad som ska följas upp och utvärderas och hur, är dock inte tydligt gjort i remisspromemorian varvid försöksverksamheten som den uttrycks i promemorian avstyrks.

Kommunstyrelsen föreslås att Nacka kommun:

- tillstyrker förslaget om försöksverksamhet med betyg från årskurs 4, men
- avstyrker förslagets nuvarande utformning,
- avstyrker förslaget gällande urval av skolor/huvudmän och jämförelse med skolor som ”medvetet börjat arbeta med estetiska lärprocesser i flera ämnen, och med skolor som använder sig av daglig rörelse i försök att höja kunskapsresultaten”.

Handlingar i ärendet

Välfärd skolas tjänsteskrivelse den 16 augusti 2016

Förslag till yttrande

Yrkanden

Maria Raner (S) yrkade att kommunstyrelsen ska anta följande yttrande.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens verksamhetsutskott

”Regeringens mål är att Sverige ska vara en världsledande kunskapsnation. Alla elever i skolan ska få en utbildning av hög och likvärdig kvalitet. Alla ska ges förutsättningar att uppnå de nationella målen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt. Detta oberoende av ålder, könstillhörighet och funktionsnedsättning. En del i arbetet med att förbättra kunskapsresultaten är att säkerställa att alla elever tidigt får den ledning och stimulans som de behöver för att de ska kunna utvecklas så långt som möjligt. Elever som av olika skäl har svårt att uppfylla de nationella kunskapskrav som finns ska tidigt ges det stöd som de behöver i sin utveckling.

Försöksverksamheten ska bygga på frivillighet. En huvudman får bara delta i försöksverksamheten om intresse att delta finns hos berörda skolenhets ledning och lärare. Samråd ska ha skett med berörda föräldrar genom att de fått möjlighet att yttra sig och även elever vid berörda skolenheter ska ha fått möjlighet att yttra sig.

Nacka kommun anser att man behöver avvaka utvärderingen av införandet av betyg i årskurs 6 innan ytterligare reformer genomförs.

- Nacka kommun avstyrker förslaget om försöksverksamhet med betyg från årskurs 4.”

Tobias Nässén (M) yrkade, med instämmande av Gunilla Grudevall Sten (L) och Jan-Eric Jansson (KD), bifall till Välfärd skolas förslag.

Beslutsgång

Med avslag på Maria Raners yrkande beslutade verksamhetsutskottet i enlighet med Tobias Nässéns yrkande.

Reservationer

Maria Raner (S) reserverade sig mot beslutet.

Protokollsanteckningar

Hans Peters (C) lät anteckna följande för Centerpartiets verksamhetsutskottsgrupp.

”Centerpartiet står bakom den överenskommelse mellan alliansen och regeringen ang försöksverksamhet med betyg i åk 4. Men vi tycker att det hade varit bra om det hade gått lite längre tid mellan genomförandet av reformen betyg i åk 6, innan man går vidare med nästa steg. Inte minst för att se resultat och konsekvenser över lite längre tid.”

Rolf Wasteson (V) lät anteckna följande.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens verksamhetsutskott

”Det är bra att svaret visar på att om man ska göra ett försök så behövs tydliga uppgifter om vad man ska utvärdera och hur. Vänsterpartiet är dock emot att betyd införs i årskurs 4. Det finns inga belägg för att betyg förbättrar skolresultat, t ex så sjönk inte skolresultaten när betygen före årskurs 6 togs bort på 60-talet. Betyg är bara en värdering och visar inte vad eleven behöver arbeta med för att höja dem. Skriftliga omdömen ändemot är en framåtsyftande bedömning som ger just information om förbättringsområden.”

Sidney Holm (MP) lät anteckna följande för Miljöpartiets verksamhetsutskottsgrupp.

”Miljöpartiet i Nacka ställer sig bakom överenskommelsen mellan regeringen och Alliansen om försöksverksamhet med betyg från årskurs fyra. Ett av villkoren var att ingen skola ska tvingas införa betygen. Miljöpartiet anser inte heller att det bara ska vara en enskild rektor som beslutar, det måste finnas en bredare förankring hos medarbetarna i de skolor som vill testa. För övrigt håller vi till stora delar med om den kritik mot förslaget som uttrycks i yttrandet.”

Tobias Nässén (M) lät anteckna följande för Moderaternas verksamhetsutskottsgrupp.

”Viktigt med tidig uppföljning av elevernas kunskaper

Nacka kommun var tidigt ute i arbetet att på flera olika sätt tidigt och tydligt följa upp i vilken grad eleverna når kunskapsmålen i skolan. Innan de nationella proven fanns på plats som i dag genomfördes kommunala prov och andra insatser för att ge elever, föräldrar och lärare en god bild över elevernas kunskaper, så att ytterligare stimulans och stöd kan sättas in i tid.

Trots motstånd och inslag i debatten att prov och tydliga resultatredovisningar och skriftliga omdömen m.m. är onödigt så visar utvecklingen i Nacka på att dessa insatser främjar goda kunskaper i skolan. Nacka kommun har under flera år legat i toppen av SKL:s jämförelser, och 2015 hade Nackas niondeklassare de bästa betygen i landet.

Detta är en del av bakgrunden till att moderaterna och övriga allianspartier i Nacka stödjer den överenskommelse som slöts av en majoritet av riksdagspartierna att genomföra ett försök med betyg från årskurs 4. Det kan aldrig sägas för ofta att skolan ska ha fokus på elevernas kunskaper och elever och föräldrar har rätt att få tydliga besked tidigt i skolan hur det går för eleverna. Utan tydliga besked finns risken att insatser inte sätts in så tidigt som de ska göra. Det är tydligt att socialdemokraterna inte har detta fokus på elevernas kunskap och på tidiga tydliga besked om elevernas kunskapsutveckling då partiet säger nej till försöksverksamheten med betyg från årskurs 4.

Socialdemokraterna i Nacka håller inte fast vid ingångna överenskommelser

Under våren 2015 slöts en överenskommelse i riksdagen mellan allianspartierna, socialdemokraterna och miljöpartiet om att genomföra en försöksverksamhet med betyg

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens verksamhetsutskott

från årskurs 4. Ett och ett halvt år senare står inte längre socialdemokraterna för ~~denna~~ överenskommelse, utan säger nej när Nacka ska yttra sig över förslaget. Vi moderater och övriga allianspartier har kritiska synpunkter på regeringens långsamma och icke ändamålsenliga behandling av förslaget, men vi står fast vid överenskommelsen och ~~säger~~ ja till att en försöksverksamhet med betyg från årskurs 4 bör genomföras enligt den överenskommelse som slöts under våren 2015. Hur ska andra blocköverskridande överenskommelser kunna slutas, när socialdemokraterna som nu inte längre anser att avtal ska hållas?"

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Kommunstyrelsen

En försöksverksamhet med betyg från årskurs 4

Yttrande till regeringen över promemoria U2016/02376/S

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar föreslaget yttrande över promemorian om en försöksverksamhet med betyg från årskurs 4.

Sammanfattning

Regeringen föreslår att det i skollagen (2010:800) införs ett bemyndigande för regeringen att besluta om en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan. Det förslås också en förordning i vilken försöksverksamheten regleras.

Lagändring och förordning förslås träda i kraft den 1 april 2017, tillämpas på utbildning från och med läsåret 2017/2018 och upphöra att gälla vid utgången av juni 2021.

Välfärd skola är i grunden positiv till en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4. Syftet med försöksverksamheten, vad som ska följas upp och utvärderas och hur, är dock inte tydligt gjort i remisspromemorian varvid försöksverksamheten som den uttrycks i promemorian avstyrks.

Välfärd skola föreslår att Nacka kommun:

- tillstyrker föreslaget om försöksverksamhet med betyg från årskurs 4, men
- avstyrker förslagets nuvarande utformning,
- avstyrker förslaget gällande urval av skolor/huvudmän och jämförelse med skolor som ”medvetet börjat arbeta med estetiska lärprocesser i flera ämnen, och med skolor som använder sig av daglig rörelse i försök att höja kunskapsresultaten”.

Ärendet

Den 11 februari 2015 ingick (S), (M), (MP), (C), (L) och (KD) en överenskommelse som innebär att dagens bestämmelser om betyg från årskurs 6 kvarstår men att en försöksverksamhet med betyg från årskurs 4 ska genomföras. Försöket ska, enligt överenskommelsen, påbörjas senast under 2017 och en förutsättning för deltagande ska bl.a. vara att det finns intresse hos skolans ledning och lärare samt att samråd ägt rum med berörda föräldrar. Vidare ska Skolverket verka för att försöksverksamheten pågår i skolor med olika elevsammansättningar.

Skolverket eller annan myndighet ska följa och utvärdera försöksverksamheten löpande och av överenskommelsen följer även att införandet av betyg från årskurs 6 ska utvärderas.

Remisspromemorian föreskriver hur en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4 kan utformas. I skollag 2010:800 föreslås en ny paragraf, 3 kap. 13 a §, med följande lydelse:

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om en försöksverksamhet som omfattar högst etthundra skolenheter och som avser betygssättning i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan. Sådana föreskrifter får innehåra undantag från 10 kap. 13 §, 11 kap. 16 §, 12 kap. 13 § och 13 kap. 13 § i dessa årskurser och skolformer.

Promemorian innehåller vidare ”Förslag till förordning om försöksverksamhet med betyg från årskurs 4 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och från årskurs 5 i specialskolan”. Försöket föreslås omfatta högst etthundra skolenheter. På enheter som deltar ska betyg sättas i slutet av varje termin i årskurs 4 och 5 och när ”betyg sätts enligt denna förordning ska betygssättningen bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat till och med den aktuella terminen. Vid bedömningen ska elevens kunskaper ställas i relation till de kunskaper som en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6”. (s. 7)

Skyldigheten att en gång per läsår upprätta en skriftlig individuell utvecklingsplan ska inte gälla när elever ges betyg i årskurs 4 och 5.

Huvudmän anmäler intresserade enheter till Skolverket. En huvudman får bara delta i försöksverksamheten med skolenheter där ledning och lärare genom beslut av rektor och lärarnas arbetsstagarorganisationer har uttryckt att de vill delta. Därutöver ska eleverna och deras vårdnadshavare haft möjlighet att yttra sig.

En huvudman får delta med högst en fjärdedel av sina skolenheter och endast huvudmän med minst fyra skolenheter får delta. En ansökan ska innehålla 1) uppgifter om vilka enheter som vill delta, 2) beslut från berörda rektorer och arbetsgivarorganisationer, 3) uppgifter om elever och vårdnadshavare beretts tillfälle att yttra sig, samt 4) information om

vilken bedömning huvudmannen har gjort gällande behovet av kompetensutveckling för lärare som ska besluta om betyg inom ramen för försöksverksamheten.

Vid prövning av deltagande skolenheter ska Statens skolverk sträva efter ett representativt urval av deltagare med hänsyn till skolenheternas elevsammansättning och geografiska läge.

Angående uppföljning och utvärdering framgår, i remisspromemorians kap. 6 ”En försöksverksamhet med betyg från årskurs 4”, att försöksverksamheten ”...utformas, i den mån det är möjligt, så att den blir utvärderingsbar”. (s. 14) Vidare framgår att jämförelser kommer att göras med ”skolor som på eget initiativ genomfört förändringar i sina pedagogiska metoder som i sin utvecklingsprocess kan liknas vid att på försök införa betyg, t.ex. skolor som medvetet börjat arbetat med estetiska lärprocesser i flera ämnen, och med skolor som använder sig av daglig rörelse i försök att höja kunskapsresultaten”. (Ibid.)

Bakgrund

Ett flertal internationella studier, exempelvis PISA, visar att resultaten i svensk skola över tid försämrats. Det handlar om viktiga kunskapsområden som läsförståelse, matematik och naturvetenskap. En del i arbetet med att förbättra kunskapsresultaten är att säkerställa att alla elever tidigt får den ledning, stimulans och det stöd som de behöver för att kunna utvecklas så långt som möjligt.

Olika satsningar har genomförts med syfte att säkerställa att tidiga insatser ges i skolan, bl.a. statsbidrag för att öka antalet anställda i förskoleklass och lågstadiet och obligatoriskt bedömningsstöd i årskurs 1 i svenska/SvA och matematik och tidigare nya ämneskursplaner (Lgr 11) och nationella prov i årskurs 3.

Under den förra regeringen togs departementspromemorian *En bättre skolstart för alla: bedömning och progression i lärandet* (U2014/4873/S) fram. I departementspromemorian argumenteras för att införandet av betyg tidigare i grundskolan och motsvarande skolformer kan vara ett sätt att systematiskt följa upp elevernas kunskapsutveckling och främja att stöd ges i rätt tid. Det påtalas också att forskningen i Sverige om betydelsen av betyg för elevernas resultat är begränsad och att det säkert inte går att uttala sig om betygens effekter.

I Vetenskapsrådets sammanställning av forskningsläget avseende bl.a. betyg, *Forskning och skola i samverkan* (2015), framhålls att forskning tyder på att lågpresterande yngre elever påverkas mer negativt av betyg än äldre högpresterande elever.

Den överenskommelse som ligger till grund för försöksverksamheten med betyg från årskurs fyra menar att försöksverksamheten kan vara ett sätt att fördjupa kunskapen inom området.

Välfärd skolas bedömning

Regeringen förslår i remisspromemorian U2016/02376/S en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan. Vidare förslås en förordning i vilken försöksverksamheten regleras.

Välfärd skola föreslår att Nacka kommun:

- tillstyrker förslaget om försöksverksamhet med betyg från årskurs 4, men
- avstyrker förslagets nuvarande utformning,
- avstyrker förslaget gällande urval av skolor/huvudmän och jämförelse med skolor som ”medvetet börjat arbeta med estetiska lärprocesser i flera ämnen, och med skolor som använder sig av daglig rörelse i försök att höja kunskapsresultaten”.

Välfärd skola är i grunden positiv till en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4, men syftet med försöksverksamheten, vad som ska följas upp och utvärderas och hur, är inte tydligt gjort i remisspromemorian varvid försöksverksamheten som den uttrycks i denna promemoria avstyrks.

Argumentation

Nacka kommun införde redan i början av 2000-talet skriftliga omdömen och kommunen har en lång historia av att följa och utvärdera elevernas kunskapsutveckling/resultat. I Nacka kommuns utbildningspolitiska strategi tydliggörs att ”varje elev har rätt till en verksamhet som utgår från de egna individuella behoven för att därigenom ges möjlighet att utvecklas maximalt” (mål) och att ”varje förälder ska minst en gång per termin få muntlig och skriftlig information om sitt barns utveckling och lärande” (riktlinje). Nacka kommun har idag högst meritvärdet i landet (slutbetyg åk 9, vt 2015). Tydlig information till elever och vårdnadshavare är en viktig faktor bakom Nackas goda resultat.

Välfärd skola delar uppfattningen att kunskapsresultaten nationellt har sjunkit och att en del i arbetet med att förbättra kunskapsresultaten är att säkerställa att alla elever tidigt får den ledning och stimulans som de behöver för att kunna utvecklas så långt som möjligt. Betyg fyller en viktig funktion för att informera vårdnadshavare om elevens kunskapsutveckling och för att se till att eleven får den ledning och stimulans som han/hon har rätt till. Välfärd skola är därmed i grunden positiv till att pröva betyg från årskurs 4.

Från 1 juli 2016 kommer bedömningsstöd i svenska/SvA och matematik i årskurs 1 att bli obligatoriskt. I utredningen *Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning* (SOU 2016:25) föreslås ytterligare förändringar, exempelvis att nationella prov i årskurs 3 ska ersättas av obligatoriskt bedömningsstöd. Därutöver har omfattande förändringar skett under en relativt kort tid, som nya ämneskursplaner och kunskapskrav (Lgr 11), ny skollag (2010:800), betyg från årskurs 6, legitimationskrav – med mera.

Om en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4 ska genomföras är det därför av stor vikt att utformningen är gedigen och kan ge svar på specifika frågeställningar i kombination med att ovan införda reformer, som betyg från årskurs 6, utvärderas.

I remisspromemorian framgår att intresserade enheter genom sina huvudmän ansöker till Statens skolverk om deltagande i försöksverksamheten. I avsnitt 6. ”En försöksverksamhet med betyg från årskurs 4” utvecklas uppföljning och utvärdering av försöksverksamheten.

Försöksverksamhetens upplägg innebär att deltagande är frivilligt. Urvalet kommer därför inte att bli representativt. Vidare framgår att resultat och erfarenheter från deltagande skolor ska jämföras med skolor med liknande förutsättningar och elevsammansättningar som inte deltagit i försöksverksamheten. Vad som ska utvärderas och hur är inte tydligt, istället finns formuleringen ”i den mån det är möjligt” (s. 14). Att dra slutsatser av försöksverksamheten förefaller därför svårt och vi saknar en tydlig problemformulering och hur metodologiska svagheter ska hanteras i försöket.

Det är oklart vad jämförelser mellan skolor som deltagit i försöksverksamheten och skolor ”som på eget initiativ genomfört förändringar i sina pedagogiska metoder som i sin utvecklingsprocess kan liknas vid att på försök införa betyg, t.ex. skolor som medvetet börjar arbeta med estetiska lärprocesser i flera ämnen, och med skolor som använder sig av daglig rörelse i försök att höja kunskapskraven” (s. 14) svarar mot för syfte och vilka resultat jämförelsen kan mynta ut i. (Är syftet att utröna om estetiska lärprocesser har en större positiv effekt än betyg? På vad? Kunskapsresultaten? Eller på vårdnadshavares uppfattning av hur eleven ligger till i förhållande till kunskapskraven? Etc.) Vi vill också poängtala att det inte föreligger någon motsättning mellan betyg från årskurs 4 och estetiska lärprocesser (som uttrycks i läroplanen och därför gäller alla) och daglig rörelse. Det förefaller därför poängtala att ställa dessa emot varandra.

Det finns därför omfattande behov av att tydliggöra syftet med försöksverksamheten och hur urval och genomförande ska kunna leda till viktiga slutsatser om konsekvenser för elever, vårdnadshavare och skolor av betyg från årskurs 4.

Tänkbara syften med försöksverksamheten

Välfärdsskola föreslår att Nacka kommun ska anföra att regeringen bör överväga följande möjliga syften med försöksverksamheten.

Ett syfte med försöksverksamheten kan vara att jämföra skolor som utfärdar betyg från årskurs fyra med likvärdiga skolor som istället upprättar skriftliga individuella utvecklingsplaner. Vilka för- och nackdelar finns? Vad upplevs som tydligast? Vad har bäst förutsättningar att se till att ”alla elever får den ledning och stimulans som de behöver och även [att] stöd ges när så behövs”? Vad bidrar bäst till det systematiska kvalitetsarbetet?

Ett annat tänkbart syfte är att kartlägga och utvärdera hur lärare använder bedömning och betygssättning för att stödja elevernas lärande och få återkoppling på sin egen undervisning (formativ bedömning) i tidigare åldrar. Hur påverkar betyg respektive skriftliga omdömen detta?

I remisspromemorian hänvisas till departementspromemorian *En bättre skolstart för alla: bedömning och progression i lärandet* (U2014/4873/S), som togs fram av förra regeringen, där det framgår att forskningen i Sverige om betydelsen av betyg för elevernas resultat är begränsad. Vidare hänvisas till Vetenskapsrådets sammanställning av forskningsläget avseende bl.a. betyg, *Forskning och skola i samverkan* (2015), där det framförs att forskning tyder på att lågpresterande yngre elever påverkas mer negativt av betyg än äldre högpresterande elever. Även här kan intressanta och viktiga forskningsfrågor definieras som kan bli en del av försöksverksamheten. Kan exempelvis lärares bedömningspraktik motverka att betyg får negativa effekter för yngre, lågpresterande elever?

Helena Ekwall
Chef Verksamhetsstödet

Jonatan Lannemar
Utbildningsstrateg

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet

Nacka kommuns yttrande över remisspromemoria angående försöksverksamhet med betyg från årskurs 4 (U2016/02376/S)

Regeringen förslår i promemorian en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan. Vidare förslås en förordning i vilken försöksverksamheten regleras.

Nackas kommun:

- tillstyrker förslaget om försöksverksamhet med betyg från årskurs 4, men
- avstyrker förslagets nuvarande utformning,
- avstyrker förslaget gällande urval av skolor/huvudmän och jämförelse med skolor som ”medvetet börjat arbeta med estetiska lärprocesser i flera ämnen, och med skolor som använder sig av daglig rörelse i försök att höja kunskapsresultaten”.

Nacka kommun är i grunden positiv till en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4, men syftet med försöksverksamheten, vad som ska följas upp och utvärderas och hur, är inte tydligt i remisspromemorian varvid försöksverksamheten som den uttrycks i denna promemoria avstyrks.

Förtydligande

Nacka kommun införde redan i början av 2000-talet skriftliga omdömen och kommunen har en lång historia av att följa och utvärdera elevernas kunskapsutveckling/resultat. I Nacka kommuns utbildningspolitiska strategi tydliggörs att ”varje elev har rätt till en verksamhet som utgår från de egna individuella behoven för att därigenom ges möjlighet att utvecklas maximalt” (mål) och att ”varje förälder ska minst en gång per termin få muntlig och skriftlig information om sitt barns utveckling och lärande” (riktlinje). Nacka kommun har idag högst meritvärdet i landet (slutbetyg åk 9, vt 2015). Tydlig information till elever och vårdnadshavare är en viktig faktor bakom Nackas goda resultat.

Nacka kommun delar uppfattningen att kunskapsresultaten nationellt har sjunkit och att en del i arbetet med att förbättra kunskapsresultaten är att säkerställa att alla elever tidigt får

den ledning och stimulans som de behöver för att de ska kunna utvecklas så långt som möjligt. Betyg fyller en viktig funktion för att informera vårdnadshavare om elevens kunskapsutveckling och för att se till att eleven får den ledning och stimulans som han/hon har rätt till. Nacka kommun är därmed i grunden positiv till att pröva betyg från årskurs 4.

Från 1 juli 2016 kommer bedömningsstöd i svenska/SvA och matematik i årskurs 1 att bli obligatoriskt. I utredningen *Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning* (SOU 2016:25) föreslås ytterligare förändringar, exempelvis att nationella prov i årskurs 3 ska ersättas av obligatoriskt bedömningsstöd. Därutöver har omfattande förändringar skett under en relativt kort tid, som nya ämneskursplaner och kunskapskrav (Lgr 11), ny skollag (2010:800), betyg från årskurs 6, legitimationskrav – med mera.

Om en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4 ska genomföras är det därmed av stor vikt att utformningen är gedigen och kan ge svar på specifika frågeställningar i kombination med att ovan införda reformer, som betyg från årskurs 6, utvärderas.

I remisspromemorian framgår att intresserade enheter genom sina huvudmän ansöker till Statens skolverk om deltagande i försöksverksamheten. I avsnitt 6. ”En försöksverksamhet med betyg från årskurs 4” utvecklas uppföljning och utvärdering av försöksverksamheten.

Försöksverksamhetens upplägg innebär att deltagande är frivilligt. Urvalet kommer därmed inte att bli representativt. Vidare framgår att resultat och erfarenheter från deltagande skolor ska jämföras med skolor med liknande förutsättningar och elevsammansättningar som inte deltagit i försöksverksamheten. Vad som ska utvärderas och hur är inte tydligt gjort, istället finns formuleringen ”i den mån det är möjligt” (s. 14). Att dra slutsatser av försöksverksamheten förefaller därför svårt och vi saknar en tydlig problemformulering och hur metodologiska svagheter ska hanteras i försöket.

Det är oklart vad jämförelser mellan skolor som deltagit i försöksverksamheten och skolor ”som på eget initiativ genomfört förändringar i sina pedagogiska metoder som i sin utvecklingsprocess kan liknas vid att på försök införa betyg, t.ex. skolor som medvetet börjar arbeta med estetiska lärprocesser i flera ämnen, och med skolor som använder sig av daglig rörelse i försök att höja kunskapskraven” (s. 14) svarar mot för syfte och vilka resultat jämförelsen kan mynta ut i. (Är syftet att utröna om estetiska lärprocesser har en större positiv effekt än betyg? På vad? Kunskapsresultaten? Eller på vårdnadshavares uppfattning av hur eleven ligger till i förhållande till kunskapskraven? Etc.) Vi vill också poängtala att det inte föreligger någon motsättning mellan betyg från årskurs 4 och estetiska lärprocesser (som uttrycks i läroplanen och därmed gäller alla) och daglig rörelse. Det förefaller därmed poängtöst att ställa dessa emot varandra.

Det finns därmed omfattande behov av att tydliggöra syftet med försöksverksamheten och hur urval och genomförande ska kunna leda till viktiga slutsatser om konsekvenser för elever, vårdnadshavare och skolor av betyg från årskurs 4.

Tänkbara syften med försöksverksamheten

Nacka kommun föreslår att regeringen överväger följande möjliga syften med försöksverksamheten.

Ett syfte med försöksverksamheten kan vara att jämföra skolor som utfärdar betyg från årskurs fyra med likvärdiga skolor som istället upprättar skriftliga individuella utvecklingsplaner. Vilka för- och nackdelar finns? Vad upplevs som tydligast? Vad har bäst förutsättningar att se till att ”alla elever får den ledning och stimulans som de behöver och även [att] stöd ges när så behövs”? Vad bidrar bäst till det systematiska kvalitetsarbetet?

Ett annat tänkbart syfte är att kartlägga och utvärdera hur lärare använder bedömning och betygssättning för att stödja elevernas lärande och få återkoppling på sin egen undervisning (formativ bedömning) i tidigare åldrar. Hur påverkar betyg kontra skriftliga omdömen detta?

I remisspromemorian hänvisas till departementspromemorian *En bättre skolstart för alla: bedömning och progression i lärandet* (U2014/4873/S), som togs fram av förra regeringen, där det framgår att forskningen i Sverige om betydelsen av betyg för elevernas resultat är begränsad. Vidare hänvisas till Vetenskapsrådets sammanställning av forskningsläget avseende bl.a. betyg, *Forskning och skola i samverkan* (2015), där det framförs att forskning tyder på att lågpresterande yngre elever påverkas mer negativt av betyg än äldre högpresterande elever. Även här kan intressanta och viktiga forskningsfrågor definieras som kan bli en del av försöksverksamheten. Kan exempelvis lärares bedömningspraktik motverka att betyg får negativa effekter för yngre, lågpresterande elever?

Sammanfattning

Nackas kommun:

- tillstyrker förslaget om försöksverksamhet med betyg från årskurs 4, men
- avstyrker förslagets nuvarande utformning,
- avstyrker förslaget gällande urval av skolor/huvudmän och jämförelse med skolor som ”medvetet börjat arbeta med estetiska lärprocesser i flera ämnen, och med skolor som använder sig av daglig rörelse i försök att höja kunskapsresultaten”.

Nacka kommun är i grunden positiv till en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4, men syftet med försöksverksamheten, vad som ska följas upp och utvärderas och hur, är inte tydliggjort i remisspromemorian varvid försöksverksamheten som den uttrycks i denna promemoria avstyrks.

Mats Gerdau
Kommunstyrelsens ordförande

Einar Fransson
Produktionsdirektör Välfärd skola

§ 131

Dnr KFKS 2015/647-289

Plats för tillfälliga flyktingbostäder

Politikerinitiativ den 28 september 2015 av Sidney Holm (MP)

Beslut

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen noterar att det pågår ett arbete med att hitta en plats på stadshusets parkering för byggande av tillfälliga flyktingbostäder.

Ärendet

Sidney Holm, oppositionsråd, föreslår att använda Nacka stadshus nuvarande parkering för byggande av tillfälliga flyktingbostäder. Vidare föreslås att utnyttjade platser i Nacka Forums parkeringsgarage hyrs för att täcka behovet av parkering för kommunens anställda.

Ett samordnat internt arbete pågår i syfte att hitta lämpliga platser för byggnation. En del av parkeringsplatsen i fråga har blivit rekommenderad som lämplig plats och objektet är nu under utredning beträffande miljöförhållanden och typ av byggnation.

Handlingar i ärendet

Enheten för strategisk stadsutvecklings tjänsteskrivelse den 7 juli 2016
Politikerinitiativ

Beslutsgång

Stadsutvecklingsutskottet beslutade i enlighet med enheten för strategisk stadsutvecklings förslag.

Protokollsanteckningar

Mats Gerdau (M), Jan-Eric Jansson (KD), Gunilla Grudevall-Steen (L), Hans Peters (C), lät gemensamt anteckna följande för Alliansmajoriteten.

”KSSU beslutade 2015-10-06 att mark inom Stadshusområdet ska prövas för tillfälliga bostadsmoduler, den utredningen pågår också. Det är bra att försöka samordna parkeringsbehovet för arbetsplatserna i Nacka stadshus med det parkeringsutrymme som finns i Nacka Forums garage. Dock vill vi erinra om att en del av garageytan ska byggas om till livsmedelsbutik för Hemköp och att antalet p-platser därmed minskar.”

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

Sidney Holm (MP) lät anteckna följande.

"Det gläder mig att det blev sådan total uppslutning bakom mitt förslag och att utredningen kommit så pass långt. Med den placering tjänstemännen föreslår behöver troligtvis endast ett fåtal parkeringsplatser tas bort och dessa kan förmodligen undvaras om man sätter in de kallade "mobility managementlösningar" som man överväger. Mobility managementlösningar där man uppmuntrar och underlättar för folk att ändra sitt beteende i en grönare riktning är någonting vi i Miljöpartiet förespråkat under en längre tid, t.ex. via våra motioner "ett bilfritt år" och "förmåns cykel"

Vid den föreslagna placeringen av modulhusen har man försökt ta bort så få p-platser som möjligt eftersom det skulle innebära en extra kostnad att hyra platser i Nacka Forums parkeringsgarage. Rent samhällsekonomiskt är det dock ingen kostnad att bebygga en större del av stadshusparkeringen och utnyttja fler tomtplatser i Nacka Forums garage eftersom de finns där oavsett. Det blir dock lite krångligare eftersom man då måste göra en överenskommelse med Nacka Forums ägare. Forums ägare kanske ser ett värde i att temporärt upplåta ett antal tomma p-platser för en god sak. Eller så kanske de kan upplåta tomma p-platser mot att de själva får uppföra och hyra ut studentbostäder eller något liknande på en del av stadshusparkeringen. Frågar man inte så får man inget svar."

- - - - -

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Kommunstyrelsen

Plats för tillfälliga flyktingbostäder

Politikerinitiativ den 28 september 2015 av Sidney Holm (MP).

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen noterar att det pågår ett arbete med att hitta en plats på stadshusets parkering för byggande av tillfälliga flyktingbostäder.

Sammanfattning

Sidney Holm, oppositionsråd, föreslår att använda Nacka stadshus nuvarande parkering för byggande av tillfälliga flyktingbostäder. Vidare föreslås att outnyttjade platser i Nacka Forums parkeringsgarage hyrs för att täcka behovet av parkering för kommunens anställda.

Ett samordnat internt arbete pågår i syfte att hitta lämpliga platser för byggnation. En del av parkeringsplatsen i fråga har blivit rekommenderad som lämplig plats och objektet är nu under utredning beträffande miljöförhållanden och typ av byggnation.

Förslagen i politikerinitiativet

I ett politiskt initiativ den 28 september 2015 av Sidney Holm, oppositionsråd för Miljöpartiet, föreslås att delar av Nacka stadshus parkering upplåts för uppförande av tillfälliga flyktingbostäder. Som kompensation för de borttagna parkeringsplatserna rekommenderas att kommunen hyr outnyttjade platser i Nacka Forums parkeringsgarage.

Enhetens utredning och bedömning

Att hitta platser för flyktingboenden i Nacka är en prioriterad fråga för kommunen och därmed en del av den strategiska planeringen. En samordnad intern lednings- och arbetsgrupp har tillsatts för att tillgodose behovet av bostäder för sociala hyreskontrakt, korttidskontrakt samt nyanlända, såväl på kort sikt samt på längre sikt. Det pågår i dagsläget ett arbete med att finna lämpliga platser för tillfälliga flyktingboenden i hela kommunen. Analysen utgår bland annat ifrån vilken mark som kommer exploateras eller bli föremål för ny infrastruktur och andra anläggningar inom de närmsta åren. En av platserna som redan valts ut är den ovan nämnda parkeringsplatsen framför stadshuset och då framförallt den gräsyta som ligger mellan den övre/södra och den nedre/norra parkeringen.

För att undersöka den exakta platsens lämplighet och vilken typ av byggnation som bör uppföras, har en detaljerad analys påbörjats. Närmast kommer en utredning av buller och luftföroreningar genomföras i det aktuella området för att säkerställa platsens lämplighet för bostadsändamål. Beslut om byggnation beräknas tas under hösten 2016.

Förslagens ekonomiska konsekvenser

Under förutsättning att marken endast under en begränsad tid används för flyktingbostäder, bör de långsiktiga ekonomiska effekterna vara begränsade för kommunens del. Samtidigt är byggnation av modular eller liknande inte ekonomiskt lönsamt för en nyttjandetid mindre än 5 år.

Med den föreslagna placeringen behövs troligtvis endast ett fåtal parkeringsplatser tas bort. Kostnader för att hyra platser i Nacka Forums parkeringsgarage kan då undvikas genom att utvärdera nyttjandegraden av den befintliga parkeringen och kompensera för ett eventuellt underskott av platser genom så kallade ”mobility management”-lösningar. Dessa kan vara t.ex. uppmuntra resande med andra färdsätt än bil, förbättra möjligheten att använda sig av bilpool eller subventionera användandet av buss.

Konsekvenser för barn

Många av de nyanlända är barn från krigsdrabbade områden. Det bedöms som en mycket positiv konsekvens för dessa barn att få ett bra boende i Nacka.

Bilagor

1. Politikerinitiativ ”Förslag på plats för tillfälliga flyktingbostäder”, ställd till kommunstyrelsen av Sidney Holm den 28 september 2015.

Andreas Totschnig

Enhetschef

Enheten för strategisk stadsutveckling

Ylva Bråsjö

Stadsutvecklingsstrateg

Enheten för strategisk stadsutveckling

miljöpartiet de gröna

Förslag på plats för tillfälliga flyktingbostäder Politikerinitiativ från Sidney Holm (MP)

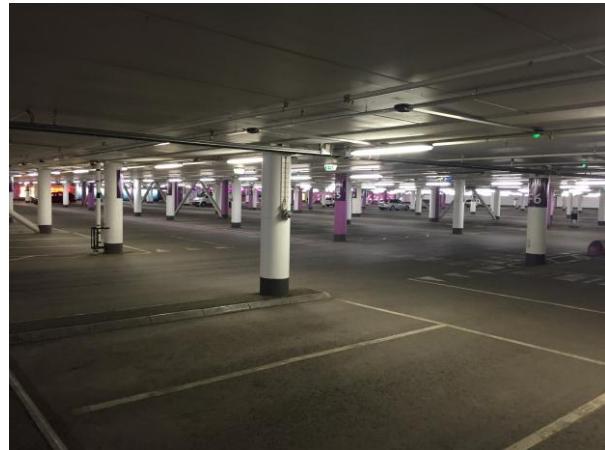
Flyktingströmmarna i världen är idag de största sedan andra världskriget – Våldet och de extrema grymheterna i bl.a. krigets Syrien och Irak har gett upphov till att ett stort antal människor flyr och söker sig till Sverige. Mottagandet av flyktingar är dock väldigt ojämnt fördelat mellan Sveriges kommuner vilket leder till stora integrationsproblem.

Vi har idag en extraordinär situation som kräver extraordinära åtgärder – Nacka saknar beredskap för ett ökat flyktingmottagande och kommunen tar idag emot färre flyktingar än vi borde. Bostadsbristen i kommunen gör också att vi är dåligt rustade för en ökad flyktingmottagning. Kommunen kan idag få betalt för att ta emot och ordna tillfälliga bostäder för flyktingar, statliga pengar vi i Miljöpartiet vill använda till att snabbt bygga modulbostäder i centrala Nacka, med tidsbegränsade bygglov.

Alla verkar vara överens, vad väntar vi på? – Kommunledningen har tidigare uttalat sig positivt till att bygga modulbostäder för flyktingar men eftersom det gått lite trögt med att hitta bra platser så kommer jag här med ett konkret förslag.

Stadshusets parkering närmast Nacka Forum

Nacka Forums parkeringsgarage plan -1 en vanlig vardag

Bättre utnyttjande av resurser - Nacka Forums parkeringsgarage med sina 1900 parkeringsplatser står till stor del oanvänt under vardagar. Samtidigt finns det stora plana parkeringsytor vid stadshuset för kommunens anställda som bara används på just vardagar.

Jag föreslår – att kommunen hyr in sig i Nacka Forums parkeringsgarage på vardagar och istället på parkeringsytorna närmast 2:ans fritidsgård och ”Nya gatan” upplåter plats till annan, eller själv bygger tillfälliga flyktingbostäder.

.....
Sidney Holm

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 128

Dnr KFKS 2016/133-400

Kommande övergång till eldrivna fordon och minskade koldioxidutsläpp

Politikerinitiativ den 22 februari 2016 av Hans Peters (C)

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen beslutar att uppdra till stadsledningskontoret att utreda vilka platser på av kommunen ägd mark som skulle kunna vara aktuella för en etablering av laddstolpar.

Ärende

Ett politikerinitiativ föreslår att kommunen ska hitta möjligheter för laddningsmöjligheter för elbilar och laddhybrider på kommunal mark och att i exploateringsavtal överenskomma om inrättande av laddstolpar. Kommunen får varken sälja eller distribuera energi. I det fall det rör sig om av kommunen ägd mark skulle kommunen kunna etablera laddstolpar men då bara med syfte att göra det möjligt för boende och eller anställda att kunna ladda sina elbilar. För att kunna göra det krävs att möjliga platser identifieras och att det finns tillräcklig elförsörjning i fastigheten som kan dras fram.

Handlingar i ärendet

Förnyelseenhetens tjänsteskrivelse den 11 juli 2016

Politikerinitiativet

Yrkanden

Hans Peters (C) yrkade bifall till förnyelseenhetens förslag.

Beslutsgång

Arbetsutskottet beslutade i enlighet med Hans Peters yrkande.

Protokollsanteckningar

Hans Peters (C) lät anteckna följande för Centerpartiets arbetsutskottsgrupp.

”Det är viktigt att Nacka Energi och Boo Energi kopplas in i arbetet med att skapa laddningsmöjligheter för elfordon runt om i Nacka även när kommunen bygger anläggningar i egen regi. Alla måste hjälpas åt att nå miljömålen och för att uppnå ett

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

NACKA
KOMMUN

938

28 (30)

16 augusti 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

fossilfritt samhälle. Intresset och medvetenheten finns hos många nackabor och vi måste ta vara på det engagemanget. En viktig roll för politiken i Nacka är att skapa möjligheter och förutsättningar för människor att ta ansvar.”

Sidney Holm (MP) lät anteckna följande för Miljöpartiets arbetsutskottsgrupp.

”Miljöpartiet ser det som glädjande att det nu är fler partier som inser behovet av en välutbyggd laddinfrastruktur för elbilar i Nacka, en fråga vi förgäves lyfte redan förra mandatperioden, både via debattartiklar och i motioner.“

- - - - -

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsen

Kommande övergång till eldrivna fordon och minskade koldioxidutsläpp

Politikerinitiativ den 22 februari 2016 av Hans Peters och Christine Lorne (C)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att uppdra till stadsledningskontoret att utreda vilka platser på av kommunen ägd mark som skulle kunna vara aktuella för en etablering av laddstolpar.

Sammanfattning

Ett politikerinitiativ föreslår att kommunen ska hitta möjligheter för laddningsmöjligheter för elbilar och laddhybrider på kommunal mark och att i exploateringsavtal överenskomma om inrättande av laddstolpar. Kommunen får varken sälja eller distribuera energi. I det fall det rör sig om av kommunen ägd mark skulle kommunen kunna etablera laddstolpar men då bara med syfte att göra det möjligt för boende och eller anställda att kunna ladda sina elbilar. För att kunna göra det krävs att möjliga platser identifieras och att det finns tillräcklig elförsörjning i fastigheten som kan dras fram.

Förslagen i politikerinitiativet

I politikerinitiativet föreslås att kommunen ska påbörja ett arbete med att hitta möjligheter för laddningsmöjligheter på kommunal mark och att i kommande exploateringsavtal mellan kommunen och bygg Herrar inom ramen för Nacka stad och förnyelse av stadsdelssentra överenskomma om inrättande av laddstolpar.

Enhetens utredning och bedömning

Kommunfullmäktige fastställde 2016-03-14 ett miljöprogram som sätter mål bland annat för minskad klimatpåverkan i form av minskade utsläpp av växthusgaser. För att kunna nå målet krävs åtgärder. Transporter och resor står för en del av Nackas klimatpåverkan och med minskad användning av fossila bränslen skulle klimatpåverkan minska. En tydlig trend är ökad användning av laddhybrider och rena elbilar. Möjligheten till laddning av elbilar är dock inte så utbyggd ännu och fler laddstolpar behövs. För att dess ska få en effekt krävs att laddningsställen etableras i anslutning till viktiga trafikstråk eller i anslutning till bostäder eller arbetsplatser. Framförallt är behovet stort i anslutning till bostäder.

Kommunfullmäktige antog i april 2016 program för markanvändning där prioriterade kategorier för ekosystemtjänster på kvartersmark i Nacka stad fastställs. Dessa är sociala och rekreativa värden, dagvattenhantering, biologisk mångfald, luftrening och lokalklimat.

Redan idag är begränsad klimatpåverkan något som finns med i exploateringsavtal. Följande text har använts i nya exploateringsavtal:

1.1 Begränsad klimatpåverkan

Nacka ska bidra till att minska den globala klimatpåverkan genom att sänka sina direkta och indirekta utsläpp av växthusgaser.

- *I anslutning till varje samlad cykelparkering (utombus och inomhus) ska det finnas laddningsmöjlighet för elmoped eller elcykel.*
- *Minst ¼ av parkeringarna för bil ska ha laddpunkter anpassade för elbil. Varje laddpunkt ska ha minst 3,7 kW effekt. Kabel ska förläggas så att i princip varje parkeringsplats i framtiden kan försörjas med minst 7,4 kW.*

I stora delar av Västra Sicklaön bygger kommunen själ ut allmänna anläggningar vilket innebär att det inte finns någon anledning att ta med skrivningar i exploateringsavtal i de flesta stadsbyggnadsprojekt.

Samtidigt få kommunen varken sälja eller förmedla energi. Det är nätägaren som får göra det inom ramen för sin koncession, det vill säga Nacka Energi och Boo Energi. Om Nacka kommun ska etablera laddstolpar på allmän plats krävs det att det görs i samarbete med Nacka Energi (och Boo Energi) som är de som kan sälja eller förmedla energi och som förmögeligen måste drifta anläggningen. I det fall det rör sig om av kommunen ägd mark skulle kommunen kunna etablera laddstolpar men då bara med syfte att göra det möjligt för boende och eller anställda att kunna ladda sina elbilar. För att kunna göra det krävs att möjliga platser identifieras och att det finns tillräcklig elförsörjning i fastigheten som kan dras fram.

För att utröna vilka möjligheter Nacka kommun har att förbättra laddningsmöjligheter för elbilar bör stadsledningskontoret uppdras att utreda vilka platser på av kommunen ägd mark som skulle kunna vara aktuella för en etablering av laddstolpar.

Förslagens ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut har inga ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Fler laddmöjligheter för elbilar kan skynda på utvecklingen mot fler elbilar vilket skulle minska Nackas negativa klimatpåverkan. En minskad negativ klimatpåverkan är positiv inte bara för barn utan för alla som lever och vistas i Nacka.

Bilaga

Politikerinitiativ Underlätta för kommande övergång till eldrivna fordon och minskade koldioxidutsläpp

Kersti Hedqvist
Förnyelseenheten

Till Kommunstyrelsen 2016-02-22

Politikerinitiativ

Underlätta för kommande övergång till eldrivna fordon och minskade koldioxidutsläpp

Vid klimatmötet i Paris i november/december 2015 fattades en historisk överenskommelse mellan 186 länder om att vidta åtgärder för att hindra jordens medeltemperatur från att stiga mer än två grader. Man enades också om att inrikningen ska vara att faktiskt försöka få stopp på temperaturhöjningen redan vid +1,5 grader. Ett mycket väldigt och nödvändigt mål. Bra så, men nu vidtar arbetet att få detta att också bli verklighet och i alla länder. Då blir det svårare, men vi har inget val. Och nu börjar nästa alla regeringar runt om i världen inse att det är allvar.

Under 2016 ska ländernas regeringar och parlament ratificera Paris-överenskommelsen. I Sverige har vi varit medvetna om detta länge, men nu ska vi också kavla upp ärmarna och göra mer.

På alliansregeringens initiativ inrättades den parlamentariska statliga Miljömålsberedningen. Nyligen blev alla partier i beredningen överens om att skärpa målet till att Sverige ska bli fossilfritt till år 2045 och ha noll i nettoutsläpp till år 2050. Det kan tyckas att 29 år till 2045 är lång tid, men faktum är att arbetet måste påskyndas redan idag för att målet ska kunna nås.

Även här i Nacka måste vi göra vår del av arbetet. Ett miljöprogram är nu på väg fram för antagande i kommunfullmäktige. Det bygger på fullmäktiges sex lokala miljömål som antogs 2014. Programmet innehåller 32 indikatorer som innebär att mätbara åtgärder ska vidtas i såväl kommunalt finansierade verksamheter som i nackasamhället i stort. Men för att underlätta för att nå målen kring fossilfrihet och sänkta utsläpp av koldioxid behövs praktiska och fysiska åtgärder.

Redan 2010 lämnades en lägesrapport till kommunstyrelsen om arbetet med introduktion av elbilar och laddstolpar i Nacka. I rapporten konstaterades att eldrift är klimateffektivt vad gäller drift av bilar. I budgeten 2010-2012 avsattes 5 mkr för inköp av elbilar och laddstolpar. Efter detta har inte så mycket hänt i det kommunala arbetet, men inom näringslivet och på nationell- och internationell nivå har utvecklingen vad gäller eldrift gått ordentligt framåt. Bilindustrin har sett att det finns och kommer att finnas en marknad för elbilar och andra eldrivna fordon. Företaget Tesla säljer nu elbilar som aldrig förr och man ser en mycket stor marknadspotential framför sig. Hittills har dock bilarna varit mycket dyra i handeln och få privatpersoner har haft råd. Nu står företaget i begrepp att lansera en betydligt billigare, mellanklassbil och då kommer sannolikt många medvetna hushåll som vill göra skillnad för

miljön, att överväga att byta från bensin/diesel till el. Troligen blir utvecklingen lika i hela västvärlden och sedan sprider det sig till övriga delar av världen.

Vad behöver vi då göra här i Nacka för att underlätta denna positiva utveckling? En liten men mycket viktig åtgärd är att se till att det går att ”tanka” de nya elbilarna på många platser. I dag är tillgången mycket dålig i Nacka. När Nacka bygger stad och stadsdelscentra förnyas uppstår goda möjligheter, t.ex. i exploateringsavtal med byggföretagen i vilka man kan överenskomma om tillgång till laddningsmöjligheter för boende. Men tyvärr dröjer det flera år innan själva byggnationerna av nya bostäder kommer igång på allvar. Vad som skulle behövas i det korta perspektivet är att försöka få fram laddningsmöjligheter, t.ex på kommunal mark. Det finns flera kommuner i landet som har gått före i detta arbete. Några exempel är Kungälvs och Göteborgs kommuner där snabbladdningsställen etablerats i anslutning till viktiga trafikstråk.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås kommunstyrelsen besluta

- Att påbörja ett arbete med att hitta möjligheter för laddningsmöjligheter på kommunal mark,
- Att i kommande exploateringsavtal mellan kommunen och byggherrar inom ramen för Nacka stad och förnyelsen av stadsdelscentra överenskomma om inrättande av laddstolpar.

Nacka den 22 februari 2016

Hans Peters (C)

Christine Lorne (C)

§ 115

Dnr KFKS 2016/266

Trafikmiljön vid Galärvägen

Medborgarförslag

Beslut

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen beslutar att inte genomföra vidare åtgärder kring parkering och trafik vid Boo gårds nya förskola på Galärvägen i dagsläget. Medborgarförslaget i sig är med detta färdigbehandlat.

Ärendet

På Galärvägen uppförs en ny förskola. Projektet är i sin slutfas. I mars 2016 inkom ett medborgarförslag om att flytta parkeringarna och anlägga ett övergångställe. Efter utredning och avstämning med berörda enheter i kommunen förslår stadsutvecklingsutskottet att kommunstyrelsen inte ska ändra parkeringslösning och trafikföring på fastigheten. Under hösten när förskolan är igång kommer en uppföljning av trafikflödet att göras. Vidare utformning av väg och trafikmiljö hanteras inom ramen för arbetet med detaljplan för Galärvägen.

Handlingar i ärendet

Enheten för fastighetsutvecklings tjänsteskrivelse den 30 maj 2016

Bilaga 1 Medborgarförslag

Bilaga 2 Ritning

Beslutsgång

Stadsutvecklingsutskottet beslutade i enlighet med enheten för fastighetsutvecklings förslag.

Ordförandes signatur

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsen

Trafikmiljön vid Galärvägen

Medborgarförslag

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att inte genomföra vidare åtgärder kring parkering och trafik vid Boo gårds nya förskola på Galärvägen i dagsläget. Medborgarförslaget i sig är med detta färdigbehandlat.

Sammanfattning

Enheten för fastighetsutveckling uppför en ny förskola på Galärvägen. Projektet är i sin slutfas. I mars 2016 inkom ett medborgarförslag om att flytta parkeringarna och anlägga ett övergångställe. Enheten för fastighetsutveckling har efter utredning och avstämning med trafikenheten och bygglovensheten beslutat att inte ändra parkeringslösning och trafikföring på fastigheten. Gemensamt med trafikenheten görs en uppföljning av trafikflödet i höst när förskolan är igång. Vidare utformning av väg och trafikmiljö hanteras inom ramen för arbetet med detaljplan för Galärvägen.

Ärendet

Enheten för fastighetsutveckling driver för kommunstyrelsens räkning ett investeringsprojekt för att bygga en ny förskola på Galärvägen. Projektet är i sin slutfas.

Boo gårds nya förskola öppnar i augusti 2016. Den nya förskolan ersätter den tidigare paviljonglösningen vid Boo Gårds skola. Förskolans åtta avdelningar kan ta emot 160 barn. Förskolan blir Nacka kommuns första ”Miljöbyggnad” med nivå silver. Detaljplanearbetet för skol- och idrottsområdet vid Boo Gårds skola pågår. Detaljplanearbete är också under uppstart för området kring Galärvägen där ett antal vägar med småhusbebyggelse ingår i området. Syftet med detaljplanen för Galärvägen är att kommunen ska ta över ansvaret för vägar och allmän plats och att göra tydligare vad som är allmän och privat mark. Utbyggnaden beräknas vara klar 2019. Inom ramen för investeringsprojektet för

nybyggnation av förskola har en provisorisk gång- och cykelväg uppförts från Boo Gårds skola längs Galärvägen till Boo Gårds nya förskola.

I mars 2016 inkom ett medborgarförslag om att flytta parkeringarna från Galärvägen, vid Boo Gårds nya förskola, till allmän plats, Boo 1:608, samt att anlägga övergångsställe vid parkeringens in- och utfart. Enheten för fastighetsutveckling har efter utredning och avstämning med trafikenheten och bygglovsenheten beslutat att inte ändra parkeringslösning och trafikföring på fastigheten i dagsläget. Gemensamt med trafikenheten så sker uppföljning av trafikflödet i höst när förskolan är igång. Därefter görs korrigeringar om behov finns. Avgränsande räcke monteras vid hämta/lämna Zon för att få ett tydligare flöde vid hämta/lämna flickan. Vidare avvägning kring utformning av väg och trafikmiljö hanteras inom ramen för arbetet med detaljplan för Galärvägen.

Ekonomiska konsekvenser

Beslutet bedöms inte innehära några särskilda ekonomiska konsekvenser för kommunen.

Konsekvenser för barn

Beslutet bedöms inte innehära några särskilda konsekvenser för barn.

Taina Sunnarborg
Enhetschef
Enheten för fastighetsutveckling

Pierre Fällström
Projektledare
Enheten för fastighetsutveckling

Bilagor

Bilaga 1 b_medborgarforslag
Bilaga 2 c_ritning

Till Nacka kommun

2016-03-14

~~Natur- och Trafiknämnden~~
 Kommunstyrelsen

Medborgarförslag

Nacka kommuns hantering av trafikmiljön på Galärvägen, på sträckan framför den nybyggda förskolan, är så bristfällig, att det är *fara för boendes hälsa och säkerhet*. Barn och vuxna tvingas gå till skolan/bussen i körbanan på fel sida av vägen, samtidigt som stressade bilförare, i en oreglerad trafikmiljö, lämnar barn på förskolan. Än värre är, när bilförarna vänder och åker tillbaks samma väg som de kom och närmar sig fotgängare som går i körbanan, bakifrån. Förr eller senare riskerar en allvarlig trafikolycka att inträffa.

Det kommer att ta många år innan Galärvägen uppnår *en acceptabel trafiksäkerhetsstandard*. En ny detaljplan ska först antas som medger att Galärvägen iordningsställs för den trafik som en åtta avdelningars förskola alstrar, ca 600 fordonsrörelser/dag.

Nacka kommuns bedömning är att "trafiksituationen i och kring förskolan på Galärvägen är godtagbar"¹. *På vilket sätt är trafiksituationen på sträckan framför förskolan godtagbar för boende?* En trafiklösning kan inte vara godtagbar om den innebär risk för vuxnas och barns hälsa och säkerhet när de tvingas gå i körbanan på en trafikerad bilväg, när trafiken är som intensivast. Trafiksituationen i anledning av förskolan på Galärvägen framför förskolan kan inte vänta på att åtgärdas till dess att en detaljplan finns på plats.

Ansvar för trafiksäkerhet handlar om *att organisera trafik*. Det finns inbyggda olycksrisker i trafikmiljön framför förskolan vid lämning och hämtning av barn särskilt för gångtrafikanter. Nacka kommun måste *ta fram en övergripande hållbar lösning* som kan verka fram till dess Galärvägen är iordningsställd med en gång- och cykelbana på norra sidan, ett av Swecos krav för att uppnå en acceptabel trafiksäkerhetsstandard i anledning av en åtta avdelningars förskola på den aktuella platsen.

Vi har beskrivit trafiksäkerhetsproblemen mer ingående och föreslagit en flytt av parkeringarna till allmän plats Boo 1:608, i bifogade bilagor.

Förslag

Medborgarförslaget möjliggör att trafiksäkerhetsproblemen på Galärvägen, på sträckan framför förskolan, elimineras.

Innan detaljplaneändringen av Galärvägen är genomförd

- För att uppnå en acceptabel trafiksäkerhetsstandard på Galärvägen framför förskolan flyttas parkeringarna från Galärvägen till "allmän plats", Boo 1:608. Marken är redan till stor del iordningsställd i samband med uppställande av byggbodar och anordnande av parkering för byggjobbare.

¹ Mikael Ranhagen, Enhetschef Trafikenheten, 2016-02-09 "Trafiksäkerheten på Galärvägen"

- Ett övergångsställe anläggs vid parkeringens in- och utfart så att fotgängare får en ordnad passage förbi parkeringen.

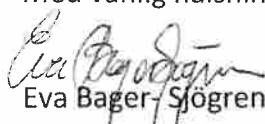
Med den här parkeringslösningen kan barn och vuxna gå på Galärvägen, på rätt sida av vägen och nå den befintliga gång- och cykelbanan på Galärvägens södra sida utan att konfronteras med biltrafiken till förskolan. Se bif. ritning 2.

När detaljplaneändringen är genomförd och Galärvägen är iordningsställd Vårt förslag på parkeringslösning löser även de trafiksäkerhetsproblem som uppstår när detaljplaneändringen av Galärvägen är genomförd och den nuvarande gång- cykelbanan ligger på Galärvägens norra sida.

- Nacka kommunens parkeringsförslag leder däremot till att de som kommer på gång- och cykelbanan (när den ligger på norra sidan) och ska till förskolan tvingas korsa Galärvägen samtidigt som biltrafiken till förskolan är som mest intensiv.
- Förslagen – både kommunens och vårt- förutsätter att ett övergångsställe anläggs mellan Galärvägens norra och södra sida.
- I vårt förslag placeras övergångsstället öster om den "allmänna platsen" Boo 1:608.
- Placeringen av övergångsstället innebär att gående och cyklande kan komma till förskolan utan att konfronteras med biltrafikanterna på Galärvägen, (se ritning 2).
- Biltrafikanterna blir inte heller hindrade av gång och cykeltrafikanterna.

Med vårt förslag har en acceptabel trafiksäkerhetstandard uppnåtts från den dag förskolan öppnar och in i framtiden.

Med vänlig hälsning!

Eva Bager-Sjögren

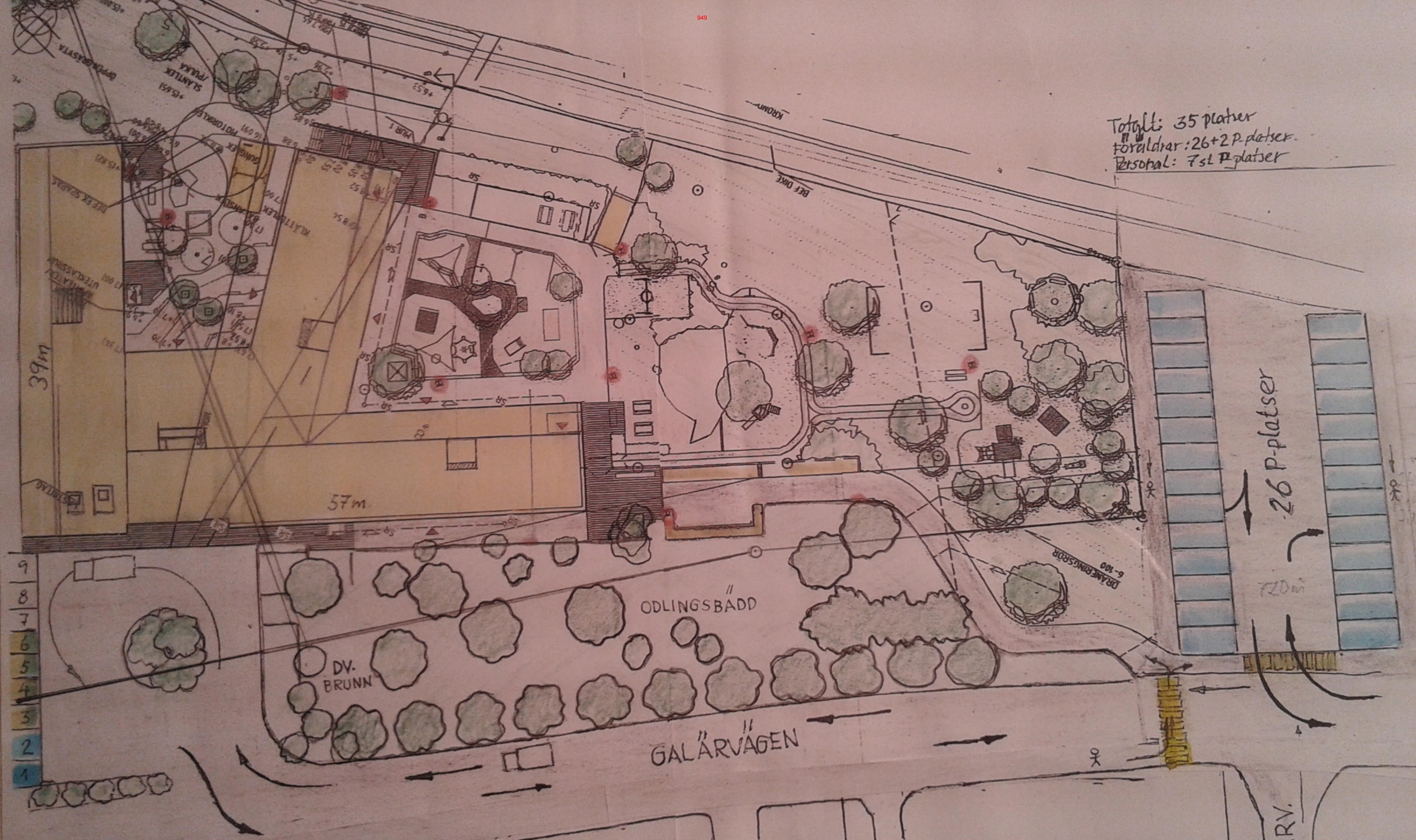
Ulf Åman

Galärvägen 16
132 47 Saltsjö-Boo

Mail: eva.bagersjogren@gmail.com

Bilagor

- Till Kommunalrådet och kommunstyrelsens ordförande Mats Gerdau, Saltsjö-Boo 14 januari 2016
- Ritning 1
- Ritning 2
- Från Mats Gerdau 19 januari
- Till Mats Gerdau Saltsjö-Boo 24 januari 2016

26 april 2016

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 51

Dnr KFKS/21-055

Inriktning för upphandling av lokalvård i Nacka stadshus och övriga verksamhetslokaler

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott noterar informationen till protokollet.

Ärende

Nuvarande avtal för lokalvård för Stadshuset och övriga verksamhetslokaler löper ut 2016-12-31. Ny upphandling har påbörjats på uppdrag av lokal enheten. Inriktning på upphandlingen kommer att sträva mot kemikalfri lokalvård.

Kommunstyrelsen kommer att föreslås fatta tilldelningsbeslut den 2016-06-20. Avtalsstart för det nya avtalet är planerad till 2017-01-01.

Handlingar i ärendet

Lokalenhetens tjänsteskrivelse den 31 mars 2016

Yrkanden

Khashayar Farmanbar (S) yrkade, med instämmande av Rolf Wasteson (V), att ärendet ska kompletteras med att Nacka kommun ska ställa kollektivavtalsliknande villkor.

Beslutsgång

Med avslag på Khashayar Farmanbars yrkande beslutade arbetsutskottet i enlighet med lokal enhetens förslag.

Reservationer

Khashayar Farmanbar (S) reserverade sig mot beslutet och ingav följande.

”Frihet och kvalitet förutsätter personal som kan leva på sin lön därför kräver vi kollektivavtalsliknande villkor ska vara del av upphandlingskravet.”

Protokollsanteckningar

Rolf (V) lät anteckna följande.

”Vänsterpartiet har länge hävdat, och markerat vid tilldelningsbeslut, att vi krävt att också få ta ställning till förfrågningsunderlaget. I detta ärende får KS inte ta ställning till förfrågningsunderlaget vilket vi är kritiska till.”

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		